

Inspraakbundel

Zienswijzen op ontwerpbesluiten 'Gaswinning N05-A'

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 142
2270 AC VOORBURG
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
Kennisgeving.....	5

MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE REACTIES EN ZIENSWIJZEN:

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reacties	8
Alfabetisch overzicht organisaties en reacties	17
Zienswijzen 202100007 tot en met 202100434.....	18

Woord vooraf

Van vrijdag 23 april 2021 tot en met donderdag 3 juni 2021 lagen het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en het milieueffectrapport ter inzage. Iedereen kon gedurende deze termijn op het ontwerpinstemmingsbesluit en de ontwerpvergunningen reageren door het indienen van een zienswijze.

Wat gaat er gebeuren?

ONE-Dyas B.V. wil aardgas winnen uit het gasveld N05-A in de Noordzee. Om winning van het aardgas mogelijk te maken wil ONE-Dyas B.V. boven het gasveld een gaswinnings- en behandelingsplatform N05-A in zee plaatsen. De beoogde locatie van het platform N05-A bevindt zich in het Nederlandse deel van de Noordzee, ongeveer twintig kilometer ten noorden van Schiermonnikoog, Rottumerplaat en Borkum. Vanaf deze locatie worden maximaal twaalf putten aangelegd, waarvan een deel naar het gasveld N05-A en een deel naar een aantal naastgelegen mogelijke gasvelden (prospects) waarvan nog aangetoond moet worden dat ze aardgas bevatten. Ook wordt er een pijpleiding aangelegd vanaf het N05-A-platform naar de bestaande verzamelleiding NGT voor de afvoer van het aardgas naar land. Daarnaast wordt er een kabel aangelegd vanaf het N05-A-platform naar het windpark Riffgat in de Duitse wateren voor de elektriciteitsvoorziening van het N05-A-platform. Het platform N05-A bevindt zich op circa vijfhonderd meter van de Duitse territoriale zee en zal volledig op windenergie werken. De effecten van de activiteiten strekken zich ook uit tot in het Duitse deel van de Noordzee. Om die reden is het Espoo-verdrag van toepassing. Het Espoo-verdrag regelt dat belangstellenden uit een buurland (in dit geval Duitsland) ook hun zienswijzen kunnen geven op het (ontwerp)-instemmingsbesluit en de (ontwerp)vergunningen in het land waar de activiteit plaatsvindt (Nederland).

Welke procedure wordt gevolgd?

Voor het plaatsen van een gaswinnings- en behandelingsplatform, het uitvoeren van diepboringen, de aanleg van de pijpleiding en de kabel en de productie van aardgas zijn vergunningen en een instemming van de Minister van Economische Zaken en Klimaat nodig. Deze vergunningen en de instemming worden gelijktijdig gezamenlijk ter inzage gelegd. De volgende ontwerpbesluiten en de ingediende aanvragen liggen nu ter inzage:

- Een ontwerpvergunning op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Ter voorbereiding op deze vergunningverlening is een milieueffectrapport (MER) opgesteld om potentiële effecten op het milieu gedegen te onderzoeken. De vergunning voor de Wet natuurbescherming (Wnb) wordt meegenomen in de Wabo-vergunning. Om de activiteit te toetsen aan de Wnb is een Passende Beoordeling (PB) opgesteld om de effecten op natuurgebieden en beschermde (dier)soorten in kaart te brengen. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een verklaring van geen bedenkingen afgegeven.
- Een ontwerpvergunning voor het aanleggen van een pijpleiding en kabel op basis van het Mijnbouwbesluit.
- Een ontwerpinstemmingsbesluit met het winningsplan op basis van de Mijnbouwwet. Voor deze vergunning zijn een winningsplan en een bodembewegingsprognose ingediend.

Waar kon u de stukken inzien?

U kon het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen, het MER, de PB en de andere onderliggende stukken van vrijdag 23 april 2021 tot en met donderdag 3 juni 2021 digitaal inzien op www.rvo.nl/gaswinning-n05. In die periode kon u op papier het voorbereidingsbesluit inzien tijdens de reguliere openingstijden op de locaties:

- Gemeente Schiermonnikoog, Nieuwestreek 5, Schiermonnikoog, telefoon 0519 53 50 50.
- Stadt Borkum, Neue Strasse 1, Borkum (D), telefoon +49 (4922) 303-205.
- Gemeinde Krummhörn, Rathausstraße 2, 26736, Krummhörn (D), telefoon +49 (4923) 916-0.
- Gemeente Het Hogeland, gemeentehuis in Winsum, Hoodstraat W 70, telefoon 088 345 88 88.

U kon contact opnemen met Bureau Energieprojecten als u de documenten niet digitaal kon lezen en niet naar de gemeente kon komen. Er werd dan in overleg gezocht naar een maatwerkoplossing.

Zienswijzen

Op het ontwerpinstemmingsbesluit zijn binnen de reactietermijn in totaal 373 zienswijzen binnengekomen (waarvan 50 uniek). De zienswijzen zijn integraal opgenomen in deze inspraakbundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.bureau-energieprojecten.nl.

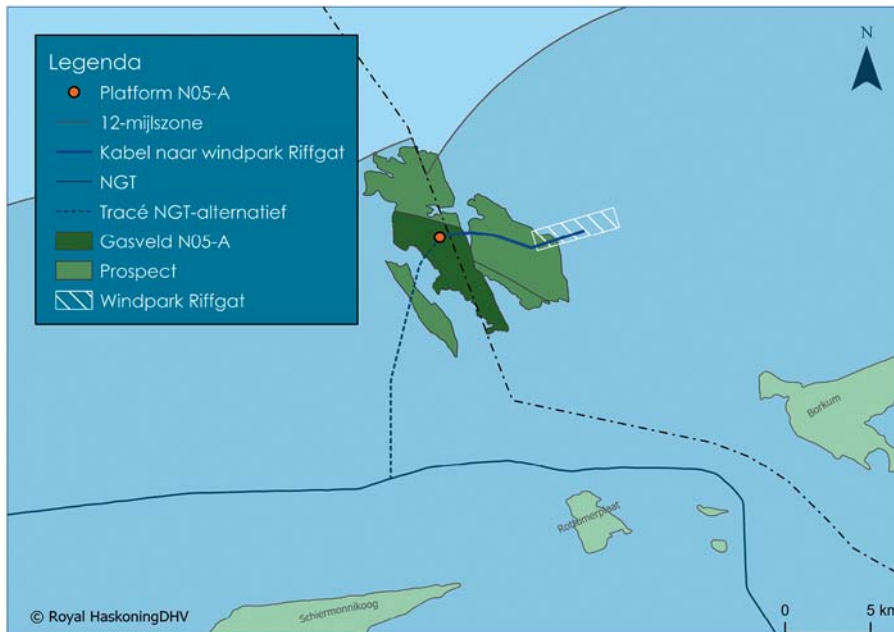
Wat is de verdere procedure?

De ontvangen zienswijzen, reacties en adviezen worden betrokken bij het vaststellen van het definitieve besluit en de definitieve vergunningen. De Commissie voor de milieueffectrapportage brengt een advies uit over het milieueffectrapport.

Het definitieve besluit en de definitieve vergunningen worden vervolgens ter inzage gelegd. Dit wordt aangekondigd in onder andere de Staatscourant, in huis-aan-huisbladen en op www.rvo.nl/ gaswinning-N05. Op dat moment start de beroepstermijn.

Kennisgeving ontwerpbesluiten gaswinning N05-A, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Van vrijdag 23 april 2021 tot en met donderdag 3 juni 2021 liggen het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en het milieueffectrapport ter inzage. Iedereen kan gedurende deze termijn op het ontwerpinstemmingsbesluit en de ontwerpvergunningen reageren door het indienen van een zienswijze.

Wat gaat er gebeuren?

ONE-Dyas B.V. wil aardgas winnen uit het gasveld N05-A in de Noordzee. Om winning van het aardgas mogelijk te maken wil ONE-Dyas B.V. boven het gasveld een gaswinnings- en behandelingsplatform N05-A in zee plaatsen. De beoogde locatie van het platform N05-A bevindt zich in het Nederlandse deel van de Noordzee, ongeveer twintig kilometer ten noorden van Schiermonnikoog, Rottumerplaat en Borkum. Vanaf deze locatie worden maximaal twaalf putten aangelegd, waarvan een deel naar het gasveld N05-A en een deel naar een aantal naastgelegen mogelijke gasvelden (prospecten) waarvan nog aangetoond moet worden dat ze aardgas bevatten. Ook wordt er een pijpleiding aangelegd vanaf het N05-A-platform naar de bestaande verzamelleiding NGT voor de afvoer van het aardgas naar land. Daarnaast wordt er een kabel aangelegd vanaf het N05-A-platform naar het windpark Riffgat in de Duitse wateren voor de elektriciteitsvoorziening van het N05-A-platform. Het platform N05-A bevindt zich op circa vijfhonderd meter van de Duitse territoriale zee en zal volledig op windenergie werken. De effecten van de activiteiten strekken zich ook uit tot in het Duitse deel van de Noordzee. Om die reden is het Espoo-verdrag van toepassing. Het Espoo-verdrag regelt dat belangstellenden uit een buurland (in dit geval Duitsland) ook hun zienswijzen kunnen geven op het (ontwerp)-instemmingsbesluit en de (ontwerp)vergunningen in het land waar de activiteit plaatsvindt (Nederland).

Welke procedure wordt gevolgd?

Voor het plaatsen van een gaswinnings- en behandelingsplatform, het uitvoeren van diepboringen, de aanleg van de pijpleiding en de kabel en de productie van aardgas zijn vergunningen en een instemming van de Minister van Economische Zaken en Klimaat nodig. Deze vergunningen en de instemming worden gelijktijdig gezamenlijk ter inzage gelegd. De volgende ontwerpbesluiten en de ingediende aanvragen liggen nu ter inzage:

- Een ontwerpvergunning op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Ter voorbereiding op deze vergunningverlening is een milieueffectrapport (MER) opgesteld om

potentiële effecten op het milieu gedegen te onderzoeken. De vergunning voor de Wet natuurbescherming (Wnb) wordt meegenomen in de Wabo-vergunning. Om de activiteit te toetsen aan de Wnb is een Passende Beoordeling (PB) opgesteld om de effecten op natuurgebieden en beschermde (dier)soorten in kaart te brengen. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een verklaring van geen bedenkingen afgegeven.

- Een ontwerpvergunning voor het aanleggen van een pijpleiding en kabel op basis van het Mijnbouwbesluit.
- Een ontwerpinstemmingsbesluit met het winningsplan op basis van de Mijnbouwwet. Voor deze vergunning zijn een winningsplan en een bodembewegingsprognose ingediend.

Waar kunt u de stukken inzien?

U kunt het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen, het MER, de PB en de andere onderliggende stukken van vrijdag 23 april 2021 tot en met donderdag 3 juni 2021 digitaal inzien op www.rvo.nl/gaswinning-n05. In die periode kunt u op papier het voorbereidingsbesluit inzien tijdens de reguliere openingstijden op de locaties:

- Gemeente Schiermonnikoog, Nieuwestreek 5, Schiermonnikoog, telefoon 0519 53 50 50.
- Stadt Borkum, Neue Strasse 1, Borkum (D), telefoon +49 (4922) 303-205.
- Gemeinde Krummhörn, Rathausstraße 2, 26736, Krummhörn (D), telefoon +49 (4923) 916-0.
- Gemeente Het Hogeland, gemeentehuis in Winsum, Hoodstraat W 70, telefoon 088 345 88 88.

U kunt alleen op papier de stukken inzien als u van tevoren telefonisch een afspraak hebt gemaakt. Neem contact op met het Bureau Energieprojecten als u de documenten niet digitaal kunt lezen en niet naar de gemeente kunt komen. Dan wordt in overleg gezocht naar een maatwerkoplossing.

Hoe kunt u een zienswijze indienen?

Iedereen wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen. In een zienswijze laat u weten wat u vindt van het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en het milieueffectrapport. U kunt hierbij denken aan:

- Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten of in het MER, de PB of andere documenten van de aanvraag?
- Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
- Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?
- Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Wij stellen het op prijs als u aangeeft op welke delen van het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpbesluiten, het MER, de PB of de onderliggende stukken u reageert en als u uw zienswijze onderbouwt met argumenten.

Voor belanghebbenden kan het indienen van een zienswijze belangrijk zijn voor mogelijke vervolgstappen: alleen als u een zienswijze op het ontwerp van een besluit heeft ingediend, kunt u later tegen dat besluit beroep instellen bij de Sector Bestuursrecht van de Rechtbank Noord-Nederland in Groningen.

U kunt een zienswijze indienen van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021. Dat kan op verschillende manieren:

Bij voorkeur digitaal via het reactieformulier op www.bureau-energieprojecten.nl onder 'Gaswinning N05-A'.

U kunt niet reageren per e-mail.

Per post door een brief te sturen naar:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142, 2270 AC Voorburg

Voor het opnemen van mondelinge zienswijze kunt u op werkdagen tussen 9.00 uur en 12.00 uur bellen met Bureau Energieprojecten via telefoonnummer 070 379 89 79.

Wij gaan zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en gebruiken deze alleen voor het doel waarvoor u ze heeft achtergelaten. Ook bewaren wij uw gegevens niet langer dan nodig is. U vindt meer informatie over het privacybeleid op www.bureau-energieprojecten.nl.

Hoe kunt u een vraag stellen?

Normaal gesproken worden er voor procedures zoals deze informatiebijeenkomsten georganiseerd. Vanwege de huidige maatregelen rondom het coronavirus is dit niet mogelijk. Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat biedt de mogelijkheid om gedurende de terinzagelegging via de

website vragen in te dienen. Dit kan via het contactformulier op www.rvo.nl/gaswinning-N05. Wij streven naar een reactie binnen vijf werkdagen.

Wat is de verdere procedure?

De ontvangen zienswijzen, reacties en adviezen worden betrokken bij het vaststellen van het definitieve besluit en de definitieve vergunningen. De Commissie voor de milieueffectrapportage brengt een advies uit over het milieueffectrapport.

Het definitieve besluit en de definitieve vergunningen worden vervolgens ter inzage gelegd. Dit wordt aangekondigd in onder andere de Staatscourant, in huis-aan-huisbladen en op www.rvo.nl/gaswinning-N05. Op dat moment start de beroepstermijn.

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale zienswijzen

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de zienswijze opzoeken. Door te klikken op uw zienswijzenummer wordt u automatisch doorverwezen naar de zienswijze. De zienswijzen zijn opgenomen vanaf pagina 18.

Zienswijzen op ontwerpbesluiten 'Gaswinning N05-A'

Registratienummer	Zienswijzenummer
202100007	202100007
202100010	202100010
202100019	202100019
202100021	202100021
202100024	202100024
202100026	202100026
202100030	202100030
202100035	202100035
202100036	202100036
202100037	202100037
202100039	202100036 (eensluidende zienswijze)
202100040	202100040
202100041	202100041
202100042	202100036 (eensluidende zienswijze)
202100044	202100044
202100045	202100045
202100046	202100046
202100047	202100046 (eensluidende zienswijze)
202100048	202100048
202100049	202100049
202100050	202100050
202100052	202100052
202100053	202100053
202100055	202100055
202100056	202100056
202100057	202100057
202100064	202100064
202100065	202100065
202100066	202100066
202100067	202100067
202100068	202100068
202100069	202100069
202100070	202100070
202100071	202100036 (eensluidende zienswijze)
202100072	202100072
202100073	202100073
202100074	202100036 (eensluidende zienswijze)
202100075	202100075

202100076	202100076
202100077	202100077
202100078	202100078
202100079	202100036 (eensluidende zienswijze)
202100080	202100080
202100081	202100081
202100082	202100036 (eensluidende zienswijze)
202100083	202100036 (eensluidende zienswijze)
202100085	202100085
202100086	202100086
202100087	202100087
202100088	202100088
202100103	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100104	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100105	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100106	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100107	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100108	202100108
202100109	202100108 (eensluidende zienswijze)
202100110	202100110
202100111	202100111
202100112	202100112
202100113	202100113
202100114	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100115	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100116	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100117	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100118	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100119	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100120	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100121	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100122	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100123	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100124	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100125	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100126	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100127	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100128	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100129	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100130	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100131	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100132	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100133	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100134	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100135	202100088 (eensluidende zienswijze)

202100415	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100416	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100417	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100418	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100419	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100420	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100421	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100422	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100423	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100424	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100425	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100426	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100427	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100428	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100429	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100430	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100431	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100432	202100088 (eensluidende zienswijze)
202100433	202100433
202100434	202100434

Alfabetisch overzicht organisaties en zienswijzen

Zienswijzen op ontwerpbesluiten 'Gaswinning N05-A'

Zienswijzenummer	Organisatie
202100056	BI Saubere Luft Ostfriesland e.V.
202100030	Buitengaats C.V.
202100068	Bundesamt für Naturschutz
202100073	Bundespolizeidirektion Bad Bramstedt
202100044	Gemeente Schiermonnikoog, College van Burgemeesters en Wethouders, SCHIERMONNIKOOG
202100048	HISWA-RECRON
202100113	Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
202100076	Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR
202100026	Landesfischereiverband Weser-Ems e.V.
202100065	Landkreis Leer
202100066	Landwirtschaftskammer Niedersachsen
202100067	Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer
202100070	Niedersächsischer Erdbebendienst
202100052	Niedersächsischer Heimatbund e.V.
202100069	NLWKN
202100080	Provincie Groningen, Gedeputeerde Staten, GRONINGEN
202100085	Stadt Borkum
202100057	Stichting Wereld Natuur Fonds Nederland
202100064	Wasserstraßen und Schifffahrt

Zienswijzen 202100007 tot en met 202100434

Verzonden: 5/1/2021 9:26:58 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Boersma
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: M.
Straat: Van Aylvawei
Huisnummer: 27
Postcode: 9105 KS
Woonplaats: Rinsumageast
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 39 70 12 31
E-mailadres: marijeboersma@live.nl
Als: Particulier
(Mede) namens: mijn zoontje Wald (van 2 jaar)
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Op het omschreven 'Nut en noodzaak van Nederlands aardgas' en de te behalen Co2 reductie.

(met name uit het bestand: <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/04/2-MER-Hoofdrapport-Gaswinning-N05-2-A.pdf>)

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja, wat mij betreft 2:

1. Aardgas alleen vergeleken met slechtere alternatieven (als steenkool) en daardoor als een hele goede optie beschouwd, maar de vergelijking met betere, meer duurzame alternatieven wordt niet gemaakt.
2. Ook het verhaal over CO2 reductie gedurende het gaswinningstraject (door met een Duits offshore windpark samen te werken) geeft een heel vertekend beeld. Het zou nuttig zijn als de totale CO2 van dit gehele project genoemd wordt (en ook het verbruik van deze fossiele brandstoffen), dan hebben we het over de complete CO2 uitstoot en aangezien er nogal wat doelstellingen zijn qua CO2 reductie (en neutraliteit), is dit plan dan waarschijnlijk in z'n geheel een heel slecht idee. Het draagt eerder bij aan klimaatverandering, en nu wekt het plan de indruk dat het bijdraagt aan vermindering ervan.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ik mis de belangen van de volgende generaties. Nu is er een grote vraag naar aardgas en daarom 'moet' er geboord worden. Dit zorgt voor een extreme CO2 uitstoot, die niemand met goed fatsoen kan uitleggen aan onze kinderen en kleinkinderen. Dit is dweilen met de kraan open. CO2 neutraal willen zijn en tegelijkertijd bijdragen aan de verhoging van CO2 uitstoot. Wanneer is het genoeg? Wat moet er gebeuren? Moeten de eilanden eerst in de zee verdwijnen? Moeten er mensen verdrinken? Wanneer stoppen we met het gebruiken van fossiele brandstoffen? Waarom blijven we ons kop in het zand stoppen? Door maar door te blijven boren, lijkt het alsof er voorlopig nog genoeg aardgas is en voelen gebruikers de urgentie om ermee te stoppen niet. Laten we niet ten koste van zo ongeveer alles (natuur, overlast, verzakkingen, etc. etc.) hiermee blijven doorgaan.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Ja. Mijn belang is een duurzame wereld, waarin we nu al zien dat we veel te veel nemen (en nu ongeveer in NI 3 aardbollen nodig hebben per jaar). Er is zoveel bewijs dat het gebruik van fossiele brandstoffen een te hoge CO2 uitstoot heeft en daarmee bijdraagt aan klimaatverandering. Klimaatverandering zorgt voor bijv. hoosbuien en extreme droogte. Dit zorgt er bijvoorbeeld voor dat oogsten mislukken. Als oogsten mislukken, ontstaat er een voedseltekort. Ik maak me grote zorgen om de gevolgen van klimaatverandering en dan niet alleen voor mezelf, maar ook voor mijn zoontje Wald, en zijn kinderen. Wat moeten zij eten? Hoe moeten zij leven? Hoe moet ik uitleggen

dat we goed wisten hoe slecht we bezig waren, maar dat niemand ingreep. Dat we met argumenten als 'het was beter dan steenkool' en '3% minder afhankelijk van import' vooral onze verantwoordelijkheid probeerden te ontlopen. En ja, er waren wel alternatieven voor aardgas, maar we wilden ons geld liever besteden aan een mooi huis of luxe vakanties, waarin we nog meer bijdroegen aan klimaatverandering. Ik kan hier niet mee leven, ik schaam me kapot! Meer gaswinning is alles behalve verantwoord, dus laten we hier aub zo snel mogelijk mee stoppen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zowel zakelijk als prive houd ik mij erg bezig met klimaatverandering. Zakelijk ben ik met name actief in de warmtetransitie en dan specifiek met de transitievisie warmte en de wijkuitvoeringsplannen. Vanuit die rol ben ik veel in gesprek met bewoners en andere (zakelijke) stakeholders in bepaalde gebieden. Ik ben zelf erg intrinsiek gemotiveerd, maar merk dat veel mensen het thema klimaat niet belangrijk en/of niet urgent vinden. Wanneer ik dan vertel dat we van het aardgas af moeten in uiterlijk 2050, maar ze ondertussen zien dat er nog volop geboord wordt, dan helpt dat niet. Het geeft een verkeerd signaal af. Mensen denken dat er geen probleem is (ook al kennen ze de verhalen van Groningen en alle getroffen bewoners vaak wel). Het maakt mijn werk ontzettend lastig en ik zou u hierbij graag willen verzoeken om te stoppen met de aardgaswinning. Wanneer er schaarste en onzekerheid ontstaat, en de prijs stijgt, zal men eerder geneigd zijn om naar alternatieven te kijken. Hoe sneller men dat doet, hoe sneller de CO2 uitstoot daalt. Hoe groter de kans wordt dat we nog een enigszins leefbare aarde overhouden voor nu, en voor later. Voor ons, maar ook voor onze kinderen. De CO2 uitstoot in Nederland is nu gemiddeld 10 ton CO2 per jaar, terwijl 2 ton CO2 per persoon wereldwijd het maximum is. Er is maar 1 aarde en wij leven op te grote voet. We hebben het recht niet om op deze manier door te gaan.

Verzonden: 5/3/2021 6:31:53 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Akkermann
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: A
Straat: Neue Str. 20
Huisnummer: 20
Postcode: 26757
Woonplaats: Borkum
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: andrakk@gmx.net
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Erst einmal möchte ich anmerken, dass man seitens des Ministeriums zwar eine Stellungnahme auch von deutscher Seite ermöglicht, dass der Link zum "Stellungnahmeformular" jedoch nur zu dieser Website auf Niederländisch führt. Die Schwelle zur Stellungnahme für Deutsche wird somit erhöht.

Des Weiteren möchte ich Kritik an der sprachlichen Behandlung des Projektes üben. Selbst wenn deutsche Übersetzungen vorliegen, so sind diese nicht immer auf korrektem oder verständlichen Deutsch gehalten. Ein Beispiel: das Dokument "Feldesentwicklungsplan" (<https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/04/Feldesentwicklungsplan-Gaswinning-N05-A.pdf>), dessen Titel nicht einmal korrekt oder verständlich ist.

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Grundsätzlich möchte ich anmerken, dass die Aussage zu möglichen Bodensenkungen/Erdbeben, "die Wahrscheinlichkeit des Auftretens eines Erdbebens,

selbst für das maximale Förderszenario, für die Vorkommen N05-A, N05-A-Noord und Diamant" sei "vernachlässigbar", nicht ausreichend untermauert ist.

Die Provinz Groningen kämpft seit geraumer Zeit mit Bodensenkung und Erdbeben, die nachweislich auf die Gasförderung zurückzuführen sind. Hier einfach zu behaupten, dies sei bei dem anvisierten Projekt nicht der Fall, ist nicht ausreichend. Liegen dem Ministerium oder dem Unternehmen genaue Daten für vergleichbare Projekte mit vergleichbaren Böden vor?

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Nach europäischem Recht sind die EU-Mitgliedsstaaten dazu verpflichtet, fortlaufend einer Beeinträchtigung der Umwelt entgegenzuwirken, insbesondere in den Naturgebieten. Bei einer Genehmigung des Projekts N05 kommen die Niederlande dieser Verpflichtung nicht nach. So wird u. a. das schützenswerte Biotop "Borkumse Stenen" durch die Erdgasförderung gefährdet wie auch der bereits bedrohte Austerbestand.

Die Umwelt und Umfeldauswirkungen sind zu ergänzen um mögliche und unvorhergesehene Ereignisse, wie z.B.:

- Undichtigkeit der Gasleitungen;
- Schädigung des Landschaftsbildes durch die Bohrplattform und das Abfackeln von Gas;
- Nachhaltige Störung weiterer Wirtschaftsflächen im Bereich der Bohrplattform (Sandgewinnung, Offshore-Windpark);

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;
- Risiko von Unfällen;
- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Errichtung der Plattform.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Als Bewohnerin der Insel Borkum - einer Insel, die vom Tourismus lebt - befürchte ich starke Beeinträchtigungen im Zusammenhang mit der Durchführung des Erdgasförderungsprojekts, u. a. durch mögliche Bodensenkungen/Erdbeben, Gefährdung des Schiffsverkehrs, Beeinträchtigungen für den Tourismus durch visuelle Belästigung und/oder Erhöhung der Schadstoffe im Meer.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Es ist schwer nachzuvollziehen, wie dieses Projekt zur Erdgasförderung mit weitreichenden Folgen für die Zukunft der Region von einem Ministerium behandelt wird, welches aufgrund der Wahlen im März 2021 am Ende dieses Jahres in dieser Form nicht mehr bestehen wird bzw. von anderen Personen und möglicherweise von anderen Parteien geführt wird. Das niederländische Ministerium für Wirtschaft & Klima hat (Stand 3.5.2021) nur die Befugnisse eines provisorischen Ministeriums.

Grundsätzlich möchte ich anbei noch bemerken, dass ich mich der gemeinsamen Stellungnahme der Stadt Borkum und der Stadt Norderney anschließe.

81124992_6457558_stellungnahme_uvp_scooping_borkum_norderney.pdf

Stadt Borkum
Der Bürgermeister

Stadt Norderney
Der Bürgermeister

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 248
2250 AE Voorschoten
Niederlande

Stadt Borkum

Auskunft erteilt: Frau Meike Müller
Umweltbeauftragte der Stadt Borkum
Neue Straße 1
26757 Borkum
Tel: 04922/303- 205
Fax: 04922/303 -288
E-Mail: meike.mueller@borkum.de

Stadt Norderney

Auskunft erteilt: Frau Juliane Aiche
Fachbereich Bauen und Umwelt
Am Kurplatz 3
26548 Norderney
Tel: 04932/920-263
Fax: 04932/920-266
E-Mail: juliane.aiche@norderney.de

Datum: 17.09.2019

Stellungnahme der Stadt Norderney und der Stadt Borkum zur grenzüberschreitenden Umweltverträglichkeitsprüfung der Erdgasexploration im Feld N05-A der Firma ONE-Dyas B.V.

Sehr geehrte Damen und Herren,

die Nordsee ist ein vielfältig genutzter Wirtschaftsraum und von globaler Bedeutung für den Naturschutz. Es wird immer wieder betont, dass die Niederlande bis 2050 eine CO₂-neutrale Energieversorgung realisieren wollen. Bis 2030 soll u.a. die Förderung von Erdgas aus dem Erdgasfeld unter Groningen eingestellt werden. Zudem sind die negativen Folgen der Erdgasförderung – Erdbeben, Absacken ganzer Landstriche und Verschmutzung der Umwelt, um nur einige wenige zu nennen – hinreichend bekannt (KONINKLIJK NEDERLANDS METEOROLOGISCH INSTITUUT, 2019; UMWELTBUNDESAMT, 2010). Umso mehr verwundert das derzeit in Planung befindliche Vorhaben.

Im Rahmen dieses Vorhabens sehen wir große Konflikte mit der Betroffenheit von Schutzgebieten, Offshore-Windparks, Inseln und Tourismus. Die Stadt Norderney und die Stadt Borkum sprechen sich geschlossen und entschieden gegen dieses Vorhaben aus. Die Umweltauswirkungen des Vorhabens sind grenzüberschreitend und vor allem die der Küste vorgelagerten Inseln, auch Schiermonnikoog, sind davon betroffen. Entsprechend sind die Stellungnahmen zu gewichten. Die zu befürchtenden Umweltauswirkungen betreffen auch die Erkundungsbohrungen der umliegenden *Prospects* auf niederländischem und deutschem Hoheitsgebiet. Es wird darauf hingewiesen, dass sich alle in der Stellungnahme beschriebenen Inhalte auf das Feld N05-A und die geplanten *Prospects* beziehen.

Im Bericht „Mitteilung über das Vorhaben - Umweltverträglichkeitsstudie Erdgasförderung N05-A“ wird beschrieben, dass das Feld N05-A sowie einige *Prospects* auf deutschem Hoheitsgebiet liegen. Aus diesem Grund sind alle Verfahrensunterlagen ins Deutsche zu übersetzen. Sollte dieser Bitte nicht entsprochen werden, behalten wir uns vor, die Unterlagen auf Ihre Kosten ins Deutsche übersetzen zu lassen.

Zudem wird in der Mitteilung über das Vorhaben zum UVP N05-A (Anhang 1) beschrieben, dass ONE-Dyas bereits Anfang 2020 auf deutschem Hoheitsgebiet den *Prospect* „Türkis“ anbohren möchte. Hierzu sind die umliegenden Städte und Gemeinden nochmals entsprechend zu informieren und im Verfahren zu beteiligen.

In der folgenden Stellungnahme werden wir detailliert auf die zu untersuchenden Inhalte der Umweltverträglichkeitsprüfung eingehen:

2.4 Sicherheit, Gesundheit und Umweltschutz

Für das Vorhaben muss eine genaue Sicherheitsanalyse durchgeführt werden. Es müssen alle möglichen Unfallszenarien skizziert werden. Aufgezählt werden hier bisher nur Blow-Outs, unbeabsichtigte Einleitungen und die Kollision eines Schiffs mit der Plattform. Dies ist bei weitem nicht ausreichend. Es muss erfasst werden, welche Gefahrenstoffe und welche sonstigen Stoffe sich auf den Plattformen (Bohr- und Förderplattform) befinden. Vorstellbar wäre hier das Versinken der Plattform samt allen (Gefahren-)Stoffen im Meer sowie die Schädigung der Förderleitungen, wodurch unkontrolliert Gas austritt. Hinzu kommen mögliche Unfälle wie Explosionen und Leckagen auf der Plattform und Zusammenstöße mit Hub-schraubern. Bekannterweise verursacht die Förderung von Erdgas durch das Absenken des Bodens Erdbeben. Diese Auswirkungen sind zu untersuchen und es muss nachgewiesen werden, dass die Plattformen als solche nicht durch Erdbeben zu beschädigen sind.

Aufgrund der Wasserbewegungen wird es zu Auskolkungen an allen mit dem Erdboden verbundenen Stützen der Bohr- und Förderplattform kommen. Die hiermit eingehenden Risiken bei Destabilisierung der Produktionsanlage sind aufzuzeigen. Im Umweltbericht ist der Umgang mit Auskolkung zu beschreiben und die in den Boden einzubringenden Materialien zur Stabilisierung der Produktionsanlage nach Umweltauswirkungen aufzuzeigen.

Im Umfeld der geplanten Erdgasexploration Feld N05-A befindet sich der Windpark „Riffgat“. Hier ist nachzuweisen, welche Auswirkungen die von der Bohr- und Förderplattform ausgehenden Schäden und Risiken auf die Konverterplattform und die Windenergieanlagen des Windparks haben.

Es muss für alle Risiken ein Worst-Case-Szenario erstellt werden. Die beschriebenen Szenarien sind selbstverständlich nur Beispiele. Die Liste der Unfallrisiken muss von Seiten des Antragsstellers mit noch nicht berücksichtigten Risiken ergänzt werden. Alle Szenarien müssen auf ihre Risiken für die Umwelt, die Bevölkerung und die bereits ansässige Wirtschaft geprüft werden. Die Beeinträchtigung von Umwelt, Bevölkerung, Offshore-Windparks, Fischerei, Sandgewinnung, Schiffverkehr und Inselftourismus muss ausgeschlossen werden.

2.5 Standort des Vorhabens

Das Erdgasfeld des Vorhabens erstreckt sich unter anderem unter den Naturschutzgebieten (NSG) „Borkum Riff“ (NLWKN, 2010) im Süden und „Borkum Riffgrund“ (BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, BAU UND REAKTORSICHERHEIT 2017) im Norden. Diese beiden Gebiete gehören zum Natura 2000-Netzwerk und sind somit von internationaler Bedeutung. Die Verordnungen der NSG verbieten derartige Eingriffe wie sie bei dem Vorhaben geplant sind. Die Schutzgebietsverordnungen sind zu berücksichtigen.

In der Nähe zum Vorhaben liegt das Weltnaturerbe Wattenmeer (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2019). Dieses Gebiet ist mit diversen Schutzprädikaten (NATIONALPARK NIEDERSÄCHSISCHES WATTENMEER, UNESCO-BIOSPHÄRENRESERVAT, GEBIET NACH RAMSAR-KONVENTION, NATURA 2000-GEBIET, EMISSION CONTROL AREA, PARTICULARLY SENSITIVE SEA AREA) belegt. Auf Grund der hohen Bedeutsamkeit des Wattenmeeres für die globale marine Umwelt ist eine negative Beeinflussung auszuschließen.

Natürliche Merkmale des Gebiets

Das Gebiet „Borkumse Stenen“ grenzt direkt an das deutsche NSG „Borkum Riffgrund“ und gehört naturräumlich zu diesem. Dieses Biotop wird lediglich durch die Grenze zwischen den Ländern Niederlande und Deutschland getrennt. Folglich ist für das Gebiet „Borkumse Stenen“ ein ähnliches Arteninventar wie das des NSG „Borkum Riffgrund“ anzunehmen und muss somit in das Natura 2000-Netzwerk aufgenommen werden. Die Prüfung der Zentralregierung, ob das Gebiet als eigenständiges Natura 2000- oder EMR-Gebiet ausgewiesen wird, ist abzuwarten und die entsprechenden Regelungen sind zu berücksichtigen.

Die Europäische Auster (*Ostrea edulis*) gilt in Deutschland bereits als ausgestorben (BUNDESAMT FÜR NATURSCHUTZ, 2016). Für die gesamte Nordsee gelten die Bestände als rückläufig und die Art wurde in die OSPAR-Liste der „bedrohten, im Rückgang befindlichen marinen Tierarten und Lebensräume für den Nordostatlantik“ aufgenommen (OSPAR COMMISSION, 2019). Aus diesem Grund haben die Länder England, Schottland, Irland, Frankreich, Niederlande, Deutschland und Schweden 2017 die „Native Oyster Restoration Alliance“ (NORA) gegründet. Das betroffene Wiederansiedlungsprojekt wurde im Rahmen der NORA durchgeführt und ist somit Teil eines internationalen Netzwerks und von internationaler Bedeutung (NORA, 2017). Für den Erfolg des Projekts ist es zwingend notwendig, dass jegliche bodenverändernden Aktivitäten ausgeschlossen werden. Da das Vorhaben Bodensenkungen, voraussichtlich einhergehend mit Erdbeben, zur Folge hat, ist es mit dem Wiederansiedlungsprojekt nicht vereinbar.

Das Vorhaben findet in einem Gebiet mit sehr hoher Bedeutung für viele verschiedene Tier- und Pflanzenarten statt (NATURA 2000, 1992). Es muss eine Liste mit allen betroffenen Arten erstellt werden. Die Gefährdung und Beeinträchtigung dieser Arten ist auszuschließen. Sollte dies nicht möglich sein und das Vorhaben trotzdem genehmigt werden, sind für jede betroffene Art geeignete Kompensationsmaßnahmen in entsprechendem Umfang durchzuführen. Diese Maßnahmen sind zusammen mit dem UVB vorzulegen.

Die Nordsee ist in weiten Teilen bereits heute stark schadstoffbelastet (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2016). Aus diesem Grund ist der aktuelle „Ist-Zustand“ der Nordsee im Bereich des Vorhabens zu prüfen. Dabei müssen die betroffenen NSG besonders detailliert untersucht werden. Dazu muss eine signifikante Anzahl von Wasser- und Bodenproben aus den verschiedenen Bereichen und Schutzgebieten entnommen und auf ihre Schadstoffbelastung (Schwermetalle, Stickstoff- und Schwefelverbindungen etc.) geprüft werden. Dabei sind lokale, wissenschaftlich festgesetzte Grenzwerte einzuhalten.

Das Vorhaben hat nicht nur lokale, sondern auch regionale Auswirkungen. So sind die Auswirkungen durch Schadstoffausstoß in die Luft und ins Meer sowie auf die Wattenmeerinseln ebenfalls zu untersuchen. Auf der Insel Borkum sind vier prioritär natürliche Lebensraumtypen vorhanden, die einer hohen Sensibilität gegenüber atmosphärischen Stickstoffeinträgen unterliegen (NATURA 2000, 1992B):

- 2130* – Trockenrasen basenarmer Graudünen
- 2130* – Borstgrasrasen der Küstendünen
- 2140* – Küstendünen mit Krähenbeere
- 2150* – Küstendünen mit Besenheide

In einem Schreiben vom 10.11.2014 an die Stadt Borkum spricht die Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer von „*einer erheblichen Vorbelastung der Empfindlichkeit insbesondere der nährstoffarmen Lebensraumtypen im Nationalpark und speziell auf der Insel Borkum gegenüber zusätzlichen Stickstoffbelastungen*“. Die Nationalparkverwaltung hebt dabei hervor, dass der aktuelle nationale Bericht den Erhaltungszustand für den Lebensraumtyp 2130* als unzureichend bewertet. Deshalb hat die Nationalparkverwaltung Maßnahmen ergriffen, um den gegenwärtigen Zustand dieses Lebensraumtyps gerade auf Borkum zu verbessern (MEYER-VOSGERAU, 2014). Jede zusätzliche Stickstoffquelle im Emsästuar unterminiert die Bemühungen, die Beeinträchtigung stickstoffempfindlicher Lebensraumtypen zu reduzieren und z.B. den Lebensraumtyp 2130* auf der Insel Borkum in einen guten Erhaltungszustand zu bringen.

Sollte das Vorhaben genehmigt werden, sind jegliche negative Auswirkungen mit geeigneten Maßnahmen zu kompensieren. Geeignete Maßnahmen, auch auf den Inseln Borkum und Norderney, sind bereits zusammen mit dem UVB zu ermitteln.

2.6 Auswahl der Leitungstrassen und der Produktionsanlage

In diesem Kapitel wird lediglich darauf eingegangen, welche Vor- und Nachteile die verschiedenen Trassen haben, jedoch nicht welche Vor- und Nachteile die verschiedenen Plattform-Typen haben. Das muss dringend nachgearbeitet werden. Insbesondere muss herausgearbeitet werden, welche Schadstoffe auf welchem Plattform-Typ verwendet und abgegeben werden sowie welche Abfallstoffe auf welchem Plattform-Typ anfallen. Es sollte ein Abtransport jeglicher anfallender Stoffe stattfinden und keine Verklappungen. Entsprechend ist mit einzukalkulieren, wie viele zusätzliche Schiffsbewegungen welcher Plattform-Typ verur-

sacht. Gleichzeitig ist die Beeinträchtigung des Natura 2000-Gebiets Noordzeekustzone durch die Verlegung der Trasse auf ein Minimum zu reduzieren. Es müssen die Unfallrisiken einer jeden Plattform aufgelistet und auf ihre Auswirkungen geprüft werden. Der Vorhabenträger muss zudem die zum Einsatz kommende Produktionsanlage umfassend beschreiben (Baujahr, Aufbau, etc.), um das Risiko eines Unfalls nochmals zu analysieren. Dies soll vor allem im Hinblick auf der Wiederverwendung einer existierenden Plattform geschehen. Hier wird das erhöhte Unfallrisiko aufgrund von Materialermüdung bei älteren Produktionsanlagen in der salzhaltigen Umgebung gesehen.

Die Umwelt- und Umfeldauswirkungen sind zu ergänzen um:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;
- Risiko von Unfällen;
- Tötung von immobilien geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Errichtung der Plattform, Verlegung der Trassen und den Bohrvorgängen.

2.7 Standort der Plattform

Zunächst ist anzumerken, dass in Abbildung 3 der Mitteilung über das Vorhaben UVB N05-A ein Abbildungsfehler in der Legende aufgetreten ist. Dies führt zu einer Fehlinterpretation der Grafik.

Der Abbildung 4 der Mitteilung über das Vorhaben UVB N05-A wollen wir ein im Jahre 2017 von der Promenade Borkums aus aufgenommenes Foto derselben Bohrplattform gegenüberstellen.

Wie in Abbildung 1 zu erkennen, ist die Bohrplattform deutlich sichtbar und das Abfackeln von Gas bietet ein erschreckendes Bild. Bereits 2017 wurden so Inselbevölkerung und Gäste stark beunruhigt. Die Panik, dass ein Unfall stattgefunden hatte, war sehr groß.

Abbildung 1: Blick von der Promenade auf die Seehundsbank mit der 2017 auf niederländischer Seite errichteten Bohrplattform.

Es wird davon gesprochen, dass die Förderplattform deutlich weniger sichtbar sein wird als die Bohrplattform. Jedoch sollen zwölf Bohrungen mit eventuell je einer weiteren Bohrung durchgeführt werden. Auf S. 7 der Mitteilung über das Vorhaben UVB N05-A wird angegeben, dass 12 Wochen je Explorationsbohrung benötigt werden. Folglich wäre die Bohrplattform für mindestens 144 Wochen, wenn nicht sogar das Doppelte der Zeit, sehr gut sichtbar. Das bedeutet, dass eine Sichtbarkeit der gesamten Anlage für drei, bzw. sechs Jahre auf den ostfriesischen Inseln hingenommen werden müsste. In dieser Zeit würde auch immer wieder Gas abgefackelt werden, sodass Bilder wie in Abbildung 1 zur Tagesordnung gehörten.

Die Strände und Promenaden der Inseln Borkum und Norderney sind die wichtigsten Anlaufpunkte für Ruhe und Erholung von Gästen und Inselbevölkerung zu jeder Tageszeit. Die Sichtbarkeit der Industrieanlage beeinträchtigt den Tourismus auf beiden Inseln massiv und führt zu einer deutlichen Minderung der Erholungsfunktion der Kur-Inseln. Der Tourismus ist für die Städte Borkum und Norderney ein bedeutender Wirtschaftszweig und Haupteinnahmequelle der Inselbevölkerung. Eine Beeinträchtigung des Tourismus führt zur Einschränkung der Wirtschaftskraft und gefährdet somit langfristig den Erhalt der Daseinsvorsorge auf den Inseln.

Zudem genießt die Insel Borkum den Status eines ECARF-zertifizierten Nordseeheilbades sowie Thalasso-Heilbad und wird entsprechend zur Genesung von verschiedenen Erkrankungen aufgesucht. Die Insel Norderney ist staatlich anerkanntes Nordseeheilbad sowie Thalasso-Heilbad. Auf beiden Inseln steht dabei vor allem die Heilung von Atemwegserkrankungen im Vordergrund. Somit sind das Reizklima und die saubere Luft essentielle Faktoren für Borkum und Norderney. Diese Lebensgrundlage der Inselbevölkerung auf Grund der klimatischen Bedingungen gilt es zu schützen.

Für die betroffenen Natura 2000-Gebiete ist eine Ausnahmegenehmigung laut Verordnung nur bei Nachweis der Notwendigkeit und des überwiegenden öffentlichen Interesses möglich. Bei der Abwägung des überwiegenden öffentlichen Interesses ist das öffentliche Interesse der ostfriesischen Inseln, einschließlich der wirtschaftlichen Interessen, zu berücksichtigen.

Laut Mitteilung über das Vorhaben UVP N05-A wurde noch nicht entschieden, welche Produktionsanlage sowie welche Leitungstrassen zum Abtransport des Erdgases verwendet werden sollen. Sollte sich die Firma ONE-Dyas B.V. nicht für eine Produktionsanlage entscheiden können, müssen alle möglichen Alternativen auf ihre Umweltbelange hin überprüft werden und mit in den Umweltbericht aufgenommen werden. Dies gilt auch für die Leitungstrasse.

Die Umwelt und Umfeldauswirkungen sind zu ergänzen um mögliche und unvorhergesehene Ereignisse, wie z.B.:

- Undichtigkeit der Gasleitungen;
- Schädigung des Landschaftsbildes durch die Bohrplattform und das Abfackeln von Gas;
- Nachhaltige Störung weiterer Wirtschaftsflächen im Bereich der Bohrplattform (Sandgewinnung, Offshore-Windpark);

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;
- Risiko von Unfällen;
- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Errichtung der Plattform.

2.8 Die Bauphase

Die Nordsee wurde in der Vergangenheit u.a. zur Verklappung von Munition und anderen Kampfmitteln genutzt (TRÖSTER, 2018). Vor Baubeginn muss für den gesamten Baubereich (Standort Plattform und Trasse der Leitung) eine Kampfmittelsondierung durchgeführt werden.

Während der gesamten Bau-, Betriebs- und Abbauphase ist ein ökologisches Monitoring erforderlich. Dabei müssen Luft-, Boden- und Wasserqualität sowie die Entwicklung des Arteninventars in regelmäßigen Abständen untersucht werden. Zusammen mit dem UVB ist ein Monitoringkonzept vorzulegen.

2.8.1 Installation der Plattform N05-A

Es muss offengelegt werden, welche Parameter zur Ermittlung des endgültigen Standorts herangezogen werden.

Die Umwelt- und Umfeldauswirkungen sind zu ergänzen um:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;
- Risiko von Unfällen;
- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Errichtung der Plattform;
- Behinderung der bereits ansässigen Wirtschaft, der Sandgewinnung;
- Schädigung durch Kabelverlegung von einer Offshore-Windanlage zur Stromversorgung der Produktionsanlage.

2.8.2 Verlegung der Rohre

Die Umwelt- und Umfeldauswirkungen sind zu ergänzen um:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;

- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Verlegung der Trassen und den Bohrvorgängen;
- Schädigungen durch Kabelkreuzungen;
- Behinderung und Einschränkung bereits ansässiger, nachhaltiger Wirtschaft wie Offshore-Windparks und deren Ausbau.

2.9 Abteufen der Bohrungen

Für die Funktionsweise und Errichtung der Bohrinselform müssen ökologische Rahmenrichtlinien erstellt werden. Diese müssen bei der Ausschreibung zur Findung eines Subunternehmers eingehalten werden.

Die chemische Zusammensetzung der Bohrspülungen ist offenzulegen. Die Freisetzung von Bohrspülung in die Nordsee oder ihren Untergrund ist auszuschließen, dies gilt insbesondere für ölhaltige Spülflüssigkeiten. Die Verwendung von Bohrspülung ist durch Wiederverwendung so gering wie möglich zu halten. Von der Verklappung von Bohrklein oder Bohrspülung in die Nordsee ist abzusehen. Die dadurch entstehenden zusätzlichen Schiffsbewegungen sind zu berechnen und ihre negativen Auswirkungen offenzulegen.

Zur Prüfung der Erdgasvorkommen wird es als notwendig angesehen, Gas abzufackeln. Dies stellt eine ungemene Luftverschmutzung und Umweltbelastung dar, die bei der bekannten Klimaproblematik nicht mehr zeitgemäß und nicht hinnehmbar ist. Für das Genehmigungsverfahren ist eine Schätzung durchzuführen, wie viel Gas voraussichtlich abgefackelt wird. Auf Basis dieser Schätzung ist im Falle einer Genehmigung ein Grenzwert festzulegen. Dieser muss an die bereits vorhandene, bereits viel zu hohe Belastung der Nordsee angepasst werden.

Die Durchführungsvarianten sind unabhängig von wirtschaftlichen Faktoren zu prüfen und durchzuführen. Zudem ist zu prüfen, ob auf ölhaltige Flüssigkeiten insgesamt verzichtet werden kann. Dies ist zusätzlich als Durchführungsvariante aufzuführen.

Die Umwelt- und Umfeldauswirkungen sind zu ergänzen um:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei den Bohrvorgängen;
- Behinderung und Einschränkung bereits ansässiger, nachhaltiger Wirtschaft wie Offshore-Windparks und deren Ausbau;
- Beeinträchtigung der Tourismusfunktion auf den Inseln;
- Störungen von Natura 2000-Gebieten auch auf den West- und Ostfriesischen Inseln durch Ablagerung von Stickoxiden.

Es wird von einer möglichen Beeinflussung der Struktur und Zusammensetzung des tiefen Untergrunds durch die Erdgasförderung gesprochen. Diese Beeinflussung ist vollständig auszuschließen.

2.10 Produktionsphase

Der Einsatz von Gift- und Gefahrenstoffen während der Produktionsphase ist möglichst gering zu halten. Die verwendeten Stoffe samt ihrer eventuellen umweltschädigenden Wirkungen müssen offengelegt werden. Der Plattformtyp ist entsprechend ihrer Umweltauswirkungen zu wählen. Die Freisetzung von Aufbereitungsstoffen in die Nordsee ist auszuschließen. Es dürfen keine durch die Aufbereitung des Gases entstandenen Wässer in die Nordsee eingeleitet werden.

Es ist offenzulegen, wie zum Ende der Förderphase das Gas verdichtet und unter Druck gesetzt wird. Mögliche Umweltauswirkungen sind zu ermitteln.

Die Plattform ist elektrisch zu betreiben. Die zusätzliche Schädigung der Nordsee durch den Anschluss an einen Offshore-Windpark ist im Detail zu untersuchen.

Die Umwelt- und Umfeldauswirkungen sind zu ergänzen um:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr;
- Behinderung und Einschränkung bereits ansässiger, nachhaltiger Wirtschaft wie Offshore-Windparks und deren Ausbau;
- Flächenverlust biologischer Lebensräume und Störung archäologischer Werte auf dem Meeresgrund durch Absenken des Meeresbodens;
- Behinderung und Einschränkungen für Aktivitäten auf dem Meeresgrund, z.B. Sandgewinnung und Verlegung von Kabeln und Leitungen;
- Störungen von Natura 2000-Gebieten auch auf den West- und Ostfriesischen Inseln durch Ablagerung von Stickoxiden;
- Möglicherweise Beeinflussung der Struktur und Zusammensetzung des tiefen Untergrunds durch die Erdgasförderung;
- Irreversible Schäden durch Bodensenkungen;
- Beeinträchtigung der Tourismusfunktion auf den Inseln;
- Schäden an der Inselstruktur durch Bodensenkungen bzw. Erdbeben.

Es werden allmähliche Bodensenkungen über der Gaslagerstätte um höchstens einige Zentimeter während der gesamten Produktionsphase erwähnt. Es muss offengelegt werden, wie diese Bodensenkungen berechnet werden. Dabei ist die maximale Bodensenkung nachvollziehbar erklärt darzustellen. Durch die Erdgasförderung in Groningen ist bekannt, dass Bodensenkungen durchaus mit Erdbeben einhergehen. Bislang registrierte das KONINKLIJK NEDERLANDS METEOROLOGISCH INSTITUUT (2019) über tausend Erdbeben im Norden der Niederlande durch Gasextraktion. Erschütterungen mit einer Kraft von unter 1,5 auf der Richterskala werden von Menschen normalerweise nicht wahrgenommen. Alleine in Groningen ereigneten sich im Jahr 2018 fünfzehn Erbeben von über 1,5. Dabei hat die Stärke der Be-

ben in den vergangenen Jahren zugenommen und es ereignen sich schwere Beben wie am 8. Januar 2018 und 22. Mai 2019 mit einer Stärke von je 3,4.

Solche seismischen Aktivitäten hätten katastrophale Auswirkungen auf die lediglich zehn Kilometer von der Erdgasblase entfernten Inseln Schiermonnikoog und Borkum sowie auf den über einem der *Prospects* errichteten Windpark „Borkum Riffgatt“. Neben den negativen Auswirkungen auf Windkraftanlagen und Gebäude sind die Auswirkungen auf die Grundwasserlinse der Inseln zu ermitteln. Die ostfriesischen Inseln sind in Bezug auf Frischwasser unabhängig vom Festland, da sie ihr Frischwasser aus der Süßwasserlinse beziehen. Negative Auswirkungen durch seismische Aktivitäten sind nachvollziehbar auszuschließen.

2.11 Beendigung der Erdgasförderung

Es wird von einer Reinigung der Plattform gesprochen. Es ist zu prüfen, ob die Plattform nicht erst abgebaut und am Festland gereinigt werden kann. Zudem müssen sämtliche Auswirkungen im Bezug auf den Verschluss des Bohrloches aufgezeigt und geprüft werden.

Störungen der umgebenden Natur und Tierwelt sind während der Rückbauphase möglichst gering zu halten. Alle Maßnahmen müssen mit dem Ergebnis des parallel durchzuführenden Monitorings vereinbar sein.

Zudem muss bereits vor Beginn der Baumaßnahme ein Ansprechpartner oder Rechtsnachfolger für die Phase der Beendigung der Erdgasförderung benannt werden, welcher für Schäden im Zuge der Beendigung der Erdgasförderung und alle damit einhergehenden Maßnahmen verantwortlich ist.

3. Gesetzlicher Rahmen

3.2.1 Das UVP-Verfahren

In der Mitteilung über das Vorhaben UVP N05-A sind die UVP-pflichtigen Aktivitäten sowie die UVP-beurteilungspflichtigen Aktivitäten benannt. Hier ist zu überprüfen, ob die Auswirkungen der Produktionsanlage selber (z.B. Materialermüdung, Wartung der Anlage, etc.) mit in der UVP-Verordnung zu kategorisieren sind.

3.2.3 Das Bergbaugesetz

Es wird davon gesprochen, dass ein Erdgasförderplan erstellt wird, in dem auf Bodensenkungen und die damit verbundene Gefahr von Erdbeben eingegangen wird. Wir fordern, diesen Erdgasförderplan ins Deutsche übersetzt zu erhalten.

3.3 Grenzüberschreitende Umweltauswirkungen und das deutsche Recht

In Deutschland werden Natura 2000-Gebiete mit Schutzgebietsverordnungen gesichert. Die Verordnungen der Naturschutzgebiete „Borkum Riff“ und „Borkum Riffgrund“ sowie des Nationalparks „Niedersächsisches Wattenmeer“ sind zu berücksichtigen.

3.4 Sonstige internationale Übereinkommen

Für die Nordsee gelten die MARPOL-Vereinbarungen der Anhänge I „Öl“, V „Müll“ und VI „Verhütung der Luftverschmutzung durch Schiffe“ (BUNDESMINISTERIUM FÜR VERKEHR UND

DIGITALE INFRASTRUKTUR) sowie der Schutz als Particular Sensitive Sea Area. Zudem steht das Wattenmeer unter dem Schutz der Ramsar-Konvention. Diese Vereinbarungen sind einzuhalten.

4.4 Erwartete Umweltauswirkungen

In diesem Abschnitt der Mitteilung über das Vorhaben zum UVP N05-A werden die Aktivitäten aufgelistet, bei denen Auswirkungen auf die Natur erwartet werden. Diese Liste ist zu ergänzen um:

- Verschluss des Bohrloches;
- Betrieb der Bohr- und Förderplattform (Auskolkung, Wartung der Plattform);
- Bodensenkungen.

5.3 Kumulierung von Auswirkungen

In diesem Kapitel wird zum ersten Mal von der Kumulierung von Auswirkungen gesprochen. Dabei werden jedoch lediglich Vorhaben zur Erkundung und Förderung von Erdgas berücksichtigt. Das Ergebnis ist sogar, dass es zu keiner Kumulierung kommen wird. Jedoch ist die Ausbeutung von Erdgasvorkommen nicht die einzige in diesem Bereich der Nordsee ansässige schädliche wirtschaftliche Nutzung. Für die Kumulationsbetrachtung müssen jegliche Schiffsbewegungen, Flugverkehr, Offshore Windparkanlagen, Sandgewinnungsmaßnahmen und jegliche ansässige schadstoffausstoßende Nutzung miteinberechnet oder begründet ausgeschlossen werden. Die möglichen Auswirkungen auf stickstoffempfindliche Lebensraumtypen im Bereich des Emsästuars sind unter Berücksichtigung der für Niedersachsen gültigen Critical Load-Werte nach VON DRACHENFELS (2012) zu untersuchen.

Die Inseln leiden bereits heute unter dem industriellen Umfeld durch eine Vielzahl von Offshore-Anlagen auf der Nordsee sowie dem Kohlekraftwerk Eemshaven und weiteren Windenergieanlagen im festländischen Küstenbereich. Eine weitere Installation einer Bohrplattform und dem zusätzlichen Abfackeln von Gas zum gewerblichen Betrieb belastet die Umwelt, schädigt unter Schutz gestellte Natur und beeinträchtigt das Landschaftsbild. Gerade im Hinblick auf die empfindliche Störung des einzigartigen insularen Lebensraumes für Mensch und Natur ist die Erweiterung von Industrieanlagen in der näheren Umgebung der ostfriesischen Inseln nicht akzeptabel. Hier müssen neben den Umweltbelangen, einschließlich des Landschaftsbildes, auch die Auswirkungen der Schädigung des Tourismus umfassend in Betracht gezogen und geprüft werden.

An dieser Stelle möchten wir darauf hinweisen, dass diese Stellungnahme an die aus unserer Sicht zuständigen Behörden und Institutionen sowie die Gemeindevertretungen der ostfriesischen Inseln zur Kenntnisnahme zugesandt werden.

Die Städte Norderney und Borkum sprechen sich bereits jetzt strikt gegen Erdgasbohrungen in der Nordsee aus. Die damit einhergehenden - und aus unserer Stellungnahme ersichtlichen – zusätzlichen Belastungen im Umfeld von Natura 2000-Gebieten, des Nationalparks Wattenmeers und der Inseln sind absolut nicht vertretbar.

Bei Rückfragen stehen Ihnen Frau Meike Müller, Umweltbeauftragte der Insel Borkum, sowie Frau Juliane Aiche, Fachbereich Bauen und Umwelt der Insel Norderney zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Stadt Borkum
Lübben, Bürgermeister

Stadt Norderney
Ulrichs, Bürgermeister

Literatur

BUNDESAMT FÜR NATURSCHUTZ (2016): Wiederansiedlung der Europäischen Auster. Online unter: <https://www.bfn.de/themen/meeresnaturschutz/marine-arten/artenschutzprojekte/wiederansiedlung-der-europaeischen-auster.html>.

BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, BAU UND REAKTORSICHERHEIT (2017): Verordnung über die Festsetzung des Naturschutzgebietes „Borkum Riffgrund“. In: 1994, S. 2–6.

BUNDESMINISTERIUM FÜR VERKEHR UND DIGITALE INFRASTRUKTUR: Verhütung Meeresverschmutzung (MARPOL). Online unter: <https://www.deutsche-flagge.de/de/umweltschutz/marpol>.

COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT (2016): Wadden Sea Quality Status Report - Pollution. Online unter: <https://qsr.waddensea-worldheritage.org/pollution>.

COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT (2019): Weltnaturerbe Wattenmeer. Online unter: <https://waddensea-worldheritage.org/de>.

DEUTSCHE UNESCO-KOMMISSION (2009): UNESCO-Biosphärenreservat Niedersächsisches Wattenmeer. Online unter: <https://www.unesco.de/kultur-und-natur/biosphaerenreservate/biosphaerenreservate-deutschland/unesco-biosphaerenreservat-3>.

INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATION (2019A): Emission Control Area. Online unter: <http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PollutionPrevention/AirPollution/Pages/Emission-Control-Areas-%28ECAs%29-designated-under-regulation-13-of-MARPOL-Annex-VI-%28NOx-emission-control%29.aspx>.

INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATION (2019B): Particular Sensitive Sea Area. Online unter: <http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PSSAs/Pages/Default.aspx>.

KONINKLIJK NEDERLANDS METEOROLOGISCH INSTITUUT (2019): Aardbevingen door gaswinning. Online unter: <https://www.knmi.nl/kennis-en-datacentrum/uitleg/aardbevingen-door-gaswinning>.

MEYER-VOSGERAU, A. (2014): Kraftwerk Eemshaven - Fachliche Stellungnahme der Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer zur ‚Ergänzung der Genehmigung nach dem Naturschutzgesetz für RWE Eemshaven‘ der niederländischen Provinzregierungen.

MILLER, ROBERT/BREWER, JOHN (2016): Ramsar Convention, Handbook 16: Impact Assessment. In: The A-Z of Social Research.

NATIONALPARK NIEDERSÄCHSISCHES WATTENMEER (2010): Gesetz über den Nationalpark „Niedersächsisches Wattenmeer“.

NATURA 2000 (1992A): FFH-Arten. Online unter: <http://ffh-arten.info/>.

NATURA 2000 (1992B): Anhang I der FFH-Richtlinie. Online unter: <http://www.ffh-gebiete.de/lebensraumtypen/steckbriefe/>.

NIEDERSÄCHSISCHES MINISTERIUM FÜR UMWELT, ENERGIE, BAU UND KLIMASCHUTZ (1992): Natura 2000-Gebiete. Online unter: https://www.umwelt.niedersachsen.de/themen/natur_landschaft/natura_2000/natura-2000-8198.html.

NLWKN (2010): Verordnung über das Naturschutzgebiet „Borkum Riff“ in der niedersächsischen 12-Seemeilen-Zone der Nordsee. S. 1–3. Online unter: https://www.nlwkn.niedersachsen.de/startseite/naturschutz/schutzgebiete/die_einzelnen_naturschutzgebiete/verordnungstext-zum-naturschutzgebiet-borkum-riff-45319.html.

NORA (2017): NORA-Native Oyster Restoration Alliance. Online unter: <https://nora-europe.eu/>.

OSPAR COMMISSION (2019): Key Figures of the MPA OSPAR network. Online unter: http://mpa.ospar.org/home_ospar/key_figures.

TRÖSTER, DR. STEFAN (2018): Gefährliche Altlasten in Nord- und Ostsee. Online unter: <https://www.fraunhofer.de/de/presse/presseinformationen/2018/august/gefaehrliche-altlasten-in-nord-und-ostsee.html>.

UMWELTBUNDESAMT (2010): Energiegewinnung im Meer. Online unter: <https://www.umweltbundesamt.de/themen/wasser/gewaesser/meere/nutzung-belastungen/energiegewinnung-im-meer#textpart-1>.

VON DRACHENFELS, OLAF (2012): Einstufung der Biotoptypen in Niedersachsen. In: Informationsdienst Naturschutz Niedersachsen 12, S. 60.

Stadt Borkum
Der Bürgermeister

Stadt Norderney
Der Bürgermeister

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
An der Marktkirche 9
38678 Clausthal-Zellerfeld

Stadt Borkum
Auskunft erteilt: Herr Joachim Bakker
Leiter Ordnungs- und Sozialabteilung
Neue Straße 1
26757 Borkum
Tel: 04922/303- 204
Fax: 04922/303 -288
E-Mail: joachim.bakker@borkum.de

Stadt Norderney
Auskunft erteilt: Frau Juliane Aiche
Fachbereich Bauen und Umwelt
Am Kurplatz 3
26548 Norderney
Tel: 04932/920-263
Fax: 04932/920-266
E-Mail: juliane.aiche@norderney.de

Datum: 19.11.2020

Gemeinsame Stellungnahme der Stadt Borkum und der Stadt Norderney zum Vorhaben der ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, NL-1082 LZ Amsterdam, Richtbohrungen und Vertical Seismic Profiling von der Plattform NO5-A. Schriftliches Scoping-Verfahren zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG

Ihr Schreiben vom 08.10.2020, L1.4/L67130/07-07/2019-0004/040

Sehr geehrte Damen und Herren,

die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney lehnen das Vorhaben zur Gasförderung in ca. 20 km Entfernung von Borkum grundsätzlich ab.

Vorab ist anzumerken, dass die Stadt Norderney als Träger öffentlicher Belange nicht am Verfahren beteiligt wurde. In Anbetracht der Tatsache, dass es durch die beabsichtigten Profilbohrungen, die seismischen Untersuchungen und die darauf folgenden weiteren Vorhaben zu negativen Auswirkungen auch für die Insel Norderney kommen kann, ist deren Beteiligung gemäß § 15 Abs. 3 iVm. § 17 UVPG angezeigt; die diesbezügliche Nichtberücksichtigung ist nicht nachvollziehbar und inakzeptabel. Vor dem Hintergrund der vorerwähnt bislang unterbliebenen Beteiligung geben die Stadt Norderney und die Stadt Borkum mit diesem Schreiben eine gemeinsame Stellungnahme zu dem geplanten Vorhaben ab. Gleichwohl bittet die Stadt Norderney hiermit ausdrücklich um eine künftig eigenständige Berücksichtigung ihrer Belange durch entsprechende Beteiligung.

Der Tourismus ist für die Inseln Borkum und Norderney der bedeutendste Wirtschaftszweig und die Haupteinnahmequelle der Inselbevölkerung. Die Übernachtungszahlen (Borkum: 2,5 Mio.; Norderney: 3,8 Mio.) belegen, dass beide Nordseeheilbäder zu den beliebtesten Urlaubszielen Niedersachsens zählen. Beide Inseln werden zur Genesung von verschiedenen Erkrankungen aufgesucht. Vor allem sind das Reizklima und die saubere Luft essentielle Faktoren für Borkum und Norderney. Die Inseln bieten eine vielfältige Landschaft und Flora. Zwischen den Inseln und der Küste liegt das Wattenmeer. Seit 2009 trägt das Wattenmeer den Titel „UNESCO Weltnaturerbe“. Diese auf Basis der klimatischen Bedingungen beruhende Lebensgrundlage der Inselbevölkerung gilt es zu schützen. Die Intaktheit dieses weltweit einmaligen Ökosystems darf nicht durch die Förderung von fossilen Brennstoffen gefährdet werden.

Die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney weisen ferner darauf hin, dass die Gewinnung von Gas nicht mit den derzeitigen Klimazielen der Bundesrepublik Deutschland zu vereinbaren sind. Zur Erreichung des Pariser Klimaziels muss der Erdgasverbrauch sinken. Deshalb wurde in Deutschland erst kürzlich durch das Brennstoffemissionshandelsgesetz die Bepreisung von fossilen Energieträgern und CO₂-Emissionen zum Erreichen der nationalen und internationalen Klimaziele erhöht.

Dies vorausgeschickt, wird zu dem Vorhaben der ONE Dyas B.V. sowie zum vorgeschlagenen Untersuchungsrahmen zu Gegenstand, Umfang und Methoden der Umweltverträglichkeitsprüfung wie folgt Stellung genommen :

Zu 1. Veranlassung:

Auf Seite 4 des Scoping-Verfahrens wird ausgeführt, dass ausschließlich die Richtbohrstrecken und VSP's auf deutschem Hoheitsgebiet zu betrachten seien. Diese Auffassung teilen die Stadt Borkum und die Stadt Norderney ausdrücklich nicht, da auch die Vorhaben, die auf niederländischer Seite erfolgen, Auswirkungen auf deutschem Hoheitsgebiet haben. Es wird deshalb darauf hingewiesen, dass sich alle in der Stellungnahme beschriebenen Inhalte auf die Felder N05-A, N05-A-Noord und N05-A-Südost, auf die Bohrungen Kabelverlegungen, Bau und Betrieb der Erdgasleitung usw. auf der niederländischen und deutschen Seite beziehen. Die Bohrungen und seismischen Untersuchungen haben kumulierende Wirkung und wirken sich je nach Durchführung unterschiedlich auf die nachfolgenden Beprobungen aus. Zudem ist die Wirkung zu den umliegenden Industrie- und Militäranlagen in der Nordsee zu berücksichtigen.

So muss der Untersuchungsrahmen wesentlich, insbesondere auf den Bau und Betrieb der Plattform, erweitert werden, da zum Beispiel in Fällen einer Havarie oder des Austretens von Chemikalien auch das deutsche Hoheitsgebiet betroffen ist.

Die Nordsee ist ein vielfältig genutzter Wirtschaftsraum und von globaler Bedeutung für den Naturschutz. Es wird immer wieder betont, dass die Niederlande bis 2050 eine CO₂-neutrale Energieversorgung realisieren will. Bis 2030 soll u.a. die Förderung von Erdgas aus dem Erdgasfeld unter Groningen eingestellt werden. Zudem sind die negativen Folgen der Erdgasförderung – Erdbeben, Absacken ganzer Landstriche und Verschmutzung der Umwelt, um nur

einige wenige zu nennen – hinreichend bekannt (KONINKLIJK NEDERLANDS METEOROLOGISCH INSTITUUT, 2019; UMWELTBUNDESAMT, 2010). Umso mehr verwundert das derzeit in Planung befindliche Vorhaben. In der UVP ist zu erläutern, inwiefern das geplante Vorhaben mit den EU-Klimazielen zu vereinbaren ist.

Das geplante Vorhaben löst große Konflikte mit der Betroffenheit von Schutzgebieten, Offshore-Windparks, Inseln und Tourismus aus. Die Umweltauswirkungen des Vorhabens sind grenzüberschreitend. Vor allem sind die der Küste vorgelagerten Ostfriesischen Inseln, aber auch die Westfriesischen Inseln (wie z.B. Schiermonnikoog) davon betroffen.

Zu 3.1 Überblick

Auf Seite 13 des Scoping-Papiers wird auf einen diesem angeblich beigelegten technischen Erläuterungsbericht des Vorhabenträgers verwiesen, welcher tatsächlich allerdings fehlt; dies beeinträchtigt das Beteiligungsverfahren zum Untersuchungsrahmen insgesamt .

Zu 4.1 Wirkfaktor Richtbohrungen

Die zu erwartenden Meeresbodenabsenkungen sind entsprechend mit weiteren Bohrungen/seismischen Untersuchungen und den hierbei auftretenden kumulierenden Wirkungen darzustellen. Hierzu gehören auch die in näherer Umgebung befindlichen Offshore-Anlagen. Zudem sind in diesem Modell die Reichweiten der wahrscheinlichen Meeresbodenabsenkungen ausführlich darzustellen. Insbesondere muss hier Bezug auf die Auswirkungen auf die Inselkörper und die Süßwasserlinsen genommen werden. Jegliche Schäden an den Inseln müssen ausgeschlossen werden, da diese weitreichende finanzielle Folgen zulasten der Städte und des Landes Niedersachsen hätten. Der Schutz der Inseln ist vorrangig zu behandeln.

Die im Scoping-Papier dargestellte Risikoanalyse-Methodik für induzierte Beben aus der Gasförderung ist grundlegend darzustellen. Aus dem Scoping-Papier geht nicht hervor, ob die Szenarien für die Gasförderung auf dem Meer anwendbar sind und sich die Methodik überhaupt für die speziellen Anforderungen des Meeresbodens und der Meeresbewegungen eignet; dies muss nach gegenwärtigem Kenntnisstand bezweifelt werden. Erst nach abschließender Risikobewertung und unter Bezugnahme auf die Offshore-Bedingungen ist ein Ergebnis aus der Analyse anwendbar.

Im Scoping-Papier wird dargelegt, dass die erwartete Bodenabsenkung bei einem Verdichtungskoeffizienten von 0,035 GPa⁻¹ in der Mitte des Bodenabsenkungsbeckens ca. 1,6 cm für das N05-A-Gasfeld separat und ca. 2,6 cm einschließlich der umgebenden Prospekte beträgt. Dieser zu optimistischen Annahme stehen zahlreiche Berichte entgegen, dass es bei der Erdgasförderung zu massiven Bodenabsenkungen kommt. So soll es im Altmarktkreis zu einer Absenkung bis zu 25 cm gekommen sein. Auch infolge der Erdgasgewinnung auf niederländischem Gebiet hat sich ein Senkungstrog ausgebildet. Nach den Prognosen sind hier weit höhere Absenkungen zu erwarten. Auch das Risiko eines Erdbebens wird nach dem Scoping-Papier als gering eingestuft. Diesbezüglich sind weitere unabhängige Gutachter mit der Untersuchung zu beauftragen, wie sich die Erdgasförderung hinsichtlich der Meeresbodenabsenkung auswirkt.

Erdbeben/Meeresbodenabsenkung

In der Region Groningen ist es immer wieder zu erheblichen Erdbeben mit massiven Gebäudeschäden gekommen. Über 1000 Schadensmeldungen waren zu verzeichnen. Nach Angaben der Niederländischen Meteorologiebehörden erreichten die Beben einen Wert von 3,4 auf der Richterskala. Diese Beben haben dazu geführt, dass die Niederländer einen kompletten Ausstieg aus der Erdgasproduktion im Groninger Raum beschlossen haben. Jetzt soll offenbar eine Verlagerung jener Aktivitäten in die Nordsee unmittelbar vor Borkum erfolgen und es ist zu befürchten, dass es dort und darüber hinaus bei der Gasförderung zu Gebäudeschäden kommt. Anerkanntermaßen bewirkt der Klimawandel bereits einen Anstieg des Meeresspiegels. Durch die Erdgasförderung kann es nun zusätzlich noch zu einer Absenkung der Inseln kommen. Es ist zu untersuchen, wie sich eine derartige Absenkung in Kombination mit dem Anstieg des Meeresspiegels auf die Pegelstände und Sturmflutsicherheit der Inseln auswirkt.

Zu 4.2 Wirkfaktor Vertical Seismic Profiling

In der Analyse der Untersuchung zum Vertical Seismic Profiling sind um folgende Umwelt- und Umfeldauswirkungen zu ergänzen:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd- und Schadstoffen
- Risiko von Unfällen
- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Durchführung des Vertical Seismic Profilings
- Kumulierende Wirkungen mit weiteren Bohrungen

Zu 5.2.5 Schiffsverkehr

Für das Vorhaben muss eine genaue Sicherheitsanalyse durchgeführt werden. Es müssen alle denkbaren Unfallszenarien skizziert werden. Unter dem Punkt „Schiffsverkehr“ wird lediglich das MARPOL-Übereinkommen hinsichtlich der Sicherstellung, dass keine Ölerzeugnisse und -gemische auch unbeabsichtigt ins Meer geleitet werden, thematisiert. Dies ist bei weitem nicht ausreichend. Der Untersuchungsrahmen ist auf den Schiffsverkehr, insbesondere auf mögliche Schiffsunfälle, zu erweitern. In der Vergangenheit hat sich gezeigt, dass Schiffe manövrierunfähig in der Nordsee treiben (Havarie der „Glory Amsterdam“ vor Langeoog in 2017) oder Ladung verlieren (Havarie der MS ZOE am 02.01.2019, Verlust von 342 Containern). Die Themen Sicherheit und Katastrophenschutz sind im Falle von Schiffsunfällen stärker in den Fokus zu nehmen. Es sind Festlegungen zu treffen, wie u.a. bei einem Schiffsunfall mit der Gasplattform verfahren werden soll.

Ferner muss erfasst werden, welche Gefahrenstoffe und welche sonstigen Stoffe sich auf den Plattformen (Bohr- und Förderplattform) befinden.

Zu 7.2 FFH-Verträglichkeitsuntersuchung

Unter Punkt 7.2. wird ausgeführt, die Verträglichkeit des Vorhabens sei mit den Erhaltungszielen bzw. Schutzbestimmungen der verschiedenen Schutzgebiete zu überprüfen.

Das Erdgasfeld des Vorhabens erstreckt sich unter anderem unter den Naturschutzgebieten (NSG) „Borkum Riff“ (NLWKN, 2010) im Süden und „Borkum Riffgrund“ (BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, BAU UND REAKTORSICHERHEIT 2017) im Norden. Diese beiden

Gebiete gehören zum Natura 2000-Netzwerk und sind somit von internationaler Bedeutung. Die Verordnungen der NSG verbieten mit dem Vorhaben nunmehr geplante derartige Eingriffe. Die Schutzgebietsverordnungen sind zu berücksichtigen.

In der Nähe zum Vorhaben liegt das Weltnaturerbe Wattenmeer (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2019). Dieses Gebiet ist mit diversen Schutzprädikaten (NATIONALPARK NIEDERSÄCHSISCHES WATTENMEER, UNESCO-BIOSPHÄRENRESERVAT, GEBIET NACH RAMSAR-KONVENTION, NATURA 2000-GEBIET, EMISSION CONTROL AREA, PARTICULARLY SENSITIVE SEA AREA) belegt. Auf Grund der hohen Bedeutsamkeit des Wattenmeeres für die globale marine Umwelt ist eine negative Beeinflussung auszuschließen.

In den vergangenen Jahrzehnten erfolgte eine erhebliche Industrieansiedlung in Eemshaven/Delfzijl. Bei der Beurteilung der Verträglichkeit des Vorhabens mit den Erhaltungszielen des Gebietes ist deshalb zu prüfen, wie sich der zusätzliche Schadstoffeintrag durch das Abfackeln von Gas auswirkt. In dieser Prüfung ist die Gesamtheit der in unmittelbarer Nähe entstandenen Industrieanlagen (Eemshaven/Delfzijl) zu berücksichtigen.

Die Nordsee ist in weiten Teilen bereits heute stark schadstoffbelastet (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2016). Aus diesem Grund ist der aktuelle „Ist-Zustand“ der Nordsee im Bereich des Vorhabens zu prüfen. Dabei müssen die betroffenen NSG besonders detailliert untersucht werden. Dazu muss eine signifikante Anzahl von Wasser- und Bodenproben aus den verschiedenen Bereichen und Schutzgebieten entnommen und auf ihre Schadstoffbelastung (Schwermetalle, Stickstoff- und Schwefelverbindungen etc.) geprüft werden. Dabei sind lokale, wissenschaftlich festgesetzte Grenzwerte zu berücksichtigen und einzuhalten.

Das Vorhaben hat nicht nur lokale, sondern auch regionale Auswirkungen. So sind die Auswirkungen durch Schadstoffausstoß in die Luft und ins Meer sowie auf die Wattenmeerinseln ebenfalls zu untersuchen. Auf der Insel Borkum sind vier prioritär natürliche Lebensraumtypen vorhanden, die einer hohen Sensibilität gegenüber atmosphärischen Stickstoffeinträgen unterliegen (NATURA 2000, 1992B):

- 2130* – Trockenrasen basenarmer Graudünen
- 2130* – Borstgrasrasen der Küstendünen
- 2140* – Küstendünen mit Krähenbeere
- 2150* – Küstendünen mit Besenheide

In einem Schreiben vom 10.11.2014 an die Stadt Borkum spricht die Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer von „*einer erheblichen Vorbelastung der Empfindlichkeit insbesondere der nährstoffarmen Lebensraumtypen im Nationalpark und speziell auf der Insel Borkum gegenüber zusätzlichen Stickstoffbelastungen*“. Die Nationalparkverwaltung hebt dabei hervor, dass der aktuelle nationale Bericht den Erhaltungszustand für den Lebensraumtyp 2130* als unzureichend bewertet. Deshalb hat die Nationalparkverwaltung Maßnahmen ergriffen, um den gegenwärtigen Zustand dieses Lebensraumtyps gerade auf Borkum zu verbessern (MEYER-VOSGERAU, 2014). Jede zusätzliche Stickstoffquelle im Emsästuar unterminiert

die Bemühungen, die Beeinträchtigung stickstoffempfindlicher Lebensraumtypen zu reduzieren und z.B. den Lebensraumtyp 2130* auf der Insel Borkum in einen guten Erhaltungszustand zu bringen.

Für den Fall, dass das Vorhaben genehmigt werden sollte, sind jegliche negative Auswirkungen mit geeigneten Maßnahmen zu kompensieren. Geeignete Maßnahmen auf den Inseln Borkum und Norderney sind bereits zusammen mit dem UVB zu ermitteln.

Zu 7.4 Prüfung der Verträglichkeit mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie

Die marine biologische Vielfalt und die Meeresökosysteme sind hohen Belastungen ausgesetzt. Es fragt sich, wie man einen guten Zustand der Nordsee erreichen will, wenn weitere Industrieansiedlungen um und in der Nordsee angesiedelt werden. Das Verlegen von Kabeln und Gasrohren, die Entnahme von Sand und Kies, die Fahrrinnenunterhaltung und Baggergutverklappung tragen nicht dazu bei. Die jetzt zusätzlich geplanten und hier erörterungsgegenständlichen Gasbohrungen und Gasleitungsverlegungen führen zu einem erneuten Schadstoffeintrag und tragen ebenfalls nicht zu einem guten Zustand der Nordsee bei. Durch den Verlust von 342 Containern der MS-ZOE im letzten Jahr, die ja nur zum Teil geborgen wurden, ist bereits eine neue Belastung der Nordsee erfolgt, da insbesondere die schadstoffhaltigen Container nicht geborgen wurden. Noch heute befinden sich große Mengen von Plastikmüll in der Nordsee. Die Städte Borkum und Norderney sind der Meinung, dass allein aus diesem Grund die Maßnahme nicht mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie zu vereinbaren ist.

Im Rahmen der Verträglichkeitsprüfung ist auf die bereits eingetretene Verschlechterung des Zustandes der Nordsee durch die Havarie der MS ZOE, durch die Verlegung von Kabel für die Offshore-Anlagen, durch die ständige Ausbaggerung der Fahrrinnen auf deutscher und niederländischer Seite, durch die Baggergutverklappung und die Industrieansiedlung einzugehen.

Mit der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie hat die EU einen rechtsverbindlichen Rahmen geschaffen, innerhalb dessen die EU-Mitgliedstaaten die notwendigen Maßnahmen ergreifen, um bis zum Jahr 2020 einen guten Zustand der Meeresumwelt zu erreichen oder zu erhalten. Es ist darzulegen, wie ein guter Zustand der Nordsee erreicht werden soll und wie das beabsichtigte Vorhaben mit den Zielen der MSRL zu vereinbaren ist.

Natürliche Merkmale des Gebiets

Das Gebiet „Borkumse Stenen“ grenzt direkt an das deutsche NSG „Borkum Riffgrund“ und gehört naturräumlich zu diesem. Dieses Biotop wird lediglich durch die Grenze zwischen den Ländern Niederlande und Deutschland getrennt. Folglich ist für das Gebiet „Borkumse Stenen“ ein ähnliches Arteninventar wie das des NSG „Borkum Riffgrund“ anzunehmen und muss somit in das Natura 2000-Netzwerk aufgenommen werden. Die Prüfung der Zentralregierung, ob das Gebiet als eigenständiges Natura 2000- oder EMR-Gebiet ausgewiesen wird, ist abzuwarten und die entsprechenden Regelungen sind zu berücksichtigen.

Die Europäische Auster (*Ostrea edulis*) gilt in Deutschland bereits als ausgestorben (BUNDESAMT FÜR NATURSCHUTZ, 2016). Für die gesamte Nordsee gelten die Bestände als

rückläufig und die Art wurde in die OSPAR-Liste der „bedrohten, im Rückgang befindlichen marinen Tierarten und Lebensräume für den Nordostatlantik“ aufgenommen (OSPAR COMMISSION, 2019). Aus diesem Grund haben die Länder England, Schottland, Irland, Frankreich, Niederlande, Deutschland und Schweden 2017 die „Native Oyster Restoration Alliance“ (NORA) gegründet. Das betroffene Wiederansiedlungsprojekt wurde im Rahmen der NORA durchgeführt und ist somit Teil eines internationalen Netzwerks und von internationaler Bedeutung (NORA, 2017). Für den Erfolg des Projekts ist es zwingend notwendig, dass jegliche bodenverändernden Aktivitäten ausgeschlossen werden. Da das beabsichtigte Vorhaben Bodensenkungen, voraussichtlich einhergehend mit Erdbeben, zur Folge hat, ist es mit dem Wiederansiedlungsprojekt nicht vereinbar.

Das Vorhaben findet in einem Gebiet mit sehr hoher Bedeutung für viele verschiedene Tier- und Pflanzenarten statt (NATURA 2000, 1992). Es muss eine Liste mit allen betroffenen Arten erstellt werden. Die Gefährdung und Beeinträchtigung dieser Arten ist auszuschließen. Sollte dies nicht möglich sein und das Vorhaben trotzdem genehmigt werden, sind für jede betroffene Art geeignete Kompensationsmaßnahmen in entsprechendem Umfang durchzuführen. Diese Maßnahmen sind zusammen mit dem UVB vorzulegen.

Der Untersuchungsrahmen ist auf die nachstehend dargelegten Aspekte zu erweitern :

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Plattform –

Als Katastrophenfall ist das Versinken der Plattform samt aller (Gefahren-)Stoffe im Meer sowie die Schädigung der Förderleitungen denkbar, wodurch unkontrolliert Gas austritt. Hinzu kommen mögliche Unfälle wie Explosionen und Leckagen auf der Plattform sowie Kollisionen mit Hubschraubern. Aufgrund der Wasserbewegungen wird es zu Auskolkungen an allen mit dem Erdboden verbundenen Stützen der Bohr- und Förderplattform kommen. Die hiermit eingehenden Risiken bei Destabilisierung der Produktionsanlage sind aufzuzeigen.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Plattform. Auswirkung auf Windenergieanlagen

Im Umfeld der geplanten Erdgasexploration Feld N05-A befindet sich der Windpark „Riffgat“. Hier ist nachzuweisen, welche Auswirkungen die von der Bohr- und Förderplattform ausgehenden Schäden und Risiken auf die Konverterplattform und die Windenergieanlagen des Windparks haben.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Unfallrisiken -

Es muss für alle Risiken ein Worst-Case-Szenario erstellt werden. Die vorgenannten Szenarien sind selbstverständlich nur Beispiele. Die Liste der Unfallrisiken muss von Seiten des Antragstellers mit noch nicht berücksichtigten Risiken ergänzt werden. Alle Szenarien müssen auf ihre Risiken für die Umwelt, die Bevölkerung und die bereits ansässige Wirtschaft geprüft werden. Die Beeinträchtigung von Umwelt, Bevölkerung, Offshore-Windparks, Fischerei, Sandgewinnung, Schiffverkehr und Inselftourismus muss ausgeschlossen werden.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Lichtemissionen

Der Untersuchungsrahmen ist für die Durchführung der Bohrungen und alle darauffolgenden Vorhaben auf Lichtemissionen zu erweitern. Die durch Licht verursachten Auswirkungen können in diesem sensiblen Bereich des Meeres Umwelt- und Umfeldschäden verursachen. Zudem ist der Eintrag von Lichtquellen für die angrenzenden Inseln ein weiterer Störfaktor, der kumulierende Wirkung mit den beleuchteten Offshore-Anlagen aufweist.

Zeitplan

Innerhalb des weiteren Planverfahrens ist ein konkreter Zeitplan über die Bohrungen zu erstellen. Aus dem Scoping-Papier geht nicht konkret hervor, welche Bohrungen zeitlich und in welcher Dauer durchgeführt werden. Zudem ist grundsätzlich ein Konzept über die Durchführung weiterer Maßnahmen und die Einrichtung von Plattformen bei erfolgreicher Bohrung im deutschen Hoheitsgebiet zu erstellen und mit im Beteiligungsverfahren auszulegen.

Abschließend ist anzumerken, dass für das gesamte Vorhaben folgende Umwelt- und Umfeldaspekte in die Untersuchungen aufzunehmen sind:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr während der Bohrungen;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;
- Risiko von Unfällen;
- Tötung von immobilien geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Errichtung der Plattform, Verlegung der Trassen und den Bohrvorgängen;
- Undichtigkeit der Gasleitungen;
- Schädigung des Landschaftsbildes durch die Bohrplattform und das Abfackeln von Gas;
- Behinderung der bereits ansässigen Wirtschaft (Sandgewinnung, Offshore, Militär);
- Schädigung durch Kabelverlegung von einer Offshore-Windanlage zur Stromversorgung der Produktionsanlage;
- Beeinträchtigung der Tourismusfunktion auf den Inseln;
- Störungen von Natura 2000-Gebieten auch auf den West- und Ostfriesischen Inseln durch Ablagerung von Stickoxiden;
- Mögliche Beeinflussung der Struktur und Zusammensetzung des tiefen Untergrunds durch die Erdgasförderung;
- Irreversible Schäden durch Bodensenkungen;
- Schäden an der Inselstruktur durch Bodensenkungen bzw. Erdbeben.

Die Inseln leiden bereits heute unter dem durch eine Vielzahl von Offshore-Anlagen auf der Nordsee sowie das Kohlekraftwerk Eemshaven und weitere Windenergieanlagen im festländischen Küstenbereich geschaffene industrielle Umfeld. Die zukünftige Installation einer Bohrplattform und das Abfackeln von Gas zum gewerblichen Betrieb belastet die Umwelt, schädigt die unter Schutz gestellte Natur und beeinträchtigt das Landschaftsbild. Gerade im Hinblick auf die empfindliche Störung des einzigartigen insularen Lebensraumes für Mensch und Natur

ist die Erweiterung von Industrieanlagen in der näheren Umgebung der ostfriesischen Inseln nicht akzeptabel. Hier müssen neben den Umweltbelangen, einschließlich des Landschaftsbildes, auch die Auswirkungen der Schädigung des Tourismus umfassend in Betracht gezogen und geprüft werden.

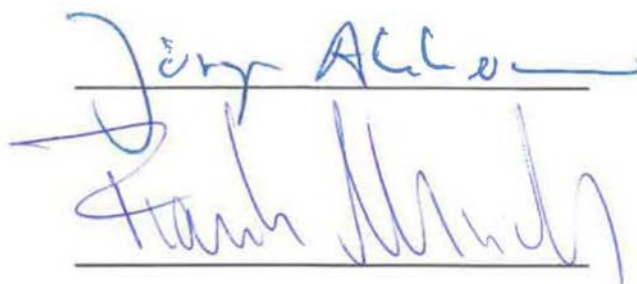
An dieser Stelle möchten wir darauf hinweisen, dass diese Stellungnahme an die aus unserer Sicht zuständigen Behörden und Institutionen sowie die Gemeindevertretungen der ostfriesischen Inseln zur Kenntnisnahme zugesandt werden.

Bei Rückfragen stehen Ihnen Herr Bakker, Leiter Ordnungs- und Sozialabteilung der Stadt Borkum, sowie Frau Juliane Aiche, Fachbereich Bauen und Umwelt der Stadt Norderney zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Stadt Borkum
Akkermann, Bürgermeister

Stadt Norderney
Ulrichs, Bürgermeister

Two handwritten signatures in blue ink. The top signature is 'Jörg Akkermann' and the bottom signature is 'Frank Ulrichs'. Both signatures are written over horizontal lines.

Verzonden: 5/15/2021 2:46:45 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Thie
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: E
Straat: Stenenkruis
Huisnummer: 7 A
Postcode: 6862 XG
Woonplaats: Oosterbeek
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 14 36 86 29
E-mailadres: Etske@hotmail.com
Als: Particulier
(Mede) namens: Al het zeeleven. Alle dieren, planten, insecten, microben....
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Gaswinning bij Waddenzee

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Er wordt absoluut te weinig rekening gehouden met de niet-mensen!

Hoezo wordt de mens en het geld voorop gesteld?

En... CO2 moet in de grond blijven. Dat weet iedereen! We hebben een klimaatcrisis en nog 9 jaar om een ramp te voorkomen.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie boven

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Ja, mijn kinderen leven nog als de klimaatcrisis richting hoogtepunt gaat! Ik wil deze ramp voorkomen! Alles op alles om natuur te redden en CO2 in de grond te houden. Ik douche wel koud als t moet.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie boven

Verzonden: 5/19/2021 9:30:29 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Michaelsen-Melius
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: Hima
Straat: Süderreihe
Huisnummer: 28
Postcode: 26757
Woonplaats: Borkum
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: hima-michaelsen@t-online.de
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Ich befürchte, dass die Bohrungen auf die Geologie (z.B. Bodensenkungen, Erdbeben, Sedimentverschiebungen u.a.) und auf die Fauna (hier besonders Schweinswale, Robben) des Gebietes starke Auswirkungen haben werden.

Außerdem wird europaweit ein Ausstieg aus der Verwendung fossiler Brennstoffe angestrebt. Daher ist die Erschließung eines neuen Erdgasfeldes kontraproduktiv zu den gesetzten Klimazielen.

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Das kann ich als Laie nicht beantworten, allerdings halte ich die möglichen Folgen dieses Eingriffs in die Natur für unkalkulierbar. Wie wirkt sich z.B. ein durch Bohrungen/Gasförderung ausgelöstes Beben auf die Meeresoberfläche und damit auf den Inselsockel aus? Kommt es zu Flutwellen oder Anstieg des Meeresspiegels im unmittelbaren Bereich?

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Das kann ich als Laie nicht beantworten, allerdings halte ich die möglichen Folgen dieses Eingriffs in die Natur für unkalkulierbar. Wie wirkt sich z.B. ein durch Bohrungen/Gasförderung ausgelöstes Beben auf die Meeresoberfläche und damit auf den Inselsockel aus? Kommt es zu Flutwellen oder Anstieg des Meeresspiegels im unmittelbaren Bereich?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Die Insel Borkum lebt ausschließlich vom Tourismus, der meiner Meinung nach durch dieses Projekt empfindlich gestört wird, wenn nicht sogar unmöglich gemacht wird (Erdbeben; Bodenabsenkungen und damit Überflutungen;

Lärmbelästigung uvm.).

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

In der heutigen Zeit, die geprägt ist vom Klimawandel, ist es unsinnig, weiterhin fossile Brennstoffe zu fördern. Außerdem sind die Folgen dieser Bohrungen/Förderungen nicht absehbar und könnten die Insel Borkum langfristig unbewohnbar machen. Als Beispiel seien hier die Erdbeben im Gebiet Groningen angeführt, die als Folge der Erdgasförderung auftreten.

Verzonden: 5/23/2021 7:50:45 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Beddies
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: Theda
Straat: Mainzer Straße
Huisnummer: 135
Postcode: 53179
Woonplaats: Bonn
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: heirobe@t-online.de
Als: Particulier
(Mede) namens: Heinrich Beddies
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

onbekannt

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

onbekannt

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

onbekannt

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Wir haben Wohneigentum und Zweitwohnsitz auf Borkum aus gesundheitlichen Gründen (chronische Bronchitis, Asthma)

Unsere Befürchtungen:

1. verstärkte Luftverschmutzung durch Betrieb der Bohrinself, durch Abfackeln der Gase und durch Zubringerschiffsverkehr zu den Bohrinseln
2. grundlegende Beeinträchtigung von Borkum als Heilbad (siehe Ziffer 1)
3. Beeinträchtigung des Tourismus und somit Wertverlust unseres Eigentums
4. Gefahr von Erdbeben und dadurch Wertverlust unseres Eigentums (vgl. Provinz Groningen)

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Bereits durch die Emsvertiefung und den zu erwartenden Großschiffverkehrsverkehr sowie durch das Kohlekraftwerk in Eemshaven hat Borkum eine deutliche Entwertung erlitten bzw. wird zu erleiden haben.

Verzonden: 5/27/2021 1:47:06 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Sander
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: Dirk
Straat: Mars-la-Tour-Str.
Huisnummer: 4
Postcode: 26121
Woonplaats: Oldenburg
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: hilke.looden@lwk-niedersachsen.de
Als: Fischereiverband
(Mede) namens:
Organisatie: Landesfischereiverband Weser-Ems e.V.

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Entwurf Zustimmungsbeschluss

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Nein

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Nein

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Wie bereits in unserer Stellungnahme vom 18.09.2019 vorgetragen, liegt das Planungsgebiet in einem wichtigen Fanggebiet für deutsche und auch niederländische Fischereibetriebe.

Besonders in den Monaten August bis Oktober werden hier ertagreiche Fänge getätigt. Die Verlegung von Kabeln oder einer Pipeline in dem Gebiet sollte darum möglichst nicht in dieser Zeit erfolgen.

Zudem muss sichergestellt werden, dass die Behinderung der Fischerei nur kurzfristig und keineswegs dauerhaft ist. Das heißt, die Kabel und Rohrleitungen müssen zügig und auf Dauer hinreichend tief verlegt werden, sodass sie nach der Verlegung die Fischerei nicht behindern.

Um dies auch zukünftig sicherzustellen, muss die morphologische Dynamik in dem Planungsgebiet dabei unbedingt berücksichtigt und ggfs. größere Verlegetiefen gewählt werden.

Das Einleiten von Bohrklein in die Nordsee wird unsererseits abgelehnt. Hier sollten technische Möglichkeiten gesucht und gefunden werden, die eine fachgerechte Entsorgung sicherstellen.

Entsprechende Vorgaben sollten der Antragstellerin von der Genehmigungsbehörde auferlegt werden.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Nein

Verzonden: 5/27/2021 3:24:13 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Obdam
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: T.S.
Straat: Amstelveenseweg
Huisnummer: 760
Postcode: 1081 JK
Woonplaats: Amsterdam
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres: t.obdam@geminiwindpark.nl
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Buitengaats C.V.

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie Bijlage 1

81614893_6524037_20210527_Zienswijze_N05-A_-_getekend.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie Bijlage 1

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie Bijlage 1

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie Bijlage 1

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie Bijlage 1

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

BUITENGAATS C.V.
AMSTELVEENSEWEG 760
1081 JK AMSTERDAM
THE NETHERLANDS
TEL: +31 (0)20 7230000
INFO@GEMINIWINDPARK.NL
WWW.GEMINIWINDPARK.NL

IBAN: NL34ABNA0500634505
VAT: 8238.69.817.B.01
KVK: 01177150

Inzake: Zienswijze ontwerpinstemmingsbesluit Gaswinning N05-A

Amsterdam, 27 mei 2021

Geachte heer, mevrouw,

Graag maken we gebruik van de gelegenheid om onze zienswijze op het ontwerpbesluit Gaswinning N05-A kenbaar te maken.

Allereerst merken wij op dat Gemini niet betrokken en gehoord is geweest in het voortraject dat heeft geleid tot het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de milieueffectrapportage voor de gaswinning middels het N05-A platform. Dit verbaast ons, aangezien het voorgestelde pijpleidingtracé van het N05-A platform naar de NGT pijpleiding de beide exportkabels van onze windparken kruist en dus direct raakt aan onze belangen. Ook in de aanvragen, de ontwerpbesluiten en andere relevante stukken hebben we geen aanwijzingen gevonden dat de belangen van Gemini concreet zijn meegewogen.

Belangen Gemini

Gemini is van opvatting dat haar belangen in het ontwerpbesluit onvoldoende zijn meegewogen. Doordat de pijpleiding in het voorstel óver onze exportkabels kruist, wordt de toegang tot onze kabels ter plaatse geblokkeerd. Daarmee komt de toegang tot en onderhoudbaarheid van onze exportkabels in het geding. Het toepassen van betonmatrassen en steenstort resulteert in risico's op bodemerrosie (edge scour) waarbij de lokale begraaftediepte afneemt en de integriteit van onze exportkabels in het geding komt. Daarnaast kan deze manier van kruisen een nadelige invloed hebben op de transportcapaciteit van onze exportkabels en wordt de toekomstige decommissioning van de exportkabels bemoeilijkt. Dit kan resulteren in aanzienlijke financiële consequenties voor Gemini. Ten aanzien van het pijpleidingtracé verzoeken we de Minister een nieuwe afweging te maken waarbij de belangen van Gemini zijn meegewogen.

Manier van kruisen

Het ontwerpbesluit maakt niet inzichtelijk welke verschillende opties er zijn om een kruising met de Gemini-kabels te realiseren. Ten aanzien van de manier van kruisen van de exportkabels verzoeken we de Minister een nieuwe afweging te maken, gebaseerd op de verschillende beschikbare technieken, waarbij belangen juist en evenredig worden afgewogen. Gemini is van mening dat het uitgangspunt moet zijn dat bestaande kabels onderlangs worden gekruist en dat zij mee dient te kunnen beslissen over de manier waarop een kruising met de Gemini exportkabels gerealiseerd kan worden.

Kruisingsovereenkomst

In de documentatie bij het ontwerpbesluit wordt aangegeven dat met de kabeleigenaren 'crossing agreements' worden opgesteld waarin "een en ander wordt vastgelegd". Gemini is van mening dat dit een vrijblijvende constatering is. De Minister dient ons inziens het afsluiten van een door de kabeleigenaren ondertekende 'crossing agreement' op te nemen als voorwaarde in de (ontwerp)vergunningen. Deze overeenkomst zal voldoende moeten garanderen dat de kruisende pijpleiding geen nadelige effecten op Gemini's exportkabels heeft, zowel ten tijde van de aanleg van de pijpleiding als tijdens de resterende levensduur en de decommissioning van onze windparken. Om dit te waarborgen moet onder andere een verplichting worden opgenomen dat het werkplan voor de aanleg, onderhoud en verwijdering van het voorgestelde pijpleidingtracé (inclusief de kruising met de Gemini exportkabels) schriftelijk ter goedkeuring aan Gemini wordt voorgelegd.

Gemini is graag bereid tot een nadere toelichting op deze zienswijze. We stellen het op prijs indien Gemini ten aanzien van de verdere gang van zaken op de hoogte wordt gehouden.

Hoogachtend,

Buitengaats C.V. en ZeeEnergie C.V., hierbij vertegenwoordigd door Buitengaats Management B.V. en ZeeEnergie Management B.V., op hun beurt vertegenwoordigd door,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "B. Hoefakker", written over a horizontal line.

B. Hoefakker (CEO)

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "S. Berendes", written over a horizontal line.

S. Berendes (CFO)

Verzonden: 5/31/2021 10:19:34 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: GROOT
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: J.G.
Straat: Mathenesselaan
Huisnummer: 2
Postcode: 2343 HA
Woonplaats: Oegstgeest
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 15 44 99 95
E-mailadres: jangrootpbc@gmail.com
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

verlening vergunning voor Gaswinning N05-A - fase 1, zoals gepubliceerd op <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/gaswinning/gaswinning-n05/fase->

81675337_6534232_Zienswijze_Onedyas_Gaswinning_N05-A_-_fase_1_-_JGroot.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

ja, zie bijlage 1 getiteld Zienswijze Onedyas Gaswinning N05-A - fase 1 - JGroot

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

ja, zie bijlage 1.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

ja,

ik heb samen met het Wereld natuur Fonds en het Gemini windpark oesters geplaatst in het Gemini windpark, als experiment om te kijken of de platte oesters, een beschermd diersoort, zich kan vestigen en reproduceren in het gebied van de Borkumse Stenen. Dit gebied is specifiek omdat historisch gezien zich daar grote oesterbanken bevonden (zie bijlage 4 getiteld Schelpdierbanken vroeger en nu, Hein Sas 29-09-2017 v2) en dus de omstandigheden daar gunstig zijn. Door plaatsing van de gasplatforms en de booractiviteiten komt dit experiment in gevaar.

Let wel: deze beschermd diersoort, de platte oester, is nu reeds aanwezig op de Borkumse Stenen en de gasactiviteiten kunnen dus niet doorgaan vanwege de bestaande situatie

81675337_6534233_Schelpdierbanken_vroeger_en_nu-Hein_Sas_29-09-2017_v2.pdf

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

bijlage 1 bevat mijn belangrijkste argumenten

bijlage 5 bevat foto's van de plaatsing van de oesters in 2018

81675337_6534234_Oesterbank_herstel_project_Gemini_-_mei_2018.pdf

Zienswijze

Auteur: Jan Groot

Datum: 1 juni 2021

Betreft: aanvraag van One-dyas [Gaswinning N05-A - fase 1](#)

Ik heb de aanvraag voor de boring bekeken en met mijn dertig jaar ervaring in olie en gaswinning geconstateerd dat deze boring niet moet doorgaan. Ik teken bezwaar aan tegen het verlenen van de vergunning. Mijn mening is onder andere op het volgende gebaseerd en ik behoud mij het recht om in een later stadium deze toe te lichten en uit te breiden:

In essentie is One-dyas een op geld en winst gedreven bedrijf, dat niet om zich heen kijkt in de wereld en de grote sociale en ecologische ontwikkelingen naast zich neerlegt. Als een bedrijf zich alleen door winstbejag laat sturen brengt het schade aan de omgeving aan, en dat dient de Overheid te voorkomen door de vergunning niet te verlenen

Kernvraag van mijn bezwaar is de toetsing of One-dyas zich als een onderdeel van de Nederlandse samenleving beschouwd, of een geldmachine. Mijn betoog bestaat uit drie onderdelen:

A - Eerst kijk ik naar hoe One-dyas zich presenteert en geef mijn commentaar daarbij.

B - hoe gaswinning (nog) past in de hedendaagse samenleving en specifiek de energietransitie

C - ziet One-dyas dat het onderdeel uitmaakt van een groter geheel, de Holistische kijk op gaswinning?

Ad A. One-dyas presenteert zich als een olie en gasbedrijf onder andere als volgt op hun website (tekst in italic is van de One-dyas website overgenomen):

1. *ONE-Dyas B.V. is the largest privately owned exploration and production operating company in the Netherlands.*

Dit is interessant, omdat verwacht mag worden dat private aandeelhouders dicht bij het bedrijf en de strategie staan en niet versplintert in meningen zijn zoals een bedrijf waar de aandelen op de beurs verhandeld worden. SHV is één van de belangrijkste aandeelhouders en de heer Paul Fentener van Vlissingen heeft ingezien, dat de natuur belangrijk is. [Volgens wikipedia:](#)

'Na zijn actieve loopbaan in het zakenleven richtte hij zich op zijn liefde voor de natuur. Met zijn stichting African Parks Conservation etc. etc. '.

Wat One-dyas dus niet doet, is het erfgoed van zijn oprichter volgen en het belang van de natuur in de besluitvorming mee te nemen. Hier moet het management van One-dyas zich voor verantwoorden naar de Overheid: waarom bestuurt u One-dyas niet in de geest van de heer P. van Vlissingen? En als u naar deze foto van het [management team](#) kijkt, ziet u vijf mannen in pak met een stropdas. Wat u ziet is mannen met ego die geld willen verdienen, en niets anders.

2. *We are strategically positioned in some of the world's most exciting regions: the North Sea etc. etc*

Dit is een ongelukkig uitspraak, omdat de Noordzee beschouwd kan worden als een oude olie en gas provincie, in de laatste fase van zijn leven. De hoogtijdagen waren in de zeventiger en tachtiger jaren, met de vondsten van de grote velden. Die zijn inmiddels allemaal uitgeput en er staan meer dan driehonderd platforms te wachten op verwijdering (meer dan achthonderd platforms in totaal en duizenden putten die nog permanent verlaten moeten worden). Het woord 'exciting' kan hier als misplaatst beschouwd worden en duidt op het psychologische begrip 'inflatie', een principe van de grondlegger van de westerse psychologie Carl Jung, zoals hieronder uitgelegd (bron: [website mens en samenleving](#)):

"Persona

De persona is het sociale masker van een persoon, dat wat hij of zij aan de wereld toont of wil tonen. Dit archetype heeft als functie zich te conformeren aan de verwachtingen van de maatschappij, zodat het individu een soepel en veilig contact met de buitenwereld kan onderhouden. Als zodanig beschermt de persona ook de kwetsbare innerlijke psyche van de persoon. Er kunnen echter ook nadelen aan verbonden zijn.

Gevaar van te sterke identificatie met de persona

Wanneer de persoon zich te sterk gaat identificeren met de persona kan zijn persoonlijkheid buiten haar grenzen treden. **Dit verschijnsel heet psychologische inflatie.** Het levert persoonlijkheden op die letterlijk buiten zichzelf zijn en zich als een fanaat gedragen. Van zichzelf denken ze bijvoorbeeld dat ze een held, een wijze of een heilige zijn, terwijl dit hen in werkelijkheid wezensvreemd is. In dergelijke identificaties ziet men een gevaarlijke uitwerking van collectief onbewuste beelden die zich opdringen in het persoonlijk bewustzijn.

Onwaarachtig leven

Het hoeft niet zo dramatisch te zijn, maar vaak begint iemand zich pas op latere leeftijd te bezinnen over de keuzes die hij of zij heeft gemaakt. Dat iemands leven plots leeg en betekenisloos lijkt te zijn, is natuurlijk een gevolg van het feit dat hij heel hard zijn best heeft gedaan om zich voor te doen als iemand die hij wezenlijk niet is. In zulke periode, tijdens een 'donkere nacht van de ziel' beseft de persoon dat hij zichzelf de hele tijd heeft voorgelogen over wie hij is en wat hij wil. Te lange identificatie met de persona leidt immers tot een onwaarachtig leven, te vergelijken met Sartres 'mauvaise foi': de mens die zichzelf bedriegt door zichzelf een wezensvreemde essentie toe te dichten."

Ergo, de mensen van One-dyas lijden aan inflatie, hun psychologische staat is dat zij alleen nog maar vanuit hun eigen bedrijf en succes denken en communiceren. Zij zijn het contact met de samenleving kwijtgeraakt. Hier moet de Overheid rekening mee houden in de besluitvorming voor het niet-verlenen van de vergunning.

(Paul Fentener van Vlissingen heeft dus wel ingezien dat hij zijn Persona heeft geleefd en is daarom later met natuurbescherming begonnen).

3. ONE-Dyas has extensive experience managing a successful and balanced upstream portfolio

Ook dit is mijns inziens, een ongelukkig uitspraak. In heb zelf in 1986, 1987 en 1988 voor Dyas B.V. gewerkt en toen was het een klein administratie kantoor van SHV, waar wat oude gas velden (de 'Bergen concessie') in werden beheerd en ze net met hun eerste offshore project in blok P15 betrokken waren geraakt. Door de komst van Herman van Ass, een *handelaar* in de geest van *Steenkolen Handels Vereeniging* (SHV), begon Dyas uit te breiden, maar op beperkte schaal en Dyas is lange tijd een klein bedrijf gebleven. Ook de samenvoeging met Oranje Nassau B.V. maakt One-dyas nog niet een toonaangevend bedrijf. De cultuur vanuit de aandeelhouder is vanuit *handelsgeest*. Als een olie of gasveld verkocht kan worden met winst, is de cultuur van SHV dat te doen. Ook op korte termijn. Een voorbeeld daarvan was de aankoop van Westar Mining in 1987, dat *binnen twee jaar* met veel winst verkocht werd. *Handelsgeest, op korte termijn geld verdienen, geen lange termijn visie.* Dat is de diepere cultuurlaag van SHV, de bepalende aandeelhouder van One-dyas.

Dus ook hier duidt het woord 'extensive' op de psychologische inflatie, zoals hierboven beschreven.

Ad. B - hoe gaswinning (nog) past in de hedendaagse samenleving en specifiek de energietransitie

Ik hoef maar naar de [website van het RIVM](#) te verwijzen om de volgende, duidelijke tekst te lezen:

Energietransitie

.... Om aan de afspraken van Parijs te voldoen moet Nederland overstappen van fossiele brandstoffen op duurzame energiebronnen zoals zon en wind. Het (ontwerp-)Klimaatakkoord legt de maatregelen en afspraken voor deze energietransitie vast. Het doel van het Klimaatakkoord is een vermindering van broeikasgassen met 49% in 2030 en met 95-100% in 2050. De maatregelen in het Klimaatakkoord kunnen, door het verdwijnen van de fossiele bronnen, winst opleveren voor gezondheid, veiligheid en natuur...

Nu weet ik niet hoe de verschillende onderdelen van de Overheid, zoals het RIVM en het ministerie van Economische Zaken, samenwerken. Feit is dat de Nederland regering het Klimaatakkoord in Parijs ondertekend heeft. En het is duidelijk dat als overheden over de hele wereld inzien dat er klimaatverandering optreedt, het ontoelaatbaar is dat op geld en korte termijn gerichte organisaties, door kunnen gaan met productie van fossiele brandstoffen en dat de Nederlandse Overheid vergunningen verlenen voor die activiteiten.

De gasput die One-dyas wil boren, kan een gasveld opleveren met een levensduur van meer dan 20 jaar, afhankelijk van de voorraad en het productieprofiel. Als de Nederlandse Overheid aan het

klimaatakkoord van Parijs wil voldoen , kan zij moreel en juridisch geen vergunning verlenen voor een nieuwe gasput. Dat is strijdig met het klimaatakkoord zoals ondertekent in Parijs. En het Ministerie van EZ kan niet op de oude manier doorgaan en de problemen van klimaatverandering op anderen af te schuiven. Nee, EZ moet juist het voorbeeld geven door te laten zien dat zij verandering inzet, ondersteunt en waarmaakt. Vandaar mijn bezwaar tegen het verstrekken van genoemde vergunning.

C - ziet One-dyas dat het onderdeel uitmaakt van een groter geheel, de Holistische kijk op gaswinning?

Over het grotere geheel hoeven we niet al te spiritueel te zijn, maar ik kijk gewoon wat One-dyas nastreeft en hoe dat past in de ontwikkelingen van de samenleving. De klimaat verandering is hierboven al beschreven, maar er zijn meer omgevingsfactoren waarmee One-dyas en de vergunningverlener rekening mee dienen te houden.

Eén zo'n omgevingsfactor is de natuur. In het rapport Publieksvriendelijke samenvatting Milieueffectrapport Gaswinning N05-A Klant: ONE-Dyas B.V. Referentie: BG6396IBRP2010071126 Status: Definitief/2.1 Datum: 7-10-2020, komen onder andere de volgende verklaringen voor:

1.2 Het gebied

(...) In het plangebied komen zeezoogdieren, zoals zeehonden en bruinvissen, diverse soorten vissen, (trek)vogels en vleermuizen voor. Op en in de zeebodem leven bodemdieren zoals krabben, kreeften, schelpdieren, wormen en stekelhuidigen. Een groot deel van het plangebied ligt in de Borkumse Stenen, een gebied met bijzondere ecologische waarden. In 2018 is in de Borkumse Stenen een project voor het herstel van platte oesterriffen gestart. Binnen een gebied van één hectare zijn kunstmatige riffen op de zeebodem geplaatst en platte oesters uitgezet. Het oesterbankherstelproject is noordnoordwest van de locatie van het productieplatform gelegen op anderhalve kilometer. *One-Dyas houdt bij het ontwerp en de uitvoering van zijn plannen zoveel mogelijk rekening met de natuur en maatschappelijke belangen in het gebied.*

4.7.3 Effecten op natuurwaarden in de verschillende fases De belangrijkste effecten op natuur in de aanlegfase, boorfase, productiefase, ontmantelingsfase en van de transporten in alle fases zijn hieronder samengevat in tabellen. Er zijn geen significante effecten op N2000- gebieden en beschermde soorten. *Significante effecten op het oesterbankherstelproject in de Borkumse Stenen zijn evenmin te verwachten.*

De schrijvers van het rapport realiseren zich niet dat oesterlarven zich laten verspreiden door het zeewater en de richting van de stroming bepaalt waar de oesterlarven zich uiteindelijk zullen vestigen. De stroming is overwegend van het NW richting ZO en dus staat de geplande boorinstallatie precies in het gebied waar de oesterlarven zich willen vestigen. De bovenstaande zin : 'One-Dyas houdt bij het ontwerp en de uitvoering van zijn plannen zoveel mogelijk rekening met de natuur en maatschappelijke belangen in het gebied.' geeft aan dat One-dyas geen inzicht in de oesterlarve verspreiding heeft en geen enkele waarborg voor natuurbescherming geeft. De vergunningverlener moet inzien dat dergelijke verklaringen One-dyas alle mogelijkheden geeft om zich niets aan te

trekken van de oesterlarve verspreiding en vestiging en daarmee de verspreiding van een beschermde diersoort tegenhoudt.

Bovenstaande observatie is maar een voorbeeld dat wederom bevestigt dat One-dyas zich onttrekt aan de verantwoordelijkheden van een hedendaags, Nederlands bedrijf. One-dyas ziet niet in dat ondernemen in de éérentwintigste eeuw anders is dan in de twintigste eeuw. Dat alles wat wij doen met elkaar te maken heeft en dat we samen, mensen en natuur, met elkaar te maken hebben. Elkaar beïnvloeden en alleen als samenleving naar een hoger niveau kunnen komen (zoals vrede, geluk en voorspoed) als we dat in ons gedrag meenemen. En niet alleen gericht op het verdienen van geld, maar als een groter geheel een betere wereld voor onze kinderen scheppen. De vergunningverlener dient hier terdege rekening mee te houden dat de toekomst van onze planeet met onze kinderen ligt in de handen van de mensen van nu. Onze daden nu hebben effect op en beïnvloeden de wereld van morgen.

Getekend op 1 juni 2021 te Oegstgeest

J.G. Groot

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping loops and lines, positioned to the right of the name 'J.G. Groot'.

Schelpdierbanken vroeger en nu (met nadruk op de platte oester)

Hein Sas

Mede namens Platte Oester Consortium
([Bureau Waardenburg](#) en [Wageningen Maritime Research](#))

SASCON

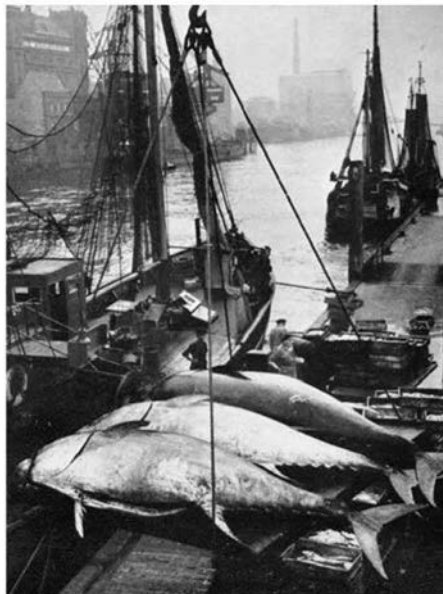
Oesterbanken in
de Noordzee,
19^e eeuw

En de Nederlandse Waddenzee (1908-1910)

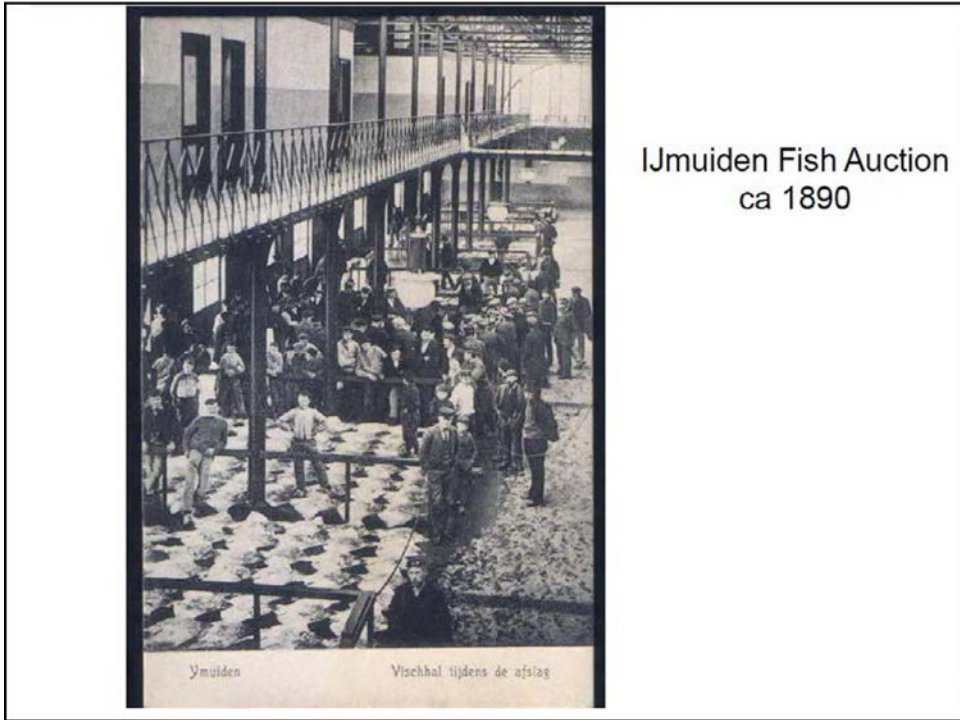

Oesterbanken zorgen voor biodiversiteit

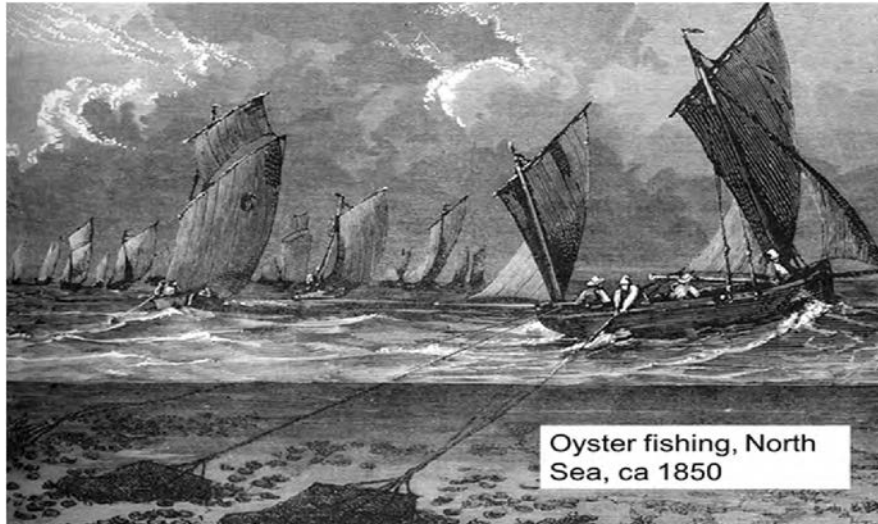

Bluefin Tuna

Hamburg, ca 1930

Overbevissing = hoofdoorzaak verdwijnen
oesterdierbanken (wereldwijd)

En mogelijk ook andere oorzaken

- Toenemende lozing van afvalwater door bevolkingsgroei en de eerste industriële revolutie
- Klimaat/Regime shift??

En later (na WOII):

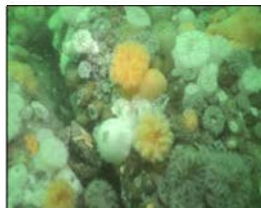
- Toename van toepassing van pesticiden (TBT!)
- Bonamia

Herstel: de tijd is rijp

- Grevelingen/Oosterschelde/Voordelta: toename platte oester populaties
- Waarschijnlijk door:
 - Toegenomen Bonamia tolerantie platte oester
 - Toegenomen ziekten Japanse oester
- Ook in Nederlandse Waddenzee. Oorzaak: beter kijken?
- Steeds meer plekken waar niet gevist wordt:
 - N2000/KRM gebieden
 - Wind op zee + Olie/gas installaties
 - Viswad voor Waddenzee: n.t.b.

Maar: compleet ecosysteem is weg

- Oesters weg, larven weg
- Veel hard substraat weg, dus minder broedvalkans
- Veel kennis weg

En dus...

- Oesters weg, larven weg
- Veel hard substraat weg, dus minder broedvalkans
- Veel kennis weg

- **Dubbele** vicieuze cirkel

- Hoe te doorbreken?

Oesterbank herstel project Gemini

Mei 2018

Deze presentatie bevat foto's genomen tijdens de plaatsing van de oesters in het Gemini windpark

Laden van de oesters aan boord van Vrijheid III

Het bronmateriaal: oesters

Het plaatsen van de oesters bij de windmolen

202100035

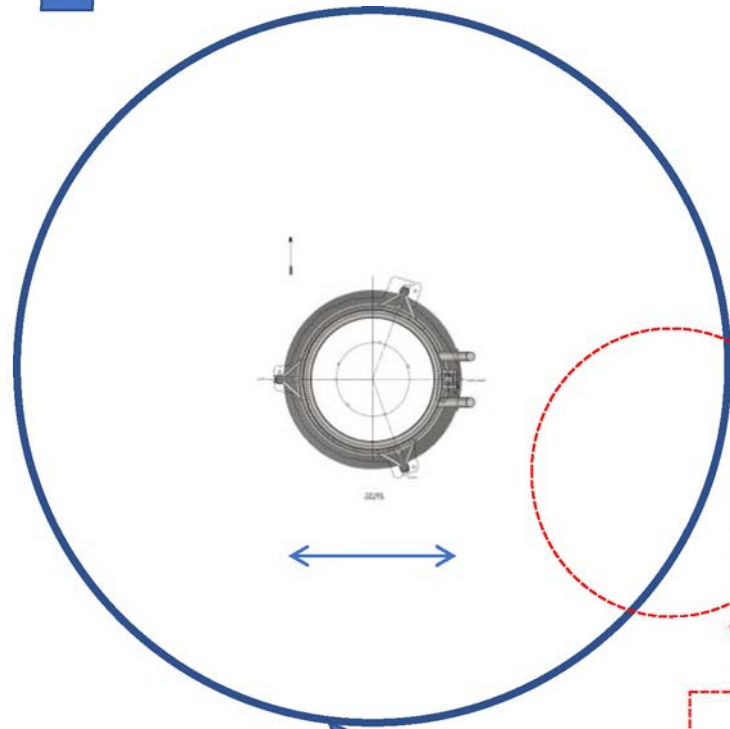
As-built oyster locations

All locations are approximate

26 May 2018

W5 turbine

North

Approximate location of steel frames position

Approximate location of vessel during operation

During ROV survey 24-07-2018, the operator states 22 m from the monopile slightly below the East

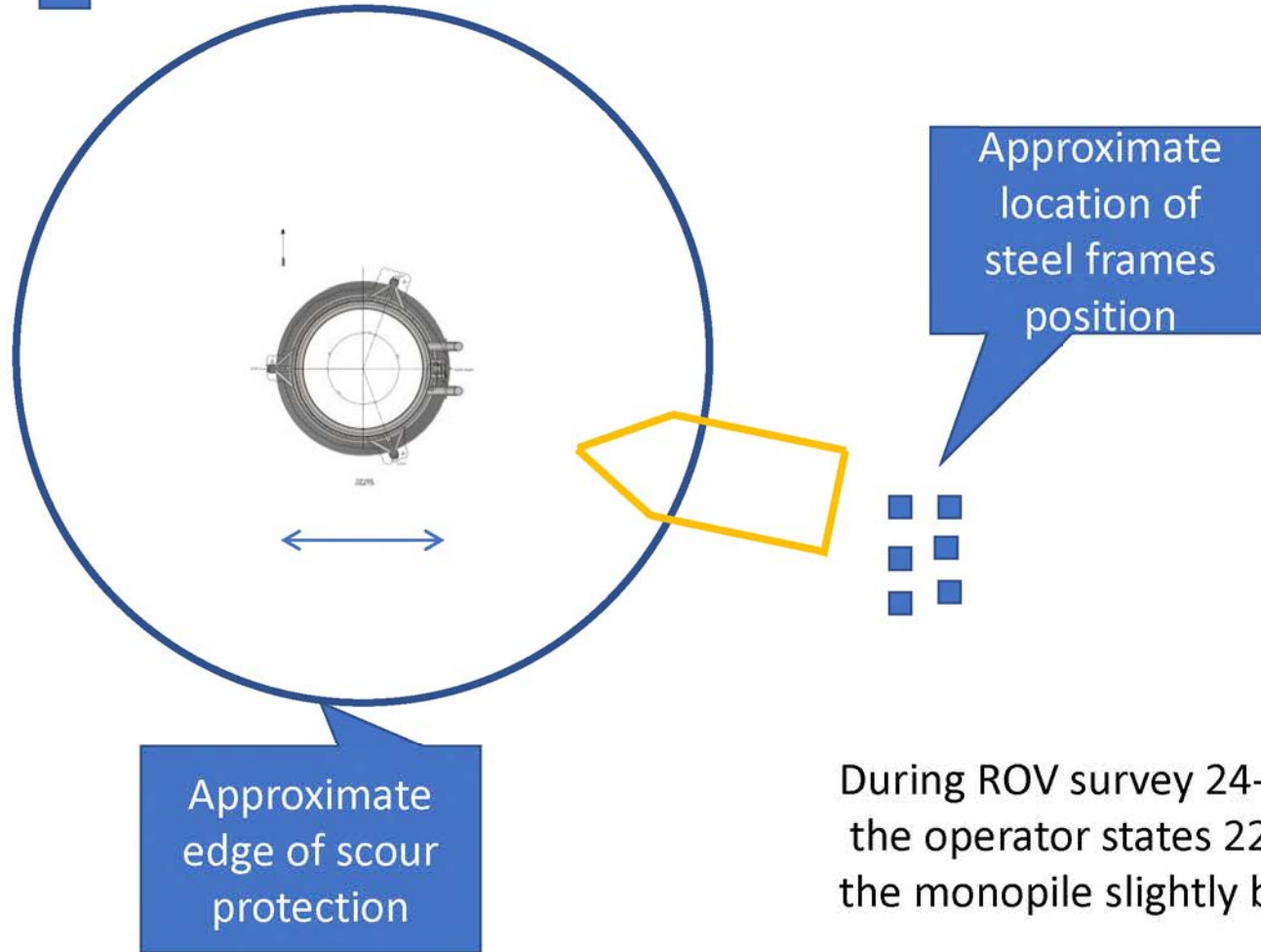
Approximate location of oysters

Approximate edge of scour protection

Note: current from East was very low i.e. less than 0.2 knots

Volgens ROV survey 24-07-2018

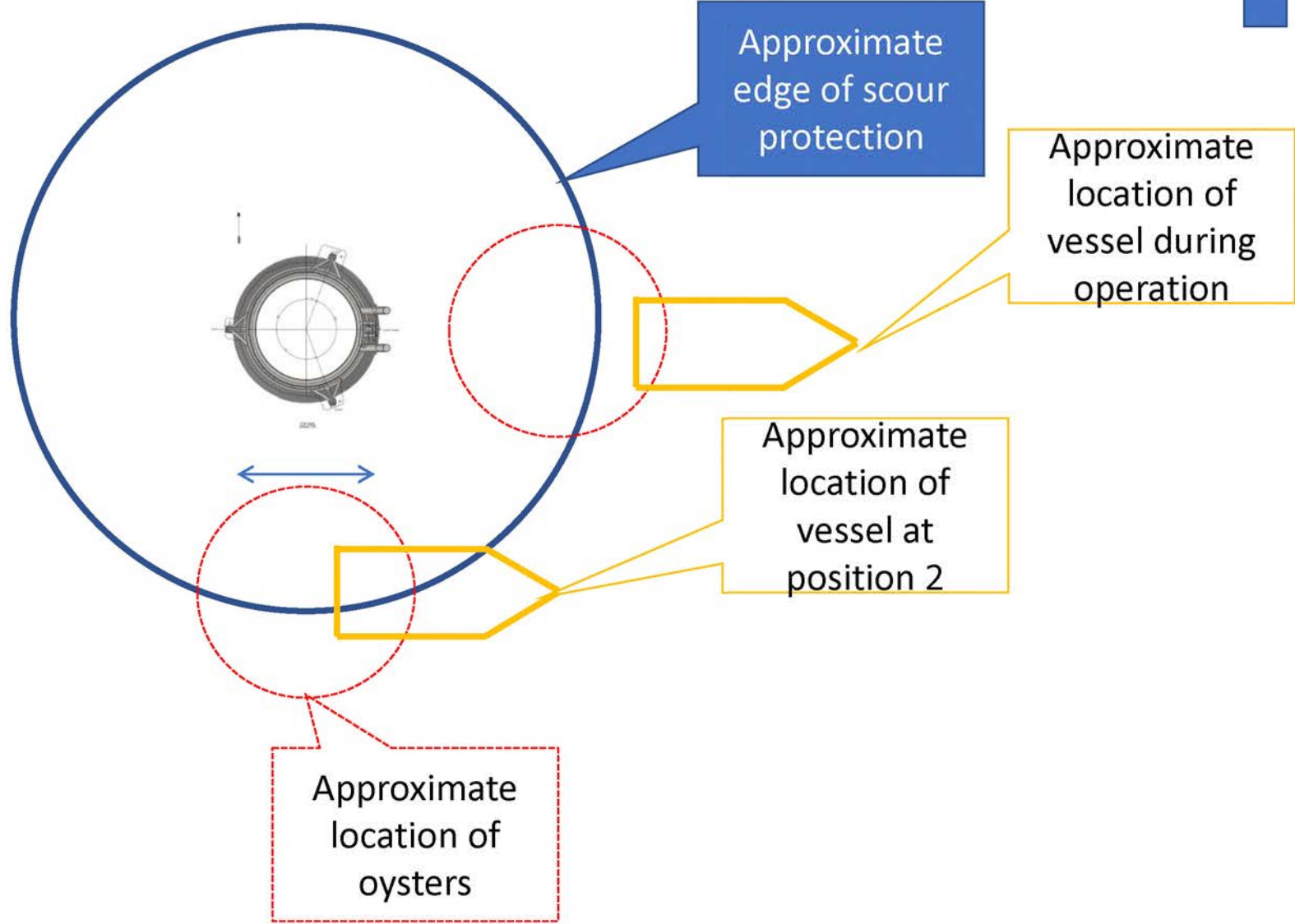
North
↑

During ROV survey 24-07-2018, the operator states 22 m from the monopile slightly below the East

W6 turbine (2 locations)

Verzonden: 6/1/2021 10:29:38 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Alers
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: H.M.G.
Straat: Noorderstreek
Huisnummer: 13
Postcode: 9166 NP
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

H.M.G. Alers
 Noorderstreek 13
 9166NP Schiermonnikoog

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 142
 2270 AC Voorburg

Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning N05-A

Schiermonnikoog, 28 mei 2021

Hieronder mijn zienswijze aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens mij zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbij gegaan aan belangen die er wel zijn en voorts ben ik van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is.

Hieronder zal ik nader ingaan op al deze aspecten. Volgens mij dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Geen gaswinning tot in het post-fossiele tijdperk

Het voornemen is om de vergunning te geven tot 2060. Dat is tot ver in het post-fossiele tijdperk. Het is onjuist dat nu een vergunning wordt afgegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen mogen worden.

In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: *'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³.'*

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): *'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'*

Dat zou betekenen dat gedurende 2 generaties er een boorplatform staat voor de kust van Schiermonnikoog.

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.

Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).

De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Voorts volgt uit het op 26 mei 2021 gewezen vonnis van Milieudefensie e.a. tegen Royal Dutch Shell, kort gezegd, dat ook op bedrijven een verplichting tot beperking van hun CO₂-uitstoot rust. Weliswaar is Shell een bedrijf van andere orde dan ONE-Dyas, maar het is zonneklaar dat door nu te investeren in een nieuw gaswinningsproject met bijbehorende verhoging van CO₂-uitstoot, conform de huidige maatschappelijke opvattingen, ONE-Dyas onrechtmatig zou handelen.

Niet alleen zou de staat haar eigen Urgenda-verplichtingen niet nakomen door vergunningverlening voor dit project, zij zou ook willens en wetens een andere partij in staat stellen om, eveneens willens en wetens, een onrechtmatige daad te begaan, hetgeen een tweede grond voor de onrechtmatigheid van het handelen van de Staat vormt, zou onderhavige vergunning daadwerkelijke verleend worden.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur waar rust en ruimte ervaren kan worden. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Ik ben van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is.

In de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65: *"Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd.."* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de

gestelde 12-mijlszone¹. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied "de Borkumer Stenen". Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzonder erkenning gegeven vanwege de uitzonderlijke natuurwaarde. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, in de directe nabijheid van een project voor het herstel van platte oesterriffen.

Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *'uit de Passende beoordeling blijkt, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden'*.

De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc.. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzee kustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Niet is aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten.

Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Significante effecten van het heien van verankeringspalen op zeezoogdieren zijn niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek, het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen

¹ 12-mijlszone = 22,2 km.

dan volgens de MER worden uitgesloten. Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend.

Volgens mij wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu deze gaswinning bij.

Gesteld wordt in de MER dat: *'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'*

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt m.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Lozingen vervuild water

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater (met o.a. benzeen, kwik, zink en methanol) is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen verschillend.

Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de onvoorspelbare stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen. Het is onjuist en onrechtmatig dat daar nu niet van uit is gegaan. Schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving.

In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit erop is gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreedend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat:

“Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling” Concreet wordt aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm. De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is. Er worden daarom geen effecten voor mens of natuur verwacht.”*

Gesteld wordt dat het ‘hand aan de kraan’ principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Mijn zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Ik zal me niet wagen aan voorspellingen en volsta met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Mijn zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen.

Duisternis is namelijk een essentieel aspect van het landschap.

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen. De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje ‘wildernis’.

De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Geen draagvlak onder de bevolking

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. De ervaringen met gaswinningen elders veroorzaken onrust en angst. Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme). De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn de kernwaarden van het eiland Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij. Dat is juist wat de eilanders en onze gasten zo graag niet willen zien.

Risico op burenruzie

Het gasveld N05-A ligt deels in Nederland en deels in Duitsland. Het grootste compartiment is zelfs helemaal gelegen in Duitsland. Ondanks dat er vooraf afspraken gemaakt worden over de grensoverschrijdende effecten en wellicht ook over de opbrengsten, is in de geschiedenis al vaker gebleken dat winning van (andermans) delfstoffen kan leiden tot irritatie en zelfs tot conflicten. Ook het vervuilen van het milieu of nadelige gevolgen voor de ‘natuur van de burenen’ kan een goede reden zijn tot wrijving en geruzie. Op Schiermonnikoog is een groot deel van de toeristische bezoekers afkomstig uit Duitsland. Het eiland is gebaat bij een goede

verstandhouding tussen Duitsers en Nederlanders en zit zeker niet te wachten op een burenruzie vanwege mijnbouw of milieuvervuiling. Niemand zit daar op te wachten.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat *“als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden. Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster.”*

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Mij baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

Tot slot

De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar Eemshaven, doen ernstig afbreuk aan de kwaliteit van het eiland Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende rust en ruimte zal, naast de natuur van dit gebied, ook de economische functie van het eiland ernstig in gevaar komen.

De invloed op het milieu en op de natuur zijn ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief. De MER is niet uitgevoerd door een onafhankelijk bureau.

De toetsing gebeurt door de Staat die belangen heeft in de gaswinning (EBN).

Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Uit mijn bovenstaande zienswijze, aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage (MER) aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat ik niet instem met het voornemen om die vergunningen te verstrekken.

Ik verwacht dat mijn zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen. Uw reactie op mijn zienswijze zie ik tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

H.M.G. Alers

Verzonden: 6/1/2021 10:31:27 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Boer
Tussenvoegsel(s): de
Voorletters: T.W.
Straat: Martjeland
Huisnummer: 14
Postcode: 9166 LR
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres: tw.deboer@knid.nl
Als: Particulier
(Mede) namens: A.E.M. van der Donk
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Thijs W. de Boer & Anna E.M. van der Donk
 Martjeland 14
 9166 LR Schiermonnikoog
 tw.deboer@knid.nl

Aan:
 Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 142
 2270 AC Voorburg

Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning N05-A

Schiermonnikoog, 1 juni 2021

Hieronder onze zienswijze aangaande het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens ons zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbij gegaan aan belangen die er wel zijn en voorts zijn wij van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is. Hieronder zullen wij nader ingaan op al deze aspecten. Volgens ons dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Slager keurt eigen vlees

De vergunning wordt aangevraagd door ONE-Dyas B.V. De Nederlandse Staat heeft een meerderheidsbelang in ONE-Dyas B.V. Hoe onafhankelijk is de Staat bij het toetsen van zienswijzen? Welk belang heeft de Staat om de vergunningen te verlenen?

Er is op zijn minst de schijn van belangenverstremgeling. Gezien deze verstremgeling van belangen achten wij het volstrekt af te wijzen dat de toets en de vergunningverlening in handen is van de partij die het meerderheidsbelang heeft in het bedrijf, dat profijt heeft bij de geplande gaswinning. 'De slager die zijn eigen vlees keurt' is een ongewenste situatie en procedureel onjuist.

Geen vergunning tot gaswinning in het post-fossiele tijdperk

Het voornemen is om de vergunning te geven tot 2060. Zonder overdrijven is dat het post-fossiele tijdperk. Het is ondenkbaar dat nu een vergunning wordt gegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen worden. In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: 'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³.'

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): 'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit

oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'

Stel je voor: **gedurende 2 generaties staat er dan een boorplatform voor de kust van Schiermonnikoog!**

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.

Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).

De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten. Deze nieuwe gaswinning draagt daar niet aan bij, integendeel.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee **in strijd met die klimaatdoelen**, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. **De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen**. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur **waar rust en ruimte ervaren kan worden**. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Wij zijn van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is.

In de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65 dat *"Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd.."* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de gestelde zone van de 12-mijlszone. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en

geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied 'de Borkumer Stenen'. Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzonder erkenning gegeven vanwege de **uitzonderlijke natuurwaarde**. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, **in de directe nabijheid een project voor het herstel van platte oesterriffen**. Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *'uit de Passende beoordeling, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden'*. De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc. etc.. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels en vleermuizen zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzee kustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Er is nergens aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten.

Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Significante effecten van het heien van verankeringspalen op zeezoogdieren zijn niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen

dan volgens de MER worden uitgesloten. **Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend.**

Volgens ons wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu de gaswinning bij.

Gesteld wordt in de MER dat: *'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'*

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt o.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Milieu

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen, niet hetzelfde.

Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen die gelden in beide landen. Het is onjuist dat daar nu niet van uit is gegaan en schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog **in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa**. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving.

In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit erop is gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreedend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat: *"Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling"* Concreet

wordt aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm. De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is. Er worden daarom geen effecten voor mens of natuur verwacht.”*

Gesteld wordt dat het 'hand aan de kraan' principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Onze zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Wij zullen ons niet wagen aan voorspellingen en volstaan met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Onze zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen. *Duisternis is namelijk een essentieel aspect van het landschap.*

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen. De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje 'wildernis'.

Volgens ons is dit niet nodig en is lichthinder ongewenst. De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Geen draagvlak onder de bevolking

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. De ervaringen met gaswinningen elders veroorzaken onrust en angst. Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme). De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn **de kernwaarden van het eiland**

Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij. **Dat is juist wat de eilanders en onze gasten zo graag niet willen zien.**

Risico op burenruzie

Het gasveld N05-A ligt deels in Nederland en deels in Duitsland. Het grootste compartiment is zelfs helemaal gelegen in Duitsland. Ondanks dat er vooraf afspraken gemaakt worden over de grensoverschrijdende effecten en wellicht ook over de opbrengsten, is in de geschiedenis al vaker gebleken dat winning van (andermans) delfstoffen kan leiden tot irritatie en zelfs tot conflicten. Ook het vervuilen van het milieu of nadelige gevolgen voor de 'natuur van de burens' kan een

goede reden zijn tot wrijving en geruzie. Op Schiermonnikoog is een groot deel van de toeristische bezoekers afkomstig uit Duitsland. Het eiland is gebaat bij een goede verstandhouding tussen Duitsers en Nederlanders en zit zeker niet te wachten op een burenruzie vanwege mijnbouw of milieuvervuiling. Niemand zit daar op te wachten.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat *“als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden. Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster.”*

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Ons baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

Tot slot

De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar de Eemshaven, doet **ernstig afbreuk aan de identiteit van het eiland**

Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende **rust en ruimte** zal, naast de natuur van dit gebied ook de economische functie van het eiland ernstig in gevaar komen. De invloed op het milieu en de natuur zijn ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief. De juridische procedure is een farce. De slager die zegt dat hij de beste kwaliteit levert, zal dat vlees echt niet afkeuren. Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Uit onze bovenstaande zienswijze, aangaande het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat wij niet instemmen met het voornemen om die vergunning te verstrekken. Wij verwachten dat onze zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen.

Uw reactie op onze zienswijze zien wij tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

Thijs W. de Boer

Anna E.M. van der Donk

Verzonden: 6/1/2021 10:39:02 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Olsder-Wit
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: D.
Straat: Van Hogendorpstraat
Huisnummer: 21
Postcode: 3771 CP
Woonplaats: Barneveld
Land: Nederland
Telefoonnummer: (0342) 42 00 59
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 142
 2270 AC Voorburg

Roodeschool, Banneveld 28-5-21

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw “ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1” gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maak ik u mijn zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Roodeschool. Ik wil op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden in mijn dorp. Om deze reden wijs ik het winningsplan af.

^{geboorte}
 In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar ‘Uithuizen’ waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladinginstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagons.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

De minister onderkent dat deze verladingen de leefbaarheid voor de inwoners van Roodeschool op een negatieve manier beïnvloedt. "Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren."

De minister herinnert de Kamer er aan dat in 2017 het passagiersstation van Roodeschool is verplaatst naar een andere locatie en dat de overslaginstallatie echter op de huidige locatie gebleven is omdat het bedrijf (NGT) de verplaatsing niet wilde financieren. De minister merkt op dat hij van mening is dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol nemen.

De minister geeft aan dat hij in zijn brief van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd heeft over het Nationaal Programma Groningen, een middel om te investeren in toekomstperspectief voor het gebied. De gemeente Eemsmond en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is.

Het ziet er echter naar uit dat de nieuwe gemeente Het Hogeland de verplaatsing van het overlaadstation laat rusten omdat hun NPG-middelen onvoldoende zijn.

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoek ik u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door mij is aangegeven c.q. mij persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Ik doe een dringend beroep op 'Den Haag', 'Groningen' en 'Winsum' om de daad bij het woord te voegen en verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Ik hoop dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijs ik het winningsplan af.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Naam:

D. Olsder-Wij

Adres:

v Hogendorplaan 21, 3771 CP Barneveld

Telefoonnummer:

0342-420059

Handtekening:

Verzonden: 6/1/2021 10:44:08 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Vugts
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: H.F.
Straat: Langestreek
Huisnummer: 118
Postcode: 9166 LG
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres: h.f.vugts@knid.nl
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Onderwerp: Zienswijze gaswinning

Van: Harry Alers <harry.alers@gmail.com>

Datum: 26-5-2021 10:14

Aan: Hans Vugts <h.f.vugts@knid.nl>, Ini Vugts <inivugts@knid.nl>

Hoi Hans en Ini,

Zoals beloofd hierbij alvast de verbeterde versie van de zienswijze die je kunt gebruiken om jouw/jullie persoonlijke zienswijze in te dienen met betrekking tot de gaswinning in de Noordzee ten noorden van Schiermonnikoog. Omdat jullie op vakantie gaan morgen krijg je dit wat eerder dan de rest. Ik stuur jullie de zienswijze op je eigen mailadres. De zienswijze is ook individueel opgesteld.

Hoe indienen van de zienswijze?

Open eerst de Word-bijlage.

- 1) Begin met het invullen links boven op de zienswijze, van jouw naam en adres ter vervanging van de cursieve tekst die er nu staat.
- 2) Pas desgewenst de tekst aan met toevoegingen van wat jij belangrijk acht of door weghalen van delen waar je niet achter staat. Het wordt dan jouw zienswijze. Je kunt ook de zienswijze ongewijzigd laten.
- 3) Zet onderaan de zienswijze, jouw naam ter vervanging van de cursieve tekst.
- 4) Print de zienswijze uit en zet op de laatste pagina jouw handtekening bij je naam.

De zienswijze dient per post verzonden te worden aan:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Plak er voldoende postzegels op en doe de zienswijze uiterlijk op 1 juni 2021 op de post.

Is iets niet duidelijk of lukt het niet? Dan hoor ik het wel.

Fijne vakantie en kom gezond weer terug.

Groetjes,
Harry

Bijlagen:

Zienswijze gaswinning N05-A, 2021.docx

31,8 KB

H.F. Vugts
Langestreek 118
9166LG Schiermonnikoog
e-mail h.f.vugts@knid.nl

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning N05-A

Schiermonnikoog, 26 mei 2021

Hieronder mijn zienswijze aangaande het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens mij zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbij gegaan aan belangen die er wel zijn en voorts ben ik van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is. Hieronder zal ik nader ingaan op al deze aspecten. Volgens mij dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Slager keurt eigen vlees

De vergunning wordt aangevraagd door ONE-Dyas B.V. De Nederlandse Staat heeft een meerderheidsbelang in ONE-Dyas B.V. Hoe onafhankelijk is de Staat bij het toetsen van zienswijzen? Welk belang heeft de Staat om de vergunningen te verlenen?

Er is op zijn minst de schijn van belangenverstremgeling. Gezien deze verstremgeling van belangen acht ik het volstrekt af te wijzen dat de toets en de vergunningverlening in handen is van de partij die het meerderheidsbelang heeft in het bedrijf, dat profijt heeft bij de geplande gaswinning. 'De slager die zijn eigen vlees keurt' is een ongewenste situatie en procedureel onjuist.

Geen vergunning tot gaswinning in het post-fossiele tijdperk

Het voornemen is om de vergunning te geven tot 2060. Zonder overdrijven is dat het post-fossiele tijdperk. Het is ondenkbaar dat nu een vergunning wordt gegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen worden. In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: 'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³.'

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): 'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt

verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'

Stel je voor: gedurende 2 generaties staat er dan een boorplatform voor de kust van Schiermonnikoog.

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.

Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).

De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten. Deze nieuwe gaswinning draagt daar niet aan bij, integendeel.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur waar rust en ruimte ervaren kan worden. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Ik ben van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is.

In de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65 dat *"Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd.."* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de gestelde zone van de 12-mijlszone. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied "de Borkumer Stenen". Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzondere erkenning gegeven vanwege de uitzonderlijke natuurwaarde. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, in de directe nabijheid een project voor het herstel van platte oesterriffen.

Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *'uit de Passende beoordeling, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden'*.

De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc. etc.. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzee kustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Er is nergens aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten.

Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Significante effecten van het heien van verankeringspalen op zeezoogdieren zijn niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen dan volgens de MER worden uitgesloten. Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend.

Volgens mij wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu de gaswinning bij.

Gesteld wordt in de MER dat: *'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'*

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt m.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Milieu

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen, niet hetzelfde. Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen die gelden in beide landen. Het is onjuist dat daar nu niet van uit is gegaan en schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving.

In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit erop is gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreemdend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat: *"Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling"* Concreet wordt aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm.

De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is. Er worden daarom geen effecten voor mens of natuur verwacht.”*

Gesteld wordt dat het 'hand aan de kraan' principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Mijn zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Ik zal me niet wagen aan voorspellingen en volsta met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Mijn zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen.

Duisternis is namelijk een essentieel aspect van het landschap.

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen. De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje 'wildernis'.

De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Geen draagvlak onder de bevolking

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. De ervaringen met gaswinningen elders veroorzaken onrust en angst. Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme). De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn de kernwaarden van het eiland Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij. Dat is juist wat de eilanders en onze gasten zo graag niet willen zien.

Risico op burenruzie

Het gasveld N05-A ligt deels in Nederland en deels in Duitsland. Het grootste compartiment is zelfs helemaal gelegen in Duitsland. Ondanks dat er vooraf afspraken gemaakt worden over de grensoverschrijdende effecten en wellicht ook over de opbrengsten, is in de geschiedenis al vaker gebleken dat winning van (andermans) delfstoffen kan leiden tot irritatie en zelfs tot conflicten. Ook het vervuilen van het milieu of nadelige gevolgen voor de 'natuur van de burenen' kan een goede reden zijn tot wrijving en geruzie. Op Schiermonnikoog is een groot deel van de toeristische bezoekers afkomstig uit Duitsland. Het eiland is gebaat bij een goede verstandhouding tussen Duitsers en Nederlanders en zit zeker niet te wachten op een burenruzie vanwege mijnbouw of milieuvervuiling. Niemand zit daar op te wachten.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat *“als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden. Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster.”*

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Mij baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

Tot slot

De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar de Eemshaven, doen ernstig afbreuk aan de identiteit van het eiland Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende rust en ruimte zal, naast de natuur van dit gebied, ook de economische functie van het eiland ernstig in gevaar komen.

De invloed op het milieu en de natuur zijn ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief. De juridische procedure is een farce. De MER is niet uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. De slager die zegt dat hij de beste kwaliteit levert, zal dat vlees echt niet afkeuren. Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Uit mijn bovenstaande zienswijze, aangaande het ontwerpinstemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat ik niet instem met het voornemen om die vergunning te verstrekken. Ik verwacht dat mijn zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen.

Uw reactie op mijn zienswijze zie ik tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

H.F. Vugts

Verzonden: 01-06-2021 16:51
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam:
Tussenvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Postbus
Huisnummer: 20
Postcode: 9166 ZP
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres: postbus20@schiermonnikoog.nl
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Gemeente Schiermonnikoog

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zienswijze gemeente Schiermonnikoog in de bijlage. Brief wordt ook per post verstuurd.

81719824_6541103_Zienswijze_gaswinning_2021-06-01.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie brief

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie brief

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie brief

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

zie brief

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
postbus 142
2270 AC VOORBURG

202100044

<i>Uw brief van:</i>		<i>Bijlage(n):</i>	0
<i>Uw kenmerk:</i>		<i>Behandelend ambtenaar:</i>	F.A.R. Venselaar
<i>Ons kenmerk:</i>	135141		
<i>Onderwerp:</i>	Zienswijze inzake ontwerpbesluit gaswinning N05-A	<i>Schiermonnikoog,</i>	1 juni 2021
		<i>Verzonden:</i>	- 1 JUN 2021

Geachte heer/mevrouw,

U biedt gelegenheid tot het inbrengen van zienswijzen bij uw ontwerpbesluit gaswinning N05-A. Met deze brief maken wij gebruik van de mogelijkheid om zienswijzen in te brengen.

Gas winnen in een natuurgebied nabij een van de laatste wildernissen in Nederland vinden wij een uiterst ongelukkig idee. Niet alleen bij ons college, ook bij onze raad en inwoners leven grote zorgen over meerdere industriële ontwikkelingen rondom ons mooie eiland. Onze zienswijze is er dan ook op gericht om te voorkomen dat er de komende 35 jaar naar gas wordt geboord ten noorden van Schiermonnikoog.

Ook onze gemeenteraad is unaniem van mening dat de weg van gasboringen in de nabijheid van ons eiland om diverse redenen ongewenst is. Zie ook bijgevoegde, unaniem aangenomen, motie d.d. 17 oktober 2017 van de raad van de gemeente Schiermonnikoog, die nog steeds luid en duidelijk van kracht is.

1. Winnen van gas is niet meer van deze tijd

Het winnen van gas is niet meer van deze tijd. We, en dus ook het rijk, moeten ons volledig inzetten op duurzaam geproduceerde energie.

De recente rechterlijke uitspraak in de 'klimaatzaak' tegen Shell op 26 mei 2021 laat eens te meer zien dat onze CO₂-uitstoot sneller moet dalen. Bedrijven én overheden moeten inzetten op hernieuwbare, duurzame energie.

Initiatiefnemer ONE-Dyas laat jubelend weten dat "het platform N05-A Nederlands eerste offshore-gasbehandelingsplatform in de Noordzee wordt dat volledig draait op windenergie." Hiervoor wordt een kabel gelegd (overigens door een gebied met een hoge concentratie schelpkokerwormen) naar het nabijgelegen Duitse windpark Riffgat. Het is beter de energie van windmolenparken direct in te zetten om huishoudens en bedrijven te voorzien van duurzame, schone energie in plaats de energie te gebruiken voor het winnen van fossiele brandstoffen.

2. Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

Nieuwe gaswinning draagt niet bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen. Daarnaast moet er een einddatum worden meegegeven in de omgevingsvergunning.

Een van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs is dat de aarde niet meer dan 1,5 graden Celsius opwarmt. Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct geen enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (Rapport Internationaal Energie Agentschap, pag. 21 en 23). De staat is verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'. Het aanboren van dit gasveld is dan ook in strijd met de klimaatdoelen.

ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar. Een van de klimaatdoelen is dat de CO₂-uitstoot in 2050 met 95% moet zijn verminderd ten opzichte van 1990. Dat betekent dat ver voorbij de streefdatum er nog fossiele brandstoffen worden gewonnen. Tot bijna 2060 kan er een productieplatform boven Schiermonnikoog staan. Het is zelfs mogelijk dat er nóg langer een productieplatform staat, want in de ontwerp-omgevingsvergunning staat dat "de omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd." Dit is ontoelaatbaar. Er moet een einddatum worden meegegeven. Schiermonnikoog wil niet tot in de lengte der dagen tegen een productieplatform aankijken.

3. Kleine velden beleid draagt niet bij aan klimaatdoelen

Het kleine veldenbeleid zorgt ervoor dat er onvoldoende druk is om in te zetten op duurzame energie.

Op de korte termijn lijkt gas winnen uit kleine velden goedkoop en handig. Het gas is gemakkelijk te winnen en we hoeven geen gas te importeren. Op de lange termijn betekent het echter dat er veel geld wordt uitgegeven aan een fossiele brandstof die eindig en niet duurzaam is. Dat geld kan beter worden geïnvesteerd in duurzame energie. De transitie naar een gasvrije samenleving zal sneller gaan, als er druk op de ketel blijft en gas in de grond blijft.

4. Winning van gas hoort niet thuis in of nabij het Waddengebied

De ontwerpvergunning voldoet niet aan de Agenda voor het Waddengebied 2050.

Op 11 december 2020 werd de Agenda voor het Waddengebied 2050 aangeboden aan de Tweede Kamer. Hierin staat (p65): "Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd."

Binnen een half jaar na het aanbieden van deze Agenda wordt nu al voorgesteld een vergunning te verlenen binnen de gestelde 12-mijlszone. Opnieuw blijkt dat het Waddengebied moet wijken voor economische belangen.

Het Waddengebied, met name Schiermonnikoog ontleent veel waarde aan het feit dat er geen grootschalige industrie is. Er zijn geen treinen en zijn geen snelwegen. Er is uitsluitend kleinschalige infrastructuur. Op grote delen van het eiland is de invloed van de mens vrijwel onzichtbaar. Dit levert een omgeving op waar de orde wordt bepaald door de wind, zon en zee. De afwezigheid van menselijke invloed levert een kwaliteit op die talloze Nederlanders hoog waarderen, te meer daar deze kwaliteit op de meeste plekken in Nederland is verdwenen. Dit uitte zich het afgelopen jaar in de enorme stroom mensen die op zoek was naar natuur en weidsheid in een tijd dat men veel thuis moest blijven. De waarde van natuur is het afgelopen jaar duidelijk toegenomen. De kwaliteit van het afwezige is zeer kwetsbaar. Wij verzoeken om u de waarde van de kwaliteit van het afwezige mee te laten wegen in uw besluit. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie.

Het blijft voor ons onbestaanbaar om op relatief korte afstand ten noorden van het Nationaal Park Schiermonnikoog, het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, Duinen Schiermonnikoog en Waddenzee én het UNESCO-werelderfgoed Waddenzee op de Noordzee gas te gaan winnen. De

weidsheid en het ongehinderde zicht op de verre horizon samen met de natuurwaarden van het Nationaal Park zijn de belangrijkste kernwaarden van het eiland. Het plaatsen van een booreiland (inclusief de activiteit van "affakkelen") is een nieuwe aanslag op het ongehinderde zicht op de verre horizon en de natuurwaarden van Schiermonnikoog.

Op het eiland is totaal geen draagvlak voor de voorgenomen activiteit van het winnen van gas op de Noordzee vlak voor de kust van Schiermonnikoog. Mocht er al behoefte zijn aan gas, dan ga je dat niet doen op een plek met juist alle risico's voor de natuur. Er dringt zich een beeld van een gebied dat steeds weer moet vechten tegen economisch ingegeven plannen en calamiteiten: de aanleg van een kabel dwars door Schiermonnikoog en nu dreigen opnieuw gasboringen. Wij willen dit gebied beschermen en behoeden. Uiteraard nemen wij onze verantwoordelijkheid voor alternatieven voor gas en zetten zelf als eiland enthousiast in op duurzaamheid. Daar zou ONE-Dyas B.V. inspiratie uit kunnen putten en daarom op haar ongewenste schreden moeten terugkeren. Wij doen ook op hen een indringend beroep om niet op deze weg door te gaan. Ten kosten van natuur en milieu wil ONE Dyas B.V. geld verdienen en schijnt zich niet te bekommeren om de consequenties van hun handelen.

5. Effecten op natuur

5a. Boring draagt bij aan de stikstofdeken

Het cumulatieve effect van stikstofdepositie moet worden meegewogen.

In de MER staat: "de stikstofdepositie zijn zo laag dat ze niet leiden tot een verslechtering van een van de habitattypen of tot een belemmering van het behalen van de doelen voor verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van oppervlakte van de habitattypen waarvoor dit als doel is opgenomen." Hier wordt voorbij gegaan aan de cumulatie van al deze 'lage' stikstofdeposities samen. Bij berekeningen wordt steeds standaard uitgegaan van een stikstoflaag waar we geen invloed op hebben. Terwijl de eilander boeren hun stinkende best doen om stikstof te reduceren via een biodiversiteitsprogramma waarbij zij afscheid nemen van een aantal koeien ten gunste van de natuur, wordt niet ver weg op zee gesproken over een stikstofdepositie die zo laag is, dat er geen rekening mee hoeft worden gehouden. Ook deze lage concentratie moet worden meegenomen. Alle lage concentraties samen veroorzaken juist de grote stikstoflaag waar we in Nederland gemakshalve steeds vanuit gaan en waar we 'niets aan kunnen veranderen'.

5b. Aanboren gas in kwetsbare natuur in strijd met eerdere beloftes

Het productieplatform en de boorputten zijn gepland op en nabij kwetsbare natuur. Dit is in strijd met eerdere beloftes van het ministerie van economische zaken.

Ook in 2013 dreigde er een vergunning te worden afgegeven voor het boren naar gas nabij Schiermonnikoog. Initiatiefnemer Gaz Du France en later Engie zagen gelukkig zelf af van gaswinning op die plek, dichtbij kwetsbare natuur.

In een reactie op onze zienswijze destijds (Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog, notitie reikwijdte en detail van het MER, april 2014, pagina 25) schreef toenmalig minister Kamp van het ministerie van Economische Zaken: "Indien er een specifieke reden is om het gas uit een klein veld niet te winnen, zoals bijvoorbeeld schade aan de natuur, dan zal gaswinning daar niet plaatsvinden."

Het productieplatform en de geplande boorputten staan op en nabij het meest kwetsbare deel van natuurgebied Borkumse Stenen (zie ook hieronder). Daarnaast staat het platform zeer nabij een in 2018 met veel zorg aangelegde platte oesterbank. Wanneer er nu toch een vergunning wordt afgegeven om naar gas te winnen in het nu voorgestelde gebied is dat dus in strijd met eerdere uitspraken.

5c. Effecten op habitatype 'riffen' onvoldoende onderzocht

De boring zal plaatsvinden in en bij natuurgebied Borkumse Stenen. Hierbij is het gevoelige habitatype H1170 'Riffen van open zee' onvoldoende onderzocht. Er ontbreekt een duidelijke kaart waarop zowel deze riffen als het platform, de twaalf boorputten én aan te leggen buizen voor aan- en afvoer van energie en gas staan. Er wordt alleen effect verwacht van heien, maar andere effecten zijn niet uit te sluiten. Voorts wordt onvoldoende ingegaan op het effect van onderhoud en ongelukken aan de boorputten. Een onderdeel van de vergunning zou moeten zijn dat het plaatsen van platform en

putten buiten deze gevoelige riffen plaatsvindt. Dit moet duidelijk aangegeven worden op een kaart waarop zowel het platform, de putten en buizen als de kwetsbare gebieden staan.

Het gebied Borkumse Stenen heeft (nog) geen beschermde Natura2000 status. Het Duitse deel is wel erkend als gebied met bijzondere natuurwaarden (vergelijkbaar met Natura 2000-gebied in Nederland). In het Rapport "verkenning natuurwaarden Borkumse Stenen" van 21 november 2012 opgesteld door IMARES Wageningen UR in opdracht van de Programmadirectie Natura 2000, Ministerie van Economische Zaken, wordt reeds in 2012 geadviseerd om ook het Nederlandse deel van de Borkumse Stenen aan te wijzen als Natura 2000-gebied.

In het Rapport "Natuurwaarden Borkumse Stenen" van 25 augustus 2014 opgesteld door IMARES Wageningen UR in opdracht van het Regieteam Natura 2000, Ministerie van Economische Zaken, worden de natuurwaarden van dit gebied verder erkent. In dit gebied is het habitatype H1170, riffen van open zee, aanwezig. Verder blijken er hoge concentraties schelpkokerwormen voor te komen. In figuur 5.3 (pagina 39) van de Natuurtoets is de hoge concentratie schelpkokerwormen in het gebied te zien. Het Duitse gebied is op de kaart niet meegenomen, terwijl schelpkokerwormen zich natuurlijk niet aan landsgrenzen houden. In de MER staat dat door lozing van boorgruis en spoeling bodemdieren (dus schelpkokerwormen) in een straal van 105 meter doodgaan. Niet alleen komt er in dit gebied een productieplatform. Ook komen er twaalf boorputten en leidingen. Onduidelijk is waar de putten worden geslagen.

In de natuurtoets staat: "een afname in oppervlak die kleiner is dan het minimum areaal voor een habitat wordt niet als significant negatief beschouwd, waarbij op zee in eerste instantie wordt uitgegaan van één ha (Tamis et al., 2011). Wanneer het gaat om specifieke structuren (bijvoorbeeld riffen) is deze oppervlaktemaat niet direct van toepassing vanwege de gevoeligheid van dit habitatype." Uit het IMARES onderzoek blijkt dat maar een klein deel van de Borkumse stenen dit unieke habitatype riffen heeft, maar dat gebied ligt juist bij de plek waar de boring is gepland. Precieze gegevens ontbreken. Op het Duitse deel van de Borkumse Stenen geldt een hersteldoelstelling voor riffen: habitatype H1170 is gevoelig voor oppervlakteverlies, veranderingen in de substraatdynamiek, verontreiniging, verstoring door mechanische effecten, verandering in populatiedynamiek en verandering in soortensamenstelling (Natuurtoets).

Het is belangrijk dat het platform én de putten niet op of in een straal van minimaal 105 meter van dit gevoelige habitatype komen te staan omdat door lozing van boorgruis en spoeling bodemdieren (en dus schelpkokerwormen) in een straal van 105 meter doodgaan (MER, pagina 64). Dit zou mee moeten worden genomen in de omgevingsvergunning.

In het MER staat dat: "bij de aanleg en boringen wordt maximaal ongeveer dertig hectare verstoord. Dit is veel minder dan één procent van de Borkumse Stenen." Het gaat hier echter om een zeer gevoelig deel van de Borkumse Stenen. Hier een productieplatform plaatsen en twaalf boorputten slaan, is dan ook hoogst ongelukkig. Daarnaast bevindt zich in de nabijheid (minder dan 1,5 km) van het geplande productieplatform een proefveld om de platte oester terug te brengen.

In de MER staat: "Er worden geen beschermde soorten of habitatypes direct of indirect door het plaatsen van het productieplatform beïnvloed omdat de locatie van het platform buiten de beschermde Natura 2000-gebieden ligt."

Hoewel dus meerdere rapporten en ook de natuurtoets erkennen dat het hier om een gevoelig gebied gaat, is er geen belangrijke beïnvloeding omdat de locatie van het platform zich buiten de beschermde Natura2000-gebieden ligt. Het gebied moet volgens ons worden beschouwd als Natura-2000-gebied en de bescherming krijgen die daarbij hoort, boven economische belangen.

Wat het effect van boorputten en bijvoorbeeld bodemdaling en vertroebeling/vervuiling is op riffen is niet onderzocht. Daarnaast staat nergens waar de andere boorputten komen. Die kunnen dus in het gevoelige habitatype komen te liggen.

5d. Effecten op aangelegde oesterbanken onvoldoende onderzocht

De boring zal plaatsvinden zeer nabij een proeflocatie voor oesterherstel. Effecten op deze locatie zijn onvoldoende onderzocht.

Er ontbreekt een duidelijke kaart waarop zowel dit project als het platform, de twaalf boorputten én aan te leggen buizen voor aan- en afvoer van energie en gas staan. Een onderdeel van de vergunning

zou moeten zijn dat het plaatsen van platform en putten verder buiten deze gevoelige oesterbanken plaatsvindt. Dit moet duidelijk aangegeven worden op een kaart waarop zowel het platform, de putten als de kwetsbare gebieden staan.

In 2018 zijn maar liefst 80.000 platte oesters geplaatst in het gebied Borkumse Stenen. Volgens de MER ligt deze locatie op minder dan 1,5 km van de beoogde locatie voor het boorplatform. Het herstel van de oesterbank is tot nu toe succesvol. Reeds in 2019 zijn er jonge oesters aangetroffen die waarschijnlijk al snel na plaatsing zijn geboren. De hoop en verwachting is dat de oesterbanken verder zullen groeien. In de directe nabijheid een oesterbank is de biodiversiteit hoger. Niet alleen trekt een oesterbank andere weekdieren aan, ook vissen en vogels profiteren hiervan. Daar kunnen recreatieve vissers van Schiermonnikoog (en mogelijk ook vissers op Lauwersoog!) en natuurliefhebbers van profiteren.

Bij het boren van putten, sterft het bodemleven in de omgeving. Het is niet uit te sluiten dat een deel van de aangelegde oesterbank hierdoor sterft. Dit is onvoldoende meegenomen in de natuurtoets.

5e. Geluidsoverlast onder water

Er moeten betere voorschriften komen om geluid onder water tegen te gaan. De nu gestelde geluidsnormen zitten gevaarlijk dicht op de toegestane hoeveelheid geluid. Daarnaast zijn afspraken met de initiatiefnemer te vrijblijvend. De geluidsnormen voor bodemdieren staan onjuist beschreven.

Uit de MER blijkt dat de geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Niet alleen wordt dieren dan verstoord, ook kan permanente gehoorbeschadiging optreden. Dit moet daarom te allen tijden worden voorkomen.

Voorts staat er een tegenstrijdigheid in het MER: "Voor bodemdieren is aangenomen dat verstoring optreedt bij een geluidsniveau van meer dan 150 dB. Op de locatie van het oesterbankherstelproject is als gevolg van het heien van de verankeringspalen het geluidsniveau 169 dB." Dit betekent dus een flinke verstoring. Vervolgens staat er "Bodemdieren zijn minder gevoelig voor onderwatergeluid dan zeezoogdieren, maar omdat precieze gegevens over het geluidsniveau waarop er schade optreedt niet bekend zijn, wordt ervan uitgegaan dat er schade aan bodemdieren en oesters kan optreden bij een geluidsniveau van 168 dB."

Het lijkt erop dat de geluidsnorm hier wordt opgeschroefd van 150 dB naar 168dB.

Om geluidsverstoring tegen te gaan wordt in het ontwerpbesluit voorgesteld om een bellenscherm in te zetten waardoor het geluidsniveau naar beneden wordt gebracht met 8-14 dB om overschrijding van de geluidsnorm te voorkomen. Deze marge is te klein.

Daarnaast wordt geen monitoring voorzien op het gebied van onderwatergeluid, bovenwatergeluid, zeebodem, natuur, landschap en overige gebruiksfuncties, waardoor nooit duidelijk zal worden of zeezoogdieren en/of bodemdieren hier last van hebben ondervonden.

In het MER staat: "Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten." Dit is echter geen onderdeel van de omgevingsvergunning. Dit moet als voorschrift worden meegenomen om te voorkomen dat, door onvoorziene omstandigheden, toch cumulatie van effecten optreedt.

5f Lozingen op zeewater zijn te hoog

In de voorwaarden moet worden opgenomen dat afvalwater zoveel mogelijk voorkomen en niet geloosd mag worden.

De lozing van boorgruis en -spoeling leidt tot een hogere vertroebeling van het water. Onder invloed van de getijdenstroming verspreidt de vertroebeling zich als een pluim richting het oosten en westen. De totale lengte van de pluim is circa tien kilometer met een breedte van ongeveer vier kilometer. Dit betekent dat over grote afstand vervuiling optreedt.

Lozing vindt niet alleen plaats bij de boring, maar ook bij het productieproces. Dit betekent dat er 35 jaar lang vervuiling kan optreden.

De Mijraad (brief 21 december 2020, kenmerk MIJR/20328356) vindt het voorziene volume van lozing "fors". In Nederland is dit toegestaan, in het aangrenzende Duitsland niet. Niet alleen adviseert de Mijraad hierover afspraken te maken, ook luidt het advies om hierbij naar de strengere regels in Duitsland te kijken. In de vergunning zouden hier strengere regels aan gesteld moeten worden.

Schiermonnikoog keer op keer bedreigd

Schiermonnikoog is het laatste stukje Nederland waar de natuur ongerept is. Samen met het nog oostelijker gelegen deel van de Waddenzee is ons eiland het best beschermde en internationaal belangrijkste natuurgebied van Nederland. Toch wordt dit gebied de afgelopen jaren keer op keer bedreigd: (proef)boringen naar gas, de dreiging van kabels en leidingen dwars door het eiland en nu weer een productieboring.

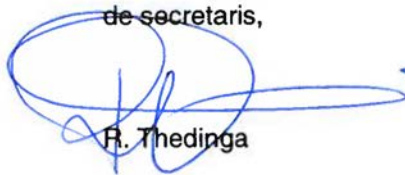
Alle rapporten ten spijt, wordt steeds een beslissing genomen tégen de natuur en vóór economische belangen. We weten nog heel weinig over het leven onder water. Maar niet-weten, zou niet mogen leiden tot het nemen van onomkeerbare beslissingen voor toekomstige generaties.

Natuur en een vrije horizon laten zich nu eenmaal niet uitdrukken in geld, maar zijn wel goud waard.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders van Schiermonnikoog,

de secretaris,

R. Thedinga

de burgemeester,

J. van Gent

202100044

Verzonden: 02-06-2021 10:33
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Twickler
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: S.M.A.
Straat: Kardinaal de Jongweg
Huisnummer: 21
Postcode: 9163 HZ
Woonplaats: Nes
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 24 99 88 12
E-mailadres: s.twickler@gmail.com
Als: Maatschappelijke organisatie
(Mede) namens: Vereniging gasTvrij Terschelling, Dorpsstraat 47
8896 JC Hoorn

Organisatie: Stichting SOS Ameland

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

81732445_6543020_Stukken_mbt_gaswinning_N05-A.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja, we hebben een zienswijze bijgevoegd met daarin onze visie en de aangegeven onjuistheden.

81732445_6543021_DEFINITIEF_A-TZienswijze_werkgroep_Horizon_ivm_gaswinning_N05-A-_28_mei_2021.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, zie zienswijze.

81732445_6543022_DEFINITIEF_A-TZienswijze_werkgroep_Horizon_ivm_gaswinning_N05-A-_28_mei_2021.pdf

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Ja, zie zienswijze. De eilanden Terschelling en Ameland maken deel uit van het waddengebied en de Noordzeekustzone en zullen als gevolg van de winningsactiviteiten schade ondervinden die uitgelegd is in de zienswijze.

81732445_6543023_DEFINITIEF_A-TZienswijze_werkgroep_Horizon_ivm_gaswinning_N05-A-_28_mei_2021.pdf

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Geen

Van: Annet van Essen <mail@annetvanessen.nl>
Onderwerp: Antw: ondersteunen zienswijze Werkgroep Horizon Schiermonnikoog
Datum: 30 mei 2021 om 09:54:45 CEST
Aan: Suzanna Twickler <s.twickler@gmail.com>

Dag Suzanna,

Als bestuur van gasTvrij Terschelling willen wij graag de zienswijze mede ondertekenen.
(Maar dan wel graag met onze naam zoals hierboven gespeld.)

Hou je goed!
Annet

Op 28 mei 2021, om 11:36 heeft Suzanna Twickler <s.twickler@gmail.com> het volgende geschreven:
Nog even voor de goed orde de allerlaatsten definitieve versie van de zienswijze.
Hartelijk groet, Suzanna

<DEF Zienswijze werkgroep Horizon ivm gaswinning N05-A, 28 mei 2021.docx>

Op 26 mei 2021, om 18:52 heeft Annet van Essen <mail@annetvanessen.nl> het volgende geschreven:
Dag Suzanna,

Hoop dat het je goed gaat.
Ik leg de brief voor aan het bestuur van gasTvrij. Persoonlijk zie ik geen bezwaar voor ondertekening.
Terschelling heeft intussen ook een nieuw zaakje met Kistos, de durfkapitalist die velden van Tulip Oil heeft overgenomen.
Op 11 juni hebben we onze jaarvergadering. Dn beslissen we wat voor actie we gaan ondernemen (met Waddenvereniging).

Hartelijke groet!

Annet

Op 26 mei 2021, om 17:36 heeft Suzanna Twickler
<s.twickler@gmail.com> het volgende geschreven:
Beste leden van Gastvrij Terschelling,

Onlangs vroeg ik jullie of jullie mee willen doen in de zienswijze tegen de aardgasplannen van een particulier bedrijf om aardgas te winnen boven Schiermonnikoog.

Onze stichting SOS Ameland doet mee en het zou mooi zijn als jullie ook je steun zou willen verlenen door het ondertekenen van de zienswijze.

Ik heb hem bijgevoegd en er nog een zin aan toegevoegd naar aanleiding van de Shell-uitspraak vandaag.

Hopelijk willen jullie meedoen. Het vermelden van de naam van Gas(T)vrij Terschelling en die van onze stichting onder de brief is voldoende naar mijn mening.

Voel je niet gedwongen. Mijn verzoek, mede namens de Werkgroep Horizon, is slechts een verzoek.

Hartelijke groet, Suzanna Twickler
Stichting SOS Ameland

<Zienswijze (concept) werkgroep Horizon ivm gaswinning N05-A, mei 2021.docx>

W annetvanessen.nl
E mail@annetvanessen.nl
Annet van Essen Tekst in beeld
Abt Folkertspad 22
8896 JS Terschelling Hoorn
M 06 83 41 28 79

W annetvanessen.nl
E mail@annetvanessen.nl
Annet van Essen Tekst in beeld
Abt Folkertspad 22
8896 JS Terschelling Hoorn
M 06 83 41 28 79

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

ONE-Dyas B.V.
t.a.v. [REDACTED]
Parnassusweg 815
1082 LZ AMSTERDAM**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Warmte en Ondergrond

BezoekadresBezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag**Postadres**Postbus 20401
2500 EK Den Haag**Overheidsidentificatienr**

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum **14 april 2021**

Betreft Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan N05-A

Ons kenmerk

DGKE-WO / V-3247

Uw kenmerk

N05A-1-82-0-15508-01

Bijlage(n)

-

Ontwerp-instemmingsbesluit

1. Aanvraag

Op 23 september 2020 heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat (hierna: de minister) een aanvraag ontvangen van ONE-Dyas B.V. (hierna: ONE-Dyas), tot instemming met het winningsplan N05-A. Het winningsplan N05-A betreft een gezamenlijk winningsplan voor het gasveld N05-A en de nog niet aangeboorde prospects N05-A-Noord en Tanzaniet-Oost. Daar waar in dit besluit wordt gesproken van gasveld N05-A, worden ook de gasvelden N05-A-Noord en Tanzaniet-Oost bedoeld, tenzij anders vermeld. Het cluster van gasvelden ligt in de Noordzee circa 20 km ten noorden van Schiermonnikoog, in Nederlandse territoriale wateren en deels in Duitse territoriale wateren. Twee andere geheel in Duitse territoriale wateren gelegen gasvelden worden vanwege de cumulatieve omgevingseffecten ook betrokken bij dit winningsplan. Dit betreft de prospects N05-A-Südost en Diamant. De winning vanuit deze gasvelden maakt echter geen onderdeel uit van dit besluit. Op 24 juli 2019 heeft de minister een winningsvergunning verleend voor het winnen van koolwaterstoffen voor de blokken N04, N05 en N08. De vergunning is verleend voor een periode van 30 jaar. Het winningsplan behoeft op grond van artikel 34, derde lid, van de Mijnbouwwet (hierna: Mbw) instemming van de minister.

ONE-Dyas is voornemens om het gasveld N05-A te ontwikkelen vanaf een nieuw te plaatsen mijnbouwinstallatie, genaamd N05-A, binnen de Nederlandse 12 mijlszone. ONE-Dyas is voornemens om vanaf deze mijnbouwinstallatie met een mobiele installatie boringen te verrichten naar de vier omliggende prospects en eventueel ontdekte gasvelden vanaf de nieuwe mijnbouwinstallatie te ontwikkelen. De geplande mijnbouwinstallatie is normaliter onbemand en zal op elektriciteit opereren. Hiervoor wordt vanaf het Duitse Riffgat windpark een nieuwe elektriciteitskabel gelegd. Op de mijnbouwinstallatie wordt het aardgas van de meegeproduceerde vloeistoffen gescheiden. Het behandelde aardgas wordt samen met het condensaat via een nieuw aan te leggen vijftien kilometer lange pijpleiding getransporteerd naar de bestaande aardgaspijpleiding van Noordgastransport (hierna: NGT). Het aardgas wordt via de NGT-pijpleiding getransporteerd naar Uithuizen waar het na verdere behandeling gereed is voor afname. Gezien de ondergrondse onzekerheden zijn de benodigde hoeveelheid putten en de exacte ondergrondse putlocaties op voorhand niet zeker. Er zijn

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

maximaal twaalf putten en twaalf aftakkingen (sidetracks) voorzien voor de ontwikkeling van de vijf gasvelden. De productiecapaciteit van de mijnbouwinstallatie N05-A zal initieel vier en maximaal zes miljoen Nm³ aardgas per dag bedragen. Dat is respectievelijk 1400 miljoen Nm³ en 2100 miljoen Nm³ aardgas per jaar bij een vijftien procent efficiëntie van het productiesysteem.

Door productie zal de reservoirdruk na verloop van tijd te laag worden voor directe export naar de NGT-leiding. Er is in alle productiescenario's aangenomen dat na enkele jaren op mijnbouwlocatie N05-A productiecompressie wordt toegepast door een later te plaatsen elektrisch aangedreven compressor. De verwachte duur van de winning bedraagt tien tot vijftig jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden.

De aanvraag ziet uitsluitend op het verkrijgen van instemming met het winningsplan N05-A voor het gasveld N05-A en de nog niet aangeboorde prospects N05-A-Noord en Tanzaniet-Oost.

2. Beleid gaswinning in Nederland

In de brief van de minister aan de Tweede Kamer van 30 mei 2018 (Kamerstukken II 2017-18, 33529, nr. 469) over gaswinning uit de kleine velden en de energietransitie, legt het kabinet de prioriteit bij een zo snel mogelijke overgang naar duurzame energie maar benadrukt tevens het belang van de winning van aardgas, ook als de vraag naar aardgas de komende jaren wordt afgebouwd. Zolang het nodig is wil het kabinet, gelet op de leveringszekerheid, aardgas uit de kleine velden blijven winnen waar en voor zover dit veilig kan. Hoewel in de gebouwde omgeving stevig ingezet wordt op het geleidelijk afbouwen van het gebruik van aardgas, speelt aardgas de komende decennia nog een essentiële rol in de Nederlandse energievoorziening. Op dit moment is de Nederlandse energievoorziening nog voor meer dan 90% afhankelijk van fossiele brandstoffen (olie, gas, steenkool) en aardgas voorziet in ruwweg 40% van onze primaire energiebehoefte. Aardgas is de fossiele brandstof met de minste CO₂-uitstoot en dus het minst belastend voor het klimaat. In de overgang naar duurzame energie, blijft aardgas de komende decennia nog steeds nodig voor de industrie, voor het verwarmen van een groot deel van de huizen en voor het in stand houden van een betrouwbare elektriciteitsvoorziening. In genoemde brief over kleine gasvelden heeft de minister toegelicht dat de gaswinning uit kleine velden - waar dat veilig kan - de voorkeur heeft boven gasimport. Dit beperkt de met de winning samenhangende mondiale uitstoot van CO₂ in vergelijking met import, draagt bij aan werkgelegenheid in Nederland en de onafhankelijkheid van de energievoorziening. Het kabinet geeft voorkeur aan gaswinning uit de Nederlandse kleine velden, zowel op land als op zee, boven import van gas uit het buitenland, als de risico's klein zijn en er geen veiligheidsvraagstuk aan de orde is. Met name op zee zijn nog mogelijkheden om de opsporing en winning van aardgas te intensiveren. Hoewel de individuele (bekende en vermoede) gasvelden soms klein zijn, biedt het totaal van de nog tot productie te brengen gasvelden nog steeds de potentie om voor langere tijd significante hoeveelheden op te leveren. Dit is beter voor klimaat, werkgelegenheid, economie, behoud van kennis van de diepe ondergrond en aanwezige gasinfrastructuur. Tevens remt productie in eigen land de toenemende importafhankelijkheid van andere landen. De minister heeft dit laatstelijk toegelicht in de brief aan de Tweede Kamer van 30 maart 2020 (Kamerstukken 2019-2020, 32813, nr. 486).

3. Juridisch Kader

3.1. Mijnbouwregelgeving

Een winningsplan dient te worden getoetst aan de Mbw en de daarop gebaseerde regelgeving. De artikelen 34, 35 en 36 van de Mbw en artikel 24 van het Mijnbouwbesluit (hierna: Mbb) vormen het juridisch kader waaraan het winningsplan wordt getoetst.

Alvorens op basis van de Mbw over te mogen gaan tot winning is, op grond van artikel 34, derde lid, van de Mbw, de instemming vereist van de minister met een winningsplan. Het winningsplan geeft concreet inzicht in de wijze waarop de winning wordt uitgevoerd en de effecten daarvan en dient te voldoen aan de eisen genoemd in artikel 35 van de Mbw. Artikel 24 Mbb bevat een aantal nadere eisen die aan een winningsplan worden gesteld. Het winningsplan dient onder meer een beschrijving te bevatten van de verwachte hoeveelheid aanwezige delfstoffen, de hoeveelheden jaarlijks te winnen delfstoffen, de bodembeweging ten gevolge van de winning en de maatregelen ter voorkoming van schade door bodembeweging.

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

- a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door Onze Minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
- b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
- c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
- d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Artikel 36, tweede lid, van de Mbw bepaalt voorts dat de minister de instemming kan verlenen onder beperkingen of daaraan voorschriften kan verbinden, indien deze gerechtvaardigd worden door een grond als genoemd in artikel 36, eerste lid.

3.2 Samenhang met andere vergunningen

Om aardgas uit de ondergrond te mogen winnen is een aantal vergunningen/instemmingen van de minister vereist. De benodigde vergunningen/instemmingen hebben elk een eigen beoordelingskader en doorlopen ieder een afzonderlijke procedure die indien nodig gecoördineerd behandeld worden.

Winningsvergunning

ONE-Dyas en Hansa Hydrocarbons zijn gezamenlijk houder van de winningsvergunningen N04, N05, N07c en N08 in Nederlandse deel van de Noordzee waar de gasvelden binnen het winningsplan N05-A zijn gelegen. De winningsvergunningen zijn reeds afgegeven. De winningsvergunning N04, N05 en

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

N08 is op 24 juli 2019 afgegeven (kenmerk: DGKE-WO / 19137629) en de winningsvergunning N07c is op 13 februari 2015 afgegeven (kenmerk: DGETM/EM/15007992).

Verzoek tot instemming met het winningsplan

Het verzoek tot instemming met het winningsplan N05-A, voor gaswinning uit gasvelden N05-A, N05-A-Noord en Tanzaniet-Oost, is op 23 september 2020 door de minister is ontvangen. Dit betreft een nieuw winningsplan voor de winning van aardgas. In het winningsplan N05-A wordt een productieprognose beschreven voor de genoemde gasvelden van in totaal 14,2 miljard Nm³ aardgas gedurende 35 jaar.

Omgevingsvergunning

Met het verzoek tot instemming met het winningsplan N05-A, is ook een aanvraag voor een omgevingsvergunning ingediend op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De aanvraag is gedaan voor de oprichting en in gebruik name van een mijnbouwinstallatie (platform) en het uitvoering van diepboringen voor de aanleg van de productieputten. Ter voorbereiding op de vergunningverlening is een milieueffectrapportage (MER) opgesteld om potentiële effecten op het milieu gedegen te onderzoeken. Tevens wordt de vergunning voor de Wet natuurbescherming (Wnb) meegenomen in de omgevingsvergunning. Om de activiteit te toetsen aan de Wnb is een Passende Beoordeling (PB) opgesteld om de effecten op natuurgebieden en beschermde (dier)soorten in kaart te brengen.

Vergunning voor de aanleg van een pijpleiding en kabel

Met het verzoek tot instemming met het winningsplan N05-A, is ook een aanvraag voor de aanleg van een pijpleiding en kabel ingediend op basis van het Mijnbouwbesluit (Mbb). De aan te leggen pijpleiding wordt vanaf het N05-A-platform aangelegd naar de bestaande verzamelleiding NGT voor de afvoer van aardgas naar land. Daarnaast wordt er een kabel aangelegd vanaf het N05-A-platform naar het windpark Riffgat in de Duitse wateren voor de elektriciteitsvoorziening van het platform.

De procedures voor het verzoek tot instemming met het winningsplan, de aanvraag voor een omgevingsvergunning, en de aanvraag voor de vergunning voor de aanleg van een pijpleiding en kabel zijn gezamenlijk voorbereid, waarbij deze procedure wordt gecoördineerd door de minister.

3.3 Voorbereidingsprocedure

ONE-Dyas heeft op 23 september 2020 een aanvraag tot instemming met het winningsplan N05-A, ingediend bij de minister van Economische Zaken en Klimaat.

Gelet op artikel 34, vierde lid, van de Mbw is dit besluit tot instemming met het winningsplan voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Awb. In het kader van de beoordeling van het winningsplan is advies gevraagd aan:

- de Nederlandse Organisatie voor Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek - Adviesgroep Economische Zaken (TNO-AGE, hierna: TNO), op grond van artikel 123, tweede lid, van de Mbw;

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

- de Inspecteur Generaal der Mijnen (Staatstoezicht op de Mijnen, hierna: SodM) op grond van artikel 127 van de Mbw;
- de Mijnraad op grond van artikel 105, derde lid, van de Mbw.

TNO adviseert de minister ten aanzien van de geologische aspecten van de gaswinning. SodM adviseert de minister over de technische aspecten zoals de risico-inschattingen en prognoses en de doelmatigheid van de winning. De Mijnraad adviseert de minister over het winningsplan en bekijkt het dossier daarbij vanuit de verschillende specialismen van de Mijnraad-leden waarbij de andere uitgebrachte adviezen worden betrokken. Na ontvangst van alle gevraagde adviezen heeft de minister het ontwerp-instemmingsbesluit opgesteld en ter inzage gelegd.

Omdat het winningsplan betrekking heeft op gasvelden in de Noordzee, buiten de grenzen van de provincies, gemeentes en waterschappen, zijn de decentrale overheden niet om advies gevraagd. Uiteraard worden de decentrale overheden wel op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Tevens is vanwege de geografische ligging van de gasvelden in dit winningsplan de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) niet om advies gevraagd.

Gecoördineerde voorbereiding

In artikel 34, zevende lid, van de Mbw is bepaald dat afdeling 3.5 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is op een besluit tot instemming met een (gewijzigd) winningsplan. Dit betekent dat de procedure voor een verzoek tot instemming met het winningsplan gecoördineerd kan worden met een daarmee samenhangende vergunningen. De minister is hierbij het coördinerende bestuursorgaan. Dat wil in dit geval zeggen dat de te nemen besluiten op het verzoek tot instemming met het winningsplan N05-A, aanvraag omgevingsvergunning N05-A, en de aanvraag voor aanleg van een pijpleiding en kabel gezamenlijk worden voorbereid, waarbij deze procedure wordt gecoördineerd door de minister.

De minister heeft een gecoördineerde voorbereiding van de besluiten voor de gaswinning N05-A bevorderd. Op deze gecoördineerde procedure is de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van toepassing (afdeling 3.4, Awb). De samenhangende ontwerp-besluiten worden gelijktijdig door de minister bekendgemaakt.

Terinzagelegging en zienswijzen

De terinzagelegging van het ontwerp-instemmingsbesluit op het winningsplan N05-A is, samen met de andere ontwerp-besluiten, als volgt gepubliceerd:

- op 22 april 2021 is een kennisgeving met betrekking tot het ontwerp-instemmingsbesluit gepubliceerd in de Staatscourant; kennisgeving heeft ook plaatsgevonden door middel van een kennisgeving in de lokale huis-aan-huisbladen Nieuwsblad Noordoost Friesland op 20 april 2021 en in de Noorderkrant op 21 april 2021; en langs elektronische weg op de website www.NLOG.nl;
- op 22 april 2021 is door de minister een ontwerp-instemmingsbesluit aan ONE-Dyas gezonden;
- het ontwerp-instemmingsbesluit zal van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021 ter inzage liggen bij de gemeentehuizen van de gemeenten Schiermonnikoog, Het Hoge Land, Borkum en Krummhörn,

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/gaswinning/gaswinning-n05>, www.mijnbouwvergunningen.nl/n05 en <http://www.nlog.nl/opslag-en-winningsplannen-ter-inzage>;

- Alle documentatie is zowel in het Nederlands, als in het Duits beschikbaar.

Zienswijzen op dit ontwerp-instemmingsbesluit kunnen, gedurende een periode van zes weken vanaf het moment dat dit ontwerp-instemmingsbesluit ter inzage wordt gelegd, worden ingediend bij:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

De zienswijzen zullen in een nota van antwoord worden opgenomen, samen met de beantwoording door de minister. De nota van antwoord wordt als bijlage bij het definitieve besluit gevoegd.

Beroepsprocedure

Na de inspraakperiode wordt het definitieve besluit opgesteld. Tegen dit laatste besluit kan te zijner tijd degene wiens belang rechtstreeks bij het besluit is betrokken, binnen zes weken na de dag van de terinzagelegging van het definitieve besluit een gemotiveerd beroepsschrift indienen bij de Rechtbank Noord-Nederland in Groningen, ter attentie van de sector Bestuursrecht, Postbus 150, 9700 AD Groningen. De termijn voor het indienen van een beroepsschrift bedraagt zes weken en vangt aan met ingang van de dag na die waarop het definitieve besluit ter inzage is gelegd. Geen beroep kan worden ingesteld door een belanghebbende aan wie redelijkerwijs kan worden verweten dat hij geen zienswijze over het ontwerp van dit besluit naar voren heeft gebracht.

Toezicht

Op grond van artikel 127 van de Mbw heeft SodM de taak om toezicht uit te oefenen op de bij (en krachtens) de Mbw gestelde regels. Dit betekent dat op dit besluit en de daarin gestelde voorschriften toezicht wordt gehouden door SodM.

4. Adviezen naar aanleiding van de aanvraag

Over het winningsplan N05-A hebben de volgende adviseurs, op verzoek van de minister, advies uitgebracht:

- TNO heeft bij brief van 4 november 2020 advies uitgebracht (kenmerk: AGE 20-10-094);
- SodM heeft bij brief van 25 november 2020 advies uitgebracht (kenmerk: ADV-6667);
- De Mijnraad heeft bij brief van 21 december 2020 advies uitgebracht (kenmerk: MIJR/20328356).

5. Winningsplan op hoofdlijnen, adviezen en beoordeling

Hieronder wordt per onderwerp op hoofdlijnen beschreven wat ONE-Dyas hierover in het winningsplan heeft opgenomen. Daarna volgt (indien van toepassing) het advies van de adviseurs en de beoordeling door de minister.

5.1 Planmatig gebruik en beheer van delfstoffen

Winningsplan

Het gasveld N05-A is in 2017 ontdekt met het boren van de put N05-01. Het N05-A-Noord prospect en het Tanzaniet-Oost prospect maken ook onderdeel uit van het winningsplan N05-A. Het gas in het gasveld N05-A en in de mogelijke gasvelden N05-A-Noord en Tanzaniet-Oost zit in de Slochteren zandsteenformatie op een diepte van ongeveer 4000 meter.

ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³.

De winning uit de gasvelden zal aanvankelijk plaatsvinden door natuurlijke stroming van het aardgas door de aanwezige overdruk in het reservoir. Door productie zal de reservoirdruk na verloop van tijd te laag worden voor directe export naar de NGT-leiding. Er is in alle productiescenario's aangenomen dat na enkele jaren op mijnbouwinstallatie N05-A productiecompressie wordt toegepast door een later te plaatsen elektrisch aangedreven compressor. Gezien de ondergrondse onzekerheden is het aantal te boren putten en de exacte locaties daarvan op voorhand niet zeker. Er zijn op de mijnbouwinstallatie N05-A maximaal twaalf putten en twaalf aftakkingen (sidetracks) voorzien.

Het uitgangspunt voor de ontwikkelingsvooruitzichten per individueel gasveld is dat de prospects gasvoerend zijn. Gasvoerendheid is voor het N05-A voorkomen bewezen met behulp van de boring N05-01, maar is voor de prospects niet zeker. Er bestaat ook onzekerheid over het initiële gasvolume. Dit wordt in grote mate bepaald door de onzekerheid in de diepte van de gas-watercontacten en de nauwkeurigheid van de seismisch verkregen informatie met betrekking tot de diepte en vorm van de structuur.

ONE-Dyas geeft in het winningsplan aan dat in de omgeving een zandwinningsvergunning is afgegeven. Grondwaterwinning vindt op ongeveer 20 km afstand plaats aan de (noord)westkant van Schiermonnikoog. Volgens ONE-Dyas is er geen interactie te verwachten. Er zijn in de omgeving geen geothermieprojecten aanwezig en gezien de dikte en doorlatendheid van de Slochteren-laag in deze omgeving is de geschiktheid van deze formatie voor geothermische projecten gering.

Adviezen

Advies TNO

TNO stelt aan de hand van het winningsplan N05-A dat het laagcalorische aardgas op ongeveer vier kilometer diepte in de Slochteren zandsteen, onderdeel van de Rotliegend Formatie zit, die in het gebied een dikte heeft van twintig tot veertig meter. Figuur 6-1 van het winningsplan geeft de geplande gefaseerde ontwikkeling aan van het gasveld N05-A en de prospects, uitgaande van de maximale verwachte totale winningsvolumes van tabel 5-2 in het winningsplan.

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

TNO merkt op dat er nog onzekerheden zijn met betrekking tot de aanwezige gasvolumes, kwaliteit van het reservoirgesteente, productiviteit en mogelijke waterproductie. Ook de aanwezigheid, locatie en doorlatendheid van breuken is onzeker. Een deel van deze onzekerheid kan verminderd worden door gegevens uit de geplande boringen. Ook kan de monitoring van het drukgedrag in het reservoir onzekerheid verminderen. Uitgaande van de huidige kennis, technieken en historische kennis van gasvoerende reservoirs in de Slochteren zandsteen, onderdeel van de Rotliegend Formatie, acht TNO het voorgestelde productiescenario efficiënt en realistisch.

Advies SodM

SodM geeft in haar advies aan dat TNO stelt dat de hoeveelheden te winnen aardgas nog onzeker zijn, maar dat op basis van de huidige kennis het voorgestelde productiescenario efficiënt en realistisch is. SodM onderschrijft het advies van TNO.

Beoordeling planmatig gebruik en beheer van delfstoffen

Bij planmatig gebruik en beheer van delfstoffen dient er sprake te zijn van een efficiënte winning van de delfstof, waarbij de wijze waarop, het tempo waarmee en de hoeveelheid te winnen delfstof van belang is. De beoordeling draait vooral om de vraag of de door de operator in het winningsplan aangegeven winbaarheidsfactor reëel is, gezien de technische parameters en geologische omstandigheden van het gasveld. Daarnaast dient een andere gebruiksvorm van de ondergrond door de gaswinning niet ongewenst onmogelijk gemaakt te worden.

De minister constateert dat ONE-Dyas circa 95% van het technisch winbare gas verwacht te produceren hetgeen SodM en TNO aanmerken als doelmatig. SodM en TNO hebben het winningsplan N05-A volgens de gebruikelijke methode getoetst op planmatig beheer en concluderen dat het winningsplan voldoet aan de wettelijke eisen. De minister neemt de conclusie over van SodM en TNO en stelt vast dat de toekomstige winning in overeenstemming met de principes van planmatig beheer van delfstoffen gaat plaatsvinden. De minister kan zich vinden in het feit dat ONE-Dyas stelt dat gelet op de ondergrondse onzekerheden van de maximaal twaalf te boren putten, de twaalf aftakkingen en de exacte locaties daarvan op voorhand niet zeker is.

Gelet op de (tussen)uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (zie ECLI:NL:RVS:2020:3092, hoofdstuk 15) wijst de minister er op dat voor de toekomstige boringen die slechts globaal zijn omschreven naast een omgevingsvergunning milieu, ook instemming verleend moet worden voor een gewijzigd winningsplan. De minister is van mening dat de 12 boringen die zijn genoemd in het winningsplan N05-A in voldoende mate zijn omschreven, waardoor zij deel uitmaken van dit besluit.

5.2 Bodemdaling

Winningsplan

ONE-Dyas heeft het rapport "Aardbevingsrisico en bodemdalingsstudie van N05-A gasveld en omliggende prospects" (kenmerk 11202042-003-BGS-0007, datum 14 september 2020) aan het winningsplan toegevoegd. De bodembewegingsanalyses zijn uitgevoerd voor het productiescenario waarbij alle prospects gasvoerend zijn

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

en waar bovendien uit alle gasvelden het maximaal verwachte gasvolume gewonnen wordt. In dit scenario wordt in totaal 22,3 miljard Nm³ aardgas gewonnen waarvan 7,5 miljard Nm³ uit het gasveld N05-A.

Door uit te gaan van het maximale ontwikkelingsvooruitzicht brengt de bodembewegingsstudie het maximale omgevingsrisico in kaart. Dit scenario heeft volgens ONE-Dyas een lage kans van optreden. Het is volgens het winningsplan waarschijnlijk dat een aanzienlijk kleiner gasvolume onttrokken zal worden waardoor de gevolgen van gaswinning (significant) kleiner zullen zijn dan de studie aangeeft.

ONE-Dyas heeft een prognose gemaakt van de bodemdaling aan het oppervlak (zeebodem) voor het depleterende gasveld N05-A en omliggende prospects aan het eind van de productie.

De prognose van de bodemdaling als gevolg van de gaswinning is gebaseerd op de relatie tussen de afnemende poriëndruk in het depleterend reservoirgesteente en de daardoor optredende compactie van dat gesteente. De volumevermindering vertaalt zich in een bodemdalingskom aan het oppervlakte van de zeebodem.

Op basis van deze berekeningen bedraagt de verwachte bodemdaling in het centrum van de kom 1,6 cm voor het gasveld N05-A afzonderlijk en 2,6 cm inclusief de vier omliggende prospects.

Het reservoirgesteente wordt bedekt door een dikke laag Rotliegend-kleistein/zout en Zechstein-zout. Het effect daarvan op de bodemdaling is onderzocht. Dat is gebeurd in een modelberekening waarin het zout volledig plastisch vervormt. In dit uiterste geval kan in het centrum van de bodemdalingskom een 35% grotere daling optreden, wat voor het meest waarschijnlijke scenario neerkomt op een maximale bodemdaling van 2,2 cm voor gasveld N05-A afzonderlijk en 3,5 cm inclusief omliggende prospects. In beide gevallen zal de straal van de bodemdalingskom kleiner worden.

Adviezen

Advies TNO

TNO geeft in haar advies aan dat ONE-Dyas een bodemdalingsvoorspelling heeft gemaakt voor het gasveld N05-A en alle omliggende prospects, wat is gebaseerd op het maximale gaswinningsscenario. TNO geeft aan dat ONE-Dyas volgens dit hoogste productiescenario een bodemdaling verwacht van 2,6 cm in het diepste punt van de bodemdalingskom. De bodemdalingskolom ligt volledig in de Noordzee. De inschatting is gebaseerd op een bodemdalingsstudie van Deltares. In deze bodemdalingsstudie is ook een extremere bodemdaling uitgerekend met een extremere waarde voor de compactie coëfficiënt gebaseerd op routine kernanalyse. In dit scenario bedraagt de bodemdaling in het diepste punt van de bodemdalingskom 4,6 cm. TNO oordeelt dat de gekozen modelparameterwaardes die ONE-Dyas heeft gebruikt reëel zijn. TNO heeft een controleberekening uitgevoerd uitgaande van het hoogste productiescenario en maximale modelparameterwaardes. TNO komt uit op een vergelijkbare bodemdaling als ONE-Dyas waarbij de bodemdalingskom volledig in de Noordzee ligt en dus geen invloed heeft op de Waddeneilanden of het vaste land.

TNO merkt op dat het monitoren van een bodemdalingskom door gaswinning van deze omvang (enkele kilometers wijd en maximaal enkele centimeters diep in het centrum) in het dynamische milieu van de Noordzee een enorme uitdaging is. In tegenstelling tot land is er namelijk geen netwerk van ijkpunten (GPS, waterpas) aanwezig. De toegevoegde waarde van hoog resolute bodemdaling metingen op zee is gering gezien de afwezigheid van bebouwing of kwetsbare infrastructuur.

Advies SodM

De bodemdaling als gevolg van de in het winningsplan N05-A beschreven winning is volgens SodM beperkt. De prognose bedraagt maximaal 5 cm. De bodemdalingskom die ontstaat ligt geheel in de Noordzee en ligt ver genoeg uit de kust om geen impact te hebben op de Waddenzee of de Waddeneilanden. Deze bodemdaling heeft geen nadelige gevolgen voor mens of milieu, omdat deze zich volledig in de Noordzee bevindt. SodM beschouwt de beschreven daling, op de beschreven plek als verwaarloosbaar.

Advies Mijnraad

Ook de Mijnraad is van mening dat de verwachte bodemdalingskom als gevolg van de aardgaswinning van de gasvelden zich geheel in de Noordzee zal bevinden. De Mijnraad ondersteunt het advies van TNO en SodM dat deze bodemdaling van de gasvelden geen invloed zal hebben op de Waddeneilanden, Waddenzee of het vaste land.

Beoordeling bodemdaling

Door gas te winnen daalt de druk in het gesteente waar het gas in zit opgesloten. Door de drukdaling zal deze gesteentelaag onder het gewicht van de erboven liggende lagen wordt samengedrukt. Dit wordt ook wel compactie genoemd. Doordat de gesteentelagen boven het gasveld mee dalen, ontstaat aan het aardoppervlak een bodemdalingskom. Hoe groot en hoe diep die bodemdalingskom is, wordt berekend door de operator en gecontroleerd en nagerekend door TNO.

De minister stelt, mede op basis van het advies van SodM en TNO vast dat het aannemelijk is dat de bodemdaling als gevolg van gaswinning uit het gasveld N05-A en alle omliggende (ook Duitse) prospects in het diepste punt van de bodemdalingskom 2,6 cm bedraagt. De minister stelt vast dat ook een extremere bodemdaling is uitgerekend waarbij extremere uitgangspunten zijn gehanteerd. In dat scenario bedraagt de bodemdaling in het diepste punt van de bodemdalingskom 4,6 cm. De minister constateert dat beide bodemdalingskolommen volledig in de Noordzee liggen en geen invloed hebben op de Waddeneilanden, de Waddenzee en het vaste land.

5.3 Bodemtrilling

Winningsplan

De bodembewegingsanalyses zijn uitgevoerd voor het productiescenario waarbij alle prospects gasvoerend zijn, en waar bovendien uit alle gasvelden het maximaal verwachte gasvolume gewonnen wordt.

Aan de hand van de Methodiek voor Risicoanalyse over geïnduceerde bevingen door gaswinning (Staatstoezicht op de Mijnen, 2016, Ref. 1) blijkt dat de kans op het optreden van een aardbeving, ook voor het maximale winningsscenario, voor de voorkomens N05-A, N05-A-Noord en Diamant verwaarloosbaar is. Voor de voorkomens Tanzaniet-Oost en N05-A-Südost is de kans op het optreden van een aardbeving op basis van deze methode 19%. Op basis van aanvullende informatie ter plaatse van nieuwe boringen aan Nederlandse zijde en bestaande boringen aan Duitse zijde van de grens blijkt echter dat de kans op het optreden van een aardbeving naar beneden bijgesteld kan worden tot verwaarloosbaar voor deze prospects.

Adviezen

Advies TNO

TNO geeft in haar advies aan dat de kans op het optreden van een geïnduceerde beving bepaald moet worden met behulp van de DHAIS methode, omdat een drukval wordt verwacht van meer dan 28%. Deze statistische methode bepaalt aan de hand van het stijfheidscontrast (E-waarde) tussen het gasvoerende en afsluitende gesteente en de breukdichtheid (B-waarde) de bevingkans. Alleen als er een kans op beven bestaat moet de realistisch sterkste beving (Mmax) worden bepaald op basis van energiebalans en breukgeometrie. Als de Mmax een magnitude van meer dan 2,5 heeft moeten de belangrijkste invloedfactoren ondergrond en bovengrond beschouwd en geclassificeerd worden. Op basis van de classificatie wordt de risicoclassificatie bepaald.

Omdat een drukval wordt verwacht van meer dan 28% moet de kans op het optreden van een geïnduceerde beving bepaald worden. Hieruit volgt op basis van de geringe breukdichtheid (parameter B) dat het gasveld N05-A en het N05-A Noord prospect een verwaarloosbare kans op beven hebben. Deze twee velden vallen zodoende beide automatisch in (de laagste) seismische risico categorie I. Het Tanzaniet-Oost prospect aan de Nederlandse kant heeft een breukdichtheid boven de drempelwaarde van 0,86. Het stijfheidscontrast (parameter E) tussen het reservoirgesteente van de Slochteren Formatie en het afsluitende gesteente van het Ten Boer Laagpakket is 1,28 volgens de oorspronkelijke DHAIS studie. Op basis van de gecombineerde E- en B-waarde betekent dit een bevingkans van 19%. Omdat deze kans niet verwaarloosbaar is schrijft de leidraad voor om tevens de realistisch sterkste beving (Mmax) voor breukgeometrie en energiebalans te berekenen. Deze bedragen respectievelijk 2,9 en 2,7 op de schaal van Richter. Omdat minstens één Mmax waarde groter dan 2,5 is schrijft de Seismische Risico Analyse (hierna: SRA) voor om de tweede stap van de SRA uit te voeren om de belangrijkste invloedfactoren ondergrond en bovengrond te beschouwen en te classificeren.

ONE-Dyas komt door de lage classificatiewaarden op zee automatisch uit in (de laagste) risicocategorie I. Overigens zal het Tanzaniet-Oost prospect als laatste prospect worden aangeboord in het negende jaar van de ontwikkeling. Of Tanzaniet-Oost ook daadwerkelijk wordt aangeboord is ook afhankelijk van het succes van de voorgaande boringen.

TNO heeft de invoerparameters voor bovengenoemde stappen gecontroleerd. TNO merkt allereerst op dat ONE-Dyas ook een alternatieve lagere E-waarde gebruikt voor het stijfheidscontrast. TNO heeft hier geen gebruik van gemaakt omdat het niet conform de statistiek van de DHAIS methode kan worden gebruikt. De E-waarde voor een Rotliegend reservoir waar het Ten Boer Laagpakket, hoofdzakelijk bestaande uit kleisteen, de veronderstelde afsluitende gesteentelaag, bedraagt 1,28 volgens de statistiek van de DHAIS methode. ONE-Dyas gebruikt voor de bepaling van de breukdichtheid (B-waarde) figuur 4.4 uit de bijbehorende aardbevingsstudie van Deltares. Het groene gasvoerende gedeelte van deze kaart volgt niet de dieptecontouren. Dit is niet logisch en wordt ook niet nader uitgelegd. TNO geeft daarom de voorkeur aan de kaart in bijlage 5 van het winningsplan. Het gas-water contact volgt hier wel de dieptecontouren. TNO heeft voor het berekenen van de breukdichtheid (parameter B) een controle berekening uitgevoerd aan de hand van deze kaart. De verschillen in de kaarten zijn niet zodanig dat dit tot een verschillend oordeel voor de SRA leidt. TNO komt net als ONE-Dyas uit in risicocategorie I.

Advies SodM

SodM geeft aan dat het risico van bodemtrillingen verwaarloosbaar is voor het gasveld N05-A. Tevens geeft SodM aan dat twee van de drie velden (N05-A en N05-A-Noord) uitkomen in de laagste risicocategorie met een verwaarloosbare kans op beven. Het andere mogelijk winbare gasveld aan de Nederlandse kant van de grens (Tanzaniet-Oost) heeft een beperkt seismisch risico. Voor alle velden geldt dat ze op grond van de ligging onder zee een laag risicoprofiel kennen. De twee mogelijke velden aan de Duitse kant van de grens kennen ook een verwaarloosbaar (Diamant) en klein risico (N05-A-Süd-Ost). SodM geeft aan dat TNO de invoerparameters heeft gecontroleerd en zich kan vinden in het resultaat van deze beoordeling. SodM geeft aan dat het reguliere KNMI-meetwerk passend is voor het monitoren van velden met een verwaarloosbaar risico, of een risicocategorie I en behoeft geen aanpassing.

Beoordeling bodemtrilling

Als gevolg van gaswinning kan de druk in de ondergrond dalen en kunnen spanningsverschillen optreden. Soms kan daardoor een kleine, plotselinge verschuiving in de ondergrond optreden op de plek van een breuk. Dat is een bodemtrilling. Als de bodemtrilling sterk genoeg is, kan deze gevoeld worden en spreekt men ook wel in het dagelijks algemeen taalgebruik van een aardbeving. De minister stelt aan de hand van het advies van TNO vast dat op basis van de geringe breukdichtheid het gasveld N05-A en het N05-A Noord prospect een verwaarloosbare kans op beven hebben. Deze twee velden vallen zodoende beide automatisch in (de laagste) seismische risico categorie I. De minister stelt vast dat het ook het Tanzaniet-Oost prospect aan de Nederlandse kant na een nadere beschouwing, door de lage classificatiewaarden op zee in (de laagste) risicocategorie I uitkwam. De minister constateert dat het risico op bodemtrilling verwaarloosbaar is en ziet geen aanleiding om niet in te stemmen met het winningsplan.

5.4 Schade door bodembeweging

Winningsplan

ONE-Dyas heeft een prognose gemaakt van de bodemdaling aan het oppervlak (zeebodem) voor het gasveld N05-A en omliggende prospects aan het eind van de productie. Op basis van berekeningen bedraagt de verwachte bodemdaling in het centrum van de kom 1,6 cm voor het gasveld N05-A afzonderlijk en 2,6 cm inclusief de vier omliggende prospects. Bij meer extremere uitgangspunten kan de bodemdaling maximaal 2,2 cm voor gasveld N05-A afzonderlijk en 3,5 cm inclusief omliggende prospects zijn. Voor wat betreft bodemtrilling blijkt volgens ONE-Dyas dat de kans op het optreden van een aardbeving, ook voor het maximale winningsscenario, voor de voorkomens N05-A, N05-A-Noord en Diamant verwaarloosbaar is. Voor de voorkomens Tanzaniet-Oost en N05-A-Südoost is de kans op het optreden van een aardbeving op basis van aanvullende informatie ook verwaarloosbaar. De 5 km bufferzone die voor wat betreft bodemtrilling is gehanteerd, evenals de bodemdalingsskolom liggen geheel in de Noordzee.

Adviezen

Advies TNO

De SRA hanteert een 5 km bufferzone vanaf de rand van het veld. De reden hiervoor is dat bevingen op de randbreuken van een veld binnen deze afstand nog

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

significante groundbewegingen kunnen veroorzaken. Hierbij gaat de SRA uit van groundbewegingen op land en de risico's die dit kan geven voor kwetsbare infrastructuur en bebouwing. Deze risico's zijn niet aanwezig op zee. TNO merkt op dat de afstand van de Waddeneilanden tot het gasveld en de prospects sowieso buiten deze bufferzone ligt. De afstand tot de bewoonde wereld (Schiermonnikoog) is daarbij nog veel groter. Ook de bodemdalingskolom ligt volgens TNO geheel in de Noordzee.

TNO merkt op dat het monitoren van een bodemdalingskom door gaswinning van deze omvang in het dynamische milieu van de Noordzee een enorme uitdaging is. In tegenstelling tot land is er ook geen netwerk van ijkpunten (GPS, waterpas) aanwezig. De toegevoegde waarde van hoog resolute bodemdalingsmetingen op zee is gering gezien de afwezigheid van bebouwing of kwetsbare infrastructuur. Het toekomstige productieplatform N05-A bevindt zich bovendien in een zandwinningsgebied waarbij de bodemdaling als gevolg van gaswinning in het niet valt bij de grootschalige zandwinning, met windiepten van meer dan 2 meter.

Advies SodM

SodM geeft in haar advies aan dat de te verwachten bodemdaling beperkt blijft tot enkele centimeters, en tot een gebied geheel onder de Noordzee. De risico's van bodemtrilling zijn voor een deel van de velden verwaarloosbaar tot klein. Er zijn geen additionele maatregelen nodig om de effecten van bodembeweging te beperken.

Beoordeling schade door bodembeweging

Bodemdaling door aardgaswinning is een geleidelijk proces is dat zeer traag verloopt, waarbij de maximale helling (maximale bodemdaling in verhouding tot de breedte van de infrastructuur) zeer beperkt is. Bodemdaling veroorzaakt meestal geen schade omdat de daling geleidelijk en gelijkmatig plaatsvindt. De bodemdaling is in dit geval ook nog eens gering en ligt bovendien op de Noordzee waar geen bebouwing en infrastructuur aanwezig is. De minister wijst ook op de zandwinning. Het meten van bodemdaling is door de natuurlijke zandaanvoer en afvoer als gevolg van erosie en als gevolg van de zandwinning technisch niet mogelijk.

Gezien de indeling van de gasvelden in risicocategorie I volgens de SRA en de grote afstand tot bebouwing en infrastructuur, acht de minister het risico voor omwonenden en het ontstaan van schade aan gebouwen en infrastructuur op de Waddeneilanden of het vasteland ten gevolge van de gaswinning uitgesloten.

5.5 Natuur en milieu

In hoofdstuk 7 van het winningsplan N05-A heeft ONE-Dyas de mogelijke gevolgen voor natuur en milieu beschreven. De volgende onderwerpen komen in het winningsplan aan de orde:

- Onderwatergeluid
- Emissies naar water;
- Zeebodem;
- Sedimentatie van het geloosde boorgruis op de zeebodem;
- Emissies naar lucht;
- Luchtkwaliteit;
- Stikstofdepositie;
- Natura 2000-gebieden;

- Beschermde soorten en habitattypen.
- Effecten op natuurwaarden in de verschillende fases

Bovengenoemde onderdelen worden behandeld in andere procedures dan de instemming met een winningsplan, zoals de beoordeling van de milieueffectrapportage, de beoordeling van de aanvraag voor een mijnbouwmilieuvergunning en de beoordeling in het kader van de Wet Natuurbescherming. De mogelijke gevolgen voor natuur en milieu als gevolg van bodembeweging en de verwijdering van productiewater komen in dit hoofdstuk wel aan de orde.

Winningsplan

In de winningsfase wordt het productiewater dat vrijkomt bij de gasbehandeling, geloosd in zee. Het gaat daarbij om circa 150 m³ per dag. De Mijnbouwregeling stelt regels voor lozing van verontreinigende stoffen op zee, zoals een maximum voor de olieconcentratie in geloosd water. ONE-Dyas geeft in het winningsplan aan er voor te zorgen dat aan de lozingseisen wordt voldaan.

In het rapport "Aardbevingsrisico en bodemdalingsstudie N05-A-gasveld en omliggende prospects" dat deel uitmaakt van het verzoek tot instemming is omschreven dat door de natuurlijke dynamiek van de zeebodem sedimenttransport optreedt. Uit de studie van Vermaas & Marges (2017) blijkt dat tussen 1990 en 2013 variaties in de zeebodemhoogte plaats hebben gevonden in het gebied ten noordwesten van de Rottumerplaat in de orde van +0,5 tot -0,5 m. De belangrijkste trend is afname van sedimentvolume in geulen en een toename op platen. Uitgaande van de dynamiek van de zeebodem en de gemeten variaties in sediment volume lijkt het onwaarschijnlijk dat het netto-effect van de geringe bodemdaling van 2,6 cm en bij extremere uitgangspunten 4,6 cm, als gevolg van gaswinning meetbaar is. Gevolgen voor natuur en milieu als gevolg van gaswinning zijn dan ook niet waarschijnlijk.

Adviezen

Advies TNO

TNO geeft in haar advies aan dat voor natuurwaarden de invloed van de bodemdalingssom als gevolg van gaswinning in een dergelijk marien milieu waarschijnlijk verwaarloosbaar is. Het toekomstige productieplatform bevindt zich bovendien in een zandwinningsgebied waarbij de bodemdaling als gevolg van gaswinning in het niet valt bij de grootschalige zandwinning, met windiepten van meer dan twee meter.

Advies SodM

SodM geeft in haar advies aan dat zij zal ingaan op de nadelige gevolgen voor natuur en milieu, beperkt tot die onderdelen die niet in andere procedures zijn meegenomen. Op basis van informatie in de aanvraag vindt SodM het aannemelijk dat het risico op nadelige gevolgen voor het milieu beperkt is en ziet daarom geen aanleiding om aanvullende voorwaarden op dit punt te adviseren. Met de beoordeling van de nadelige gevolgen voor het milieu heeft SodM gekeken naar de mee geproduceerde stoffen, het afblazen of affakkelen van koolwaterstoffen en het gebruik van hulpstoffen, en de omgang met productiewater.

Productiewater

Met de winning van gas wordt ook water meegevoerd. ONE-Dyas is van plan dit water in zee te lozen, na verwijdering van de meeste koolwaterstoffen. Dit is volgens SodM een methode die gebruikelijk is bij gaswinning op zee en binnen de wet- en regelgeving past, maar die niet wenselijk is. Bovendien bevinden zich in

de nabijheid van het platform diverse gebieden met waardevolle natuur. Net ten noorden van het platform wordt actief gewerkt aan herstel van de biodiversiteit op de zeebodem. Het dichtstbijzijnde Natura-2000 gebied is dat van de Noordzeekustzone, op circa 15 km afstand van het platform respectievelijk 5 km van de rand van het gasveld. SodM verwacht geen negatieve gevolgen voor de natuur op deze afstand.

Aan de Duitse kant van de grens heeft de Noordzee een meer beschermde status dan aan de Nederlandse kant van de grens. Het verdient dan ook aanbeveling met de Duitse vergunningverlener tot afstemming te komen over de wenselijkheid van deze toch redelijk grootschalige lozing van productiewater. SodM geeft aan dat de genoemde hoeveelheid van 150 m³ per dag fors is. Op dit moment is er op de beoogde locatie van het platform geen andere optie voorhanden, in de vorm van een put die voor waterinjectie gebruikt zou kunnen worden. SodM adviseert om een voorwaarde te verbinden aan het lozen op zee van productiewater, waarmee de mogelijkheid open wordt gelaten om op een later moment te zoeken naar een betere oplossing voor dit water. SodM adviseert om drie jaar na aanvang van de winning van ONE-Dyas een evaluatie te verlangen van de daadwerkelijke hoeveelheid geloosd productiewater, de karakteristieken daarvan, en van de mogelijkheden op dat moment om op een natuurvriendelijkere manier met dit water om te gaan. Het kan dan gaan om verdere zuivering van het water, om injecteren in een put, of een andere manier om zich te ontdoen van dit water.

Advies Mijnraad

De Mijnraad merkt op dat lozingen op de Noordzee zullen plaatsvinden in zowel de boorfase als de productiefase.

Het voorziene volume van lozing van 150 m³ productiewater per dag is fors. In Nederland is dit toegestaan, maar in Duitsland gelden strengere regels omtrent lozingen op zee. Aangezien het gasveld N05-A deels in Nederland en deels in Duitsland is gelegen en het grootste (nu nog) onaangeboorde compartiment ("Diamant") geheel in Duitsland is gesitueerd zal er, voor de start van de productie, een unitisatie overeenkomst tussen de twee landen gesloten moeten worden. De Mijnraad adviseert de gelegenheid aan te grijpen om de milieueisen meer op elkaar te laten aansluiten, bij voorkeur in de richting van de strengere regelgeving in Duitsland.

Beoordeling natuur en milieu

Het winningsplan N05-A wordt beoordeeld op mogelijke gevolgen voor natuur en milieu. De meeste gevolgen voor natuur en milieu worden behandeld in andere procedures dan de instemming met een winningsplan, zoals de beoordeling van de milieueffectrapportage, de beoordeling van de aanvraag voor een mijnbouwmilieuvergunning en de beoordeling van de aanvraag in het kader van de Wet Natuurbescherming. Deze blijven in dit besluit dan ook buiten beschouwing.

Van de onderdelen die in het winningsplan beoordeeld worden kan het onderdeel bodembeweging mogelijk gevolgen hebben voor natuur en milieu.

Bodembeweging is de verzamelnaam voor bodemdaling en bodemtrillingen. Voor wat betreft mogelijke effecten van bodemtrillingen op natuur en milieu kan in algemene zin gesteld worden dat alleen uitzonderlijk zware trillingen gevolgen zouden kunnen hebben voor natuur en milieu. De minister stelt vast dat dit bij gaswinning uit de gasvelden die behoren tot het winningsplan N05-A niet aan de orde is.

Gezien de geringe te verwachten bodemdaling van 2,6 cm en bij extremere uitgangspunten minder dan 5 cm in het diepste deel van de bodemdalingssom als

gevolg van compactie in de diepe ondergrond en gelet op de dynamiek van het sediment-transport over de zeebodem lijkt het de minister onwaarschijnlijk dat het netto effect van de bodemdaling als gevolg van gaswinning op de lange termijn meetbaar is. De minister is van mening dat er geen nadelige gevolgen voor natuur en milieu ontstaan voor de zeebodem.

De minister stelt vast dat de gasvelden uit het winningsplan N05-A en de effecten van de bodembeweging zich niet uitstrekken tot de Waddeneilanden, Waddenzee, het vaste land, Natura 2000-gebied of ander milieubeschermingsgebied. Om die reden verwacht de minister daar, mede gelet op de adviezen van TNO en SodM geen nadelige effecten op natuur en milieu.

Het beschreven maximale volume van 150 m³ productiewater per dag lijkt fors, maar is gebaseerd op het worst-case scenario dat alle beoogde gasvelden maximaal productief zijn. Daar komt bij dat deze volumes productiewater pas aan het eind van de gasproductiecyclus kunnen optreden. De minister is met SodM en de Mijnraad van mening dat ONE-Dyas na verloop van een aantal jaar de mogelijkheid dient te onderzoeken van herinjectie van productiewater in de diepe ondergrond. De verwerking van productiewater door middel van lozing op het oppervlaktewater is echter een milieuaspect dat niet in dit winningsplan of het instemmingsbesluit wordt beoordeeld. Voor dit project wordt gelijktijdig met het instemmingbesluit een omgevingsvergunning afgegeven voor het oprichten en in werking hebben van een gasproductieplatform. De omgevingsvergunning ziet op de milieuaspecten van de gaswinning. De adviespunten zijn deels overgenomen als voorschriften in die omgevingsvergunning.

De minister is met de Mijnraad van mening dat rekening moet worden gehouden met eventueel strengere normen in Duitsland. Voor het gehele project is in samenwerking met de Duitse autoriteiten een grensoverschrijdend milieueffectrapport opgesteld, waarin de potentieel nadelige effecten op natuur en milieu zijn onderzocht en beschreven. Daarbij zijn de potentieel nadelige effecten mede beoordeeld aan de regelgeving in beide landen. Het is daarom niet noodzakelijk om de geldende regelgeving in beide landen onderwerp te maken van de unitisatie-overeenkomst. Voor de boringen en winning in Duitsland worden overigens vergelijkbare maar separate procedures doorlopen waarbij de Duitse autoriteiten hun eigen afweging maken.

6. Eindbeoordeling

Gelet op het winningsplan en de adviezen komt de minister samenvattend tot de volgende beoordeling van het winningsplan.

Planmatig beheer

De minister concludeert met TNO en SodM dat het winningsplan voldoet aan de wettelijke eisen dat de toekomstige winning in overeenstemming met de principes van planmatig beheer van delfstoffen gaat plaatsvinden.

Bodemdaling

De minister stelt vast dat het aannemelijk is dat de bodemdaling als gevolg van gaswinning uit het gasveld N05-A in het diepste punt van de bodemdalingssom 2,6 cm bedraagt en bij extremere uitgangspunten 4,6 cm. De minister constateert dat beide bodemdalingsskolommen volledig in de Noordzee liggen en geen invloed hebben op de Wadden(eilanden) en het vaste land.

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

Bodemtrilling

De minister stelt aan de hand van het advies van TNO vast dat op basis van de geringe breukdichtheid het gasveld N05-A en het N05-A Noord prospect een verwaarloosbare kans op beven hebben. Deze twee velden vallen zodoende beide automatisch in (de laagste) seismische risico categorie I. De minister stelt vast dat het Tanzaniet-Oost prospect aan de Nederlandse kant een bevingkans heeft van 19%, waardoor een nadere beschouwing nodig was. Na uitvoering daarvan bleek het de minister dat ook dit veld door de lage classificatiewaarden op zee automatisch uit in (de laagste) risicocategorie I uitkwam.

Schade door bodembeweging

De minister constateert dat de bodemdaling als gevolg van de gaswinning gering is en bovendien geheel in de Noordzee ligt waar geen bebouwing en infrastructuur aanwezig is. De minister wijst ook op de bodemdaling tot plaatselijk 2 meter diep als gevolg van de zandwinning. Schade door bodemdaling als gevolg van de gaswinning acht de minister dan ook uitgesloten.

Gezien de indeling van de gasvelden in risicocategorie I volgens de SRA, acht de minister het ontstaan van schade aan gebouwen en infrastructuur op de Waddeneilanden of het vasteland ten gevolge door trillingen als gevolg van de gaswinning ook uitgesloten.

De minister acht het meten van bodemdaling in de Noordzee niet mogelijk. De reden daarvoor is de te verwaarlozen bodemdaling als gevolg van de gaswinning, de natuurlijke zandaanvoer en afvoer als gevolg van erosie en de bodemdaling als gevolg van de zandwinning.

Natuur en milieu

Van de onderdelen die in het winningsplan beoordeeld worden kan het onderdeel bodembeweging mogelijk gevolgen hebben voor natuur en milieu. Voor wat betreft mogelijke effecten van bodemtrillingen op natuur en milieu kan in algemene zin gesteld worden dat alleen uitzonderlijk zware trillingen gevolgen zouden kunnen hebben voor natuur en milieu. De minister stelt vast dat dit bij gaswinning uit de gasvelden die behoren tot het winningsplan N05-A niet aan de orde is.

Gezien de geringe te verwachten bodemdaling en gelet op de dynamiek van het sediment-transport over de zeebodem lijkt het de minister onwaarschijnlijk dat het netto effect van de bodemdaling als gevolg van gaswinning op de lange termijn meetbaar is.

De minister stelt vast dat de gasvelden uit het winningsplan N05-A en de effecten van de bodemdaling zich niet uitstrekken tot de Waddeneilanden, de Waddenzee, het vaste land, Natura 2000-gebied of ander milieubeschermingsgebied. Om die reden verwacht de minister, mede gelet op de adviezen van TNO en SodM geen nadelige effecten op natuur en milieu.

De minister constateert dat ONE-Dyas in het winningsplan meerdere milieuaspecten zoals onderwatergeluid, emissies naar het water, bodem, lucht en beschermde soorten en habitattypen heeft beschreven. De minister beschouwt deze beschrijving als additioneel en stelt vast dat deze aspecten in andere vergunningen en procedures aan de orde komen, zoals in de m.e.r.-procedure, de mijnbouwmilieuvergunning en de vergunning op grond van de Wet Natuurbescherming.

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie
Directie Warmte en Ondergrond

Ons kenmerk
DGKE-WO / V-3247

Conclusie

De minister ziet geen aanleiding om de instemming met het winningsplan geheel of gedeeltelijk te weigeren om één van de volgende redenen:

- in het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
- in het belang van planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, of
- in het belang van de gevolgen voor milieu of natuur.

7. Besluit

Gelet op de inhoud van het door ONE-Dyas ingediende winningsplan N05-A, en de hierover ingewonnen adviezen,

overwegende dat de gaswinning door ONE-Dyas. vanuit de gasvelden binnen het winningsplan N05-A conform artikel 34, eerste lid, van de Mijnbouwwet plaats dient te vinden overeenkomstig het ingediende winningsplan, en gelet op de artikelen 34, derde lid, en 36, tweede lid, van de Mbw;

besluit de minister van Economische Zaken en Klimaat zijn instemming te verlenen aan het winningsplan N05-A, gedateerd 23 september 2020, kenmerk N05A-1-82-0-15508-01,

en daaraan de volgende voorschriften te verbinden:

Artikel 1

1. ONE-Dyas B.V. verkrijgt toestemming om gas te produceren voor de duur van maximaal 35 jaar uit de gasvelden die zijn beschreven in het winningsplan N05-A met inachtneming van de in onderstaande tabel opgenomen productievolumes:

Gasveld	Maximaal te produceren volume aardgas
N05-A	7,5 miljard Nm ³
N05-A-Noord prospect	5,7 miljard Nm ³
Tanzaniet-Oost prospect	1,0 miljard Nm ³

2. 10 jaar na aanvang van de gaswinning dient ONE-Dyas een evaluatie van het vigerende winningsplan N05-A te overleggen, met daarin opgenomen de op dat moment te verwachten productievolumes en productieduur van de bij het winningsplan behorende gasvelden.
3. Indien er sprake is van significante veranderingen ten aanzien van in een winningsplan te toetsen punten dient ONE-Dyas in plaats van een evaluatie een gewijzigd winningsplan ter instemming bij de minister in te dienen.

De minister van Economische Zaken en Klimaat,
namens deze,

MT-lid Directie Warmte en Ondergrond

Stichting SOS Ameland
p.a. Kardinaal de Jongweg 21
9163 HZ Nes Ameland

Vereniging gasTvrij Terschelling
p.a. Dorpsstraat 47
8896 JC Hoorn

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Ameland/ Terschelling, 1 juni 2021
Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning N05-A

Geachte dames en heren,

Hieronder treft u onze zienswijze aan, betreffende het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens ons zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbijgegaan aan belangen die er wel zijn en voorts zijn we van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is. Hieronder zullen we nader ingaan op al deze aspecten. Volgens ons dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Geen gaswinning tot in het post-fossiele tijdperk

Het voornemen is om de vergunning te verstrekken tot 2060. Dat is tot ver in het post-fossiele tijdperk. Het is onjuist dat nu een vergunning wordt afgegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen mogen worden.

In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: *'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm3.'*

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): *'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten*

handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'

Dat zou betekenen dat gedurende 2 generaties er een boorplatform staat voor de kust van Schiermonnikoog.

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.

Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).

De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Voorts volgt uit het op 26 mei 2021 gewezen vonnis van Milieudefensie e.a. tegen Royal Dutch Shell, kort gezegd, dat ook op bedrijven een verplichting tot beperking van hun CO₂-uitstoot rust. Weliswaar is Shell een bedrijf van andere orde dan ONE-Dyas, maar het is zonneklaar dat door nu te investeren in een nieuw gaswinningsproject met bijbehorende verhoging van CO₂-uitstoot, conform de huidige maatschappelijke opvattingen, ONE-Dyas onrechtmatig zou handelen.

Niet alleen zou de staat haar eigen Urgenda-verplichtingen niet nakomen door vergunningverlening voor dit project, zij zou ook willens en wetens een andere partij in staat stellen om, eveneens willens en wetens, een onrechtmatige daad te begaan, hetgeen een tweede grond voor de onrechtmatigheid van het handelen van de Staat vormt, zou onderhavige vergunning daadwerkelijke verleend worden.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur waar rust en ruimte ervaren kan worden. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Wij zijn van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is.

In de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65: *“Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd.”* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de gestelde 12-mijlszone¹. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied ‘de Borkumer Stenen’. Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzonder erkenning gegeven vanwege de uitzonderlijke natuurwaarde. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, in de directe nabijheid van een project voor het herstel van platte oesterriffen.

Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *‘uit de Passende beoordeling blijkt, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden’*.

De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzeekustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Niet is aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten. Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

¹ 12 mijlszone – 22,2 km.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Significante effecten van het heien van verankeringspalen op zeezoogdieren zijn niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek, het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen dan volgens de MER worden uitgesloten. Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend.

Volgens ons wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu deze gaswinning bij.

Gesteld wordt in de MER dat: *'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'*

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt o.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Lozingen vervuild water

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater (met o.a. benzeen, kwik, zink en methanol) is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen verschillend.

Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de onvoorspelbare stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen. Het is onjuist en onrechtmatig dat daar nu niet van uit is gegaan. Schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving.

In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit erop is gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreemdend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat: *“Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling”* Concreet wordt aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm. De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is. Er worden daarom geen effecten voor mens of natuur verwacht.”*

Gesteld wordt dat het ‘hand aan de kraan’ principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Onze zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Wij zullen ons niet wagen aan voorspellingen en volstaan met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Onze zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen.

Duisternis is namelijk een essentieel aspect van het landschap.

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen. De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje ‘wildernis’.

De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Geen draagvlak onder de bevolking

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. De ervaringen met gaswinningen elders veroorzaken onrust en angst. Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme). De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn de kernwaarden van het eiland Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij. Dat is juist wat de eilanders en onze gasten zo graag niet willen zien.

Risico op burenruzie

Het gasveld N05-A ligt deels in Nederland en deels in Duitsland. Het grootste compartiment is zelfs helemaal gelegen in Duitsland. Ondanks dat er vooraf afspraken gemaakt worden over de grensoverschrijdende effecten en wellicht ook over de opbrengsten, is in de geschiedenis al vaker gebleken dat winning van (andermans) delfstoffen kan leiden tot irritatie en zelfs tot conflicten. Ook het vervuilen van het milieu of nadelige gevolgen voor de 'natuur van de buren' kan een goede reden zijn tot wrijving en geruzie. Op Schiermonnikoog is een groot deel van de toeristische bezoekers afkomstig uit Duitsland. Het eiland is gebaat bij een goede verstandhouding tussen Duitsers en Nederlanders en zit zeker niet te wachten op een burenruzie vanwege mijnbouw of milieuvervuiling. Niemand zit daar op te wachten.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat "als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden. Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster."

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Ons baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

Tot slot

De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar Eemshaven, doen ernstig afbreuk aan de kwaliteit van het eiland Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende rust en ruimte zal de natuur van dit gebied, maar ook de economische functie van het eiland, ernstig in gevaar komen.

De invloed op het milieu en op de natuur zijn ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief. De MER is niet uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. De toetsing gebeurt door de Staat die belangen heeft in de gaswinning (EBN). Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Uit onze bovenstaande zienswijze, aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage (MER) aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat wij niet instemmen met het voornemen om die vergunningen te verstrekken.

Wij verwachten dat onze zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen. Uw reactie op onze zienswijze zien wij tegemoet.

Met vriendelijke groeten,
Stichting SOS Ameland, S. Twickler, voorzitter
en
Vereniging gasTvrij Terschelling, A. van Essen, voorzitter,
Namens beide,

S. Twickler.

Verzonden: 02-06-2021 11:35
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Rietveld
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: AAE
Straat: Snelliusstraat
Huisnummer: 37
Postcode: 2517 RG
Woonplaats: s-Gravenhage
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 14 59 78 23
E-mailadres: aafje.rietveld@wxs.nl
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Gaswinning door ONE-Dyas nabij Schiermonnikoog

81734217_6543399_Zienswijze_gaswinning_Schiermonnikoog.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie zienswijze, bijlage 1

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie zienswijze, bijlage 1

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie zienswijze, bijlage 1

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie zienswijze, bijlage 1

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Digitaal ingediend op 2 juni 2021

Geachte dames , heren,

Bij deze laat ik u weten tegen vergunningverlening voor gaswinning door ONE-Dyas te zijn en wel om de redenen, als hieronder uiteengezet.

Belang

Om te beginnen wil ik echter uiteenzetten waarom ik van mening dat ik belanghebbende ben, ondanks dat ik niet woonachtig ben in het Waddengebied. (Op dit moment ben ik tijdelijk woonachtig buiten Nederland - maar binnen Europa - vanwege het werk van mijn man, maar "normaalgesproken" ben ik een inwoner van Nederland.)

De gaswinning gaat plaatsvinden in het gebied de "Borkumse Stenen", een gebied in nabijheid van een aantal Natura 2000-gebieden, onder meer de Noordzeekustzone, de Waddenzee en een aantal duingebieden van de eilanden in de regio. Aan Duitse zijde ligt verder onder meer het Borkum Riffgrund. De Natura 2000-gebieden zijn als zodanig aangewezen ter waarborging van de Europese biodiversiteit; aantasting daarvan raakt dus niet alleen de inwoners van Nederland, maar elke inwoner van Europa. De Waddenzee is daarnaast het enige Unesco natuurwerelderfgoed van Nederland en ligt "om de hoek" van het beoogde project. Bescherming van Unesco-werelderfgoed is volgens de Unesco-conventie een belang voor "all peoples of the world", en dus zeker ook voor mij, een Nederlandse die tijdelijk in het buitenland woont.

Voorts zou vergunningverlening betekenen dat de Nederlandse overheid haar Urgenda-verplichting tot vermindering van CO2-uitstoot niet nakomt, wat een onrechtmatige daad tegenover *a/* haar burgers is.

Ik meen dus toegelaten te kunnen worden als belanghebbende.

Ik ben, zoals gezegd, tegen vergunningverlening aan ONE-Dyas en wel om de volgende redenen:

IEA-rapport "verbiedt" verdere winning fossiele energie

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het nog mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen

van Parijs, het klimaatverdrag waar de Staat der Nederlanden partij bij is. Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 123).

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject met een looptijd van ongeveer twee generaties (tot 2058, met opruimen tot minstens 2060 zullen de gevolgen merkbaar zijn), dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad expliciet gemaakt in de ‘Urgenda-zaak’.

Milieudefensie/Shell “verbiedt” ONE-Dyas verhoging van haar CO2-uitstoot, en ook op die grond is vergunningverlening onrechtmatig

Voorts volgt uit het op 26 mei 2021 gewezen vonnis van Milieudefensie e.a. tegen Royal Dutch Shell, kort gezegd, dat ook op bedrijven een verplichting tot beperking van hun CO2-uitstoot rust. Weliswaar is Shell een bedrijf van andere orde dan ONE-Dyas, maar het is zonneklaar dat door nu te investeren in een nieuw project tot winning van fossiele brandstoffen met bijbehorende verhoging van CO2-uitstoot nabij of zelfs in een aantal beschermde gebieden, waaronder één van de meest waardevolle en kwetsbare gebieden van Nederland, namelijk de Waddenzee, conform de huidige maatschappelijke opvattingen ONE-Dyas onrechtmatig zou handelen.

En dat heeft zijn weerslag op de kwalificatie van het handelen van de staat

Niet alleen zou de staat haar eigen Urgenda-verplichtingen niet nakomen door vergunningverlening voor dit project, zij zou dus ook willens en wetens een andere partij in staat stellen om, eveneens willens en wetens, een onrechtmatige daad te begaan, hetgeen een tweede grond voor de onrechtmatigheid van het handelen van de staat vormt, zou onderhavige vergunning daadwerkelijk verleend worden.

Aantasting natuurgebieden

De gaswinning zou moeten gaan plaatsvinden in het gebied de “Borkumse Stenen”. De Borkumse Stenen is volgens de MER:

“een gebied met bijzondere ecologische waarden. Door de aanwezigheid van grind en stenen op de zeebodem zijn plant -en diersoorten aanwezig die een harde ondergrond nodig hebben, zoals zeeanemonen en sponzen. Ook is er een grote verscheidenheid aan bodemdieren. De (...) Rijksoverheid onderzoekt momenteel of het aangewezen kan worden als Vogelrichtlijngebied. Een deel van dit gebied wordt in de nabije toekomst gesloten voor bodemberoerende vormen van visserij.”

¹ Overigens lijkt met dit rapport een groot deel van de MER achterhaald, zoals bijvoorbeeld p. 11 e.v. waar er vanuit gegaan wordt dat ook met nieuwe winning van fossiele energie het nog haalbaar is de Parijs-doelen te halen. Ook de verderop te bespreken uitspraak in de zaak van Milieudefensie tegen Shell maakt dat delen van de MER achterhaald zijn. De waarde van de MER, die in het algemeen al beperkt is, immers “wie betaalt, bepaalt.”, is in deze zaak daarmee verwaarloosbaar geworden.

Het kan toch niet zo zijn dat de staat aan de ene kant beschermende maatregelen neemt, zoals het afsluiten voor bodemberoerende visserij, om vervolgens aan de andere kant ernstige aantasting van de natuur met zeer bodemberoerende activiteiten in hetzelfde gebied toe te staan?

CO2-uitstoot

Elke nieuwe activiteit brengt een verhoging van CO2-uitstoot met zich, hoeveel voorzorgsmaatregelen er ook genomen worden. De CO2-uitstoot die de voorgenomen gaswinning met zich zal brengen zal plaatsvinden in de nabijheid van een hele reeks aan beschermde natuurgebieden, zodat waarschijnlijk is dat de verhoogde CO2-uitstoot ook in die gebieden zijn gevolgen zal hebben.

Stikstofdepositie in beschermd natuurgebied

Naast verhoging van CO2-uitstoot brengt een nieuwe activiteit noodzakelijkerwijs een verhoging van stikstofdepositie met zich. De wijze van voorgenomen energievoorziening zorgt weliswaar voor een verminderde stikstofdepositie, althans volgens de MER, maar er blijft sprake van een verhoging van de stikstofdepositie, en ook dat in de directe nabijheid van de Natura 2000-gebieden en ons enige Unesco-natuur werelderfgoed. Voorts vermeldt de MER dat er voor de bevoorrading van het platform scheepsbewegingen zullen gaan plaatsvinden door deze natuurgebieden, en dat deze bevoorrading daar ook een verhoging van stikstofdepositie tot gevolg zullen hebben, ongeacht welke van de twee in de MER genoemde routes gekozen zal worden.

Concluderend, vergunningverlening zal linksom of rechtsom (beter: linksom én rechtsom) leiden tot aantasting van (zeer) beschermde natuurgebieden door verhoogde CO2-uitstoot en verhoogde stikstofdepositie. Vergunningverlening zou een schending van de verplichtingen van de Nederlandse staat op grond van kort gezegd de Unesco conventie zijn. Zelfs zonder Urgenda, Shell en het IEA-rapport, kan de Nederlandse overheid alleen al om die reden niet overgaan tot vergunningverlening. "Voor de handliggende" milieueffecten als geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebeling van water en lichtvervuiling zijn dan nog niet eens genoemd.

Ik verzoek u dan ook met klem niet over te gaan tot verlening van een vergunning voor dit project.

Ik zie uw reactie op mijn zienswijze graag tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

Aafje Rietveld
aafje.rietveld@wxs.nl
06-14597823

Verzonden: 02-06-2021 16:41
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: ybema
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: j
Straat: Storkstraat
Huisnummer: 24
Postcode: 3833 LB
Woonplaats: Leusden
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 53 83 64 55
E-mailadres: j.ybema@hiswarecron.nl
Als: Maatschappelijke organisatie
(Mede) namens:
Organisatie: HISWA-RECRON

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Bijlagen bij ontwerpbesluiten

81750858_6544809_Bureau_Energieprojecten.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja, o.a. in de MER

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Internationale wet- en regelgeving

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Wij vertegenwoordigen recreatiebedrijven. Wanneer hun klanten worden geconfronteerd met een verslechtering van het recreatiemilieu neemt de meerwaarde van hun producten af.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Neen

Bureau Energieprojecten
Insprakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Betreft: Zienswijze: Gaswinning N05-A
Plaats en datum: Leusden 2 juni 2021
Kenmerk: HR2021/JY/34

Geachte heer/mevrouw,

Graag maakt HISWA-RECRON van de mogelijkheid gebruik om een zienswijze in te dienen voor de plannen om Gaswinning boven Schiermonnikoog mogelijk te maken. ONE-Dyas B.V. wil aardgas winnen uit het gasveld N05-A in de Noordzee. Om winning van gas uit het gasveld N05-A mogelijk te maken wil ONE-Dyas B.V. boven het gasveld een gaswinningsplatform in zee plaatsen. De beoogde locatie van het platform bevindt zich in het Nederlandse deel van de Noordzee, ongeveer twintig kilometer uit de kust van Schiermonnikoog, Rottumerplaat en Borkum. Vanaf deze locatie worden maximaal twaalf putten geboord, waarvan een deel naar veld N05-A en een deel naar een aantal naastgelegen velden (prospects) die mogelijk gas bevatten.

HISWA-RECRON heeft de onderliggende stukken bestudeerd en komt tot de volgende conclusies die zich concentreren op vier hoofdonderdelen

1. Er geen sprake van groot openbaar belang

Er wordt door de ONE-Dyas B.v. betoogd dat de voorgenomen gaswinningsactiviteiten een dwingende reden van groot openbaar belang hebben op grond van artikelen 3.8, lid 5, sub b en 3.10, lid 2 van de Wet natuurbescherming 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid en of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.

Volgens HISWA-RECRON is volstrekt onvoldoende aantoonbaar gemaakt waar dit groot openbaar belang uit blijkt, immers:

- Gaswinning is geen duurzame vorm van energie-opwekking zoals zon- en windenergie dat wel zijn waardoor de koppeling met de Wet natuurbescherming voor de onderbouwing van groot openbaar belang volstrekt misplaatst is. Dit is zeker het geval omdat de natuur nadelig wordt beïnvloed door lozingen van schadelijke/toxische stoffen en andere fysieke ingrepen in de natuur.
- De volksgezondheid verbetert niet door gaswinning omdat er grootschalige lozing van milieuverontreinigende stoffen plaatsvindt die uiteindelijk ook in de voedselketen terecht komen.

- De openbare veiligheid wordt niet verbeterd door de aanleg van een boorplatform, sterker nog er bestaat een mogelijkheid dat door een calamiteit de openbare veiligheid in gevaar wordt gebracht. Het is eerder voorgekomen dat een boorplatform in brand is gevlogen met allen negatieve effecten van dien.
- De opmerking “met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten” is helemaal een gotspe. Het milieu rondom het platform wordt immers ernstig aangetast aangezien er grote hoeveelheden o.a. benzeen worden geloosd waar de omliggende natuurgebieden/Waddenzee negatieve effecten van zullen ondervinden. Daarnaast zijn er inmiddels voldoende wel duurzame alternatieve voorhanden waaronder de realisatie van windmolenparken op zee. Op basis van bovenstaande punten blijkt geen sprake van groot maatschappelijk belang.

2. **Dumping verontreinigende stoffen / boorspoeling en boorgruis**

In de bijgevoegde rapportage wordt duidelijk dat er sprake is van lozing van ondermeer boorgruis en boorspoeling. Boorspoeling op oliebasis wordt, zo wordt door de initiatiefnemer gesteld, altijd afgevoerd en op land verwerkt. Een variant is om boorspoeling op waterbasis met het boorgruis ook af te voeren. Uit de vergelijking van de milieueffecten blijkt dat lozen van het boorgruis en de boorspoeling een licht negatief effect heeft op de Borkumse Stenen door vertroebeling en sedimentatie. Volgens HISWA-RECRON is deze keuze niet verenigbaar met de op korte afstand gelegen natuurgebieden/Waddenzee (Natura 2000 status). Ook ligt dit platform op zeer korte afstand van de Duitse grens waar wel strengere milieu-eisen van toepassing zijn en tevens de winning ook op Duits grondgebied plaats moet vinden. Aangezien de lozing van verontreinigende stoffen ook in Duitsland terecht komt dient ook deze strengere Duitse milieuwetgeving te worden betrokken bij de afweging welke adequate maatregelen dienen te worden getroffen om milieuvuiling te voorkomen. Ook de constatering dat er geen sprake is negatieve significante effecten voor het milieu houdt volgens HISWA-RECRON daarom geen stand.

3. **Negatieve effecten toerisme**

Hoewel initiatiefnemer betoogt dat de negatieve effecten voor toerisme beperkt zullen zijn omdat het platform op circa 20 km uit de kust van Schiermonnikoog moet worden gerealiseerd is dit volgens HISWA-RECRON te voorbarig. Immers de grootschalige lozing van schadelijke stoffen hebben wel degelijk een impact op het imago van Schiermonnikoog en de andere Waddeneilanden. Toeristen en inwoners zwemmen in de Noord- en Waddenzee en dumping van toxische stoffen op relatief korte afstand heeft een negatief toeristisch imago tot gevolg, dit nog los van de effecten op de volksgezondheid. Immers de stroming wisselt, mede afhandelbaar verschillende invloeden, voortdurend waardoor niet uitgesloten kan worden dat de toeristen op Schiermonnikoog hiermee worden geconfronteerd. De afstand van het platform/boorlocaties is in optiek van HISWA-RECRON te dicht gelegen bij Schiermonnikoog en Borkum om negatieve effecten uit te sluiten voor (zwemmende) badgasten. De Wereldgezondheidsorganisatie stelt bijvoorbeeld over Benzeen, dat tot de lozingselementen behoort, het volgende: “Menselijke blootstelling aan benzeen wordt geassocieerd met een reeks ziekten die zowel acuut als op de lange termijn een (zeer) nadelig effect hebben op de gezondheid, zoals bijvoorbeeld kanker of bloedarmoede. Aangezien de volksgezondheid hierbij op het spel staat zijn er maatregelen nodig om de blootstelling aan benzeen, van zowel werknemers als de algemene bevolking, te beperken.”

Ook hier wordt middels lozing van dergelijke stoffen dus volledig aan voorbij gegaan en is derhalve in strijd met internationale verdragen voor de rechten van de mens en het milieu. Niet voor niks is recentelijk Shell gedwongen om haar CO2 uitstoot te beperken waarmee is aangetoond dat binnen bedrijfsbelangen ook milieubelangen volwaardig dienen te worden meegewogen die verder gaan dan lokale wet- en regelgeving maar voortkomen uit internationale afspraken om onze planeet duurzaam in te richten.

4. **Meewegen adviezen**

Zowel de Toezichthouder Staatstoezicht op de mijnen als de Mijnraad stellen dat gezien de op korte afstand gelegen natuurgebieden en de forse lozingen het wenselijk is om strengere milieueisen mee te wegen die meer in lijn liggen met die van Duitsland. HISWA-RECRON pleit er daarom voor dat de minister dit advies meeweegt in aanvulling op bovenstaande punten die we als branche hebben ingebracht.

Samenvattend:

HISWA-RECRON is van mening dat op basis van bovenstaande argumenten geen vergunning voor het boren naar gas op deze locatie kan worden toegestaan. Dit zowel vanuit de belangen die worden geschaad door grootschalige lozing van toxische stoffen voor de natuur en de mens, het grensoverschrijdende karakter van de activiteiten waardoor ook Duitse belangen worden geschaad als internationaal recht dat met voeten wordt getreden. Ook dienen de adviezen van de toezichthouder en de Mijnraad zwaar te worden meegewogen. Nader onderzoek is daarom noodzakelijk net als een betere afstemming van internationale milieuwetgeving en afstemming met Duitsland daarom noodzakelijk is. Nederland werkt immers al intensief samen in Trilateraal verband als het gaat om het goed beschermen van de Waddenzee. HISWA-RECRON houdt zich het recht voorbehouden om in de vervolprocedure met aanvullende argumenten te komen.

Hoogachtend,
HISWA-RECRON / Storkstraat 24, 3833 LB Leusden

drs. J.R. Ybema / j.ybema@hiswarecron.nl

Milieu Effectrapportage deel 2:

Blz 37: Waterkwaliteitseisen: Voor de Noordzee gelden geen wettelijke grenswaarden voor de waterkwaliteit. Een goede waterkwaliteit op de Noordzee betekent dat er geen overmaat aan voedingsstoffen zoals stikstof, fosfaat en organisch koolstof aanwezig is en dat de concentraties van milieugevaarlijke stoffen zoals polycyclische koolwaterstoffen (PAK's), zware metalen, gebromeerde vlamvertragers en weekmakers voldoen aan de milieukwaliteitseisen. Momenteel werkt Nederland aan de nationale uitwerking van de EU Kaderrichtlijn Mariene strategie (KRM). Deze richtlijn verlangt van de lidstaten een strategische inzet om in 2020 in hun zeegebied een goede milieutoestand te hebben bereikt. Het KRM-beleid richt zich op het voorkomen, verminderen en elimineren van verontreiniging en het bevorderen van duurzaam gebruik.

Opmerkingen M&M:

In deel 2 milieueffectenrapportage gedateerd op 9-10-2020 wordt aangegeven dat diverse zeer zorgwekkende stoffen worden geloosd in de Noordzee. Op bladzijde 27 wordt aangegeven dat er geen wettelijke grenswaarden zijn voor de waterkwaliteit op de Noordzee. Ook wordt hier aangegeven dat er in 2020 een nationale KRM-uitwerking moet zijn waarin een strategische inzet wordt verlangd waarin het zeegebied in 2020 een goede milieutoestand heeft bereikt. *Het KRM-beleid richt zich op het voorkomen, verminderen en elimineren van verontreiniging en het bevorderen van duurzaam gebruik.*

Hoe past deze vergunning voor de ontwikkeling van gasveld N-05A-veld bij het doel van het KRM-beleid 'het bevorderen van duurzaam gebruik'?

In de KRM-beleidsdoel wordt gesproken over het 'elimineren van verontreiniging'. Hoe is het mogelijk om dan lozingen van zeer zorgwekkende stoffen als benzeen en kwik toe te laten in de Noordzee?

Blz 43: Formatiewater is water uit het gasreservoir dat in vloeibare vorm samen met het aardgas naar het oppervlakte wordt gevoerd. Formatiewater is van nature verontreinigd met stoffen die uit het reservoir in het water zijn opgelost, waaronder zout en sporen van zware metalen. Formatiewater wordt vooral geproduceerd tegen het einde van de levensduur van een veld en de productie van formatiewater is ook afhankelijk van de karakteristieken van een gasveld. Als een put veel formatiewater gaat produceren, kunnen maatregelen worden getroffen om de put aan te passen waardoor minder water meekomt met het aardgas. Bij de velden in het N05-gebied wordt verwacht dat de meeste putten geen formatiewater zullen gaan produceren.

Opmerkingen M&M:

Op bladzijde 43 wordt aangegeven dat formatiewater van nature is verontreinigd met bijvoorbeeld zware metalen. In deze alinea staat 'kunnen maatregelen worden getroffen om de put aan te passen. Heeft de vergunningverlener, in relatie tot de KRM-doelen, overwogen om dit als aanvullende voorwaarde op te nemen in de vergunning. Zo niet, waarom niet?

Blz 44 Na lozing in zee wordt het geloosde productiewater onmiddellijk sterk verdund door de stroming. Piekconcentraties worden ook voorkomen door een geleidelijke lozing. Conform de Mijnbouwregeling wordt het geloosde productiewater regelmatig bemonsterd om de samenstelling te bepalen. In geval van dreigende overschrijding van de wettelijke normen worden er maatregelen getroffen om de oorzaak van de overschrijding te onderzoeken en te verhelpen. Een aandachtspunt is dat met het productiewater relatief veel aromaten, waaronder benzeen, worden geloosd. Ook kan het productiewater zware metalen bevatten waaronder kwik. Benzeen en kwik zijn Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) waarvoor een minimalisatieverplichting geldt. Lozing van in productiewater opgeloste aromatische koolwaterstoffen, waaronder benzeen en zware metalen, is toegestaan op grond van paragraaf 9.1 van de Mbr

Opmerkingen: M&M:

Op bladzijde 44 staat dat na lozing het vervuilde productiewater sterk wordt verdund door de stroming en dat piekbelastingen worden voorkomen door geleidelijke lozing.

Waarom worden deze lozingen toegestaan terwijl het KRM-beleidsdoel 'eliminieren van verontreiniging' aangeeft verontreiniging te willen elimineren?

Op bladzijde 44 staat dat er zeer zorgwekkende stoffen vrijkomen, zoals benzeen en kwik. Deze mogen op basis van paragraaf 9.1 van de Mbr in zee worden geloosd via het productiewater. In dezelfde alinea staat vermeld dat voor deze stoffen een minimalisatieverplichting geldt.

Op welke wijze is de minimalisatieverplichting opgenomen in de vergunning?

Zijn er technische oplossingen die passen bij deze minimalisatieverplichting die toegepast kunnen worden? Zo ja, is dit vastgelegd in de vergunningaanvraag? Zo niet, hoe past dit voorgenomen besluit dan binnen de gestelde wettelijke minimalisatieverplichting.?

Blz 45: Technieken om naast gedispergeerde olie ook het gehalte aan opgeloste koolwaterstoffen zoals benzeen en andere aromaten in het productiewater te reduceren. Dit betreft onder meer membraanfiltratie, Macro Porous Polymer Extraction (MPPE), absorptiefilters of stoomstripping. Deze technieken zijn effectief om de lozing van zowel gedispergeerde olie als opgeloste koolwaterstoffen zoals aromaten te beperken, waarbij de gehalten aan koolwaterstoffen met 90% of meer gereduceerd kunnen Ze vereisen echter aandacht en kunnen leiden tot het ontstaan van (gevaarlijk) afval. Dit leidt tot negatieve gevolgen voor andere milieuthema's omdat dit afval dan naar land moet worden afgevoerd en daar verwerkt.

Opmerkingen M&M:

Op blz 45 wordt een technische oplossing beschreven die 90% van de vrijkomende zeer zorgwekkende stoffen kan reduceren. Daarna wordt benoemd dat dit veel aandacht vereist en kan leiden tot het ontstaan van gevaarlijk afval en negatieve gevolgen voor andere milieuthema's omdat dit afval naar land moet worden afgevoerd en daar verwerkt.

Waarom heeft de vergunningverlener niet in de vergunning de eis gesteld om technische oplossingen toe te passen om het verontreinigde afvalwater te filteren, inclusief het juiste gebruik ervan?

Welke milieu thema's worden bedoeld in het artikel over het transport van eventueel (gevaarlijk) afval?

Hoe vaak kunnen deze transporten plaatsvinden?

Hoe is de weging gemaakt tussen de verschillende milieuthema's?

Welke factoren zijn doorslaggevend geweest in de gemaakte keuze die aannemelijk maken dat dagelijks lozen van zeer zorgwekkende stoffen minder milieurisico's met zich meebrengen dan transport en verwerking van eventueel vrijkomend (gevaarlijk) afval?

Wat is de ecologische schade van het dagelijks lozen van benzeen, kwik en andere zeer zorgwekkende stoffen in zee ten opzichte van incidenteel transport met afval naar land en de verwerking daarvan?

Heeft de vergunningverlener overwogen om vanwege maatschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid en het bedrijfsleven om de reductie van 90% als extra voorwaarde op te nemen in de vergunning? Zo niet waarom is dit niet als extra voorwaarde opgenomen buiten de wettelijke verplichtingen?

"Blz 58 Emissie van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). ZZS zijn geclassificeerd als de meest gevaarlijke stoffen voor mens en milieu en het streven is om ZZS uit de leefomgeving te weren. Als dat niet mogelijk is, is het streven om ZZS te minimaliseren. Om deze reden geldt voor dit soort stoffen een minimalisatieverplichting"

Opmerkingen M&M

Wat is de reden dat er in de aanvraag bovengenoemd artikel op blz 58 niet wordt gebruikt door de vergunningverlener om maatregelen te eisen voor het reduceren van 90% van de zeer zorgwekkende stoffen? Immers op blz 45 hebben we gelezen dat minimalisatie in dit geval technisch mogelijk is.

Verzonden: 02-06-2021 19:49
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Jager
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: M
Straat: de Vosholen
Huisnummer: 62
Postcode: 9611 TD
Woonplaats: Sappemeer
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres: mariannemarcel74@gmail.com
Als: Particulier
(Mede) namens: Marianne Jager
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Ontwerpvergunning op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Met name de Milieueffectrapportage deel 2

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Onjuistheden kan ik niet bepalen. Er zijn bij wel een aantal vragen ontstaan over de keuzes die gemaakt zijn. Deze heb ik benoemd in "bijlage 4"

Wij vinden de gasboringen op zich al verontrustend maar wat ons vooral doet reageren zijn de lozingen van Zeer Zorgwekkende Stoffen in de Waddenzee. Het kan niet waar zijn dat dergelijke activiteiten worden gegund in een omgeving waarin zoveel kwetsbare natuur ligt. Daarnaast vinden er economische activiteiten plaats zoals visserij waarbij hun producten opgenomen worden in de menselijk voedselconsumptie. Wij zijn verrast en verbaasd dat zowel de overheid als de vergunningaanvrager de mogelijke technische oplossingen hiervoor niet gaat gebruiken. Dit past ons inziens niet in de huidige zienswijze van hoe om te gaan met onze leefomgeving? Hoe om te gaan met de aarde en andere organismen? Onze onderbouwing hebben we verder uitgewerkt in 'blok 4 zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen'

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Mijn inziens is over het hoofd gezien de maatschappelijke verantwoordelijkheid van zowel de overheid als de drie partijen die de gaswinning willen uitvoeren in een kwetsbaar gebied. Het idee dat je alleen hoeft te voldoen aan de wettelijke regelgeving doet geen recht aan de verantwoordelijkheid die je boven wettelijk kunt nemen. Hierin vind ik de vergunningverlener en vergunningaanvrager nalatig. Onze onderbouwing hebben we verder uitgewerkt in 'blok 4 zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen'

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

De zee is van iedereen. Er woont niemand maar iedereen die voedsel vanuit de zee nuttigt heeft een belang. Als Groninger woon ik aan de Waddenzee. De zeestromingen en zeeleven houden geen rekening met grenzen. De vervuiling of vervuild zeeleven bereikt de kust.

Als Staatsburger van BV Nederland maak ik mij zorgen over ons leefklimaat en milieu. Mijn zorg en vraag ligt vooral bij welke doelen uit het "BV Nederland ondernemingsplan" laten we voortaan leidend zijn in de keuzes die gemaakt worden? Van wie is de zee? Wat laten we achter voor de volgende generaties?

Onze onderbouwing hebben we verder uitgewerkt in 'blok 4 zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen'

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Wij willen graag naar voren brengen dat wij ongerust zijn over de mogelijke lozingen van zeer zorgwekkende stoffen die vrijkomen bij productie. In de meegestuurde bijlage vindt u onze onderbouwing van de vragen die wij hebben bij een aantal artikelen in de milieu effectrapportage deel 2.

Verzonden: 02-06-2021 21:29
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Gilst
Tussenvoegsel(s): van
Voorletters: E. T
Straat: Scheperseiland
Huisnummer: 35
Postcode: 9766 VE
Woonplaats: Eelderwolde
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 25 44 80 03
E-mailadres: erikvangilst@gmail.com
Als: Particulier
(Mede) namens: Gaswinning N05-A
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Gaswinning N05-A ten noorden van Schiermonnikoog.

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja, de ontwerpbesluiten houden geen rekening met de zwaarte van de belangen van stilte, ruimte, natuur.

Het ontwerpbesluit houdt op geen enkele wijze rekening met het recente vonnis (milieudefensie tegen Shell), waarin de rechter aangeeft dat ook het bedrijfsleven rechtstreeks maatregelen moet nemen om de co2 uitstoot te verminderen. Hier was geen schorsende werking.

Het is duidelijk dat uitbreiding van de gaswinning ten Noorden van Schiermonnikoog niet valt onder beperking van schade aan natuur. Het is helaas ook een maatregel die tot toekomstige veiligheidsproblemen en gezondheidschade zal leiden omdat daarmee de klimaatverandering niet wordt tegengehouden.

Dus het bedrijf dat gas wil boren heeft mutaties mutandis net zo'n verantwoordelijkheid als het vonnis van de rechter Shell oplegt.

Van de overheid kan je verwachten dat zij zich met name aan de Algemene Beginselen van behoorlijk bestuur houdt. Een gasboring toestaan terwijl daar erg veel maatschappelijke onrust over bestaat is geen behoorlijk bestuur.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Bij het voorgenomen besluit wordt geen rekening gehouden met de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs, namelijk geen co2 uitstoot meer in 2050. Aardgaswinning en andere fossiele brandstoffen zijn bij die akkoorden juist niet meer aan de orde en worden afgebouwd. Dan is er dus geen ruimte voor uitbreiding van gaswinning. Het ontwerpbesluit gaat voorbij aan dit algemeen maatschappelijk belang.

In en rond het Groninger gasveld zijn er heel veel aardbevingen. Dit leidt tot grote maatschappelijke schade en onrust. Ook de compensatie van de schade kent veel te weinig aandacht voor tempo en de persoonlijke gevolgen voor de slachtoffers.

Bij boringen in de diepe ondergrond van de zee is niet zeker of er geen aardbevingen komen. In Japan gingen zeebevingen gepaard met tsunamis over zeer grote afstanden. Dat risico wil je niet lopen. En dus moet je niet gaan boren naar aardgas.

Daarnaast is het ontwerpbesluit in strijd met de Natura 2000 regels die juist zijn ingericht om de natuur te beschermen.

Boringen in en onder het speciaal beschermde gedeelte van de zee zijn in strijd met die beschermingsregels. Ook leidt het boren naar gas tot een onacceptabele aantasting van het Unesco werelderfgoed Waddenzee. Er zijn vanuit het boringspunt waar ook nog eens vervuiling het water in lopen, is zeker een groter effect in een ruime omgeving te verwachten.

In het ontwerp besluit wordt een soort uitstel gegeven voor het opvangen van vervuild water. Dat is de verkeerde volgorde : omdat er ge

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Met het voornemen om naar gas te laten boren ten Noorden van Schiermonnikoog is de natuur ik het geding. Als natuurliefhebber kom ik vaak op Schiermonnikoog en ben er blij mee dat dit eiland en de omgeving een unieke plek is. Rust, uitzicht, natuur, veiligheid, gezondheid, en vooral geen uitbreiding van klimaatbedreigende gaswinning, zijn waarden die ik hoog acht die hier boven economisch gewin moeten gaan.

Verder heb ik als bewoner van de noordelijke provincies belang bij het halen van de klimaatdoelstellingen, zowel vanwege de gezondheidseffecten van een hogere temperatuur op aarde als vanwege de zeespiegelstijging.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

De economische uitvoerbaarheid van de voorgenomen aardgaswinning is niet correct betekend als de schade aan natuur niet wordt meegerekend. Het is niet wijs en slecht bestuur als opnieuw het gewin van een enkel bedrijf boven het belang van allen gaat. Daardoor ontstaan er veel maatschappelijke lasten die de (maatschappelijke) baten re boven gaan.

Ik sluit me bovendien aan bij de zienswijzen van de gemeente Schiermonnikoog en de Provincie Groningen tegen dit ontwerp besluit. Argumenten die ik niet heb genoemd en zij wel onderschrijft ik.

Tot slot, beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Vermijd beslissingen die onherstelbare schade aanbrengen en maatschappelijk ongewenst en geef geen vergunning af voor aardgasboringen in de Waddenzee of Noordzee.

Verzonden: 03-06-2021 09:55
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Olomski
Tussenvoegsel(s): Ronald
Voorletters: Dr.
Straat: Hannover
Huisnummer: 26
Postcode: 30659
Woonplaats: Rotenburger Straße
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: olomski@niedersaechsischer-heimatbund.de
Als: Maatschappelijke organisatie
(Mede) namens:
Organisatie: Niedersächsischer Heimatbund e.V.

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

In unserer Eigenschaft als rechtlich anerkannte Naturschutzvereinigung teilen wir Ihnen mit, dass wir das Vorhaben aus den überwiegenden Gründen des Natur- und Umweltschutzes ablehnen. Die beabsichtigte Erschließung und Förderung von Erdgas an der Friesischen Küste steht den nationalen und internationalen Zielen und Rechtsvorschriften zum Schutze des Klimas und der Meeresumwelt - insbesondere zum Schutze des Nationalparks, Natura 2000-Gebietes und UNESCO Weltnaturerbes "Niedersächsisches Wattenmeer" - diametral entgegen. Zur weiteren Begründung verweisen wir auf die Ihnen vorliegende Stellungnahme des Landesbüros Naturschutz Niedersachsen LabÜN (Hannover) vom 31.05.2021, der wir uns vollumfänglich anschließen.

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

In unserer Eigenschaft als rechtlich anerkannte Naturschutzvereinigung teilen wir Ihnen mit, dass wir das Vorhaben aus den überwiegenden Gründen des Natur- und Umweltschutzes ablehnen. Die beabsichtigte Erschließung und Förderung von Erdgas an der Friesischen Küste steht den nationalen und internationalen Zielen und Rechtsvorschriften zum Schutze des Klimas und der Meeresumwelt - insbesondere zum Schutze des Nationalparks, Natura 2000-Gebietes und UNESCO Weltnaturerbes "Niedersächsisches Wattenmeer" - diametral entgegen. Zur weiteren Begründung verweisen wir auf die Ihnen vorliegende Stellungnahme des Landesbüros Naturschutz Niedersachsen LabÜN (Hannover) vom 31.05.2021, der wir uns vollumfänglich anschließen.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

In unserer Eigenschaft als rechtlich anerkannte Naturschutzvereinigung teilen wir Ihnen mit, dass wir das Vorhaben aus den überwiegenden Gründen des Natur- und Umweltschutzes ablehnen. Die beabsichtigte Erschließung und Förderung von Erdgas an der Friesischen Küste steht den nationalen und internationalen Zielen und Rechtsvorschriften zum Schutze des Klimas und der Meeresumwelt - insbesondere zum Schutze des Nationalparks, Natura 2000-Gebietes und UNESCO Weltnaturerbes "Niedersächsisches Wattenmeer" - diametral entgegen. Zur weiteren Begründung verweisen wir auf die Ihnen vorliegende Stellungnahme des Landesbüros Naturschutz Niedersachsen LabÜN (Hannover) vom 31.05.2021, der wir uns vollumfänglich anschließen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

In unserer Eigenschaft als rechtlich anerkannte Naturschutzvereinigung teilen wir Ihnen mit, dass wir das Vorhaben aus den überwiegenden Gründen des Natur- und Umweltschutzes ablehnen. Die beabsichtigte Erschließung und Förderung von Erdgas an der Friesischen Küste steht den nationalen und internationalen Zielen und Rechtsvorschriften zum Schutze des Klimas und der Meeresumwelt - insbesondere zum Schutze des Nationalparks, Natura 2000-Gebietes und UNESCO Weltnaturerbes "Niedersächsisches Wattenmeer" - diametral entgegen. Zur weiteren Begründung verweisen wir auf die Ihnen vorliegende Stellungnahme des Landesbüros Naturschutz Niedersachsen LabÜN (Hannover) vom 31.05.2021, der wir uns vollumfänglich anschließen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

In unserer Eigenschaft als rechtlich anerkannte Naturschutzvereinigung teilen wir Ihnen mit, dass wir das Vorhaben aus den überwiegenden Gründen des Natur- und Umweltschutzes ablehnen. Die beabsichtigte Erschließung und Förderung von Erdgas an der Friesischen Küste steht den nationalen und internationalen Zielen und Rechtsvorschriften zum Schutze des Klimas und der Meeresumwelt - insbesondere zum Schutze des Nationalparks, Natura 2000-Gebietes und UNESCO Weltnaturerbes "Niedersächsisches Wattenmeer" - diametral entgegen. Zur weiteren Begründung verweisen wir auf die Ihnen vorliegende Stellungnahme des Landesbüros Naturschutz Niedersachsen LabüN (Hannover) vom 31.05.2021, der wir uns vollumfänglich anschließen.

Verzonden: 03-06-2021 11:03
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Hollaar
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: W.J.
Straat: Hooilandseweg
Huisnummer: 58
Postcode: 9983 PG
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 34 95 19 53
E-mailadres: arpschnitger@hotmail.com
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Inspraak Gaswinning N05-A

81769588_6546731_InspraakGaswinningN05-A-WilburHollaar.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Inspraak Gaswinning N05-A

81769588_6546732_GemeenteHetHogelandGroningenAardgaswonningsplanAardgascondensaat.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Inspraak Gaswinning N05-A

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Inspraak Gaswinning N05-A

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Inspraak Gaswinning N05-A

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Roodeschool, 3 juni 2021

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw “ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1” gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maak ik u mijn zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Roodeschool. Ik wil op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden in mijn dorp. Om deze reden wijs ik het winningsplan af.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar ‘Uithuizen’ waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladinginstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagens.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemsmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

De minister onderkent dat deze verladingen de leefbaarheid voor de inwoners van Roodeschool op een negatieve manier beïnvloedt. "Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren."

De minister herinnert de Kamer er aan dat in 2017 het passagiersstation van Roodeschool is verplaatst naar een andere locatie en dat de overslaginstallatie echter op de huidige locatie gebleven is omdat het bedrijf (NGT) de verplaatsing niet wilde financieren. De minister merkt op dat hij van mening is dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol nemen.

~~De minister geeft aan dat hij in zijn brief van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd heeft over het Nationaal Programma Groningen, een middel om te investeren in toekomstperspectief voor het gebied. De gemeente Eemsmond en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is.~~

Het ziet er echter naar uit dat de nieuwe gemeente Het Hogeland de verplaatsing van het overlaadstation laat rusten omdat hun NPG-middelen onvoldoende zijn.

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoek ik u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door mij is aangegeven c.q. mij persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Ik doe een dringend beroep op 'Den Haag', 'Groningen' en 'Winsum' om de daad bij het woord te voegen en verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Ik hoop dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijs ik het winningsplan af.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Naam:

Wilbur J. Hollaar

Adres:

Hogelandseweg 58 9983 PG

Telefoonnummer:

112

Handtekening:

W. Hollaar

De brief gericht aan het college van de gemeente Het Hogeland moet als aanvulling op deze zienswijze gelezen worden.

Wilbur J. Hollaar
Hooilandseweg 58
9983 PG ROODESCHOOL

Datum : 31 mei 2021
Onderwerp : Aardgaswinningsplan en overslag aardgascondensaat te Roodeschool

Gemeente Het Hogeland
t.a.v. College van burgemeester en wethouders
Postbus 26
9980 AA UITHUIZEN

Geacht college,

Het bestuur van Stichting Dorpsbelangen Roodeschool vindt het onacceptabel dat zeer giftig aardgascondensaat tot ca. 2050 getransporteerd wordt naar Roodeschool, aldaar wordt overgeladen en van hieruit verder wordt getransporteerd. Het bestuur is van mening dat deze activiteiten geenszins langer getolereerd kunnen worden in de dorpskern en heeft daartoe een zienswijze opgetekend die bewoners van het dorp ondertekend in kunnen dienen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De inhoud van deze zienswijze steun ik ten volle, m.u.v. investeringen vanuit het NPG. Het is niet meer dan logisch dat de vervuiler betaalt!

Daar de overheid ons doet geloven dat de gaswinning in het Groningenveld stopt, wint men in de Noordzee vrolijk verder. Dit gasveld maakt eveneens deel uit van het Groningenveld. De door de overheid geschetste contouren van het Groningenveld zijn in werkelijkheid namelijk vele malen groter. We worden wederom voor de gek gehouden.

Het bestuur van de gemeente Het Hogeland werkt mee aan deze beschamende spelletjes, door te heulen met Den Haag en multinationals. Als argument voert u aan dat verplaatsing van het overslagstation een slordige 10 miljoen euro kost en u niet over dat tegoed beschikt. Ter vergelijking, het spoor van Roodeschool naar de Borkum Terminal, dat zelden gebruikt wordt, heeft 28 miljoen euro gekost. Wederom heeft u, zoals ik u eerder schreef in een andere context, minachting voor de burger: daar in de bestrijding van de coronapandemie kosten nog moeite gespaard worden, heeft het college lak aan de lichamelijke- en geestelijke gezondheid van de burger. De kerntaken van uw ambt worden structureel niet uitgevoerd. Zou een probleemoplossende aanpak u niet sieren? Door bijvoorbeeld het winningsproces eens in omgekeerde

volgorde te analyseren. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en ONE-DYAS wisten op voorhand dat bij gaswinning giftige restproducten gevormd worden. Laat uw tanden, als u die überhaupt heeft, ook eens zien! Dwing verplaatsing van het overlaadstation bij beide partijen af, alvorens hernieuwd gas te winnen uit het Groningenveld. Ja, en wat gaat u doen ...een zinloos gesprek voeren met ONE-Dyas en het bestuur van Stichting Dorpsbelangen. Overigens is uw (on)gevraagd advies richting het Rijk niet bindend. En waarom schuift NTG niet aan tijdens dit gesprek?

Kortom, u doet NIETS! U gaat willens en wetens mee in de financiële planologie van het Rijk. U stelt dat de overslag van aardgascondensaat veilig kan worden uitgevoerd. Als zich echter een calamiteit voordoet, zal u poging tot doodslag of moord ten laste worden gelegd. U bent immers medeplichtig!

Bent u de gasbeving van 1 september 2020 vergeten? Het epicentrum van deze beving met een magnitude van 2,56 (werkelijke waarde) lag op een paar honderd meter van het overlaadstation. Later die dag werd het epicentrum, vanuit landsbelang, verplaatst naar Uithuizermeeden. Over beide onderwerpen heb ik uitgebreid gecorrespondeerd, zonder enige vorm van inhoudelijke respons te mogen ontvangen. Het Rijk knoeit met getallen, daartoe noem ik u een zeer recent voorbeeld. Het KNMI meldt, middels sterk gedateerde apparatuur, een aardbeving op 31 mei 2021 met een magnitude van 0,12 met als epicentrum Uithuizermeeden, echter de magnitude in Roodeschool bedroeg 0,49.

Dat serieuze kwesties u niets doen is mij al lange tijd bekend. Wanneer ik u op feiten gefundeerde vragen voorleg of suggesties doe, gebeurt er helemaal niets. Burgemeester Henk Jan Bolding heeft mij op 3 juli 2020 bij brief en later bij e-mail van 15 juli 2020 laten weten niet meer in te gaan op mijn constatering. De gemeente is toch verplicht serieus om te gaan met burgerbrieven? In deze gemeente blijkbaar niet.

Deze burgemeester (inclusief wethouders) vormt een grotere bedreiging voor de gezondheid van burgers in gemeente het Hogeland, dan het coronavirus

Het bestuur van Stichting Dorpsbelangen Roodeschool heb ik dan ook geadviseerd een landelijke petitie te starten, zodat hierover Kamervragen gesteld moeten worden. Om de aandacht van de landelijke pers voor dit overslagstation te krijgen, heb ik nog wel enkele ludieke ideeën.

Lacht u mij wederom maar uit, neem mij vooral niet serieus en noem mij maar een idioot. Voor mij is de strijd tegen de door het Rijk geïnitieerde gasgenocide een kwestie van eerwraak geworden. En neem één ding van mij aan: ook u gaat hier niet ongestraft mee weg komen.

Helaas moet ik in deze context ook besluiten met de u welbekende woorden:

OVERHEID = MAFFIA

Als continue bestuurlijke ongehoorzaamheid een feit is,
is verregaande burgerlijke ongehoorzaamheid geëigend

Hopende u op deze wijze voldoende te hebben gewaarschuwd en uw reactie met bovenmatige
belangstelling tegemoetziend verblijf ik,

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'W. J. Hollaar', with a long horizontal flourish extending to the right.

Wilbur J. Hollaar

Directeur-bestuurder bij Instituut Mijnbouwschande Groningen

Medisch Microbiologisch Onderzoekingenieur

Projectmanager in de strijd tegen onrecht

Eerste afgewezen Kroonbenoemde burgemeester in de gemeente Het Hogeland

Moraliteitsridder met een Grootkruis in de Orde van de Opstandige Nederlandse Leeuw

Team Groningen Ondergronds

Verzonden: 03-06-2021 17:17
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning NO5-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Pijper
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: J.
Straat: Hooilandseweg
Huisnummer: 85
Postcode: 9983 PB
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (0595) 41 39 91
E-mailadres: jaappijper@home.nl
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Project gaswinning NO5-A

81781735_6548714_Zienswijze_NO-5.docx

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

zie bijlage 1

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

zie bijlage 1

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

zie bijlage 1

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

zie bijlage 1

Aan:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Van:
ing. J. Pijper
Hooilandseweg 85
9983PB Roodeschool

Betreft: Zienswijze op ontwerpbesluit gaswinningsproject N05-A.

Feitelijk bestaan er geen wettelijke of juridisch eisen waaraan een zienswijze moet voldoen. In dit geval richt ik mijn zienswijze op een voorgenomen ontwerpbesluit betreffende het gaswinningsproject N05-A. Volgens dit ontwerpbesluit is de overheid voornemens om ONE-Dyas B.V. toestemming en de benodigde vergunningen te verlenen voor het aanboren en exploiteren van gasveld N05-A. In mijn zienswijze probeer ik aan te geven op welke onderdelen van het ontwerpbesluit ik het oneens ben, waarom ik het er niet mee eens ben en wanneer/onder welke voorwaarde ik het er wel mee eens zou kunnen zijn. In deze zienswijze geef ik aan dat ik het op de volgende onderdelen van het ontwerpbesluit niet eens ben.

Ten eerste

Als inwoner van Roodeschool ben ik met de mededorpsbewoners al jarenlang onevenredig gedupeerd door overlast veroorzaakt door mijnbouwactiviteiten ofwel gaswinning. In Roodeschool zijn veel schademeldingen, ikzelf heb inmiddels 3 schademeldingen, de eerste stamt van 2014 en de laatste vorig jaar 2020 telde weer meer dan 30 nieuwe scheuren/schades. Alle drie de schademeldingen zijn erkend als schade ten gevolge van gaswinning, ofwel mijnbouwschade. Op het moment dat ik ben begonnen met het schrijven van deze zienswijze (maandagochtend 31 mei 2021) komt net via de digitale site van het Dagblad van het Noorden (hierna: Dv/hN) het volgende bericht binnen:

Foto: Shutterstock

Het was zaterdagochtend onrustig in de Groningse bodem. Om 04.55 uur vond een aardbeving plaats in Ten Boer, om 09.34 uur in Westeremden.

De beving in Ten Boer had een kracht van 1,2 op de schaal van Richter, die in Westeremden had een magnitude van 0,6. Het ging in beide gevallen om een geïnduceerde aardbeving – dat wil zeggen: ontstaan door gaswinning – op 3 kilometer diepte.

Wat kan een mens verdragen, ofwel als overheid, wat kan/mag je van je burgers eisen en tot waar reiken de grenzen van morele verantwoordelijkheid en respect voor de menselijke maat.

Het ontwerpbesluit voor het gaswinningsproject NO5-A ziet op het tracé van het nieuw aan te boren en te exploiteren gasveld NO5-A tot aan het gasverwerking- en pompstation van Noord Gas Transport (hierna: NGT) in Uithuizen. Het transport via ondergrondse pijpleidingen van aardgascondensaat vanaf dit station tot aan het overlaadstation in Roodeschool waar het condensaat in tankwagons wordt overgepompt (om vervolgens per spoor naar het botleek-gebied bij Rotterdam te worden vervoerd) wordt buiten de scope van het ontwerpbesluit gehouden. Exploitatie van gasveld NO5-A heeft tot gevolg dat overslag van aardgascondensaat wezenlijk zal worden geïntensiveerd. Hier ben ik het niet mee eens, dit is voor mij en mijn mededorpsbewoners volstrekt onacceptabel. Ik, evenals alle inwoners van Roodeschool, hebben er recht op om te weten wat de consequenties zijn van het voorgenomen ontwerpbesluit op de leefbaarheid, overlast als gevolg van intensivering condensaatoverslag en risico's om mogelijke incidenten met verstrekkende gevolgen.

Dat dit overlaadstation de leefbaarheid aantast wordt overigens ook niet door de overheid ontkent (zie: Aanhangsel van handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal vergaderjaar 2018-2019) waarin verslag is gedaan van het beantwoorden van kamer vragen door minister Wiebes van EZK (gedocumenteerd onder: ah-tk-20182019-855 ISSN 0921 - 7398 's-Gravenhage 2018).

Ik citeer de volgende uitspraken van minister Wiebes:

- *'Ja ik deel de opvatting dat het ongewenst is dat een dergelijke installatie in de kom van het dorp staat. Het bedrijf Noordgastransport beschikt over de benodigde vergunningen voor de overslaginstallatie in Roodeschool.'*
- *Op dit moment zou, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp worden gezocht. Ik ben bereid opnieuw het gesprek met het bedrijf en de gemeente aan te gaan over een alternatief.*
- *In de afgelopen jaren is de leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, negatief beïnvloed. Ik ben druk bezig om het negatieve effect zoveel mogelijk te verminderen.*
- *Een deel van de inwoners van Roodeschool is bezorgd en wil dat deze verladings niet meer in het dorp plaatsvinden. Voor hen beïnvloedt deze zorg de leefbaarheid op een negatieve manier. Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren.*

Ik vind daarom dat het ontwerpbesluit voor dit onderdeel weer terug moet naar de tekentafel en dat de consequenties van het intensieve overslag van gascondensaat op het station in Roodeschool inzichtelijk moeten worden gemaakt voor de inwoners van Roodeschool. Pas dan ben je transparant en stel je de inwoners in staat om de consequenties van het voorgenomen ontwerpbesluit goed te kunnen overzien en dus ook gefundeerd hierop hun zienswijze te geven.

Ten Tweede

Voormalig minister EZK bevestigt tijdens het beantwoorden van kamer vragen (gedocumenteerd onder: ah-tk-20182019-855 ISSN 0921 - 7398 's-Gravenhage 2018) eveneens het volgende (citaat):

Noordgastransport beschikt over de benodigde vergunningen voor de overslaginstallatie in Roodeschool. De overslaginstallatie is een mijnbouw-installatie en valt onder het toezicht van SodM. De overslaginstallatie en het verladen van het aardgascondensaat zorgen niet voor zodanige risico's dat verplaatsing van de installatie af te dwingen is. De vergunning van Noordgastransport is afgegeven voor onbepaalde duur. Het is

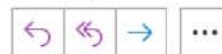
gebruikelijk dat dergelijke vergunningen om de tien jaar en op initiatief van de vergunninghouder worden geactualiseerd middels een revisie. Omdat er gesprekken werden gevoerd over de verplaatsing van de installatie, lag het niet in de rede om voor de huidige locatie een actualisatie uit te voeren. Nu de verplaatsing van de baan lijkt, zal ik Noordgastransport verzoeken om een revisie van de vergunning aan te vragen. Aan de hand hiervan kan ik onderzoeken of de overslaginstallatie actualisatie behoeft.

Desgevraagd heb ik zeer recent op 2 juni 2021 via e-mail van 'Staatstoezicht op de Mijnen' het volgende bericht ontvangen:

Reactie op uw vraag inzake vergunningen NGT Roodeschool (ref: BV-4680)

Staatstoezicht op de Mijnen <info@sodm.nl>
Aan Pijper, ing. J. (Jaap)
CC mijnbouwvergunningen

09:44

Geachte meneer Pijper,

Voor de locatie Roodeschool zijn er twee vergunningen afgegeven:

Een vergunning ingevolge de Wet milieubeheer (Wm), bij beschikking d.d. 17-08-2005, onder nummer E/EP/UM/5020638.

Deze kunt u opvragen bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. EZK is hiervoor het bevoegd gezag. Ik heb de contactpersoon bij EZK in de cc gezet (mijnbouwvergunningen@minezk.nl).

En een vergunning ingevolge de Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo), bij beschikking d.d. 27-07-2005, onder nummer (00146)2495.

Deze kunt u opvragen bij het Waterschap Noorderzijlvest. Het Waterschap is hiervoor het bevoegd gezag.

SodM heeft als toezichthouder de taak om de mijnbouwlocatie Roodeschool te inspecteren en waar nodig te handhaven.

Met vriendelijke groeten,
Femke Roos

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Ministry of Economic Affairs and Climate Policy
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
info@sodm.nl
www.sodm.nl

Het ministerie van EZK is het bevoegd gezag voor het verlenen van betreffende vergunningen. Volgens minister Wiebes, voormalig verantwoordelijk minister van het ministerie van EZK, is het gebruikelijk dat dergelijke vergunning om de tien jaar worden geactualiseerd middels een revisie en heeft dit desgevraagd in de Tweede Kamer bevestigd.

Feitelijk inspecteert en handhaaft SodM de overslaginstallatie en overslagactiviteiten niet op basis en niet volgens de geldende richtlijnen, maar op basis van gedateerde 16 jaar oude vergunningen.

Feitelijk is er sprake van gedateerde en niet tijdig gereviseerde vergunningen, waardoor de verantwoordelijke vergunningverlener niet kan garanderen aan de dorpsbewoners van Roodeschool dat de installatie en de wijze waarop momenteel de handelingen voor overslag van aardgascondensaat worden verricht en uitgevoerd voldoet aan de huidige geldende en actuele eisen, voorwaarden en richtlijnen. In het voorliggende ontwerpbesluit wordt hier volledig aan voorbij gegaan.

In artikel 3:9 Algemene wet bestuursrecht is de verplichting van het bestuursorgaan opgenomen zich ervan te vergewissen dat het onderzoek van een adviseur op zorgvuldige wijze heeft plaatsgevonden.

Door er van uit te gaan dat intensivering van overslag en transport van aardgascondensaat – als gevolg van exploitatie van gasveld NO5-A - via het overslagstation in Roodeschool zonder meer kan plaatsvinden, hebben ter zake kundige adviseurs en medewerkers bij het opstellen van onderhavig ontwerpbesluit nagelaten zich er van te vergewissen dat intensievere transport en overslag van het condensaat wordt uitgevoerd en toegestaan op basis van niet tijdig - volgens gebruikelijke en geldende richtlijnen - gereviseerde vergunningen.

Onderhavige ontwerpbesluit kent voor de inwoners van Roodeschool veel gevoeligheden. Hun woongenot, leefbaarheid en veiligheid is in het geding. Het ministerie van EZK is bevoegd gezag inzake het verlenen van toestemming en vergunningen aan ONE-Dyas B.V. voor het aanboren en exploiteren van gasveld NO5-A.

Opstellers van onderhavig ontwerpbesluit baseren hun beslisadviezen aan het bevoegd gezag op aanbevelingen en adviezen van (externe en/of interne) deskundigen en adviseurs. Zij hebben daarbij de plicht om zich er van te vergewissen dat deze aanbevelingen en adviezen tot stand zijn gekomen op basis van zorgvuldig onderzoek. Hier is sprake van een dwaling omdat zorgvuldig onderzoek en analyseren van vingerende – voor overslag en transport van aardgascondensaat – noodzakelijke vergunningen is nagelaten.

Vanwege voorgaande redenen vind ik het onderhavige ontwerpbesluit onzorgvuldig opgesteld, onvoldoende transparant en onvolledig. Onder geen beding kan en mag worden ingestemd met dit ontwerpbesluit.

Ten derde

Er wordt in het ontwerpbesluit niet ontkent dat uit het besluit voortvloeiende activiteiten en handelingen schadelijk zijn voor het milieu en klimaat, maar men heeft becijferd dat het voor de Nederlandse wetgeving aanvaardbare lokale schade en risico's betreffen. Journalist van het Dv/hN – Pieter Atsma - heeft onderzoek verricht en in de editie van vrijdag 28 mei 2021 van het dagblad becijferd en gepubliceerd dat dagelijks 60.000 liter tot - in extreme gevallen - 210.000 liter verontreinigd water wat vrij komt bij de beoogde gaswinning de zee in zal stromen. Dit verontreinigd water bevat stoffen als benzeen, kwik, zink en methanol. Deze lozingen lijken wettelijk toegestaan. Volgens toezichthouder Staatstoezicht op de Mijnen(SodM), die voorafgaand aan het verlenen van vergunningen, advies uitbrengt aan de minister (bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen) is het echter een onwenselijke situatie. Ook de mijnraad is bezorgd over de omvang van deze lozingen maar concludeert – evenals SodM – dat er geen Nederlandse wetgeving is die dit verbiedt. De mijnraad wijst er wel op dat in Duitsland – het platvorm komt op ca. 500 meter vlak aan de grens van Duitsland (zie figuur 1 onder) – strengere regels gelden waardoor het ontwerpbesluit zoals deze nu voorligt voor de Nederlandse situatie, in Duitsland niet zou worden goedgekeurd en geaccepteerd.

Figuur 1. Ligging van het veld NO5-A, inclusief de beoogde platformlocatie en de vanaf deze locatie aan te boren prospect

De beoogde locatie van het platform bevindt zich zoals gezegd in het Nederlandse deel van de Noordzee, ongeveer twintig kilometer uit de kust van Schiermonnikoog, Rottumerplaat en Borkum. Vanaf deze locatie worden maximaal twaalf putten geboord, waarvan een deel naar veld N05-A en een deel naar een aantal naastgelegen velden (prospects) die mogelijk gas bevatten.

In de Milieueffectrapportage wordt het volgende (letterlijke weergave) aangegeven: *Duitse emissie-eisen zijn niet van toepassing voor emissies naar water vanaf het N05-A-platform of voor de lozingen op andere plaatsen in ander Nederlands gebied. De Nederlandse autoriteiten zijn het bevoegd gezag voor deze emissies. De eventuele effecten van deze emissies voor de waterkwaliteit en de natuur in Duits gebied worden in het hoofdstuk natuur wel beoordeeld en getoetst aan het Duitse wettelijke kader.*

Wat hier feitelijk wordt bedoeld is dat aanboring en exploitatie van Gasveld NO5-A in Duitse wateren op grond van Duitse wet- en regelgeving door de Duitse overheid niet/nooit zouden worden vergund en dat 500 meter van de grens van Duitsland de lozingen van verontreinigd water dusdanig verdund zullen zijn dat ze in de Duitse wateren net binnen de toelaatbare grenzen vallen. Zou dit niet het geval zijn dan zou het platform waarschijnlijk nog iets verder opschuiven – bijvoorbeeld 600 meter - vanaf de Duitse grens, wat weliswaar de boorinspanningen en kosten iets zou doen verhogen. Kortom 500 meter uit de grens lijkt een optimum en hiermee lijkt de Nederlandse overheid indirect mee te werken aan het zoeken naar mazen in de wet- en regelgeving om samen met ONE-Dyas B.V. de baten van gaswinning uit veld NO5-A veilig te stellen. In dat geval vind ik dit als Nederlandse Staatsburger en Europeaan zeer verwerpelijk en ben ik volstrekt tegen dergelijke besluitvorming en praktijken.

Wat drijft de Nederlandse overheid om ONE-Dyas B.V. toch toestemming en een vergunning te willen verlenen voor het aanboren en exploiteren van gasveld NO5-A. Is dat de laatste jaren vaak gehoorde doodoener van leverzekerheid van aardgas en de bangmakerij dat wij Nederlanders in de winter de kachel niet zouden kunnen laten branden. Aanvankelijk werd dit tot voor kort stevast geroepen door voormalig minister Kamp, waardoor de kraan van het gasveld in Groningen zogenaamd pas vanaf 2030 zou kunnen worden dichtgedraaid. Met wat extra inspanning – waar een wil is, is een weg – heeft minister Wiebes besloten dat de gaskraan al vanaf 2022 dicht kan. Bovendien laten onze Oosterburen – Duitsland en Denemarken - die zelf nauwelijks over fossiele energiebronnen beschikken, al sinds jaar en dag zien dat overheden prima in staat blijken om de levering van energie aan industrie en burgers zeker te stellen, ondanks het zelf niet te kunnen beschikken over de fossiele energiebronnen. Denemarken is notabene intussen volledig zelfvoorzienend geworden door vol in te zetten op hernieuwbare energie.

En de Nederlandse overheid die haar industrie en burgers probeert veel geld uit de zakken te kloppen om bij te dragen aan de energie transitie en daarmee de klimaatafspraken en doelen 'van Parijs' te realiseren..... gaat ONE-Dyas B.V. toestaan om het milieu en plaatselijke bevolkingsgroepen onevenredig te belasten. De Nederlandse overheid gaat gewoon door met het aanboren en exploiteren van fossiele energiebronnen, volledig in strijd met de bedoelingen van 'het klimaat akkoord van Parijs'. Wellicht staat de Nederlandse – gedateerde - wetgeving dit nog steeds toe. Maatschappelijk wordt dit niet meer geaccepteerd en worden overheid en multinationals door de rechterlijke macht steeds vaker teruggefloten.

In een uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2020 maakte de hoogste bestuursrechter van ons land korte metten met het stikstofbeleid van onze overheid, waarvan de overheid nog in de veronderstelling verkeerde dat het stikstofbeleid in

overeenstemming was met de Nederlandse wet- en regelgeving. Milieu en klimaat kennen echter geen (lands)grenzen.

En heel recent, woensdag 26 mei 2021, oordeelt de rechtbank Den Haag dat multinational Shell het zijne moet doen om een wezenlijke bijdrage te leveren aan het tegengaan van gevaarlijke klimaatverandering en verplicht de shell-groep om zijn CO2 uitstoot in 2030 met 45 procent terug te brengen ten opzichte van het niveau van 2019.

Leverzekerheid van aardgas is dus een non-argument. Wat drijft de Nederlandse overheid dan. Zijn het misschien de aardgasbaten die in het verschiep liggen?

Juristen en andere belanghebbende hebben er lang aan moeten trekken om documenten ter inzage te krijgen waaruit blijkt hoe de aardgasbaten uit het Groninger gasveld zijn verdeeld. Inmiddels is gebleken dat ca. 90% van de baten rechtstreeks in de kas vloeit en (vanaf Omstreeks 1960) is gevloeid van de Nederlandse overheid. De NAM, aan wie periodiek door de Nederlandse overheid op grond van gereviseerde 'gas winplannen' toestemming wordt verleend om het gas te winnen en daarbij willens en wetens mijnbouwactiviteiten toe te staan die schade toebrengen aan onze huizen en gebouwen, wordt door diezelfde overheid als kwaadige pier neergezet en verantwoordelijk gesteld voor het vergoeden van alle gerelateerde schades.

Het zou de overheid sieren om lering te trekking en als volgt in deze zaak van onderhavig ontwerpbesluit te handelen:

- Toets of het aanboren en exploiteren van gasveld NO5-A kan en mag volgens de Duitse en Europese wet- en regelgeving.
- Wees transparant over de eigen belangen van gaswinning en de baten die de overheid heeft bedongen.
- Indien aan ONE-Dyas B.V. toestemming en vergunning wordt verleend voor het aanboren en exploiteren van Gasveld NO5-A omdat aan de voorwaarden van de Duitse en Europese wet- en regelgeving is/wordt voldaan, reserveer/besteed de aardgasbaten (deels) om financieel bij te dragen aan NGT bij verplaatsing van het condensaat overslag station (ruim) buiten de kom van Roodeschool.

Tot slot en ten vierde

Het hoeft geen verdere uitleg dat mijn zienswijze op het voorgenomen ontwerpbesluit is ingegeven door de overlast zoals negatieve beïnvloeding leefbaarheid, aantasten woongenot en continu gevoel van onveiligheid die wij als inwoners van Roodeschool ondervinden door de aanwezigheid van het condensaat overlaadstation binnen de kom van Roodeschool. Omdat verplaatsing van het station technisch prima haalbaar is gebleken (NGT heeft hiervoor eerder al zeer gedetailleerde ontwerpplannen uitgewerkt) maar er tot op heden niet voldoende geld voor kon worden gevonden, hebben/hadden wij als dorpsbewoners onze hoop gevestigd op een langzame uitfasering van het gebruik van dit overlaadstation door langzame afname van de gerelateerde gaswinning.

Wanneer de Overheid de boring en gaswinning van gasveld NO5-A gaat vergunnen aan ONE-Dyas B.V. (en partners Hansa Hydrocarbons en EBN) is het realistisch om te veronderstellen dat er nog zeker 35 jaar gas zal worden gewonnen en dus condensaat zal worden overgeladen op het station in Roodeschool. Dit is voor mij en voor de mede dorpsbewoners volstrekt onaanvaardbaar. Daarom ben ik samen met vele dorpsbewoners tegen het voorgenomen ontwerpbesluit.

Het dorp Roodeschool telt ca. 450 huishoudens. Afgelopen zaterdag 29 mei jl. zijn er 325 zienswijzen verzameld (zie onder foto en verslag Dagblad van het Noorden editie maandag 31 mei 2021) welke gisteren woensdag 2 juni 2021 door een delegatie van het bestuur dorpsbelangen Roodeschool persoonlijk zijn afgeleverd op het kantoor van het ministerie van EZK aan de Bezuidenhoutseweg in Den Haag. Hiermee laten ca. 75

procent van de huishoudens zien dat gebruik van het overlaadstation voor nog eens minimaal 35 jaar volstrekt onaanvaardbaar is.

De overheid heeft de laatste tijd meerdere keren laten weten dat geld (lenen) 'niets of weinig kost' en geeft hier blijk van door miljarden euro's te lenen en beschikbaar te stellen voor projecten en investeringsfondsen. De overheid heeft eveneens miljarden euro's geïncasseerd uit de aardgasbaten van het Groningergasveld (wat zich o.a. uitstrekt onder ons dorp Roodeschool). Dat verplaatsing van het overlaadstation een aantal jaren geleden als financieel onhaalbaar werd beoordeeld, is momenteel volstrekt ongeloofwaardig en niet meer verdedigbaar.

Waar een wil is, is een weg. Nog 35 jaar condensaat overladen in Roodeschool is volstrekt onacceptabel. Ingeval de overheid goedkeuring gaat geven aan het onderhavige ontwerpbesluit en aan ONE-Dyas B.V. de benodigde vergunningen gaat verlenen - wat ik absoluut verwerpelijk zou vinden - dan eis ik met vele mede dorpsbewoners dat de overheid samen met NGT, ONE-Dyas B.V. en de lokale overheden (lees: gemeente en provincie) de financiële middelen beschikbaar gaat stellen om het overlaadstation zo snel als mogelijk (ver) buiten de kom van Roodeschool te verplaatsen.

'Overlaadstation hoort niet midden in het dorp'

Er wordt in Groningen steeds minder aardgas gewonnen. Het einde van het condensaatoverlaadstation in Roodeschool is in zicht, dachten inwoners. Niets lijkt minder waar.

GEA MEULEMA

Dorpsbelangen heeft zich zaterdag nauwelijks op dorpsplein Losploats geïnstalleerd of de eerste bewoners komen langs. Ze hebben formulieren in de hand die ze in een grote rode brievenbus gooien. „Zo'n overlaadstation hoort niet midden in het dorp”, zeggen Edith en Sjoerd Ruisch die ook papieren bij zich hebben. „Het is nooit zonder risico.” Ze zetten hun handtekening en gooien het in de bus.

In hartje Roodeschool ligt een overlaadstation. Condensaat, een restafval van gas, wordt er met pijpleidingen aangevoerd en overgeslagen in treinwagons. Die rijden met het dieselachtige spul een paar keer per week naar het Botlekgebied in Rotterdam waar het wordt verwerkt.

Dorpsbelangen wil af van de overslag. „Er is altijd gevaar voor lekkages of ontploffingen”, zegt bestuurslid Martijn Samshuijzen. „Er kan een wagon ontsporen en het is een kankerterrekkende stof. Zo'n plek in het dorp... het voelt niet goed.”

Al zo'n tien jaar vecht Roodeschool voor verplaatsing van het station. Er waren plannen voor een locatie ten noorden van het dorp, dan weer zou het verhuizen naar de

Bewoners van Roodeschool lopen te hoop tegen de opslag van aardgascondensaat midden in het dorp. FOTO JAN ZEISMAN

Femshaven. Eigenaar Noordgas-transport (NGT) wil wel weg, maar het zou tussen de 8 en 10 miljoen euro kosten. Geld dat de gemeente en provincie er niet voor over hebben.

Doordat er in Groningen steeds minder aardgas wordt gewonnen, had Roodeschool de hoop dat daarmee ook het overslagstation zou verdwijnen. Wellicht nog vijf tot tien jaar, dachten ze. Maar nu vraagt olie- en gasmaatschappij ONE-Dyas een vergunning aan om voor 35 jaar aardgas ten noorden van Schier-

'Er is altijd gevaar voor lekkages of ontploffingen'

mennikoog te winnen. Het zou betekenen dat al die jaren het overslagstation ook nog actief blijft. Onaanvaardbaar, zegt Samshuijzen.

Dorpsbelangen stelde een zienswijze op, een bezwaar, en vroeg alle 450 huishoudens in Roodeschool

deze ondertekenen. Zaterdag konden mensen hun formulier inleveren.

Albert Jansen woont pal tegenover het overslagstation. Hij vergelijkt het met de vuurwerkfabriek in Enschede die ook midden in de woonwijk stond. „Als er wat gebeurt, zijn we weg. Niet alleen mijn huis maar ook de nieuwe basisschool even verderop.”

Gemeente Het Hogeland zegt niets voor Roodeschool te kunnen doen. Ze heeft geen geld en de mil-

joenenpot van de NPG biedt ook geen kansen. „Verhuizing is financieel op geen enkele manier haalbare kaart”, zo laat de gemeente in een reactie weten. Bovendien houdt de NGT zich strikt aan de vergunningsvoorwaarden. „De situatie is veilig.”

De Roodeschoolsters zijn er niet van overtuigd. Woensdag gaat een delegatie naar Den Haag om de inhoud van de brievenbus, meer dan driehonderd bezwaren, bij Economisch Zaken op het bureau te deponeren.

Verzonden: 03-06-2021 23:35
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Koch
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: Sandra
Straat: Kloster-Langen-Str.
Huisnummer: 11
Postcode: 26723
Woonplaats: Emden
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: bi-ostfriesland@posteo.de
Als: Buurt en/of bewonersorganisatie
(Mede) namens:
Organisatie: BI Saubere Luft Ostfriesland e.V.

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Stellungnahme zu Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Hier: : Beteiligung zu den niederländischen Beschlussentwürfen zusammen mit den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht

Ihr Zeichen: L1.4/L67130/07-07/2019- 0001/115

81787117_6549559_210602_One_Dyas_Stellungnahme_BI.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

- Die scope 3 Emissionen müssen außerhalb des sonst gültigen Fachrechts mitbewertet werden.
- Die bereits zu beobachtende Bodensenkung im Bereich Rysumer Nacken und Krummhörn wird weiter verstärkt und ist im Hinblick auf steigende Wasserstände nicht hinnehmbar.
- Kohlenwasserstoffemissionen und NOx-Emissionen werden beim Abfackeln von Erdgas freigesetzt. Dies widerspricht den Leitlinien der EU-MSRL – Meer ohne Beeinträchtigung durch anthropogene Eutrophierung.
- Es besteht die Gefahr von Erdbeben und erheblichen Verschmutzungen durch Havarien. Insbesondere das Weltnaturerbe Wattenmeer und umliegende Natura 2000-Gebiete sind gefährdet.
- Die Explorationen sind nachteilig für den Lebensraum Borkumriff. Schweinswale und andere Lebewesen können gefährdet werden. Wir fordern ein Monitoring sowie die Bekanntgabe der Exploration unter Angabe von Zeit und Ort, um evtl. Beeinträchtigungen zurück verfolgen zu können.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Vor dem Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte wird derzeit eine weitere Klage von Kindern aus Portugal verhandelt, in der es darum geht die Staaten zu noch deutlich drastischeren CO2 Reduktionen zu verpflichten als sie bisher zugestehen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

- Das Bundesverfassungsgericht kommt zu dem Schluss: „Die Schonung künftiger Freiheit verlangt auch, den Übergang zu Klimaneutralität rechtzeitig einzuleiten“ (Beschluss vom 24. März 2021, 1 BvR 2656/18, 1 BvR 96/20, 1 BvR 78/20, 1 BvR 288/20, 1 BvR 96/20, 1 BvR 78/20). Wir sehen

uns als Küstenbewohner durch die Folgen der Verbrennung von Erd-gas, wie z.B. den steigenden Meeresspiegel bedroht.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Wir fordern das Land Niedersachsen auf, dem Erdgasabbau auf deutscher Seite aufgrund der oben genannten Punkte nicht zuzustimmen.

BI Saubere Luft Ostfriesland e.V. · Kloster-Langen-Str. 11 · 26723 Emden

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg
Niederlande

und

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
Postfach 11 53
38669 Clausthal-Zellerfeld
per Email an: phillip.lepa@lbeg.niedersachsen.de

Emden, 03.06.2021

Stellungnahme zu Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Hier: : Beteiligung zu den niederländischen Beschlusentwürfen zusammen mit den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht
Ihr Zeichen: L1.4/L67130/07-07/2019- 0001/115

Sehr geehrte Damen und Herren,

die Bürgerinitiative Saubere Luft Ostfriesland hat folgende Einwände gegen die Erdgasgewinnung im Feld N05-A in der Nordsee vor Borkum:

One Dyas will in den nächsten 25 Jahren vier Millionen Kubikmeter Erdgas pro Tag fördern. Daraus würde in der Folge eine Emission von etwa 73 Mio. Tonnen CO₂ resultieren, die als Scope 3-Emissionen nicht vom Unternehmen selber sondern in der Verwendung erzeugt werden. Der Jahresausstoß von Österreich betrug beispielsweise in 2018 71 Mio. Tonnen CO₂. Damit wird klar ersichtlich, dass der Großemittent One-Dyas ein relevanter Player ist, der die zwingend benötigte Transformation in der Energiegewinnung hin zur null CO₂ Emission mit kontrolliert und beeinflusst. Das Bezirksgericht in Den Haag hat kürzlich in seinem Urteil zu Shell einen neuen Standard für Produzenten dieser Größenordnung hergeleitet, der die scope 3 Emissionen solcher Betriebe außerhalb des sonst gültigen Fachrechts mitbewertet. Das Gericht leitet daraus die konkrete Verpflichtung für Unternehmen dieser Art ab sich in ihrem Wesen so zu transformieren, dass sie ihren CO₂ Ausstoß bis zum Jahr 2030 in der Größenordnung halbieren. Das Erschließen von neuen Gasfeldern und eine Gasförderung bis in die 2040er Jahre widerspricht eindeutig diesem Urteil.

Vor dem Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte wird derzeit eine weitere Klage von Kindern aus Portugal verhandelt, in der es darum geht die Staaten zu noch deutlich drastischeren CO₂ Reduktionen zu verpflichten als sie bisher zugestehen. Die Richter in Straßburg räumen diesem Sachverhalt sogar eine erhöhte Dringlichkeit ein. Den Antrag aller Staaten gegen den Status der Dringlichkeit dieses Verfahrens wies das Gericht zurück. Eine Genehmigung zur Jahrzehnte andauernden Förderung von fossilem Gas kann und darf heute nicht

Dr. Sandra Koch
Sprecherin
Kloster-Langen-Straße 11
26723 Emden

Tel.: +49 4921/66157 o.
0170 7541795

**Bürgerinitiative
Saubere Luft
Ostfriesland e.V.**

Kloster-Langen-Straße 11
26723 Emden
bi-ostfriesland@posteo.de
www.saubere-luft-ostfriesland.de
IBAN:DE98 28450000 0000
011932

mehr erteilt werden. Die Folge wären eine weitere Zuspitzung der Klimakrise mit ansteigenden Temperaturen und Meeresspiegel. Derjenige der heute eine derartige Fördergenehmigung erteilt, schützt seine Bürger nicht vor den Folgen des Klimawandels und bereitet den Konzernen die Möglichkeit vor, Entschädigungszahlungen nach dem Energiecharta Abkommen für entgangene Gewinne aus der Gasförderung vom Staat zu fordern, wenn die Gasförderung dann doch in wenigen Jahren verboten wird. Dieses Geld wird dann wiederum für dringend benötigte Investitionen in CO₂-neutrale Technologien fehlen und dann wird man wieder argumentieren, dass man die fossilen Energieträger als Brückentechnologie doch noch länger benötigt. Den Preis wird die Bevölkerung zahlen, beispielsweise auch mit der zunehmenden Anzahl von Hitzetoten auch in Europa. Eine kürzlich an der Universität Bern durchgeführte Studie zeigt, dass es 37 Prozent aller Hitzetoten in Europa in den letzten drei Jahrzehnten ohne den Klimawandel nicht gegeben hätte

- Das Bundesverfassungsgericht kommt zu dem Schluss: „Die Schonung künftiger Freiheit verlangt auch, den Übergang zu Klimaneutralität rechtzeitig einzuleiten“ (Beschluss vom 24. März 2021, [1 BvR 2656/18](#), [1 BvR 96/20](#), [1 BvR 78/20](#), [1 BvR 288/20](#), [1 BvR 96/20](#), [1 BvR 78/20](#)). Wir sehen uns als Küstenbewohner durch die Folgen der Verbrennung von Erdgas, wie z.B. den steigenden Meeresspiegel bedroht.
- Die bereits zu beobachtende Bodensenkung im Bereich Rysumer Nacken und Krummhörn wird weiter verstärkt und ist im Hinblick auf steigende Wasserstände nicht hinnehmbar.
- Kohlenwasserstoffemissionen und NO_x-Emissionen werden beim Abfackeln von Erdgas freigesetzt. Dies widerspricht den Leitlinien der EU-MSRL – Meer ohne Beeinträchtigung durch anthropogene Eutrophierung.
- Es besteht die Gefahr von Erdbeben und erheblichen Verschmutzungen durch Havarien. Insbesondere das Weltnaturerbe Wattenmeer und umliegende Natura 2000-Gebiete sind gefährdet.
- Die Explorationen sind nachteilig für den Lebensraum Borkumriff. Schweinswale und andere Lebewesen können gefährdet werden. Wir fordern ein Monitoring sowie die Bekanntgabe der Exploration unter Angabe von Zeit und Ort, um evtl. Beeinträchtigungen zurück verfolgen zu können.
- Wir fordern das Land Niedersachsen auf, dem Erdgasabbau auf deutscher Seite aufgrund der oben genannten Punkte nicht zuzustimmen.

Wir bitten darum, über weitere Verfahrensschritte informiert zu werden.

Mit freundlichen Grüßen

Sandra Koch

Dr. Sandra Koch

Die BI ist Mitglied im Landesverband
Bürgerinitiativen Umweltschutz (LBU) Niedersachsen e.V.

Verzonden: 03-06-2021 23:42

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten

Achternaam: Reuchlin-Hugenholtz

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: E

Straat: Driebergseweg

Huisnummer: 10

Postcode: 3708 JB

Woonplaats: Zeist

Land: Nederland

Telefoonnummer: (06) 22 79 92 71

E-mailadres: ereuchlin@wwf.nl

Als: Maatschappelijke organisatie

(Mede) namens: Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Stichting ARK

Natuurontwikkeling, Vereniging Natuurmonumenten, Werkgroep

Vrije Horizon Schiermonnikoog, welke laatste vertegenwoordigd wordt door Dhr. Th. Verheul

Organisatie: Stichting Wereld Natuur Fonds Nederland

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

a) ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan voor het gasveld NOA5 en de nog niet aangeboorde prospects N05-A-Noord en Tanzaniet-Oost, van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 14 april 2021, kenmerk DGKE-WO / V-3247,

en b) de ontwerp-omgevingsvergunning voor het door One-Dyas oprichten en in stand houden van platform N05-A, van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 14 april 2021, kenmerk DGKE-WO / 21041567, en de van de ontwerp-omgevingsvergunning onderdeel uitmakende verklaringen van geen bedenkingen tegen negatieve effecten op diersoorten en op Natura 2000-gebieden, die resp. op 18 januari en 11 februari 2021 door de Minister zijn afgegeven,

en c) de ontwerp-vergunning ingevolge het Mijnbouwbesluit voor o.a. het aanleggen en in stand houden van een pijpleiding tussen het nog op te richten platform N05-A en de bestaande verzamelleiding NGT van Noordzeetransport B.V., van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 14 april 2021, kenmerk DGKE-WO / 21037846. Zie verder de hierbij als bijlage ingediende zienswijze.

81787142_6549565_03062021_Zienswijze_WWF-NL_e-a_tav_Gaswinning_NO5-A_Ontwerpbesluiten.pdf

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage voor de volledige zienswijze.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage voor de volledige zienswijze.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage voor de volledige zienswijze.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage voor de volledige zienswijze.

Aan Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Betreft: Zienswijze op het ontwerp-besluit Winningsplan N05-A, het ontwerp-omgevingsvergunning platform N05-A en de ontwerp-vergunning voor o.a. een pijpleiding, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, d.d. 14 april 2021.

Zeist, 3 juni 2021

Hierbij dienen Stichting Het Wereld Natuur Fonds-Nederland (hierna: WWF-NL), gevestigd en kantoorhoudend te (3708 JB) Zeist aan de Driebergseweg 10, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee (hierna; Waddenvereniging), gevestigd en kantoorhoudende te (8861 SR) Harlingen, aan de Droogstraat 3, Vereniging Natuurmonumenten, gevestigd en kantoorhoudend te (3818 LE) Amersfoort aan het Stationsplein, Stichting ARK Natuurontwikkeling (hierna: ARK), gevestigd en kantoorhoudend te (6523 RJ) Nijmegen aan de Molenveldlaan 43, en Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog, vertegenwoordigd door Thom Verheul, gevestigd te (9166 LE) Schiermonnikoog aan Langestreek 70, (wanneer hierna gezamenlijk benoemd: de organisaties) een zienswijze in met betrekking tot **a)** het ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan voor het gasveld NOA5 en de nog niet aangeboorde prospects N05-A-Noord en Tanzaniet-Oost, van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 14 april 2021, kenmerk DGKE-WO / V-3247 (hierna: ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan), **b)** de ontwerp-omgevingsvergunning voor het door One-Dyas oprichten en in stand houden van platform N05-A, van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 14 april 2021, kenmerk DGKE-WO / 21041567 (hierna: ontwerp-omgevingsvergunning platform) en de van de ontwerp-omgevingsvergunning onderdeel uitmakende verklaringen van geen bedenkingen tegen negatieve effecten op diersoorten en op Natura 2000-gebieden, die resp. op 18 januari en 11 februari 2021 door de Minister zijn afgegeven (hierna: vvgb), **c)** de ontwerp-vergunning ingevolge het Mijnbouwbesluit voor o.a. het aanleggen en in stand houden van een pijpleiding tussen het nog op te richten platform N05-A en de bestaande verzamelleiding NGT van Noordzeetransport B.V., van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 14 april 2021, kenmerk DGKE-WO / 21037846 (hierna ontwerp-vergunning Mbb pijpleiding).

Sprake is van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure ingevolge afd. 3.4 Awb en art. 3.10 van de Wabo waarbij de drie hiervoor genoemde besluiten gezamenlijk zijn voorbereid en de procedure wordt gecoördineerd door de Minister van Economische Zaken en Klimaat (hierna: de Minister). Om deze reden wordt niet een zienswijze ingediend tegen elk ontwerp-besluit afzonderlijk, maar één zienswijze ingediend tegen de drie ontwerp-besluiten gezamenlijk. In het hiernavolgende wordt zo goed als mogelijk gespecificeerd welke zienswijze op welk besluit van betrekking is (dat wil zeggen: ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan, ontwerp-omgevingsvergunning platform, en/of ontwerp-vergunning Mbb pijpleiding).

Voor het geval Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog in een mogelijk toekomstig beroep bij de bestuursrechter tegen de te nemen besluiten na zienswijzen, niet ontvankelijk zou worden verklaard, is de op 28 mei 2021 door Vrije Horizon Schiermonnikoog tegen de onderhavige besluiten ingediende zienswijze (zie Bijlage 4) integraal onderdeel van deze zienswijze van 3 juni 2021.

Zienswijze Index

De Waddenzee, de Noordzee en de Borkumse Stenen	5
Verschuivende referentiepunten	7
Ruimte voor natuur creëert ruimte voor duurzame energie	9
Impact op oesterrif	10
Natuurherstelproject WWF en ARK	11
Afstand overschat	14
Verkeerde oppervlakte	15
Effecten op oesterrif niet onderzocht en aannames niet onderbouwd	15
Effecten op ontwikkeling oesterrif niet getoetst	18
Naleving grenswaarden en mitigatie niet waterdicht	20
Schade, letsel en dood van het oesterrif en andere soorten op het rif kunnen niet uitgesloten worden	21
Toegang tot vergunde gebied	22
Overheid en One-Dyas houden geen rekening met natuurherstel	23
Nadeelscompensatie vanwege schade aan oesterbank	25
Onderwatergeluid	26
Bruinvissen en zeehonden	26
Riffen	32
Beschermde gebieden en soorten	33
Netwerk van beschermde zeegebieden	33
Beschermde zeegebieden	34
Borkumse Stenen en VIBEG 1 en 2 akkoorden	35
Borkumse Stenen en het Noordzee Akkoord	39
Biogene riffen bescherming	41
Locatie riffen	42
Noordzeekustzone	45
Waddenzee en Waddeneilanden	48
Beschermde diersoorten	48
Wettelijke kaders	49
Vogels	50
Platte oester en oesterriffen	52
Vissen	54
Vleermuizen	55
Zeezoogdieren	56
Vervuiling	56
Cumulatieve effecten	57
Klimaatverandering en de AD(C) toets	59

Zorgen over toetsing van effecten	62
Onafhankelijkheid	62
Kwaliteit	63
Tijd	63
Conclusie	64
Bijlage 1	66
Bijlage 2 Timeline communicatie	67
Bijlage 3 Bruinvis en SVI	78
Bijlage 4 Zienswijze Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog	87

De Waddenzee, de Noordzee en de Borkumse Stenen

Sinds 50 jaar is het aantal vissen, vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen wereldwijd met 68% afgenomen¹. In de Waddenzee en de Noordzee kelderde de biodiversiteit of soortenrijkdom de afgelopen decennia ook zo hard, volgens de Europese Unie met zo'n zestig procent². De Waddenzee heeft 'een slechte staat van instandhouding' rapporteerde de Minister van LNV al in 2019 aan de Europese Commissie. Al jaren is bekend dat er minder vissoorten zijn, dat het zeewater opwarmt, de zeebodem daalt en de zeespiegel stijgt.³ De Noordzee is één van de drukste zeeën ter wereld. Door overexploitatie is de afgelopen eeuwen al veel van de onderwaternatuur vernietigd. Door energiewinning, scheepvaart, overbevissing en sleepnetvisserij, baggeren, zand- en schelpenwinning zijn soorten en leefgebieden verdwenen, is de biodiversiteit enorm afgenomen, is het voedselweb verstoord en is de klimaat-bufferende capaciteit van de zeebodem aangetast. Destructieve visserijpraktijken en klimaatverandering hebben bijgedragen aan grote veranderingen aan het Noordzee ecosysteem en het begrijpen en inschatten van al deze (en cumulatieve) effecten van menselijke activiteiten is complex.⁴

Daarom zijn er op internationaal, Europees en nationaal niveau doelen gesteld om een netwerk van beschermde gebieden te implementeren ten behoeve van ecosysteemherstel. De beschermde zeegebieden zijn nodig voor herstel van de biodiversiteit; de basis van ons leven op aarde. Beschermde zeegebieden houden daarnaast CO₂ vast in de zeebodem, dragen bij aan natuurlijke kustverdediging (wanneer wij bijvoorbeeld de ooit zo grootschalig aanwezige schelpdierriffen herstellen) en gezond voedsel.

Van de verplichtingen, kansen en afspraken om de Noordzeenatuur te beschermen komt weinig terecht. Tot op heden is slechts 0,3% van de Noordzee op papier beschermd tegen bodemberoerende visserijtechnieken: enkele delen van de Voordelta en de Noordzeekustzone. In die 0,3% van de Noordzee die op papier goed beschermd zouden moeten zijn, ontbreekt het aan effectieve geïmplementeerde maatregelen o.a. door problemen met controle en

¹ WWF (2020) Living Planet Report 2020 - Bending the curve of biodiversity loss. Almond, R.E.A., Grooten M. and Petersen, T. (Eds). WWF, Gland, Switzerland.

<https://www.wwf.nl/wat-we-doen/focus/biodiversiteit/living-planet-report>;

<https://www.wwf.nl/globalassets/pdf/lpr/lpr-2020-full-report.pdf>

² Prins, T.C., Slijkerman, D.M.E.; Mesel, I.G. de; Schipper, R.; Heuvel-Greve, M.J. van den (2011). Initial Assessment: Implementation of the Marine Strategy Framework Directive for the Dutch part of the North Sea: Background document 1 (of 3). Den Helder: IMARES / Deltares, 2011 (Report / IMARES C112/11)

³ <https://www.waddenvereniging.nl/beheer/staatvandewadden>.

⁴ Bijvoorbeeld: Gabriella E Church, Robert W Furness, Glen Tyler, Lucy Gilbert, Stephen C Votier, Change in the North Sea ecosystem from the 1970s to the 2010s: great skua diets reflect changing forage fish, seabirds, and fisheries, *ICES Journal of Marine Science*, Volume 76, Issue 4, July-August 2019, Pages 925–937, <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsy165>. ICES. 2020. Greater North Sea Sea Ecoregion – Ecosystem overview. In Report of the ICES Advisory Committee, 2020. ICES Advice 2020, Section 9.1, <https://doi.org/10.17895/ices.advice.7632>. Piet, G., Culhane, F., Jongbloed, R., Robinson, L., Rumes, B., & Tamis, J. (2019). An integrated risk-based assessment of the North Sea to guide ecosystem-based management. *Science of the Total Environment*, 654, 694-704.

https://www.noordzeeloket.nl/publish/pages/122603/mariene_strategie_voor_het_nederlandse_deel_van_de_noordzee_2012-2020_deel_i_682.pdf <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.11.001>

handhaving.⁵ De maatregelen en het beheer van de Voordelta en Noordzeekustzone leiden tot op heden niet tot verbetering, integendeel, de staat van instandhouding van het in de te beschermen zeegebieden dominante habitat H1110B is verslechterd. En dat geldt eveneens voor riffen op de Noordzee.⁶

De Borkumse Stenen vormen een belangrijke schakel in het netwerk van beschermde gebieden op de Noordzee. Vanwege de aanwezige biogene en geogene rifstructuren wordt al sinds 2008 gepleit voor aanwijzing als beschermd zeegebied.⁷ Het gebied en de soorten die er voorkomen kwalificeren voor bescherming middels Natura 2000, zowel als Vogel en als Habitatrichtlijn H1170, H1110, OSPAR, KRM. Op dit moment worden voorbereidingen getroffen het gebied aan te wijzen als KRM gebied en van visserijmaatregelen te voorzien (dat doet Nederland altijd eerst, daarna volgt regulering van ander gebruik). Tevens zal onderzocht worden of het voldoet aan de Vogelrichtlijn. Onderzoeken die aantonen dat het gebied aangewezen kan worden als Habitatrichtlijn H1170, H1110 zijn al lang bekend.⁸

De Borkumse Stenen worden al eeuwen geëxploiteerd. Eind 19e eeuw kwamen op grote schaal nog oesterriffen voor.⁹ Hier is een kaart van Olsen uit 1883 met het Borkumse Stenen gebied over de distributie van oesters heen geplot. Deze kaart staat in een draft rapport over de Borkumse Stenen ter onderbouwing van de zogenaamde 'Joint Recommendation' door Dr. O. Bos.

⁵ Oolgaard, M.W., Hagen, C. Jaspers, L. NVWA. 2019. Eindrapportage Blackbox Garnalenvisserij. Februari 2019

⁶ "Samengevat zijn de volgende veranderingen in de staat van instandhouding van structuur en functie gerapporteerd ten opzichte van 2013: Van matig ongunstig naar zeer ongunstig: H1110 (Permanent overstroomde zandbanken), H1170 (Riffen)". Janssen, J.A.M. (red.), R.J. Bijlsma (red.), G.H.P. Arts, M.J. Baptist, S.M. Hennekens, B. de Knegt, T. van der Meij, J.H.J. Schaminée, A.J. van Strien, S. Wijnhoven, T.J.W. Ysebaert (2020). Habitatrichtlijnrapportage 2019: Annex D Habitattypen. Achtergronddocument. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-technical report 171. 97 blz.; 3 fig.; 12 tab.; 53 ref; 8 Bijlagen.

⁷ Hugenholtz, E. (2008) The Dutch case: A network of Marine Protected Areas. WWF Netherlands, Zeist; Van Moorsel, G.W.N.M. (2011) Species and habitats of the international Dogger Bank. Ecosub, Doom. Christiansen, S (2009) Towards good environmental status, a network of Marine Protected Areas for the North Sea;

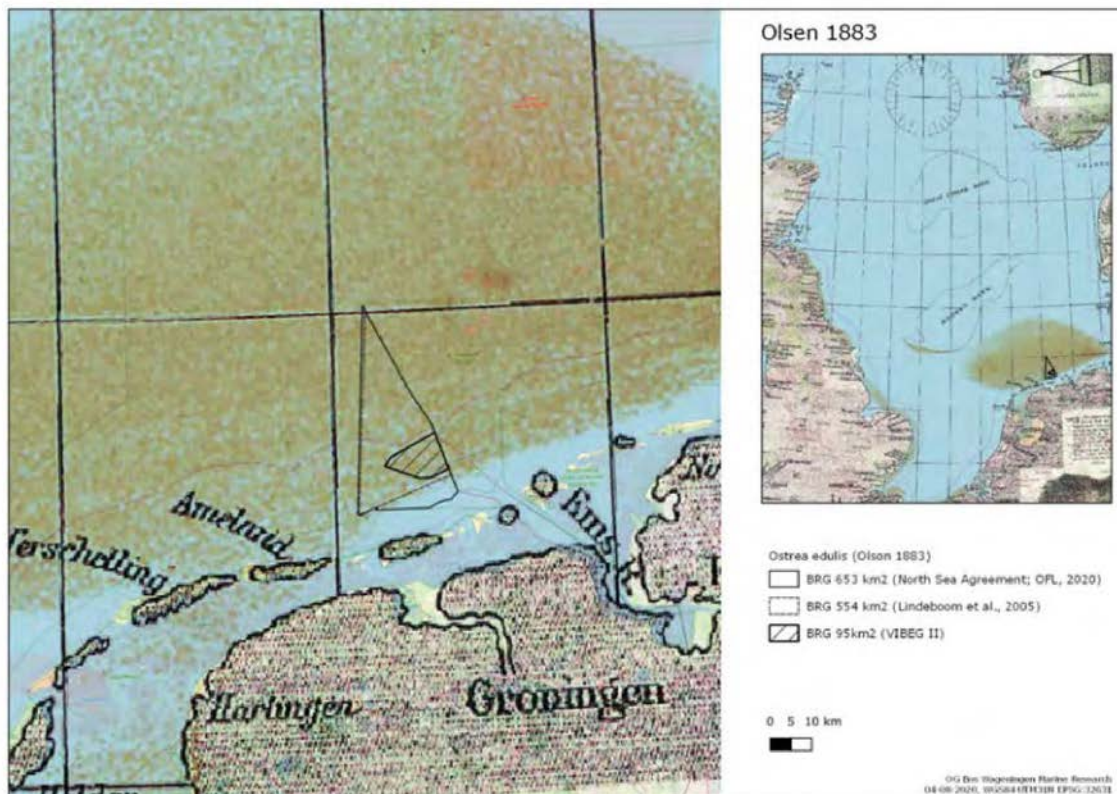
⁸ Bos, O. G., Paijmans, A. J. 2012 Verkenning natuurwaarden Borkumse Stenen: project Aanvullende Beschermde Gebieden. IMARES. <http://edepot.wur.nl/240319>. Bos, O. G., Glorius, S., Coolen, J. W. P., Cuperus, J., Van der Weide, B., Aguera Garcia, A., Van Leeuwen, P. W., Lengkeek, W., Bouma, S., Hoppe, M., & Van Pelt-Heerschap, H. 2014 Natuurwaarden Borkumse Stenen. Project Aanvullende beschermde gebieden (<http://edepot.wur.nl/313494>). IMARES.

Coolen, J., Bos, O., Glorius, S., Lengkeek, W., Cuperus, J., Van der Weide, B., Aguera, A. 2015 Reefs, sand and reef-like sand: A comparison of the benthic biodiversity of habitats in the Dutch Borkum Reef Grounds (<http://dx.doi.org/10.1016/j.seares.2015.06.010>). J. Sea Res. 103:84-92

Koelman, M. Deep B.V. 2018. Survey report. Inspection survey oysterbank North Sea (Borkum) the Netherlands, bathymetry, sidescan sonar, ADCP and grab samples.

⁹ Olsen, O. T. (1883). The piscatorial atlas of the North Sea, English and St. George's Channels, illustrating the fishing ports, boats, gear, species of fish (how, where, and when caught), and other information concerning fish and fisheries. Taylor and Francis.

Bennema, F. P., Engelhard, G. H., and Lindeboom, H. *Ostrea edulis* beds in the central North Sea: delineation, ecology, and restoration. – ICES Journal of Marine Science, doi:10.1093/icesjms/fsaa134.

Verschuivende referentiepunten

Wanneer omstandigheden geleidelijk veranderen, verschuift in de perceptie van die veranderingen bij elke nieuwe generatie het referentiepunt. Voor het natuurbeheer is dit een belangrijk gegeven, omdat deze generatiesprong het verzet tegen geleidelijke uitholling van waarden remt. De nieuwe generatie ervaart een verarmde situatie als normaal¹⁰. Dit wordt ook wel het *'shifting baseline syndrome'* genoemd. Doordat we de huidige, verarmde situatie als uitgangspunt nemen om herstel aan af te meten, zal het gebied niet daadwerkelijk kunnen herstellen, laat staan maximale potentie behalen qua biodiversiteit, weerbaarheid, productie, enzovoorts. En, terwijl huidige doelen al niet ambitieus zijn maar vastgesteld op basis van een reeds verarmde ecologische staat¹¹, lukt het Nederland zelfs die doelen niet te halen.

Als we als natuurdoel een punt in de tijd zouden nemen van voor grootschalige industriële visserij, en dus een periode waarin natuurlijke processen dominant waren in plaats van de menselijke verstoring, dan zou één van de belangrijkste doelen van het Borkumse Stenen beschermde gebied zijn het herstel van oesterriffen.

¹⁰ Schouten, M. in Zekhuis, van Oort, Hoogenstein. 2021. Gewilde dieren. Herintroducties van dieren in Nederland 288 blz.

¹¹ Plumeridge and Roberts (2017) Conservation targets in marine protected area management suffer from shifting baseline syndrome: A case study on the Dogger Bank. *Marine Poll. Bull.* 116: 395-404

Nog een voorbeeld uit de Natuurtoets: *Voor de dwergvinvis is geen populatiemodel beschikbaar, wel is bekend dat ze in de Nederlandse Noordzee voorkomen met een dichtheid van 0,02 dieren per km² (zie paragraaf 5.3.2). Door deze lage dichtheid zijn de effecten op deze soort verwaarloosbaar.* Voordat walvissen uit de Noordzee verdwenen door walvisjacht, waren dichtheden veel hoger.¹² Wanneer we op deze manier effecten blijven toetsen: *“Er zijn nauwelijks walvissen, dus onze activiteit heeft geen effect”*, in plaats van te kijken of de activiteit wel of niet schadelijk is voor herstel van walvispopulaties, zullen aantallen ook niet gaan toenemen.

Een ander voorbeeld van een verschoven referentiepunt: de in het kader van het N05-A project voorgenomen plaatsing van een boorplatform, gaspijp en electriciteitskabel gaan dwars door geogene en biogene rifstructuren heen. Dat dit zo is, is reeds bekend door de vele onderzoeken in het gebied dat heeft geleid tot een commitment van de Nederlandse overheid tot bescherming van dit gebied vanuit o.a. VIBEG en KRM (zie beschrijving onder hoofdstuk over beschermde zeegebieden). In het bodemonderzoek¹³ wordt beoordeeld of de specifieke bodem waar platform, gaspijp en kabel worden geplaatst ook kwalificeren als rif. Er komen veel structuren voor zoals (begroeide) stenen, schelpdieren, schelpen, klei, schelpkokerwormvelden ('hoogpolig' zo te zien op de beelden) en dat bevestigt dat dit gebied een uniek gebied is in de Nederlandse Noordzee. Alleen wordt vervolgens door middel van een gekozen definitie van stenen riffen beargumenteerd dat dit specifieke gebied niet kwalificeert.

“As detailed in Section 2.4.2, there were three criteria that were assessed to estimate the quality of potential stony reef, including composition (%), elevation (mm) and the extent. Video footage and still photographs were first reviewed to assess the ‘stony reef structure’ using a combination of the composition and elevation measures (Table 21). The results of reef structure analysis are summarised in Table 21, and highlighted the limited potential for the area to be classified as a stony reef due to the low percentage cover and elevation of cobbles (>64mm diameter) in this area. As such, this area is not considered to be sufficiently noteworthy to be classified as an EC Habitats Directive Annex I stony reef.”

Het is belangrijk twee zaken op te merken: 1. Ten aanzien van het grotere omliggende gebied is al aangetoond dat het voldoet aan de definitie H1170. Dat gebied bestaat uit een mozaïek van stenen riffen, laniche velden, schelpdieren en schelpen, maar ook uit delen zand en grind. Juist die diversiteit aan leefgebied maakt het interessant om te beschermen en herstellen. En om die reden ook als apart doel opgenomen door de Duitse overheid voor de Borkumse Stenen¹⁴. Dan kan men niet met betrekking tot een kleiner deel van dat gebied -dat in zijn geheel al kwalificeert als rif - stellen dat in dit subdeel toch net te weinig stenen liggen om het als rif aan te merken.

¹²<https://www.nu.nl/dieren/5963377/voor-tweede-keer-in-paar-dagen-tijd-dwergvinvis-aangespoeld-op-wadden.html>

¹³ <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/04/Bijlagen-deel-1.pdf>

¹⁴ “Maintain the characteristic and mosaic-like interconnection of the ‘reefs’ with habitat type 1110 in the central area of Borkum Reef Ground and their ecological functions”
<https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/meeresundkuestenschutz/Dokumente/Erhaltungsziele/Conservation-objectives-Borkum-Reef-Ground-SC1-accessible.pdf>

We weten dat de dichtheden in het grotere rifgebied niet overal even hoog zijn, maar juist die afwisseling en variëteit is goed voor biodiversiteit. 2. veel stenen zijn in het verleden al verwijderd, o.a. door visserij, delfstoffenwinning etc. Door de eeuwen heen gaat er op deze manier telkens een stukje natuur af. En dan kan je zeggen op een gegeven moment: dit stukje natuur is te weinig om te beschermen. Derhalve, deze structuren, die uniek zijn in de Noordzee en al jaren geleden beschermd hadden moeten worden, zullen straks ook weg zijn uit dit gebied als het aan OneDyas ligt. Zo glijden we verder af en hanteren de *shifted baselines*. Een land dat riffen wil herstellen zal dus juist gebieden met begroeide stenen en voorkomen van zowel biogene (oesterrif, lanichevelden) als geogene, stenen rifstructuren goed moeten beschermen. Nederland heeft ook aangegeven dat het biogene en geogene riffen wil herstellen. Deze gaswinning trekt daar een streep doorheen.

<https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/04/Bijlagen-deel-1.pdf>

Ruimte voor natuur creëert ruimte voor duurzame energie

Wij roepen de overheid op beschermde gebieden te vrijwaren van gaswinning en andere industriële activiteiten zodat soorten, leefgebieden en ecologische processen zich kunnen herstellen; nota bene in beschermde zeegebieden! Voor de maatschappij als geheel is dat beter dan schadelijke effecten toetsen aan zwakke doelstellingen die geen herstel kunnen opleveren.

Neem bedreigingen weg en laat de natuur de koers of uitkomst bepalen. Niet alleen illustreert de voorbeelden hierboven dat we collectief lijken te lijden aan het *shifting baseline syndrome*, ook het gebrek aan toepassing van het voorzorgsbeginsel lijkt niet te zijn doorgedrongen: “*We hebben niet of nauwelijks een idee, dus het schadelijke effect zal wel verwaarloosbaar zijn*”. Zo is er bijvoorbeeld geen idee over dwergvinvissen populatie verspreiding, en hebben we geen idee van de schade -door het wegnemen van dit specifieke gebied- die wordt toegebracht aan het grotere omliggende te beschermen rifgebied en het wel beschermde Natura 2000-gebied in Duitsland.

Het wordt tijd dat Nederland de natuurdoelen en verplichtingen serieus neemt. En dat -door natuur te herstellen en te beschermen- we gezonde en weerbare ecosystemen creëren waar ook ecologische ruimte bestaat voor het opvangen van schadelijke effecten van wind op zee (en de op handen zijnde kabeltracés in de Borkumse Stenen die ook dwars door beschermde gebieden getrokken zullen worden¹⁵) door te investeren in natuurherstel en effectief beschermde gebieden. Destructie en inname van ‘ecologische ruimte’ -die reeds overschreden is in onze gedegradeerde ecosystemen- door fossiele energie-industrie en dan ook nog midden in de belangrijkste delen van een beschermd gebied is onverantwoord.

¹⁵ Quickscan economische effecten windmolengebieden.

<https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksprojecten-LNV/Expertisegebieden/kennisonline/Quickscan-economische-effecten-windmolengebieden.htm>

Nederland zou in de biodiversiteit en klimaatcrisis waar we in zitten, moeten stoppen met effecten onder het tapijt schuiven en zou moeten nadenken hoe we de kleine plukjes overgebleven natuur de kans geven om het grotere Noordzee ecosysteem te herstellen.

Ieder heeft recht op een gezonde natuur en een leefbaar klimaat.¹⁶

Impact op oesterrif

WWF en ARK werken samen met vele andere partijen aan actief herstel van oesterriffen en andere schelpdierriffen. Deze riffen, gevormd door o.a. oesters en andere schelpdieren, bieden een kraamkamer voor zeedieren, dienen als houvast voor planten en dieren om op te groeien, filteren het water, verhogen visproductie en dragen bij aan kustbescherming en een stabiele zeebodem waar CO₂ in kan worden opgeslagen. De soortenrijkdom op schelpdierriffen is minstens 60% hoger ten opzichte van nabijgelegen zandbodems¹⁷. Schelpdierriffen zijn fundamenteel voor een weerbaar en gezond Noordzee-ecosysteem.

Wereldwijd vinden projecten plaats om riffen te herstellen en ook de Nederlandse overheid zet in op een terugkeer en herstel van biogene riffen zoals schelpdierbanken in de Noordzee, waaronder die van platte oesters in het bijzonder. Daarom heeft de Nederlandse overheid verschillende beleidsvoornemens geformuleerd in de geactualiseerde Mariene Strategie (deel 1) 2018–2024 (2018), Mariene Strategie (deel 3) 2012–2020 (2015), Beleidsnota Noordzee 2016–2021 (2015), Noordzee 2050 Gebiedsagenda (2014), Natuurambitie Grote Wateren 2050 en verder (2014) en Uitvoeringsagenda Natuurlijk Kapitaal (2013). Daarnaast worden platte oesters als typische soorten in de profieldocumenten van H1110 en H1140 opgenomen en worden oesterriffen als biogene structuren toegevoegd aan het H1170 profieldocument, ter uitvoering van de motie van kamerlid Futselaer op 8 december 2020¹⁸. Een motie die overigens met een ruime kamermeerderheid werd aangenomen. Het Ministerie van LNV heeft in februari 2021 bevestigd deze motie als een verplichting te zien en dat deze motie voor einde 2021 uitgevoerd zal worden.

De Noordzeebodem bestond eind 19e eeuw voor ongeveer 30% uit platte oesterriffen. Deze zijn

¹⁶ Report from the special rapporteurs of the UN on the Human Rights to a Healthy Environment <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Environment/SREnvironment/Pages/HealthySustainable.aspx> Right to a healthy and sustainable environment. This report, prepared jointly by the former Special Rapporteur Mr. John Knox (2012-2018) and the current Special Rapporteur Mr. David Boyd (2018 – present), examines the relevance and importance of the potential recognition of the right to a healthy environment by the UN (A/73/188).

¹⁷ M. J. A. Christianen, W. Lengkeek, J. H. Bergsma, J. W. P. Coolen, K. Didden, M. Dorenbosch, F. M. F. Driessen, P. Kamermans, E. Reuchlin-Hugenholtz, H. Sas, A. Smaal, K. A. van den Wijngaard & T. M. van der Have (2018) Return of the native facilitated by the invasive? Population composition, substrate preferences and epibenthic species richness of a recently discovered shellfish reef with native European flat oysters (*Ostrea edulis*) in the North Sea, Marine Biology Research, 14:6, 590-597, DOI: [10.1080/17451000.2018.1498520](https://doi.org/10.1080/17451000.2018.1498520)

¹⁸ Motie Futselaer 8 december 2020 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2020Z24281&did=2020D50988>

verdwenen door overexploitatie, ziektes en koude winters. Daarmee is de bronpopulatie grotendeels verdwenen. De verwachting is dat riffen niet of nauwelijks uit zichzelf zullen terugkeren.

Natuurherstelproject WWF en ARK

In de Noordzee is de wilde platte oester een bedreigde en zeldzaam voorkomende diersoort. WWF en ARK werken daarom aan actief herstel van oesterriffen door middel van kickstarten van riffen op verschillende manieren en een 'leren door te doen' aanpak: we onderzoeken wat de beste receptuur is voor het herstel, en herstellen tegelijkertijd de oesterriffen.

Vóór OneDyas kan (laten) inschatten wat het effect is van een activiteit op een onderwerp, zoals een leefgebied, een diersoort, een ecologisch proces of een nabije gebruiker of activiteit, moet er begrip zijn van de laatste kennis en informatie over dat onderwerp. Na het lezen van de stukken ontbreekt het OneDyas en Royal Haskoning ons inziens aan kennis over de ontwikkelingen van het oesterrif. Geen enkel rapport over dit rif wordt aangehaald in de MER of de natuurtoets. Dat zou wel het geval moeten zijn enerzijds vanwege de door One-Dyas gedane toezeggingen om de effecten van het N05-A project op de schelpdierriffen goed te onderzoeken, anderzijds gezien de kansen en verplichtingen vanuit wet- en regelgeving met het betrekking tot het herstellen van schelpdierriffen.

Actief natuurherstel van een oesterrif op de de Borkumse Stenen is door de overheid begin 2018 vergund en veelvuldig gemonitord en onderzocht door o.a. Wageningen Marine Research, Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, onderzoeksprogramma's *Ecofriend*, *ReVIFES*, Bureau Waardenburg, Deep, ARK en WWF.

De resultaten van het oesterrif op de Borkumse Stenen; het eerste actief herstellende oesterrif in de diepere Noordzee zijn zeer positief:

- overleving van oesters
- groei van oesters
- voortplanting van oesters
- reproductie
- jonge aanwas
- tekenen van vestiging van jonge aanwas in het gebied
- beginnend herstel van riffunctie
- toename soortenrijkdom/mariene biodiversiteit

Dit filmpje geeft een korte indruk: https://youtu.be/rH_eJrUmWmM

Relevante stukken moeten worden bekeken en geraadpleegd om goed de effecten in te kunnen schatten en onzekerheden over effecten te duiden. Waaronder:

- Koelman, M. Deep B.V. 2018. Survey report. Inspection survey oysterbank North Sea (Borkum) the Netherlands, bathymetry, sidescan sonar, ADCP and grab samples.

- Dideren, K., Lengkeek, W., Kamermans, P., Deden, B., Reuchlin, E. Pilot to actively restore native oyster reefs in the North Sea. *Comprehensive report to share lessons learned in 2018*. Report 19-013. Bureau Waardenburg, Culemborg. WWF, Zeist.
- Sas, H. et al., Recommendations for flat oyster restoration in the North Sea, 2019 https://www.ark.eu/sites/default/files/media/Schelpdierbanken/Recommendations_for_flat_oyster_restoration_in_the_North_Sea.pdf
- Lengkeek, W., Maathuis, M.A.M., Bergsma, J.H., Dideren, K. 2019. Field report monitoring oyster pilot Borkum Reef Ground april 2019.
- Dideren, K., Lengkeek, W., Kamermans, P., Deden, B., Reuchlin-Hugenholtz, E., Bergsma, J. H., van Gool, A. C. M., van der Have, T. M., & Sas, H. (2019). *Pilot to actively restore native oyster reefs in the North Sea: comprehensive report to share lessons learned in 2018*. (Report / Bureau Waardenburg; No. 19-013). Bureau Waardenburg. https://www.ark.eu/sites/default/files/media/Schelpdierbanken/Report_Borkumse_Stenen.pdf
- Dideren, K., W. Lengkeek, J.H. Bergsma, U. van Dongen, F.M.F. Driessen, P. Kamermans 2020. WWF & ARK Borkum Reef Ground oyster pilot. Active restoration of native oysters in the North Sea - Monitoring September 2019. Bureau Waardenburg Report no.19-227. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Bos, O.G., Kamermans, P., Schutter, M., Maathuis, M. van Gool, A., van der Have, T, Bergsma, J., Raaijmakers, T., van Duren, L., Sas, H. 2020. Monitoring of oyster bank restoration Gemini Offshore windfarm and Borkum Reef 2019. Progress report Project Ecofriend 2019 <https://www.wur.nl/en/project/ecofriend.htm>
- Kardinaal, W.E.A., J.H. Bergsma, L.J.G.M. van Dongen & F.M.F. Driessen, 2020. WWF & ARK Nature Borkum Reef Ground oyster pilot. Active restoration of native oysters in the North Sea - Monitoring September 2020. Bureau Waardenburg Report no. 21-209. Bureau Waardenburg, Culemborg. https://www.ark.eu/sites/default/files/media/Schelpdierbanken/20-0101_field_report_BorkumReef_Ground_oyster_pilot2020_final_1.pdf
- Onderzoeksresultaten van EcoFriend: Ecofriendly reef restoration pilots in offshore windfarms <https://www.wur.nl/en/project/ecofriend.htm>, lead by Dr. O.G. Bos, Wageningen Marine Research
- Onderzoeksresultaten van North Sea Reef Vitalization For Ecosystem Services (North Sea ReViFES) Research project, lead by Prof. dr. T.J. Bouma, Wageningen University & Research (17671)

Royal Haskoning heeft de oesterrif-projectleider en vergunninghouder Wereld Natuur Fonds nooit benaderd voor bovenstaande kennis of informatie over het oesterrif, terwijl belangrijke informatie zoals de ontwikkeling van het oesterrif, soortenlijsten / biodiversiteit, bodeminformatie van het gebied etc. voorhanden zijn. Ook zonder WWF daarover te benaderen had deze kennis moeten worden meegenomen in de onderbouwing van de onderhavige vergunningaanvragen en in de beoordeling daarvan, om effecten goed in te kunnen schatten. Deze Informatie is online gewoon te vinden.

Door het niet meenemen van de meest recente kennis (zoals bijvoorbeeld het feit dat er succesvolle reproductie plaatsvindt, baby-oesters en larven in de waterkolom in en rondom het gebied, verspreiding van oesters in een groter gebied) en natuurwaarden waar de effecten van gaswinning aan getoetst moeten worden, zijn effecten niet of op een verkeerde manier geanalyseerd.

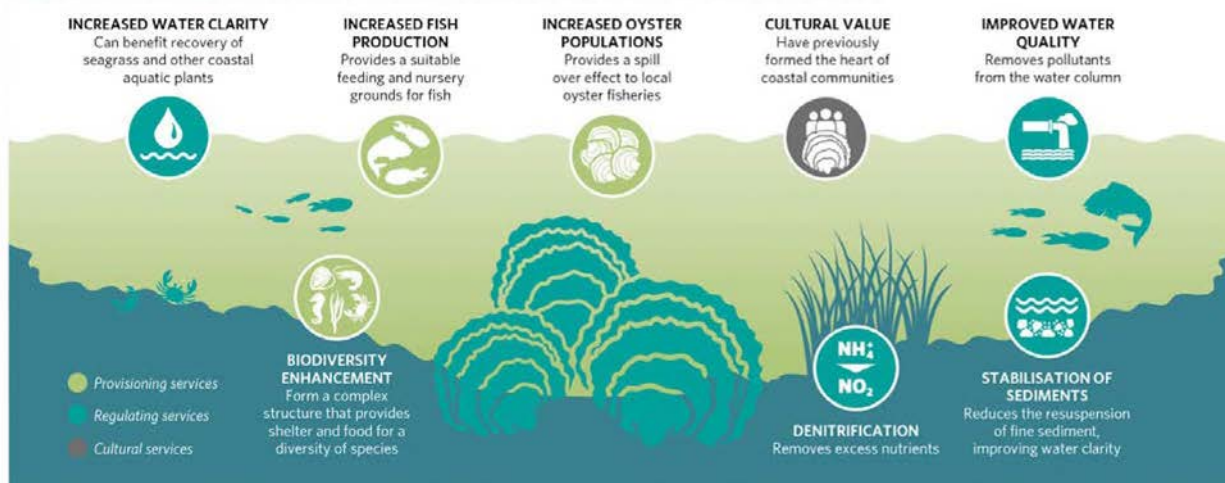
Overigens wordt ook de waarde van dit natuurherstelproject gebagatelliseerd met stellingen zoals op pagina 20 MER: “Met dit project en andere oesterbankherstelprojecten willen natuur- en milieuorganisaties onderzoeken of oesterbanken en de oorspronkelijke biodiversiteit daarvan weer teruggebracht kunnen worden.” Hoewel de oorspronkelijke biodiversiteit niet terug is, is

wel onderzocht en aangetoond dat de biodiversiteit in dit gebied is toegenomen sinds de plaatsing van het oesterrif in de onderzoeksrapporten. Dit feit wordt nergens in de stukken erkend. Kortom, doen alsof het louter een onderzoek is, doet afbreuk aan de tot nu toe behaalde resultaten voor natuurherstel in het gebied.

Op die manier is het ook makkelijk om voorbij te gaan aan een toetsing van de effecten van het N05-A project op de positieve werking van het rif, en aan onderzoek naar de effecten van de plannen van OneDyas op de functie van het rif en herstel van dit leefgebied voor soorten. Bijvoorbeeld, geluidsoverlast op vogels wordt niet getoetst op basis van herstel van een oesterrif, noch de biodiversiteit die daarmee herstelt en de aantrekkingskracht en positieve werking op andere soorten zoals vissen, vogels, zeezoogdieren.

Een vergunning uitgeven aan OneDyas en de bijbehorende verstoring, verontreiniging en destructie van het oesterrif en de omgeving eromheen, zal niet alleen waarschijnlijk het complete oesterrif zelf vernietigen, maar ook de deels al in gang gezette, positieve werking voor omringende gebieden, waaronder 1. verspreiding van oesterlarven in de waterkolom naar andere delen van de Noordzee (waarvan we vermoeden dat dit al gebeurt (Ecofriend) en ontstaan van nieuwe riffen 2. Op langere termijn herstel van meer ecologische processen en het ecosysteem, zoals samengevat in het figuur hieronder:

ECOSYSTEM SERVICES PROVIDED BY NATIVE OYSTERS *OSTREA EDULIS*

©2020, Native Oyster Network - UK & Ireland.
Native Oyster Restoration Alliance.

Dat het Borkumse Stenen oesterrif binnen zo een korte tijd al resultaten oplevert is hoopvol. Dit zou reden moeten zijn om dit specifieke rif zich verder te laten ontwikkelen en ook op andere plekken riffen te herstellen.

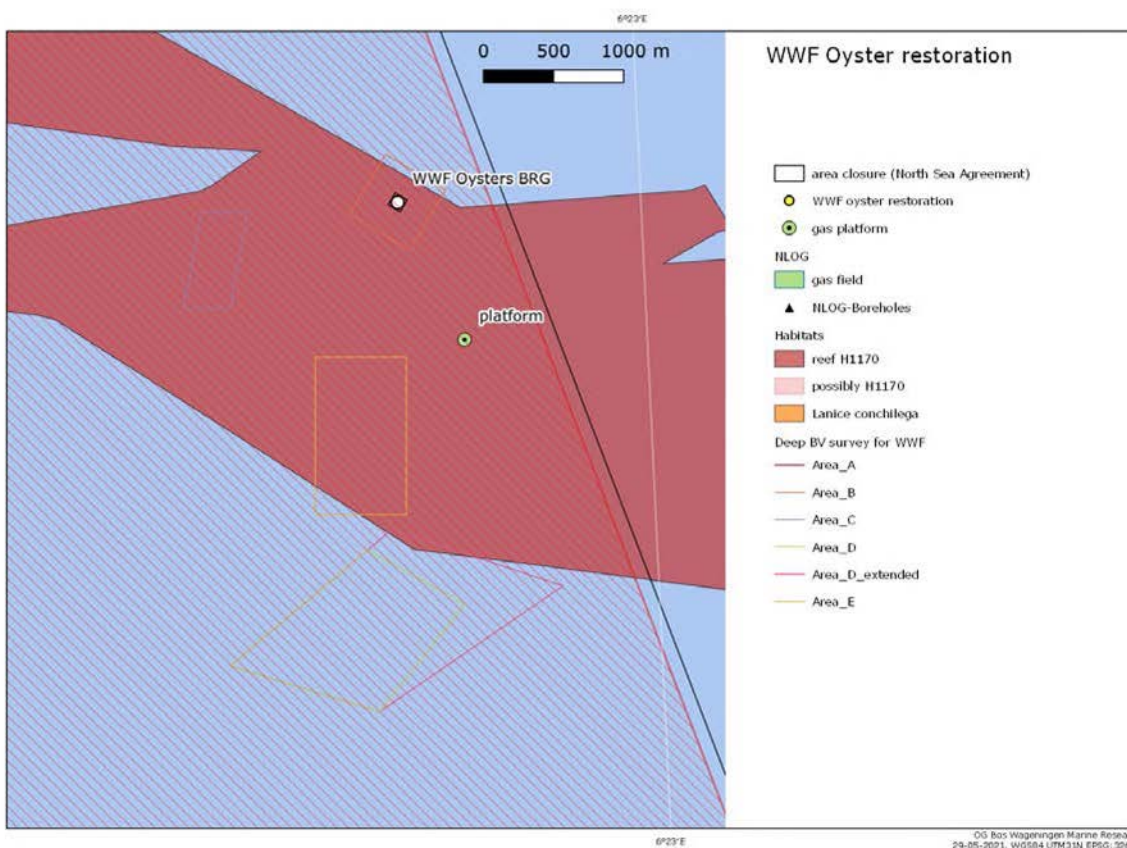
Uiteraard zouden ook zonder deze positieve resultaten partijen de kans moeten krijgen om hun onderzoek in een vergund gebied voort te zetten en het oesterrif te blijven monitoren. Immers, platte oesterriffen worden gezien als een belangrijk onderdeel voor Noordzee ecosysteem

herstel. Niet alleen in Nederland, maar ook in andere Noordzeelanden. Dat wordt straks wel heel erg lastig, indien niet onmogelijk als we niet meer in en rondom ons onderzoeksgebied mogen monitoren vanwege het boorplatform en de activiteiten van One-Dyas.

Wat gaat fout in de toetsing van effecten van gaswinning op het oesterrif?

Afstand overschat

De locatie van het rif ten opzichte van het boorplatform (en andere daarbij horende ontwikkelingen) klopt niet. Daarmee wordt ook de afstand overschat. De afstand is niet 1500 meter, maar slechts 745 meter van boorplatform tot zuidelijkste deel vergunde gebied.

Wij voegen hier nogmaals de WGS84 coördinaten toe (die ook met OneDyas reeds lang geleden zijn gedeeld).

Afstand tussen platform en zuid kardinale boei/betonning = 745 meter: Platform OneDyas: N 53°41' 32.393" E 6°21'18.903" ; Zuid kardinaal WNF Oesterrif: N 53°41'53.49240" E 6°20' 59.30158".

Afstand tussen platform en noord kardinale boei/betonning = 1435 m: Punt noordkardinaal:

N 53° 42' 15.9" E 006° 20' 51.6".

Wat OneDyas / Royal Haskoning hier feitelijk heeft gedaan is rekenen met het verste punt van het aan WWF vergunde gebied ten opzichte van het boorplatform, in plaats van het dichtstbijzijnde punt.

Niet 1500 meter maar 750 meter is de afstand die moet worden ingevoerd in de geluids-, verontreinigings- en andere modellen die effecten inschatten. Zo beschrijft het rapport van TNO al wel dat er volgens de geluidsmodel berekeningen een risico is dat de SELss op 750 m bij het heien van de jacketpalen zonder mitigatiemaatregelen maximaal 3 dB hoger is dan de vanaf 2023 geldende Nederlandse geluidsnorm (168 dB re 1 Pa²s) voor het heien van turbinefundaties voor offshore windparken. Dat is dan 11 dB te hoog volgens de Duitse grenswaarde. Geluidsniveaus berekend aan de hand van 750 meter zullen hogere overschrijdingen betekenen van de Nederlandse normen, die overigens te hoog liggen en niet in lijn zijn met de in Duitsland gehanteerde normen

Alle analyses omtrent effecten op oesterriffen zullen opnieuw moeten worden uitgevoerd, zullen al deze analyses opnieuw uitgevoerd moeten worden.

Verkeerde oppervlakte

Het vergunde gebied is niet 1 hectare oftewel 100 bij 100 meter- hoewel het klopt dat binnen dit gebied de oesters en rifstructuren geplaatst zijn- maar beslaat een oppervlakte van 25 hectare (500 bij 500 meter).

Wanneer de bovengenoemde oesterrif herstelproject onderzoeksrapporten zouden zijn geraadpleegd, had OneDyas / Royal Haskoning kunnen lezen dat de oesters niet meer allemaal precies in het gebied van 100 bij 100 meter zijn blijven liggen, maar dat deze hoogstwaarschijnlijk deels zijn uitgewaaid. Kortom in de natuurtoets moet gerekend worden met de 25 hectare oppervlakte (het hele vergunde gebied dat oesterrif herstel en onderzoek als doel heeft) en dus een afstand van maximaal 745 meter afstand t.o.v. het boorplatform.

Effecten op oesterrif niet onderzocht en aannames niet onderbouwd

Royal Haskoning stelt: "*Schelpdieren zijn minder gevoelig voor onderwatergeluid dan zeezoogdieren, maar omdat precieze gegevens niet bekend zijn wordt er ervanuit gegaan dat er schade aan oesters kan optreden bij een geluidsniveau van 168 dB (het geluidsniveau dat in Nederland voor bruinvissen (en ook zeehonden en vissen) wordt gehanteerd als geluidsnorm, worst-case).*" Welke onderbouwing toont aan dat larven en jonge oesters minder gevoelig zijn als zeezoogdieren? Welke studie toont aan dat zij na blootstelling van dit geluidsniveau (voor de periode die nodig is volgens OneDyas) nog succesvol kunnen vestigen en uitgroeien tot volwassen oesters? Overigens klopt dat geluidsniveau niet, want oesters liggen dichterbij dan de afstand waar nu mee wordt gerekend.

Op zee zijn geen stikstofgevoelige habitattypen aanwezig. Dat wordt vermeld in bijlage 9 van de Natuurtoets. Waar is dat aangetoond voor het oesterrif? Gezien de grote hoeveelheden scheepsverkeer en bouwwerkzaamheden pal naast het rif, zou in de natuurtoets voor een dergelijke claim wel een onderbouwing moeten komen. Burson et al (2016)¹⁹ vermelden dat zeewater meestal een verhouding van stikstof:fosfaat heeft van niet hoger dan 20:1, maar dat deze vlak voor onze kust is opgelopen tot 375:1. Dat heeft een effect op algengroei, totale productie en soortensamenstelling. Teveel stikstof kan ook zuurstofloosheid veroorzaken. Significante effecten op het oesterrif van nog meer stikstof door gaswinning wanneer het zeewater al in een dergelijk verstoorde verhouding verkeert is niet uit te sluiten zonder daar meer over te zeggen dan "Op zee zijn geen stikstofgevoelige habitattypen aanwezig."

De gedane berekeningen kunnen niet gecheckt worden, zoals "*Ook het oesterbankherstel project valt binnen de 150 dB contour, het geluidsniveau is daar 169 dB (de Jong et al., 2020).*" Enerzijds klopt die afstand niet, en wij kunnen het model wat hieraan ten grondslag niet checken met de juiste afstand. Daarnaast is het maar de vraag of theoretische werkelijkheid ook in de praktijk zo werkt. En experimenteren met mogelijk dodelijke geluidsimpact zal het einde van dit tot nu toe succesvolle natuurherstel betekenen. Onduidelijk is hoe OneDyas zal aantonen dat de activiteiten en bijvoorbeeld de geluidsoverlast geen schade opleveren (op korte en lange termijn)?

In sectie 2.2.1 van de natuurtoets wordt gemeld dat 500 meter lange ankerkettingen gebruikt worden voor de kraan om het platform te verplaatsen. Zullen die als eerste het rif verwoesten? Verder stortstenen, op welke afstand tot het oesterrif komen deze? Met deze natuurtoets die de verkeerde afstand hanteert, kunnen wij op geen enkele manier een goede inschatting maken van hoe dichtbij het allemaal komt.

WMR deed een quickscan naar effecten van gaswinning²⁰. Deze is destijds ook meteen aangeboden aan OneDyas en de ministeries die met deze gaswinning te maken hebben. In deze quickscan is een inschatting gemaakt van mogelijke effecten van ontwikkeling van gasveld NO5-A op de natuurwaarden van het gebied. Uit deze beknopte studie bleek dat offshore activiteiten ten behoeve van gaswinning effecten kunnen hebben die variëren van schadelijk tot dodelijk voor de natuurwaarden van het gebied de Borkumse Stenen inclusief het daar aanwezige oesterrif. Helaas kunnen de voorliggende OneDyas / Royal Haskoning effecten analyses, natuurtoets, MER, PB, etc. onze zorgen omtrent de door WMR aangevoerde drukfactoren -behorend bij activiteiten van gaswinning (zie tabel hieronder)- niet wegnemen.

¹⁹ Burson A., Stomp M., Akil L., Brussaard C.P.D. & Huisman J. 2016. Unbalanced reduction of nutrient loads has created an offshore gradient from phosphorus to nitrogen limitation in the North Sea. *Limnology & Oceanography* 18 januari 2016. doi: 10.1002/lno.10257

²⁰ Tamis, J.E.; Jongbloed, R.H.; Kamermans, P. 2019. Quickscan mogelijke effecten gaswinning bij Borkumse Stenen op platteoesterrif. Wageningen Marine Research. Rapport C033/20 <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/563380>

Tabel 1 Matrix activiteiten – drukfactoren (op basis van Tamis et al., 2011)

X: voorkomen/optreden van de drukfactor door de activiteit.

DATUM
22 februari 2019ONS KENMERK
1910345.JA-ihPAGINA
5 van 15

Activiteit	1. Oppervlakteverlies	2. Verontreiniging	3. Verstoring zeebodemhabitat	4. vertroebeling	5. Verstoring door geluid	6. Verstoring door licht / optische verstoring
Exploratiefase						
seismisch onderzoek		X			X	X
Boorfase						
plaatsen en gebruik boorplatform	X	# ¹	X	X	X	X
boren exploratie- en productieputten		# ¹	X		X	
helen			# ²		X	
lozing van boorspoeling en boorgruis		X	X	X		
lozing van regen-, spoel- en schrobwater		X				
lozing van sanitair afvalwater		X				
productietesten / affakkelen					X	X
gebruik stand-by boot		X			X	X
Installatiefase						
leggen en gebruik pijpleidingen	X	X	X	X	X	X
plaatsen platform	# ³	X	X	X	X	X
Productiefase *						
normale bedrijfsvoering hoofdplatform	X	# ⁴			X	X
normale bedrijfsvoering satelliet	X					X
lozing productiewater		X				
lozing van regen-, spoel- en schrobwater		X				
aangroeiwering en corrosiepreventie		X				
lozing van sanitair afvalwater		X				
onderhoud platform		X			X	
Transport						
helikopters					X	X
schepen		X			X	X
Ontmanteling						
verwijderen pijpleidingen		X	X	X	X	X
verwijderen platform		X	X	X	X	X

* Tijdens de productiefase vinden emissies naar de lucht door verbrandingsgassen plaats, bijvoorbeeld afkomstig van generatoren voor de elektriciteitsopwekking, gasmotoren of compressoren. Ook vinden emissies naar de lucht van onverbrande koolwaterstoffen plaats door het van druk aflaten van de installaties, het afblazen van gassen en lekverliezen. Daarnaast ontstaan reststoffen die worden afgevoerd naar het vasteland. Deze emissies zijn hier buiten beschouwing gelaten vanwege de focus op het lokale mariene milieu.

Deze drukfactor speelt wel een rol maar wordt (ook) meegenomen in afzonderlijke activiteiten en is hier niet genoemd om dubbel tellen te voorkomen: 1) verontreiniging tijdens de boorfase wordt veroorzaakt door diverse lozingen en scheepvaart; 2) verstoring van de zeebodem door helen wordt meegenomen bij het boren van de putten (is onderdeel van het boorproces); 3) oppervlakteverlies door een productieplatform wordt meegenomen bij de productiefase; 4) verontreiniging tijdens de productiefase wordt veroorzaakt door diverse lozingen, aangroeiwering en corrosiepreventie en onderhoud platform.

Bepaalde gaswinning activiteiten en bijbehorende drukfactoren zijn simpelweg niet beoordeeld, zoals verwijdering van het platform. Men kan niet effecten van ontmanteling niet meenemen doordat het te ver in de toekomst is. Als je een boorplatform verwijderd, wat doet dat met een oesterrif dat daar is ontstaan? En dat is zeker geen reden om de resten van een boorplatform dan maar te laten staan met de nodige vervuiling die daarbij gepaard gaat. TNO stelt: "Gezien de grote onzekerheid van de uit te voeren activiteiten is de geluidsemisatie ten gevolge van de

decommissioning niet verder beschouwd.” Is die emissie niet eerder gemeten? Waarom kan hier geen inschatting voor worden gegeven? Als het Borkumse Stenen-gebied na al die jaren uitstel in 2022 eindelijk beschermde status bereikt en gezien het feit dat het Duitse Borkum Riffgrund reeds beschermde status heeft, dan kan je zo een grote impact niet afdoen met: het is te ver in de toekomst. Over de risico's en effecten van ontmanteling op een nabij oesterrif zal wat gezegd moeten worden. Daarbij is door de Commissie M.E.R. aangegeven dat in deze MER zou moeten worden aangegeven *“welke materialen (zoals leidingen) na beëindiging van de activiteiten en productie zullen achterblijven in zee/de zeebodem en wat de effecten hiervan zijn”*²¹

In de analyse van het rampenplan worden niet de effecten onderzocht van blow-outs op het oesterrif en op de andere aanwezige natuurwaarden in het gebied de Borkumse Stenen MER deel 2 hoofdstuk 14. Hoe om te gaan met de consequenties van een blowout voor de natuurwaarden moet zorgvuldig omschreven worden.

In dit gebied volgden afgelopen jaren in relatief korte periode meerdere containerrampen, en dus is de beschrijving *“Het projectgebied ligt in een matig intensief bevaren deel van de Noordzee. Enkele kilometers ten noorden van de beoogde locatie van het platform bevindt zich de intensief bevaren scheepvaartroute Terschelling - Duitse Bocht. Het plangebied wordt als aanlooproute naar de havens in het Eems-Dollardgebied gebruikt. Verkeerscheidingsstelsels, clearways en ankergebieden moeten in stand blijven.”* geen realistische voorstelling van de feitelijke puinhoop die scheepvaart maakt in dit gebied en die tot op heden niet voorkomen heeft kunnen worden gezien de herhaling van fouten. Een boorplatform in dit gebied zal grote risico's meebrengen bij botsing met scheepvaart en lading en die moet in de MER getoetst worden. Scheepvaart rampenplan is ook nog niet gereed en routes zijn nog niet aangepast. Voorts zijn er geen bindende regels voor scheepvaart en dus grote kans op weer een ramp. NOS bericht Onderzoeksraad voor de veiligheid.²²

Ook de cumulatie van deze drukfactoren, zoals bijvoorbeeld omtrent geluid zijn niet gewogen in combinatie met de reeds aanwezige geluidsbronnen: wat doet al het scheepvaartverkeer van de scheepvaartroute in combinatie met scheepvaart behorend bij gaswinning, alsmede geluid door gaswinning activiteiten zelf met het oesterrif. Zie hoofdstuk Cumulatieve effecten. Veel effecten kloppen niet door hanteren van verkeerde locatie en verkeerde oppervlakte van het oesterrif.

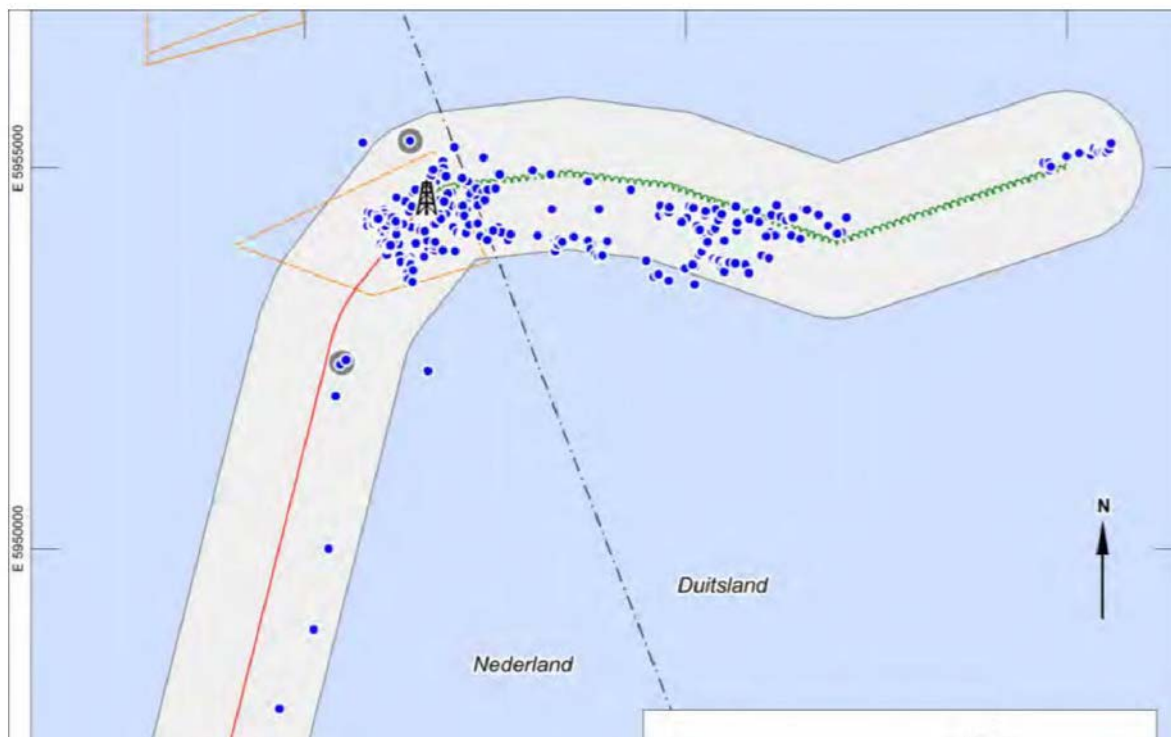
Effecten op ontwikkeling oesterrif niet getoetst

De ruimte voor een oesterrif om zich uit te breiden zal in één keer zeer beperkt worden, juist in de opportune richting qua stroming. Daarnaast is de ruimte al beperkt, in verband met de in het noorden aanwezige scheepvaartroute, effecten daarvan en risico's op rampen door scheepvaart (containerrampen zijn helaas niet zeldzaam hier). Naar het zuiden toe is de kans voor uitbreiding van dit rif kansrijk door de aanwezigheid van clusters schelpkokerwormvelden,

²¹ <https://www.commissiemer.nl/docs/mer/p34/p3417/a3417rd.pdf>

²² <https://www.nos.nl/t/2382488>

stenen, schelpen, en andere structuren; te zien op pagina 38 van MER Bijlage 10 Deel 2.

Deze harde structuren zijn rifstructuren en die gaan goed samen met ontwikkeling van biogene riffen. Ontwikkeling van het rif naar het zuiden toe zal worden afgesloten. In het geval dat er oesters zijn die de OneDyas activiteiten overleven, zullen opportune locaties voor uitbreiding niet meer beschikbaar zijn waaronder het wrak op het tracé gaspijp, na ingraving van de gaspijp en de daaropvolgende reductie of verwijdering van stenen en schelpkokerwormvelden.

In de natuurtoets is geen rekening gehouden met effecten van verontreiniging, geluid, en andere effecten op alle levensfasen van de oesters, maar ligt de focus op overleving van volwassen individuen. Niet op groei, voortplanting en settlement. Zo wordt gesteld: *“Het oesterbankherstelproject wordt niet beïnvloed door het lozen van boorgruis en -spoeling.”* Hoe kan dat worden uitgesloten? Zware metalen blijven in de organen zitten en kunnen de reproductie negatief beïnvloeden. Bij deze grote oesters van wel 25 jaar die 200-300 liter water per 24 uur filteren, kan men met de hoeveelheden lozingen en verontreinigingen niet beweren dat dit geen effect heeft zonder echt te kijken naar zware metalen en reproductie van het oesterrif. Zware metalen gaan door de kieuwen en worden in organen opgeslagen. Daarmee is het dus op z'n minst onzeker of het rif wel kan blijven ontwikkelen en is niet uitgesloten dat deze concentraties uiteindelijk het einde kunnen inluiden van het oesterrif. Zo zijn er meerdere effecten van gaswinning niet getoetst en is het onzeker of het rif zich kan blijven ontwikkelen.

Voorts is in geen van de ruim 2500 pagina's aan documentatie nergens gerept over het oesterrif natuurherstelproject in de Borkum Riffgrund, uitgevoerd door het Duitse ministerie BFN en onderzoeksinstituut AWI. Zie:

<https://www.awi.de/en/science/biosciences/shelf-sea-system-ecology/main-research-focus/european-oyster/restore.html>

<https://www.bfn.de/en/activities/marine-nature-conservation/artenschutzprojekte/restoration-of-the-european-flat-oyster.html>

Het doel van de Duitse overheid is: to establish a healthy stock of European flat oysters in the German North Sea and, to the greatest extent possible, restoration of biodiverse, biogenic reefs – a unique form of ecosystem in our marine waters.

Wanneer we de door OneDyas geplande toekomstige seismische testen beschreven zien staan op pagina 119 van Bijlage 9-Natuurtoets paragraaf 10.5.2 toekomstige activiteiten van ONE-Dyas in het GEMS-gebied, ziet de toekomst van het oesterrif (maar ook bruinvissen en andere gevoelige soorten) er nog minder rooskleurig uit.

“Naar aanleiding van een aantal succesvolle proefboringen wil ONE-Dyas het gebied van de offshore mijnbouwblokken N4 en M6 verder onderzoeken op de aanwezigheid van mogelijke prospects. Om deze prospects te kunnen onderzoeken is ONE-Dyas voornemens om een 3D seismisch onderzoek uit te voeren in en rond deze mijnbouwblokken, gedeeltelijk in de territoriale zee en op het Nederlands Continentaal Plat (NCP).”

Naleving grenswaarden en mitigatie niet waterdicht

Wij zien nergens een verplichting tot monitoring en controle op het gebied van onder- en bovenwatergeluid, effecten op de zeebodem, maximale toegestane verontreinigingen, effecten op diersoorten, leefgebieden, het landschap en op overige gebruiksfuncties. Waarom niet?

Wij zien niets over toezichthouders en hoe onafhankelijke instanties bovenstaande zaken controleren. Kunnen wij ervan uitgaan dat de overheid niet aanstuurt op zelfregulering in de olie- en gasindustrie aangaande natuur- en milieuschade? Met de duidelijkheid die er nu is dat de overheid faalt in haar rol als toezichthouder op zee, bestaan hier bij ondergetekende natuurclubs grote zorgen over.²³

Voor het oesterrif wordt “een (dubbel) bellenscherm ingezet of een vergelijkbare maatregel met minimaal hetzelfde resultaat, bij het heien van de verankeringspalen waardoor het geluidsniveau naar beneden wordt gebracht met 8 – 14 dB gemitigeerd (voor bruinvissen)). Daardoor wordt het oesterbank-herstelproject niet beïnvloed door het heigeluid en is er geen sprake van een negatief effect op de platte oester.”

Hier neemt men niet de variabele werking van bellenschermen als mitigatie in ogenschouw. De effectiviteit van bubbelschermen hangt af van de lokale omstandigheden zoals weerscondities, sediment type, diepte, materialen en diameter van palen/buizen, energie van het slaan en de

²³ Oolgaard, M.W., Hagen, C. Jaspers, L. NVWA. 2019. Eindrapportage Blackbox Garnalenvisserij. Februari 2019

interval. Bij veel wind en/of stroming of onjuiste toepassing (wat in de praktijk nog wel eens gebeurt) zijn bubbelschermen minder effectief.²⁴

Welke lokale omstandigheden een risico kunnen vormen tot onjuist of ineffectieve toepassing van bubbelschermen voor het oesterrif is niet omschreven en dus is de aanname dat gebruik van bubbelschermen leidt tot het mitigeren van de negatieve effecten op het platte oesterrif, niet goed onderbouwd. Negatieve effecten kunnen dus niet worden uitgesloten, ook niet met gebruik van bubbelschermen.

Schade, letsel en dood van het oesterrif en andere soorten op het rif kunnen niet uitgesloten worden

Naast de voorgenoemde risico's, waaronder de effecten op het oesterrif door onderwatergeluid, door lozen van zware metalen, door direct en indirect habitatverlies door grote bouwwerken, door toegenomen verkeersbewegingen die ons inziens al zullen leiden tot schade, letsel en dood van het oesterrif, is er het probleem van sediment lozingen.

Een greep uit de analyses:

Verstorende activiteiten zullen bij elkaar duren jaren, sommige activiteiten met verstoring / schade toebrengend aan (verschillende levensfasen van) oesters wel weken achtereenvolgend. Bij stress zullen oesters hun schelp sluiten, maar dat kan niet lange tijd achter elkaar: de oesters moeten zuurstof en voedsel uit het water te filteren. Twee weken achtereenvolgens een platform bouwen volcontinu zal voor de oesters een mokerslag zijn. Zie sectie 2.2.1 natuurtoets: *“De plaatsing van het platform neemt maximaal twee weken in beslag. De werkzaamheden worden volcontinu (24 uur per dag, 7 dagen per week) uitgevoerd. Personeel, materialen, brandstof en afvalstoffen worden in deze periode aan- en afgevoerd met behulp van helikopters en schepen. Het productieplatform is tenminste tien jaar continu aanwezig”*, etc.

“Dit sediment kan, afhankelijk van het aantal zware stormen, maanden tot jaren na de boorwerkzaamheden nog aanwezig zijn nabij de platformlocatie. Bij twaalf boringen is de extra sedimentatie binnen een straal van 105 m rond het platform groter dan 1,5 cm, wat betekent dat een gebied van 3,5 ha (0,006%) wordt verstoord.” (...) *“In de omgeving van het oesterbankherstelproject (op 1,5 km afstand) is de extra sedimentatie verwaarloosbaar.” (...)*

²⁴ Brandt, M., Diederichs, A., Dragon, A., Wahl, V., Piper, W., Bellmann, M., ... Nehls, G. (2018). Disturbance of harbour porpoises during construction of the first seven offshore wind farms in Germany. *Marine Ecology Progress Series*, 596, 213–232. <https://doi.org/10.3354/meps12560>
 Nehls, G., Betke, K., Eckelmann, S., & Ros., M. (2007). *Assessment and costs of potential engineering solutions for the mitigation of the impacts of underwater noise arising from the construction of offshore windfarms. BioConsult SH report, Husum, Germany. On behalf of COWRIE Ltd. ISBN-13: 978-0-9554279-4-7.*
 Koschinski, S., & Lüdeman, K. (2013). *Development of Noise Mitigation Measures in Offshore Wind Farm Construction.* Koschinski, S., & Lüdeman, K. (2014). OSPAR inventory of measures to mitigate the emission and environmental impact of underwater noise, ANNEX 1, 10–40. Retrieved from http://www.ospar.org/documents/dbase/publications/p00626/p00626_inventory_of_noise_mitigation.pdf

“6.6.1 Gesuspendeerd materiaal concentratie geen probleem” (...) *“Kortdurende vertroebeling en verhoging van sedimentatie zal naar verwachting geen groot effect hebben op een platte oesterbank en de bijbehorende soorten (Perry & Tyler-Walters, 2016)²⁵.”*

Wij zien niet waar het risico wordt uitgesloten dat deze sedimentatie ook het oesterrif zal treffen en door de oesters heen gefilterd wordt. Dat sedimentatie een groot probleem is voor herstel van oesterriffen is reeds bekend. Sediment dynamiek is in 2017 een criterium geweest bij de selectie van onze huidige locatie voor herstel van een oesterrif (overigens net als het belang van afwezigheid van schadelijke menselijke activiteiten en goede bereikbaarheid van de locatie). De locatie van het oesterrif is geschikt gezien de positieve resultaten, maar of dat zo blijft als er pal naast het rif een sediment-fabriek wordt geplaatst die alles in het water dumpst kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Zoveel boorgruis veel dichterbij dan 1500 meter op en rondom het rif dumpen kan niet goed gaan. Daarnaast vergelijkt de natuurtoets met een verhoogde concentratie van natuurlijk materiaal (deeltjes in de waterkolom na een storm), maar laat na in te gaan op de exacte samenstelling en effecten van die samenstelling op het oesterrif. Wat is de samenstelling van het boorgruis? Is het getest dat oesters dat kunnen filteren zonder problemen voor overleving, groei, voortplanting en recruitment? Waar is dat bewijs?

“Er wordt boorgruis geloosd met tussenpozen, dus bodemdieren kunnen in principe omhoog kruipen, maar de kans is groot dat veel bodemdieren zullen sterven vanwege de dikte van de sediment laag. Het gaat daarbij om een zeer klein gebied, waardoor significante effecten kunnen worden uitgesloten.” Een klein gebied maar wel een van de meest waardevolle gebieden in onze Noordzee! Dit deel van de Borkumse Stenen, dit oesterrif; het enige bekende oesterrif op volle zee en dus mogelijk >90% van dit habitatype op volle zee. Dat zich gezien de onderzoeksresultaten goed lijkt te ontwikkelen en nu naar alle waarschijnlijkheid zal worden vernietigd. Dat is dus een zeer significant effect van een bedreigde soort die dit jaar nog een beschermde status gaat krijgen vanwege het belang van deze rifbouwende soort voor het herstel van biodiversiteit, voor kustbescherming, visproductie, waterkwaliteit en andere positieve effecten. Daar ga je niet mee gokken.

Naast het niet, verkeerd of onvoldoende toetsen van de effecten van gaswinning op het oesterrif, bestaan er nog vele andere bezwaren, waarvan hieronder een selectie.

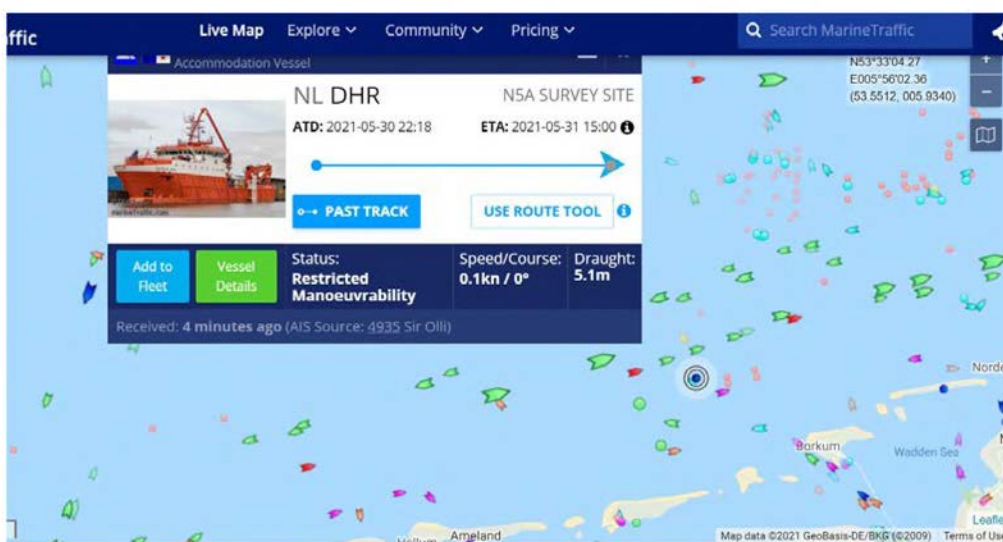
Toegang tot vergunde gebied

Toegang voor natuurherstelprojecten in de toekomst en onderzoek naar huidige natuurherstel zal worden beperkt. Het oesterrif en andere natuurwaarden in het gebied zullen moeilijk bereikbaar worden vanwege de blokkade door gaswinning activiteiten wanneer men vanuit het zuiden naar het rif wil varen, én vanwege de toename van een enorme hoeveelheid verkeer. In de omgeving liggen prachtige locaties voor de oesters om zich te kunnen vestigen, maar ook daar zal ontwikkeling lastig worden met alle effecten van gaswinning én zal het duiken lastig

²⁵ [Dit onderzoek ontbreekt ook op de literatuurlijst en de studie die we wel konden vinden rept hier niet over. Welke bron is dit?](#)

worden met de gaswinning activiteiten en de daarbij behorende risico's en veiligheid zones en restricties daaromtrent.

Op de dag van indiening van de zienswijze, 3 juni 2021 was een onderzoeksbureau in opdracht van het WWF bezig met monitoring van het oesterrif (op en rond het oesterrif; monitoring van soorten) met een klein werkbootje en kregen de onderzoekers te horen van het OneDyas werkschip (zie onderstaande afbeelding) dat hun boot 500 meter afstand moest houden. Onedyas dicteert in dit gebied kennelijk al de regels. Wij kunnen wel raden hoe dit straks zal gaan wanneer er werkschepen heli's graafmachines, pijpleidingen en een platform aanwezig zijn; we kunnen straks niet eens meer onderzoek doen en natuurherstel activiteiten omdat we weggedrukt gaan worden door een gasgigant en zullen we ons aangelegde oesterrif niet eens meer kunnen bereiken, laat staan natuur ontwikkelen of onderzoek doen.

Overheid en One-Dyas houden geen rekening met natuurherstel

In sectie 5.1.1. Van de MER worden aspecten genoemd die zijn meegenomen bij het selecteren van een locatie. Daarin staat niet de afstand tot het oesterrif, ondanks de belofte van OneDyas om de schade aan het oesterrif te beperken. Waarom is afstand tot het oesterrif niet als aspect meegenomen? Schadebeperking en minimale impact was wel toegezegd in gesprekken met OneDyas en in de brief van OneDyas aan WWF, Waddenvereniging en ARK op 21-12-2018. Zie Annex 2 voor een samenvatting van de communicatie tussen partijen omtrent dit onderwerp. Bij het aandragen van kennis over effecten van gaswinning op oesterriffen en andere soorten, in de brief en in emails en gesprekken die zijn gevoerd is er de verwachting gewekt dat er rekening zou worden gehouden met het oesterrif. Het plan om nu dit platform, de pijpleiding en kabel op minder dan een kilometer te plaatsen voelt als een middelvinger naar organisaties en instanties die werken aan natuurherstel. De insteek die wordt gekozen door de overheid om 'zoveel mogelijk functies in de ruimte te stapelen' of 'multifunctioneel ruimtegebruik' leidt tot een zee met een vergaarbak aan industriële activiteiten en geen ruimte voor natuur.

Verder wijzen wij op de beloftes van de overheid en gassector en het niet naleven van afspraken uit het Noordzee Akkoord. Hierin hebben overheid, gassector en natuurbeschermingsorganisaties (et al.) afgesproken dat

4.37 Per saldo zal gaswinning binnen Natura 2000 gebieden afnemen. De huidige praktijk dat onder strikte voorwaarden kan worden gewonnen in Natura 2000 gebieden wordt voortgezet. Deze voorwaarden voldoen aan de te formuleren bovenwettelijke Best Beschikbare Technieken* voor milieubeschermend en natuurversterkend bouwen en exploiteren zoals in de governance structuur van het NZO periodiek zal worden vastgelegd. *Waar hier en elders sprake is van bovenwettelijke verplichtingen geldt dat die redelijkerwijs gevegd kunnen worden zonder dat excessieve kosten door de initiatiefnemer worden gemaakt waar slechts beperkte milieu- of natuur winst tegen overstaan. In het NZO zal op consensus gericht overleg worden gevoerd over de te hanteren definitie van Best Beschikbare Technieken, gebaseerd op ervaringen, jurisprudentie en bestaande literatuur.

In het NZO van 19-5-2021 hebben alle partijen bevestigd dat de afspraken uit het NZA ook van toepassing zijn op de voorgenomen activiteit van OneDyas op de Borkumse Stenen. Op dit moment is het ontwerpbesluit niet conform de NZA afspraken.

Voorts wordt geen inzage gegeven hoe de per saldo afname er dan uit ziet. Er wordt verwezen naar een per saldo afname op het Nederlands Continentaal plat, maar er wordt geen onderscheid gemaakt voor beschermde gebieden. Tegelijkertijd zien we nieuwe aanvragen voor de Borkumse Stenen (One-Dyas) en de Doggersbank (Petrogas). Zolang er geen planning is hoe de per saldo afname er uit ziet zouden deze vergunningen niet verleend moeten worden.

De sector en overheid beroepen zich op het PBL die aangeeft dat gaswinning op de Noordzee afneemt²⁶, dit is voor ons onvoldoende onderbouwing voor de beschermde gebieden. Gaswinning zou daarin zelfs toe kunnen nemen als het elders harder afneemt.

De bovenwettelijke best beschikbare technieken zijn nog niet vastgesteld. Wat wel duidelijk is, is dat de voorgenomen activiteit een grote ecologische impact heeft en daarmee niet conform de afspraken in het NZA is.

Verder is in het NZA afgesproken dat een deel van de Borkumse Stenen wordt gevrijwaard van bodemberoerende visserij (4.40: Vergroting van de vrijwaring van bodemberoerende visserij van de Borkumse Stenen (+558 vierkante kilometer). OneDyas gaswinning zal overlappen met dit gebied. Zie hoofdstuk over beschermde gebieden en soorten.

²⁶ En verwijst hierbij naar: Zie KEV met de gasvoorziening, zie blz 92-94. De winning op zee staat in figuur 5.6

<https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-klimaat-en-energieverkenning2020-3995.pdf>

Tot slot heeft LNV aangegeven dat, ondanks het NZO en NZA, deze vergunningprocedure wel gewoon doorgaat omdat ze anders een onbetrouwbare bestuurder zouden zijn voor de initiatiefnemer die een vergunning heeft aangevraagd, die dient namelijk binnen de termijn een antwoord te krijgen. Echter heeft LNV ons een vergunning verleend voor natuurherstel. Door onze belangen niet mee te nemen tonen ze zich juist een slecht bestuurder en.

Nadeelscompensatie vanwege schade aan oesterbank

Op 13 april 2018 verleende de Minister van I&W ingevolge hoofdstuk 6 van de Waterwet een op 20 februari 2018 door WWF aangevraagde vergunning voor de aanleg en instandhouding van het oesterrif (kenmerk: RWS-2018 / 13754). Verder verleende de Minister van LNV op 11 mei 2018 ingevolge de Wet natuurbescherming een eerder op 30 maart 2018 aangevraagde vergunning voor de in het kader van dit grootschalige natuurherstelproject te herintroduceren platte oesters (kenmerk: DGAN-B / 18092586).

Ten behoeve van dit natuurherstelproject hebben WWF-NL en Stichting ARK Natuurontwikkeling tussen juli 2017 en 3 juni 2021 EUR 1.205.109 euro aan kosten gemaakt. (zie Annex 2 met voorlopig overzicht van gemaakte kosten in de periode juli 2017 en mei 2021, hier zit bijvoorbeeld nog niet de berekening in van de kosten om 80.000 oesters rond de 20-25 jaar oud te laten worden). WWF en ARK behouden zich het recht voor om het overzicht van de ten behoeve van het natuurherstelproject gemaakte kosten verder aan te vullen.

Voor het geval de Minister zou besluiten de omgevingsvergunning voor het platform, de vergunning Mbb pijpleiding en de instemming voor het winningsplan te verlenen en ten gevolge daarvan het natuurherstelproject de oesterriffen geheel of gedeeltelijk teniet gaat of op andere wijze wordt beschadigd, verzoekt WWF om compensatie van de financiële schade die hiervan het gevolg is. WWF baseert dit verzoek om nadeelcompensatie en vergoeding van de te lijden schade onder meer op de nadeelscompensatieregeling die in de Wabo / Wnb is opgenomen en op de grondslag van buitenwettelijke nadeelscompensatie op basis van het beginsel van gelijkheid voor de openbare lasten op grond waarvan een bestuursorgaan gehouden kan zijn tot compensatie van onevenredige schade.

Het moge duidelijk zijn dat de grootste schade voor natuur en voor het oesterrif niet financieel is. Indien deze gaswinning vergunning wordt verleend zullen bedreigde en beschermde diersoorten, leefgebieden en ecologische processen nog verder verwijderd zijn van het bereiken van een gezonde status. Het verlies van natuur in dit gebied en de maatschappelijke kosten die daarbij horen zijn daarom onbetaalbaar.

Onderwatergeluid

Bruinvissen en zeehonden

Wij willen in deze zienswijze aandacht vestigen op de effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren. Hoewel de effecten van olie- en gaswinning (inclusief seismisch onderzoek) op walvisachtigen de afgelopen decennia in toenemende mate onderzocht zijn, zijn er relatief weinig publicaties die de effecten van deze activiteiten op bijvoorbeeld bruinvissen in het veld onderzocht hebben.

Het geluidsniveau bij de ontvanger (de bruinvis) hangt onder andere af van het ontwerp van de geluidsbron, zoals bijvoorbeeld *airgun design* en propagatie van het geluid, dat weer afhankelijk is van lokale factoren zoals sediment type en diepte. Experimenteel onderzoek naar bruinvis gehoor laat zien dat er permanente en tijdelijke gehoorbeschadiging mogelijk is binnen bepaalde geluidsniveaus veroorzaakt door seismisch onderzoek (over het algemeen boven de 160 dB zie bijvoorbeeld Lucke et al. (2009)²⁷. Ook zijn strandingen van andere walvisachtige in verband gebracht met seismisch onderzoek²⁸. Over het algemeen moeten bedrijven daarom mitigatie maatregelen nemen, zoals slow-start en exclusion zones met observers, om bruinvissen uit het geluid van deze schadelijke geluidsgolven te houden. De effectiviteit van deze maatregelen is echter niet duidelijk.²⁹ Hoewel de kans klein wordt geschat³⁰ kan fysieke schade aan bruinvissen dus niet worden uitgesloten. Daarnaast zijn er zowel in experimentele settings³¹ als in het veld gedragsveranderingen waargenomen na blootstelling aan geluid van airguns. Bruinvissen hebben een snelle energieverbranding en moeten zich daarom regelmatig kunnen voeden. Verandering van het gedrag kan daardoor tot een verminderde gesteldheid leiden. In het veld is vermijding van de geluidsbron een vaak gerapporteerde vorm³², maar ook

²⁷ Lucke, K., Siebert, U., Lepper, P. A., & Blanchet, M. A. (2009). Temporary shift in masked hearing thresholds in a harbor porpoise (*Phocoena phocoena*) after exposure to seismic airgun stimuli. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 125(6), 4060-4070

²⁸ Gordon, J., Gillespie, D., Potter, J., Frantzis, A., Simmonds, M. P., Swift, R., & Thompson, D. (2003). A review of the effects of seismic surveys on marine mammals. *Marine Technology Society Journal*, 37(4), 16-34.

²⁹ Wright, A. J. (2014). Reducing Impacts of Human Ocean Noise on Cetaceans: Knowledge Gap Analysis and Recommendations. *WWF International*.

³⁰ Hermannsen, L., Tougaard, J., Beedholm, K., Nabe-Nielsen, J., & Madsen, P. T. (2015). Characteristics and propagation of airgun pulses in shallow water with implications for effects on small marine mammals. *PLoS one*, 10(7), e0133436.

³¹ Kok, A. C., Engelberts, J. P., Kastelein, R. A., Helder-Hoek, L., Van de Voorde, S., Visser, F., & Slabbekoorn, H. (2018). Spatial avoidance to experimental increase of intermittent and continuous sound in two captive harbour porpoises. *Environmental Pollution*, 233, 1024-1036.

³² van Beest, F. M., Teilmann, J., Hermannsen, L., Galatius, A., Mikkelsen, L., Sveegaard, S., ... & Nabe-Nielsen, J. (2018). Fine-scale movement responses of free-ranging harbour porpoises to capture, tagging and short-term noise pulses from a single airgun. *Royal Society open science*, 5(1), 170110.
Brandt, M. J., Dragon, A. C., Diederichs, A., Bellmann, M. A., Wahl, V., Piper, W., ... & Nehls, G. (2018). Disturbance of harbour porpoises during construction of the first seven offshore wind farms in Germany. *Marine Ecology Progress Series*, 596, 213-232.

verminderde vocalisatie³³ en veranderd duikpatroon.³⁴ Het DEPONS model, ontwikkeld voor effecten van heien, maakt het mogelijk om inzicht te krijgen in de populatie gevolgen van deze niet (direct) dodelijke effecten.³⁵

Effecten van heien zijn beter beschreven. Aangezien heien relatief minder intens geluid produceert dan de luchtkanonnen voor seismisch onderzoek kan men op z'n minst uit gaan van vergelijkbare effecten. Zo zijn er voor heien effecten op bruinvissen waargenomen tot 17-25 km afstand.³⁶ Bovendien zijn beiden activiteiten een bron van impulsgeluid. Daarnaast zijn gedragseffecten door de continue geluiden zoals door het boren en scheepsvaart te verwachten. Het is belangrijk om de laatste richtlijnen van geluidsnormen voor zeezoogdieren (en vissen) mee te wegen.³⁷

De norm van 168 dB die wordt toegepast, is vastgesteld op basis van windmolenparken en populatie effecten voor bruinvissen. Door dit toe te passen op populatiegevolgen door hei- en seismische activiteiten voor gasproductie is niet evenredig. Bovendien is deze norm op zichzelf niet voorzichtig genoeg, bijvoorbeeld door de kunstmatige toepassing van een Nederlandse populatie van bruinvissen terwijl dit een Noordzee brede biogeografische populatie moet zijn. Er zal op z'n minst een nieuwe norm of geluidsbudget vastgesteld moeten worden voor dit project waarbij de meest recente resultaten op het gebied van onderwatergeluid (zoals Southall et al. 2019) worden meegenomen.

Daarnaast komende de (populatie) effecten op zeehonden niet duidelijk naar voren. Eveneens mist er bronvermelding bij gemaakte claims. Bijvoorbeeld mbt heien: *Zeehonden bevinden zich rond het platform met name onder water omdat er geen rustplaatsen in de buurt zijn. Ze komen af en toe boven water om adem te halen en kunnen dan verstoord worden, maar dit is minimaal waardoor effecten op zeehonden op voorhand zijn uitgesloten. (Pagina 62 natuurtoets).* Wij

³³ Pirota, E., Brookes, K. L., Graham, I. M., & Thompson, P. M. (2014). Variation in harbour porpoise activity in response to seismic survey noise. *Biology letters*, 10(5), 20131090.

³⁴ van Beest, F. M., Teilmann, J., Hermannsen, L., Galatius, A., Mikkelsen, L., Sveegaard, S., ... & Nabe-Nielsen, J. (2018). Fine-scale movement responses of free-ranging harbour porpoises to capture, tagging and short-term noise pulses from a single airgun. *Royal Society open science*, 5(1), 170110.

³⁵ Nabe-Nielsen, J., van Beest, F. M., Grimm, V., Sibly, R. M., Teilmann, J., & Thompson, P. M. (2018). Predicting the impacts of anthropogenic disturbances on marine populations. *Conservation Letters*, 11(5), 1–8.

³⁶ Dähne, M., Tougaard, J., Carstensen, J., Rose, A., & Nabe-Nielsen, J. (2017). Bubble curtains attenuate noise from offshore wind farm construction and reduce temporary habitat loss for harbour porpoises. *Marine Ecology Progress Series*, 580, 221-237.

Brandt, M. J., Dragon, A. C., Diederichs, A., Bellmann, M. A., Wahl, V., Piper, W., ... & Nehls, G. (2018). Disturbance of harbour porpoises during construction of the first seven offshore wind farms in Germany. *Marine Ecology Progress Series*, 596, 213-232.

³⁷ National Marine Fisheries Service. (2018). 2018 Revision to: Technical Guidance for Assessing the Effects of Anthropogenic Sound on Marine Mammal Hearing (Version 2.0)

<https://tethys.pnnl.gov/sites/default/files/publications/NMFS2018.pdf>

Richtlijnen voor vissen: Popper, A. N., Hawkins, A. D., Fay, R. R., Mann, D. A., Bartol, S., Carlson, T. J., Tavolga, W. N. (2014). ASA S3/SC1.4 TR-2014 Sound Exposure Guidelines for Fishes and Sea Turtles: A Technical Report prepared by ANSI-Accredited Standards Committee S3/SC1 and registered with ANSI.

troffen voor deze aanname geen bewijs, onderzoek of studie waarmee op voorhand effecten kunnen worden uitgesloten.

Daarbij aansluitend zou cumulatie van andere geluidsbronnen meegenomen moeten worden om de effecten te bepalen. Het is niet duidelijk op te maken wat de totale (onafgebroken) duur is van het geluid per activiteit, welke activiteiten wanneer plaatsvinden en in de tijd en ruimte/locatie en overlappen, en hoe ver de effecten reiken op de kaart tov rifstructuren en natuurgebieden etc. Dat moet inzichtelijk gemaakt worden, dus zowel in tijd als in ruimte. Welk geluid is er nu al, welke metingen zijn gedaan? Naast de kaarten met gebieden van geluid die ook moeten worden gemaakt voor cumulatie van geluid; wat is de periode van cumulatieve overlast? Voor de cumulatietoets wordt uitgegaan van de periode 2021 – 2025; waarom? Dit is toch een maximaal 35 jaar durend project?

Zo ligt het project bij een drukke scheepvaartroute en de daarmee verhoogde geluidsniveaus (zie bv. JOMOPANS kaarten), inclusief het scheepvaartverkeer voor de constructie van het project. *“A constant high increase (up to 20 dB) of the sound levels in the southern part of the North Sea and along certain shipping routes was found. The sound levels of shipping, especially in the southern part of the North Sea, can be as high as 120 dB, where the 125 Hz band level of the natural sound by wind is fairly constant over the North Sea at around 90 dB”*³⁸ Dit EU Interreg onderzoeksprogramma JOMOPANS heeft de afgelopen jaren onderwatergeluid gemeten en gemodelleerd. Metingen zijn ook gedaan ten zuiden van de locatie voor voorgenomen gaswinning. In de MER moet naar deze onderzoeken gekeken worden en cumulatie moet getoetst aan de hand van de laatste kennis en inzichten over onderwatergeluid in dit gebied. Effecten door vervuiling door onderwatergeluid worden nu mogelijk onderschat. Er kan bijvoorbeeld ook (gehoor)schade kan optreden wanneer een dier langdurig wordt blootgesteld aan geluid dat onder de geluidsnorm valt (SELcum). Deze MER is onderdeel van een kennelijk bredere probleem van het niet goed toetsen van cumulatieve impacts van onderwater geluid: *“However, many EIAs for underwater noise do not apply scientifically credible methods, and regulators often lack the expertise to critically assess consent applications (...) the consideration of cumulative effects remains inadequate.”*³⁹

De effectiviteit van ramp-up/slow start met de bijbehorende aanname dat bruinvissen en zeehonden wegzwemen, maar daarvan is in praktijk weinig onderzocht en dus onduidelijk.⁴⁰

³⁸ Zie <https://northsearegion.eu/jomopans/> en <https://northsearegion.eu/media/17208/mepc-76-inf39-results-of-the-joint-monitoring-programme-of-ambient-noise-in-the-north-sea-jomopans-netherlands.pdf>

³⁹ RC Faulkner, A Farcas, ND Merchant 2018 Guiding principles for assessing the impact of underwater noise J. Appl. Ecol 55, 2531-2536
<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1365-2664.13161>

⁴⁰ Gordon, J., Thompson, D., Gillespie, D., Lonergan, M., Calderan, S., Jaffey, B., & Todd, V. (2007). Assessment of the potential for acoustic deterrents to mitigate the impact on marine mammals of underwater noise arising from the construction of offshore windfarms. Cowrie.
<https://doi.org/www.offshorewind.co.uk>

Wright, A. J. (2014). Reducing Impacts of Human Ocean Noise on Cetaceans: Knowledge Gap Analysis and Recommendations. WWF International.

Gehoorschade, zowel TTS als PTS kan daarmee niet volledig uitgesloten worden, met de mogelijk bijbehorende ernstige consequenties.

p. 123 bijlage 9-Natuurtoets: *De uitvoering van het seismisch onderzoek leidt volgens de Nadere effectenanalyse N4-M6 (van Maastricht, 2019) tot een reductie van maximaal 508 bruinvissen. Door de voorgenomen activiteit vindt een reductie plaats van 2,2 bruinvissen. Dit is gezamenlijk 1% van de Nederlandse bruinvissenpopulatie. Het totale effect blijft ruim beneden de door het Rijk gehanteerde grens dat de populatie met 95% zekerheid niet zal afnemen met meer dan 5% van de totale Nederlandse bruinvissenpopulatie (geschat op 51.000 dieren). In cumulatie met de windparken (paragraaf 10.3.1) is er sprake van een reductie van 2,7%, wat ook onder de grens van 5% ligt. Na afloop van het seismisch onderzoek kan het verstoorde gebied weer gebruikt worden door de bruinvissen. Op basis van bovenstaande wordt geconcludeerd dat er geen significante effecten op de gewone zeehond, grijze zeehond en vissen optreden door cumulatie van onderwatergeluid. Wat is in dit gebied het continue geluid en wat zijn de maximale niveaus van piekgeluiden? Hoeveel geluid per fase? Wij zijn ervan overtuigd dat deze gaswinning, zeker indien dat zal leiden tot nog meer seismische onderzoeken naar andere gasvelden en de dood van 508 bruinvissen, een ongewenste ontwikkeling is voor dit kwetsbare natuurgebied, de beschermde status voor bruinvissen in generieke zin en vanwege Natura 2000 gebied Borkum Riffgrund, waar het leefgebied van de bruinvis specifiek wordt beschermd.*

De gunstige SVI van bruinvissen is niet wetenschappelijk onderbouwd en hierover vindt reeds lange tijd een discussie plaats tussen natuurbeschermingsorganisaties en de Nederlandse overheid. In Annex 3 voegen wij hiertoe de onderbouwing toe. Deze punten zijn naar de Europese Commissie en de Nederlandse overheid gecommuniceerd. De overheid heeft nog steeds geen bewijs geleverd dat de SVI kan worden aangepast naar gunstig. Het gebrek aan ambitie voor natuurherstel, incorrect toepassen van het voorzorgsprincipe en gebrek aan wetenschappelijke onderbouwing is onacceptabel, gezien het hier een beschermd diersoort betreft.

Wij achten onnodig sterven van beschermde diersoorten onacceptabel en wij voorzien dat wanneer eenmaal de eerste pijp in de grond wordt gezet, OneDyas cs al de uitbreiding naar andere gebieden plant en dat een daaropvolgende dood van 508 bruinvissen zeer onwenselijk is. Dat die koers zal worden doorgezet is zeer aannemelijk; daartoe zijn ook al proefboringen ondernomen.

Borkumse stenen is een belangrijk foerageergebied voor zeezoogdieren. De natuurtoets p.23 stelt: *“In het kader van het ASCOBANS-verdrag is als interim doel voor bruinvissen gesteld dat de populatie niet onder 80% van het draagkracht-niveau mag komen. Het is niet bekend wat dit niveau op het Nederlands Continentaal Plat (NCP) is. Het met grote zekerheid in stand houden van de populatie op minimaal 95% van de huidige omvang als gevolg van de aanleg van windparken op zee voor de gehele periode 2016 –2030 kan als een veilige keuze worden*

<https://www.wwf.de/fileadmin/fm-wwf/Publikationen-PDF/Report-Reducing-Impacts-of-Noise-from-Human-Activities-on-Cetaceans.pdf>

beschouwd (Heinis et al., 2019)." Boren is continu, 24/7 meerdere jaren, leefgebied is dan -zeker in cumulatie met scheepvaart en andere geluidsbronnen- aangetast. Dat kan niet als je het gebied voor bruinvissen beschermd (Duitsland) of al had moeten beschermen (Nederland)

Met betrekking tot onderwatergeluid is er onvoldoende toepassing van het voorzorgsprincipe. *'De aanname is vooralsnog dat bruinvissen gevoeliger zijn voor onderwatergeluid dan zeehonden. Recent onderzoek lijkt erop te wijzen dat dit genuanceerder ligt en blijkt dat bruinvissen, zeehonden en vissen reageren op verschillende "segmenten" van onderwatergeluid. Ze ondervinden daarmee andere effecten op fysieke toestand en het gedrag. Tot hier meer duidelijkheid over is, wordt vooralsnog aangenomen dat wanneer er geen effect is op bruinvissen, er geen effect is op zeehonden. Volgens dezelfde redenering wordt aangenomen dat ook op vissoorten geen noemenswaardige effecten optreden'*. Pagina 114 natuurtoets. Dit zijn aannames en redeneringen die niet passen bij de wet- en regelgeving omtrent beschermde diersoorten.

De cijfers over zeezoogdieren geven schijnzekerheid. Er zijn geen onzekerheidsmarges opgenomen, wat standaard praktijk zou moeten zijn voor wetenschappelijke instituties die de resultaten van hun model presenteren. Bijvoorbeeld deze tekst: *"In Heinis et al (2019, tabel 4-5) is berekend dat de aanleg van de Nederlandse windparken tussen 2020 en 2030 leidt tot een totaal aantal bruinvisverstorings-dagen van 807969. Volgens de benaderingsformule leidt dit tot een kans van 5% op een reductie van de bruinvispopulatie na 2030 van 865 dieren (= ca. 1,7% van de geschatte 51000 bruinvissen op het NCP). Het maximale aantal bruinvis verstoringsdagen ten gevolge van het heien van de platformpalen en conductorpijpen en de VSP surveys voor het N05-A gasveld is, wanneer alle verstoring plaatsvindt in het voorjaar) 1731. Samen met de aanleg van de Nederlandse windparken tussen 2020 en 2030 leidt dat tot een totaal 809700 bruinvisverstoringsdagen. De benaderingsformule voorspelt dan een kans van 5% op een reductie van de bruinvispopulatie na 2030 van 868 individuen, dus op een extra afname met 2,2 individuen ten gevolge van de aanleg van de N05-A platforms. Het totaal blijft ruim beneden de door het Rijk gehanteerde grens dat de populatie met 95% zekerheid niet verder zal afnemen dan tot 95% van de totale Nederlandse bruinvispopulatie (geschat op 51000 dieren). Aan de andere kant kan men lezen (ook in de TNO studie: "De toegepaste modellen voor het onderwatergeluid van airguns zijn tot nu toe beperkt gevalideerd. De oorspronkelijke airgun bronmodellen waren gefocust op de laagfrequente component (< 100 Hz). Deze modellen vertonen goede overeenkomsten voor lage frequenties (< 100 Hz) maar kunnen onderling substantieel verschillen voor hogere frequenties (Ainslie et al. 2016). Verder is er ook maar beperkte model validatie gedaan voor airgun signalen op de Noordzee (von Benda-Beckmann et al. 2017)."* Het presenteren van zeer specifieke getallen terwijl er zulke onzekerheden zijn in toepassing van modellen is misleidend. Onzekerheidsmarges en risico's bij aannames voor deze populaties moeten uitgerekend en besproken worden.

Rekenen in verstoringsdagen voor bruinvissen (waar is dit gedaan voor zeehonden?) is effecten meten in de dimensie van tijd. Effecten van verstoringen moeten ook berekend worden in de ruimtelijke dimensie. Dan krijgt men een idee of de voorgenomen activiteit wel past in cumulatie met andere schadelijke effecten die zeezoogdieren in ruimtelijke zin beperken.

“Een zone van 500 meter rondom het boorplatform of de airguns zal, als het licht en de weersomstandigheden het toelaten, zowel op zicht door Marine Mammal Observers (MMO) als op geluid door middel van Passive Acoustic Monitoring (PAM) worden gemonitord op de aanwezigheid van zeezoogdieren. Wanneer het donker is, of de weersomstandigheden een visuele monitoring ineffectief maken, zal er alleen akoestisch gemonitord worden (PAM), hiermee worden clicks van bruinvissen tot 500 m opgevangen.” Eigenlijk stelt men dus: Als het uitkomt werken we met MMOs, maar niet als het onze planning niet uitkomt. Dat zijn vrijblijvendheden die de natuur een hoge rekening oplevert.

In de referentietabel met het Nota van Antwoord, punt 97 Is een soft start een gevalideerde en bewezen effectieve methode? Op deze vraag is geen antwoord gegeven, alleen dat de methode LNV is gehanteerd. Dus nogmaals stellen wij met klem de vraag: de soft start procedure toegepast om permanente schade bij zeezoogdieren en vissen als gevolg van onderwatergeluid te voorkomen; hoe bewezen effectief is deze softstart?

Diezelfde zorg hebben wij over het bellenscherm. Wij twijfelen aan de effectiviteit van het bellen of bubbelscherm.⁴¹ In de referentietabel staat: *“Door bijvoorbeeld een bellenscherm aan te leggen wordt dit effect gemitigeerd.”* Indiener vraagt en geeft aan: Is dit een bewezen effectieve mitigerende maatregel? Natuurtoets 8.2.1, hoofdstuk 9 TNO: *“Aquarius 4 berekeningen van het onderwatergeluid bij het ongemitigeerd heien van de jacketpalen voor het N05-A platform (bij 50% van de maximale energie van de S-1200 hamer) leiden tot een ongewogen breedband single strike sound exposure level op 750 m afstand van de heilocatie dat maximaal 3 dB hoger is dan de vanaf 2023 voor de windparken op zee te hanteren Nederlandse geluidsnorm van 168 dB re 1 Pa²s. De berekende overschrijding van de norm is naar verwachting eenvoudig te mitigeren met een enkelvoudige maatregel zoals een bellenscherm.”* Dat is geen antwoord op de vraag. De BEREKENING is NAAR VERWACHTING te mitigeren. Dat is dus niet een ‘ja het is een bewezen effectieve maatregel’.

Er staat duidelijk: *“Geluidsnormen in Duitse Borkum Riffgrund HR gebied gaan overschreden worden (tabel 6-14 in natuurtoets)”*. In combinatie met het feit dat de effectiviteit van mitigatie middelen niet is aangetoond, moet dat leiden tot het weigeren van de vergunning voor gaswinning in dit gebied. Honderden verstoorde zeehonden en bruinvissen, en de kans op dodelijke gehoorschade in een gebied dat is aangewezen voor de bescherming van bruinvissen (Borkum Riffgrund) en zeehonden is onacceptabel en in strijd met natuurbeschermingswetgeving.

⁴¹ Koschinski, S., & Lüdemann, K. (2014). OSPAR inventory of measures to mitigate the emission and environmental impact of underwater noise, ANNEX 1, 10–40. Retrieved from

http://www.ospar.org/documents/dbase/publications/p00626/p00626_inventory_of_noise_mitigation.pdf

Brandt, M., Diederichs, A., Dragon, A., Wahl, V., Piper, W., Bellmann, M., ... Nehls, G. (2018). Disturbance of harbour porpoises during construction of the first seven offshore wind farms in Germany. *Marine Ecology Progress Series*, 596, 213–232. <https://doi.org/10.3354/meps12560>

Nehls, G., Betke, K., Eckelmann, S., & Ros., M. (2007). Assessment and costs of potential engineering solutions for the mitigation of the impacts of underwater noise arising from the construction of offshore windfarms. BioConsult SH report, Husum, Germany. On behalf of COWRIE Ltd. ISBN-13: 978-0-9554279-4-7 .

De conclusies ten aanzien van de natuurbeschermingsrechtelijke verplichtingen en de overtredingen daarvan zoals besproken onder het onderdeel 'In de nabije Natura 2000-gebieden beschermde diersoorten en de in en buiten Natura 2000-gebieden generiek beschermde diersoorten', in zover van toepassing op dieren van soorten in bijlage IV Habitatrichtlijn en dieren van in de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Borkum Riffgrund aangewezen soorten, zijn ook van toepassing op de gevolgen van onderwatergeluid voor onder meer bruinvissen en zeehonden, zoals hiervoor besproken.

Riffen

Het oesterrifherstelproject wordt wel genoemd, maar mogelijke effecten worden niet besproken. Dit terwijl bekend is dat oesters gevoelig zijn voor geluid en negatieve effecten kunnen ervaren door geluidsvervuiling⁴². Vooral gezien de nabijheid van het voorgestelde project bij dit rif is het niet uit te sluiten dat er negatieve effecten zullen optreden. Daarbij is de mitigatie van mitigatiemaatregelen zoals bellenscherm in de praktijk moeilijk te waarborgen en afhankelijk van lokale omstandigheden.⁴³ Zie ook het aparte hoofdstuk over de effecten van gaswinning op het oesterrif.

“Bij het heien van de verankeringspalen van het platform is er sprake van een verstoringafstand van 600 m (gedurende maximaal twee weken) en door het heien van de conductors van een verstoringafstand van 850 m (gedurende twaalf keer een dag in een periode van 3-4 jaar), uitgaande van de 60 dB contour. Er wordt tijdelijk een oppervlak van maximaal 201 ha (2 km², dit is 0,3% van de Borkumse Stenen) verstoord.” p.62 Natuurtoets. Hier moet een kaart aan worden toegevoegd die laat zien tot waar het geluid in decibel klinkt in relatie tot de aanwezige rifstructuren in het gebied (inclusief biogene en geogene riffen)

Waarom worden 'de maximale geluidsniveaus op 750 m afstand van de bron weergegeven voor de verschillende activiteiten'? Waarom op die afstand en niet op 100 meter afstand? Daar komen ook zeezoogdieren en riffen voor. Dit moet worden aangevuld.

In de TNO over onderwatergeluid staat: *Ter vergelijking met de meetresultaten zijn voor deze locatie Aquarius berekeningen uitgevoerd voor het heien van de conductorpijp bij maximale hamerenergie (90 kJ). Behalve de lokale waterdiepte (uit EModNet) zijn de*

⁴² Charifi M, Sow M, Ciret P, Benomar S, Massabuau J-C (2017) The sense of hearing in the Pacific oyster, *Magallana gigas*. PLoS ONE 12(10): e0185353. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185353>

Zie overzicht in Tamis, J.E.; Jongbloed, R.H.; Kamermans, P. 2019. Quickscan mogelijke effecten gaswinning bij Borkumse Stenen op platteoesterrif. Wageningen Marine Research. Rapport C033/20 <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/563380>

⁴³ Brandt, M., Diederichs, A., Dragon, A., Wahl, V., Piper, W., Bellmann, M., ... Nehls, G. (2018). Disturbance of harbour porpoises during construction of the first seven offshore wind farms in Germany. *Marine Ecology Progress Series*, 596, 213–232. <https://doi.org/10.3354/meps12560>

Nehls, G., Betke, K., Eckelmann, S., & Ros., M. (2007). *Assessment and costs of potential engineering solutions for the mitigation of the impacts of underwater noise arising from the construction of offshore windfarms. BioConsult SH report, Husum, Germany. On behalf of COWRIE Ltd. ISBN-13: 978-0-9554279-4-7.*

omgevingsparameters gelijk genomen aan die voor N05-A, zie Tabel 5. Tabel 5: Omgevingsparameters voor de geluidpropagatieberekeningen gaat uit van medium sand. Het meetpunt waar de testen bij zijn gedaan ligt 36 kilometer verderop. Het gebied waar de boringen gepland zijn bestaan niet uit zand, maar ook uit geogene en biogene rifstructuren. Zo is te lezen in bijlage 3 pluimmodellering boringen, sectie “3.6 Het onderzoeksbureau GEOxyz beschrijft de zeebodem en eigenschappen van het sediment aan de oppervlakte ter plekke van het platform: de zeebodem ter plekke van het (boor)platform bestaat uit fijn zand met schelpresten. Dit zand heeft korreldiameters in de orde 200-500 µm (0,2-0,5 mm). Daarbij zijn er kleibrokken te vinden die tot 50 cm boven de rest van de zeebodem uitsteken. Ook de lokale aanwezigheid van grof zand en grind resulteert in bodemhoogtevariatie in de wijde omtrek rondom het platform.” Hoe dat mogelijk het model beïnvloedt wordt niet genoemd, maar zou in de risicobeoordeling moeten worden meegenomen, omdat het nu al bekend is door eigen onderzoek dat de bodem niet uniform is. Wellicht is het risico door reliëf juist lager, maar dat zou TNO moeten toelichten.

Beschermde gebieden en soorten

Netwerk van beschermde zeegebieden

Op pagina 19 van de MER staat: *“Daarnaast is het wenselijk een samenhangend en representatief netwerk van beschermde gebieden op de Noordzee te realiseren”*. Dat is echter niet alleen wenselijk, maar ook een verplichting waar Nederland zich op verschillende manieren aan heeft gecommitteerd.

Het gebied de Borkumse stenen vormt een belangrijke schakel in een netwerk van beschermde zeegebieden op de Noordzee en zou als dusdanig al beschermd moeten zijn. Dit is al bekend sinds het rapport in opdracht van het Ministerie van LNV en I&W (destijds Verkeer en Waterstaat) in 2005 en rapporten die sindsdien over het gebied verschenen⁴⁴. Het Wereld Natuur Fonds en andere organisaties pleiten dan ook al jaren voor bescherming van het gebied, met rapporten telkens gebaseerd op de laatste wetenschappelijke kennis.⁴⁵ Het gebied de Borkumse Stenen staat stevast op de kaart. De Nederlandse overheid heeft lange tijd beweerd dat met de (voorgenomen) bescherming van Habitatype 1170 op de Klaverbank wordt voldaan

⁴⁴ Bijvoorbeeld: Lindeboom, H.J., Geurts van Kessel, A. J.M. & Berkenbosch, A. 2005 Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het Nederlands Continentaal Plat - Rapport RIKZ/2005.008 - Alterra Rapport nr. 1109 - ISBN nr. 90-369-3415-X en Bos, O.G., Pajmans, A.J. 2012. Verkenning natuurwaarden Borkumse Stenen: project Aanvullende Beschermde Gebieden IMARES (Rapport / IMARES Wageningen UR C137/12). Bos, Oscar & Witbaard, R. & Lavaleye, M. & Van Moorsel, Godfried & Teal, Lorna & Hal, Ralf & van der hammen, Tessa & R, Hofstede & Van Bemmelen, Rob & Witte, Richard & Geelhoed, Steve & Dijkman, Elze. (2011). Biodiversity hotspots on the Dutch Continental Shelf: a marine strategy framework directive perspective.

⁴⁵ Hugenholtz, E., 2008. The Dutch Case. A Network of Marine Protected Areas. WWF Netherlands, Zeist, 52 pp.

http://assets.panda.org/downloads/the_dutch_case___a_network_of_marine_protected_areas_by_e_hugenholtz_2008.pdf en Christiansen, S. 2009 Towards Good Environmental Status A Network of Marine Protected Areas for the North Sea. WWF Germany. 104 pp.

aan de landelijke opgave voor bescherming van riffen⁴⁶. Dit wordt niet onderschreven door de wetenschap over netwerken van beschermde zeegebieden: deze werken alleen bij voldoende ecologische coherentie. En doordat Nederland de aanbevelingen en doelen van het Oslo Parijs Verdrag en de Convention of Biological Diversity heeft overgenomen, onderschrijft Nederland dat principe. Ook de verplichtingen onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie moeten leiden tot een ecologisch coherent netwerk van beschermde zeegebieden.

Tot op heden is echter slechts 0.3% van de Nederlandse Noordzee beschermd. De beschermde zeegebieden die al jaren gepland staan vormen bij elkaar ook nog geen (internationaal) ecologisch coherent netwerk.

De verdragen, richtlijnen en bijbehorende opgaven onderschrijven dat een netwerk pas een netwerk is als er sprake is van ecologische coherentie.

Ecologische coherentie betekent onder meer zorgen voor:

- connectiviteit tussen beschermde zeegebieden, zodat bijvoorbeeld alle levensfasen van de te beschermen doelsoorten beschermd zijn binnen het netwerk van beschermde zeegebieden.
- representativiteit, zodat verschillende (zowel kwetsbare als weerbare) soorten, leefgebieden en ecologische processen zijn vertegenwoordigd in het netwerk
- replicatie: gebieden met dezelfde soorten, habitats en ecologische processen worden binnen het netwerk gerepliceerd (vaker beschermd op verschillende locaties binnen het netwerk), zodat de diersoort, habitat of het ecologische proces veilig gesteld is in het geval van bijvoorbeeld onverwachte ramp in een subdeel van deze gebieden.

De jarenlange insteek van de Nederlandse overheid: *'we hebben al rifstructuren beschermd op 1 plek -de Klaverbank- dus we hoeven de Borkumse Stenen niet meer te doen'*, gaat tegen deze principes, wetenschappelijke inzichten en verdragen en richtlijnen in. Dit heeft veel vertraging veroorzaakt. Welke stappen tot op heden zijn gezet richting bescherming beschrijven we hieronder.

Beschermde zeegebieden

Gaswinning op de beoogde locatie heeft negatieve effecten op de beschermde zeegebieden in de omgeving. Wij gaan hier met name in op de Borkumse Stenen, Natura 2000-gebieden de Noordzeekustzone en het Nederlandse Waddengebied, gezien het feit dat Duitse natuurbeschermingsorganisaties een zienswijze indienen o.a. over het Natura 2000-gebied Borkum Riffgrund.

⁴⁶ Zie bijvoorbeeld de brief van Mevrouw Dijkema aan de Tweede Kamer 30 januari 2013, over bescherming van aanvullende gebieden op de Noordzee. kenmerk DGNR-PDN2000/12381836

Borkumse Stenen en VIBEG 1 en 2 akkoorden

De Borkumse Stenen als gebied bestaat uit kwetsbare stenen rifstructuren een net herstel biogeen rif (het oesterrif), schelpdieren, schelpkokerwormvelden afgewisseld door vlaktes zand, grind en klei. Deze video's geven een beeld: <https://vimeo.com/231260929>

De Borkumse Stenen kwalificeren als Habitatrichtlijngebied. Duitsland heeft hetzelfde leefgebied (Borkum Riffgrund) ook als HR gebied beschermd: Annex I: 23 km² habitatype 1170 (*Reefs*) en 521 km² H1110 (*Sandbanks which are slightly covered by sea water all the time*)⁴⁷ en Annex II soorten waarvoor de Borkum Riffgrund is beschermd zijn: parelduiker, roodkeelduiker, stormmeeuw, grote mantelmeeuw, dwergmeeuw, jan-van-gent, drieteenmeeuw, visdief, noordse stern, grote stern, fint, grijze zeehond, gewone zeehond, bruinvis. Duitsland heeft het gebied reeds in 2004 voorgesteld als Site of Community Importance, het werd vastgesteld in 2007.

Het Nederlandse gedeelte van het gebied de Borkumse Stenen kwalificeert ook voor aanwijzing als habitatype H1110 en H1170. Het kwalificeert voor aanwijzing als H1110, omdat er in de definitie van een subtype invulling kan worden gegeven aan de uitzondering die wordt genoemd in de Europese definitie van H1110: zandbanken kunnen zich uitstrekken beneden de -20 meter-dieptelijn. Voorwaarde voor het meenemen van diepere delen is dat ze (geomorfologisch) onderdeel uitmaken van de zandbank en de voor zandbanken kenmerkende levensgemeenschap herbergen. Het kwalificeert voor aanwijzing als H1170, rifstructuren. Dat was reeds bekend in 2012.

Op p.1 van de MER wordt gesteld: *“De Borkumse Stenen is niet aangewezen als beschermd gebied, maar de Rijksoverheid onderzoekt momenteel of het aangewezen kan worden als Vogelrichtlijngebied”*. Dat is niet accuraat, er zijn verplichtingen door verschillende partijen aangegaan omtrent bescherming; deze zin in de MER geeft dus een incomplete voorstelling van zaken. Hier volgt een toelichting omtrent afspraken over beschermde status van het Nederlandse deel van de Borkumse Stenen, die zijn vastgelegd in VIBEG-2 Akkoord 2017 en Noordzee Akkoord 2020. Hierna volgt een uitleg waarom er anno 2021 nog steeds geen beschermingsregime is geïmplementeerd.

De uitvoering van het in 2011 gesloten VIBEG-1 akkoord liep spaak omdat er vanuit de visserij onvoldoende draagvlak was om zich aan de afspraken te houden over de in zone II van de Noordzeekustzone te nemen beschermingsmaatregelen. De in het kader van VIBEG 1 afgesproken maatregelen in zone I en in zone II waren noodzakelijk bevonden voor het halen van een wel goede staat van instandhouding van o.a. H1110B in de Noordzeekustzone. Omdat de visserij de afspraken niet wilden uitvoeren, vroeg de overheid de partijen weer aan tafel te komen en na jarenlange onderhandelingen werd een nieuw akkoord gesloten in mei 2017: VIBEG 2. Volgens VIBEG 2 zouden de beschermingsmaatregelen noodzakelijk voor het halen

⁴⁷ De Duitse definitie van 1110 beschermt ook dieper gelegen zandbanken. De habitat types tussen Nederlandse Borkumse Stenen en Duitse Borkum Riffgrund verschillen niet wezenlijk, wel verschilt de Duitse van de Nederlandse definitie van het Annex 1 habitatype.

van de instandhoudingsdoelen voor de Noordzeekustzone, in het gebied de Borkumse Stenen, gelegen buiten de contouren van het aangewezen Natura 2000-gebied de Noordzeekustzone worden gerealiseerd. Hiervoor was wel draagvlak binnen de visserij. Ondertussen werden de gebieden uit het VIBEG 1 akkoord in de praktijk niet of nauwelijks gehandhaafd en niet beschermd.

In het VIBEG 2 akkoord tussen overheid, visserij en natuurbeschermingsorganisaties van 31 mei 2017, geldig tot 2026, werd vastgelegd dat 108 km² van het gebied Borkumse Stenen als N2000 gebied zou worden aangewezen. Ondanks dat deze Borkumse Stenen bescherming middels VIBEG 2 een compensatie was voor het schrappen van voor de instandhoudingsdoelen van de Noordzeekustzone noodzakelijke beschermingsmaatregelen in zone II van de Noordzeekustzone, was er een duidelijke stap gezet om de Borkumse Stenen te beschermen. De specifieke VIBEG 2 akkoord afspraak over compensatie van HR gebied Noordzeekustzone in de Borkumse Stenen luidt:

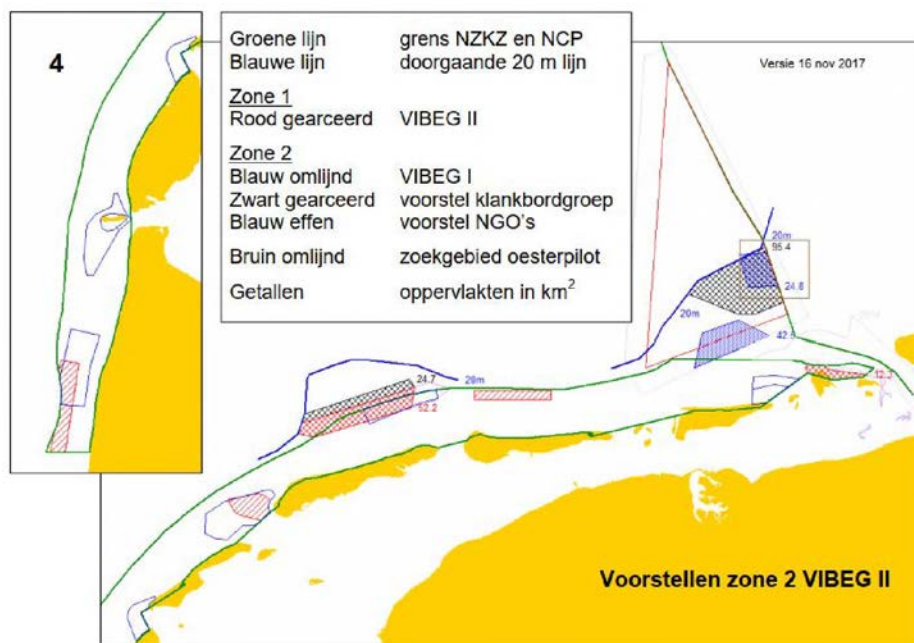
“Partijen spreken af dat in 2017 bekend zal zijn hoe die 108 km² zone II zal worden verdeeld over het Noordzeekustzone-gebied. Daarbij zal rekening worden gehouden met de selectie criteria hieronder (selectie zone II gebieden). EZ neemt hiertoe het initiatief en zal partijen betrekken bij deze opgave. Teneinde de 50% zone II die niet zal worden gesloten te compenseren zal er in het zuidelijk deel van het gebied “Borkumse Stenen” een beschermingszone worden ingericht van 108 km². In dat gebied zal geen enkele vorm van actieve bodemberoerende visserij worden toegestaan. EZ zal het initiatief nemen om op basis van voorstellen van partijen een gebied binnen de Borkumse Stenen te identificeren dat in voldoende mate de belangrijkste ecologische waarden bevat en dat als zodanig een bijdrage kan leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 Aanwijzingsbesluit Noordzeekustzone. Na ondertekening van dit akkoord zal EZ het initiatief nemen om partijen bij elkaar te roepen om op basis van een of meerdere voorstellen de hierboven genoemde afspraak nader uit te werken. Bij die gelegenheid zal ook een voorstel worden gepresenteerd met een planning binnen welke deze afspraak zal worden geïmplementeerd. EZ zal zich inspannen om het Natura 2000 gebied Noordzeekustzone zodanig te wijzigen dat het zuidelijke deel van de Borkumse Stenen bij de Noordzeekustzone kan worden gevoegd.”

Partijen, inclusief de Rijksoverheid, gingen dus akkoord met een gedeeltelijke sluiting van het gebied Borkumse Stenen met de omvang van ca. 108 km², en een toevoeging van dat gebied aan het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. Kortom, de Borkumse Stenen zouden bescherming genieten onder de Habitatrichtlijn.

Aan het overleg tussen partijen van het VIBEG 2 akkoord over de specifiek in de Borkumse Stenen te beschermen gebieden lagen kaarten ten grondslag over visserij en ecologie van Marnix van Straalen, de kaart met rifstructuren van WMR, en het WWF zoekgebied binnen de Borkumse Stenen voor ontwikkeling van een oesterrif. Het werd al snel duidelijk dat er een voorkeur was (bijvoorbeeld in één van de opties hieronder; gepresenteerd op 16 november 2017 in VIBEG 2 door Marnix van Straalen) van zowel vissers als NGOs was om de riffen te

beschermen en om in dit gebied ook actief herstel van oesterriffen te realiseren. Het is heel belangrijk dus om in de MER ook de laatste stand van zaken mee te nemen en o.a. Het rapport van Van Stralen & Craeymeersch 2018⁴⁸ mee te wegen.

Er was dus een belofte gedaan en er zijn afspraken gemaakt dat specifiek het gebied zou worden beschermd daar waar actief herstel van oesterriffen plaats zou vinden, waarvoor de overheid vergunningen ingevolge de Waterwet en de Wet natuurbescherming heeft afgegeven, en wat ook inmiddels heeft plaatsgevonden. Dit gebied is ook al jaren bekend bij de overheid als het gebied binnen het grotere gebied Borkumse Stenen met 'de hoogste biodiversiteit (hoge dichtheden, grote soortenrijkdom)'⁴⁹

De evaluatie van VIBEG 2 geeft goed weer hoe het vervolgens ging:

"(...) voorbeeld van onvoldoende sturing volgens de ngo's was sluiting van zone 1 gebieden; die was goed op papier gezet. Ze dachten met de aanwijzing van de Borkumse Stenen (als zone 2) plus de technische maatregelen en de afgesproken deadlines een belangrijk deelresultaat in VIBEG 2 goed geborgd te hebben. Toen bleek er in de Borkumse Stenen gas- en zandwinning plaats te vinden. Een gebiedsluiting realiseren bleek (mede daardoor) lastiger te zijn dan men dacht en zeker dan dat men met elkaar besproken had. Achteraf gezien had in de ogen van de

⁴⁸ M.R. van Stralen, J.A.M. Craeymeersch, Positionering zone 2 - VIBEG II akkoord. Ontwikkeling van het voorstel en de ecologische onderbouwing daarbij. RAPPORT 2018.179

<https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/440363>

⁴⁹ Bos, O. G., Pajmans, A. J. 2012 Verkenning natuurwaarden Borkumse Stenen: project Aanvullende Beschermde Gebieden. IMARES. <http://edepot.wur.nl/240319>.

*ngo's zone 2 pas opengesteld mogen worden nadat de gebiedsluiting in de Borkumse Stenen geregeld was.*⁵⁰

De overheid had in het VIBEG 2 akkoord een belofte gedaan die ze niet kon waarmaken: 108 km² van de Borkumse Stenen mee beschermen met de Noordzeekustzone door het oprekken van de grens van de NZKZ onder het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn. Inmiddels lijkt de overheid van gedachten te zijn veranderd en lijkt de overheid er nu voor te kiezen om het beschermingsregime af te zwakken en het gebied aan te wijzen als KRM gebied in combinatie met de beschermingsopgave die voortvloeit uit het Noordzee Akkoord (NZA). Dit is problematisch omdat aanwijzing van het gebied als KRM-gebied niet in de voor compensatie noodzakelijke bescherming voorziet: daarin kan alleen worden voorzien door een Natura 2000-gebied (zie oa art. 2.8 lid 8 Wnb)

De laatste kaart is van januari 2021. Zie hieronder:

Voorlopig gehanteerde begrenzing van beschermingsgebieden bij de Borkumse Stenen

Van: Ronald Lanthers
Tbv: gecombineerde werkgroep VIBEG/VisWad
Datum: 27 januari 2021

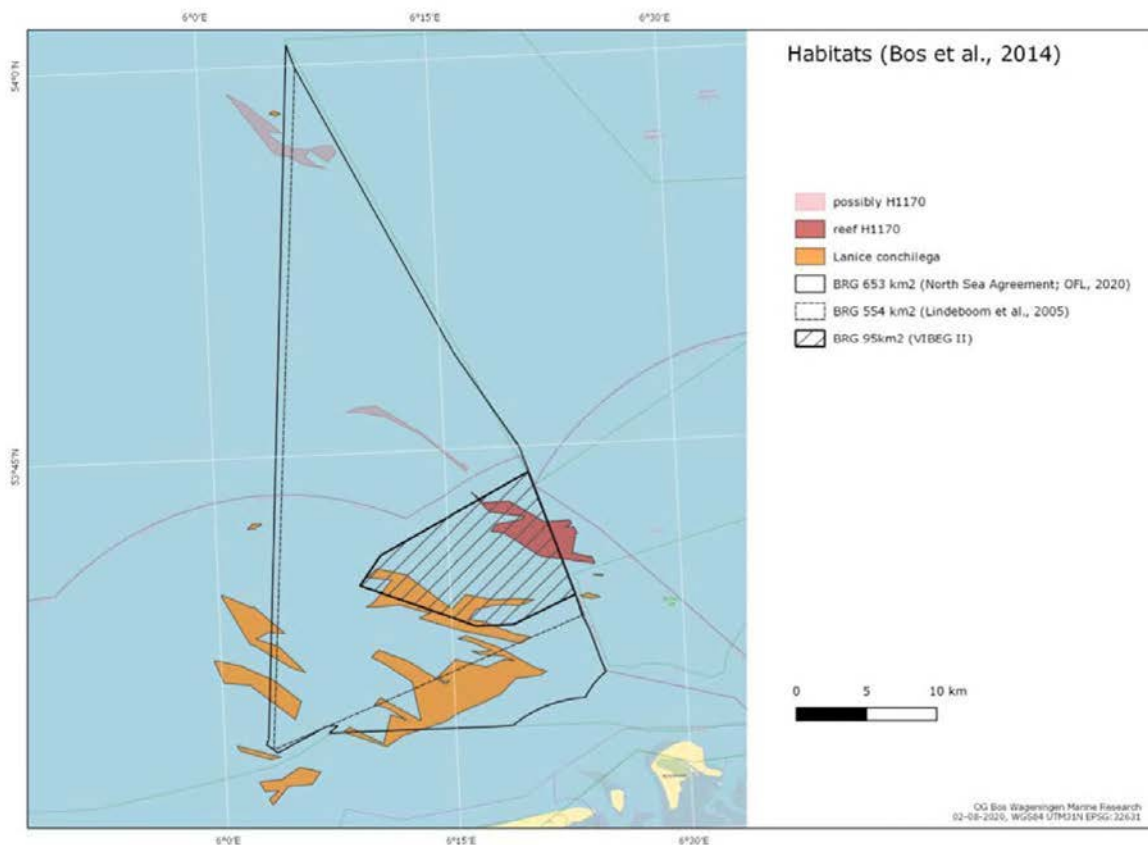
Omdat de definitieve begrenzing nog onderwerp van gesprek is tussen de partijen zijn de onderstaande gebiedsgrenzen gebruikt als voorlopige basis voor de maatschappelijke kosten en batenanalyse en de concept-Joint Recommendation.

Het gaat om:

- De verplaatsing van de zone II VIBEG gebieden
- De begrenzing conform het Noordzeeakkoord
- Een eerder alternatief voorstel van de hand van het NIOZ

Daarna heeft de visserijsector inmiddels een alternatief voorstel ontwikkeld, omdat de begrenzing van het Noordzeeakkoord de sector (en dan met name de garnalenvisserij) hard treft. Daarover vindt nog besluitvorming plaats.

⁵⁰<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2020/11/09/tussenevaluatie-vibeg-2/tussenevaluatie-vibeg-2.pdf>

Borkumse Stenen en het Noordzee Akkoord

In het Noordzee akkoord in juni 2020 werd afgesproken de Borkumse Stenen een beschermde status te geven aanvullend aan de 108 km² uit het VIBEG 2 akkoord. Belangrijke bepalingen uit dit akkoord met betrekking tot beschermde gebieden en soorten en olie- en gaswinning:

4.34 Er zal voor 2025 onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek worden uitgevoerd om vast te stellen of de Hollandse Kust, de Vlakte van de Raan, de Borkumse Stenen, de Klaverbank, de Doggersbank en de Centrale Oestergronden voldoen aan de selectiecriteria voor aanwijzing als Vogelrichtlijngebied. Gebieden die voldoen aan de selectiecriteria dienen daarna zo spoedig mogelijk aangewezen te worden als Vogelrichtlijngebied (uiterlijk 2025).

4.37 Per saldo zal gaswinning binnen Natura 2000 gebieden afnemen. De huidige praktijk dat onder strikte voorwaarden kan worden gewonnen in Natura 2000 gebieden wordt voortgezet. Deze voorwaarden voldoen aan de te formuleren bovenwettelijke Best Beschikbare Technieken (27) voor milieubeschermend en natuurversterkend bouwen en exploiteren zoals in de governance structuur van het NZO (het Noordzeeoverleg, dwz, het 'op consensus gerichte overleg' binnen het NZA, toelichting van de indieners van deze zienswijze) periodiek zal worden vastgelegd.

27 Waar hier en elders sprake is van bovenwettelijke verplichtingen geldt dat die redelijkerwijs gevegd kunnen worden zonder dat excessieve kosten door de initiatiefnemer worden gemaakt waar slechts beperkte milieu- of natuur winst tegenoverstaan. In het NZO zal op consensus gericht overleg worden gevoerd over de te hanteren definitie van Best Beschikbare Technieken, gebaseerd op ervaringen, jurisprudentie en bestaande literatuur.)

4.40 Voor de volgende gebieden worden de noodzakelijke uitvoeringsmaatregelen genomen zodat deze uiterlijk in 2022 effectief zijn. Vrijwaring van bodemberoerende visserij in delen van de reeds bestaande en geplande beschermde gebieden (...). Vergroting van de vrijwaring van bodemberoerende visserij van de Borkumse Stenen (+558 vierkante kilometer).

5.2 Voor alle bestaande en nieuwe ontwikkelingen geldt dat ze moeten passen binnen de draagkracht van het ecosysteem en wordt de ambitie geformuleerd om ze met een zo klein mogelijke negatieve voetafdruk te realiseren. Periodiek worden er afspraken gemaakt in het NZO over de Best Beschikbare Technieken⁽³⁵⁾ voor mitigatie en natuurversterkend bouwen en ecologisch vriendelijk handelen en de doorwerking hiervan voor nieuwe installaties en objecten.

35 In het NZO zal op consensus gericht overleg worden gevoerd over de te hanteren definitie van Best Beschikbare Technieken, gebaseerd op ervaringen, jurisprudentie en bestaande literatuur (zie ook voetnoot 21).

Op 19 mei 2021 is in het NZO door alle partijen bevestigd dat de afspraken uit het NZA ook gelden voor de plannen van OneDyas op de Borkumse Stenen. Dit betekent dat volgens de Bovenwettelijk Best Beschikbare Technieken en met een zo'n klein mogelijke ecologische impact gewerkt moet worden.

Volgens het Noordzee akkoord zal het gebied de Borkumse Stenen beschermd worden en moet de Nederlandse overheid anticiperen op de beschermde status die wordt toegevoegd aan de al bestaande VIBEG verplichting om het gebied als HR gebied te beschermen.

Bovendien is afgesproken gaswinning in beschermde zeegebieden uit te faseren. Met nieuwe aanvragen in zowel de Doggersbank (Petrogas) als Borkumse Stenen (Onedyas) en misschien nog wel andere aanvragen, lijkt het dat hier geen sprake van is. Het weren van gaswinning uit de Waddenzee naar andere kwetsbare, beschermde zeegebieden is slechts verplaatsing van de problemen.

Wij hebben bewijs gevraagd waarmee aangetoond kan worden dat de plannen van One-Dyas in lijn zijn met het NZA. Waarom de Nederlandse overheid en de olie- en gasector echt niet anders kan dan op deze locatie - in dit beschermde zeegebied, pal op en naast bedreigde rifstructuren en midden in een leefgebied van bedreigde diersoorten- boren naar gas, hetgeen voor de energietransitie nodig wordt geacht. ~Verder hebben wij gevraagd om aan te tonen dat deze gaswinning de best beschikbare technieken hanteert en minimale impact op de natuur heeft. Dat bewijs is tot op heden nog niet aan ons overhandigd.

Het door natuurorganisaties actief herstelde oesterrif op de Borkumse Stenen zal naar verwachting niet verder ontwikkelen en afsterven door de effecten van de geplande gaswinning pal naast het oesterrif. Als het einde van dit rif door gaswinning niet direct komt, dan wel later.

Op de vraag van WNF en andere organisaties naar de afspraken in het Noordzee akkoord, de verplichtingen voor natuurherstel en bescherming en de toekomstige juridische verplichting tot bescherming van oesterriffen, antwoordde de overheid in het overleg dat er sprake is van een lopende procedure en dat wij als natuurorganisaties dan maar bezwaar moeten maken, want *'een betrouwbare overheid past niet zomaar bestaande processen aan voor de energiesector'*. Een betrouwbare overheid zou echter ook geen vergunningen moeten uitgeven aan de energiesector wanneer dat betekent dat de juridische verplichting tot bescherming én reeds verleende vergunningen voor natuurherstel en de gemaakte natuurwinst⁵¹ in gevaar komen.

De huidige stand van zaken omtrent beschermde status van de Borkumse Stenen is dat de overheid heeft voorgesteld om de 558 km² uit het Noordzee Akkoord en de compensatie-opgave (helpt NZKZ zone II gebieden) vanuit VIBEG 2 samen te voegen en te realiseren via één artikel 11 Basisverordening Gemeenschappelijk Visserijbeleid-procedure. Deze art 11-procedure moet worden belopen om visserijmaatregelen te kunnen nemen in in de EEZ gelegen Natura 2000- en KRM-gebieden. Met andere woorden: de gecommitteerde te beschermen delen van de Borkumse Stenen uit het VIBEG 2 en Noordzee Akkoord gebied worden samengevoegd in één KRM gebied. Echter nu is er vanuit de visserij geen overeenstemming over waar het gebied moet komen en zijn er onlangs tweede kamervragen gesteld hierover vanuit leden Boswijk en Agnes Mulder (beiden CDA) op 27 mei 2021.

Concluderend kan gesteld worden dat reeds sinds 2017 een beschermde status is toegezegd maar er nog niets is gerealiseerd. Het is, net als in de andere beschermde gebieden, een eindeloze aaneenschakeling van vertraging en afzwakking, met de natuur die de rekening betaalt. Dit beleid van vertraging en uitstel op uitstel is helaas stand overheidsbeleid bij de implementatie van Europese en nationale verplichtingen ten aanzien van generieke soorten en beschermde gebieden in de Noordzee.

Biogene riffen bescherming

Naast de afspraken van VIBEG en NZA die zouden moeten leiden tot een verplichting tot bescherming, wordt de beschermde status van oesterriffen versterkt door de motie van kamerlid Futselaer op 8 december 2020.⁵² die met een ruime kamermeerderheid werd aangenomen. De motie houdt in dat in de profieldocumenten voor habitats H1110A en B, en H1140 A en B), platte oesters op worden genomen in de lijst van typische soorten, en dat in profieldocument H1170 biogene structuren op worden genomen als onderdeel van H1170 riffen. Het Ministerie van LNV

⁵¹ Zie onderzoeksrapporten op <https://www.ark.eu/node/6548/bijlagen>

⁵² Motie Futselaer 8 december 2020

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2020Z24281&did=2020D50988>

heeft bevestigd deze motie als een verplichting te zien, deze voor einde 2021 uit te voeren, en daarmee de beschermde status van oesterriffen en andere biogene rifstructuren binnen de habitats H1110, 1140 en 1170 aanzienlijk te verbeteren.

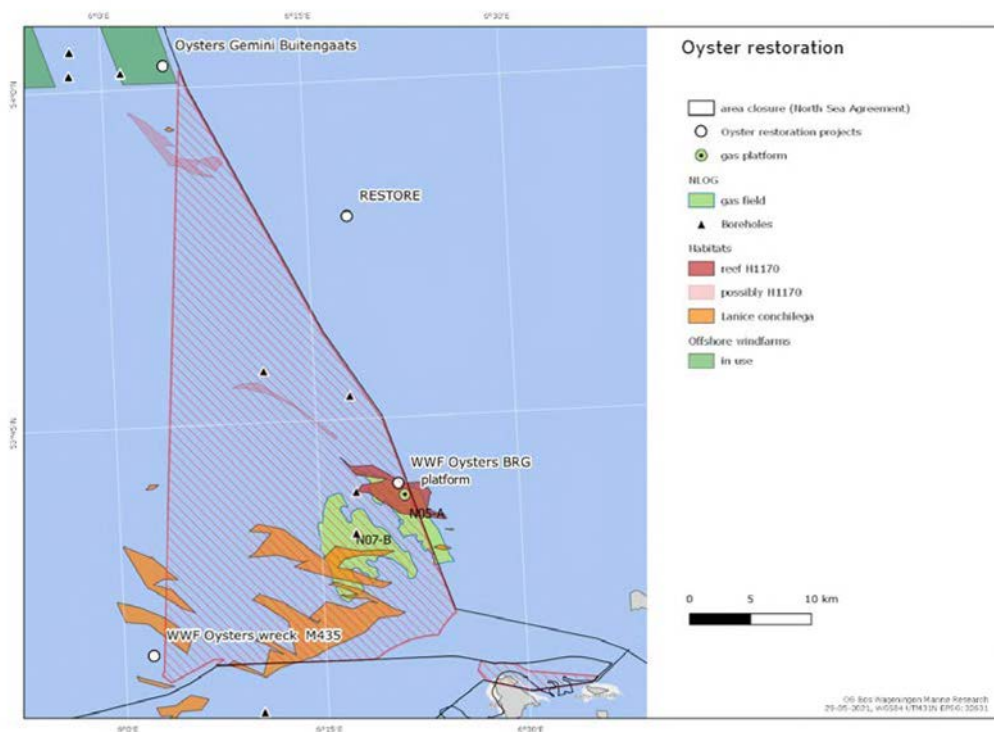
Gezien het voorgaande heeft de overheid bij het sluiten van het VIBEG akkoord 1 in 2012, en uiterlijk bij het onderhandelen in de periode 2012-2017 en het sluiten van het VIBEG akkoord 2 in 2017, de verplichting op zich genomen om de Borkumse Stenen als gebied, en in ieder geval het deel waarin de oesterriffen zich bevinden, te beschermen onder de gebiedsbescherming van de Habitatrictlijn. De overeengekomen compensatie / transplantatie naar de Borkumse Stenen van de niet nagekomen verplichting om de voor de instandhoudingsdoelen van de Noordzeekustzone in de aangewezen Noordzeekustzone zelf te realiseren, het jarenlang in de praktijk niet beschermen van deze gebieden, de NZA afspraken over de Borkumse Stenen, en uitfaseren van gaswinning uit beschermde zeegebieden, en de met het oog op een betere bescherming van platte oesters en biogene structuren toegezegde aanpassing van de profieldocumenten voor de habitats H1110 en H1170, ondersteunen deze conclusie.

Wij verzoeken One-Dyas en de Nederlandse overheid om zich te houden aan de door hen onderschreven afspraken en hiernaar te handelen in en buiten de onderhavige procedure over het N05-A project. Het door de overheid in het kader van VIBEG gewekte vertrouwen dat de Borkumse Stenen en daarvan tenminste het gebied waarin de door overheid vergunde en door WNF aangelegde oesterriffen zich bevinden, zou worden beschermd als Habitatrictlijngebied, staat in de weg aan het verlenen van de onderhavige vergunnings- en instemmingsbesluiten. Zowel in tijd als in ruimte moeten de schadelijke effecten op de Borkumse Stenen en in het bijzonder het oesterrif worden getoetst aan de onder dat regime beschermde natuurwaarden, waarvan de overheid al tenminste sinds het sluiten van het VIBEG akkoord in 2017 nalatig is geweest deze toe te passen op dit gebied.

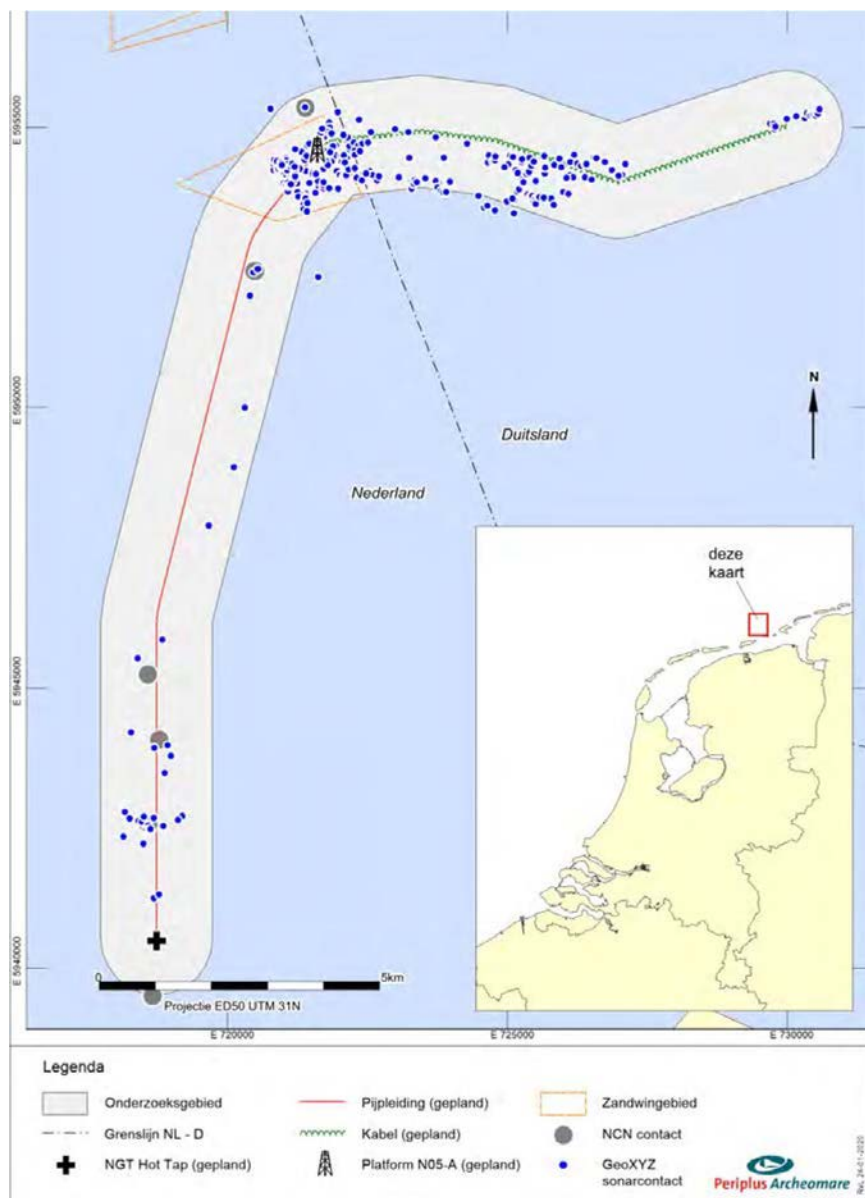
Er bevinden zich geen beschermde habitattypen in de directe omgeving van het platform, zo stelt de toets. Het platform ligt nota bene midden op een stenenrif en en pal naast het oesterrif. Verder wordt beweerd: "Het platform wordt geplaatst in een gebied waar weinig stenen liggen en dus ook weinig hardsubstraatsoorten voorkomen. De eigen kaarten van OneDyas en al het beschikbare onderzoek gedaan tonen het tegenovergestelde.

Locatie riffen

In de One-Dyas vergunningaanvraag en onderliggende stukken staat geen kaart van de locatie van de kwetsbare riffen en geplande activiteiten: boorplatform, gaspijp, electriciteitskabel. Dat zegt genoeg. In de toetsing van effecten moet een kaart worden opgenomen van de overlap van rifstructuren (stenen riffen, laniche, oesterriffen) en het boorplatform, gaspijp en electriciteitskabel alsmede het beschermde gebied zoals dat in 2022 wordt aangewezen middels de KRM. Bijvoorbeeld een uitbreiding (met gaspijp en electriciteitskabels) van onderstaande kaart, gemaakt door Dr. O. Bos van WMR.

Wat wel al duidelijk wordt is dat het platform, de pijpleiding en de kabels midden in een hotspot van stenen riffen worden geplaatst (p. 38 van het Archeologische onderzoek). Hierbij staat: “Afbeelding 21. Locaties van sidescan sonar contacten Het grootste deel van de contacten bestaat uit clusters van keien en stenen (Engels: boulders en cobbles). Deze stenen komen vooral voor rond de geplande boorlocatie N5-A.”

Elders wordt gesteld “Bij het bepalen van de tracés voor de pijpleiding en de kabel zijn grotere stenen vermeden. Het is mogelijk dat er zich kleinere stenen bevinden met hardsubstraatsoorten, maar daarbij gaat het over zeer kleine oppervlaktes.” (p.84 natuurtoets) Bij plaatsen van de pijp zal rekening zal worden gehouden met stenen met hierop sessiele soorten, want “Het tracé is zodanig ontworpen dat grotere stenen (met eventuele sessiele soorten erop) worden vermeden.” (p.131 Natuurtoets). Wat wordt verstaan onder een groot of een kleine stenenrifstructuur wordt niet gedefinieerd. Ook volgt er geen uitleg hoe deze structuren worden vermeden. Wanneer je ziet met wat voor een machines wordt gewerkt en hoe hoog de druk is in de offshore om snel te werken tegen lage kosten, dan kan men onze scepsis en ons gebrek aan vertrouwen dat OneDyas om een aantal stenen heen zal werken wanneer ze deze aantreffen, wel begrijpen.

Over de elektriciteitskabels stelt Royal Haskoning (pagina 32 van de MER, tabel 5) dat de deze geen netto effect hebben op habitattypen. Hoe kan dit wanneer je die kabel 15 km ingraaft dwars door een gebied van rifstructuren? Een habitat is niet een steen alleen, maar ook de begroeiing en de door diersoorten gevormde structuren op die stenen. Hoe kan het geen effect hebben voor soorten? Hoe is dat getoetst? Netto effecten zijn er zeker, want er wordt op een lang trace bodem beroerd en dwars door riffen en schelpkokerwormvelden en andere beschermde flora en fauna. Je kan bij natuur die in een ongunstige staat stellen dat wanneer je een deel kapot maakt, je toch netto effect hebt omdat de natuur zich daar herstelt. Dan moet je kunnen aantonen dat je het herstel (om die ongunstige staat naar gunstig te krijgen) ook niet vertraagt (zie methodiek passende beoordeling). Dat kan hier niet. Deze effecten zullen opnieuw getoetst moeten worden.

Noordzeekustzone

De Noordzeekustzone is aangewezen als zowel Habitat- als Vogelrichtlijngebied, en verder heeft het gebied een belangrijke functie voor veel beschermde waaronder ook bedreigde diersoorten.

Uit de Natuurtoets, de MER en andere rapporten die mede ondersteunend kunnen zijn aan de passende beoordeling voor het N05-A project, kan ons inziens niet de vereiste zekerheid worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Borkum Riffgrund gaswinning niet zal aantasten. De vereiste, aan wetenschappelijke zekerheid grenzende waarschijnlijkheid om significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor de aangewezen habitats uit te kunnen sluiten, is niet aangetoond. Verder geven de voorgestelde mitigerende maatregelen niet de zekerheid dat het project de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet zal aantasten. De aangevraagde vergunningen en instemming kunnen daarom niet worden verleend, en ook de vvgb is ten onrechte verleend.

De passende beoordeling mist cruciale vragen en bijbehorende antwoorden om goed de effecten van de voorgenomen gaswinning op een juiste manier te toetsen.⁵³

De volgende vragen of van deze strekking moeten beantwoord worden, waarbij voorgenomen gaswinning de activiteit vormt:

1. Heeft de activiteit geen effect op het bereiken van een goede staat van instandhouding?
2. Verhindert, voorkomt of vertraagt de activiteit niet het bereiken van een natuurlijke staat van biomassa en biodiversiteit?
3. Verhindert, reduceert of verandert de activiteit niet de recrutering en populatie dynamiek van typische soorten en lokale populaties?

⁵³ Zie hier een voorbeeld voor een methodiek die voldoet aan de Habitat Richtlijn en jurisprudentie: <https://www.documents.clientearth.org/library/download-info/report-to-inform-appropriate-assessment-of-fishing-operations-on-the-dogger-bank-sacs/>

4. Verslechteren, reduceren of veranderen abiotische factoren gerelateerd aan de flora en fauna van het gebied niet door de activiteit?
5. Interfereert de activiteit niet de natuurlijke interacties en trofische dynamiek tussen soorten in het gebied?
6. Beïnvloedt de activiteit niet de natuurlijke bewegingen van typische en/of sleutelsoorten in het gebied?
7. Beïnvloedt de activiteit niet de terugkeer van eerder veel-voorkomende typische en/of sleutelsoorten in the gebied?
8. Verhindert de activiteit niet de ecologische processen die nodig zijn voor soorten en leefgebieden om een gunstige staat van instandhouding te bereiken?

Op deze vragen kunnen vier antwoorden volgen:

1. Genoeg informatie bestaat om een negatieve impact te bewijzen
2. Genoeg informatie bestaat om te concluderen dat een negatieve impact niet kan worden uitgesloten
3. Onvoldoende informatie bestaat om een negatief effect uit te sluiten
4. Voldoende informatie bestaat om een negatief effect uit te sluiten

Ook zullen de effecten op de integriteit van het gebied moeten worden getoetst. Het doel van een passende beoordeling moet zijn het bepalen of zonder redelijke, wetenschappelijke twijfel geconcludeerd kan worden dat een project de integriteit van het gebied niet negatief beïnvloedt, daarbij ook rekening houdende met cumulatieve en in-combinatie effecten.

Kan het plan of project:	Plaatsing pijpleiding	operationele fase pijpleiding	verwijdering pijpleiding	plaatsing boorplatform	boren	verwijderen boorplatform	plaatsing elektriciteitskabels	operationele fase elektriciteitskabels	verwijderen elektriciteitskabels	proefboringen	etc.
de oppervlakte van het habitatype of leefgebieden van soorten reduceren waar het gebied voor is aangewezen?											
de populatie van de diersoort reduceren waar het gebied voor is aangewezen?											
resulteren in een verstoring van de populatie grootte of dichtheid of balans tussen soorten?											
de verplaatsing van soorten waarvoor het gebied is aangewezen veroorzaken en op die manier het verspreidingsgebied van deze soorten reduceren?											
resulteren in fragmentatie van Annex I leefgebieden of leefgebieden van soorten?											
resulteren in het verlies of reductie van belangrijke kenmerken, natuurlijke processen of hulpbronnen die essentieel zijn voor het behoud van relevante leefgebieden en soorten in het gebied?											
de progressie tot het behalen van beschermingsdoelstellingen voorkomen of vertragen?											
de factoren verstoren die helpen bij het behalen van een gunstige staat van instandhouding van het gebied?											
interfereren met de balans, verspreiding en dichtheid van soorten die indicatoren zijn voor een gezonde staat van instandhouding?											

	negatieve impact
	geen negatieve impact
	onvoldoende bewijs om geen negatieve impact te bepalen

Zie hoe deze methodiek kan worden toegepast.

<https://www.documents.clientearth.org/wp-content/uploads/library/2020-09-30-report-to-inform-a-appropriate-assessment-of-fishing-operations-on-the-dogger-bank-sacs-coll-en.pdf>

De huidige passende beoordelingen zijn te vaak ondermaats en niet in lijn met de Habitatrichtlijn. Zo ook de beoordelingen van Royal Haskoning, die met de huidige passende beoordeling niet zonder redelijke, wetenschappelijke twijfel kan concluderen dat de gaswinning en bijbehorende activiteiten niet de integriteit van de gebieden Borkumse Stenen, Borkum Riffgrund en Noordzeekustzone negatief beïnvloeden. Die niet op alle 8 toetsen een score van 4 kan geven oftewel kan concluderen dat voldoende informatie bestaat om een negatief effect uit

De Noordzeekustzone heeft een beheerplan dat sinds aanwijzing in 2008 nog niet tot verbetering heeft geleid. Om die reden verwachten wij dan geen score van 4 op de 8 toetsvragen voor de activiteit van plaatsen van een pijpleiding door de Noordzeekustzone, zeker gezien:

1. het habitatype H1110B sinds aanwijzing in 2008 in een matige SVI verkeert⁵⁴
2. de NZKZ een opgave heeft tot verbetering van de kwaliteit van H1110B⁵⁵
3. de relatieve bijdrage van de NZKZ aan de landelijke SVI relatief hoog is (15-50%)
4. de landelijke SVI voor H1110 van matig ongunst naar zeer ongunstig is bijgesteld
5. de projectie van de SVI voor H1110 na 2027 zeer ongunstig is⁵⁶

Er zijn veel effecten op H1110B, maar we lichten hier alvast één toe: een gaspijp door de NZKZ niet mee. Hierover staan in de MER subjectieve conclusies: *“hoofdtransportleiding technisch en economisch haalbaar zijn. De NGT-hoofdtransportleiding heeft ook voldoende capaciteit om de beoogde maximale productie van ONE-Dyas te kunnen ontvangen. Ook dit tracé loopt door de Borkumse Stenen, maar het loopt minder dan één kilometer door het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. Het leidingtracé kan dusdanig worden ontworpen en aangelegd dat de effecten op het milieu en de omgeving minimaal zijn en is daarom waarschijnlijk vergunbaar. ONE-Dyas acht het NGT-alternatief realistisch. In het vervolg wordt uitgegaan van dit alternatief.”* pag 29 MER. Echter een kleiner effect ten op zichte van een nog groter schadelijk effect, maakt het relatief kleinere nog niet minimaal en gezien de SVI is een significant effect absoluut niet uit te sluiten. Waar worden deze minimale effecten op natuurwaarden bewezen en hoe is nu bewezen dat deze niet significant zijn gezien de hierboven genoemde 5 punten? Een trencher, een pijpleiding dwars door rifgebied. En door NZKZ H1110. Beiden in zeer ongunstige SVI dus kan je geen verslechtering toestaan.

De mogelijke verslechtering van habitat H1110 is onvoldoende onderbouwd. Bijvoorbeeld, de schelpkokerworm is een typische soort van H1110, komt voor in de Borkumse Stenen en in het

⁵⁴ <https://www.bij12.nl/assets/Noordzeekustzone-beheerplan.pdf>

⁵⁵ https://www.natura2000.nl/sites/default/files/gebieden_aanwijzing_en_archief/007/n2k_007_db_hvn_noordzeekustzone.pdf

⁵⁶ PBL en WUR hebben in 2017 met rekenmodellen ingeschat in hoeverre milieu- en ruimtelijke condities op orde waren voor het realiseren van een gunstige staat van instandhouding van habitattypen en soorten op dat moment en wat die zou zijn in 2027.

Noordzeekustzonegebied en als deze vermindert door de aangevraagde activiteiten dan verslechtert de kwaliteit van H1110. De mogelijke gevolgen van het N05-A project zouden sowieso voor alle typische soorten van H1110 moeten worden getoetst. Hetzelfde geldt voor de effecten op de typische soorten van H1170 in het Duitse Natura 2000-gebied Borkum Riffgrund. Immers, van een gunstige staat van instandhouding van het betrokken habitat is pas sprake als ook de staat van instandhouding van de typische soorten gunstig is. Deze toets lijkt echter niet te zijn uitgevoerd.

Waddenzee en Waddeneilanden

Mijnbouw in de Noordzeekustzone heeft repercussies op het beschermde UNESCO Werelderfgoed. Juist voor de bescherming van het kwetsbare Waddengebied moet de hoogste graad van zorgvuldigheid toegepast worden bij het verlenen van vergunningen om het even door welke bestuurslaag. Zolang onduidelijk is en blijft wat de grote stapel aan vergunningen uit het verleden bij elkaar aan gevolgen heeft en zal hebben voor de beschermde natuurwaarden van het Wad (habitats en soorten) kan nu niet klakkeloos een dermate grote ingreep vergund worden zonder adequate cumulatietoets. Zeker in tijden van klimaatverandering met stijgende zeespiegels en een opwarmende Waddenzee dienen juist vergunningen voor het winnen van fossiele brandstoffen uiterst zorgvuldig onderbouwd te worden op de toevoegende verstoring van het natuurlijke systeem dat Waddenzee en Noordzee met elkaar vormen.

Voor het Waddengebied heersen grote zorgen over additionele stikstofdeposities. Wij konden in de stukken niet terugvinden hoe de cumulatie van stikstof getoetst is. In de natuurtoets wordt wat betreft stikstof op p.4 verwezen naar een aparte passende beoordeling van de effecten van stikstof op de 24 betrokken Natura 2000-gebieden. Deze passende beoordeling lijkt te ontbreken. Wij zijn van mening dat er in ieder geval een duidelijke gekwantificeerde omschrijving moet zijn van alle onderdelen van dit project waarbij stikstof wordt uitgestoten, inclusief berekeningen van de depositie op de hiermee belaste Natura 2000-gebieden en ook in cumulatie van stikstofdeposities vanuit andere gebruikers / bronnen. Bij de onderdelen van het project denken wij dan onder andere aan de emissies bij het heien ten behoeve van het platform, het transport van het platform van en naar de boorlocatie, de transportbewegingen van personeel, en onderhoudsvaartuigen en de emissies die vrijkomen bij de productiefase.

Beschermde diersoorten

Het gebied waar One-Dyas van plan is naar gas te boren is het leefgebied van een groot aantal beschermde diersoorten. Het gaat hier om in de nabije Natura 2000-gebieden beschermde diersoorten en de in en buiten Natura 2000-gebieden generiek beschermde diersoorten. De overheid is in het bezit van achtergrondinformatie over het gebied de Borkumse Stenen ten behoeve van de art. 11 GVB procedure die zij voor dit gebied wil volgen. Deze achtergrondinformatie is te vinden in een concept 'Joint Recommendation' ten behoeve van deze procedure. De Joint Recommendation moet zsm worden geraadpleegd ten behoeve van de toetsing van het N05-A project, maar de overheid heeft deze op navraag niet met ons willen

delen. Hierin staan voor de Borkumse Stenen diersoorten, leefgebieden en verscheidene onderzoeken samengevat (gebaseerd op data die ook nu al voorhanden is). Ook de nabijgelegen Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Borkum Riffgrund zijn het leefgebied van en aangewezen voor een aantal vogel- en andere dieren zoals de bruinvis.

Wettelijke kaders

Uit de Natuurtoets, de MER en andere rapporten die mede ondersteunend kunnen zijn aan de passende beoordeling voor het N05-A project, kan ons inziens niet de vereiste zekerheid worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Borkum Riffgrund gaswinning niet zal aantasten. De vereiste, aan wetenschappelijke zekerheid grenzende waarschijnlijkheid om significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor de aangewezen soorten uit te kunnen sluiten, is niet aangetoond.

Ook ten aanzien van een aantal in de omgeving van het N05-A project in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in art 1 Vogelrichtlijn worden een aantal in art 3.1 Wet natuurbescherming genoemde verboden overtreden, zoals het in art 3.1 lid 4 genoemde verstoringsverbod - niet is aangetoond dat de verstoring niet van wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van deze vogelsoorten zal zijn - en het verbod van art 3.3 lid 1 Wnb op het doden van de vogels van deze soorten, en het verbod van art 3.3 lid 2 op het vernielen of beschadigen van rustplaatsen van vogels van deze soorten.

De door de Minister van LNV afgegeven ontwerp-vvvgb voldoet ook niet aan de ingevolge art 3.3 lid 4 Wnb geldende ontheffingsvoorwaarden. Niet is aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing is of dat de ontheffing nodig is in het belang van de openbare veiligheid (zie hierna verder ook onder 'Klimaatverandering en de A(D)C toets') dan wel dat de maatregelen niet tot verslechtering leiden van de staat van instandhouding van deze vogelsoorten.

Verder leiden de aangevraagde en in de ontwerp-vergunningen en ontwerp-instemmingsbesluit beschreven activiteiten tot overtreding van de ten aanzien van in het wild levende dieren van een aantal soorten van bijlage IV Habitatrichtlijn, zoals de bruinvis, in art. 3.5 Wnb opgenomen verboden. Overtreden wordt het verbod om dieren van deze soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te doden (lid 1). Gezien de intensiteit, duur en frequentie van herhaling van de verstoringen wordt ook het verstoringsverbod van lid 2 overtreden. Verder wordt het verbod van lid 4 om de voortplantings- of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen, overtreden, onder meer gezien de verstoring binnen en buiten de voortplantingsperioden, de verstoring, vernieling en/of beschadiging van de foerageergebieden die samenvallen met de vaste rust- of verblijfplaatsen, het leefgebied rondom deze plaatsen en mogelijk ook verder gelegen en bedreigde foerageergebieden.

De door de Minister van LNV afgegeven ontwerp-vvgb voldoet niet aan de ontheffingsvoorwaarden gevolge art 3.8 lid 5 Wnb. Ook hier geldt dat niet is aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing is of dat de ontheffing nodig is in het belang van de openbare veiligheid. Ook is niet aangetoond dat een dwingende reden van groot openbaar belang, onder meer om redenen van sociale of economische aard, zou bestaan (zie hierna verder ook onder 'Klimaatverandering en de A(D)C toets'). Verder wordt ook niet voldaan aan de voorwaarde dat de ontheffing geen afbreuk mag doen aan de resultaatsverplichting om de soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in de desbetreffende biogeografische regio in een gunstige staat van instandhouding te houden, waarbij ook rekening moet worden gehouden met het mogelijk achteruitgaan van de plaatselijke populatie.

Verder geven de voorgestelde mitigerende maatregelen niet de zekerheid dat het project de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet zal aantasten, dan wel dat alsnog wordt voldaan aan de in art 3.3 lid 4 en 3.8 lid 5 Wnb genoemde voorwaarden voor ontheffing van de verboden van art 3.1 en 3.5 Wnb. De aangevraagde vergunningen en instemming kunnen daarom niet worden verleend, en ook de vvgb is ten onrechte verleend.

In het hiernavolgende worden deze conclusies verder toegelicht voor een aantal vogels van de soorten van art 1 Vogelrichtlijn, dieren van soorten in bijlage IV Habitatrichtlijn en dieren van in de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Borkum Riffgrund aangewezen soorten. Deze conclusies zijn ook van toepassing op de gevolgen van onderwatergeluid voor onder meer bruinvissen en zeehonden, zoals eerder in de zienswijze besproken onder 'Onderwatergeluid'.

Hieronder geven wij met een aantal voorbeelden aan dat de natuurtoets/passende beoordeling met daarin de cumulatietoets (bijlage 9), onvoldoende bewijs levert om met een wetenschappelijke zekerheid twijfel te kunnen uitsluiten dat een project de integriteit van deze leefgebieden niet negatief beïnvloed en dat negatieve effecten op beschermde dierpopulaties kunnen worden uitgesloten.

Vogels

Bijlage 9 p. 52: *'In het natuurreservaat Borkum Riff komen bovengemiddelde aantallen roodkeelduikers voor vanwege de hoeveelheid voedsel in dit gebied. Roodkeelduikers en parelduikers zijn zeer gevoelig voor verstoring door schepen. Op p.54 staat: Duikende zee-eenden zoals eider, topper en zwarte zee-eend zouden tijdens de winter kunnen voorkomen in de omgeving van het platform, maar dat zal sporadisch zijn omdat de waterdiepte rond het platform 20- 27 m is. Duikende eenden bevinden zich met name in gebieden waar ze makkelijk op bodemdieren kunnen duiken (zie paragraaf 5.3.3). Zwarte zee-eenden hebben bijvoorbeeld een voorkeur voor een waterdiepte van 9-13 m, vanwege de energie die het kost om te duiken en de grootte van de prooi (De Mesel et al., 2011). Ze komen dus voornamelijk in de kustzone voor en het verstoorde gebied is klein (0,03% van de Borkumse Stenen), waardoor er geen effect op de populatie zal optreden. Significante effecten op eider, topper en zwarte zee-eend kunnen op voorhand worden uitgesloten.'*

Uit de studie van Mesel et al., 2011 kan inderdaad worden opgemaakt dat duikers en zwarte zee eenden regelmatig foerageren in ondiepere delen van de zee. Er is echter alleen gekeken naar waterdiepte en het voorkomen van schelpdierbanken in relatie tot het voorkomen van vogels. Naar andere factoren, zoals scheepvaart en visserij activiteit is niet gekeken. Terwijl bekend is dat deze vogels schepen mijden. Op basis van de geciteerde studie kunnen significante effecten dus niet worden uitgesloten. Ook is het verstoorde gebied groter, zie argumentatie hieronder.

Bijlage 9 stelt op p.53: Duikende viseters zoals roodkeelduiker, parelduiker, zeekoet en alk kunnen in lage aantallen voorkomen in het gebied rond het platform, met name in de winter (zie paragraaf 5.3.3, p.46). Het gebied dat wordt verstoord is relatief klein (< 2% van de Borkumse Stenen) en er zijn voldoende mogelijkheden om uit te wijken naar andere gebieden, waardoor een effect op voorhand kan worden uitgesloten.

Hier mist een onderbouwing dat vogels makkelijk kunnen uitwijken: ze mijden namelijk ook andere menselijke verstoringbronnen zoals scheepvaart en windparken. Illustratief is het mogelijk verstorende effect op de roodkeelduiker. Dat is een aangewezen soort voor zowel de Noordzeekustzone als Borkum Riffgrund. Uit recent onderzoek is gebleken dat roodkeelduikers 25 km wegblijven van windturbines. Een platform dicht onder de kust zou een vergelijkbaar effect moeten hebben. En als dat waarschijnlijk is dan is dat effect moeilijk te mitigeren. Bovendien bevindt zich het voorgenomen N05-A platform dicht in de buurt van Borkum Riffgrund.

Bovendien moet er in het uitwijkgebied ook voldoende voedsel zijn. Daarnaast wordt niet alleen de omgeving van het platform verstoord. De grote toename in scheepvaart en helikopterbewegingen in het gebied maakt het verstoorde, en daarmee voor de vogels ongeschikte, gebied vele malen groter.

De beschrijving van bijvoorbeeld de roodkeelduikers en parelduikers op pagina 52 van de natuurtoets, en de op voorhand uitgesloten significante effecten zonder enige verdere onderbouwing op pagina 62 t/m 65 zijn niet met elkaar te rijmen.

Bijlage 9, p.77: "In de modelberekening (de Jong et al, 2020) voor de voorgenomen activiteit kon maximaal de 175 dB geluidscontour berekend worden. Door van deze contour uit te gaan wordt er van een worst case-situatie uitgegaan, aangezien de 202 dB contour een veel kleiner oppervlak heeft. Uitgaand van de 175 dB contour wordt een oppervlak van 9 ha van de Borkumse Stenen verstoord door het heien van de verankeringspalen, andere gebieden worden niet verstoord. Dit heeft mogelijk een verstorend effect op duikende vogels, zoals roodkeelduiker, parelduiker, eider, topper en zwarte zee-eend, zeekoet en alk. Maar doordat deze soorten in zeer lage aantallen voorkomen in het plangebied en het gaat om een zeer kleine en tijdelijke verstoring van 2 dagen (zie paragraaf 6.2.1) is het effect verwaarloosbaar. Effecten van onderwatergeluid door het heien tijdens de boorfase op vogels worden op voorhand uitgesloten."

Er is geen informatie bekend over het effect van onderwatergeluid op zeevogels, het is dus te kort door de bocht om te stellen dat effecten op voorhand kunnen worden uitgesloten. En daarnaast: hoe zit het met de effecten van al het onderwatergeluid dat bij de gaswinning activiteit komt kijken wanneer we dit cumuleren?

pagina 119 natuurtoets. *“Mogelijke cumulatie. Gezien de grote afstand is de kans op cumulatie van effecten zeer klein. Er is nog geen toetsing in het kader van de Wnb beschikbaar, waardoor het lastig is om de effecten in te schatten. Omdat het project plaatsvindt in het Natura 2000-gebied Friese Front is er mogelijk sprake van verstoring van de zeekoet. Daarnaast is er sprake van verstoring van de bodem en vertroebeling door het ingraven van de kabel. Bij de voorgenomen activiteit N05-A is de verstoring van de zeekoet verwaarloosbaar, waardoor cumulatie van effecten op de zeekoet kan worden uitgesloten.”* Wij begrijpen niet hoe die laatste zin het gevolg is van de daarvoor opgestelde punten. Er ontbreekt hier iedere toepassing van het voorzorgsbeginsel.

Hoofdstuk 7 passende beoordeling gebiedsbescherming. Hier wordt voor vogels alleen gekeken naar de grote stern. Terwijl nog onderzoek plaatsvindt of het gebied kwalificeert als Vogelrichtlijngebied (net zoals het aangrenzende Duitse gebied). De mogelijk kwalificerende soorten zouden uit voorzorg moeten worden meegenomen in de passende beoordeling aangezien bescherming van ruiende en foeragerende vogels moet gebeuren via de gebiedenbescherming (P.107 Natuurtoets). De conclusie dat significante effecten voor deze soorten kunnen worden uitgesloten is onvoldoende onderbouwd. De roodkeelduiker is bijvoorbeeld zeer gevoelig voor verstoring door scheepvaart en olieverontreiniging.⁵⁷

Voor diersoorten geldt dat er geen afbreuk mag worden gedaan aan het verspreidingsgebied. Dat is zeker voor de bovengenoemde beschermde vogelsoorten niet uit te sluiten, maar ook andere soorten zullen qua verspreidingsgebied geraakt worden door gaswinning.

Platte oester en oesterriffen

Ook de platte oester is een in het wild levende soort met beschermde status vanuit OSPAR en het de platte oester zal in 2021 nog beschermde status krijgen middels HR, ten uitvoering van bovenstaande motie. Hierbij is het ook van belang kennis te nemen van de zeer recentelijk kenbaar gemaakte regelgeving voor het oesterrif in de Voordelta: *Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 mei 2021, nr. WJZ/ 21081523, houdende wijziging van de Uitvoeringsregeling visserij in verband met een visserijverbod in de Oesterbank Voordelta* <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-26898.html> Hierin staan een aantal belangrijke uitgangspunten van de overheid:

“Habitattype H1110 is gedefinieerd op basis van onder meer geomorfologische en hydrologische kenmerken. Het betreft zandbanken in ondiepe delen van de zee die voortdurend onder water staan, waarbij plaatselijk ook harde substraten zoals

⁵⁷ N2000 profielendocument Roodkeelduiker - https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Profielen_Vogels_Actueel/Profiel_vogel_A001.pdf

schelpenbanken en andere biogene structuren voorkomen³. Biogene structuren zijn harde bodems van biogene oorsprong, zoals schelpenbanken van mosselen of oesters, ontstaan uit dode of levende dieren. De aanwezigheid en ontwikkeling in omvang van zulke structuren dragen daarmee bij aan de landelijke staat van instandhouding van onder meer habitatype H1110. Daarnaast zal mede naar aanleiding van de motie het lid Futselaar⁴ in de actualisatie van de Natura 2000-doelensystematiek worden verkend hoe platte oesters een explicietere plaats kunnen krijgen in de mariene habitattypen.”

“(…) oesterbank worden beschouwd als een kenmerk voor structuur en functie van habitatsubtypen 1110A en 1140A in het kader van de huidige Nederlandse implementatie van de Habitatrichtlijn. Daarnaast staan platte oesters en hun banken op de lijst van bedreigde en/of achteruitgaande soorten en habitats van het Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan (OSPAR)⁹. Aanbeveling 2013/4 bij het Verdrag geeft, onder meer voor de regio van het OSPAR-zeegebied waaronder het Nederlandse deel van de Noordzee valt, aan dat verdragspartijen onder andere de mogelijkheid dienen te overwegen om regelgeving te introduceren om platte oesters en hun bedden te beschermen en ook om de aanwezigheid, verspreiding en populatieverloop van de soort te onderzoeken en de omvang en kwaliteit van platte-oesterbanken vast te stellen middels monitoring en habitatinventarisaties van de zeebodem”

“Verder zet de Nederlandse overheid in op een terugkeer en herstel van biogene riffen als schelpdierbanken in de Noordzee, waaronder die van platte oesters in het bijzonder. Hiervoor zijn verschillende beleidsvoornemens geformuleerd in de geactualiseerde Mariene Strategie (deel 1) 2018–2024 (2018), Mariene Strategie (deel 3) 2012–2020 (2015), Beleidsnota Noordzee 2016–2021 (2015), Noordzee 2050 Gebiedsagenda (2014), Natuurambitie Grote Wateren 2050 en verder (2014) en Uitvoeringsagenda Natuurlijk Kapitaal (2013).”

“Vanuit bovenstaande doelstellingen, is het onder meer gewenst de ontwikkelingen in omvang en kwaliteit van de oesterbank te volgen. Dat betreft zowel het volgen van individuen platte oesters als van soorten die met de oesterbank zijn geassocieerd. Voorwaarde is dat wordt uitgesloten dat de integriteit van de bank kan worden aangetast door het oogsten van schaal- en schelpdieren van de bank of door bodem- of substraatberoerende visserijvormen.”

Om goed onderzoek te doen is er een sluiting van het oesterrif voor visserij. Natuurorganisaties, onderzoeksinstanties en overheid investeren in onderzoek naar actief herstel van oesterriffen. Het oesterrif op de Borkumse Stenen is ons eerste en enige oesterrif van redelijk formaat (zie infographic hieronder) waar nu al veel waardevolle kennis mee is opgedaan, die herstel op andere plekken maar ook wereldwijd faciliteert. De mensen en instanties die betrokken zijn bij dit oesterrif zijn nauw betrokken bij de Native Oyster Restoration Alliance, een platform voor kennisdeling met Europese projecten, en met wereldwijde oesterrifherstelprojecten. Wij publiceren data en artikelen en monitoren zoveel wij het ons kunnen veroorloven. Ook NWO, NIOZ, WMR en anderen investeren in onderzoek naar dit rif.

Het rif in de Voordelta is dus nu al gesloten voor visserij, omdat het “gewenst [is] de ontwikkelingen in omvang en kwaliteit van de oesterbank te volgen. Dat betreft zowel het volgen van individuen platte oesters als van soorten die met de oesterbank zijn geassocieerd. Voorwaarde is dat wordt uitgesloten dat de integriteit van de bank kan worden aangetast”. Dan kan het niet zo zijn dat we wel aantasting van integriteit toestaan op het Borkumse Stenen oesterrif.

Met de voorgenomen gaswinning zal de platte oester, een bedreigde soort, per direct een zeer belangrijk leefgebied verliezen. Het oesterrif als leefgebied voor andere soorten zoals te zien is

in het filmpje over het rif https://youtu.be/rH_eJrUmWmM en zoals beschreven in de vele onderzoeksrapporten in het hoofdstuk 'Impact op oesterrif' zal verdwijnen en daarmee naar verwachting ook de bijzondere soorten die wij op het rif hebben aangetroffen, inclusief soorten die we in dit gebied nog niet eerder hadden waargenomen: de kiezelkrab, tongschar, het egelslakje, en flinke aanwas van baksteenanemonen. Op veel oesters waren in september 2020 waren dwerginktvisietjes afgezet en ook jonge schelpdieren vestigen zich hier. Daarnaast troffen we op het rif grote garnalen, anemonen en veel zachte koralen. Soorten die allemaal een rif nodig hebben. Verder botervis in gele paaikleuren, mul en slapende klipvissen die zich schuilhielden in de rifstructuren. Voor een lijst van soorten op het rif die we tot nu toe aantreffen, zie <https://www.wwf.nl/api/Download/Download?fileId=179001> en de rapporten op <https://www.ark.eu/natuurontwikkeling/dieren/schelpdierriffen>. Het oesterrif is bewezen voortplantingsplaats en dus moeten de hier zicht voortplantende soorten gezien worden binnen de wettelijke kaders. Dat is nog niet gedaan.

Er wordt geclaimd dat er een positief effect ontstaat door creëren van een visvrije zone. We nemen aan dat men hier een visserijvrije zone bedoelt. Echter een positief effect zal het pas zijn als er meer vis komt dan dat er dood gaat door onderwatergeluid en dat geldt dan ook voor larven van vissen die kapotgeblazen worden bij deze geluidsniveaus. Positief effect kan dus niet geclaimd worden, tenzij hier vergelijkend onderzoek voor is gedaan: wat is minder erg voor vispopulaties in een beschermd gebied: visserij of gaswinning? Wij zijn een dergelijk onderzoek nog niet tegengekomen.

Vissen

Er zullen vissen dood gaan en andere soorten. Maar op welke schaal? Wat is de minimaal verwachte mortaliteit en wat de maximaal verwachte mortaliteit mbt verontreinigingen, geluidsoverlast (jarenlang)? Hoe groot is het gebied dat door soorten wordt gemedend? Daar dient een inschatting van te worden gemaakt.

Wie gaat geluidsovertredingen en de effecten op diersoorten meten? Waar zijn data beschikbaar van onafhankelijke toetsingen? Er wordt gesteld dat *"dit is een zeer klein gebied en zijn voldoende uitwijkingmogelijkheden voor alle voorkomende vissoorten"*, maar er wordt niet gerept over waar dan. Verderop staat het ook ivm scheepvaart en duikende zeevogels, (6.3.2.1 natuurtoets) Gezien de drukke omgeving met scheepvaartroutes en windparken waar ook geluidsoverlast heerst voor bepaalde soorten, is dit een aanname die zeer twijfelachtig is.

De natuurtoets op pagina 36 stelt: *"Over het voorkomen van beschermde soorten op zee is weinig bekend en kwantitatieve gegevens ontbreken. Er kunnen trekvissen zoals rivierprik, zeeprik, elft en fint voorkomen in het gebied."* natuurtoets pag 36

Er is informatie te halen in de IBTS data en bij natuurorganisaties die werken aan trekvissen herstel. Is dat gepoogd? In de IBTS data komen al o.a. de volgende vissoorten voorkomen: sprot, haring, schar, wijting, kleine zeenaald, schol, grote pieterman, dwergpijlinktvis, grauwe poon, smelt, ansjovis, harnasmannetje, bot, pitvis, grondel, , dwergtong, schurftvis, vijfdradige

meun, groene zeedonderpad, Noordzeekrab, kabeljauw, stekelrog. Die laatste twee soorten hebben OSPAR beschermde status. Ook in de rapporten over het oesterrif staan soorten vermeld, inclusief beschermde soorten. Hier moet grondiger naar gekeken worden, dit is echt te kort door de bocht. Kan zonder redelijke wetenschappelijke twijfel worden uitgesloten dat gaswinning geen effect heeft op kwetsbare, bedreigde en beschermde vissoorten? Nee, niet met de huidige onderbouwing.

De oesterriffen die wij herstellen en de stenen riffen die hier reeds aanwezig zijn zullen juist het herstel van haaien en roggen bevorderen. De Natuurtoets p.41 stelt: *“De kans dat de elft, gevlekte rog, reuzenhaai, tonijn, vleet, zalm en zee-engel voorkomen in het plangebied is zeer klein.”* Daar is weer de shifted baseline. Ze zitten er nu niet meer, dus als wij nog meer zeebodem kapot maken, verstoring en vervuiling door geluid en afval toevoegen, dan maakt dat niet uit. Wij verzoeken de auteurs van de natuurtoets deze zin te wijzigen naar: *“De kans dat de elft, gevlekte rog, reuzenhaai, tonijn, vleet, zalm en zee-engel nog terugkeren in dit deel van de Noordzee is minimaal indien vergunningen voor gaswinning hier verleend worden”*.

Vleermuizen

Het is verboden om in het wild levende diersoorten die zijn opgenomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn opzettelijk te doden of te vangen (art 3.5 lid 1 Wnb), opzettelijk te verstoren (lid 2), en de voortplantings- en rustplaatsen te beschadigen of te vernielen (geen opzetvereiste) (lid 4). Ook verstoring buiten de voortplantingsperioden is verboden. Verder geldt voor het verstoringsverbod van art 3.5 niet de beperking dat het moet gaan om een verstoring van wezenlijke invloed. Bij verstoring zijn intensiteit, duur en frequentie van herhaling van belang.

Op Bijlage IV staan vleermuizen genoemd. Deze komen ook rond offshore platforms voor.

*“In de publicatie in het wetenschappelijke tijdschrift Lutra van de Zoogdierverseniging VZZ worden de waarnemingen beschreven van vleermuizen afkomstig van offshore-platforms van het Nederlands deel van de Noordzee in de periode van 1998 tot 2007. Het betreft met name ruige dwergvleermuizen maar ook rosse vleermuizen, een laatvlieger, twee voor Nederlands grondgebied zeer bijzondere noordse vleermuizen en tweekleurige vleermuizen.”*⁵⁸ Muv de noordse vleermuis, staan deze soorten op Bijlage IV.

De Natuurtoets beschrijft: *“De desoriëntatie van vogels en vleermuizen door licht en de vlam van het fakkelen kan leiden tot vogel-slachtoffers en mogelijk ook vleermuis-slachtoffers, vooral als in het trekseizoen van vogels of vleermuizen wordt gefakkeld. Er is onvoldoende informatie beschikbaar om aan te tonen of dit effect wel of niet een significant effect op de populaties heeft (OSPAR, 2015), om ontoelaatbare situaties te voorkomen worden de volgende voorzieningen standaard getroffen als onderdeel van de activiteit. Vervolgens worden maatregelen genoemd, inclusief het verminderen van lichtuitstraling, inzet van ervaren vogelwachters bij fakkelen, overdag fakkelen om vleermuizen te ontzien en gebruik van horizontale fakkels”*. Vervolgens concluderen de schrijvers dat: *“Significante effecten van werkverlichting (tijdens alle fases) op vogels en vleermuizen in Nederland en Duitsland kunnen op voorhand worden uitgesloten doordat er standaard maatregelen worden genomen om effecten te voorkomen.”* Echter is er niet 1 bron of onderzoek aangehaald wordt door de auteurs dat aantoont dat deze maatregelen bewezen effectief zijn. Indien dat niet is

⁵⁸ <https://www.vleermuis.net/meer-weten/nieuws-archief/417-vleermuizen-ook-op-zee>

aangetoond ben je verplicht verder te onderzoeken of je niet een mogelijk significant effect hebt op deze diersoorten.

Zeezoogdieren

De Borkumse Stenen en de Noordzeekustzone zijn belangrijke foerageergebieden voor bruinvissen, grijze zeehond en gewone zeehond en deze vallen samen met rustplaatsen. Daarom vragen wij nu te kiezen voor bescherming van dit gebied en uitsluiten van schadelijke activiteiten en dus gaswinning om te voldoen aan gebieds- en generieke soortenbescherming verplichtingen. Dit is tevens van belang voor het behalen van een Goede Milieu Toestand. En bijdragen aan het behalen van de doelen voor riffen H1170 en verbetering van foerageergebied van zeezoogdieren. Wij gaan in het hoofdstuk onderwatergeluid in op bruinvissen en verwijzen ook naar Bijlage 3.

Vervuiling

Er zijn veel zorgen omtrent vervuiling en verontreinigingen. Scheepsverkeer neemt enorm toe, ankers, vervuiling, botsing met platform door schepen, dat zorgt voor een hoop geluidsoverlast (zie onderwatergeluid) en verontreiniging. Boorgruis, boorspoelingen, productie-afvalwater lozingen; het hoort bij de normale praktijken van gaswinning. Maar zijn die praktijken nog wel normaal te noemen in een kwetsbaar natuurgebied?

Onedyas schrijft: *“Een variant is om boorspoeling op waterbasis met het boorgruis ook af te voeren. Afvoer betekent echter ook dat er een flinke afvalstroom ontstaat: voor alle boringen samen gaat het om een totaal van 16.000 ton. De afvoer hiervan vereist extra transporten op zee en op land en leidt tot energieverbruik en emissies bij het transport en verwerking. Ook neemt het afval ruimte in op een stortplaats op land. Gezien de relatief beperkte gevolgen van lozen voor natuur en milieu en de geringe voordelen van afvoer heeft ONE-Dyas besloten om bij de gangbare werkwijze te blijven en het boorgruis en de boorspoeling op waterbasis te lozen.”* Hier zegt men eigenlijk: “Omdat mijn afvalbak zo ver staat en dan zoveel ruimte in gaat nemen, en omdat ik daar dan helemaal naartoe moet rijden met mijn vervuilende vervoer, dump ik mijn afval gewoon hier in dit natuurgebied. Want het verspreid zich toch wel.” Is dit een voorbeeld van een zogenaamde *best beschikbare techniek* van de gasindustrie? Konden er niet betere oplossingen verzonnen worden voor dit probleem? Als je niet 16000 ton afval kan op kan ruimen uit een kwetsbaar natuurgebied, moet je ons inziens niet beginnen aan de productie ervan.

In deze natuurtoets wordt wat betreft stikstof op p.4 verwezen naar een aparte passende beoordeling van de effecten van stikstof op de 24 betrokken Natura 2000-gebieden. Deze passende beoordeling lijkt te ontbreken. Wij zijn van mening dat er in ieder geval een duidelijke gekwantificeerde omschrijving moet zijn van alle onderdelen van dit project waarbij stikstof wordt uitgestoten, inclusief berekeningen van de depositie op de hiermee belaste Natura 2000-gebieden. Bij de onderdelen van het project denken wij dan onder andere aan de emissies bij het heien ten

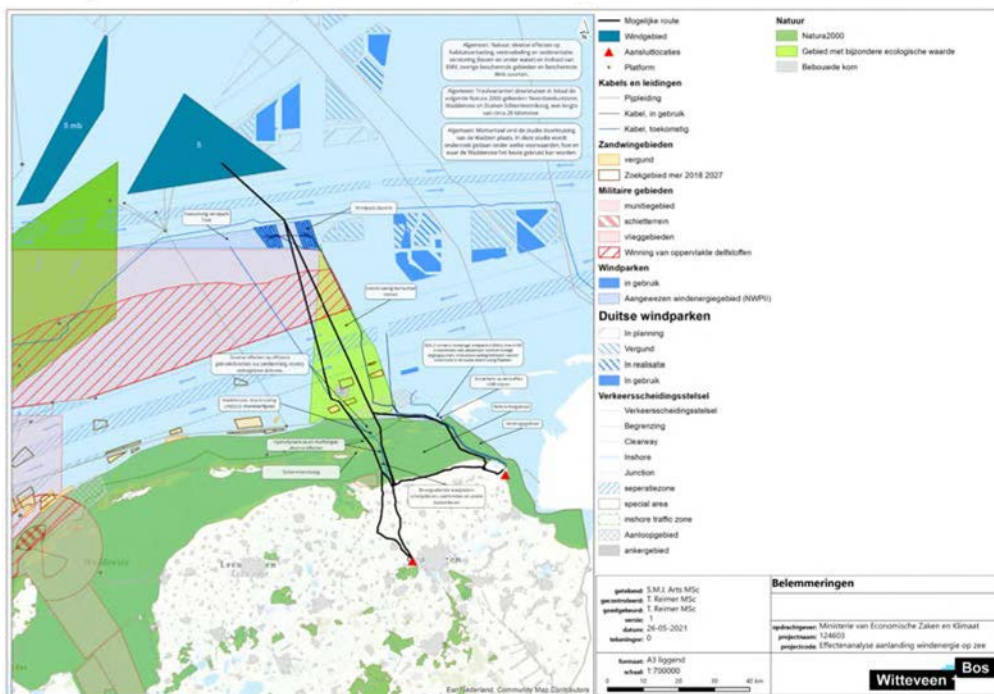
behoefte van het platform, het transport van het platform van en naar de boorlocatie, de transportbewegingen van personeel, en onderhoudsvoertuigen en de emissies die vrijkomen bij de productiefase.

Cumulatieve effecten

1. Doorslaggevend voor het beantwoorden van de vraag naar significante effecten is juist een gedegen toets van de cumulatie tussen de verschillende effecten van de te vergunnen activiteiten, en van de cumulatie tussen de te vergunnen activiteit en andere activiteiten. Ook moeten bij het beoordelen van de cumulatieve effecten de effecten niet alleen bij elkaar opgeteld worden, maar moet ook onderzocht worden of de effecten elkaar versterken. Als onderdeel van de cumulatietoets moeten ook synergetische effecten die als multiplier kunnen dienen worden onderzocht.
2. Het valt ons op dat veel schadelijke effecten worden weggeschreven zodra het om slechts een bepaald percentage habitat- of populatieverlies zou gaan. Maar ...
3. In het Hoofdrapport MER (p. 77) wordt cumulatie als volgt toegelicht: 'bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte'. Als dit betekent dat hiermee de eveneens noodzakelijke toets van cumulatie van verschillende effecten van dezelfde activiteit niet worden meegenomen, dan impliceert dit dat de in de MER en Natuurtoets toegepaste cumulatie te beperkt en onvolledig is.
4. Verder moet ook voltooide plannen en projecten in de cumulatietoets worden meegenomen wanneer het gaat om vergunde activiteiten van langdurige aard of activiteiten met chronische of duurzame gevolgen (EC Leidraad 2000, p. 35). Op p. 77 Hoofdrapport MER en p. 113 Natuurtoets wordt bijvoorbeeld aangegeven dat alleen sprake is van cumulatie van het N05-A project met de effecten van de daar aangegeven windprojecten gezien de overlap in de aanlegperiode. Dit gaat voorbij aan chronische en duurzame gevolgen van eerder aangelegde windparken (en olie en gasplatforms) die langer doorwerken dan de aanlegperiode zelf.
5. Reeds lopende besluitvormingsprocedures die in een concrete ontwikkeling voorzien moeten ook in de cumulatietoets in beschouwing worden genomen, ook al zijn de activiteiten nog niet vergund. In de MER en Natuurtoets wordt bijvoorbeeld ten onrechte voorbijgegaan aan de cumulatie met een aantal geplande maar niet in de cumulatietoets meegenomen windparken (Natuurtoets, p. 113 e.v.).
6. Van de andere activiteiten van One-Dyas in het GEMS-gebied worden alleen de cumulatieve effecten van het seismisch onderzoek N4-M6 en van de proefboringen getoetst (MER Hoofdrapport p. 78). Onderscheid wordt gemaakt tussen opsporing en winning van prospects die van het platform ten behoeve van veld N05-A worden aangeboord en prospects die vanaf een andere locatie aangeboord zouden moeten

worden. De prospects die vanaf platform N05-A worden aangeboord, zijn onderdeel van de cumulatietoets. Van de overige prospects die vanaf een andere locatie aangeboord moeten worden, en de activiteiten gerelateerd aan deze prospects, overlappen volgens ONE-Dyas de mogelijk effecten hiervan niet in tijd en ruimte met de huidige voorgenomen activiteit en worden daarom niet meegenomen in de cumulatietoets (zie referentietabel zienswijzen, REF 149). Ook hier wordt ten onrechte voorbijgegaan aan onder meer chronische en duurzame effecten.

7. In de door ons eerder specifiek genoemde gevallen waarin de voorgestelde mitigerende maatregelen niet afdoende zijn om de significantie van de effecten weg te nemen, kan daarmee niet meer worden aangetoond dat de beschreven resteffecten verwaarloosbaar zijn en mogen worden weggeschreven.
8. De toetsing van cumulatieve effecten van visserij-activiteiten mist in de MER en Natuurtoets.
9. De toetsing van cumulatieve effecten van toekomstige wind op zee activiteiten in dit gebied missen. Er zijn wel scenario's waarmee gerekend kan worden en daar moet naar worden gekeken, in verband met de beperkte, als dan niet afwezige ecologische ruimte om nog meer schadelijke effecten toe te voegen.

<https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksprojecten-LNV/Expertisegebied/en/kennisonline/Quickscan-economische-effecten-windmolengebieden.htm>

Omdat het in ons reeds gedegradeerde ecosystemen ontbreekt aan ecologische ruimte, moeten wij er juist bij dit soort MERs worden voorgesorteerd op de koers van Nederland om hernieuwbare energie te ontwikkelen in plaats van nieuwe boringen naar fossiele energie in kwetsbare gebieden.

10. Waarom wordt voor de cumulatietoets uitgegaan van de periode 2021–2025? Gezien de verwachte winningstermijn van maximaal 35 jaar is dit te kort.
11. In de cumulatietoets is verder niet meegenomen dat tijdens de boorfase gemiddeld vijf tot zeven helikopters en drie tot vier schepen per week vanuit Den Helder of Eemshaven naar en van het platform resp. zullen vliegen en varen.
12. Mijnbouw bij de Noordzeekustzone heeft repercussies op het beschermde UNESCO Werelderfgoed. Juist voor de bescherming van het kwetsbare Waddengebied moet de hoogste graad van zorgvuldigheid toegepast worden bij het verlenen van vergunningen om het even door welke bestuurslaag. Zolang onduidelijk is en blijft wat de grote stapel aan vergunningen uit het verleden voor effecten bij elkaar heeft en zal hebben voor de beschermde natuurwaarden van het Wad (habitats en soorten) kan nu niet klakkeloos een dermate grote ingreep vergund worden zonder adequate cumulatietoets. Zeker in tijden van klimaatverandering met stijgende zeespiegels en een opwarmende Waddenzee dienen juist vergunningen voor het winnen van fossiele brandstoffen uiterst zorgvuldig onderbouwd te worden op de toevoegende verstoring van het natuurlijke systeem dat Waddenzee en Noordzee met elkaar vormen.
13. Voor het Waddengebied heersen grote zorgen over additionele stikstofdeposities. Wij konden in de stukken niet terugvinden hoe de cumulatie van stikstof getoetst is. In de natuurtoets wordt wat betreft stikstof op p.4 verwezen naar een aparte passende beoordeling van de effecten van stikstof op de 24 betrokken Natura 2000-gebieden. Deze passende beoordeling lijkt te ontbreken. Wij zijn van mening dat er in ieder geval een duidelijke gekwantificeerde omschrijving moet zijn van alle onderdelen van dit project waarbij stikstof wordt uitgestoten, inclusief berekeningen van de depositie op de hiermee belaste Natura 2000-gebieden en ook in cumulatie van stikstofdeposities vanuit andere gebruikers / bronnen. Bij de onderdelen van het project denken wij dan onder andere aan de emissies bij het heien ten behoeve van het platform, het transport van het platform van en naar de boorlocatie, de transportbewegingen van personeel, en onderhoudsvaartuigen en de emissies die vrijkomen bij de productiefase.

Klimaatverandering en de AD(C) toets

1. In de NRC van zaterdag 22 mei 2021 worden enkele conclusies van het recente rapport *Net Zero by 2050* van de International Energy Agency (IAE) ([Net Zero by 2050 – Analysis](#)) samengevat: 'In het rapport roept het IAE op om niet langer op zoek te gaan naar nieuwe gas - en olievelden omdat die toch niet meer gebruikt kunnen worden. Tenminste als de mens een fifty fifty kans wil houden om de opwarming aan het einde van de eeuw tot maximaal anderhalf graad te beperken. Het dagblad Trouw van dezelfde datum concludeert hier verder over: 'Opvallend is dat het rapport gas niet als een 'transitiebrandstof' ziet, een energiebron die nog lang het gat tussen kolen en schone energie zou moeten opvullen.'

2. Hiermee concludeert het rapport van de IAE dat in elk geval de winning uit nieuwe gasvelden tot een te groot risico op een verdere opwarming dan de kritische anderhalf graad leidt. Indien de conclusies van dit rapport van de IAE, die nota bene als spreekbuis van de fossiele brandstofsector wordt gezien, serieus kunnen worden genomen dan kan alleen al op basis van dit rapport geconcludeerd worden dat het verlenen van de onderhavige vergunningen en instemming voor nieuwe gaswinning voor 35 jaar bijdraagt aan onaanvaardbaar risico's voor de openbare veiligheid, en mogelijk de volksgezondheid.
3. In de onderhavige ontwerp-besluiten en milieu en natuurtoetsen wordt slechts in algemene termen als geopolitiek en transitie e.d. gesproken.
4. Overigens wordt in de onderhavige ontwerp-besluiten en achterliggende MER, Natuurtoets en andere onderbouwingen niet duidelijk gemaakt wat de totale emissies zijn bij 35 jaar gaswinning, dus inclusief ook onder meer het produceren, plaatsen en verwijderen van het platform, gebruikte materialen, brandstof voor vliegverkeer, aanleggen kabels, leidingen, etc.
5. In het kader van de ADC toets - waarvan de voorwaarden van geen alternatieve oplossing en wel dwingende redenen van groot openbaar belang ook onderdeel zijn van de toets die voorafgaand moet gaan aan het door de Minister van LNV verlenen van een verklaring van de onderhavige geen bedenkingen voor het overtreden van generieke soortenbeschermingsrechtelijke bepalingen in de Wnb - wijst de Europese Commissie er op dat alleen 'op lange termijn persistente openbare belangen kunnen dwingend kunnen zijn'. Economische belangen op korte termijn en andere belangen die voor de samenleving alleen voordelen op korte termijn opleveren, vallen daar niet onder (Europese Commissie, Richtsnoeren 2007, p. 8). In het licht hiervan is twijfelachtig of de voorgenomen gaswinning als een 'dwingende reden van groot openbaar belang' moet worden aangemerkt.
6. Ingeval voor nieuwe gaswinning voor 35 jaar, ondanks deze overwegingen toch een dwingende reden van groot openbaar belang wordt gevonden, dan is nog maar de vraag of er geen andere alternatieven dan nieuwe gaswinning zijn voor het behalen van klimaat en energiedoelen. Verder, ook indien er geen alternatieven voor gaswinning zouden zijn dan is het twijfelachtig of de onderhavige gasexploitatie nu juist op deze kwetsbare locatie moet plaatsvinden. Daarbij is het ook niet aangetoond dat voor extra aardgas nieuwe boringen in het Nederlands deel van de Noordzee noodzakelijk zijn. Bijvoorbeeld, Noorse velden hebben nog bijna 1800 miljard m³ aan bewezen reserves. Zie: <https://www.indexmundi.com/map/?v=98&l=nl>. Ruim twee keer meer dan Nederland.
7. In dit verband is ook van belang dat onder meer de ernst van de mogelijke verslechtering van de habitats van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden, en van de verstoring en andere aantasting van de soorten waarvoor deze gebieden zijn

aangewezen en van de generiek beschermde soorten, als gevolg van de opsporing, installatie, winning van gas en de daarmee samenhangende pijpleidingen dermate groot is dat de eis van het ontbreken van alternatieven en van de aanwezigheid van dwingende redenen van groot openbaar belang, relatief zwaar moeten meetellen.

8. Ingevolge art. 38 lid 5 Wnb kan een ontheffing van onder meer het verbod van art 3.5 lid 2 Wnb uitsluitend worden verleend indien voldaan is aan elk van de in dit artikellid genoemde voorwaarden. Niet is gebleken dat de ontheffing nodig is omdat er geen andere bevredigende oplossing is of omdat zij nodig is in het belang van de openbare veiligheid, volksgezondheid of vanwege een andere dwingende reden van groot openbaar belang. De Minister van LNV heeft de vvgb in strijd met deze bepaling afgegeven.
9. Eerder in de zienswijze beargumenteren wij dat de Natuurtoets en andere onderhavige stukken niet de vereiste zekerheid hebben gegeven dat het project de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet zal aantasten, ook indien ter mitigatie de voorgestelde maatregelen worden genomen. Dan kan ingevolge art 2.8 lid 4 de vergunning alleen nog worden verleend als aan de in dat artikellid genoemde voorwaarden, samengevat als de ADC-toets, is voldaan. Met het oog op het voorgaande is dat niet het geval.
10. Voorts willen wij een aantal claims ter discussie stellen, want o.i. Horen dit soort subjectiviteiten niet thuis in een MER. Over de elektrificatie van het boorplatform staat: *“De emissies naar de lucht zijn bijna nul”*. Dat klopt natuurlijk niet; windenergie heeft ook emissies wanneer je kijkt naar de hele levenscyclus van een windpark. En wat is de emissie van een nieuwe electriciteitskabel van aanleg tot opruiming? Het is aannemelijk dat elektrificatie leidt tot minder uitstoot dan wanneer fossiele brandstof wordt angeboord, maar hier mist data die dat aantoont. Tabel 5 in MER pag 32 mist een volledige uitstoot analyse die de beweringen ondersteunt. Het is niet zo dat omdat je je platform electrificeert en omdat dat misschien relatief minder uitstoot oplevert dan wanneer je gas zou gebruiken, er dan opeens helemaal geen effect is als je het electrificeert. Dat zou je dan moeten aantonen.

Dat zorgt dan voor een mogelijk knellend effect qua ‘ecologische ruimte’ (als daar überhaupt nog sprake van is in onze gedegradeerde ecosystemem) voor de ontwikkeling van hernieuwbare energie en bijbehorende infrastructuur en schadelijke effecten in ditzelfde gebied.

Zorgen over toetsing van effecten

Onafhankelijkheid

Onedyas, Hansa Hydrocarbons, EBN Energie Beheer Nederland (EBN) vormen het consortium dat gaswinning op de Borkumse Stenen beoogt. Toetsing gebeurt door de Staat, die als 100 procent eigenaar van EBN geen onafhankelijke partij is. De aandelen van EBN worden beheerd door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en datzelfde ministerie is bevoegd gezag voor het uitgeven van alle vergunningen⁵⁹. De slager keurt zijn eigen vlees.

Het adviesbureau Royal Haskoning, dat onafhankelijk de effecten van gaswinning op de Borkumse Stenen moet toetsen, wordt betaald door de opdrachtgevers en dat is zichtbaar in de manier waarop negatieve effecten als niet significant worden bestempeld, in het ontbreken van een degelijke onderbouwing, in het gebrek aan toepassing van het voorzorgsprincipe en in de conclusies die gebaseerd zijn op losse aannames. *Follow the Money* deed onderzoek naar de praktijk van 'wie betaalt, bepaalt': "*Het slachtoffer van deze gang van zaken is vrijwel altijd de natuur. Dat blijkt ook: de Nederlandse natuur is in slechte staat. De biodiversiteit neemt af en het overgrote deel van de Natura 2000-gebieden is er slecht aan toe.*"⁶⁰ Deze kritiek is ook niet nieuw.⁶¹ Een project met een dergelijke grote omvang en impact op zowel natuur als klimaat moet onafhankelijk getoetst worden op wet- en regelgeving. Derhalve verzoeken wij:

- 1.1 de effecten van dit project opnieuw te laten toetsen door een externe, onafhankelijke partij zonder financiële connecties met opdrachtgever en de Nederlandse Staat, of:
- 1.2 de gevraagde vergunningen en instemming vergunningen niet te verlenen

Overigens is het opmerkelijk dat Petrogas voor gaswinning in het beschermde zeegebied Doggersbank ook Royal Haskoning heeft ingeschakeld. En dat Royal Haskoning de consultancy was die het ons inziens veel te beperkte pakket aan maatregelen voor het beschermde (maar in werkelijkheid nog niet beschermde) gebied Doggersbank heeft bedacht in opdracht van de Nederlandse overheid.

De volgende zin in het ontwerp winningsbesluit van 14 april 2021 lijkt erop te duiden dat, in afwachting van de toets door de Commissie M.E.R. van het N05-A project, de minister in de verklaringen van geen bedenkingen van resp. 18 januari en 11 februari 2021 al een oordeel heeft geveld: "*De minister is van mening dat er geen nadelige gevolgen voor natuur en milieu ontstaan voor de zeebodem. De minister stelt vast dat de gasvelden uit het winningsplan N05-A en de effecten van de bodembeweging zich niet uitstrekken tot de Waddeneilanden, Waddenzee, het vaste land, Natura 2000-gebied of ander milieubeschermingsgebied. Om die*

⁵⁹ MER Hoofdrapport Gaswinning N05-2-A, p. 13 en 14

⁶⁰ Schohaus, B., Sys, M. 'Intellectuele prostitutie' in de milieuvieswereld

<https://www.ftm.nl/artikelen/intellectuele-prostitutie-milieuvies?share=GPD79iFY5ryqEWW%2BDt%2F%2BDMxHoOq78gc%2FdNLxrHv0uozJ%2F%2BdL83zM9pnFfnW%2FI90%3D>

⁶¹

<https://www.trouw.nl/nieuws/wie-betaalt-bepaalt-vandaar-dat-milieueffectrapportages-vol-drogredenen-staan~bf513f58/>

reden verwacht de minister daar, mede gelet op de adviezen van TNO en SodM geen nadelige effecten op natuur en milieu.” Wij vragen ons af waarom de minister voorsorteert op ‘geen nadelige effecten’, nog voordat er een MER en Natuurtoets is afgerond.

Kwaliteit

Commissie MER krijgt vaak onvoldoende tijd om grote projecten echt goed te kunnen toetsen. Zo stelt Commissie MER zelf: “De kwaliteit van de milieueffectrapporten is in 2020 niet verbeterd. In tachtig procent van de getoetste milieueffectrapporten ontbrak belangrijke milieu-informatie. Vooral informatie over het effect op natuur en op de leefomgeving ontbrak.”⁶² Helaas hebben we in Nederland te maken met weeffouten in het systeem van onafhankelijke toetsing, zoals kort in Trouw⁶³ werd beschreven.

Wij roepen de overheid op om voldoende budget beschikbaar te stellen voor een echt gedegen review van de MER en de Commissie MER, gezien de grote ecologische schade en risico's voor de maatschappij indien de vergunning voor gaswinning in dit gebied wordt verleend op basis van deze MER.

Tijd

Ondergetekende partijen vinden de timing van dit proces bijzonder slecht uitgekozen en het neigt naar tactiek. Ten eerste: Welke partijen kunnen, zonder vooraankondiging van overheid of OneDyas, op zulke korte termijn meer dan 2500 pagina's doorploeteren in een maand die louter bestaat uit schoolvakanties en vrije dagen en die al voor de meesten volledig was volgeboekt? Wij hebben herhaaldelijk gevraagd om een vooraankondiging zodat wij eventueel experts zouden kunnen raadplegen en gedegen onderzoek laten doen naar bepaalde effecten. Een avond van tevoren kregen we pas het bericht.

Ten tweede: Wie kan bezwaar opstellen (als dat zover zal moeten komen) in een periode die volledig in de zomervakantie? Wil men hier een gedegen proces doorlopen van hoor en wederhoor, van goede toetsing aan wet en regelgeving, dan moet hier tijd voor worden ingeruimd. Daarom verzoeken wij u de procedure te verlengen met minimaal 1,5 maand, zodat de uiterste datum voor het indienen van een bezwaarschrift valt na half oktober 2021.

Gezien de korte termijn om deze zienswijze op te tuigen, behouden wij ons het recht om in latere instantie nog aanvullende inzichten aan te dragen. Ondanks de herhaaldelijke verzoeken

⁶² <https://www.commissiemer.nl/actueel/nieuws/impact-van-plannen-op-natuur-en-milieu-is-hot-item>

⁶³ <https://www.trouw.nl/nieuws/wie-betaalt-bepaalt-vandaar-dat-milieueffectrapportages-vol-drogredenen-staan~bf513f58/>

aan One-Dyas en de Nederlandse overheid om ons tijdig in te lichten, is dit niet gedaan en hebben wij ons ook niet kunnen voorbereiden dat dit eraan kwam. Als gevolg hebben wij slechts met enkele personen naar de inhoud kunnen kijken gedurende enkele dagen. Helaas is dit niet de enige aanstaande menselijke natuurramp waar we op het moment aan werken.

Conclusie

De organisaties zijn onder meer van oordeel dat, als gevolg van het N05-A project en de activiteiten zoals beschreven in het ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan, ontwerp-omgevingsvergunning platform en ontwerp-vergunning Mbb pijpleiding, de vvgb's, en in de aanvragen die onderdeel zijn van deze ontwerp-besluiten:

- wel significante effecten op de Natura 2000- gebieden te verwachten zijn. Volgens hen zijn de Natuurtoets, MER en andere aan de aanvragen ten grondslag liggende rapporten onvolledig dan wel onjuist. U kunt zich er op grond van deze toetsen niet van verzekeren dat de natuurlijke kenmerken van de betreffende Natura 2000 gebieden niet worden aangetast, en de instandhoudingsdoelstellingen worden behaald. Ook de voorgestelde mitigerende maatregelen kunnen deze zekerheid niet geven;
- sprake is van overtreding van een aantal verboden die, ter bescherming van in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in art 1 Vogelrichtlijn en in het wild levende dieren van een aantal soorten van bijlage IV Habitatrichtlijn, zijn opgenomen in resp. de artikelen 3.1 en 3.5 Wet natuurbescherming, dat niet is voldaan aan de in resp. artikel 3.3 lid 5 en 3.8 lid 4 Wet natuurbescherming gestelde voorwaarden voor ontheffing van deze verboden, en dat ook de in de vvgb genoemde voorschriften en beperkingen ter bescherming van de bruinvis, niet tot de vvgb mogen leiden;

Verder zijn de organisaties van oordeel dat de onderhavige ontwerp-vergunningsbesluiten en het ontwerp-instemmingsbesluit van de betrokken Ministeries in strijd zijn met het door de overheid in het kader van VIBEG 1 en 2 akkoorden gewekte vertrouwen dat de Borkumse Stenen, met daarin het gebied met de door overheid onder de Waterwet en Wet natuurbescherming vergunde en door WNF aangelegde oesterriffen, zou worden beschermd als Habitatrichtlijngebied, en dat dit in de weg staat aan het verlenen van de onderhavige vergunnings- en instemmingsbesluiten.

Om die reden verzoeken wij u om de onderhavige ontwerp-besluiten volledig te heroverwegen, en de gevraagde vergunningen, instemming en vvgb niet te verlenen. De organisaties behouden zich het recht voor deze zienswijze in een later stadium aan te vullen met nadere argumenten, met een deskundigenonderzoek en/of met een nadere motivering. Uiteraard zijn zij graag bereid om op uw verzoek de zienswijze te onderbouwen met recente wetenschappelijke literatuur.

Hoogachtend,

Het Wereld Natuurfonds Nederland, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee,
Vereniging Natuurmonumenten, Stichting ARK Natuurontwikkeling, Werkgroep Vrije Horizon
Schiermonnikoog

Bijlage 1

project	201046	Kosten t/m 3 juni 2021				
scenario	ACTUAL					
Sum of Bedrag		Column Labels				
Row Labels	Crediteurennaam	2018	2019	2020	2021	Grand Total
400000						
Salariskosten bruto						218.743
400100						
pensioenlasten						15.660
400200						
Sociale lasten						38.625
410300						
Rels- en verblijfskosten		-	2.161	252	739	3.152
	Aafke Brader			252		252
	Autoverhuur van Dusschoten & van Ginkel	394				394
	Bos Marine Services B.V.	6.216				6.216
	Duik de Noordzee Schoon Stichting (F)				37	37
	Emilie Reuchlin				515	515
	Sana Maro	288				288
	Waddengenot B.V.		638			638
	(blank)	-6.898			188	-6.711
	Hotel New York Rotterdam		1.523			1.523
410304						
Rels- en verblijfskosten conservaton (alleen bij jaarafsl		10.228				10.228
	(blank)	10.228				10.228
410320						
Parkeerkosten		-			16	16
	Emilie Reuchlin				16	16
	(blank)	-				-
410324						
Parkeerkosten conservaton		34				34
	(blank)	34				34
410331						
Workshops en conferenties NB		3.744		1.679	539	5.962
	Alfred Wegener Institut	602				602
	Duik de Noordzee Schoon Stichting (F)			1.000		1.000
	GeWoonboot	1.883				1.883
	Johan Altman B.V.	22				22
	Sas Consultancy Hein	576				576
	WWF Belgium vzw-asbl (F)			599		599
	(blank)	660			539	1.199
	Stichting schelpdierconferenties			80		80
410400						
Representatiekosten (extern)					40	40
	(blank)				40	40
410500						
Overige personeelskosten					97	97
	(blank)				97	97
430005						
Bijdragen voor natuurbeschermingsinitiatieven		124.280		24.751		149.030
	Scalpro AS	124.280				124.280
	DiniEngineering Srl			24.751		24.751
430015						
Kosten onderzoek en advies NB		196.721	252.529	97.194	50.073	596.518
	Community and Ecology Resources, LLC			13.403		13.403
	Deep B.V.	30.250				30.250
	FOS Europe	8.742				8.742
	GET WET Maritiem				14.173	14.173
	Goad, Alex	4.175				4.175
	Hei Matau Advies	0				0
	NIOZ, Koninklijk Instituut voor Onderzoek der Zee		25.000			25.000
	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	3.500	3.515			7.015
	Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en M		8.885	11.989	10.205	31.079
	Sana Maro	39.757	53.250	42.507		135.513
	Sas Consultancy Hein	7.720	6.921			14.641
	Waardenburg B.V., Bureau	59.571	93.319	18.150	25.696	196.736
	Wageningen Marine Research (F)	10.286	48.598	3.983		62.867
	Zandbrink Wouter van Organisatie en Advies	2.314				2.314
	(blank)	3.764	13.040	7.162		23.967
	Karel van den Wijngaard	26.642				26.642

430100	Creatie & productiekosten		112.371	31.692	941	9.947	154.951
		3DPrinting.com	272				272
		Bakker Machinefabriek	7.394				7.394
		Boskalis Nederland B.V.	32.186				32.186
		De-Zeeuw.nl			745		745
		Etikettenkoning.NL	182				182
		Goofy Aqua Video	1.694				1.694
		Moritz Fuchs Elektronik	1.225				1.225
		Multicopy	220	195	195		610
		Overtaal B.V.	387				387
		P&P Projects BV	688				688
		Pipeline Nederland B.V.	7.623				7.623
		St. Zeeuws Blauw	261				261
		Waardenburg B.V., Bureau				484	484
		Wijnne & Barends Agency B.V.	821				821
		Yogi Exploitatie BV	45.054				45.054
		(blank)		4.967			4.967
		Dutch Maritme Productions	14.363	774		3.872	19.009
		Roem van Yerseke B.V.		24.836		3.312	28.148
		DiniEngineering Srl		919		2.178	3.097
		Winnetous B.V.				102	102
430120	Handlings & fulfillmentkosten				2.299	1.712	4.011
		PaperWork Soest			2.299	1.712	4.011
440330	Porti kosten		908	509			1.417
		Graphic Promotions BV	908				908
		PostNL Express		509			509
440970	Klein materiaal		385	470	179	2.149	3.183
		Cleanomat Stomen		377			377
		Emilie Reuchlin				2.083	2.083
		Sana Maro			179		179
		Schoenen van Staal	21	94			115
		(blank)	364			65	429
440990	Algemene kosten				3.000	442	3.442
		Duik de Noordzee Schoon Stichting (F)				43	43
		Emilie Reuchlin				305	305
		Stichting Noordzeewrakken			3.000		3.000
		Jachthaven Achterbos				94	94
Grand Total			448.670	287.362	130.294	65.756	1.205.109

*inclusief totaal personeelskosten 4 jaar

Bijlage 2 Timeline communicatie

2-10-2018: ONE komt langs op eigen verzoek bij WWF om te praten over een nieuw gasveld en ze willen WWF hierover op de hoogte houden en kijken of WWF wil samenwerken op natuurprojecten. WWF geeft aan dat er in de visie van WWF geen plaats is voor nieuwe gaswinning. In dit gesprek heeft ONE een kaart laten zien (maar niet achtergelaten) van het zoekgebied, waar dan (naar blijkt later) al in februari 2018 een proefboring heeft plaatsgevonden. Het gesprek heeft de uitkomsten: WWF geeft oesterbank coördinaten door aan ONE en ONE zou WWF op de hoogte houden. Verder maakten wij duidelijk dat WWF tegen gasboringen is en als het ons natuurbeschermingswerk in de weg zit ondernemen we actie.

24-10-2018: WWF stuurt coördinaten van onze oesterbank, met naam en emailadres van projectleider in oesterrif herstel WWF.

20-12-2018: WWF stuurt herinnering aan ONE met oesterrif waterwetvergunning met coördinaten, ONE belt vervolgens WWF om WWF te informeren over de fusie van ONE BV met SHV. ONE stuurt WWF shapefiles en infographic met timelines en kaart van geplande gaswinning.

20-12-2018: WWF bekijkt meteen de kaarten en komt tot conclusie dat oesterrif in hart van het te winnen gasveld ligt en stuurt email naar I&W, RWS, LNV: "Wij hebben zojuist vernomen van het voornemen van het Oranje Nassau Energie GEMS project, waarmee ze naar gas willen gaan boren in een onder andere een gebied dat precies overlapt met het Borkumse Stenen gebied waar wij afgelopen zomer de eerste Noordzee platte oesterbank hebben hersteld.

Zie infographic voor de Oranje Nassau-locatie en de oesterbank locatie in onze waterwetvergunning. Wij maken ons grote zorgen over dit project -niet in de minste zin omdat met de huidige kennis, staat en prognose van klimaatverandering toch wordt gekozen om te blijven investeren in fossiele energie- en de effecten van seismische tests, te leggen pijpleidingen, bouwen van platform(s), drillen en andere activiteiten op de oesterbank zelf, bijbehorende en aangetrokken soorten en de ecologische waarden van het gebied Borkumse Stenen in bredere zin. De investeringen die Wereld Natuur Fonds heeft gedaan en van plan zijn te blijven doen in actief natuurherstel, in de wederopbouw van een gezond ecosysteem, en het belang hiervan voor een biodiverse, weerbare Noordzee (ook tegen de effecten van klimaatverandering), gaan naar inschatting slecht samen met het aanboren van fossiele brandstoffen nabij de oesterbank met als mogelijk gevolg het teniet doen van jaren werk van WNF en partners. Wij horen graag of jullie meer informatie hebben over dit project en jullie advies in deze kwestie ontvangen.”

21-12-2018: WV, ARK, WNF stellen noodbrief op (zie onder). “De door Oranje Nassau Energie geplande gasboringen overlappen met de door ons zojuist herstellende platte oesterbank en -in bredere zin- de ecologische waarden van de Borkumse stenen qua soorten en leefgebied. De investeringen die onze organisaties hebben gedaan en van plan zijn te blijven doen in natuurbescherming, actief natuurherstel en ontwikkeling op de Noordzee – en in het bijzonder op de Borkumse Stenen –, en het belang hiervan voor een biodiverse, weerbare Noordzee tegen de effecten van klimaatverandering, gaan ons inziens niet samen met het aanboren van fossiele brandstoffen, het leggen van pijpleidingen, bouwen van platforms, seismische tests, drillen en andere bijbehorende activiteiten. Wij roepen u daarom met klem op af te zien van gaswinning, met name in dit gebied.

11-1-2019: WWF stuurt bericht aan SodM. Coördinaten gebied, infographic van natuurherstelprojecten schelpdierriffen en vergunningen voor oesterrif herstel. Roept op tot stopzetten vanwege het gevaar voor investeringen in natuurherstel, . Roept op ontwikkelingen voor gaswinning in dit gebied, waaronder de seismische tests, stop te zetten. Wijst op effecten klimaat, biodiversiteit en schade en mogelijk dood van oesterrif, beschermde en bedreigde soorten, etc. Vraagt als belanghebbenden direct geïnformeerd te worden (n.b. Hier volgt geen antwoord op)

14 -1-2019: Bericht van RWS aan WWF met uitleg dat het doel in het gebied multifunctioneel gebruik is. “In je mail vraag je aandacht voor de plannen van Oranje Nassau Energie (ONE) in relatie met het oesterherstel project van het Wereld Natuur Fonds (WNF). Het is ons bekend dat ONE concessiehouder is in onder meer de mijnbouwblokken N4 en N5. Dat geeft ze ogv het mijnbouwbesluit het recht om daar (met vergunning) te zoeken naar winbare hoeveelheden olie/gas. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en haar Staatstoezicht op de Mijnen is hiervoor het bevoegd gezag en Rijkswaterstaat adviseert EZK bij die besluiten, met name op basis van ruimtelijk gebruik en andere vergunde activiteiten. Streven naar efficiënt ruimtegebruik vormt één van de speerpunten in het Nationaal Waterplan en vanuit die gedachte zullen we vanuit RWS dan ook vooral kijken naar de kansen die gebruiksfuncties elkaar kunnen bieden zonder dat ze elkaar in de weg zitten. Voor een goed advies is op de eerste plaats goede informatie nodig. Zo zullen we er dan ook altijd naar streven om bij het advies aan EZK mbt mijnbouwactiviteiten zoveel mogelijk rekening te houden met ander gebruik. In dit geval dus ook de ligging van de oesterpilot van WNF in relatie tot de voorgenomen plaatsing van platform(s) van ONE en de veiligheidszone die daarmee gepaard gaat. In de mijnbouwvergunning van EZK en SodM zullen maatregelen opgenomen worden tav seismiek en de plaatsing en het gebruik en de daarmee samenhangende emissies van het platform van ONE. Beide met als doel om negatieve effecten op het ecosysteem te voorkomen en de vele gebruikers op zee en hun belangen zoveel mogelijk te dienen. Ik hoop dat ik met dit mail bericht wat zorgen heb kunnen wegnemen en ben graag bereid tot het voeren van een nader gesprek waarin je die zorg kunt toelichten of nader kunt motiveren.”

31-1-2019: Brief (zie onder) Oranje-Nassau Energie (ONE) aan Waddenvereniging, ARK en WNF: “ONE en haar partners zijn zich bewust van de impact die deze ontwikkeling kan hebben op de omgeving. Ons bedrijf wil zo veilig en verantwoord mogelijk opereren, waarbij rekening wordt gehouden met mens en natuur. Daarom willen wij een afspraak inplannen om samen te bekijken welke bijdrage ONE kan leveren aan natuurherstel en -ontwikkeling in het GEMS-gebied en in het bijzonder aan het oesterbankherstelproject. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een pilotonderzoek naar bepaalde effecten op oesters of hulp bij een nulmeting van de ecologische situatie ter plaatse, maar ook andere bijdragen zijn denkbaar. (...) Eind december uitte mevrouw Reuchlin haar zorg over het effect van toekomstig seismisch onderzoek op het oesterbankherstelproject. ONE heeft ervoor gezorgd dat hieraan specifiek aandacht wordt besteed in de Nadere Effecten Analyse (NEA), die zal worden toegevoegd aan de

vergunningaanvraag. Het seismisch onderzoek biedt een unieke kans om schelpdierbanken te monitoren op mogelijk effect van onderwatergeluid. We stellen graag samen met u een monitoringsvoorstel op.”

18-3-2019: WWF stuurt ONE een rapport toe over effecten gaswinning op de Borkumse Stenen, door WMR (rapport finaal eind feb 2019). Conclusie: “Uit deze beknopte studie blijkt dat offshore activiteiten ten behoeve van gaswinning effecten kunnen hebben die variëren van schadelijk tot dodelijk voor de natuurwaarden van het gebied de Borkumse Stenen inclusief het daar aanwezige oesterref.” Het rapport bespreekt ook negatieve effecten op andere soorten zoals zeezoogdieren en vissen.

21-3-2019: Gesprek WWF en ONE

ONE geeft WWF informatie over timeline en proces en activiteiten. NEA door Royal Haskoning is ingediend bij LNV en zal binnenkort ter inzage liggen voor een periode van 14 weken. WNF oesterbank effecten zullen hierin geaddresserd worden. ONE heeft ook LNV geïnformeerd dat WNF zorgen heeft aangegeven over effecten op oesterbank. Besproken geplande activiteiten: De aardlagen onder de zeebodem in het N4 vlak zullen wat ONE betreft in september 2019 met seismiek in kaart worden gebracht (2 methoden mogelijk; ONE kijkt naar de minst impactvolle). Tussen de windparken van Gemini zal in september 2019 wat ONE betreft een proefboring worden gemaakt met een mobiele installatie tot 3 km diepte. In N5A zal een boorplatform zeer dichtbij de oesterbank worden geplaatst en vanaf daar worden 12 putten geslagen. Royal Haskoning doet de MER voor platform N5A en ook de cumulatieve toetsen (voor activiteiten ONE zelf, maar ook andere activiteiten en in internationale context, zo heeft Duitse overheid bijvoorbeeld adviesrecht), maar eerst komt er nog een NRP (inhoudsopgave MER).

ONE wil minste impact maken en kijkt vooral naar technische maatregelen zoals bruinvis afschaffen, schroeven niet heien, bubbelschermen, elektrificeren van platform etc. Daarbij is ONE bereid om verder te gaan dan wettelijk vereist is (voorbeeld Kijkduin werd gegeven). Naast WNF heeft ONE reeds met aantal NGOs contact gehad: Natuur en Milieu, Milieu Defensie, Stichting de Noordzee, Greenpeace ivm actie tegen boorplatform. ONE heeft de intentie om open te communiceren en zorgen van WNF mee te nemen in vergunningaanvragen en effecten analyses. Wil een goede nulmeting ook specifiek voor oesterbank. Rapport van WMR in opdracht van WNF wordt ook meegenomen in Nadere Effecten Analyse. ONE wil graag goede onderzoeksvragen formuleren en juiste problemen met juiste mensen bespreken. Standpunten zijn helder gecommuniceerd in brieven. We begrijpen elkaar's standpunten. WNF heeft aangegeven: Geen boringen meer gezien de mondiale klimaat en biodiversiteitscrisis; zsm duurzame energie is nodig. Indien voor transitie gaswinning wellicht nog nodig is, moet dat iig niet in kwetsbare gebieden. De Borkumse Stenen en andere kwetsbare gebieden zijn niet de gebieden waar je moet vissen of moet boren naar olie en gas. Mijnbouw moet al helemaal niet in kwetsbare natuurgebieden plaatsvinden zoals de Borkumse Stenen (waar onze goed ontwikkelende 1^e herstelde Noordzee offshore oesterbank ligt en waar wij al sinds 2006 pleiten om dit gebied te beschermen vanwege bijzondere natuurwaarden), Noordzeekustzone en de Duitse Borkum Riffgrund (habitatrichtlijn gebied) en Duitse Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer (Vogelrichtlijn gebied) en nabijheid werelderfgoed Waddengebied (In het Noordzee akkoord zetten wij hier strak op in met de NGOs. (n.b. Namens olie en gas (en dus ook ONE) neemt NOGEPA Jo Peters deel aan het Noordzee akkoord.) Borkumse Stenen oesterbank is voor het eerst dat er weer een stuk van dit -voor Noordzee ecosysteem zeer belangrijke- leefgebied is hersteld. De bank ontwikkelt zich goed, dus we moeten nu niets op het spel zetten. Moeilijk geweest om geschikt gebied te vinden, vanwege gunstige omstandigheden benodigd voor oesterbank, maar vooral vanwege alle beperkingen door menselijke activiteiten. Overheid heeft aangegeven dat heel de Noordzee 1 groot olie en gas concessie gebied is, en kon WNF ook niet terecht in zandwinning, defensiegebieden, etc. Gemini oesterbank ook een zorg met ONE geplande boorplatform en bijbehorende activiteiten. WWF vraagt EU guidelines voor environmental impact assessments toe te passen. ONE geeft aan: Gaswinning is nodig voor: Financiering energietransitie; Relatief ver weg waddenzee juist; nodig voor de economie om te runnen, olie en gas blijft voorlopig nog nodig. Seismiek in hele gebied N4 is noodzakelijk. N5A boorput centraal in het N5 gebied (en dus zeer nabij oesterbank) is nodig, er is weinig ruimte om te verplaatsen. Legt oordeel bij LNV, wil stukken als effectenanalyses niet voorafgaand delen, want anders ook met andere organisaties delen. Hierop geeft WNF aan dat als we pas input kunnen geven als analyses al klaar liggen ter inzage bij overheid, het vaak al te laat is. ONE geeft aan dat we burens zijn, dus ONE zal nadenken over delen van documenten. Onderzoeken MER N5 zijn in ontwikkeling, NEA binnenkort ter inzage.

25-3-2019: WWF deelt met SodM, RWS, LNV, I&W, nogmaals zorgen en WMR rapport. Verzoekt om tijdig te worden geïnformeerd over ontwikkelingen, deelt mee dat uit het gesprek met ONE blijkt dat ONE weinig ruimte ziet voor

wijzigen van activiteiten waaronder seismiek en boringen.

17-4-2019: Gesprek WWF, OneDyas, Royal Haskoning. ONE heeft al in januari 2019 een NEA ingediend bij LNV en projectplan bij RVO voor het mogen doen van seismisch onderzoek. WNF krijgt deze niet, ligt binnen enkele weken ter inzage. Overheid heeft ONE geadviseerd niet voor de muziek uit te lopen. ONE heeft in deze NEA externe werking op N2000 gebieden meegenomen en impact op oesterbank. One heeft TNO onderzoek laten doen naar geluidsniveau dat kan volgens N2000 en effect op bijv bruinvis, "wat is het optimale niveau waarbij wel de bodem in kaart kan worden gebracht maar zeezoogdieren geen schade ondervinden". Dit onderzoek is vervolgens door Royal Haskoning geanalyseerd en doorvertaald voor NEA. In het gesprek vermeld ONE dat er teveel schade eerst zou zijn voor de Duitse N2000 gebieden, dus drukniveau moest omlaag (grenswaarde bruinvis @140DB ingesteld) Op z'n vroegst vindt seismisch onderzoek in gebied N04 plaats in september. Vanwege natuur moet het in periode sept-nov. Uitstel zal veel geld kosten. Toezegging ONE: zodra NEA ter inzage, sturen ze ons een mailtje. Graag dialoog open houden over opties onderzoek, mitigatie etc. Vraag WNF: is ONE van plan al seismisch onderzoek te doen in beroepstermijn? Nee, zullen ze niet toe is de toezegging van ONE. Ze wachten de beroepstermijn af. Staan ze open om te schuiven met seismiek in ruimte? Is eventueel mogelijk. Op de rit staan dus 3 belangrijke dingen: - Seismiek N04, in periode sept-nov 2019 -Winning N5, MER dit jaar, nu voorbereiding startnotitie door Royal Haskoning. Start project in 2020 (n.b. ze hoeven hiervoor niet seismisch onderzoek af te wachten). Opsporing (proefboringen) in G18-02 (boorput tussen de twee windparken van Gemini) en Turkoois, speelt ook in 2^e helft 2019.

WWF geeft nogmaals zorgen over impacts aan; we kunnen bank niet zomaar opnieuw aanleggen, gaan straks 15-20 jaar terug in de tijd. Plannen WWF oesterbanken gedeeld: huidige banken monitoren, nog meer oesters bij gemini en wrak ten zuidwesten van Borkumse stenen oesterbank, experimenteren met spat on shell etc. Aangegeven dat we ook onze zorgen inbrengen in Noordzee Wallage proces (overheid probeert met alle stakeholders tot een ruimtelijk plan te komen in periode jan-aug 2019 om ruimte te maken voor natuur, visserij, windenergie op de Noordzee). Als onderdeel akkoord VIBEG 2 zou overheid al lang een gebied in Borkumse Stenen moeten hebben beschermd (waar onze oesterbank ook ligt) ter compensatie van het openstellen van zone 2 gesloten gebieden.

ONE wil graag praten over onderzoek en monitoring. WWF geeft aan dat ONE moet komen met goed onderzoek / bewijs dat er geen effecten zijn bij de door hen voorgestelde activiteiten en wij onze schelpdierbanken niet gaan opofferen ten behoeve van onderzoek. ONE is bereid tot monitoring. Ze gaan nadenken over evt onderzoek / experiment met oesters, maar zeggen niets toe.

Op de vraag of ONE bereid is niet / niet meer te winnen in kwetsbare natuurgebieden is het antwoord (met een omweg) nee.

9-12-2019: Onedyas geeft aan MER te schrijven voor ontwikkeling van N05-A, waarbij ze de door WWF ingediende zienswijze op het uit te voeren MER onderzoek meenemen. ONE biedt aan samen te kijken welke bijdrage ONE-Dyas kan leveren aan natuurontwikkeling en monitoring in de Noordzee en verzoek voor afspraak tussen directeuren. WWF antwoordt vrijwel direct of ONE wil overwegen de MER vóór afronding aan ons te laten zien

14-2-2020: ONE geeft aan nog aan de MER te schrijven en de punten die in gesprekken aan bod zijn gekomen mee te nemen. Geeft aan dat afgeronde MER naar verwachting in de loop van dit jaar in te zien.

[periode van WWF vragen aan MER over stavaza volgt] met telkens de vraag deze voorafgaand aan ons te laten zien.

28-8-2020: OneDyas geeft update: door vertragingen verwachten we niet dat het MER nog in 2020 uit zal komen.

19-2-2021 OneDyas neemt contact op met WWF om aan te kondigen dat de week erna (!) een proefboring plaatsvindt

27-2-2021: WWF vraagt OneDyas om een update over activiteiten OneDyas in Borkumse Stenen gebied. OneDyas belt later, WWF kan niet opnemen.

2-3-2021: WWF vraagt waar en wanneer proefboring plaatsvindt of heeft gevonden, de coördinaten en waar de bijbehorende impact assessment is. plaats of heeft deze plaatsgevonden? Heeft Onedyas de exacte coördinaten?

3-3-2021 OneDyas meldt WWF dat de proefboring in N04 al is begonnen en naar verwachting 2 maanden duurt. [Op 7,8 km afstand van het oesterrif en nog steeds in het te beschermen gebied de Borkumse Stenen]. OneDyas meldt dat voor een losstaande offshore proefboring geen milieueffectrapport te worden opgesteld. Stuur coördinaten mee: 53° 46' 02" N, 06° 17' 37" E ETRS89. Het MER voor N05-A wordt door het ministerie van EZK gepubliceerd, de datum wordt door hen bepaald, naar verwachting in maart of april. Beloven ons op de hoogte te houden. OneDyas geeft aan verder te zijn gegaan met inventarisatie hoe meerwaarde te creëren voor natuur in het gebied. Zoals eerder gezegd, zouden wij de input van WNF hierbij zeer waardevol vinden en lijkt het me goed om binnenkort een keer (virtueel) bij te praten met directeuren erbij. Dat kan wat ons betreft op korte termijn.

1-4-2021 WWF bericht aan OneDyas: "Het is voor WWF niet te doen is om iedere individuele vergunningaanvraag die beschermde gebieden aantast (Borkumse Stenen hadden dat al moeten zijn vanwege het verplaatsen van de verplichtingen in de Noordzee Kustzone naar Borkumse Stenen) te volgen, bezwaar tegen te maken etc. Wij zullen het in het Noordzee Overleg op tafel gaan leggen en vragen of de overheid stopt met de uitgifte van vergunningen voor olie- en gaswinning in kwetsbare / beschermde zeegebieden. Daar zullen we ook OneDyas (Borkumse Stenen) en Petrogas (Doggersbank) aanhalen als voorbeelden. Dank voor het aanbod om mee te denken over creëren meerwaarde voor natuur. Dat lukt vooral als de kwetsbare natuur en zeeleven ontzien worden en actieve natuurherstelprojecten niet bedreigd worden door olie en gaswinning en andere schadelijke activiteiten. Kortom, als we stoppen met boren in en rondom deze gebieden. "

1-4-2021 WWF dient notitie gaswinning in bij Noordzee Akkoord / Noordzee Overleg. Deze kaart aan dat in paragraaf 4.37 van het NZA staat: Per saldo zal gaswinning binnen Natura 2000 gebieden afnemen. De huidige praktijk dat onder strikte voorwaarden kan worden gewonnen in Natura 2000 gebieden wordt voortgezet. Deze voorwaarden voldoen aan de te formuleren bovenwettelijke Best Beschikbare Technieken (27) voor milieubeschermd en natuurversterkend bouwen en exploiteren zoals in de governance structuur van het NZO periodiek zal worden vastgelegd. Stelt: "Het verbaast WNF dat in het NZO nog geen gesprek is gevoerd over de vergunningaanvragen voor gaswinning op de Doggersbank door Petrogas en op de Borkumse stenen door OneDyas. Hoewel deze vergunningen zijn aangevraagd voordat het akkoord formeel in de Tweede Kamer is behandeld, zitten we als partijen al twee jaar met elkaar aan tafel. De huidige vergunningaanvragen staan in de ogen van WNF op gespannen voet met bovenstaande afspraken uit het NZA. De Commissie MER heeft een rapport gepubliceerd (<https://www.commissiemer.nl/adviezen/3361>) over de plannen van Petrogas E&P Netherlands B.V om aardgaswinning in beschermd zeegebied Doggersbank uit te breiden. Petrogas wil de komende tien jaar circa vijf nieuwe gasvelden ontwikkelen. Een deel van deze gasvelden bevindt zich onder het Natura 2000-gebied Doggersbank. In het beschermd zeegebied zullen daartoe ook pijpleidingen, productieputten en platforms worden geplaatst. De Commissie M.E.R. concludeert dat deze activiteiten schade toebrengen aan de beschermde leefgebieden en beschermde soorten van de Doggersbank. De Commissie M.E.R. concludeert o.a. dat er naar verwachting bruinvissen doodgaan door het heien, terwijl de bruinvissen op de Doggersbank juist een beschermde status genieten. Indien EZK en LNV aan Petrogas vergunningen verstrekken om de gasboringen nog verder uit te breiden zal de schade aan het natuurgebied door deze en de vele andere activiteiten (zoals visserij, windparken, scheepvaart, leggen van en onderhoud aan kabels, het gebruik van sonar, afval) alleen maar toenemen. Het doel van bescherming van de Doggersbank is om de natuurwaarden te herstellen. Maar de effecten van gaswinning worden getoetst aan de huidige natuurwaarden, die na eeuwen overexploitatie al sterk zijn verarmd. Toch zijn er ook nu nog negatieve effecten te verwachten op het aanwezige zeeleven op de bodem, de waterkwaliteit en beschermde soorten zoals zeezoogdieren, vissen en vogels. Een aantal effecten van gaswinning die door de Commissie M.E.R. zijn benoemd zijn: verstoring en directe dood van vissen en zeezoogdieren (bruinvissen) door het heien, desorientatie van trekvogels door platformverlichting en affakkelen van gas, vrijkomen van giftige stoffen en boorgruis, daling van de zeebodem. Ook is het onduidelijk welke noodmaatregelen het bedrijf zal nemen indien een calamiteit uitbreekt. Op de Borkumse Stenen worden er proefboringen gedaan voor gaswinning door One Dyas. Eén van deze proefboringen vindt plaats op 7,5 km van de locatie waar WNF oesterriffen hersteld, het doel van OneDyas is om in het hele gebied boringen te doen. Borkumse Stenen is nog geen officieel beschermd gebied, maar delen ervan hadden al lang beschermd moeten zijn. Immers LNV heeft VIBEG gesloten gebieden in de Noordzee Kustzone 'verplaatst' naar de Borkumse Stenen. Natuurorganisaties hebben er door oesterrifherstel project op de Borkumse Stenen toen zelf achter moeten komen dat het gebied al een andere bestemming had. Vervolgens is er niets meer over gecommuniceerd en we wachten dus alweer jaren op het beschermde gebied Borkumse Stenen. Er ligt een grote opgave voor de natuurtransitie op de Noordzee, daar zijn we nog niet eens mee begonnen. Tegelijkertijd wordt

de druk op de beschermde gebieden niet minder. Daarom wil WNF graag in het NZO aan de orde stellen en vanuit het Rijk en verschillende partijen horen hoe de huidige vergunningaanvragen zich verhouden tot de afspraken in het NZA en de verbeteropgaven die er liggen voor de natuur. Het is belangrijk om te komen tot een netwerk van daadwerkelijk effectief beschermde gebieden, waarin helder is welke vormen van gebruik passend zijn zodat we deze discussie niet bij iedere vergunning aanvraag opnieuw hoeven te voeren.”

22-4-2021 OneDyas bericht WWF einde dag: morgen publicatie MER en termijn van enkele weken. [nb dat zouden 24 werkdagen zijn, ware het niet dat ook koningsdag, 4, 5, mei, pinksteren en meivakanties precies in die weken vielen]

5-2021 Verschillende overleggen volgen: De notities over de Doggersbank, gebiedspaspoorten en gaswinning zijn in drie bijeenkomsten besproken. Over de Doggersbank en de gebiedspaspoorten is in de bijeenkomsten afgesproken opnieuw bij elkaar te komen nadat de vragen van de NGO's door het rijk schriftelijk zijn beantwoord. Voor het onderwerp gaswinning was even de vraag of er nog een bijeenkomst van de 'werkgroep' nodig is. De agendacommissieleden zijn het er over eens dat aanvullende acties nodig zijn om ervoor te zorgen dat bij de procedures en in de uitvoering in de geest van het NZA gewerkt wordt. Er wordt afgesproken dat er inzicht nodig is in de procedure zoals die gelopen is bij de casus van ONE-Dyas. Zowel mevr. Van Duin als de voorzitter zullen contact opnemen met dhr. Gaastra. Daarnaast zal het NZO gevraagd worden te besluiten over het concretiseren van de 'Best Beschikbare Technieken voor milieubeschermd en natuurversterkend bouwen'.

6-5-2021: NZO voorbereidingsoverleg Gaswinning op zee. WWF geeft aan NZO van toepassing op huidige aanvragen Petrogas en OneDyas. Volgens NZO moet gaswinning in beschermde zeegebieden en dat zsm de bovenwettelijke Best Beschikbare Technieken (BBT) voor milieubeschermd en natuurversterkend bouwen beschikbaar moeten komen. Tot nu toe zijn de BBT nog niet vastgesteld en de vraag is of de gaswinning per saldo zal verminderen. Er is geen informatie te krijgen. WWF geeft aan dat allen hier worden ingehaald door de realiteit, zoals de vergunningaanvraag van ONE-Dyas laat zien. Daarin staan activiteiten die strijdig zijn met het realiseren van de natuurdoelstellingen, in de ogen van het WNF. WWF vraagt Rijk niet de vergunningen te verlenen, vraagt olie- en gassector te komen met bewijs dat er afname is in beschermde zeegebieden (en niet toename door nwe aanvragen) en hoe de BBT worden toegepast. Hoe komt er een afbouw en hoe gaat men bouwen op basis van de BBT en een ecologisch kleine voetafdruk? Volgens sector gaat winning gaat al jaren achteruit, ook in beschermde gebieden. WWF vraagt om bewijs. En WWF geeft aan dat n.a.v. het ontwerpbesluit voor de Oesterbank en Borkumse Stenen een hersteld oesterrif op circa 500 meter afstand zal worden vernietigd door slib en onderwatergeluid. WWF onthutst is over het ontwerpbesluit. Uit de MER blijkt dat er impact zal zijn op het oesterrif. WWF vraagt zich af waarom de NGO's dit via de vergunningprocedure moeten vernemen en niet via NZO en hoe de afweging voor gaswinning binnen de overheid plaatsvindt, want er ligt ook een herstelopgave voor natuur. Overheid geeft aan dat voor deze projecten de procedures goed (democratisch) zijn gelopen. Het natuurbelang wordt geborgd via de procedures. De focus moet op de projecten liggen, niet op de procedures. WWF merkt op dat de overheid daarmee het signaal geeft aan de spelers hier dat zij het "maar uit moeten zoeken met de bestaande procedures". Er zijn afspraken om de biodiversiteitscrisis te beslechten, maar als de NGO's nu gedwongen worden om individuele vergunningaanvragen aan te vechten, dan gaat de energie niet naar het gesprek op het niveau van het NZA en de uitvoering daarvan. Overheid geeft aan dat het bestaande project in kan worden gebracht als leerervaring voor volgende projecten. Volgens WWF gaat deze gaswinning om een nieuwe ontwikkeling en dient het te voldoen aan NZA. Volledige notulen in bezit van het Rijk / op aanvraag beschikbaar.

18-5-2021: WWF vraagt nogmaals om reactie van olie- en gassector op vragem. Graag zien wie een grafische of schriftelijke weergave van de afname in de beschermde gebieden de komende tien jaar. Om misverstanden te voorkomen is het erg belangrijk dat hier transparantie over is.

Ik ben zelf niet in het bezit van grafische inzichten van het PBL waar dit uit moet blijken, is het mogelijk dat die met deze groep gedeeld worden? Tevens attenderen wij op het nieuwsbericht van de IEA vandaag: <https://nos.nl/artikel/2381215-iea-stoppen-met-nieuwe-projecten-voor-fossiele-brandstoffen>

19-5-2021 NZO waarin alle partijen bevestigen dat de afspraken uit het NZA ook van toepassing zijn op de voorgenomen activiteit van OneDyas op de Borkumse Stenen. Op dit moment is het ontwerpbesluit voor gaswinning

Borkumse Stenen niet conform de NZA afspraken. Verder blijkt dat er geen inzage gegeven wordt hoe de per saldo afname er dan uitziet. Er wordt verwezen naar een per saldo afname op het Nederlands Continentaal plat, maar er wordt geen onderscheid gemaakt voor beschermde gebieden. Tegelijkertijd zien we een aanvraag voor de Borkumse Stenen en de Doggersbank. Zolang er geen planning is hoe de per saldo afname er uitziet zou deze vergunning niet verleend moeten worden. De sector en overheid beroepen zich op het PBL die aangeeft dat gaswinning op de Noordzee afneemt (zie KEV met de gasvoorziening, zie blz 92-94. De winning op zee staat in figuur 5.6 <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-klimaat-en-energieverkenning2020-3995.pdf>), dit is voor ons onvoldoende onderbouwing voor de beschermde gebieden. Gaswinning zou daarin zelfs toe kunnen nemen als het elders harder afneemt. De bovenwettelijke best beschikbare technieken zijn nog niet vastgesteld. Wat wel duidelijk is, is dat de voorgenomen activiteit een grote ecologische impact heeft en daarmee niet conform de afspraken in het NZA is. Verder is in het NZA afgesproken dat een deel van de Borkumse Stenen wordt gevrijwaard van bodemberoerende visserij (4.40: Vergroting van de vrijwaring van bodemberoerende visserij van de Borkumse Stenen (+558 vierkante kilometer)). Dit overlapt met OneDyas locatie. Tot slot heeft LNV aangegeven dat, ondanks het NZO en NZA, deze vergunningprocedure wel gewoon doorgaat omdat ze anders een onbetrouwbare bestuurder zouden zijn voor de initiatiefnemer die een vergunning heeft aangevraagd, die dient namelijk binnen de termijn een antwoord te krijgen. Echter heeft LNV ons een vergunning verleend voor natuurherstel. Door onze belangen niet mee te nemen tonen ze zich naar natuurbeschermingsorganisaties een slechte bestuurder.

3-6-2021 Natuurbeschermingsorganisaties dienen zienswijze in met nogmaals een duidelijk verzoek aan de overheid om geen vergunning te verlenen aan OneDyas

Wereld Natuur Fonds

Postbus 7
3700 AA Zeist

Kvk nr: 41177588
0800-1962 (gratis)
info@wwf.nl
wwf.nl

Oranje Nassau Energie
Parnassusweg 815
1082 LZ Amsterdam

Zeist, 21-12-2018

Onderwerp: Ruimtelijke overlap geplande gaswinning en actief herstelde platte oesterbank door natuurbeschermingsorganisaties

Geachte heer Abels,

Het Wereld Natuur Fonds, ARK Natuurontwikkeling en de Waddenvereniging werken aan natuurbescherming en -ontwikkeling op de Noordzee en Waddenzee, aan herstel van de biodiversiteit en het weerbaar maken van onze ecosystemen tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Daartoe doen wij grote investeringen in het herstel van schelpdierbanken, die een belangrijke rol spelen in een gezond ecosysteem en met name door overbevissing zijn verdwenen. Deze banken, gevormd door o.a. oesters en mosselen, bieden een kraamkamer voor zeedieren, dienen als houvast voor planten en dieren om op te groeien, filteren het water, verhogen visproductie en dragen bij aan kustbescherming. De soortenrijkdom op schelpdierbanken is 60% hoger ten opzichte van nabijgelegen zandbodems. Kortom, schelpdierbanken zijn fundamenteel voor een weerbaar en gezond Noordzee- en Waddenzee-ecosysteem.

De Noordzeebodem bestond eind 19e eeuw voor ongeveer 30% uit platte oesterbanken. Deze zijn grotendeels verdwenen door overexploitatie, ziektes en koude winters. Daarmee is de bronpopulatie grotendeels verdwenen. De verwachting is dat banken niet of nauwelijks uit zichzelf zullen terugkeren. Daarom werken wij zowel aan onderzoek en 'pilots' van actief herstel als aan populatieherstel met het 'kickstarten' van platte oesterbanken in de Noordzee.

Afgelopen voorjaar hebben wij op de Borkumse Stenen de eerste oesterbank op de (internationale) Noordzee buiten de kustzone geplaatst. Na monitoring in juli 2018 blijkt dat deze oesterbank zich al aan het voorplanten is. Nu is het cruciaal dat deze platte oesterbank de rust en ruimte krijgt om zich te ontwikkelen.

Hoewel het Borkumse Stengebied nog niet formeel als beschermd zeegebied is verklaard, staat het al meer dan 10 jaar voor ons vast dat de bijzondere ecologische waarden van dit gebied bescherming verdienen en dat een dergelijk beschermd zeegebied een belangrijke schakel vormt binnen het door ons voorgestelde netwerk van

Be one with nature

Wereld Natuur Fonds

Postbus 7
3700 AA Zeist

Kvk nr: 41177588
0800-1962 (gratis)
info@wwf.nl
wwf.nl

beschermde gebieden op de Noordzee en Waddenzee. Middels het *Vibeg akkoord* (mei 2017 ondertekend door Rijksoverheid, visserijsector en natuurbeschermingsorganisaties) is afgesproken dat gesloten gebieden gerealiseerd zullen worden in de Borkumse Stenen. Op dit moment onderzoeken de Ministeries van LNV en I&M hoe de toegezegde bescherming gerealiseerd kan worden. Zowel Natura2000 (habitatruchlijn) als KRM worden door de overheid verkend als beschermingsregime.

De door Oranje Nassau Energie geplande gasboringen overlappen met de door ons zojuist herstelde platte oesterbank en -in bredere zin- de ecologische waarden van de Borkumse stenen qua soorten en leefgebied. De investeringen die onze organisaties hebben gedaan en van plan zijn te blijven doen in natuurbescherming, actief natuurherstel en ontwikkeling op de Noordzee – en in het bijzonder op de Borkumse Stenen –, en het belang hiervan voor een biodiverse, weerbare Noordzee tegen de effecten van klimaatverandering, gaan ons inziens niet samen met het aanboren van fossiele brandstoffen, het leggen van pijpleidingen, bouwen van platforms, seismische tests, drillen en andere bijbehorende activiteiten.

Wij roepen u daarom met klem op af te zien van gaswinning, met name in dit gebied.

Hoogachtend,

Kirsten Schuijt
Algemeen Directeur
Wereld Natuur Fonds

Jos Rademakers
Directeur
ARK Natuurontwikkeling

Lutz Jacobi
Directeur
Waddenvereniging

Be one with nature

ORANJE-NASSAU ENERGIE

P.O. BOX 78044
NL - 1070 LP AMSTERDAM

Wereld Natuur Fonds	Waddenvereniging	ARK Natuurontwikkeling
T.a.v. Mevrouw K. Schuijt	T.a.v. Mevrouw L. Jacobi	T.a.v. De heer J. Rademakers
Driebergseweg 10	Droogstraat 3	Molenveldlaan 43
3708 JB Zeist	8861 SR Harlingen	6523 RJ Nijmegen

Amsterdam, 31 januari 2019

Onderwerp: uitnodiging voor dialoog natuurherstel en -ontwikkeling

Geachte mevrouw Schuijt, mevrouw Jacobi en heer Rademakers,

Hartelijk dank voor uw brief van 21 december 2018, waarin u uw zorgen uit over de mogelijke invloed van de geplande gaswinning op het oesterbankherstelproject in de Noordzee.

Oranje-Nassau Energie (ONE) en haar partners zijn zich bewust van de impact die deze ontwikkeling kan hebben op de omgeving. Ons bedrijf wil zo veilig en verantwoord mogelijk opereren, waarbij rekening wordt gehouden met mens en natuur. Daarom willen wij een afspraak inplannen om samen te bekijken welke bijdrage ONE kan leveren aan natuurherstel en -ontwikkeling in het GEMS-gebied en in het bijzonder aan het oesterbankherstelproject. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een pilotonderzoek naar bepaalde effecten op oesters of hulp bij een nulmeting van de ecologische situatie ter plaatse, maar ook andere bijdragen zijn denkbaar.

In 2018 heeft ONE al een aantal gesprekken gevoerd met verschillende vertegenwoordigers van het Wereld Natuur Fonds (WNF). Eind december uitte mevrouw Reuchlin haar zorg over het effect van toekomstig seismisch onderzoek op het oesterbankherstelproject. ONE heeft ervoor gezorgd dat hieraan specifiek aandacht wordt besteed in de Nadere Effecten Analyse (NEA), die zal worden toegevoegd aan de vergunningaanvraag. Het seismisch onderzoek biedt een unieke kans om schelpdierbanken te monitoren op mogelijk effect van onderwatergeluid. We stellen graag samen met u een monitoringsvoorstel op.

Wij kijken ernaar uit om de constructieve dialoog met WNF over natuurherstel en -ontwikkeling voort te zetten, met ook de Waddenvereniging en ARK Natuurontwikkeling als gesprekspartners. Wat ons betreft maken we daar op korte termijn tijd voor vrij. Wij zullen hierover op dinsdag 5 februari contact opnemen. Uiteraard kunt u ons ook eerder bereiken via de contactgegevens hieronder.

Met vriendelijke groet,

Chris de Ruyter van Steveninck
CFO Oranje-Nassau Energie

Jeroen Abels
Asset manager Oranje-Nassau Energie

e-mail: deRuyter@onebv.com
telefoonnummer: 020- 5354117

e-mail: Abels@onebv.com
telefoonnummer: 020-5354146

UNStudio, 7th floor, Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam, The Netherlands, T +31 (0)20 535 41 00, F +31 (0)20 535 41 22
Corporate seat Amsterdam, Chamber of Commerce 33211110, VAT NL0088.48.087.B.01, www.onebv.com

Bijlage 3 Bruinvis en SVI

Reactie van NGO's op de concept aanbevelingen actualisatie bruinvisbeschermingsplan van Ministerie van LNV, december 2019

De ambities van het nieuwe bruinvisbeschermingsplan

Hoewel het plan gericht is op de bescherming van de bruinvis, een sleutelsoort in onder meer de Noordzee, heeft het beschermingsplan een veel grotere reikwijdte. De bruinvis laat zien welke bedreigingen het leven in een belangrijk ecosysteem met zich meebrengt en staat symbool voor wat er zou moeten gebeuren om de Noordzee weer gezond te krijgen. Als we de bruinvis goed beschermen, beschermen we bredere delen van het Noordzee ecosysteem.

De huidige klimaat -en biodiversiteitscrisis vraagt om verregaande maatregelen om het leven in zee te beschermen. Dit is de ambitie die wij graag terugzien in het nieuwe beschermingsplan. Met Nederland in een internationale voortrekkersrol waarbij wordt ingezet op maatregelen die zullen helpen om de balans te herstellen en de negatieve effecten van menselijk handelen snel terug te dringen, zodat we de rekening niet bij toekomstige generaties neerleggen. Het bruinvisbeschermingsplan heeft de potentie om activiteiten te organiseren dat zo min mogelijk dieren er hinder van onder vinden in plaats van kijken hoever we de Noordzee kunnen exploiteren. Het voorzorgsprincipe zou voorop moeten staan.

Van onderzoeksplan naar beschermingsplan

Het belangrijkste punt van onze zorg is dat de genoemde aanbevelingen niet direct leiden tot bescherming van de bruinvis in de praktijk. De huidige formulering van de actualisatie bevat wat ons betreft nog te veel algemeenheden en onderzoek zonder duidelijke opvolging of beleidsadvies. Zoals gepresenteerd op 1 oktober 2019 bij LNV op basis van ons vorige document met zienswijze vinden wij het na 8 jaar van onderzoek essentieel dat het geactualiseerde plan concrete maatregelen toepast. Monitoring en onderzoek zijn zeker nodig, maar op zichzelf onvoldoende om de bedreigingen voor bruinvissen weg te nemen. Daarvoor zijn specifieke maatregelen nodig die de bedreigingen daadwerkelijk reduceren. Beiden zijn voor de bruinvis goed bekend. Niet alleen in Nederland, maar internationaal is er al veel onderzoek gedaan. Waar specifieke kennis ontbreekt geldt het voorzorgsprincipe als het uitgangspunt om ervoor te zorgen dat de omstandigheden voor de huidige en toekomstige bruinvispopulatie in de Noordzee erop vooruitgaan en op zijn minst niet verslechteren. Dit zeker met het oog op de toenemende installatie van windparken en de groeiende scheepvaart en de daarmee gepaard gaande toename van onderwatergeluid, de effecten van klimaatverandering, de vervuiling met plastic en chemische stoffen en de gevolgen van de visserij in de Noordzee.

Nieuw onderzoek zal er vooral voor moeten zorgen dat bescherming zo optimaal mogelijk kan plaatsvinden en zich richten op concrete maatregelen om vervuiling, bijvangst, geluidsoverlast en andere bedreigingen voor de bruinvis weg te nemen. Daarbij ligt ook een belangrijke verantwoordelijkheid voor bedrijven en industrieën.

In het bruinvisbeschermingsplan zien we dus graag meer concrete toezeggingen van beleidsregels en maatregelen met duidelijke doelstellingen en termijnen terug. Bijvoorbeeld als we kijken naar de eerste drie algemene aanbevelingen: wat gaat de overheid doen om internationale samenwerking te stroomlijnen en wanneer gaat dit gebeuren? Waar wil Nederland een voortrekkersrol spelen? Hoe wordt de bruinvis in beleid meegenomen als onderdeel van het ecosysteem? Hoe en wanneer krijgen we beter begrip over bijvangst van bruinvissen? Wij zien daarbij ook graag hoe deze aanbevelingen zich verhouden tot de bevindingen van de adviescommissie uit 2016. Prioritering van de uitvoering van de aanbevelingen is daarbij cruciaal.

Bijvangst

In het geval van bijvangst monitoring is het onderzoek van Scheidat et al. (2018) een goed begin. Bijvangst van bruinvissen is momenteel echter nog onvoldoende in beeld. Deze pilotstudie ervaren wij als een 'snapshot' van de werkelijkheid en verdient voortzetting. Dit is een uitstekende kans om dit monitoringsysteem verder uit te rollen en bijvangst beter in beeld te krijgen. Nederland kan daarmee een voortrekkersrol spelen in het monitoren van bijvangst van walvisachtigen en mogelijk andere soorten. Een concreet voorstel zou bijvoorbeeld kunnen zijn om een power analyse uit te voeren om daarmee te bepalen hoeveel van alle staandwantsvisserij uitgerust moet zijn met een REM systeem (Remote Electronic Monitoring) om bijvangst van bruinvissen goed in kaart te brengen. Vervolgens kan een tijdspad geformuleerd worden om dit resultaat te behalen. De monitoringresultaten zouden vervolgens jaarlijks gerapporteerd kunnen worden.

Buitenlandse, recreatieve en illegale staandwantsvisserij verdienen aandacht als het gaat om monitoring en handhaving van bijvangst. Zoals gepresenteerd tijdens de bruinvisdag is er inmiddels meer inzicht in wanneer er meer bruinvissen aan de Nederlandse kust zijn (midwinter). In deze periode kan er bijvoorbeeld een landelijk gebiedsverbod op staandwant in de kustzone gelden. In België is een (wenselijk) algeheel verbod op staandwantnetten in de kustzone geïmplementeerd. Wellicht dat de Sea Ranger Service ingezet zouden kunnen worden om een dergelijk verbod te controleren en handhaven.

Ook kan Nederland toepassing van alternatieve vangstmethoden stimuleren en vis op een dergelijke manier gevangen een marktvoordeel geven. Dit is essentieel om de doelstellingen onder ASCOBANS en de Technical Measures Regulation te halen.

Tijdens de bruinvisdag werd de suggestie gedaan om vissers een kleine financiële vergoeding te geven voor elke bruinvis die zij aanlanden. Wij zouden liever zien dat de overheid door middel van vergunningen en andere beleidsmaatregelen het voor vissers gemakkelijker maakt om dode bruinvissen aan te landen als onderdeel van monitoring van de populatiestatus.

Belangrijke leefgebieden

Gebiedsbescherming, zeker middels een netwerk van beschermde zeegebieden, is wel degelijk een effectief instrument voor de bescherming van walvisachtigen, vooral als het gaat om mitigatie van bijvangst, onderwatergeluid, aanvaringen en cumulatieve effecten (Clark et al. 2010). Maatregelen en onderzoek naar belangrijke leefgebieden voor bruinvissen zien we daarom graag concreet terug in het plan. Gezien de bewegelijkheid van de soort kan de relevantie van gebiedsbescherming met de huidige beleidscyclus herzien worden. Met gebiedsbescherming kunnen 'veilige havens' voor bruinvissen worden ingebouwd. Uit presentaties die gedurende de bruinvisdag gegeven zijn blijken onder andere de Doggersbank en de Klaverbank gebieden waar relatief veel bruinvissen gesignaleerd worden. Dit zijn tevens gebieden waar de bruinvis een aangewezen soort is en de overheid dus in staat om beschermende maatregelen te implementeren. Dit is dan ook ons nadrukkelijke verzoek. In de beheerplannen zien wij dan ook graag een concrete afstemming met het bruinvisbeschermingsplan. Het modelleren van habitat, inclusief bedreigingen is een aanvullende stap om de locatie van effectieve gebiedsmaatregelen, zoals een gebiedssluiting voor (staandwant)visserij, vast te stellen.

Voor de bruinvis is het aanbod van prooidieren van levensbelang. Er is berekend dat de speklaag van een bruinvis voldoende energie bevat om het dier 3 tot 5 dagen in leven te houden wanneer het niet eet. Deze vrij korte tijdsduur heeft te maken met het hoge metabolisme van bruinvissen (Kastelein et al. 1995). Zeker nu in een tijd van groeiende (geluids)verstoringen is het van belang om overlevingskansen van bruinvissen te vergroten door aanwezigheid van geschikte prooi-soorten en afmetingen essentieel. Een mogelijke

maatregel ter bescherming van de bruinvis is het verlagen van de visserijdruk op relevante vissoorten/afmetingen, zoals de bodemberoerende visserij op spiering (demersale zegenvisserij) (Thurid et al. 2019). Onderzoeken tonen het belang aan van het vrijwaren van bodemberoerende visserij (inter alia voor voedselbeschikbaarheid van bruinvissen) in beschermde zeegebieden (Jager et al. 2018).

Onderwatergeluid

Impulsgeluiden

Wij stellen voor om in het geactualiseerde plan op te nemen dat explosieven niet op zee tot ontploffing gebracht mogen worden tot de effectiviteit van de voorgestelde mitigatiemaatregelen is vastgesteld en dat ontploffingen niet zijn toegestaan in N2000 gebieden, zeker naar aanleiding van het recente nieuwsbericht uit Duitsland (<https://nos.nl/artikel/2311678-18-bruinvissen-dood-na-marineoefening-duitsland.html>). Daarbij is het belangrijk om de effecten van impulsgeluid direct te meten. Er kan daarbij ook gekeken worden naar effectiviteit van seizoen sluitingen van seismische surveys voor de bescherming van bruinvissen. Tevens is het van belang om de effectiviteit van ramp-up en ADD's beter te onderzoeken en zo nodig maatregelen te nemen voor alle andere vormen van impulsgeluid (heien en seismiek).

Scheepvaart

Wij hebben het verzoek om, naast de commerciële scheepvaart, de invloed van onderwatergeluid door recreatieve scheepvaart en echosounders/dieptemeters op te nemen in het bruinvisbeschermingsplan, omdat deze bronnen veel overlap vertonen met de hoge frequenties die door bruinvissen veelvuldig gebruikt worden.

Ook zijn de genoemde aanbevelingen nog vooral gericht op meer onderzoek in plaats van concrete maatregelen die het geluid verminderen. We zien graag in het plan terug welke maatregelen Nederland in Europees verband en bij de IMO wil voorstellen. Bijvoorbeeld incentives voor stille schepen/schroeven in samenwerking met de EU-havens en langzamer varen in de EU wateren. Langzamer varen vermindert niet alleen onderwatergeluid, maar ook de CO² uitstoot en de kans op aanvaringen (Leaper, 2019). Dit laatste is relevant nu er in de Noordzee steeds vaker grote walvissen zoals bultruggen gezien worden.

Wind op zee

Hoewel wij blij zijn te zien dat Nederland een voortrekkersrol inneemt als het gaat om het toepassen van het iPCOD model, is de huidige geluidsnorm van 168 dB SEL op 750m wat ons betreft onvoldoende om effecten van heigeluid op bruinvissen te minimaliseren. Ook vanuit het oogpunt van harmonisatie zou het gewenst zijn om de geluidsnorm gelijk te trekken met de 160 dB SEL op 750 m norm van Duitsland en België. Daarbij zou het goed zijn om naast werkelijke geluidsmetingen ook frequentie gewogen gehoorcurves toe te passen op metingen van aan te leggen windparken op locatie om te checken of de ingestelde geluidsnorm inderdaad voldoende is. In het plan zien wij op z'n minst graag uitleg over welke mitigerende maatregelen worden genomen, wat de effectiviteit is en waarom deze beter zouden zijn dan de maatregelen in onder meer de buurlanden.

Ondanks het instellen van een geluidsnorm blijft onderwatergeluid een bedreiging voor de bruinvis. Het voorkomen van luide geluiden is altijd beter dan mitigeren. Geluidsarme technieken stimuleren is hiervoor de meest effectieve zet. Door alternatieven zoals Crane Free foundations is heien niet noodzakelijk voor de installatie van windturbines (Koschinski & Lüdemann 2014). Een mogelijke manier om dit te realiseren zou zijn om de effecten en de methoden van mitigatie van onderwatergeluid op korte termijn mee te wegen in de tendercriteria van windparken.

Daarbij is meer begrip nodig over (frequentie gewogen) gedrag van bruinvissen door menselijk veroorzaakt onderwatergeluid. Recent onderzoek van Kastelein (2019) laat bijvoorbeeld zien dat de bruinvis veel gevoeliger is voor relatief laagfrequente geluiden dan eerder gedacht. Dit kan mogelijk gerealiseerd worden door tegelijkertijd met het volgende seismisch onderzoek en het volgende aan te leggen windmolenpark monitoring van bruinvissen uit te voeren en onderzoek te doen naar de correlatie tussen de aanwezigheid van bruinvis echolocatie kliks en (scheepvaart)geluid.

Overige punten

Populatieschattingen

Omdat populatieschattingen een centrale rol spelen binnen het Nederlandse en Europese beleid is het belangrijk om tot robuuste representatieve schattingen te komen. Het frequenter uitvoeren van de SCANS survey zien wij daar als een belangrijk onderdeel van. Aangezien bruinvissen visueel beperkt zichtbaar zijn, stellen wij voor om het monitoren van bruinvissen uit te breiden met passieve acoustic monitoring. Zo kan er vergelijkbaar met een Deense studie een statisch netwerk van hydrofoons aangelegd worden om trends in bruinvisdichtheden te detecteren in gebieden waar de bruinvis een aangewezen soort is (als gepresenteerd door (Sveegaard et al. 2019). Daarbij kan passieve acoustic monitoring ook inzicht geven in habitatgebruik en (foerageer)gedrag (Weel et al. 2018) en het inschatten van effecten van onderwatergeluid (Brandt et al. 2011; Wingfield et al. 2017; Clay et al. 2019).

Dierproeven met bruinvissen en tagging

Het doorgaan met onderzoek naar dieren in gevangenschap (op dit moment één bruinvis) is niet een aanbeveling die wordt gedeeld. De vraag is wat de toegevoegde waarde is van verdere onderzoeken op slechts een enkel dier, dat al uitgebreid is getest. Dit weegt wat onze organisaties betreft niet op tegen de issue van dierenwelzijn. Het beleid van het ministerie van LNV is tevens gericht op het versnellen van de transitie naar dierproefloze innovaties. Zie voor meer informatie onder meer de voortgangsrapportage van Schouten van april 2019:

(<https://www.transitieproefdiervrijinnovatie.nl/documenten/kamerstukken/19/04/18/voortgangsrapportage-tpi-2019>).

Zenders plaatsen kan waardevolle informatie geven over bruinvisgedrag en ecologie. Dit is vaak echter invasief en het wegvangen van dieren vanuit zee roept dierenwelzijnsvragen op. Non-invasieve methoden zoals passieve acoustic monitoring hebben in principe onze voorkeur. Vanuit een rehabilitatie situatie geeft tagging echter mogelijkheden. SOS Dolfijn heeft een plan klaarliggen om dieren te gaan taggen in samenwerking met Jonas Teilmann en Ursula Siebert (Satellite tracking of rehabilitated harbour porpoises from SOS Dolfijn Rehabilitation Centre, 2020-2024). Dit kan starten nadat er een nieuw opvangcentrum is gerealiseerd. Er zijn dus mogelijkheden om in de toekomst samen te werken op het gebied van onderzoek.

Educatie

Organisaties zijn verheugd dat het Ministerie groot belang hecht aan educatie op het gebied van de bruinvis. Dit is een taak die door verschillende organisaties al wordt uitgevoerd. We gaan hier graag verder over in gesprek.

Strandingsnetwerk

De erkenning van het vrijwillige strandingsnetwerk door het Ministerie vinden we erg belangrijk. We werken ook graag mee aan de training en professionalisering van het netwerk en een bredere bekendheid bij het publiek. Aanbevelingen over de verdere coördinatie tussen de Noordzeelanden staan ook op onze agenda en we hopen hierbij met het Ministerie te kunnen samenwerken.

PCB's

Wij maken ons zorgen over de hoge PCB waarden die zijn vastgesteld in bruinvissen in de zuidelijke Noordzee (Williams et al. 2019). Effecten van deze bestaande drukfactor op de gezondheid en het reproductiesucces van bruinvissen zou meegenomen moeten worden in het vormen van Nederlands beleid. Dit onderstreept bijvoorbeeld het belang van mitigeren van cumulatieve effecten, zoals verstoring door onderwatergeluid en bijvangst.

Cumulatieve effecten en ecosysteem benadering

Zoals aangegeven op de bruinvisbeschermingsdag missen cumulatieve effecten op dit moment volledig in de adviezen. Dit blijft wat ons betreft echter een zeer belangrijk punt om mee te nemen. Wij ondersteunen daarbij ook de integratie van een ecosysteem-benadering zoals gepresenteerd door Kees Camphuysen op 22 november 2019.

Bruinvissen in de Oosterschelde

In het bruinvisbeschermingsplan uit 2011 wordt nog gesproken over de Oosterschelde als uitzondering (voor bijbehorende citaten zie bijlage I). In 2020 blijft de Oosterschelde bij de aanbevelingen echter compleet buiten beeld, terwijl inmiddels met foto-identificatieonderzoek is aangetoond dat veel dieren al jarenlang aanwezig zijn in dit specifieke gebied (Podt 2019) en het gebied dus ecologische significantie voor deze populatie heeft. Verder wordt in de concept aanbevelingen en het verslag niet ingegaan op eventuele locatie gebonden management van bruinvissen in de Oosterschelde. Wij vragen om de afwezigheid van onderzoek en maatregelen in de Oosterschelde te herzien of op zijn minst toe te lichten.

De visstand in de Oosterschelde is naar schatting tien keer lager dan de aangrenzende Noordzee (van Dam et al. 2017). Wij zien hier kansen om maatregelen te nemen om de visstand van prooidieren te verbeteren ter bescherming van de bruinvissen in de Oosterschelde. Ook worden er elk jaar ongeveer 16 dode bruinvissen in de Oosterschelde gevonden (Leopold & Scholl 2018) (de werkelijke sterfte zal waarschijnlijk hoger liggen, omdat niet elk individu gevonden wordt). De vraag is of deze dode bruinvissen ook binnengestroomde Noordzeedieren zijn. Wij zouden graag samenwerken om het effect van sterfte op de totale Oosterschelde populatie van naar schatting 50-60 individuen vast te stellen.

Staat van instandhouding

Als laatste, maar zeker niet onbelangrijk, trekken wij de nieuwe beoordeling door het Rijk waarbij de staat van instandhouding (Svl) volgens de KRM voor de bruinvis als gunstig wordt gezien ernstig in twijfel. Het Rijk geeft onder andere aan dat habitat aangepast kan worden naar gunstig omdat bijvangst en onderwatergeluid minder effect zouden hebben op de bruinvispopulatie dan voorheen ingeschat. Deze conclusie is echter discutabel. Bijvangst van bruinvissen is reeds onvoldoende in beeld. De pilotstudie van Scheidat et al. (2019) heeft zich op één periode en alleen Nederlandse commerciële staandwantvisserij gericht. Dit is niet voldoende representatief om daarmee de bijvangst van bruinvissen in Nederlandse wateren te kunnen inschatten. Daarbij zijn de effecten van onderwatergeluid door heien van windturbines voornamelijk gemodelleerd en gebaseerd op een weinig geteste aanname dat soft-start en/of ADD's bruinvissen effectief verjagen van de geluidsbron. Zelfs wanneer heien een minder verstorend effect zou hebben dan voorheen gedacht, worden er de komende zes jaar meer windparken gebouwd dan de afgelopen zes jaar. Dit zou dus zeker niet kunnen leiden tot een gunstig of zelfs onbekend habitatperspectief voor een wijdverspreide soort als de bruinvis. Bovendien geldt er bij onzekerheden en gebrek aan kennis het internationale voorzorgsprincipe, zodat dit leidt tot meer en betere bescherming, in dit geval van de bruinvis. Alleen al uitgaande van dat voorzorgsbeginsel zou de Svl op dit moment niet als gunstig bestempeld mogen worden.

Literatuur

- Brandt, M. J., Diederichs, A., Betke, K., & Nehls, G. (2011). Responses of harbour porpoises to pile driving at the Horns Rev II offshore wind farm in the Danish North Sea. *Marine Ecology Progress Series*, 421, 205-216.
- Clark, J., Dolman, S. J., & Hoyt, E. (2010). Towards Marine Protected Areas for Cetaceans in Scotland, England and Wales: A Scientific Review Identifying Critical Habitat with Key Recommendations: a Report from the WDCA Scotland and Critical Habitat/MPA Programmes. *Whale and Dolphin Conservation Society*. Retrieved from https://uk.whales.org/wp-content/uploads/sites/6/2018/08/towards_marine_protected_areas_for_cetaceans_.pdf
- Clay, T. A., Alfaro-Shigueto, J., Godley, B. J., Tregenza, N., & Mangel, J. C. (2019). Pingers reduce the activity of Burmeister's porpoise around small-scale gillnet vessels. *Marine Ecology Progress Series*, 626, 197-208. Retrieved from <https://www.int-res.com/abstracts/meps/v626/p197-208/>.
- Dam, van, S, Solé, L., IJsseldijk, L.L., Begeman, L., Leopold, M.F. (2017). The semi-enclosed tidal bay Eastern Scheldt in the Netherlands: porpoise heaven or porpoise prison? *Lutra*, 60 (1): 5-18
- Jager, Z., Witbaard, R., Kroes, M. (2018). Impact of demersal seine fisheries in the Natura 2000 area Dogger Bank, A review of literature and available data; Report nr 16-224, Bureau Waardenburg, March 2017. Retrieved from <https://www.buwa.nl/demersal-seining-doggersbank.html>
- Kastelein, R., Helder-Hoek, L., Cornelisse, S., Gransier, R., Huijser, L., Terhune, J., Verboom, W. (2019) Effects of anthropogenic sound on harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) and harbour seals: Masking and temporary threshold shifts. *Proceeding of World Marine Mammal Conference 2019*. Barcelona, Spain.
- Kastelein, R. A., Van der Sijs, S. J., Staal, C., & Nieuwstraten, S. H. (1995). Blubber thickness in harbour porpoises (*Phocoena phocoena*). *Food consumption and growth of marine mammals*, 247.
- Koschinski, S., & Lüdemann, K. (2014). OSPAR inventory of measures to mitigate the emission and environmental impact of underwater noise, ANNEX 1. 10-40. Retrieved from http://www.ospar.org/documents/dbase/publications/p00626/p00626_inventory_of_noise_mitigation.pdf
- Leaper, R. C. (2019). The role of slower vessel speeds in reducing greenhouse gas emissions, underwater noise and collision risk to whales. *Frontiers in Marine Science*, 6, 505.
- Leopold, M.F. & Scholl, M. (2018). Monitoring getijdenturbines Oosterscheldekering. Retrieved from <https://edepot.wur.nl/449789>
- Podt, A.E. (2019). Foto-identificatiecatalogus van bruinvissen (*Phocoena phocoena*) in de Oosterschelde 2015-2018. Retrieved from <https://rugvin.nl/wp-content/uploads/2019/01/catalogus-2015-2018.pdf>
- Scheidat, M., Couperus, B., & Siemensma, M. (2018). Electronic monitoring of incidental bycatch of harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) in the Dutch bottom set gillnet fishery (September 2013 to March 2017) (No. C102/18). *Wageningen Marine Research*.
- Sveegaard, S., Galatius, A., Kyhn, L., Mikkelsen, L., Nabe-Nielsen, J., Teilmann, J., Tougaard, J., van Beest, F.M. (2019). The power of passive acoustic monitoring – a powerful tool for detecting trends in harbour porpoise densities. *Proceeding of World Marine Mammal Conference 2019*. Barcelona, Spain.
- Thurid, O., Opitz, S., Froese, R., (2019). How does sandeel fishery impact the marine ecosystem in the southern North Sea and the achievement of the conservation objectives of the marine protected areas in the German EEZ of the North Sea? GEOMAR - Helmholtz-Centre for Ocean Research Kiel. Retrieved from

https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/meeresundkuestenschutz/Dokumente/Sandaale/GEOMAR_Impact-sandeel-fishery-accessible.pdf

Weel, S. M., Geelhoed, S. C., Tulp, I., & Scheidat, M. (2018). Feeding behaviour of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) in the Ems estuary. *Lutra*, 61, 137-152.

Williams, R. S., Curnick, D. J., Barber, J. L., Brownlow, A., Davison, N. J., Deaville, R., ... & Jepson, P. D. (2019). Juvenile harbor porpoises in the UK are exposed to a more neurotoxic mixture of polychlorinated biphenyls than adults. *Science of The Total Environment*, 134835.

Wingfield, J. E., O'Brien, M., Lyubchich, V., Roberts, J. J., Halpin, P. N., Rice, A. N., & Bailey, H. (2017). Year-round spatiotemporal distribution of harbour porpoises within and around the Maryland wind energy area. *PLoS ONE*, 12(5), e0176653-e0176653. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28467455>

Bijlage I

Bruinvisbeschermingsplan 2011:

"There were no areas or regions of particular ecological significance for Harbour Porpoises for any significant length of time within the Dutch sector of the North Sea, even though certain clusters in sightings occasionally pointed at habitat preferences. An exception is the Oosterschelde area (Delta) where a very small but increasing, resident stock became established after 2001."

Draft 2020

"This conservation plan is a generic plan rather than area-orientated: recent research in Dutch waters failed to identify areas or regions of particular ecological significance for Harbour porpoises for any significant length of time. It is important to realize that the Harbour porpoise should not be considered in isolation of its ecosystem, as it is part of the wider ecosystem."

Bruinvisbeschermingsplan 2011:

"Another difference between coastal sightings north of Hook of Holland and sightings within the Delta area is the seasonal pattern: primarily winter/spring visitors in the north, year-round in Zeeland, notably within the Oosterschelde (a resident or semi-resident stock; Camphuysen & Heijboer 2008). Recent sightings of small calves suggest reproductive activities of Harbour Porpoises within the basin (<http://www.rugvin.nl/Persbericht.htm>), but there is little factual data about the exchange of inshore porpoises with the, considerably larger, offshore stock through Oosterscheldekering. The Oosterschelde population - if at all a discrete unit - is very small, currently estimated at less than 100 animals; Zanderink & Osinga 2010; press releases Stichting Rugvin), certainly in comparison to the North Sea stock. As a recent population, however, the Oosterschelde porpoise do deserve special attention and monitoring, perhaps even area-based management in years to come."

&

"Area-based management would be an option for the Oosterschelde (Delta area, Zeeland), where a small (semi-?) resident population developed in recent years"

Bijlage 4 Zienswijze Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog

d.d. 28 mei 2021

Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog
p/a Langestreek 70
9166 LE Schiermonnikoog

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning [N05-A](#)

Schiermonnikoog, 28 mei 2021

Hieronder onze zienswijze aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens ons zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbij gegaan aan belangen die er wel zijn en voorts zijn we van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is.

Hieronder zullen we nader ingaan op al deze aspecten. Volgens ons dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Geen gaswinning tot in het post-fossiele tijdperk

Het voornemen is om de vergunning te verstrekken tot 2060. Dat is tot ver in het post-fossiele tijdperk. Het is onjuist dat nu een vergunning wordt afgegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen mogen worden.

In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: *'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit*

betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³.

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): *'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'*

Dat zou betekenen dat gedurende 2 generaties er een boorplatform staat voor de kust van Schiermonnikoog.

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.

Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).

De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Voorts volgt uit het op 26 mei 2021 gewezen vonnis van Milieudefensie e.a. tegen Royal Dutch Shell, kort gezegd, dat ook op bedrijven een verplichting tot beperking van hun CO₂-uitstoot rust. Weliswaar is Shell een bedrijf van andere orde dan ONE-Dyas, maar het is zonneklaar dat door nu te investeren in een nieuw gaswinningsproject met bijbehorende verhoging van CO₂-uitstoot, conform de huidige maatschappelijke opvattingen, ONE-Dyas onrechtmatig zou handelen.

Niet alleen zou de staat haar eigen Urgenda-verplichtingen niet nakomen door vergunningverlening voor dit project, zij zou ook willens en wetens een andere partij in staat stellen om, eveneens willens en wetens, een onrechtmatige daad te begaan, hetgeen een tweede grond voor de onrechtmatigheid van het handelen van de Staat vormt, zou onderhavige vergunning daadwerkelijke verleend worden.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur waar rust en ruimte ervaren kan worden. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Wij zijn van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is.

In de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65: *“Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd..”* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de gestelde 12-mijlszone[1]. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied ‘de Borkumer Stenen’. Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzonder erkenning gegeven vanwege de uitzonderlijke natuurwaarde. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, in de directe nabijheid van een project voor het herstel van platte oesterriffen.

Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *‘uit de Passende beoordeling blijkt, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden’*.

De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal

plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc.. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzee kustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Niet is aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten.

Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Significante effecten van het heien van verankeringspalen op zeezoogdieren zijn niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek, het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen dan volgens de MER worden uitgesloten. Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend.

Volgens ons wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu deze gaswinning bij.

Gesteld wordt in de MER dat: *'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige*

projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt o.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Lozingen vervuild water

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater (met o.a. benzeen, kwik, zink en methanol) is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen verschillend.

Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de onvoorspelbare stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen. Het is onjuist en onrechtmatig dat daar nu niet van uit is gegaan. Schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving. In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit erop is gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreemdend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat: *"Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling"* Concreet wordt

aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm. De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is. Er worden daarom geen effecten voor mens of natuur verwacht.”*

Gesteld wordt dat het ‘hand aan de kraan’ principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Onze zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Wij zullen ons niet wagen aan voorspellingen en volstaan met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Onze zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen.

Duisternis is namelijk een essentieel aspect van het landschap.

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen. De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje ‘wildernis’.

De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Geen draagvlak onder de bevolking

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. De ervaringen met gaswinningen elders veroorzaken onrust en angst. Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme). De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn de kernwaarden van het eiland Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij. Dat is juist wat de eilanders en onze gasten zo graag niet willen zien.

Risico op burenruzie

Het gasveld N05-A ligt deels in Nederland en deels in Duitsland. Het grootste compartiment is zelfs helemaal gelegen in Duitsland. Ondanks dat er vooraf afspraken gemaakt worden over de grensoverschrijdende effecten en wellicht ook over de opbrengsten, is in de geschiedenis al vaker gebleken dat winning van (andermans) delfstoffen kan leiden tot irritatie en zelfs tot conflicten. Ook het vervuilen van het milieu of nadelige gevolgen voor de 'natuur van de burenen' kan een goede reden zijn tot wrijving en geruzie. Op Schiermonnikoog is een groot deel van de toeristische bezoekers afkomstig uit Duitsland. Het eiland is gebaat bij een goede verstandhouding tussen Duitsers en Nederlanders en zit zeker niet te wachten op een burenruzie vanwege mijnbouw of milieuvervuiling. Niemand zit daar op te wachten.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat "als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden. Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster."

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Ons baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

Tot slot

De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar Eemshaven, doen ernstig afbreuk aan de kwaliteit van het eiland Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende rust en ruimte zal de natuur van dit gebied, maar ook de economische functie van het eiland, ernstig in gevaar komen.

De invloed op het milieu en op de natuur zijn ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief. De MER is niet uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. De toetsing gebeurt door de Staat die belangen heeft in de gaswinning (EBN).

Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Uit onze bovenstaande zienswijze, aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage (MER) aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat wij niet instemmen met het voornemen om die vergunningen te verstrekken.

Wij verwachten dat onze zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen. Uw reactie op onze zienswijze zien wij tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

namens werkgroep Vrije Horizon
Schiermonnikoog
Thom Verheul (voorz.)

[1] 12 mijlszone – 22,2 km.

Verzonden: 09-06-2021 14:59
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Giertz
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: P.
Straat: Schloßplatz
Huisnummer: 3
Postcode: 26603
Woonplaats: Aurich
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: philip.giertz@wsv.bund.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Wasserstraßen und Schifffahrt

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

WSV.de

 Wasserstraßen- und
 Schifffahrtsverwaltung
 des Bundes

Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt
 Schloßplatz 9 · 26603 Aurich

Per E-Mail:

 Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
 Dienstsitz Clausthal-Zelefeld

poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

**Generaldirektion
 Wasserstraßen und
 Schifffahrt**
 Schloßplatz 9
 26603 Aurich

Ihr Zeichen
 L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115

Mein Zeichen
 3800S21-332.16/0004-MET/105

Datum
 27. Mai 2021

Philip Giertz
philip.giertz@wsv.bund.de
Achtung! Geänderte Tel-Nr.:
+49 228 / 7090 - 4392

 Telefon +49 4941 602-
 Telefax +49 4941 602-

 Zentrale +49 4941 602-0
 Telefax +49 4941 602-378
 aurich.gdws@wsv.bund.de
 www.wsv.de

Genehmigung einer Gasplattform sowie einer Gasrohrleitung und eines Seekabels in der Emsmündung nach Niederländischem Recht

- Milieueffectrapport (MER) vom 07.10.2020
- Risikoanalyse Fa. MARIN vom 12.12.2019
- Beschlusssentwurf des Niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima betreffend die Errichtung und Betrieb einer Gasplattform gemäß Niederländischem Recht („Wet algemene bepalingen omgevingsrecht“, Wabo)
- Beschlusssentwurf des Niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima betreffend Errichtung und Betrieb einer Gasrohrleitung sowie eines Seekabels gemäß Niederländischem Recht („Mijnbouwbesluit“, Mbb)
- Mein Schreiben (Az.: 3200S-331.2/399 vom 13.08.2019 an das Niederländische Ministerium für Wirtschaft und Klima (Anlage)
- Ihr Schreiben L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115 vom 13.04.2021

Sehr geehrte Damen und Herren,

in vorbezeichneter Angelegenheit danke ich für die Beteiligung sowie für die Möglichkeit der Stellungnahme zu den im Rahmen der Zulassungsverfahren nach Niederländischem Recht (siehe Artikel 4, 5 und 6 des Deutsch-Niederländischen Staatsvertrags vom 25.10.2014) beigebrachten Unterlagen. Dazu beziehe ich unter Berücksichtigung meines oben genannten Schreibens wie folgt Stellung:

Mit Bezugsschreiben hatte ich auf die verkehrlichen und geographischen Verhältnisse sowie auf die übrigen Rahmenbedingungen in der Emsmündung hingewiesen und daraus die notwendigen Anforderungen an die Risikobewertung und –minimierung im Zusammenhang mit Bau und Betrieb der geplanten Anlagen benannt.

Eine Betroffenheit der von mir zu vertretenden Belange der Schifffahrt ergibt sich bereits deshalb, weil unter Anderem infolge der Errichtung der Gasplattform N05-A in einem verkehrlich hochfrequentierten Bereich ein zusätzliches Schifffahrtshindernis eingebracht wird. Dadurch werden einerseits zusätzliche primäre Kollisionsrisiken (Schiff-Plattform) verursacht, deren (Havarie-) Folgen

Bankverbindung
 Bundeskasse
 Dienstort Kiel
 IBAN: DE18 2000 0000 0020
 0010 66
 BIC: MARKDEF 1200

Seite 1 von 6

WSV.de Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

auch auf die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im Verantwortungsbereich der Wasserstraßen- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes ausstrahlen können. Andererseits werden Auswirkungen auf die Routenführungen der Verkehre in der Küstenverkehrszone und im Ansteuerungsbereich der Seeschifffahrtsstraße Ems verursacht, wodurch zusätzliche sekundäre Risiken (u.a. Schiff-Schiff-Kollisionen, aber auch Kollisionen mit anderen festen Installationen in der Emsmündung oder Grundberührungen) induziert werden, deren Folgen sich ebenfalls auf die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im Verantwortungsbereich der Wasserstraßen- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes auswirken können.

Es ist daher erforderlich, dass die für die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs möglichen Gefährdungsszenarien und Folgerisiken vollständig erfasst und bewertet werden und – sowohl durch eine geeignete Standortwahl der Anlagen als auch durch wirksame Schutzmaßnahmen – so weit wie möglich und auf ein vernünftigerweise praktikables Maß („as low as reasonably possible“, ALARP) reduziert werden. Die in diesem Zusammenhang vorgelegten Unterlagen bewerte ich wie folgt:

Risikoanalyse (MARIN)

Die Risikoanalyse zu den Auswirkungen des Vorhabens auf die Schifffahrt besteht im Wesentlichen aus einer theoretischen Berechnung der Eintrittswahrscheinlichkeit einer Kollision zwischen Schiffen und der Gasplattform sowie einer Verteilung der vermuteten Kollisionsenergien. Eine umfassende methodische Betrachtung und Bewertung aller im Zusammenhang mit den Vorhaben stehenden Risiken für die Schifffahrt sowie etwaiger Maßnahmen zur Risikominimierung wird nicht dargelegt. Letzteres betrifft insbesondere folgende Aspekte:

- In der AIS-Verkehrsanalyse werden die vorhandenen Verkehrsrelationen sowie die aufgrund bestehender geographischer Fixpunkte bestehenden Einschränkungen und Vorprägungen nur grob abgebildet und nicht hinreichend bewertet. Beispielsweise werden die Einflüsse des Windparks „Riffgat“ oder die Umfahrung des Muschelzuchtgebiets nördlich des geplanten Plattformstandortes auf die Verkehrsströme nicht abgebildet. Die AIS-Fahrspurenauswertung unterliegt nur einem groben Raster. Für die Risikobewertung essentielle Verkehrsströme, wie etwa der Durchgangsverkehr in der Küstenverkehrszone werden nicht dargestellt. Es ermangelt mithin ein einer detaillierten AIS-Fahrspurenauswertung des betroffenen Seegebiets, aus der die aktuelle verkehrliche Nutzung des Projektgebiets und des unmittelbaren Umfelds hervorgeht.
- Maßgebliche Kernelemente einer notwendigerweise umfassenden und schlüssigen Risikobetrachtung und –bewertung zu den möglichen Auswirkungen des Vorhabens auf die Schifffahrt fehlen:
 - Ein Risk-Assessment, anhand dessen die möglichen Gefährdungsszenarien und Risiken für die Schifffahrt ganzheitlich dargestellt und bewertet werden, unterbleibt.

WSV.de Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

- Nicht betrachtet werden die unter Annahme des geplanten Plattformstandortes notwendigen Prognosen zu einer möglichen Konzentration des sich untereinander kreuzenden und begegnenden Schiffsverkehrs am Rande der Sicherheitszone.
- Insbesondere fehlt es an einer Bewertung, ob und ggf. welche möglichen Gefährdungsszenarien (z.B. Ausweichmanöver in Richtung der Plattform oder des Muschelzuchtgebiets) daraus auch im Zusammenhang mit der Engstelle zwischen Plattform und Muschelzuchtgebiet zu besorgen sind.
- Die Frage eines möglichen Aufankerns des Rohrleitungssystems oder des Seekabels sowie die möglichen Auswirkungen auf die Verkehrssicherheit wird nicht thematisiert.
- Trotz der Vorprägung des Verkehrsraumes (zum Beispiel durch den Windpark Riffgat, infolgedessen der durchgehende Ost-West-Verkehr der Küstenverkehrszone in zwei Stränge verzweigt wird) fehlt eine qualitative Darstellung und Bewertung der kumulativen Auswirkungen auf die Schifffahrt (d.h. von allen bestehenden und geplanten Bauwerken ausgehend).
- Ebenso wird der Einfluss des in der Nähe des Verkehrstrennungsgebiets Terschelling German Bight bestehenden Muschelzuchtgebiets nördlich des geplanten Plattformstandortes auf den durchgehenden Schiffsverkehr der Küstenverkehrszone nicht berücksichtigt. In diesem Zusammenhang wird insbesondere auf Regel 10 h KVR (COLREG) hingewiesen, wonach ein Fahrzeug, welches ein Verkehrstrennungsgebiet nicht benutzt, von diesem einen möglichst großen Abstand halten muss. Daraus folgt, dass der durchgehende Verkehr der Küstenverkehrszone das Muschelzuchtgebiet südlich passieren muss. Durch den Bau der Gasplattform entstünde jedoch eine gefährliche Engstelle zum Muschelzuchtgebiet. Dem nördlich des Windparks Riffgat passierenden Verkehrsast der Küstenverkehrszone würde damit ein großräumiger Riegel in den Weg gelegt. Dies ist bei der nautischen und gefahrenabwehrrechtlichen Beurteilung der Standorteignung der Gasplattform außer Acht gelassen worden.
- Mögliche stoffbezogene Risiken für die Schifffahrt und etwaige Folgerisiken werden nicht betrachtet, obwohl auf der Gasplattform und der Gasrohrleitung ein hochentzündlicher Gefahrstoff gefördert beziehungsweise transportiert wird und in den hochfrequentierten Verkehrsbereichen der Emsmündung sowie der Küstenverkehrszone ein immanentes Kollisionsrisiko Schiff-Plattform besteht und jederzeit mit einem (Not-) Ankerwurf auf die Pipeline gerechnet werden muss. Jeweils bereits ein einziges Schadensereignis (Beschädigungen der Anlagen infolge Ankerhaker an der Pipeline oder Kollision mit der Plattform mit jeweils nachfolgendem Gasaustritt und Entzündung) kann unabsehbare Folgen für die Verkehrssicherheit nach sich ziehen.

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

Zwischenfazit:

Aus den vorgenannten Gründen wird eine grundlegende Überarbeitung und methodische Ertüchtigung/Ergänzung der Risikoanalyse unter Berücksichtigung der vorstehend dargestellten Aspekte für erforderlich gehalten.

Milieu-effectrapport MER

Die in der Risikobewertung nicht berücksichtigten Aspekte setzen sich in der MER fort, indem die Belange der Schifffahrt dort nur rudimentär dargestellt werden. Im Hinblick auf die Bewertung der Auswirkungen der Vorhaben auf die Verkehrssicherheit wird lediglich auf die niedrige Eintrittswahrscheinlichkeit einer Kollision Schiff-Gasplattform hingewiesen. Eine umfassende Auseinandersetzung mit den Betroffenheiten der Schifffahrt sowie mit den Folgerisiken einer Havarie an der Gasplattform oder an der Pipeline unterbleiben. Auch die in der MER vorgenommene Alternativenprüfung erfolgt nicht aus dem Blickwinkel der „nautischen Risiken“. Dies führt in der Konsequenz dazu, dass die Kernproblematik des Vorhabens – hier: bei verkehrlicher Betrachtung nicht optimaler Standort der Plattform – nicht thematisiert geschweige denn bewertet wird. Vom Standpunkt der verkehrlich-schifffahrtspolizeilichen Gefahrenabwehr ist insbesondere zu besorgen, dass der Plattformstandort vor Allem in Bezug auf den durchgehenden Verkehr in der Küstenverkehrszone

- inmitten des durch den Windpark Riffgat gebildeten nördlichen Umfahrungsastes liegt,
- im Zusammenwirken mit dem als Allgemeine Gefahrenstelle nach IALA MBS bezeichneten Muschelzuchtgebiet eine für die Schifffahrt nicht sicher passierbare Engstelle nördlich der Plattform verursacht wird und dadurch
- insgesamt eine unverhältnismäßige und gefahrenträchtige Riegelwirkung für den durchgehenden Verkehr entfaltet, was im Zusammenwirken mit den Verkehren in Relation zur Emsmündung zu einem vermeidbaren Risikozuwachs führt.

Zwischenfazit:

Aus den vorgenannten Gründen wird eine Ergänzung der MER für erforderlich gehalten. Insbesondere ist es hinsichtlich der Bestimmung des Plattformstandortes notwendig, eine objektive und belastbare Alternativenprüfung unter Berücksichtigung aller verkehrlichen Belange der Schifffahrt nachzureichen.

Beschlussentwürfe

Ungeachtet der vorstehenden Ausführungen sind auch die Beschlussentwürfe zu den einzelnen Anlagen nicht hinreichend umfassend. Insbesondere fehlen eine Vielzahl von elementaren Anordnungen zum Schutz des Schiffsverkehrs im Zusammenhang mit der Errichtung und dem Betrieb von Schifffahrtshindernissen in hochfrequentierten Verkehrsbereichen. Beispielhaft und nicht abschließend seien genannt:

Beschlussentwurf Gasplattform nach Wabo:

- fehlende beziehungsweise fehlerhafte Positionsangaben
- keine Anordnung zur visuellen und funktechnischen Kennzeichnung der Plattform gemäß IALA-Recommendation O-139

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

- keine Anordnungen zum Schutz der Schifffahrt während der Bauphase insbesondere zur Gestellung eines Verkehrssicherungsschiffes einschließlich der notwendigen Anforderungen an Eigenschaften, Ausrüstung, Besatzung und Verhaltenspflichten
- fehlende Anordnungen zur rechtzeitigen Bekanntgabe und zu umfassenden Meldepflichten gegenüber der Verkehrszentrale Ems Traffic
- trotz des bestehenden stoffbezogenen Risikos keine Anordnungen zu präventiven und reaktiven Schutzmaßkonzepten zur Vermeidung beziehungsweise Bekämpfung von Schiffsunfällen während der Betriebsphase
- etc.

Der Hinweis gemäß Nr. 6 des Beschlussentwurfs nach Wabo, wonach gemäß Niederländischem Recht weitere Genehmigungen zu Bau und Betrieb der Gasplattform vorbehalten sind, die zusätzlich erforderlichen Genehmigungen/Zustimmungen jeweils einen eigenen Beurteilungsrahmen besitzen, ein selbstständiges Verfahren durchlaufen und falls erforderlich abgestimmt werden sollen, ist als Beurteilungsperspektive für das weitere Vorgehen nicht hinreichend konkret. Insbesondere bleibt im Unklaren,

- nach welcher Niederländischen Rechtsvorschrift und durch welche Niederländische Stelle eine Genehmigung zu Bau und Betrieb der Plattform mit dem Ziel des Schutzes der Belange der Schifffahrt und unter Berücksichtigung der notwendigen Sicherheitsmaßnahmen (siehe oben) ergeht,
- wie, wann und in welcher Form der diesbezügliche Beteiligungs- und Abstimmungsprozess abläuft und vom wem die Abstimmung länderübergreifend koordiniert wird,
- wie sichergestellt werden soll, dass die erforderlichen Anordnungen im Genehmigungsverfahren schlüssig hergeleitet und im Vollzug fachgerecht und bestimmungsgemäß umgesetzt werden.

Beschlussentwurf Rohrleitung/Seekabel gemäß Mbb:

- fehlende Trassenkoordinaten (was für eine Beurteilung per se essentiell ist!)
- fehlende Anordnungen zur rechtzeitigen Bekanntgabe und zu umfassenden Meldepflichten gegenüber der Verkehrszentrale Ems Traffic
- keine konkreten Anordnungen zu fachgerechten und verkehrsgerechten Verlegeverfahren
- keine konkreten Anordnungen zu Einsatzrahmen, Eigenschaften, Ausrüstung, Besatzung und Verhaltenspflichten des zur Verkehrssicherung einzusetzenden „Warteschiffes“
- etc.

Fazit

Mit Blick auf die möglichen Auswirkungen der Vorhaben auf den Verantwortungsbereich der Wasserstraßen- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes zeichnet sich erheblicher Überarbeitungs- und Informationsbedarf ab. Dies betrifft einerseits die Ergänzung und methodische Verbreiterung der Risikobewertung und des Milieueffectrapports sowie die Konkretisierung der Beschlussentwürfe.

WSV.de Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

Insbesondere besteht das Erfordernis einer objektiven und belastbaren Alternativenprüfung mit dem Ziel einer verkehrsgerechten Standortoptimierung der Gasplattform.

Ich bitte mich am weiteren Verfahren zu beteiligen und stehe für Rückfragen und Anregungen gerne zur Verfügung.

Anlage

Im Auftrag

Giertz

WSV.de

 Wasserstraßen- und
 Schifffahrtsverwaltung
 des Bundes

Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt
 Schloßplatz 9 · 26603 Aurich

 vorab per E-Mail: mijnbouwmilieu@minezk.nl

 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Directie Warmte en Ondergrond
 Postbus 20401
 2500 EK Den Haag

Nederland

**Exploration und Gewinnung von Kohlenwasserstoffen; hier:
 Errichtung und Betrieb einer Gasplattform in der Ansteuerung der
 Westerems**

- Mitteilung der Fa. One Dyas vom 29.05.2019 über die Entwicklung eines Umweltverträglichkeitsberichts nach niederländischem Recht (MER), hier eingegangen am 30.07.2019
- E-Mail von Rijkswaterstaat Noord Nederland (Mijnheer Dick As) an die GDWS vom 30.07.2019

 Zeer geachte Dames en Heren,
 Sehr geehrte Damen und Herren,

für die Übersendung der vorstehenden Mitteilung zum MER-Verfahren der Firma One Dyas sowie für die Möglichkeit der Darstellung, welche Aspekte im MER-Verfahren betrachtet werden sollen, danke ich.

Vorgesehen sind demnach im Bereich der Ansteuerung der Westerems die Errichtung und der Betrieb einer Gasplattform (Exploration und gegebenenfalls Gewinnung von Erdgas) sowie der Bau einer Gasrohrleitung zum niederländischen Festland. Die Gasplattform soll unmittelbar westlich der Linie gemäß Art. 5 des Niederländisch-Deutschen Staatsvertrages vom 25.10.2014 errichtet werden, die Rohrleitung soll ebenfalls in diesem Bereich verlegt werden.

Dazu beziehe ich wie folgt Stellung:

Einleitung

Gemäß § 1 Nr. 2 Seeaufgabengesetz obliegen der Bundesrepublik Deutschland auf dem Gebiet der Seeschifffahrt unter Anderem die Abwehr von Gefahren für die Sicherheit und Leichtigkeit des Verkehrs sowie die Verhütung von der Seeschifffahrt ausgehender Gefahren und schädlicher Umwelteinwirkungen im Sinne des Bundesimmissionsschutzgesetzes (→ Schifffahrtspolizei). Zuständige Behörde innerhalb Deutschlands ist die Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt (GDWS).

**Generaldirektion
 Wasserstraßen und
 Schifffahrt
 Standort Aurich**
 Schloßplatz 9
 26603 Aurich

Ihr Zeichen
Mein Zeichen
 3200S-331.2/39

Datum
 13. August 2019

Philip Giertz
philip.giertz@wsv.bund.de

 Telefon 04941 602-354
 Telefax 04941 602-378

 Zentrale 04941 602-0
 Telefax 04941 602-378
aurich.gdws@wsv.bund.de
www.wsv.de
Bankverbindung
 Bundeskasse Trier
 Dienstsitz Kiel
 IBAN: DE18 2000 0000 0020
 0010 66
 BIC: MARKDEF 1200

Seite 1 von 5

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

Von der GDWS ist daher als Träger öffentlich-rechtlicher Belange im Rahmen der vorstehenden gesetzlichen Aufgabenwahrnehmung zu prüfen, welche Gefahren und Risiken von Bau und Betrieb der angezeigten Vorhaben für den Schiffsverkehr im Emsrevier beziehungsweise im deutschen Küstenmeer oder in der deutschen Ausschließlichen Wirtschaftszone ausgehen können, das heißt es ist die Frage zu klären,

- ob die grundsätzliche Vereinbarkeit der Vorhaben mit den von der GDWS zu vertretenden Belangen der Schifffahrt und damit die grundsätzliche Zulässigkeit der Vorhabens in schifffahrtspolizeilicher Hinsicht – insbesondere im Hinblick auf den avisierten Plattformstandort und den Trassenverlauf der Rohrleitung sowie die notwendigen Schutzmaßnahmen – gegeben ist,
- in welchem Umfang die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im Verantwortungsbereich der GDWS durch Bau und Betrieb der Plattform beziehungsweise durch Verlegung und Betrieb sowie gegebenenfalls Inspektion/Wartung/Reparatur der Gasrohrleitung betroffen sein kann und
- welche Anforderungen an die Risikobewertung und -minimierung und welche schifffahrtspolizeilichen Maßgaben im Rahmen der Beteiligung an den Zulassungsverfahren nach niederländischem Recht darzustellen sind.

Die Gewährleistung der Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs ist auch Kernvoraussetzung für den Schutz der Meeresumwelt vor Schiffsunfällen und etwaigen Folgerisiken sowie für die Aufrechterhaltung des uneingeschränkten seewärtigen Zugangs der niederländischen und deutschen Seehäfen an der Ems.

Im MER-Verfahren müssen daher alle nautisch-verkehrlichen und schifffahrtspolizeilichen Aspekte der Vorhabensplanungen betrachtet und die von den Vorhaben ausgehenden Risiken für die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs grundlegend bewertet werden.

Geographische und verkehrliche Verhältnisse

Das Einzugsgebiet der Emsmündung ist aus nautischer Sicht extrem anspruchsvoll. Es grenzt unmittelbar an die offene Nordsee und ist vor Wind und Seegang ungeschützt. Die Wassertiefen betragen etwa 15 m und nehmen nach Süden/Südosten hin schnell ab (gefährliche Untiefe „Borkumriff“). Die 10-m- und 5-m-Tiefenlinien liegen in unmittelbarer Nähe des Durchgangsverkehrs. Die Gezeitenströme verlaufen in etwa parallel zur Küste. Schwere Stürme wehen hauptsächlich aus nordwestlicher Richtung. Darüber hinaus befinden sich Schifffahrtshindernisse in der Nähe, wie etwa der Windpark Riffgat sowie mehrere Gefahrenstellen (bezeichnete Wracks). Das betreffende Seegebiet liegt überdies in unmittelbarer Nähe zu den Inseln Borkum und Schiermonnikoog, zum Nationalpark Wattenmeer sowie zu weiteren Natur- und Vogelschutzgebieten.

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

In dem betroffenen Seegebiet findet hochfrequenter Schiffsverkehr statt. Es sind alle Schiffstypen und -größen sowie diverse Ladungsarten einschließlich Gefahrgüter vertreten. Die Verkehrsrelationen sind durch eine Vielzahl von konvergierenden und divergierenden Verkehrsströmen geprägt, es sind dies im Wesentlichen:

- Verkehrstrennungsgebiet Terschelling German Bight
- Ansteuerungen der Westerems und des Mündungsarmes „Riffgat“
- Durchgehender Verkehr in der Küstenverkehrszone

Das Verkehrstrennungsgebiet Terschelling German Bight wird von ca. 30.000 Fahrzeugen pro Jahr befahren, im Bereich der Ansteuerung der Westerems verkehren ca. 8.000 Seeschiffen pro Jahr, der durchgehende Verkehr in der Küstenverkehrszone beträgt mehr als 2000 Schiffe per annum, ein Teil der letztgenannten Verkehre umfährt den Windpark Riffgat nördlich.

Aufgrund der geographischen Rahmenbedingungen sowie infolge bereits bestehender Konkurrenznutzungen sind der Verkehrswegeföhrung im Vorhabensgebiet Zwangspunkte gesetzt, die von den Schiffsleitungen bei der Routenplanung und sicheren Schiffsföhrung berücksichtigt werden müssen. Insbesondere müssen jederzeit hinreichende Sicherheitsabstände eingehalten werden von

- dem Verkehr auf dem Verkehrstrennungsgebiet Terschelling German Bight,
- der Untiefe „Borkumriff“,
- den Anlagen des Windparks Riffgat und
- den gefährlichen Wracks im Einzugsbereich der Westerems-Ansteuerung.

Zudem müssen die Schiffsleitungen mögliche Ausweichpflichten und Manöroptionen jederzeit hinreichend antizipieren und zu diesem Zweck entsprechende Sicherheitsmargen räumlich und zeitlich in Reserve halten.

Diese Kernanforderungen sind insbesondere bei der schifffahrtspolizeilichen Beurteilung der Eignung des Standortes einer Gasplattform zwingend zu berücksichtigen.

Betroffenheit der GDWS

Vorbehaltlich konkreter Positionsangaben soll die vorgenannte Gasplattform in unmittelbarer Nähe des verkehrlich besonders sensiblen Schnittpunktes der nördlichen Umfahrung des Windparks Riffgat und der Zufahrt zur Westerems beziehungsweise im Zufahrts- und Abgangsbereich der Lotsversetzposition liegen. Die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs ist durch das beantragte Vorhaben daher betroffen:

- Durch Bau und Betrieb einer Gasplattform bzw. einer Gasrohrleitung werden der Schifffahrt (Unterwasser-) Hindernisse in den Weg gesetzt, was zu Beeinträchtigungen der Sicherheit und Leichtigkeit des

WSV.de Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

Schiffsverkehrs im weiteren Umfeld führen kann. Bei der Passage der Baustellen bzw. der Gasplattform müssen Fahrzeuge Rücksicht nehmen und einen großen Sicherheitsabstand einhalten. Im Zusammenwirken mit den bereits bestehenden geographischen Zwangspunkten besteht immanent die Gefahr, dass andere Fahrzeuge nicht oder nicht rechtzeitig ausweichen und es zu einer gefährlichen Annäherung beziehungsweise einer Kollision mit der Plattform oder von Schiffen untereinander kommt. Fahrzeuge, die an den Baustellen oder an der Plattform havarieren, können zudem in das qua Hauptwindrichtungen leeseitig gelegene Zuständigkeitsgebiet der GDWS verdriften.

- Der Trassenverlauf der zugehörigen Gasrohrleitung steht zwar noch nicht fest. Eine Variante der Vorhabensträgerin sieht jedoch die Verlegung einer neuen Leitung in Richtung Eemshaven vor. In diesem Falle wäre der bereits durch eine Vielzahl von submarinen Anlagen hochbelastete Westrand des Emsästuars mit einer zusätzlichen Nutzung beaufschlagt. Es muss daher geklärt werden, ob und gegebenenfalls unter welchen Bedingungen die Verlegung einer weiteren Rohrleitung mit den Anforderungen an einen sicheren und effizienten Schiffsverkehr auf dem Emsrevier vereinbar ist.
- Zu berücksichtigen ist gleichfalls das vorhabensspezifische Gefährdungspotenzial, welches einer Gasplattform bzw. einer Gasrohrleitung auf See innewohnt. Die - möglicherweise weitreichenden - Folgen beispielsweise einer Kollision Schiff-Plattform oder eines ankerungsbedingten Rohrleitungsbruches (Gasaustritt - Entzündung - Explosion - etc.) müssen daher dargestellt und bewertet werden.

Darüber hinaus ist zu bedenken, dass der westliche Teil des Ansteuerungsbereichs der Westerems qua wirtschaftlicher Nutzung zwar völkerrechtlich den Niederlanden untersteht. Von der Schifffahrt im Verkehr mit den Emshäfen und dem deutschen Teil der Küstenverkehrszone muss dieses Seegebiet jedoch in allen Fällen durchfahren werden. Die Rahmenbedingungen, unter denen das Befahren des Abschnittes westlich der Staatsvertragslinie erfolgt, reflektieren mittelbar und unmittelbar auf die sichere und effiziente Befahrbarkeit des gesamten Emsreviers und des ostwärts anschließenden Teils der Küstenverkehrszone. Die durch die vorstehenden Vorhaben möglicherweise induzierten Risiken für die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs strahlen mithin auf das übrige Emsrevier und den deutschen Abschnitt der Küstenverkehrszone aus. Die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im deutschen Verantwortungsbereich wird insoweit auch von Art und Umfang der unter niederländischem Recht festgelegten und von außen einwirkenden Rahmenbedingungen mit beeinflusst.

In der Konsequenz besteht mithin eine fachliche Betroffenheit der GDWS bei der Zulassung einer Gasplattform und einer Gasrohrleitung im Ansteuerungsbereich der Emsmündung. Der GDWS sieht sich daher als betroffener Träger öffentlicher Belange veranlasst, sich in die diesbezüglichen Planungs- und Genehmigungsprozeduren nach niederländischem Recht einzubringen

WSV.de Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

und entsprechende Anforderungen an die Untersuchungen auch im MER-Verfahren mit dem Ziel darzustellen, mögliche Nutzungskonflikte und Ausstrahlungswirkungen so hinreichend zu minimieren, dass die für einen sicheren und effizienten Schiffsverkehr auf der Ems und im deutschen Teil der Küstenverkehrszone notwendigen Rahmenbedingungen auf Dauer gewährleistet werden.

Anforderungen an den MER-Untersuchungsrahmen

Die beabsichtigte Integration der angezeigten Vorhaben in das bestehende Verkehrs- und Nutzungsgefüge macht es unter Berücksichtigung der vorstehend genannten Rahmenbedingungen erforderlich, die Standorteignung der überplanten Verkehrsflächen im Hinblick auf die Errichtung einer Gasplattform beziehungsweise einer Gasrohrleitung zu prüfen und hinsichtlich möglicher Auswirkungen auf die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs zu bewerten. Daraus ergibt sich im Kern folgender Untersuchungsbedarf:

- Die durch bestehende Verkehrsrelationen, Fixpunkte und Konkurrenznutzungen vorgeprägte Verkehrssituation im Umfeld der Ansteuerung Ems / Küstenverkehrszone ist im Rahmen einer **Verkehrsanalyse** darzustellen. Im Rahmen dessen ist vom Blickwinkel der Verkehrssicherheit zu prüfen, ob und gegebenenfalls wo beziehungsweise unter welchen Maßgaben eine Gasplattform und eine Rohrleitungsstrasse zugelassen werden können.
- Die für die Schifffahrt vorhabensbedingt zu erwartenden Risiken sind anhand einer **Risikoanalyse** zu bewerten. Die Risikoanalyse muss unter Anwendung anerkannter wissenschaftlicher Methoden entwickelt werden und dem Stand der Technik entsprechen. Neben einem schlüssigen Risk-Assessment sind mögliche Risiken für die Schifffahrt während der Bau- und Betriebsphase einschließlich möglicher Folgeerscheinungen (z.B. eines Gasaustrittes) darzustellen und zu bewerten. Zudem ist eine vergleichende Darstellung und verkehrliche Bewertung möglicher Standort- beziehungsweise Trassenalternativen erforderlich.
- Die zur Gewährleistung der Verkehrssicherheit notwendigen **Risiko minimierenden Maßnahmen** sind differenziert nach Bau- und Betriebsphase für beide Teilvorhaben abzuleiten, deren Wirksamkeit ist zu bewerten.

Fazit

Ich bitte die vorgenannten Aspekte und Anforderungen im MER-Verfahren zu berücksichtigen und mich an den weiteren Verfahren zu beteiligen.
Für ein Gespräch stehe ich gerne zur Verfügung.

Met vriendelijke groeten
Mit freundlichen Grüßen

Im Auftrag
Giertz

Verzonden: 09-06-2021 15:03
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Gross
Tussenvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Bergmannstr.
Huisnummer: 37
Postcode: 26789
Woonplaats: Leer
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: ulrike.gross@lkleer.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Landkreis Leer

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Der Landrat

Amt für Planung und Naturschutz

Sprechzeiten: Mo.-Fr. 08:30 bis 12:30 Uhr

Kreisverwaltung
Bergmannstraße 37
26789 Leer

Telefon: (04 91) 9 26 - 0
Telefax: (04 91) 9 26 - 13 88
E-Mail: info@lkleer.de
www.landkreis-leer.de

Sparkasse LeerWittmund
BLZ 285 500 00 Konto 803 361
IBAN DE79285500000000803361
BIC BRLADE21LER

Landkreis Leer 26787 Leer

Landesamt für Bergbau, Energie und
Geologie
Postfach 11 53
38669 Clausthal-Zellerfeld

Ihr Zeichen	L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115
Ihre Nachricht vom	13.04.2021
Mein Zeichen	III/61.2.4
Ihr/e Ansprechpartner/in	Frau Gross
Durchwahl (04 91)	926-1214
Telefax (04 91)	926-1766
persönliche E-Mail	ulrike.gross@lkleer.de
Datum	26.05.2021
Thema	Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58 /59 UVPG Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V. aus dem Feld N05-A in der Nordsee Antragstellerin: Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, NL-1082 LZ Amsterdam: Erdgasgewinnung hier: Stellungnahme des Landkreises Leer

Sehr geehrte Damen und Herren,

mit Schreiben vom 13.04.2021 haben Sie zum Vorhaben der ONE Dyas B.V. Unterlagen zur Umweltverträglichkeitsprüfung geschickt.

Bei dem Vorhaben des niederländischen Unternehmen ONE Dyas handelt es sich um die geplante Gasgewinnung in der Nordsee im Feld N05-A Gas. Hierzu soll eine Gasgewinnungsplattform im niederländischen Teil der Nordsee errichtet werden, die in niederländischen Hoheitsgewässern liegen. Die Entfernung zur Insel Borkum, die zum Landkreis Leer gehört, beträgt 20 km. Die beantragte Genehmigung umfasst nicht zwei weitere Gasfelder, die in deutschen Hoheitsgewässern liegen, diese werden aber hinsichtlich der Betrachtung der kumulativen Auswirkungen mit einbezogen.

Zu den Unterlagen nehme ich wie folgt Stellung:

In dem Hauptbericht Umweltverträglichkeitsbericht werden mögliche technische Alternativen zur Umsetzung des Vorhaben (Plattform, Leitungen, Bauweise etc.) dargelegt und die Auswahl für die bevorzugte Alternative begründet.

Dieses ist insgesamt nachvollziehbar.

Im Kap. 6.2 werden die Umweltauswirkungen, die durch das Vorhaben hervorgerufen werden, beschrieben und bewertet.

Als Emissionen ins Wasser (Kap. 6.2.3) werden u.a. Bohrklein und Bohrschlamm auf Wasserbasis, Sanitärwasser und Produktionsabfälle, die bei der Gasbehandlung freigesetzt werden, aufgeführt. Wenngleich es sich um relativ geringe Mengen handelt, die in das Wasser abgeleitet werden, und den rechtlichen Anforderungen entsprechen, ist nicht nachvollziehbar, dass diese Stoffe, die aufgefangen und gesammelt werden können, nicht zur sicheren Entsorgung zum Festland transportiert werden. Hier sollte eine Überarbei-

Seite 2

tung des Konzeptes erfolgen, um vermeidbare Einträge zu unterbinden und den unvermeidbaren Eintrag in das Wasser auf ein Minimum zu begrenzen.

Entsprechendes gilt für die Emissionen in die Luft (wie Abfackeln während der sauberen Förderung aus Bohrlöchern), die in Kap. 6.2.5 benannt sind. Auch hier sollten Minimierungs- und Vermeidungspotenziale dargelegt und entsprechend umgesetzt werden.

Aus Sicht des Landkreises Leer sollte bei diesem Vorhaben somit dem Vermeidungs- und Vorsorgeaspekt stärker Rechnung getragen werden.

Laut Umweltverträglichkeitsbericht (Kap. 6.2.9 Landschaft) ist die visuelle Wahrnehmung der Förder- und Bohrplattform zu rund 30% der Zeit (Jahr) auf Borkum gegeben. Zwar sind bereits Vorbelastungen durch bestehende Windparks vorhanden, dennoch wird durch das neue Vorhaben eine weitere Beeinträchtigung stattfinden. Die Aussage, dass dieses keinen „messbaren Einfluss auf das Wohlbefinden der Standgäste und damit auf den Tourismus“ hat, kann in der Absolutheit nicht gefolgt werden. Es ist vorstellbar, dass es sich das Vorhaben auf den Tourismus nicht zahlenmäßig auswirkt, aber dieses ist nicht maßgeblich zur Beurteilung der Auswirkungen auf das Landschaftsbild.

Hinsichtlich der in Kap. 6.2.12 genannten unvorhergesehenen Vorkommnisse, zu denen ein Blow-Out, Leck oder Bruch, Ölteppiche und Kollision durch vorbeifahrende Schiffe angeführt werden, wird auf Management-Maßnahmen verwiesen. Diese sind in den Unterlagen nicht weiter differenziert, so dass diese nicht beurteilt werden können. In diesem Zusammenhang stellt sich die Frage, ob auch auf niederländischer Seite ein vergleichbares Instrument zur Verfügung steht wie ein „Havariekommando“ an der deutschen Nordseeküste, um schnellstmöglich und koordiniert geeignete Maßnahmen zur Schadensbegrenzung ergreifen zu können.

Hiervon unbenommen bleibt die Stellungnahme der Stadt Borkum, die ihre eigenen Belange vorträgt.

Ich bitte am weiteren Verfahren beteiligt zu werden.

Mit freundlichem Gruß
Im Auftrag

Péron

Verzonden: 09-06-2021 15:08
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Looden
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: H.
Straat: Mars-la-Tour-Str.
Huisnummer: 1 -13
Postcode: 26121
Woonplaats: Oldenburg
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Landwirtschaftskammer Niedersachsen

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Landwirtschaftskammer Niedersachsen • Postfach 25 49 • 26015 Oldenburg

An das Landesamt für Bergbau, Energie und
Geologie,
An der Marktkirche 9
38678 Clausthal-Zellerfeld
Per Email:
Poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Geschäftsbereich 3.1
Fachbereich 3.6 - Fischerei
Mars-la-Tour-Str. 1-13
26121 Oldenburg
Telefon: 0441 801-0
Telefax: 0441 81791

Internet: www.lwk-niedersachsen.de

Ihr Zeichen	Unser Zeichen	Ansprechpartner in	Durchwahl	E-Mail	Datum
L1.4/L67130/ 07-07/2019- 0001/115	Fb. 3.6	Hilke Looden	-623	Hilke.Looden@LWK-Niedersachsen.de	26.05.2021

Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)

Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Sehr geehrte Damen und Herren,

vielen Dank für die Gelegenheit zur Stellungnahme in dem o.g. Verfahren.

Wie bereits in unserer Stellungnahme vom 18.09.2019 vorgetragen, liegt das Planungsgebiet in einem wichtigen Fanggebiet für deutsche und auch niederländische Fischereibetriebe. Besonders in den Monaten August bis Oktober werden hier ertragreiche Fänge getätigt. Die Verlegung von Kabeln oder einer Pipeline in dem Gebiet sollte darum möglichst nicht in dieser Zeit erfolgen.

Zudem muss sichergestellt werden, dass die Behinderung der Fischerei nur kurzfristig und keineswegs dauerhaft ist. Das heißt, die Kabel und Rohrleitungen müssen zügig und auf Dauer hinreichend tief verlegt werden, sodass sie nach der Verlegung die Fischerei nicht behindern. Um dies auch zukünftig sicherzustellen, muss die morphologische Dynamik in dem Planungsgebiet dabei unbedingt berücksichtigt und ggfs. größere Verlegetiefen gewählt werden.

Das Einleiten von Bohrklein in die Nordsee wird unsererseits abgelehnt. Hier sollten technische Möglichkeiten gesucht und gefunden werden, die eine fachgerechte Entsorgung sicherstellen. Entsprechende Vorgaben sollten der Antragstellerin von der Genehmigungsbehörde auferlegt werden.

Mit freundlichen Grüßen

Hilke Looden
Fischereiberaterin

--

Landwirtschaftskammer Niedersachsen
Geschäftsbereich Landwirtschaft
Fachbereich 3.6 - Fischerei -

Mars-la-Tour-Str. 4
26121 Oldenburg

Tel: 0441 801-623

Fax: 0441 81791

hilke.looden@lwk-niedersachsen.de [Internet:www.lwk-niedersachsen.de](http://www.lwk-niedersachsen.de)

Verzonden: 09-06-2021 15:10

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten

Achternaam: Scheiffarth

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: G.

Straat: Virchowstr.

Huisnummer: 1

Postcode: 26382

Woonplaats: Wilhelmshaven

Land: Duitsland

Telefoonnummer:

E-mailadres: gregor.scheiffarth@nlpv-wattenmeer.niedersachsen.de

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer
Virchowstr. 1, 26382 Wilhelmshaven

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

Nur per email an

Poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Bearbeitet von

Dr. Gregor Scheiffarth

gregor.scheiffarth@nlpv-wattenmeer.niedersachsen.de

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom

Mein Zeichen (Bitte bei Antwort angeben)

Durchwahl (04421) 911 -

Wilhelmshaven,

L1.4/L67130/07-07/2019-
0001/115

155

27.05.2021

**Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld NO5-A in der Nordsee
Hier: Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§
58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)**

Sehr geehrte Damen und Herren,

die ONE-Dyas B.V beabsichtigt, in den Feldern NO5-A, NO5-A-Nord, NO5-A-Südost und Diamant Erdgas zu fördern und vorbereitend im Umfeld Explorationsbohrungen sowie seismische Erkundungen durchzuführen. Dieses Vorhaben soll im Bereich des niedersächsischen Naturschutzgebietes „Borkum Riff“ innerhalb des EU-Vogelschutzgebietes VO1 „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ verwirklicht werden. Die in der Stellungnahme vom 01.12.2021 durch die Nationalparkverwaltung „Niedersächsisches Wattenmeer“ grundsätzlich geäußerten Bedenken zu dem Vorhaben bleiben auch nach dem vorgelegten UVP-Bericht bestehen.

Die Erschließung eines neuen Erdgasfeldes in der Nordsee bedarf vor dem aktuellen politischen Hintergrund einer ausführlichen Begründung für dessen Notwendigkeit. So fordert die Internationale Energie Agentur in ihrem aktuellen Bericht¹, keine Investitionen in die Erschließung neuer Öl- und Erdgasfelder zu tätigen, wenn bis 2050 der Energiesektor keine CO₂-Emissionen mehr ausstoßen soll. Zudem haben die Umweltminister der drei Wattenmeer-Anrainerstaaten in der Abschlusserklärung zur 13. Trilateralen Regierungskonferenz zum Schutz des Wattenmeeres in Leeuwarden im Mai 2018 ihre Entschlossenheit betont, sich „den Herausforderungen der Anpassung an den Klimawandel zu stellen, einschließlich der Minderung des CO₂-Ausstoßes (...)“. Darüber hinaus ist in Deutschland die Novelle des Klimaschutzgesetzes mit deutlich reduzierten CO₂-Emissionsvorgaben auf den Weg gebracht worden.

¹ IEA (2021): Net Zero by 2050: a Roadmap for the Global Energy Sector. www.iea.org

Für die Schutzgüter des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer entstehen durch die geplanten Aktivitäten Beeinträchtigungen, auch wenn sich das Erdgasfeld selber nicht in den Nationalpark erstreckt. So befindet sich der Standort der Förderplattform nur ca. 15 km von der westlichen Nationalparkgrenze entfernt, weshalb der Nationalpark durch die Förder- als auch die Explorationsaktivitäten einschließlich damit verbundener Schadstoffemissionen aller Voraussicht nach betroffen sein wird. Dies gilt sowohl für Lebensräume, als auch Tier- und Pflanzenarten, die als Schutzgüter im Nationalparkgesetz (NWattNPG) aufgeführt sind. Daher sind i.S. von § 34 (2) BNatSchG erhebliche Beeinträchtigungen der Erhaltungsziele des Nationalparks sowie erhebliche Beeinträchtigungen des charakteristischen Landschaftsbildes i.S. von § 2 (1) NWattNPG und § 14 (1) BNatSchG nicht auszuschließen.

Dies sind:

- Die Dünenlebensräume der Insel Borkum. Insbesondere die Stickstofffrachten über die Luft sind hier kritisch zu bewerten. In den Dünenlebensräumen der Insel Borkum bestehen bereits jetzt beträchtliche Belastungen durch erhöhte Stickstoffdepositionen. Die kumulative Betrachtung mit dem Kohlekraftwerk in Eemshaven sowie mit den NOx-Emissionen des Schiffsverkehrs im Verkehrstrennungsgebiet wurde nicht durchgeführt.
- Seehunde und Kegelrobben. Die UVP geht von Beeinträchtigungen der Meeressäuger durch verschiedene Lärmquellen der Gasförderung aus. Hiervon sind auch die durch das Nationalparkgesetz geschützten Seehunde und Kegelrobben im Nationalpark beeinträchtigt. Die Raumnutzung dieser Tiere wurde in der UVP nicht berücksichtigt, obwohl Daten hierzu vorliegen². Individuen beider Robbenarten nutzen aus dem Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer heraus auch das Gebiet der geplanten Plattform, sind also direkt von den Lärmemissionen durch die Errichtung, den Betrieb und den Schiffsverkehr betroffen.
- Schweinswale. Das Naturschutz- und FFH-Gebiet „Borkum Riffgrund“, das in direkter Nachbarschaft des geplanten Erdgasfördergebietes liegt, ist in den letzten Jahren in seiner Bedeutung für Schweinswale stark gestiegen³. Diese Entwicklung ist auch für die Bereiche südlich des NSG zu beobachten, verbunden mit der Sichtung von Mutter-Kalb-Paaren⁴. Daher ist davon aus zu gehen, dass Schweinswale, die den Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer nutzen, direkt von den Lärmemissionen der verschiedenen Aktivitäten der Gasförderung betroffen sind.

Durch Errichtung und Betrieb der Bohr- und Förderplattform sind Trauerenten, Sturmmöwen, Silbermöwen, Heringsmöwen, Zwergmöwen, Trottellummen und Tordalke betroffen⁵. Vögel reagieren nicht nur auf akustische, sondern insbesondere auf optische Reize. Neben der Vertikalstruktur der Plattform, verbunden mit deren Beleuchtung, stellt der Schiffsverkehr eine starke

² Brasseur, S., Kirkwood, R., & Aarts, G. (2018). Seal monitoring and evaluation for the Gemini offshore windfarm: Tconstruction - 2015 report (Report CO04/18; Wageningen Marine Research Report). Wageningen Marine Research. <https://doi.org/10.18174/431831>

³ Nachtsheim, D. A., Viquerat, S., Ramírez-Martínez, N. C., Unger, B., Siebert, U., & Gilles, A. (2021). Small Cetacean in a Human High-Use Area: Trends in Harbor Porpoise Abundance in the North Sea Over Two Decades. *Frontiers in Marine Science*, 7, 606609. <https://doi.org/10.3389/fmars.2020.606609>

⁴ <https://geodienste.bfn.de/schweinswalmonitoring?lang=en>.

⁵ Guse, N., Witte, K., Markones, N., Borkenhagen, K., Scheiffarth, G., & Garthe, S. (2018). Aktuelle Verbreitung, Bestände und Trends von Seevögeln auf See im Offshore-Bereich des niedersächsischen Küstenmeers und des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer. *Vogelkundliche Berichte aus Niedersachsen*, 46, 1–69.

Störquelle dar⁶. Hier greift die allgemeine Aussage, dass den Vögeln genügend Ausweichflächen zur Verfügung stehen zu kurz. Vögel verteilen sich bei der Nahrungssuche entlang mehrerer Gradienten. Dabei ist die Nahrungsverfügbarkeit nur einer dieser Faktoren. Die Konkurrenz zu anderen Vögeln derselben Art sowie die für die Nahrungssuche zurückzulegenden Distanzen zwischen verschiedenen Aufenthaltsräumen spielen ebenfalls eine entscheidende Rolle⁷. Ein Ausweichen auf andere Flächen ist daher immer mit Kosten für die Vögel verbunden, da dies zum einen die Dichte an nahrungssuchenden Vögeln und somit die Konkurrenz auf den Ausweichflächen erhöht, zum anderen der Energieaufwand zum Erreichen der Nahrungsflächen steigt.

Im Rahmen der UVP wurden keine aktuellen Bestandserhebungen in dem beantragten Erdgasfördergebiet gemacht. Daher ist eine Beurteilung der Situation im Gebiet nur eingeschränkt möglich.

Wie bereits in der Stellungnahme zur Mittelung über das Vorhaben vom 17.09.2019 angemerkt, sind auch die Ziele der Wasserrahmenrichtlinie und der Meeresstrategierahmenrichtlinie (MSRL) zu beachten. Insbesondere die MSRL findet in der UVP keinerlei Berücksichtigung. Hierbei ist zu beachten, dass die MSRL in Deutschland, anders als in den Niederlanden, das Küstenmeer mit einschließt.

Die hier aufgeführten Aspekte wurden in der vorliegenden UVP nicht oder nur am Rande betrachtet, weshalb die UVP als unvollständig anzusehen ist.

Mit freundlichen Grüßen
Im Auftrage

gez. Scheiffarth

⁶ Fliessbach, K. L., Borkenhagen, K., Guse, N., Markones, N., Schwemmer, P., & Garthe, S. (2019). A Ship Traffic Disturbance Vulnerability Index for Northwest European Seabirds as a Tool for Marine Spatial Planning. *Frontiers in Marine Science*, 6, 192. <https://doi.org/10.3389/fmars.2019.00192>

⁷ van Gils, J. A., Spaans, B., Dekinga, A., & Piersma, T. (2006). Foraging in a tidally structured environment by red knots (*Calidris canutus*): Ideal, but not free. *Ecology*, 87(5), 1189–1202.

Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer
Virchowstr. 1, 26382 Wilhelmshaven

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

Nur per Email an

Poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Bearbeitet von
Bernd Oltmanns
Bernd.Oltmanns@nlpv-wattenmeer.niedersachsen.de

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom	Mein Zeichen (Bitte bei Antwort angeben)	Durchwahl (04421) 911 -	Wilhelmshaven,
L1.4/L67130/07-07/2019- 0004/040 vom 08.10.2020, eingegangen am 19.10.2020	02.11-ONE-Dyas-BV-Geld- sackplate	156	01.12.2020

Vorhaben der ONE Dyas B.V.: Richtbohrungen und Vertical Seismic Profiling von der Plattform N05-A im südlichen GEMS-Gebiet, hier: schriftliches Scoping-Verfahren zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG

Sehr geehrte Damen und Herren,

die ONE-Dyas B.V beabsichtigt, in den Feldern N05-A, N05-A-Nord, N05-A-Südost und Diamant Erdgas zu fördern und vorbereitend im Umfeld Explorationsbohrungen sowie seismische Erkundungen durchzuführen. Dieses Vorhaben soll im Bereich des niedersächsischen Naturschutzgebietes „Borkum Riff“ innerhalb des EU-Vogelschutzgebietes V01 „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ verwirklicht werden.

Bereits die nun geplanten Erkundungsbohrungen sind laut Scoping-Unterlage mit Auswirkungen auf das niedersächsische EU-Vogelschutzgebiet V 01 verbunden, das gemeinsam vom NSG „Borkum Riff“ und vom Nationalpark gebildet wird.

Die geplante Erdgasförderung ist nach der geltenden Schutzgebietsverordnung grundsätzlich als verbotene Handlung einzustufen, da sich die in Rede stehenden Erdgasfelder (N05-A und Diamant) innerhalb des NSG und des Vogelschutzgebiets befinden.

Beeinträchtigungspotenzial besteht auch für weitere Schutzgüter des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer, auch wenn sich das Erdgasfeld nicht in den Nationalpark erstreckt. So befindet sich der Standort der Förderplattform nur ca. 15 km von der westlichen Nationalparkgrenze entfernt, weshalb der Nationalpark durch die Förder- als auch die Explorationsaktivitäten einschließlich damit verbundener Schadstoffemissionen aller Voraussicht nach betroffen

sein wird. Dies gilt sowohl für Lebensräume als auch Tier- und Pflanzenarten, die als Schutzgüter im Nationalparkgesetz (NWattNPG) aufgeführt sind. Daher sind i.S. von § 34 (2) BNatSchG erhebliche Beeinträchtigungen der Erhaltungsziele des Nationalparks sowie erhebliche Beeinträchtigungen des charakteristischen Landschaftsbildes i.S. von § 2 (1) NWattNPG und § 14 (1) BNatSchG nicht auszuschließen.

Langfristig sind in dem Gebiet nördlich der Inseln Schiermonnikoog und Borkum weitere Erdgasexplorationen geplant, deren genaue Lage derzeit noch nicht bekannt ist. Es handelt sich hierbei auf deutscher Seite um die Prospects Saphir, Smaragd und Tsavorit. Insbesondere der Prospect Tsavorit ragt in die Ruhezone I/51 des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer hinein.

Alle genannten Vorhaben zur Erschließung und Nutzung neuer Gasfelder stehen im Widerspruch zur Grundausrichtung der Energiewende auf dem Weg zu einer weitgehenden Versorgung durch erneuerbare Energien; sie verlängern also den gewünschten Umstieg von fossilen Energieträgern auf erneuerbare Energien. Neben den fachlichen Belangen, insbesondere des Natur- und des Gewässerschutzes sowie denen des Tourismus, sollte auch die geänderte Energiepolitik im Rahmen der Abwägung öffentlicher Interessen in Verfahren nach Landes- und Bundesrecht nicht unberücksichtigt bleiben. Zudem haben die Umweltminister der drei Wattenmeer-Anrainerstaaten in der Abschlusserklärung zur 13. Trilateralen Regierungskonferenz zum Schutz des Wattenmeeres in Leeuwarden im Mai 2018 ihre Entschlossenheit betont, sich „den Herausforderungen der Anpassung an den Klimawandel zu stellen, einschließlich der Minderung des CO₂-Ausstoßes (...)“.

Das konkret in Rede stehende Vorhaben lässt sich aus der Sicht der Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer zudem kaum mit dem Status UNESCO-Weltnaturerbe für das Wattenmeer vereinbaren, auch wenn es sich nicht unmittelbar in der Kulisse des UNESCO-Weltnaturerbegebiets befindet. In der allgemeinen Wahrnehmung und gerade auch für die Bevölkerung der Insel Borkum würden die für die Exploration notwendigen Einrichtungen (Bohrturm etc.) schon rein optisch das Weltnaturerbegebiet tangieren. Entsprechendes gilt für den zusätzlichen Versorgungsverkehr.

Trotz technischer Fortschritte können Belastungen für das sensible Küstenökosystem sowohl durch den Betrieb, als auch durch mögliche Unfälle nicht ausgeschlossen werden. Eine Umweltbelastung entsteht nicht nur durch den reinen Bohr- und Explorationsbetrieb, sondern auch durch begleitende Aktivitäten, wie z. B. Versorgungsverkehr, Unterhaltungsarbeiten um Umfeld der Bohrstelle, seismische Untersuchungen und den Bau weiterer Infrastruktur.

Konkret berücksichtigt werden müssen auch die in allen Phasen entstehenden Emissionen über den Luft- und Wasserpfad. Diese werden auch die größten Fernwirkungen entfalten und lassen direkte Auswirkungen auf den Nationalpark erwarten. Insbesondere die Stickstofffrachten über die Luft sind hier kritisch zu bewerten. In den Dünenlebensräumen der Insel Borkum bestehen bereits jetzt beträchtliche Belastungen durch erhöhte Stickstoffdepositionen. Hier ist ein kumulativer Effekt mit dem Kohlekraftwerk in Eemshaven unbedingt im weiteren Verfahren zu berücksichtigen.

Marine Säuger und Airgun-Seismik

Angesichts der weitreichenden horizontalen Unterwasserschallausbreitung im Zuge etwaiger Airgun-Seismiken und unter Berücksichtigung der weiträumigen Streif- und Jagdgebiete im Nds. Küstenmeer können auch maßgebliche Beeinträchtigungen der im Nationalpark geschützten Meeressäuger des FFH-RL-Anhanges II (Schweinswal, Seehund und Kegelrobbe) nicht ausgeschlossen werden.

Sollte eine bergrechtliche Genehmigungsfähigkeit des Explorationsprojektes gesehen werden, sind im Rahmen des Verfahrens aus hiesiger Sicht folgende Fragen zu klären:

1. Warum wird anstelle der Airgun-Seismik keine Vibrationsseismik in Erwägung gezogen? Marine Vibrators des Joint Industrial Projects der Exxon/Shell/Total waren nach hiesiger Kenntnis zumindest für 2021 im Feldversuch geplant.
Nach hiesiger Auffassung ist es nicht ausreichend, allein auf die Einhaltung der Grenzwerte des BMU-Schallschutzkonzeptes abzustellen. Vielmehr sieht dieses auch den Einsatz der „besten verfügbaren Technik“ vor, um Schallemissionen maximal zu reduzieren (vgl. Kap. 4.3 der Scoping-Unterlage). Geprüfte Alternativen zur AirGun-Seismik sollten im UVP-Bericht dargestellt werden.
2. Ist mit der eingesetzten Airgun-Seismik eine Unterschreitung des Werts von 160 dB (SEL) gemessen in 750m Distanz zur Schallquelle sicher zu gewährleisten, wie in Kap. 4.3 und 5.2.1 ohne weitere Quellenangabe behauptet wird? Danach soll der genannte SEL-Grenzwert von 160 dB bereits in einer Entfernung von 300m erreicht werden. Hierzu sind im Rahmen des UVP-Berichtes detaillierte Darlegungen erforderlich. Auch auf den Frequenzgang der Luft-Pulser sollte dabei eingegangen werden.

Eine genaue Dokumentation des Schallausbreitungsmodells für die gewählte Aufnahmemethode muss Teil des erforderlichen Betriebsplanes sein. Schallmessungen während der Seismik sind erforderlich als Nachweis, dass die Schallausbreitung der Modellierung der Realität entspricht. Eine Bewertung der Übereinstimmung von Modellierung und Realität muss nach Durchführung einer Kampagne vorgelegt werden.

3. Anpassung des Vorhabenzeitraums: in Kap. 5.1. der Scopingunterlage ist für Schweinswale allein der Zeitraum von Mai bis August als besonders stöempfindlich dargestellt. Inwieweit hierbei bereits saisonale Bestandsschwankungen berücksichtigt wurden, ist nicht nachvollziehbar. Die entsprechenden Angaben in Tabelle 5 decken sich, bezogen auf das erweiterte Projektgebiet, jedenfalls nicht mit den hier vorliegenden Erkenntnissen.
Bereits der Endbericht zum TP 2 des Minos+-Projekts¹ (Laufzeit 2004 bis 2007) hat für Schweinswalvorkommen vor der ostfriesischen Küste erhöhte Dichten im Frühjahr (März-Mai) aufgezeigt. Nicht zuletzt auf Basis dieser Daten war seinerzeit im BImSchG- Vorbescheid des GAA Oldenburg (Januar 2008) zum OWP Riffgat verfügt worden, dass zwischen dem 01.02. und 31.05. keine Rammarbeiten durchgeführt werden durften. Auch das Bundesamt für Naturschutz (BfN) hatte seinerzeit gefordert, die Monate mit hohem Schweinswalaufkommen (Feb./März bis Mai) im FFH-Gebiet „Borkum-Riffgrund“ von schallintensiven Rammarbeiten auszunehmen.

¹ http://www.tiho-hannover.de/fileadmin/user_upload/tiho_hannover/kliniken_institute/79_terr_aqua_wildtierforschung/Berichte/MINOSplus_TP2_final.pdf

Mit dem Bericht des BfN zum Monitoring von marinen Säugetieren 2014 in der deutschen Nord- und Ostsee² wurde bestätigend festgestellt, dass in der südlichen deutschen Bucht in den Jahren 2002 bis 2012 eine deutliche Zunahme der Schweinswalldichte, insbesondere im Frühjahr und im Sommer, zu beobachten war. Borkum Riffgrund wird hierbei als Hotspot herausgestellt. Es werden hier Dichten von >4 Individuen/km² erreicht. Damit einhergehend wird eine deutlich stärkere Nutzung des westlichen Bereiches von Borkum Riffgrund und somit im direkten Einfluss der geplanten Explorationsbohrung gelegenen Gebiet, durch Mutter-Kalb-Paare beschrieben. Dies lässt auf eine Bedeutung als mögliches Kalbungsgebiet schließen.

Auch das Betriebsmonitoring des OWP Riffgat zu marinen Säugern (Feb.2014-März 2018, IFAÖ) hat bestätigt, dass das festgelegte Untersuchungsgebiet im Berichtszeitraum der Betriebsphase von Schweinswalen genutzt wird. Bei der Interpretation der Daten ist zu beachten, dass in einigen Monaten keine Flüge stattfanden, so dass der phänologische Verlauf nicht komplett erschlossen werden konnte. Die auf den Flugzählungen im Untersuchungsgebiet ermittelten Werte lagen in der Betriebsphase mit bis 1,0 Ind./km² im Frühjahr im Rahmen der Literaturwerte. Der Maximalwert mit 2,37 Ind./km² wurde im Mai 2016 ermittelt. Ein Abfall der Dichten bis zum Herbst konnte in den Betriebsjahren nicht nachgewiesen werden. Die Dichten im September 2017 lagen sogar mit 1,83 Ind./km² im höheren Bereich.

Letztendlich müssen nachvollziehbare Angaben zu den Meeressäugern vom Antragsteller selbst beigebracht werden, ggf. über eigene Erhebungen.

Nach derzeitigem Kenntnisstand sollten zusätzlich zu dem in Tab. 5 der Scoping-Unterlage angegebenen sensiblen Zeitraum von Mai bis August auch die Monate Februar bis April als sensible Zeiträume für Schweinswale eingestuft und möglichst als Restriktionszeiten für erheblichen Unterwasserschall emittierende Explorationskampagnen behandelt werden.

4. Welche Verfahren zur Vergrämung von Meeressäugern wurden neben den für gewöhnlich eingesetzten Pinger und SealScarer-Systemen ggf erwogen? Ergebnisse aus der Überwachung von Vergrämungsmaßnahmen bei Rammungen von Offshore-WEA haben gezeigt, dass diese Art der Vergrämung zu Meideeffekten führt, die das Potenzial haben, Störungen durch die Rammarbeiten noch zu verstärken. Nach hiesiger Kenntnis ist das BSH aus diesem Grund seit 2017 dazu übergegangen, ein neu entwickeltes System, das sogenannte „Fauna Guard System“ für Vergrämungszwecke anzuordnen. Sinnvolle Einsatzmöglichkeiten im Rahmen des Explorationsprojektes der ONE Dyas B.V. müssen geprüft werden.
5. Das Konzept zum Schutz der Sicherungszone (s. Kap.5.2.3 der Scoping-Unterlage) ist von besonderer Bedeutung und muss schlüssig sein, nicht nur während der Soft Start-Phase sondern auch während der Messungen. Zur Verhinderung des Eindringens von Meeressäugern in die Sicherheitszone soll primär auf „Marine Mammal Observer“ (MMO) und auf ein „Passive Acoustic Monitoring“-System (PAM) gesetzt werden. Laut Scoping Papier soll das PAM auch während des Einsatzes der Seismik primär eingesetzt werden. Wie letzteres funktionieren soll, ist nicht gut nachvollziehbar. Bei den hohen Schalldrücken

² <https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/meeresundkuestenschutz/Dokumente/Berichte-zum-Monitoring/BfN-Monitoring-Marine-Saeugetiere-2014-2015.pdf>

während des Einsatzes der Luftpulser würden Schallsignale von Meeressäugern überstrahlt/maskiert. PAM wird daher, soweit hier bekannt, im Vorfeld von z.B. Rammarbeiten eingesetzt. Laut Scoping Papier ist ergänzend der Einsatz von zwei MMO an Bord des schallemittierenden Schiffes vorgesehen. Angesichts einer voraussichtlichen Durchführungszeit im Herbst/Winter und der laut Scoping-Papier je Transekt 16-24 Stunden andauernden Seismik (ohne ungeplante Verzögerungen, die eine Verlängerung erfordern würden) erscheint eine konsequente Überwachung der Sicherheitszone weder mit PAM noch visuell gewährleistet. Hier sind Lösungsvorschläge beizubringen.

Abschließend sei noch darauf hingewiesen, dass in der Scoping-Unterlage leider keine schutzgutbezogene Darstellung der Ist-Situation erfolgt und leider nicht erkennbar ist, welche Datengrundlagen für die Beurteilung schutzgutbezogener Vorhabenswirkungen (z.B. auf Tiere, Pflanzen, biologische Vielfalt) verwendet werden sollen (vgl. Kap. 6.3). Leider fehlt auch der laut Scoping-Unterlage (vgl. Kap. 1 und 3.1) beiliegende Rahmenbetriebsplanentwurf. Dies erschwert sowohl die Beurteilung des vom Antragsteller skizzierten Untersuchungsrahmens als auch eine Beurteilung des Vorhabens hinsichtlich ggf. wichtiger Aspekte.

Mit freundlichen Grüßen
Im Auftrage

gez. Oltmanns

Verzonden: 09-06-2021 15:16
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Bernotat
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: D.
Straat: Alte Messe
Huisnummer: 6
Postcode: 04103
Woonplaats: Leipzig
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: Dirk.Bernotat@bfn.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Bundesamt für Naturschutz

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bundesamt für Naturschutz, Alte Messe 6, 04103 Leipzig

LBEG
Herr Lepa
PF 1153
38669 Clausthal-Zellerfeld

Zentrale: (0341) 30 97 7-0
Durchwahl: (0341) 30 97 7-151
Telefax: (0341) 30 97 7-9140
E-Mail: Dirk.Bernotat@bfn.de
Ines.Scheibler@bfn.de

Unser Zeichen: II4.2-6.5.3/2/24

Auskunft erteilt: Herr Bernotat
Frau Scheibler

Leipzig, 28.05.2021

Per Mail:

Phillip.Lepa@lbeg.niedersachsen.de

Poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)

Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Stellungnahme des BfN

- (1) N05-A Schriftliches Scopingverfahren Bohrlochseismik: Ihr Schreiben vom 28.03.2019 (Az.: L1.4/L67130/07-07/2019-0004/040)
- (2) Stellungnahme des BfN im deutschen Genehmigungsverfahren vom 04.12.2020
- (3) Grenzüberschreitende Beteiligung – Ihr E-Mail vom 22.04.2021 (Az.: L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115)

1. Sachverhalt

In den niederländischen Bewilligungsfeldern N05-A, N05-A-Noord, N05-A-Südost und Diamant sollen von einer noch zu errichtenden Plattform insgesamt maximal 12 Explorations- und Produktionsbohrungen zur Aufsuchung von Erdöl und Erdgas abgeteuft werden. Die Plattform wird über eine Pipeline an das NGT-System (Noordgastransport) angeschlossen. Die elektrische Versorgung erfolgt per Seekabel vom OWP „Riffgatt“ im niedersächsischen Küstenmeer.

1.1. Deutsche Genehmigungen (nicht Bestandteil des ESPOO-Verfahrens)

Für die Aufsuchung und Gewinnung von Erdöl und Erdgas im Bereich des deutschen Festlandssockels ist nach § 52 Abs. 2a BBergG ein Rahmenbetriebsplan vorzulegen und ein Planfeststellungsverfahren durchzuführen. Mit Schreiben vom 04.12.2020 hat das BfN eine Stellungnahme zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG in Verbindung mit § 1 Abs. 2b UVP-V Bergbau abgegeben. Gegenstand der deutschen UVP des beantragten deutschen Rahmenbetriebsplanes sind die Richtbohrungen und seismischen Untersuchungen (Bohrlochseismik) im deutschen Festlandssockel.

BfN-Hauptgebäude: Konstantinstr. 110 53179 Bonn Tel.: (0228) 8491-0 Fax: (0228) 8491-9999

BfN-Außenstelle Vilm · Insel Vilm · 18581 Lauterbach/Rügen · Tel.: (038301) 86-0 · Fax: (038301) 86-150

Ihre personenbezogenen Daten werden zur weiteren Bearbeitung und Korrespondenz entsprechend der Datenschutzerklärung des BfN verarbeitet. Diese können Sie über folgende Adresse auf dem Internetauftritt des BfN abrufen: <https://www.bfn.de/datenschutz.html>. Sollte Ihnen ein Abruf der Datenschutzerklärung nicht möglich sein, kann diese Ihnen auch in Textform übermittelt werden.

1.2. Grenzüberschreitende Auswirkungen (ESPOO-Verfahren)

Mit Schreiben vom 22.04.2021 bat die deutsche ESPOO-Kontaktstelle um Stellungnahme zu grenzüberschreitenden Umweltauswirkungen, die von den Aktivitäten im niederländischen Hoheitsgewässern ausgelöst werden können. Dazu zählen (vgl. auch MER-Antrag; pdf-S¹. 16, Abb. 1):

- Bau, Anlage und Betrieb der Plattform N05-A (Hoheitsgebiet Niederlande) in 500 m Entfernung zum niedersächsischem Küstenmeer und in ca. 4 km Entfernung zum NSG Borkum Riffgrund,
- Kabellegung für die Stromversorgung der Plattform zum OWP Riffgatt (Hoheitsgebiet Niederlande und niedersächsisches Küstenmeer²),
- Abteufen von Bohrungen an der Plattform N05-A (niederländisches Hoheitsgebiet),
- unterirdischer Verlauf von 12 Richtbohrungen und zwei seismischen Untersuchungen durch das niederländisches Hoheitsgebiet (ohne niedersächsisches Küstenmeer), davon
 - 8 Primärbohrungen (vorrangig),
 - 4 Alternativbohrungen (nur wenn Primärbohrungen nicht erfolgreich sind),
- Bau und Betrieb einer Erdgasleitung (Hoheitsgebiet Niederlande).

Die Genehmigung für Bau, Anlage und Betrieb der Plattform erfolgt bis 2060 oder bis zum Ende der lizenzierten Prüfung. Gleiches gilt für die Bohrerlaubnis (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat zum Entwurf Umweltgenehmigung der Plattform N05-A).

Anlage und Betrieb der Pipeline sind auf 25 Jahre Betriebsdauer ausgelegt. Der darüber hinaus gehende Betrieb bedarf einer technischen Prüfung.

Der Stellungnahme des BfN liegen folgende Unterlagen zugrunde:

- Entwurf einer Zustimmungsverfügung für den Produktionsplan N05-A,
- Entwurf Wabo-Genehmigung (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat: Entwurf Umweltgenehmigung der Plattform N05-A),
- MER-Antrag (Addendum MER N05-A),
- Anlage 5 Route Selection Report (Förderung/Infrastruktur),
- Projektplan Artenschutz vom 30.09.2020 (Wabo/MER),
- TNO: Unterwasser-Lärberechnungen für Gasbohrprojekt ONE-Dyas. Rapport vom 23.09.2020.

Das BfN nimmt zu grenzüberschreitenden Auswirkungen für den Bereich der deutschen AWZ wie folgt Stellung.

¹ Elektronische Seitenzählung im pdf-Reader (keine gedruckte Seitenzahl vorhanden).

² Die Übersichtskarte in Abb. 1 unterscheidet nicht zwischen Küstenmeer und AWZ. Insofern ist die Bezeichnung („deutsche EEZ“) in der Karte nicht zutreffend.

2. Naturschutzrechtliche Grundlagen

2.1. Naturschutzrechtliche Grundlagen deutsche AWZ

Gemäß § 56 Abs. 1 BNatSchG gelten die Vorschriften des BNatSchG auch im Bereich der Küstengewässer sowie mit Ausnahme des Kapitels 2 (Landschaftsplanung) nach Maßgabe des Seerechtsübereinkommens der Vereinten Nationen (SRÜ) ferner im Bereich der deutschen ausschließlichen Wirtschaftszone (AWZ) und des Festlandssockels.

Vorliegend sind hierbei insbesondere die Vorgaben

- des europäischen Gebietsschutzes (§ 34 BNatSchG, NSGBRlgV) und
- des besonderen Artenschutzes (§§ 44 ff. BNatSchG)

zu beachten.

Am 28.09.2017 sind die Verordnung über die Festsetzung von Naturschutzgebieten in der deutschen AWZ von Nord- und Ostsee in Kraft getreten. Die Verordnungstexte sind im Bundesgesetzblatt vom 27.09.2017 (BGBl. I S. 3395 ff.) verkündet.³ Vorliegend gilt die Verordnung über die Festsetzung des Naturschutzgebietes „Borkum Riffgrund“ (NSGBRgV). Dieses Gebiet ist zugleich in seiner ganzen Fläche als FFH-Gebiet Teil der europäischen Schutzgebietskategorie.

Vorgaben zum gesetzlichen Biotopschutz und zur naturschutzrechtlichen Eingriffsregelung sind vorliegend nicht relevant.

2.2. Sachstand Niederlande

„...Am 18. Januar 2021 hat der Minister des LNV gemäß 2.27 Wabo erklärt, dass er keine Einwände gegen die Erteilung der beantragten Umweltgenehmigung hat, sofern die im (Entwurf) der vorsorglichen Entscheidung genannten Bedingungen und Einschränkungen zum Schutz des Schweinswals damit verbunden werden. Die Unbedenklichkeitserklärung (Entwurf) ist Bestandteil der vorliegenden Umweltgenehmigung und wurde gemäß Abschnitt 2.27(5) des Wabo diesem Umweltgenehmigungsentwurf beigelegt.“

Aktivitäten mit Auswirkungen auf Naturschutzgebiete

In Anbetracht der Erhaltungsziele für die Natura 2000-Gebiete Nordseeküstenzone, Borkum Riffgrund und "Niedersächsisches Wattenmeer" und angrenzendes Küstenmeer könnten die beantragten Tätigkeiten erhebliche Auswirkungen auf die Erhaltungsziele dieser Gebiete haben und unterliegen daher einer Genehmigungspflicht nach Artikel 2.7(2) des Wnb. ...“

Vgl. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat: Entwurf Umweltgenehmigung der Plattform N05-A / Unbedenklichkeitserklärung.

3. Bewertung der Auswirkungen

3.1. Pipeline und Kabel

Pipeline und Kabel werden in einer Entfernung von 3,7 km bis 12 km zur deutschen AWZ bzw. zur Grenze des NSG „Borkum Riffgrund“ errichtet. Bei Bau und Betrieb der Pipeline und des Stromkabels können aufgrund der Entfernung mögliche relevante Auswirkungen durch direkte oder indirekte stoffliche oder energetische Einträge im Sinne der in Abschnitt 2 ge-

³

https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI#bgbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%271_2017_63_inhaltsverz%27%5D_1506496558470

nannten Prüfinstrumente in die deutsche AWZ und insbesondere in das NSG „Borkum Riffgrund“ ausgeschlossen werden. Dies gilt insbesondere für die Schutzgüter Biotope und FFH-Lebensraumtypen sowie marine Säugetiere.

3.2. Unterwasserlärm

Für die Erschließung dieses Gasfeldes will ONE-Dyas eine Plattform im Meer errichten und maximal zwölf Bohrungen abteufen. Die Plattform wird in einer Entfernung von 3,5 km zur deutschen AWZ bzw. zur Grenze des NSG „Borkum Riffgrund“ errichtet. Zur Lage der Bohrlöcher ist nichts bekannt. Es ist jedoch davon auszugehen, dass die Bohrlöcher in unmittelbarer Nähe zur Plattform abgeteuft werden.

Beim Rammen der 6 Pfeiler für die Plattform und der 12 Rammkernrohre für die Bohrlöcher sowie bei der Durchführung von VSP (Vertical Seismic Profiling)-Surveys mit einem Airgun-Array wird Unterwasserlärm entstehen.

Die Modellierung des Unterwasserschalls ist in der Unterlage von TNO vom 23.09.2020 (Unterwasser-Lärberechnungen für Gasbohrprojekt ONE-Dyas) dargestellt.

„In dieser Studie wurde unter Verwendung des Aquarius 4-Vorhersagemodells (de Jong et al., 2018) der erwartete Schall exposurespegel (single strike sound exposure level; SELss) in 750 m und 1250 m Entfernung von der Lärmquelle und am Standort des Austernbank-Renaturierungsprojekts berechnet, und in welchem Bereich rundum die Lärmquelle Schweinswale und Robben gestört werden. Zudem wurden für Schweinswale die Auswirkungen dieser Störung auf die Population nach der Methodik des Ökologie- und Kumulierungsrahmens (KEC, siehe Heinis et al, 2019) berechnet.“

Zusätzlich wurde der prozentuale Anteil der Fläche in den deutschen Natura 2000-Gebieten Borkumer Riffgrund und Niedersächsisches Wattenmeer berechnet, in der der SEL-Schwellenwert für die Störung von Schweinswalen und Seehunden überschritten wird.“ (ebd.: 2)

Unter Verwendung der Ergebnisse der Modellierung mit dem in den Niederlanden standardmäßig verwendeten Schallausbreitungsmodells (Aquarius 4⁴) können folgende Schlussfolgerungen für Beeinträchtigungen des NSG Borkum Riffgrund gezogen werden:

⁴ Vgl. TNO-Studie S. 5: „Das Modell Aquarius 4 ist nicht zur Berechnung von Spitzenbelastungen (Zero-to-Peak-sound pressure level, SPLztp) geeignet. Deshalb kann kein Vergleich mit dem in Deutschland geltenden Grenzwert für SPLztp von 190 dB re 1 µPa in 750 m durchgeführt werden.“

Tabelle 1: Bewertung der Beeinträchtigungen des NSG „Borkum Riffgrund“ des Vorhabens N05-A durch Unterwasserlärm anhand des Schallschutzkonzeptes des BMU (Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit (BMU) 2013) (abweichendes Schallausbreitungsmodell Aquarius 4)

Projektbestandteil (niederländische Seite)	Tötung und / oder Verletzung von marinen Säugetieren in der deutschen AWZ bzw. gleichzeitig NSG „Borkum Riffgrund“		Säugetier-AWZ bzw. kum Riff-	
	160 dB erreicht in Entfernung	Tötung / Verletzung (Kap. 7.2 und 7.4 des Schallschutzkonzeptes (BMU, 2013) ⁵)	140 dB erreicht in Entfernung / Anteil an FFH-Gebiet	Störung (Kap. 7.3.1 ⁶ , 7.3.2 ⁷ und 7.4 ⁸ des Schallschutzkonzeptes (BMU, 2013))
Rammung Plattform ohne Schallschutz (vgl. TNO-Studie Abb. 3 und Tabelle 9)	< 3,5 km	nein	78 km ² / 12,5 %	ja
Rammung Plattform mit Schallschutz	< 3,5 km	nein	Wenn < 10 %	nein
Rammung Bohrkernrohre (vgl. TNO-Studie Abb. 4 und Tabelle 9)	1250 m	nein	1 km ² / 0,2 %	nein
VSP-Seismik niederländische Seite (Standort 4 und 5; vgl. TNO-Studie Abb. 8+9 und Tabelle 9)	< 750 m	nein	< 3,5 km / 0 %	nein
VSP-Seismik deutsche Seite (Standort 1 bis 3; vgl. TNO-Studie Abb. 5 bis 7 und Ta-	Nicht Gegenstand des grenzüberschreitenden Verfahrens, sondern des ausstehenden deutschen Zulassungsverfahrens. Hinweis: Im deutschen Zulassungsverfahren sind die in Deutschland			

⁵ Dazu sind die vom UBA empfohlenen und vom BSH verbindlich etablierten Lärmschutzwerte, bestehend aus einem dualen Kriterium eines Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1µPa² s (ungewichtet) und eines Spitzenschalldruckpegels (SPL_{peak-peak}) von 190 dB re 1µPa in 750 m Entfernung einzuhalten. Für die Bereiche, in denen höhere Schalldrücke auftreten, ist durch geeignete Maßnahmen sicherzustellen, dass sich zum Zeitpunkt der Schallereignisse hier keine Tiere aufhalten (Vergrämung).

⁶ Außerhalb sensibler Zeiten: dürfen sich nicht mehr als 10 Prozent der Fläche der AWZ der deutschen Nordsee innerhalb der Störradien befinden und der Grenzwert aus dem Tötungs- und Verletzungsverbot für impulshaften Schall (breitbandiger Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1 µPa² s bzw. Spitzenschalldruckpegel (SPL_{peak-peak}) von 190 dB re 1 µPa in 750 m Entfernung vom Ort der Schallentstehung ist einzuhalten.

⁷ Innerhalb sensibler Zeiten dürfen sich nicht mehr als 1 Prozent der Fläche der AWZ der deutschen Nordsee innerhalb der Störradien in Errichtung befindlichen OWP befinden und der Grenzwert aus dem Tötungs- und Verletzungsverbot für impulshaften Schall (breitbandiger Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1 µPa² s bzw. Spitzenschalldruckpegel (SPL_{peak-peak}) von 190 dB re 1 µPa in 750 m Entfernung vom Ort der Schallentstehung ist einzuhalten.

⁸ Es dürfen sich nicht mehr als 10 Prozent der Fläche eines FFH-Gebiets in der AWZ der deutschen Nordsee innerhalb der Störradien befinden und der Grenzwert aus dem Tötungs- und Verletzungsverbot für impulshaften Schall (breitbandiger Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1 µPa² s bzw. Spitzenschalldruckpegel (SPL_{peak-peak}) von 190 dB re 1 µPa in 750 m Entfernung vom Ort der Schallentstehung ist einzuhalten.

belle 9)	üblichen Prüfmaßstäbe und Standards anzuwenden.
----------	---

Messung Unterwasserschall

Da die Ausbreitung von Unterwasserschall durch viele Faktoren beeinflusst wird und für einige Projektbestandteile keine Validierungsmessungen vorhanden sind, empfiehlt das BfN vor Beginn der Arbeiten weitere Schallmessungen für die im hörbaren Bereich von marinen Säugetieren arbeitenden Geräte (Airguns, Effekt des Blasenschleiers) vorzunehmen, um vor Ort den Empfangspegel zu messen. Die Einhaltung des Kriteriums, das höchstens 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ einem SEL von 140 dB oder höher ausgesetzt werden, ist durch Schallmessung an der Schutzgebietsgrenze unmittelbar zu Baubeginn nachzuweisen (siehe unten).

3.3. Minderungsmaßnahmen

Minderungsmaßnahmen zur Vermeidung artenschutzrechtlicher Verbotstatbestände sind im Projektplan Artenschutz S. 6 ff. dargelegt.

Schallschutz beim Rammen der Plattformpfähle und Rammkernrohre

Die Verwendung eines Luftblasenschleiers beim Rammen der Plattformpfähle und Rammkernrohre ist vorgesehen. Die TNO-Studie empfiehlt auf S. 21 bzw. Tabelle 7 aufgrund der Bandbreite der beobachteten Wirksamkeit der Abschwächungsmaßnahmen einen doppelten Blasenschleier oder eine mindestens ebenso effektive andere „doppelte Maßnahme“. Dem schließt sich das BfN an. Um grenzüberschreitende Auswirkungen auf das NSG „Borkum Riffgrund“ zu vermeiden, sind die Schallschutzmaßnahmen mindestens so auszuwählen, dass weniger als 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ gestört werden. Die Einhaltung des Kriteriums, dass höchstens 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ einem SEL von 140 dB oder höher ausgesetzt werden, ist nachzuweisen. Die Wirksamkeit der gewählten Schallschutzmaßnahme(n) ist durch Messung zu validieren. Unmittelbar zu Baubeginn sollten in dem Zusammenhang Unterwasserschallmessungen in 750 m Entfernung zur Schallquelle und an der Schutzgebietsgrenze erfolgen. Im Falle einer Überschreitung sind Gegenmaßnahmen zu ergreifen. Das BfN bittet um zeitnahe Information über die Ergebnisse der Messungen und die gegebenenfalls ergriffenen Gegenmaßnahmen.

Sicherheitszone und Vergrämung mariner Säugetiere

Es wird eine Sicherheitszone von 500 m eingerichtet und durch Marine Mammal Observer und ein PAM-live Monitoring überwacht. Der Einsatz von Pingern und Seal-Scarern (HDD) ist vorgesehen.

Soft-Start-Prozeduren sind für Seismik und Rammarbeiten vorgesehen und aus Sicht des BfN durchzuführen.

4. Projekt RESTORE – Wiederansiedlung der Europäischen Auster (*Ostrea edulis*)

Im NSG „Borkum Riffgrund“ werden im Rahmen des Erprobungs- und Entwicklungsvorhabens RESTORE Methoden und Verfahren zum nachhaltigen Wiederaufbau eines selbsterhaltenden Bestandes der Europäischen Auster (*Ostrea edulis*) in der deutschen Nordsee entwickelt und getestet. Das vom Alfred-Wegener-Institut Helmholtz-Zentrum für Polar- und Meeresforschung (AWI) durchgeführte Projekt wird vom BfN gefördert und wissenschaftlich begleitet. Die Projektergebnisse dienen u. a. der Umsetzung einer hoheitlichen Managementmaßnahme nach § 32 Abs. 5 BNatSchG. Seit 2017 laufen erste Wachstums- und Fitnessuntersuchungen im Freiland, im Jahr 2020 wurden erstmals Austern im o. g. Schutzgebiet ausgebracht (ungefährer Standort auf 53° 54,997' N und 006° 16,728' E, vgl. die Bekanntmachung für Seefahrer (BfS) 4/20 des WSA Weser-Jade-Nordsee vom 23.01.2020).

Die Entfernung von Pipeline und Kabel zum Austernriff des RESTORE-Projektes im NSG „Borkum Riffgrund“ beträgt mehr als 20 km. Aufgrund der Entfernung können mögliche relevante Auswirkungen durch direkte oder indirekte stoffliche oder energetische Einträge durch Bau und Betrieb der Pipeline ausgeschlossen werden.

Erhebliche Beeinträchtigungen ergeben sich für das Pilotriff durch den eingetragenen Unterwasserschall nicht.

Hinweis: Das RESTORE-Projekt im NSG „Borkum Riffgrund“ ist Bestandteil eines Netzwerkes, welches die Wiederbesiedlung der Europäischen Auster in der deutschen AWZ der Nordsee – ihrem ursprünglichen Verbreitungsgebiet – zum Ziel hat. Damit sollen langfristig europaweit resiliente miteinander vernetzte Austernriffe geschaffen werden. In ihrer Funktion als Spenderpopulation für die Riffe im NSG „Borkum Riffgrund“ sind die im niederländischen Teil des Borkumer Riffgrundes initiierten Wiederansiedlungsprojekte für die Vernetzung und den nachhaltigen Aufbau eines Bestandes in der Nordsee besonders wichtig. Diese befinden sich in unmittelbarer Nähe zum geplanten Plattformstandort. Auch wenn es sich hier um eine innerniederländische Angelegenheit handelt, bitten wir dennoch darum, die Standorte des niederländischen Restaurierungsprojektes bei der Standortwahl hinsichtlich zu erwartender negativer Auswirkungen (insbesondere durch Sedimenteinträge) zu berücksichtigen.

5. Fazit Bewertung grenzüberschreitender Auswirkungen durch Unterwasserschall

Da die Ausbreitung von Unterwasserschall durch viele Faktoren beeinflusst wird, empfiehlt das BfN vor Beginn der Arbeiten weitere Schallmessungen für die im hörbaren Bereich von marinen Säugetieren arbeitenden Geräte (Airguns u. a.) vorzunehmen, um vor Ort den Empfangspegel zu messen. Das BfN wäre an einer Übermittlung der Ergebnisse interessiert.

Die TNO-Studie empfiehlt auf S. 21 bzw. Tabelle 6 aufgrund der Bandbreite der beobachteten Wirksamkeit der Abschwächungsmaßnahmen eine doppelte Maßnahme. Dem schließt sich das BfN an. Um grenzüberschreitende Auswirkungen auf das NSG „Borkum Riffgrund“ zu vermeiden, sind die Schallschutzmaßnahmen mindestens so auszuwählen, dass weniger als 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ gestört werden. Die Einhaltung des Kriteriums, dass höchstens 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ einem SEL von 140 dB oder höher ausgesetzt werden, ist nachzuweisen. Die Wirksamkeit der gewählten Schallschutzmaßnahme(n) ist durch Messung zu validieren. Im Falle einer Überschreitung sind Gegenmaßnahmen zu ergreifen. Das BfN bittet um zeitnahe Information über die Ergebnisse der Messungen und die gegebenenfalls ergriffenen Gegenmaßnahmen.

Die Zeitpunkte der Arbeiten sind möglichst so zu planen, dass schallintensive Arbeiten insbesondere im Frühjahr und Frühsommer vermieden werden, da die Schweinswaldichten im Gebiet zu diesen Jahreszeiten besonders hoch sind.

Im Auftrag

D. Bernotat

elektronisch gezeichnet - 28.05.2021

6. Literaturverzeichnis

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit (BMU) (2013): Konzept für den Schutz der Schweinswale vor Schallbelastungen bei der Errichtung von Offshore-Windparks in der deutschen Nordsee (Schallschutzkonzept). Online verfügbar unter https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/awz/Dokumente/schallschutzkonzept_BMU.pdf, zuletzt geprüft am 24.05.2019.

Verzonden: 09-06-2021 15:19
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Joritz
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: A.
Straat: Oldersumer Str.
Huisnummer: 48
Postcode: 26603
Woonplaats: Aurich
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: anke.joritz@nlwkn.niedersachsen.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: NLWKN

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Landesamt für Bergbau,
Energie und Geologie
z. Hd. Herrn Lepa
An der Marktkirche 9
38687 Clausthal-Zellerfeld

Bearbeitet von
Anke Joritz

E-Mail
anke.joritz@nlwkn.niedersachsen.de

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom	Mein Zeichen (Bitte bei Antwort angeben)	Telefon 04941/	Aurich
L1.4/L67130/07-07/2019- 0001/115	A3-62018-04 ONE-Dyas Erdgasförderung N05-A	176-164	01.06.2021

Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung

**hier: Beteiligung zu den niederländischen Beschlussentwürfen zusammen mit
den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht zur Erd-
gasgewinnung der ONE Dyas B.V. aus dem Feld N05-A in der Nordsee**

Stellungnahme des NLWKN

- **Betriebsstellen Aurich und Brake/Oldenburg als „Gewässerkundlicher Landes-
dienst (GLD)“ und**
- **Betriebsstelle Brake/Oldenburg als untere Naturschutzbehörde im niedersächsi-
schen Küstenmeer**

Sehr geehrter Herr Lepa,

vielen Dank für die Zusendung der Genehmigungsentwürfe und dem Zustimmungsbeschluss
des niederländischen Ministeriums für Wirtschaft und Klima

- Genehmigung nach dem Gesetz über das allgemeine Raumordnungs- und Umweltrecht
(Wet algemene bepalingen omgevingsrecht/Wabo)
- Genehmigung für die Verlegung einer Rohrleitung und eines Kabels auf der Grundlage
der Bergbauverordnung (Mijnbouwbesluit)
- Zustimmungsbeschlusses mit Erdgasförderplan auf der Grundlage des Bergbaugeset-
zes (Mijnbouwwet).

zusammen mit den eingereichten Anträgen und dem niederländischen UVP-Bericht zur geplan-
ten Erdgasförderung. Der Standort der geplanten Offshore-Plattform liegt im niederländischen
Teil der Nordsee, allerdings

- ⇒ minimal ca. 500 m von deutschen Hoheitsgewässern und
- ⇒ weniger als 5 km vom niedersächsischen Naturschutzgebiet (NSG) „Borkum Riff“ bzw.
EU-Vogelschutzgebiet „Niedersächsisches Küstenmeer und angrenzendes Watten-
meer (V01) entfernt.

Hierzu soll im Bereich des Erdgasfeldes N05-A eine Erdgasförder- und –aufbereitungsplattform errichtet und betrieben werden. Von der Plattform N05-A sollen bis zu zwölf Bohrungen, teilweise in das Erdgasfeld N05-A und teilweise in mehrere benachbarte erdgashöfliche Felder, bei denen noch nicht feststeht, ob sie förderbare Erdgasmengen enthalten, abgeteuft werden. Das geförderte Erdgas soll über eine auf niederländischem Hoheitsgebiet neu zu bauende Pipeline zur vorhandenen Nordgas-Transportleitung (NGT-Pipeline) transportiert werden.

Durch das geplante Vorhaben entstehen Auswirkungen auch auf das deutsche Hoheitsgebiet. Aus diesem Grund wurde die Bundesrepublik Deutschland im Rahmen der Espoo-Konvention in das Verfahren zur Prüfung der Umweltverträglichkeit mit einbezogen.

Vorbemerkungen

- *Antragsgegenstand / Staatsgrenzen*

Es ist beantragt worden, in den Felder N05-A, N05-A-Nord, N05-A-Südost und Diamant Erdgas zu fördern und dafür die erforderlichen Anlagen zu errichten.

Die Förderanlagen befinden sich zwar gemäß bilateraler Vereinbarungen in den Niederlanden, aber alle dieser Erdgasfelder liegen teilweise oder sogar komplett in Deutschland. Alle in Deutschland liegenden Erdgasfelder liegen (komplett oder teilweise) darüber hinaus im EU-Vogelschutzgebiet „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer (V01)“ in dem Teilgebiet, dass als Naturschutzgebiet „Borkum Riff“ geschützt ist und für das der NLWKN Brake-Oldenburg die zuständige Naturschutzbehörde ist.

- *Genehmigungsverfahren (Niederlande / Deutschland)*

Das geplante Vorhaben ist mit Auswirkungen auf deutsches Hoheitsgebiet verbunden und erfordert somit auch entsprechende Genehmigungsverfahren in beiden Staaten. Das aktuelle niederländische Verfahren, zu dem diese Stellungnahme vorgelegt wird, ist, auch wenn entsprechende niederländische Genehmigungen vorliegen, nicht ausreichend, um bereits mit Errichtung und Betrieb einer Gasgewinnungsplattform zu beginnen.

Die Auswirkungen auf deutsches Hoheitsgebiet, insbesondere durch die betriebsbedingte Förderung / Entnahme von Erdgas erfordern eigenständige deutsche Genehmigungsverfahren.

Das LBEG hat bisher nur für die Rohrleitung und Seismik (baubedingt) ein Scoping-Verfahren begonnen, eine Entscheidung zum Untersuchungsrahmen ist noch nicht erfolgt, auch noch nicht für die „Förderung / Entnahme von Erdgas (betriebsbedingt“.

Für die Betroffenheit des Naturschutzgebietes „Borkum Riff“ ist vom Vorhabenträger, ebenfalls eine eigenständige naturschutzrechtliche Befreiung (§ 67 BNatSchG) bei der zuständigen Naturschutzbehörde (NLWKN) zu beantragen. Für die Prüfung einer Befreiung ist eine Beteiligung und Anhörung von niedersächsischen Naturschutzverbänden erforderlich. Diese Hinweise wurden bereits im Rahmen des niederländischen Scoping-Verfahrens detailliert dargelegt, sind aber bisher nicht umgesetzt worden.

Nach Durchsicht der Unterlagen kommt der NLWKN (Gewässerkundlicher Landesdienst) zu der Auffassung, dass der dargestellte Umfang der geplanten Umweltverträglichkeitsprüfung für das Vorhaben noch um folgende Punkte zu ergänzen ist:

- Wasserrahmenrichtlinie (WRRL) / Meeresstrategierahmenrichtlinie (MSRL):

Die Förderplattform liegt im Küstenmeer im Bereich zwischen 1sm und 12 sm seewärts der Basislinie. Für diesen Bereich ist entsprechend den Anforderungen der WRRL die Einhaltung des „**Guten chemischen Zustands**“ zu überwachen und sicherzustellen. Dementsprechend ist im Rahmen einer immissionsseitigen Betrachtung zu prüfen, ob das Verschlechterungsverbot nach Art. 4 WRRL eingehalten wird. Ein entsprechender Beitrag fehlt.

Derzeit findet nur eine Betrachtung der Emissionen in das Wasser während der Bau-, Bohrphase und Produktionsphase statt, die nach niederländischen Vorschriften bewertet werden (MER Teil 2 Auswirkungen auf die Umwelt – Kapitel 5). Inwieweit die in der Tabelle 2223 (Seite 49) aufgeführten Schadstoffe (prioritär gefährliche Stoffe – Benzol, Quecksilber

und Cadmium - und gefährliche Stoffe – Nickel - nach WRRL), die in das Küstenmeer eingeleitet werden, eine Auswirkung auf den „Chemischen Zustand“ nach WRRL haben, wird nicht erläutert. Für das Küstenmeer gilt für den Bereich der 1 – 12 sm seewärts der Basislinie, die Verpflichtung einen „guten chemischen Zustand“ zu erreichen. Eine Verschlechterung des aktuellen Zustandes ist nicht zulässig (Verschlechterungsverbot). Deutschland hat die entsprechenden Küstenwasserkörper (z.B. N0_3900, N3_3990_01) als im „nicht guten Zustand“ klassifiziert, da u.a. die geltende Umweltqualitätsnorm für Quecksilber (20 ng/kg in Biota) in den genannten Wasserkörpern deutlich überschritten wird. Dies bedeutet, dass eine weitere messbare Verschlechterung in den Wasserkörpern nicht zulässig ist. Es ist davon auszugehen, dass die Situation im niederländischen Küstengewässer nicht grundsätzlich anders ist.

In den übersandten Dokumenten erfolgt eine Immissionsbetrachtung der Einleitungen nur über eine verbale Beschreibung. Ein Abgleich der Immissionen mit den geltenden UQN der WRRL (Prioritäre und prioritär gefährliche Stoffe) erfolgt nicht. Ebenso erfolgt keine Berücksichtigung von OSPAR BAC und EAC Werten.

Unseres Erachtens ist ein Fachbeitrag zur WRRL zu erstellen und in diesem ein Abgleich vorzunehmen und eine Aussage zu treffen, ob und wenn ja, inwieweit die Einleitung von Schadstoffen zu einer Verschlechterung des „chemischen Zustands“ führt. Gegebenenfalls sind Vermeidungsmaßnahmen zu benennen, wie sie auch bereits an unterschiedlichen Passagen in den Unterlagen angedeutet werden (Installation eines Aktivkohlefilters / Quecksilberfilters; Reduzierung des anfallenden Produktionswassers auf die geringste Menge (Batchdrilling statt Serendrilling); Injektion von Produktionswasser in geeignete leere Brunnen, sobald dies möglich ist), die zur Umsetzung der geplanten Gasförderung erforderlich sind.

Neben den Regelungen der WRRL greift für die Plattform und deren Auswirkungsbereich auch die MSRL. Diesem wird im Bericht „*Naturtest Gasproduktion N052*“, im Kapitel 11 Rechnung getragen. Für den Bereich des Deskriptors D8 Schadstoffe reichen nach unserer Auffassung die im Kapitel dargelegte reine Emissionsbetrachtung („*Das abgeleitete Wasser erfüllt die Emissionsanforderungen des Kapitels 9 der Bergbauverordnung, so dass keine Verschmutzungseffekte auftreten und die Gesundheit der Arten nicht beeinträchtigt wird*“) nicht aus.

Hier sollte wie bei den Ausführungen zur WRRL ebenfalls eine Immissionsbetrachtung erfolgen bzw. sich auf die Immissionsbetrachtungen der WRRL bezogen werden (s. o.).

- Bohrtätigkeiten:

Entsorgung von wasserbasierten Spüllösungen

Wie auch seitens des deutschen Rechts vorgeschrieben, wird in den Antragsunterlagen ausgeführt, dass ölbasierte Bohrspülungen an Land entsorgt werden.

Für die Entsorgung von wasserbasierten (nicht ölhaltigen) Bohrschlamm und Bohrklein wird eine Alternativprüfung durchgeführt zwischen der Entsorgung von Bohrspülung und Bohrklein an Land und der Entsorgung in die Nordsee (MER Teil 2 Auswirkungen auf die Umwelt – Kapitel 2.2.4 / 5.4.2). Als Vorzugsvariante wird als Entsorgung die Einleitung von Bohrklein und (wasserbasierte) Spülung in die Nordsee ausgewählt.

Wir möchten anregen, als eine weitere Alternativbetrachtung die Entsorgung lediglich der (wasserbasierten) Spüllösung an Land zu prüfen. Begründung:

In Tabelle 2- 89: „Bestimmung der Quellterme von Baryt und Bentonit in der Bohrspülung“ des Berichtes „MER Anlage M3-4-5-6 Teil 2, Federmodellierungen - Gaswinning N05-A.pdf“ auf Seite 11 wird ein Baryteinsatz pro Bohrung mit 765 t abgeschätzt. Hochgerechnet auf 12 Bohrungen ergibt dies einen, in die Nordsee bzw. an Land zu entsorgenden Baryteinsatz, von ca. 9.000 t Baryt. Baryt gilt zwar aufgrund seiner geringen Löslichkeit als ungiftig und ist als nicht wassergefährdend eingestuft. Angesichts der Tatsache, dass es

sich bei Baryt um das Mineral eines Schwermetalls handelt, sollte eine Verklappung dieser Menge in die Nordsee geprüft werden.

Serial Drilling - Batchdrilling

Für den Fall, dass eine Verklappung der Bohrspülungen an Land nicht möglich ist, sollte in der Genehmigung das Batchverfahren als Standardverfahren soweit möglich festgelegt werden, da hier ca. 20 % Spüllösungen eingespart werden können.

- Abfackeln von Erdgas in der Bohrphase und Produktionsphase

Nachdem ein Bohrloch gebohrt wurde, wird es gereinigt und getestet und das Erdgas wird für einige Zeit abgebrannt. Diese Verbrennung führt auch zu Rauchgasemissionen. Da das Erdgas beim Abfackeln in den meisten Fällen nicht vollständig verbrennt, wird der Sicherheit halber ein Fackelwirkungsgrad von 99% angenommen. Beim Abfackeln wird daher eine kleine Menge Erdgas unverbrannt freigesetzt. Während der Produktionsphase wird Erdgas nur unverbrannt im Produktionswasserentgaser und bei der Druckentlastung der Anlagen zur Wartung oder aus Sicherheitsgründen freigesetzt. (siehe MER Teil 2 Auswirkungen auf die Umwelt – Kapitel 74.3/7.5.2).

Im Rahmen der Betrachtung der Luftemissionen wurden in der UVP für diesen Eintragspfad nur die Emissionen NO_x, PM₁₀, Benzol, Xylol, CO₂, CH₄ betrachtet. Eine Betrachtung der Emission von Metallen (insbesondere Quecksilber) erfolgte nicht, obwohl Erkenntnisse vorliegen, dass aufgrund von „Abfackelprozessen“ es zu Quecksilberemissionen kommen kann.

Im Hinblick der oben geschilderten WRRL - Quecksilberproblematik (Chemischer Zustand des Küstenmeeres im „nicht guten“ Zustand), ist es aus Sicht des Gewässerkundlichen Landesdienstes erforderlich auch für die Metalle (insbesondere Quecksilber) Aussagen bezüglich der Emissionen und der daraus folgenden Auswirkungen auf das deutsche Küstengewässer unter Berücksichtigung des Verschlechterungsverbotes gemäß WRRL zu treffen.

- Monitoring:

Derzeit ist seitens des Antragsstellers ein rein emissionsseitiges Monitoring vorgesehen (Erfassung der eingeleiteten Mengen an Abwasser, Einhaltung der für die Einleitung vorgesehenen Grenzwerte nach niederländischem Recht). Aufgrund der geschilderten Problematik, dass auf deutscher Seite alle Küstenwasserkörper mit dem „nicht guten“ chemischen Zustand nach WRRL bewertet wurden, ist eine weitere messbare Verschlechterung in den Wasserkörpern nicht zulässig. Um im Sinne einer Beweissicherung hierzu später Aussagen treffen zu können, wird seitens des Gewässerkundlichen Landesdienstes (GLD) empfohlen, an drei festzulegenden Standorten (ein Punkt im Bereich der Plattform, und zwei Punkte im deutschen Küstengewässer) regelmäßige Untersuchungen der Schadstoffe nach Anhang 8 der Verordnung zum Schutz von Oberflächengewässern (Oberflächengewässerverordnung, 2016) inklusive zu erwartender Problemstoffe (z.B. Barium) vorzunehmen. Aufgrund der somit gewonnenen Erkenntnisse kann der Antragssteller sicherstellen, ob es zu einer Verschlechterung des chemischen Zustands gekommen ist oder nicht. Das Monitoring hat vor Beginn der Maßnahme zu beginnen (Ermittlung des Istzustands) und endet mit der Beendigung der Gasproduktion.

Ansprechpartner für den Gewässerkundlichen Landesdienst (GLD) beim NLWKN in Aurich ist Frau Joritz, Tel. + 49 / 4941 / 176 164, Anke.Joritz@nlwkn.niedersachsen.de und in Brake / Oldenburg Herr Knaack, Tel: +49 / 4401 / 926-124, Juergen.knaack@nlwkn.niedersachsen.de.

Seitens des NLWKN als Naturschutzbehörde sind folgende Punkte zur UVP und den Unterlagen noch zu klären / zu ergänzen:

- *Beteiligung*

Aus den Unterlagen ist nicht erkennbar, ob für das niederländische Verfahren und der durch das LBEG erfolgenden Federführung gemäß UVPG neben deutschen Behörden / Institutionen auch Umwelt- und Naturschutzverbände direkt beteiligt worden sind. Diese Beteiligung ist für das Vorhaben zumindest bei den jeweiligen deutschen Genehmigungsverfahren zwingend erforderlich.

- *UVP – Scoping / Untersuchungsrahmen - Inhalt und Umfang*

Der NLWKN hatte zum Untersuchungsrahmen für das niederländische Verfahren (M.e.r.) am 19.09.2019 eine umfangreiche und detaillierte Stellungnahme fristgemäß dem Bureau Energieprojecten übersandt.

Die Empfehlung der niederländischen UVP-Kommission bzw. die Entscheidung des Ministerie van Economische Zaken en Klimaat zur Festlegung des Untersuchungsrahmens wurde dem NLWKN am 06.09.2020 mitgeteilt.

Den darin enthaltenen Antworten ist zu entnehmen, dass einige vom NLWKN vorgetragene Hinweise und/oder Festlegungen von der UVP-Kommission nicht umgesetzt worden sind, wie z.B.

- Durchführung von aktuellen Felduntersuchungen im deutschen Hoheitsgebiet, für Avifauna, Meeressäuger und/oder Makrozoobenthos, insbesondere zum NSG „Borkum Riff“ oder für das durch eine Absenkung des Meeresbodens betroffene Gebiet.
- Methodik für die Durchführung der Natura 2000-Prüfung
- Umfang, Inhalt und Datenerfassung für technische Fachgutachten (z.B. Meeresbodenabsenkung)
- Eigenständige deutsche Genehmigungsverfahren (Bergrecht, Naturschutzgesetz) für die Förderung / Entnahme aus Erdgasfeldern, die auf deutschem Hoheitsgebiet liegen. Der Vorhabenträger hat dem NLWKN dafür bisher keine Anträge vorgelegt.

Die niederländischen UVP-Unterlagen (s.o.) werden im Hinblick auf wichtige Belange zum Naturschutz nicht als ausreichend angesehen, um diese auch bzw. als einzige umwelt- / naturschutzrelevante Grundlage für erforderliche deutsche Genehmigungsverfahren (Naturschutzgesetz / NSG-Verordnung) zur Beurteilung / Bewertung von Auswirkungen verwenden zu können. Dieses wird nachfolgend beispielhaft dargelegt.

Der niederländische UVP-Bericht (vgl. Hauptbericht, Kap. 2.4.1, Seite 16) befasst sich nur mit niederländischen Genehmigungen, während für Deutschland (vgl. Kap. 2.5, Seite 20) nur gesetzliche Grundlagen aufgelistet worden sind.

Die zum o.g. UVP-Hauptbericht nachträglich erfolgten Ergänzungen (Addendum MER N05-A vom 25.11.2020) können die bestehenden Hinweise / Defizite nicht aufheben.

- *Genehmigungen (Entwurf)*

Die beantragten und den Antragsunterlagen – im Entwurf - beigefügten niederländischen Genehmigungen des Wirtschaftsministeriums (hier: Zustimmungsverfügung, Bergbau, Umwelt) sind aufgrund bau- und betriebsbedingter grenzüberschreitender Auswirkungen im deutschen Hoheitsgebiet nicht anwendbar.

Für die Rohrleitungen und Stromkabel, die direkt im deutschen Hoheitsgebiet liegen, sind zwar schon Anträge / Unterlagen den deutschen Genehmigungsbehörden vorgelegt worden, aber noch keine Entscheidungen. Das Anlagengenehmigungsverfahren zur Verlegung des Stromkabels vom Offshore Windpark Borkum Riffgat wird aktuell beim Ge-

schäftsbereich VI der Direktion des NLWKN in Oldenburg geführt. Im Rahmen des Genehmigungsverfahrens wurden die Antragsunterlagen an die Träger öffentlicher Belange versendet. Die Stellungnahmefrist endet am 04.06.2021. Für die Förderung / Entnahme von Erdgas aus deutschem Hoheitsgebiet gibt es noch keine entsprechenden Unterlagen / Verfahren.

Damit kann mit Errichtung und Betrieb des geplanten Vorhabens, auch mit niederländischen Genehmigungen, erst begonnen werden, wenn die erforderlichen deutschen Genehmigungen vorliegen. In diesem Zusammenhang wird auf die vom Vorhabenträger geplanten „Vorbohrungen“ (vgl. UVP-Rapport, Teil 2, Kap. 2.2.8, Seite 12) hingewiesen. Wie dieses konkret geregelt werden soll, ist nicht bekannt.

- *Untersuchungsgebiet (UVP - Hauptbericht, Kap. 3.2, Seite 22 ff - „Natur“)*

Das Fördergebiet wird in den Antragsunterlagen nicht zutreffend beschrieben. Das Fördergebiet mit den geplanten Erdgasfeldern N05-A, N05-A-Nord, N05-A-Südost und Diamant Erdgas liegt in einem deutschen Natura 2000-Gebiet (EU-Vogelschutzgebiet und Naturschutzgebiet „Borkum Riff“).

- *Meeressäuger (UVP - Rapport, Teil 2, Kap. 3.5, Seite 25 ff)*

Das Vorhaben ist mit Auswirkungen auf Meeressäuger durch Unterwasserlärm verbunden, da relevante Grenzwerte überschritten werden. Es werden zwar mehrere technische Maßnahmen zur Vermeidung / Minimierung beschrieben, aber es ist nicht erkennbar, ob diese auch tatsächlich eingesetzt werden.

Maßnahmen zur Vermeidung von Auswirkungen durch Bauzeitenregelungen oder Vergrümmungsmaßnahmen sind in den Unterlagen nicht dargelegt und sollten geprüft werden. Die Aussage, dass in Deutschland für die Bewertung von Auswirkungen der Wert „maximal 10 % der Meeressäuger dürfen nicht gestört werden“ (vgl. Kap. 9.5.1.2) anzusetzen ist, ist nicht zutreffend und bezieht sich wohl nur auf eine Bewertung für Schutzgebiete (z.B. Natura 2000) und nicht den speziellen Artenschutz.

- *Lärm*

Das Vorhaben ist mit bau- und betriebsbedingten Auswirkungen durch Lärm verbunden, z.B. durch regelmäßige Hubschrauberflüge.

Es fehlen zur Beurteilung von Auswirkungen auf das NSG „Borkum Riff“ aber Aussagen zu Flugrouten und die jahreszeitliche Verteilung.

- *Natur (UVP – Rapport, Teil 2, Kap.9, Seite 112 ff und Natura 2000-Prüfung)*

Die Darstellungen zum Thema „Natur“ in den beiden o.g. Unterlagen sind bezogen auf das deutsche Hoheitsgebiet mit erheblichen Defiziten verbunden.

Im Vorfeld der Planung und nach dem Scoping-Verfahren wurden keine direkten Gespräche mit dem NLWKN Brake-Oldenburg als zuständige Naturschutzbehörde durchgeführt, um dadurch ggfs. möglichst frühzeitig entsprechende Hinweise geben zu können. Ein wesentlicher Aspekt sind wohl unterschiedliche Anforderungen zwischen den Niederlanden und Deutschland bezogen auf Grundlagen (Fachdaten) und Methoden zur Durchführung von UVP und Natura 2000-Prüfung.

Es werden in den übersetzten Unterlagen immer wieder die Begriffe „Projektgebiet, Plangebiet, Fördergebiet und Untersuchungsgebiet“ verwendet, ohne das erkennbar ist, ob damit auch jeweils inhaltlich unterschiedliche Gebietsabgrenzungen verbunden sind. Dieses erschwert die Prüfung und Bewertung von Auswirkungen auf deutsches Hoheitsgebiet erheblich, insbesondere wenn es um Aussagen geht, wie „*Es wird davon ausgegangen, dass die Referenzsituation im deutschen Teil des Plangebietes (?) der Referenzsituation der niederländischen Naturwerte entspricht, ...*“ (vgl. Seite 114, letzter Satz).

- *Untersuchungsumfang (Biotoptypen, Benthos, Avifauna)*

Es wurden im deutschen Hoheitsgebiet und damit auch im NSG „Borkum Riff“ keine aktuellen Erfassungen / Felduntersuchungen zu den o.g. Themen durchgeführt. Dieses ist vom NLWKN bereits frühzeitig im Scoping-Verfahren mitgeteilt, aber im Untersuchungsrahmen (UVP) nicht festgelegt worden.

Die erfolgten Darstellungen und Bewertungen zu den einzelnen Schutzgütern (Pflanzen, Tiere) sind damit sehr allgemein, nicht flächendeckend, unvollständig und basieren auf alten sowie ggfs. nicht zutreffenden Daten. Dieses kann gerne in den anstehenden Gesprächen zur Diskussion dieser Stellungnahme konkret dargelegt werden.

- *Natura 2000-Prüfung ((UVP – Rapport, Teil 2, Kap.9, und Natura 2000-Prüfung)*

Die Durchführung dieser Prüfung und Bewertung für das deutsche Hoheitsgebiet und der dort befindlichen Schutzgebiete, ist nicht entsprechend der hiesigen Methodik durchgeführt worden.

Das NSG „Borkum Riff“ ist zwar ein Teilgebiet des EU-Vogelschutzgebiet „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“, aber die Natura 2000-Prüfung muss konkret für dieses Teilgebiet erfolgen. Eine Prüfung für das Gesamtgebiet ist nicht ausreichend.

- *Landschaft (Kap. 11)*

Es konnten den Unterlagen keine Angaben zur Höhe der geplanten Anlagen entnommen werden (z.B. Produktionsplattform, Arbeitsplattform, Bohrplattform, Fackel).

- *Absenkung des Meeresbodens (Kap. 15)*

Die Untersuchungen beziehen sich auf die technische Ermittlung möglicher Bodenabsenkungen, aber nicht auf eine Bewertung im Hinblick auf Auswirkungen auf die relevanten Naturwerte und Schutzgebiete im deutschen Hoheitsgebiet.

Ansprechpartner für den Naturschutz beim NLWKN in Brake/Oldenburg ist Herr Marotz, Tel: +49 / 441 95069-146, jens.marotz@nlwkn.niedersachsen.de.

Sollten Sie noch Fragen haben, können Sie sich gerne an die oben genannten Ansprechpartner oder an mich wenden.

Ich bitte um weitere Beteiligung in diesem Verfahren.

Mit freundlichen Grüßen

Joritz
Aufgabenbereichsleiterin

Verzonden: 09-06-2021 15:28

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten

Achternaam: Bischoff

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: M.

Straat:

Huisnummer:

Postcode:

Woonplaats:

Land:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Niedersächsischer Erdbebendienst

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

M. Bischoff / M. Seidemann / S. Viola

ONE-Dyas Plattform N05-A: Stellungnahme zur Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie N05-A Gasfeld und umliegende Schürfstellen

Vorgang: [L1.4/L67130/07-07/2019-0001 Beteil §§ 58, 59 UVPG - N05-A](#)
Eingangsdokument: [M13 Erdbebenrisiko und bodensenkungsstudie_v0.19_DE,](#)
[ELVIS-Dok. 076 und 083](#)
Anlass: L1.4 mit der Bitte um Auswertung der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie

Vorgang

In dieser Kurzstellungnahme fassen wir das vorläufige Ergebnis unserer Prüfung der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie N05-A Gasfeld und umliegende Schürfstellen zusammen. Die Studie ist im Rahmen des niederländischen Genehmigungsverfahrens zur öffentlichen Beteiligung ausgelegt worden. Im Rahmen des deutschen Planfeststellungsverfahrens werden wir zu Senkungen und zur seismischen Gefährdung ausführlicher Stellung nehmen.

Kompaktionskoeffizient

In der vorliegenden Studie werden sowohl die Senkungen als auch die seismische Gefährdung anhand der zu erwartenden Verdichtung (Kompaktion) des Reservoirs bewertet. Kompaktion wird als direkte Folge der Druckabsenkung durch die Förderung erwartet. In die Berechnungen der Kompaktionskoeffizienten gehen die Eigenschaften der geologischen Einheiten ein, z.B. Porosität, Poissonzahl und E-Module. Die Feststellung dieser Parameter durch Bohrlochmessungen und „Routinekernanalysen“ können aufgrund der knappen Darstellung (und eventuellen Unsicherheiten im Verständnis durch die dt. Übersetzung) in den vorliegenden Unterlagen nicht ausreichend geprüft werden. Im Gutachten führen verschiedene Berechnungsansätze für den Kompaktionskoeffizienten zu Werten in derselben Größenordnung. Dies deutet insgesamt auf plausible Ergebnisse. Die Bestimmung des effektiven Kompaktionskoeffizienten aus Laborversuchen kann nachvollzogen werden. Eine Betrachtung von Fehlerbereichen ist in dem Gutachten nicht enthalten. **Die vorliegenden Abschätzungen der Kompaktionskoeffizienten werden von uns zwar nicht als konservativ, aber als realitätsnah eingestuft.** Unsicherheiten in der Berechnung des Kompaktionskoeffizienten pflanzen sich in den Berechnungen der Senkungen und der Maximalmagnitude (Methode Energiebilanz) fort.

Seismische Gefährdung und Risikoanalyse

Die Bewertung der seismischen Gefährdung folgt im Gutachten den Richtlinien der niederländischen Bergbehörde. Die angewendete Methode wurde anhand von Daten niederländischer Erdgasfelder entwickelt und ist in den Niederlanden bewährte Praxis. Die Berechnungen wurden von uns beispielhaft, aufgrund der Komplexität und fehlender Datengrundlage allerdings nicht umfänglich geprüft. Die Berechnung der Maximalmagnitude von 2,7 bzw. 2,9 ist nachvollziehbar dargelegt, aber auch mit Unsicherheiten behaftet. **Die seismische Gefährdung kann durch uns zurzeit noch nicht abschließend bewertet werden, da das niederländische Verfahren in Niedersachsen nicht etabliert ist.** Eine etablierte Bewertung für das Auftreten von Schäden durch Erschütterungen kann in Deutschland nach DIN 4150 erfolgen. Würden dementsprechend maximale

Bodenschwinggeschwindigkeiten oberhalb von 5 mm/s an Wohngebäuden und 20 mm/s an Industrieanlagen ausgeschlossen, wären Schäden durch Erschütterungen infolge von induzierten Erdbeben nicht zu erwarten. Dies ist in den aktuell vorliegenden Unterlagen nicht nachgewiesen, ist aufgrund der vorausgehenden Bewertungen entsprechend der niederländischen Bewertungsmethode aber auch nicht erforderlich. **Eine seismische Überwachung ist in dem niederländischen Verfahren vorgeschrieben und laut dem Gutachten durch das seismische Messnetz des KNMI ausreichend. Da dies bereits Teil des niederländischen Verfahrens ist, bestehen hierzu unsererseits zurzeit keine Nachforderungen.**

Bodensenkungen

Für eine Prognose der Bodensenkungen werden in der Studie Modellberechnungen mit dem FE-Programm Plaxis durchgeführt. Plaxis ist ein im Bauingenieurwesen bekanntes und vielfach eingesetztes Finite-Elemente-Programm. In dem Berechnungsmodell werden die wesentlichen geologischen Einheiten bis in eine Tiefe von ca. 6.900 m als Homogenbereiche angenommen. Die zeitliche Druckentwicklung im Reservoir entstammt Vorgaben des Betreibers. Für den ungünstigen Fall einer gleichzeitigen Förderung aus allen Bohrungen wird eine maximale Absenkung von 4,6 cm ermittelt. Für unsere Prüfung der Senkungsprognose haben wir eigene überschlägige Berechnungen nach den Methoden von Fjaer und von Geertsma durchgeführt. Die Eingangsdaten wurden aus der vorliegenden Studie übernommen, können jedoch aufgrund der fehlenden Datenbasis nicht geprüft werden. Die von uns abgeschätzten Senkungswerte und Dimensionen der Senkungsmulde zeigen eine gute Übereinstimmung (gleiche Größenordnung) mit den Ergebnissen aus dem numerischen Modell der Studie, so dass die vorgelegte Senkungsprognose als nachvollziehbar zu bewerten ist. Die Betrachtung von Fehlerbereichen ist im Gutachten unzureichend. **In der Studie werden Senkungen von etwa 4,6 cm im Zentrum der Senkungsmulde und in 10 km Entfernung < 1 cm erwartet. Im Sinne dieser aus unserer Sicht realitätsnahen Abschätzung ist eine unmittelbare Gefährdung durch Senkungen derzeit nicht zu erkennen. Eine Beeinflussung der Bauwerke im Windpark Riffgatt durch die Senkungen sollte durch den Antragsteller geprüft werden.**

Verzonden: 09-06-2021 15:34
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Schönbeck
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: K.
Straat: Norderreihe
Huisnummer: 28 B
Postcode: 26757
Woonplaats: Borkum
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: schoenbeck-borkum@gmx.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Karsten Schönbeck

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Karsten Schönbeck

staatl. gepr. Masseur und med. Bademeister, med. orth. Fußpfleger

Karsten Schönbeck * Norderreihe 28 B * 26757 Borkum

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 ontwerpbesluiten
 Postbus 142
 2270 AE Voorburg
 (Niederlande)

Norderreihe 28 B
 26757 Borkum
 Tel.: +49 (0) 4922 990 729
 Fax: +49 (0) 32223762607

Internet:
 www.schoenbeck-borkum.de
 Email: schoenbeck-borkum@gmx.de

Borkum, 21.05.2021

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht

Unsere Zeichen, unsere Nachricht

Datum

Freitag, 21. Mai 2021

Betr. Gasgewinnung bzw. Gasförderung No5-A
 Einspruch/Inspraak zur UVP Gaswinning No5-A

Hallo und Moin, Sehr geehrte (r) Dame (n) Frau (en) und Herr (en), Bureau Energieprojecten
 Hallo en Moin, lieve (r) Dame (n) Mevrouw (en) en Heer (s), Bureau Energieprojecten

Die Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam; beabsichtigt Erdgas aus dem Erdgasfeld N05-A in der Nordsee zu fördern.

Da der Standort der Beabsichtigung der Förderung von Erdgas unmittelbar vor der niederländischen sowie der deutschen Küste in einem Abstand ca. zwanzig Kilometer zur Insel Borkum sich befindet, kann aus der erweiterten Form einer Gasgewinnung sowie Gasförderung, ökologische Schädigungen am Allgemeingut der Umwelt mit seiner biologischen Vielfalt, dem Wasser als Trinkwasser-Reservoir – und der Insel – Nordsee-Wattenmeer Böden als solches durchaus stattfinden.

Nicht als nur reine Prävention, sondern auch des Schutzes der Anrainer des Emsdeltas sowie unserer Inselbevölkerung ist es mir ein Anliegen, diesbezüglich Widerspruch auf das Ansinnen mit einer Vorhabens-Auswirkung einer Gasbohrung- und Förderung hier einzulegen!

Het bedrijf ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam; is voornemens aardgas te produceren uit het aardgasveld N05-A in de Noordzee.

Aangezien de locatie van het voornemen om aardgas te produceren direct voor de Nederlandse en Duitse kust ligt op een afstand van ongeveer twintig kilometer van het eiland Borkum, kan de uitgebreide vorm van gaswinning en -winning leiden tot ecologische schade in het algemeen belang van het milieu met zijn biologische diversiteit, het water als drinkwaterreservoir - en de eiland - Noordzee-Waddenzeebodems als zodanig komen zeker voor. Niet alleen als pure preventie, maar ook om de mensen die naast de Emsdelta wonen en onze eilandbevolking te beschermen, vind ik het belangrijk om bezwaar te maken tegen de suggestie met een projecteffect van een gasboring en -productie hier! ¹

Mein Engagement zur Folge ist es, dass die Erholungs- und Lebensqualität, dass Risiko vor Umweltgefahren von Umweltkatastrophen weitgehend ausgeschlossen werden. Wegen diesem hohen Stellenwert unserer Naturgüter ist es mir als Inselbewohner äußerst wichtig, dass unsere Insel und unsere Lebensgrundlage langfristig erhalten und für die zukünftigen Generationen gesichert wird.

¹ Vertaling in de Nederlandse taal - <https://translate.google.com/> - ik bied bij voorbaat mijn excuses aan voor elke verkeerde interpretatie van de vertaling in het Nederlands

Als gevolg van mijn inzet zijn de kwaliteit van ontspanning en kwaliteit van leven, het risico van milieurisico's door milieurampen, grotendeels uitgesloten. Vanwege de hoge waarde die aan onze natuurlijke rijkdommen wordt gehecht, is het voor mij als eilandbewoner buitengewoon belangrijk dat ons eiland en ons levensonderhoud op de lange termijn worden behouden en veilig worden gesteld voor toekomstige generaties.

Die Nordseeinsel Borkum mit Hochseeklima, ist die größte der ostfriesischen Inseln und liegt im Übergangsbereich zwischen Wattenmeer und Nordsee. Alle Inselbewohner sind ausschließlich vom Tourismus abhängig. Dieses ist unsere Existenz und unsere Lebensgrundlage. Wir bieten unseren Gästen die Grundlage für einen erholsamen Urlaub, saubere Badewasserqualität an unseren weiträumigen Sandstrand, gesunde jod- und salzhaltige Atemluft – ohne große Emissions-Luftschadstoffbelastungen, eine einmalige Naturschönheit, die bislang durch die Borkumer Bevölkerung über Jahrhunderte mit großen Erfolg verteidigt und erhalten wurde.

Die Insel Borkum ist integriert und umgeben von dem Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer, dem Weltnaturerbe Wattenmeer, dem Biosphärenreservat Niedersächsischen Wattenmeer, Flora – Fauna – Habitat (FFH) Vogelschutzgebieten, der trilateralen Conservation - Area des Wattenmeeres und dem trilateralen PSSA Wattenmeer, dem Weltnaturerbe Wattenmeer, ECARF-allergiefreundliche Nordseeinsel.

Het Noordzee-eiland Borkum met een offshore klimaat is het grootste van de Oost-Friese eilanden en ligt in het overgangsbereik tussen de Waddenzee en de Noordzee. Alle eilandbewoners zijn uitsluitend afhankelijk van toerisme. Dit is ons bestaan en ons levensonderhoud. Wij bieden onze gasten de basis voor een ontspannen vakantie, schoon zwemwater kwaliteit op ons ruime zandstrand, gezonde jodium en zoute ademlucht - zonder grote emissies en luchtverontreiniging, een unieke natuurlijke schoonheid die met groot succes is verdedigd en behouden door de mensen van Borkum eeuwenlang.

Het eiland Borkum is geïntegreerd en omgeven door het Nationaal Park Nedersaksen Waddenzee, het Werelderfgoed Waddenzee, het Biosfeerreservaat Nedersaksen Waddenzee, vogelreservaten flora - fauna - habitat (FFH), het trilaterale beschermingsgebied van de Waddenzee en de trilaterale PSSA Waddenzee, het Werelderfgoed Waddenzee - allergievriendelijk Noordzee-eiland.

Wir alle Menschen brauchen fossile Rohstoffgewinnung, die man in unterschiedlicher Gebrauchsart benutzt. Diese sind Welttechnisch begrenzt; so auch innerhalb der AWZ jeweiliger Nordseeanrainerstaaten. Hierfür sind nun die Menschen bereit, Regeln aufzustellen um diese Wertgüter zu schützen; einzigallein sind Wirtschaftslobbyisten diejenigen, die nur einen finanzellen und wirtschaftlichen Hintergrund hierdurch ohne von Umweltfolgen sehen.

Wij mensen hebben allemaal fossiele grondstofwinning nodig die op verschillende manieren wordt gebruikt. Deze zijn beperkt in termen van wereldtechnologie; dus ook binnen de EEZ van de respectievelijke Noordzeelanden. Voor dit doel zijn mensen nu klaar om regels op te stellen om deze waardevolle goederen te beschermen; Uniek is dat economische lobbyisten diegenen zijn die hierdoor alleen een financiële en economische achtergrond zien zonder enige impact op het milieu.

Sie beabsichtigen in ca. 20 Kilometer (10,80 SM) vor der niederländischen Insel „Schiermonikoog“ „Rottumeroog“ und „Rottumerplaat“ sowie vor der deutschen Nordseeinsel „Borkum“ im Hochseeklima die Errichtung einer Erdgasförder- und -aufbereitungsplattform im Feld No5-A zu errichten.

Ze zijn van plan een aardgasproductie- en verwerkingsplatform op te zetten in veld No5-A, ongeveer 20 kilometer (10.80 mijl) van het Nederlandse eiland "Schiermonikoog", "Rottumeroog" en "Rottumerplaat" en het Duitse Noordzee-eiland "Borkum" in het offshore klimaat om te bouwen.

Zusätzlich beanspruchen Sie zur Durchführung ihrer geplanten Gasgewinnung/Förderung, auch zu benachbarten erdgashöfliche Felder auf deutscher Seite; Teufungen von Tiefenbohrungen (12 Bohrlöcher), die Verlegung einer Gaspipeline nach dem niederländischen Eemshaven sowie eine feste Stromversorgungsleitung vom Offshore Windpark BorkumRiffgrund1, mit seinen 78 Windenergieanlagen, die sich ca. 37 km von der deutschen Nordseeinsel Borkum entfernt befinden.

Lt. einer mir vorliegenden Seekarte liegt No5-A mehr zur deutschen Nordseeinsel Borkum im nordwestlichen Bereich, gegenüber der Westerems, zuführend zum Tiefwasserschiffahrtsweg.

Daarnaast claimt u uw geplande gaswinning / -winning uit te voeren, ook naar aangrenzende velden met aardgaspotentieel aan Duitse zijde; Verwoesting van diepe boorgaten (12 boorgaten), de aanleg van een gasleiding naar de Eemshaven in Nederland en een vaste stroomtoevoerleiding van het offshore windpark BorkumRiffgrund1, met zijn 78 windturbines, gelegen op circa 37 km van het Duitse Noorden Zee-eiland Borkum. Lt. Volgens een zeekaart die ik heb, ligt No5-A dicht bij het Duitse Noordzee-eiland Borkum in het noordwesten, tegenover de Westerems, wat leidt naar de diepzeevaartroute.

Wie in der zurückliegenden Vergangenheit, hinsichtlich von UVP's, sind Eingaben oder die ganzheitlichen Gegenstellungen oder das Protestieren der Bauvorhaben, das wirtschaftliche vor den im Emsdelta lebenden Menschen und dessen Natur vorgezogen worden, sogar auch im Sinne einer Nichtbaugenehmigung. Alle Klimaemissionsgrundlagen sind in Instanzen diesbezüglich fast nicht beachtet oder auch in Stellungnahmen niederschwellig vernachlässigt worden.

Net als in het verleden kregen bij MER's, inzendingen of holistische opposities of protesten van bouwprojecten de voorkeur aan economische projecten boven de mensen die in de Emsdelta en zijn aard woonden, zelfs in de zin van een niet-bouwvergunning. Hierbij is in gevallen bijna geen rekening gehouden met alle klimaatemissie-grondslagen of in verklaringen in geringe mate genegeerd.

Dieses konnte man bei der Wvo-vergunning – Akzo Nobel Chemicals B.V – Membran Elektrolyse Bedrijf Delfzijl DNN 2004/854 (Chlor- und Monochloressigsäureproduktion) deutlich mitverfolgen. Desweiteren sind auch alle Widersprüche fast bist garnicht in der UVP „Verbesserung der Fahrinne Eemshaven-Nordsee“ beachtet worden.

Dit was duidelijk te zien bij Wvo-vergunning - Akzo Nobel Chemicals B.V - Membraanelektrolyse Bedrijf Delfzijl DNN 2004/854 (productie van chloor en monochloorazijnzuur). Verder worden in het MER "Verbetering Eemshaven-Noordzeekanaal" bijna niet alle tegenstrijdigheden meegenomen.

Anhand von Medienberichten und persönlichen Erlebnissen sowie von mündlichen Überlieferungen der niederländischen Bevölkerung, sind Folgen von Gasförderung – Erdbeben mit z.B.: 8. Januar 2018 - Groningen - Erdbeben - Magnitude 3.4. | 22.05.2019 – Groningen – Erbeben - Magnitude 3.4. – somit sind Schadenswerte von 1,05 erreicht. Über 1000 Schadensmeldungen! Werden hier durch Spalten im Erdbereich die Radonwerte in Häusern steigen und dadurch Krankheiten verbreiten?

Op basis van mediaberichten en persoonlijke ervaringen en mondelinge tradities van de Nederlandse bevolking, de gevolgen van gaswinning - aardbevingen met o.a.: 8 januari 2018 - Groningen - aardbeving - omvang 3.4. | 22 mei 2019 - Groningen - Aardbeving - Magnitude 3.4. - zo worden schadewaarden van 1,05 bereikt. Meer dan 1000 schaderapporten! Zullen de radonniveaus in huizen stijgen door scheuren in de aarde en daardoor ziekten verspreiden?

Hierdurch weden Erdsedimente verschoben, die beachtlichen Schäden an Natur, Sturmflutbefestigungen sowie der baulichen Infrastruktur von Häusern und Straßen folgen haben wird. Dieses ist zu „Keiner Zeit“ hinnehmbar! Zusätzlich werden psychosomatische Angstzustände der Bevölkerung ausgelöst ggf. auch Herzrhythmusstörungen, durch Erdsedimentstörungen.

Hierdoor worden aardse sedimenten verplaatst, die aanzienlijke schade zullen toebrengen aan de natuur, stormvloedkeringen en de structurele infrastructuur van huizen en straten. Dit is "nooit" acceptabel! Daarnaast worden psychosomatische angsttoestanden getriggerd in de bevolking, mogelijk ook hartritmestoornissen, veroorzaakt door aardse sedimentstoornissen.

Borkum mit alter Bauweise, der mit Muschelkalk gemauerten alten Bauwerke mit 0,80m tiefen Erdfundamenten, werden dieser Erdbeben wohl nicht standhalten können. Insofern steht unser Alter Leuchtturm bereits seit 1576; dieser steht unter Denkmalschutz und ist mit Muschelkalk gemauert; schon Heute habe ich bedenken, wenn dieser Schäden durch Erdbeben bekommt; Inselbewohner

und Gäste würden durchaus aggressiv in ungehämmerter verbalen Verlaufsform hierüber nicht zufrieden sein. Mit Regressforderungen wird man sich nicht zufriedengeben; daher keine Gasförderung!

Borkum met zijn oude constructiemethode, de oude constructies ingemetseld met schelpkalksteen met 0,80 m diepe aarden funderingen, zal deze aardbevingen waarschijnlijk niet kunnen weerstaan. In dit opzicht staat onze oude vuurtoren sinds 1576; deze staat onder monumentenbescherming en is gemetseld met schelpkalksteen; Ik maak me vandaag al zorgen als het beschadigd raakt door aardbevingen; Eilandbewoners en gasten zouden hier niet tevreden mee zijn in een agressieve verbale vorm. Men zal niet tevreden zijn met aanspraken op regres; dus geen gasproductie!

Im weiteren Sinne wird im Zusammenhang von Erdgasförderung bestimmte Verfahren angewendet um dieses zum Gebrauch aufzubereiten. Hierbei wird mit unerwünschten Begleitstoffen gearbeitet, wie:“ Glycol – zur Entfernung der Restfeuchte; Kohlenwasserstoffe und Quecksilber müssen vor Einspeisung aus dem Gas gefiltert werden“;...wo bleiben diese Chemikalien und oder wie werden diese hinbefördert bzw. aufgearbeitet?

In bredere zin worden bij aardgaswinning bepaalde processen gebruikt om het gebruiksklaar te maken. Hier worden ongewenste begeleidende stoffen gebruikt, zoals: "Glycol - om restvocht te verwijderen; Koolwaterstoffen en kwik moeten uit het gas worden gefilterd voordat ze worden aangevoerd "; ... waar blijven deze chemicaliën en of hoe worden ze getransporteerd of verwerkt?

Den allergrößten Einspruch auf Gasförderung ist der Nahbereich der Gründung einer Bohrinselfür Gasförderung zur bewohnten Insel mit über 5.000 Einwohner und saisonal zusätzlich 25.000 Gästen. Bei einem Unfall zur Folge würde Gaskonzentrat unkontrolliert ins Meer strömen und somit würde eine Sperrzone von 5 SM (9,26 Km) dann eingerichtet. Also; kurz ca. 10 Km vor Borkum eine Meeresverunreinigung, Sperrzone für Flugzeuge und Drehflügler sowie Schiffe, ggf. sogar die Evakuierung der Nordseeinsel Borkum. Da durchaus eine Gasleckschließung über ein halbes bis zu einem dreiviertel Jahr bedeutet, ist somit die Tourismussaison mit Bedeverboten beendet. Es würde lange Zeit in Anspruch nehmen, hier wieder Tourismus zu etablieren. Da das austretende Gaskonzentrat brennbar und Explosiv ist, kann man hier auch von einem unkontrollierten nicht löschbaren Brand ausgehen. Auf der Wasserfläche wären Umweltauswirkungen in Form eines Schmierfilmes mit übergroßen Ausmaß. Bei niedrigen Windeinflüssen von Seiten der Gasbohrinsel bei Unfall, sind Atemwegsreizungen nicht ausgeschlossen. Da auf der Insel viele Menschen mit COPD und Asthma ua. Erkrankungen anzutreffen sind, wäre man für einen MANV auf der Insel nicht med. ausreichend ausgestattet.

Het grootste bezwaar tegen gaswinning is de nabijheid van de oprichting van een boorplatform voor gaswinning naar het bewoonde eiland met meer dan 5.000 inwoners en 25.000 extra gasten per seizoen. Bij een ongeval zou het gasconcentraat ongecontroleerd in zee stromen en zou dan een beperkingszone van 5 nm (9,26 km) worden aangelegd. Zo; kort ongeveer 10 km voor Borkum een zeeverontreiniging, uitsluitingszone voor vliegtuigen en roterende vleugelvliegtuigen evenals schepen, mogelijk zelfs de evacuatie van het Noordzee-eiland Borkum. Aangezien een gaslekafsluiting een half jaar tot negen maanden betekent, is het toeristenseizoen met een verbod geëindigd. Het zou lang duren om het toerisme hier weer op gang te krijgen. Omdat het ontsnappende gasconcentraat brandbaar en explosief is, kan hier ook van een ongecontroleerde, niet blusbare brand worden uitgegaan. Op het wateroppervlak zouden er milieu-invloeden zijn in de vorm van een smeerfilm met een te grote omvang. Bij lage windinvloeden van de gasinstallatie bij een ongeval kan irritatie van de luchtwegen niet worden uitgesloten. Omdat er veel mensen met COPD en astma op het eiland zijn. Ziekten zijn te vinden, men zou op het eiland geen medicatie krijgen voor een MANV (Massaslachtoffer) voldoende uitgerust.

Durch diesen Gasschmierfilm würde die Meeresfauna im Wattenmeer zerstört, zusätzlich würden die Kinderschule der Fische sowie Merressäuger im nahen Küstenbereich für gewisse Zeit - nicht oder nie wieder hier vor der Küste ansiedeln.

Deze gasuitstrijking zou de zeefauna in de Waddenzee vernietigen en bovendien zou de kinderschool voor vissen en zeezoogdieren in het nabije kustgebied zich hier voor een bepaalde tijd niet of nooit meer voor de kust vestigen.

Desgleichen würden unsere Seehunde abwandern und dadurch touristische Traditionseinrichtungen wegfallen. Auch unser feine reine Sandstrand würde die Grundlage der Farbgebung sowie des Reinheitsgebotes entzogen. Die Badewasserqualität würde zusätzlich sich gänzlich unter dem Aspekt eines Badeverbotes negativ auswirken.

Evenzo zouden onze zeehonden migreren en zouden traditionele toeristische voorzieningen verdwijnen. Ons fijne, zuivere zandstrand zou ook de basis van het kleurenschema en de zuiverheidswet missen. Ook in het kader van een zwembod zou de zwemwaterkwaliteit een volledig negatief effect hebben.

Dieser sogenannte „Blow outs“ wäre für die Westfriesische sowie der Osfriesischen Nordseeanrainer der sog. Fall-out - innerhalb der geschichtlichen Historie, wobei sich die Bevölkerung nicht wieder auf „Jahrzehnte“ wirtschaftlich erholen würde.

Deze zogenaamde "blow outs" zouden de zogenaamde fall-out zijn voor de West-Friese en de Osfriesische Noordzeekust - binnen de historische geschiedenis, waarbij de bevolking zich "decennia" economisch niet zou herstellen.

Weiterhin eine nicht zu tolerierende Maßnahme zur Gasbohrung/-Förderung; die Nordseeinsel Borkum hat eine eigenständige Wasserversorgung; hier befindet sich eine Süßwasserblase in einer Seewasserblase, wo durch Brunnen – jährlich eine Millionen Kubikmeter natürlich reines Trinkwasser entnommen wird. Wenn durch eine Gasentnahme eine Folgeerscheinung von Erdsedimentsenkungen die Folge sein wird, so wird sich im ungünstigsten Fall die Seewasserblase in Richtung NWN bzw. NNW absenken. Im ungünstigsten Fall werden unsere Brunnen versiegen, weil sich die Grundlage ergeben hat betr. der Verlagerung der Seewasserblase/Süßwasserblase. Eine Regenerierung der Brunnen kann somit nicht stattfinden und im extremsten Fall müsste die Nordseeinsel durch eine vom Festland verlegte Frischwasserleitung versorgt werden. Sie als Entscheider dürfen nicht unser höchstes Gut, das Trinkwasser gefährden!

Verder een niet toelaatbare maatregel voor gasboringen / winning; het Noordzee-eiland Borkum heeft een eigen watervoorziening; Hier zit een zoetwaterbel in een meerwaterbel, van waaruit jaarlijks via putten een miljoen kubieke meter natuurlijk zuiver drinkwater wordt onttrokken. Als als gevolg van gaswinning verzakking van het sediment van de aarde het gevolg is, zal in het ergste geval de zeewaterbel zakken richting NWN of NNW. In het ergste geval drogen onze putten uit omdat de basis voor de verplaatsing van de zeewater / zoetwaterbel is ontstaan. Een regeneratie van de putten kan niet plaatsvinden en in het meest extreme geval zou het Noordzee-eiland moeten worden bevoorrad door een vanaf het vasteland aangelegde zoetwaterleiding. Als beslisser mag u ons meest waardevolle bezit, drinkwater, niet in gevaar brengen!

Mein Fazit zum Schluss bezüglich der Genehmigungen und die Zustimmung der niederländischen Entscheider, die der Firma - ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam -; trotz aller Einwände und Bedenken eine Genehmigung zur Gasbohrung/-Förderung zu erteilen:

Mijn conclusie aan het eind met betrekking tot de vergunningen en de goedkeuring van de Nederlandse besluitvormers die het bedrijf hebben gegeven - ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam -; het verlenen van een vergunning voor het boren / winnen van gas ondanks alle bezwaren en zorgen:

1. Einstellung des Vorhabens Gasbohrungen/-Förderungen vorzunehmen [Opschorting van het gasborings- / winningsproject]
2. Keine Verlegung einer Pipeline – [Geen aanleg van een pijpleiding]
3. Keine Verlegung eines festinstallierten elektrischen Seekabels [Geen aanleg van een permanent geïnstalleerde elektrische onderzeese kabel]

4. Welche Maßnahmen für eine Unversehrtheit aller Tiere und Menschen haben Sie bereits ermittelt? *[Welke maatregelen heeft u al vastgesteld voor de veiligheid van alle dieren en mensen?]*
5. Welche spezifischen Gegenmaßnahmen/Mittel haben Sie für einen „Blowout“ und wie lang dauert eine Maßnahme zum Schließen des Blowout-Preventer? *[Welke specifieke tegenmaatregelen / middelen heb je voor een "klapband" en hoe lang duurt het om de klapband te sluiten?]*
6. Fall-out; was bedeutet das für Sie und welche spezifischen Gegenmaßnahmen haben Sie? *[uitval; wat betekent dit voor u en welke specifieke tegenmaatregelen heeft u?]*
7. Oft entzündet sich Gas, dass bei einem Blowout-Ereignis, welche Man-Power* und welche Mittel stehen ihnen zur Verfügung? *[Vaak ontbrandt Gas, welke mankracht * en welke middelen staan u ter beschikking in geval van een uitbarsting?]*
8. Welche chemische Bohrflüssigkeit für eine zu kompensierende Bohrung wird hier verwendet? *[Welke chemische boorvloeistof wordt hier gebruikt om een boorgat te compenseren?]*
9. Bei einem nicht zu schließenden Blowout-Preventer ist welche Reaktionszeit bzw. das Eintreffen von Spezialkräften der Faktor? *[Welke reactietijd of de komst van special forces speelt in het geval van een blowout preventer die niet kan worden gesloten?]*
10. Gelingt es nicht, den Kick zu stoppen und es kommt zum Blowout, welche Reaktionszeit hat die Borkumer Bevölkerung, um den Schaden der Insel zu minimieren/abzuwenden um ggf. Evakuierungsmaßnahmen vorzunehmen? *[Als de schop niet kan worden gestopt en de uitbarsting vindt plaats, welke reactietijd heeft de bevolking van Borkum dan om de schade aan het eiland te minimaliseren / af te wenden en evacuatiemaatregelen te nemen indien nodig?]*
11. Welche hochgradigen Maßnahmen halten Sie bei einer hochexplosionsartigen nach außen dringenden Umgebungsluft vor, da nur ein Funke oder heiße Gegenstände ausreichen würde, um letztendlich es auszuschließen, dass durch Explosion und Feuer, die gesamte Bohranlage in kürzester Zeit zerstört wird? *[Welke hoogwaardige maatregelen neemt u bij het binnendringen van zeer explosieve omgevingslucht naar buiten, aangezien alleen een vonk of hete voorwerpen voldoende zouden zijn om uiteindelijk uit te sluiten dat de gehele boorinstallatie vernield kan worden door explosie en brand in de kortst mogelijke tijd?]*
12. Welche Maßnahmen haben Sie für eine Bohrschlamm austretende Flüssigkeit, z.B. Mehrzweckschiff - zum Auffangen von oberflächigen ausgetretenen Bohrschlamm? *[Welke maatregelen heeft u getroffen om een vloeistof die uit boorspoeling ontsnapt, bijv. Een multifunctioneel schip, op te vangen aan ontsnapte boorspoeling aan het oppervlak?]*
13. Wie hoch ist die Förderung von Quecksilber und wie der Abtransport? *[Hoe hoog is de winning van kwik en hoe wordt deze verwijderd?]*
14. Welche Maßnahmen/Mittel haben Sie für einen Quecksilberunfall? *[Welke maatregelen / middelen heeft u bij een kwikongeval?]*
15. In wie Fern können Sie gänzlich Erdbeben ausschließen, sodass unsere auf Sand gebauten Häuser (historische Gebäude [1576]) teilweise noch mit Muschelkalk gemauert, kein Schaden zugeführt wird? *[In hoeverre kun je aardbevingen volledig uitsluiten, zodat onze op zand gebouwde huizen (historische gebouwen [1576]) deels nog gemetseld zijn met schelpkalk en niet beschadigd zijn?]*
16. Können Sie globale geodätische Veränderungen unserer Süßwasser/-Seewasserblase ausschließen? *[Kun je globale geodetische veranderingen in onze zoet- / zee waterbel uitsluiten?]*
17. Es gibt mittlerweile Satellitenaltimetrie, die mit einem aktiven Radarsystem die Meeresoberfläche zentimetergenau vermisst, werden sie mit diesem System arbeiten und zusätzlich ein Deformationsmonitoring anwenden? *[Er is nu satelliethoogtemeting die een actief radarsysteem gebruikt om het zeeoppervlak tot op de centimeter nauwkeurig te meten Gaat u met dit systeem werken en ook deformatie monitoring gebruiken?]*
18. Wie tief werden ihre angedachten Geothermiebohrungen bzw. die Endteufe? *[Hoe diep zullen uw geplande geothermische bronnen of de uiteindelijke diepte zijn?]*
19. Welche Erkenntnisse haben sie zu den Öl /-Gasplattformen, wie z.B. Piper Alpha (6. Juli 1988), Deepwater Horizon (20. April 2010), oder Elgin Wellhead Platform (25. März 2012), Sleipner A (23. August 1991) sowie Exxon Mobil (20. November 1990), wo heute noch 1000 Liter Gas / Methan pro Sek. austreten und sich in der Nordsee verbreiten – bekommen/erhalten? *[Welke kennis heb je over de olie- / gasplatforms, zoals Piper Alpha (6 juli 1988), Deepwater Horizon (20 april 2010) of Elgin Wellhead*

Platform (25 maart 2012), Sleipner A (23 augustus, 2010) 1991) evenals Exxon Mobil (20 november 1990), waar nog steeds 1000 liter gas / methaan per seconde ontsnapt en zich verspreidt in de Noordzee - gekregen / ontvangen?]

20. NLWKN - Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz ungenügend für Gas-Unfall – Gefahrgut (IMDG) personell und technisch ungenügend ausgestattet! [NLWKN - Staatsbureau voor waterbeheer, kustbescherming en natuurbehoud Nedersaksen onvoldoende uitgerust voor gasongevallen - gevaarlijke goederen (IMDG) onvoldoende bemand en technisch ontoereikend!]
21. Freiwillige Feuerwehr Borkum für Gas-Unfall – Gefahrgut (IMDG) personell und technisch ungenügend ausgestattet! [Vrijwillige brandweer van Borkum voor gasongevallen - gevaarlijke goederen (IMDG) onvoldoende bemand en technisch ontoereikend!]
22. Rettungsdienst für Gas-Unfall – Gefahrgut (IMDG) personell und technisch ungenügend ausgestattet! [Reddingsdienst voor gasongevallen - gevaarlijke goederen (IMDG) onvoldoende bemand en technisch ontoereikend!]
23. Stadt Borkum für Gas-Unfall – Gefahrgut (IMDG) personell und technisch ungenügend ausgestattet! [Stad Borkum voor gasongevallen - gevaarlijke goederen (IMDG) onvoldoende bemand en technisch ontoereikend!]
24. Auf der Rettungsstation der Deutschen Gesellschaft zur Rettung Schiffbrüchiger (DGzRS), ist ein neuer Seenotrettungskreuzer „Hamburg“ in den Dienst gestellt worden. Ist dieser in seiner Bauform und Beschaffenheit sowie Personell für eine etwaige Rettung von der Gasförderplattform, größentechnisch und personell hierfür geeignet? [Een nieuwe reddingskruiser "Hamburg" is in gebruik genomen bij het reddingsstation van de Duitse Vereniging voor de Redding van Schipbreukelingen (DGzRS). Is het qua ontwerp en kwaliteit en qua personeel geschikt voor een mogelijke redding van het gasproductieplatform, qua omvang en personeel?]
25. Die Entfernung zur Gasförderplattform sind ungefähr 20 SM, somit hätte man mit einem Schiff eine Anfahrtszeit von der Nordseeinsel Borkum (bei auflaufenden Wasser - Gegenstrom von 2,5 kn.) – Fahrtgeschwindigkeit (12-15 SM) eine – Eintreffzeit von ca. 1 ½ - 1 ¾ Stunden. Wie kann man hier eine Sicherstellung wahren, gegen jegliche Art von negativen Umwelteinflüsse? [De afstand tot het gasproductieplatform is ongeveer 20 SM, dus een schip zou een nadertijd hebben vanaf het Noordzee-eiland Borkum (met stijgend water - tegenstroom van 2,5 kn.) - snelheid (12-15 SM) - aankomst tijd van ca. 1½ - 1¾ uur. Hoe houdt u een beveiliging tegen elke vorm van negatieve omgevingsinvloeden?]
26. Ist es überhaupt noch Zeit- und sinngemäß an einem Ansinnen Festzuhalten, wobei das Gasvorkommen im Küstennahen Bereich nicht über Jahre ausgiebig genug vorrätig ist für eine Langzeit-Gas-Förderung, sowie über die Umweltfolgen im Weltenerbe Wattenmeer? [Komt het überhaupt nog op het juiste moment en navenant vast te houden aan een verzoek, waarbij de gasvoorraden in het kustgebied niet voldoende beschikbaar zijn voor een langdurige gaswinning, alsmede over de milieugevolgen in het werelderfgoed Wadden Zee?]
27. Wird es Anhand von Überprüfungen der UNECO-Weltenerbe-Wattenmeer eine Überprüfung geben, hier spekulativ Namens-Aberkennung sowie Einstellung von Fördermitteln? [Komt er een herziening op basis van beoordelingen van het UNECO Werelderfgoed Waddenzee, hier speculatieve intrekking van de naam en opschorting van financiering?]
28. Inseinwohner nicht transparent über Folgen aufgeklärt! [Eilandbewoners niet transparant geïnformeerd over de gevolgen!]

Mit freundlichen Grüßen

Aller Best un hartek Gröten - Met vriendelijke groet -
Hartelijke groeten

Karsten Schönbeck

Seiten 7 von 7

Verzonden: 09-06-2021 15:39
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Seelig
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: S.
Straat: Wieksbergstr.
Huisnummer: 54 0
Postcode: 23730
Woonplaats: Neustadt
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: Stefan.Seelig@polizei.bund.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Bundespolizeidirektion Bad Bramstedt

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Von: Birgit.Thaerichen@polizei.bund.de im Auftrag von bpol.see.sb13@polizei.bund.de
An: Poststelle_Clausthal
Cc: bpol.see.leitung@polizei.bund.de; Lepa_Phillip; bpol.see.stb1@polizei.bund.de; DHPPost@polizei.bund.de; bpolisee.cuxhaven@polizei.bund.de; bpold.badbramstedt.sb34@polizei.bund.de
Betreff: Grenzüberschreitende Beteiligung gem. §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung Unterlagen NL bis 27.05.
Datum: Dienstag, 25. Mai 2021 14:03:35

ACHTUNG!! Diese E-Mail erreicht Sie von einem Absender außerhalb der GZH-Infrastruktur. Bitte klicken Sie auf keine Links oder öffnen Sie keine E-Mail-Anhänge, falls Sie den Absender nicht kennen und nicht wissen, ob der Inhalt sicher ist.

BPOLD BBS - StB 1 S

Neustadt i.H, d. 26.05.2021

- SB 13 S - 14 00 04

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

Dienstszitz Clausthal-Zellerfeld

An der Marktkirche 9

Betr.: Vorhaben Erdgasförderung Nordsee

Hier: Stellungnahme BPOL SEE

Bezug: Ihre E-Mail v. 22.04.2021

Sehr geehrter Herr Lepa,

vielen Dank für die Beteiligung im Zuge des Umweltverträglichkeitsprüfungsverfahrens.

Nach Prüfung der zugesandten Unterlagen sind aus hiesiger Sicht keine Belange der Bundespolizei See betroffen.

Mit freundlichen Grüßen

Im Auftrag

Stefan Seelig

Bundespolizeidirektion Bad Bramstedt | Direktionsbereich Bundespolizei See

Sachbearbeiter Sachbereich 13 S | Grundsatz Küstenwache Seerecht

Wieksbergstr. 54/0 | 23730 Neustadt i. H.

Telefon: 04561 4071 - 1301 | Fax: 030 204561 - 2183

E-Mail: Stefan.Seelig@polizei.bund.de

Bevor Sie diese Mail ausdrucken, prüfen Sie bitte, ob dies wirklich nötig ist. Umweltschutz geht uns alle an! Before printing this email, think about your responsibility and commitment to the environment!

-----Ursprüngliche Nachricht-----

Von: Phillip Lepa (TeamBeam - Geozentrum Hannover: BGR - LBEG - LIAG) <no-reply@teambeam.bgr.de>

Gesendet: Donnerstag, 22. April 2021 09:33

An: BPOL SEE Post SB 13 <bpol.see.sb13@polizei.bund.de>

Betreff: Grenzüberschreitende Beteiligung gem. §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung Unterlagen NL bis 27.05.

Dateitransfer von Phillip Lepa

Geozentrum Hannover: BGR - LBEG - LIAG per TeamBeam

Guten Tag bpol.see.sb13@polizei.bund.de,

Phillip Lepa (phillip.lepa@lbeg.niedersachsen.de) hat Ihnen einen Datentransfer bereitgestellt. Hier können Sie die Dateien von Phillip Lepa herunterladen:

Dateien herunterladen <<https://teambeam.bgr.de/my/transfers/abut63orqo7c-or4mpininrqsjujoe7qimd3kvq4>>

Von: phillip.lepa@lbeg.niedersachsen.de

Betreff: Grenzüberschreitende Beteiligung gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG) - Vorhaben der ONE Dyas B.V. – Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A in der Nordsee
Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)

Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Antragstellerin: Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815,1082 LZ Amsterdam

Hier: Beteiligung zu den niederländischen Beschlussentwürfen zusammen mit den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht

Anlage:

Anschreiben

ein Exemplar des niederländischen UVP-Berichts

jeweils ein Exemplar der niederländischen Beschlussentwürfe inklusive Antragsunterlagen

Verteiler

Sehr geehrte Damen und Herren,

das niederländische Ministerium für Wirtschaft und Klima

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (MINEZK)

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC

Den Haag

hat dem Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie (LBEG) den niederländischen UVP-Bericht sowie die Genehmigungsentwürfe und den Entwurf des Zustimmungsbeschlusses des niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima für das Vorhaben „Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A“ zur Behörden- und Öffentlichkeitsbeteiligung übergeben. Für das Vorhaben wird ein Zulassungsverfahren nach niederländischem Recht durchgeführt. Vorhabenträgerin ist die Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815,1082 LZ Amsterdam.

Anbei finden Sie den niederländischen UVP-Bericht sowie die niederländischen Beschlussentwürfe inklusive Antragsunterlagen mit der Möglichkeit zur Stellungnahme. Weitere Informationen entnehmen Sie bitte dem ebenfalls beigefügten Anschreiben.

Mit freundlichen Grüßen

Im Auftrag

gez.

Lepa

Anschreiben.pdf (62,13 kB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): ed56e01f61c7dd184662a3c69a5a751dcd9a838b

Verteiler.pdf (105,66 kB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): 8e4c515ffe1c9696786d86a06a93ed1408868983

Beschlussentwürfe.zip (773,18 kB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): e8203bf13a335e76975564f1cfde46516798c57f

Förderplan, Antrag Pipeline u Kabel.zip (220,35 MB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): 0c64fb00b7c4d1d02b05b8afce61b9e981e2cf06

Wabo, MER.zip (129,46 MB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): 0daf152ea268649ec66e4811fa6ab427d371f34f

Die Dateien stehen für Sie bis zum 23.05.2021 09:32 bereit.

Dieser Transfer wurde noch nicht auf Schadprogramme untersucht.

gesendet vom TeamBeam-Server im Geozentrum Hannover

BGR - Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe

LBEG - Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

LIAG - Leibniz Institut für Angewandte Geophysik

TeamBeam <<https://www.teambeam.de/>> ist ein Produkt der Skalio GmbH <<https://www.skalio.com/>>

Verantwortlich für den Inhalt: Geozentrum Hannover: BGR - LBEG - LIAG <http://www.geozentrum-hannover.de/gzh/DE/Impressum/impresum_node.html;jsessionid=87C5F3AAD4561C86BC9D9024430AE395.1_cid321> Datenschutzzangaben

<https://www.bgr.bund.de/DE/Allgemeines/Wm/Impressum/datenschutzerklaerung.html;jsessionid=A8EAB6EE9BD9505F4AF87B60781B9182.2_cid321?nn=1542388>

Zeitzone: Europe/Berlin

Verzonden: 09-06-2021 15:44
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Taekema
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: A.
Straat: Langestreek
Huisnummer: 36
Postcode: 9166 LC
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Aafke Taekema
Langestreek 36
9166 LC Schiermonnikoog

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Schiermonnikoog, 31 mei 2021

Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning N05-A

Hieronder mijn zienswijze aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens mij zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbij gegaan aan belangen die er wel zijn en voorts ben ik van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is. Hieronder zal ik nader ingaan op al deze aspecten. Volgens mij dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Geen gaswinning tot in het post-fossiele tijdperk

Het voornemen is om de vergunning te geven tot 2060. Dat is tot ver in het post-fossiele tijdperk. Het is onjuist dat nu een vergunning wordt afgegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen mogen worden. In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: *'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm3.'*

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): *'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'.*

Dat zou betekenen dat gedurende 2 generaties er een boorplatform staat voor de kust van Schiermonnikoog.

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Om dat doel te bereiken is vereist dat er brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).per direct géén enkele investering meer

gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen
 Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.
 De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Voorts volgt uit het op 26 mei 2021 gewezen vonnis van Milieudefensie e.a. tegen Royal Dutch Shell, kort gezegd, dat ook op bedrijven een verplichting tot beperking van hun CO₂-uitstoot rust. Weliswaar is Shell een bedrijf van andere orde dan ONE-Dyas, maar het is zonneklaar dat door nu te investeren in een nieuw gaswinningsproject met bijbehorende verhoging van CO₂-uitstoot, conform de huidige maatschappelijke opvattingen, ONE-Dyas onrechtmatig zou handelen. Niet alleen zou de staat haar eigen Urgenda-verplichtingen niet nakomen door vergunningverlening voor dit project, zij zou ook willens en wetens een andere partij in staat stellen om, eveneens willens en wetens, een onrechtmatige daad te begaan, hetgeen een tweede grond voor de onrechtmatigheid van het handelen van de Staat vormt, zou onderhavige vergunning daadwerkelijke verleend worden. Maar vergunningen kunnen ook ingetrokken worden.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur waar rust en ruimte ervaren kan worden. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Ik ben van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is; in de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65: *"Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd."* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de gestelde 12-mijlszone. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied "de Borkumse Stenen". Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzonder erkenning gegeven vanwege de uitzonderlijke natuurwaarde. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, in de directe nabijheid van een project voor het herstel van platte oesterriffen. Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *'uit de Passende beoordeling blijkt, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden'*. De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc.. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzee kustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Niet is aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten. Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Van het heien van verankeringspalen zijn voor zeezoogdieren significante effecten niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek, het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen dan volgens de MER worden uitgesloten. Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend. Het is hun habitat, maar moeten van ONE-Dyas maar een ander gebied zoeken.

Dit is een duidelijke overschreiding van het voorzorgprincipe uit de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen.

Geen draagvlak onder de bevolking

Er wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu deze gaswinning bij.

De Wadden liggen in een stiltegebied, maar ook het gebied van Defensie waar geoefend wordt met militaire vliegtuigen.

Gesteld wordt in de MER dat: 'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt m.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Lozingen vervuild water

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater (met o.a. benzeen, kwik, zink en methanol) is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen verschillend.

Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de onvoorspelbare stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen. Het is onjuist en onrechtmatig dat daar nu niet van uit is gegaan. Schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving.

In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit is er op gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreemdend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat: *“Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling”* Concreet wordt aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm. De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is.*

Gesteld wordt dat het “hand aan de kraan” principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Mijn zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Ik zal me niet wagen aan voorspellingen en volsta met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Mijn zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Milieueffectrapportage

De MER is niet uitgevoerd door een onafhankelijk bureau.

De toetsing gebeurt door de Staat die belangen heeft in de gaswinning (EBN).

Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Om de effecten van mogelijke gaswinning te evalueren, is een worstcase bodemdalingsscenario nodig en niet slechts de, in de ogen van ONE-Dyas, meest waarschijnlijke daling.

De MER exercitie behoort een duurzame grondslag te vormen voor de voorgenomen gaswinning. Dan en slechts dan, als op alle denkbare uitkomsten van de (proef-) boringen wordt geanticipeerd, zal deze ook nog milieutechnisch en maatschappelijk aanvaardbaar moeten zijn.

Om later mogelijke verrassingen te voorkomen als het onverhoopt toch tot gaswinning komt, heeft Ir. Adriaan Houtenbos (Geodesie), voor de noodzakelijke inzichtelijkheid, een aantal aanbevelingen gemaakt die in de Fugro Bodemdalingstudie N7b en voor Schiermonnikoog (2013) ontbraken.

*In de bijlage¹ zijn deze punten van aanbeveling te vinden.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen. is is namelijk een essentieel aspect van het landschap.

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen.

De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje 'wildernis'.

De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Risico op burenruzie

Het gasveld N05-A ligt deels in Nederland en deels in Duitsland. Het grootste compartiment is zelfs helemaal gelegen in Duitsland. Ondanks dat er vooraf afspraken gemaakt worden over de grensoverschrijdende effecten en wellicht ook over de opbrengsten, is in de geschiedenis al vaker gebleken dat winning van (andermans) delfstoffen kan leiden tot irritatie en zelfs tot conflicten. Ook het vervuilen van het milieu of nadelige gevolgen voor de 'natuur van de burens' kan een goede reden zijn tot wrijving en geruzie. Op Schiermonnikoog is een groot deel van de toeristische bezoekers afkomstig uit Duitsland. Het eiland is gebaat bij een goede verstandhouding tussen Duitsers en Nederlanders en zit zeker niet te wachten op een burenruzie vanwege mijnbouw of milieuvervuiling.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat *"als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden.*

Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster."

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Mij baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

De waarden van het bewoonde eiland Schiermonnikoog.

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. Er gaat steeds een bepaalde waarde van af en je weet nooit wanneer deze waarde weer terug komt.

Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme), waar bewoners zich van kunnen onderhouden.

De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn de kernwaarden van het eiland Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij.

Dat is juist wat de eilanders en onze gasten niet graag willen zien.

Ons eiland wordt ondermijnd, en daar staat niets tegemover, alleen degradatie.

Afsluiting

De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar Eemshaven, doen ernstig afbreuk aan de kwaliteit van het eiland Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende rust en ruimte zal, naast de natuur van dit gebied onder druk komen te staan: zo ook zal de economische functie van het eiland ernstig in gevaar komen te staan. Maar daar wordt vrijwel nooit rekening aan gehouden. De invloed op het milieu is ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief als de wind waait vanuit de hoek van het industriële Gemsgebied.

Uit mijn bovenstaande zienswijze, betreffende het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage (MER) aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat ik niet instem met het voornemen om die vergunningen te verstrekken. Ik verwacht dat mijn zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen.

Uw reactie op mijn zienswijze zie ik tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

Aafke Taekema.

Bijlagen:

- * 1. Punten van aanbeveling
behorend bij **Milieueffectrapportage** op pagina 5.
- * 2. Bevestiging van het feit dat de "punten van aanbeveling" door
Adriaan Houtenbos zijn geschreven en naar mij verstuurd zijn in twee mails
te weten op 12.7. 2013 en op 27.5. 2021.

Bijlage 1.

A. Taelhema.

Punten van aanbeveling

Voor een deugdelijk en in alle opzichten verantwoord MERrapport is nodig:

- 1). Het inzichtelijk maken van geologische doorsneden van de velden, inclusief onderliggende en laterale aquiferen in dip en strike richting.
- 2). Een kaart met de ligging van de velden ten opzichte Schiermonnikoog en de begrenzing van de velden, inclusief de laterale aquiferen.
- 3). De diepte, dikte, N/G, porositeit, saturatie, initiële druk, einddruk, maximum straal, minimum straal, Cm en permeabiliteit voor elk van de velden.
- 4). Kaart met de worst case bodemdaling.
Voor volumeberekeningen zijn minimaal drie contouren nodig : op 10%, 50% en 90% van de ultieme, maximale bodemdaling.
- 5). Een grafiek met het verloop van de worst case bodemdaling in de tijd.
- 6). Antwoord op de vraag of ONE-Dyas fraccen als mogelijke "production enhancement techniek" in dit geval uitsluit.
- 7). De worst case bodemdaling behoort minimaal te omspannen:
 1. De verschillende compactiemodellen (Geertsma & van Opstal, RTCM).
 2. Verschillende gas reservoir depletiemodellen, waaronder diffuse depletie.
 3. Verschillende aquifer depletiemodellen, waaronder diffuse depletie, met en zonder specifieke permeabiliteitsbarrieres.
 4. Verschillende Greenfuncties (Geertsma & van Opstal, Knothe)

2.

Bylage 2

A. Taehema

Schiermonnikoog-Noord

Onderwerp: Schiermonnikoog Noord
 Van: Adriaan Heesterbeek <adriaan@heesterbeek.org>
 Datum: 22-2-2023 07:05
 Aan: "a.a.taehema" <a.a.taehema@knid.nl>

Bestuur Aafr.

Kerst event terzijde: de bodendalinganalyse is met het EHO programma AFSubs gedaan. SoM heeft twee bodendalingen tegen AFSubs, althoewel ze dat niet publiek zullen (kunnen?) zeggen. Is het mogelijk dat dit een onderhandse manier is om kosten nakendigheid te maken?

Om de effecten van mogelijke gunning van de bodendalingen te kunnen evalueren is een worst case bodendalingsscenario nodig, met slecht de (in de rijn van G&P) meest waarschijnlijke daling. De MER overziet eerst een duurzame grondslag voor de voorgestelde gunning dan en slechts dan als op alle denkbaar uitkomsten van de profilering wordt geanticipeerd en daar zelfs in het slechtste denkbaar geval nog milieutechnisch en maatschappelijk aanvaardbaar zijn.

Om latere verzoeken te voorkomen is nodig: (i) carafel = kaart en Figuur support)

1. Geologisch overzicht van de velden, incl. onderliggende en laterale aquifers in die en strike richting
2. Kaart met figuur 1 e.v. Schermscherming en de begrenzing van de velden, incl. laterale aquifers
3. Dikte, d&te, N/G, permeabiliteit, saturatie, velddekkings, velddekkings, minimum straal, minimum straal, Om, permeabiliteit voor elk van de velden
4. Kaart met de worst case bodendaling voor volume berekeningen zijn minimaal 3 contouren nodig op 10%, 50%, en 90% van de uitbreid, minimale bodendaling
5. Een grafiek met het verloop van de worst case bodendaling in de tijd
6. Afscherming op de vorm of G&P Jansen als mogelijke productie enhancement techniek in dit geval uitlaten
7. De worst case bodendaling moet minimaal omvatten:

1. de verschillende complexen/omgevingen (Geertman/Van Opstal, ETCM)
2. verschillende gas reservoirs diepste modulen, waaronder diffuse diepte
3. verschillende aquifer diepste modulen, waaronder diffuse diepte, met en zonder specifieke permeabiliteitsvariaties
4. verschillende Geofuncties (Geertman, Geertman/Van Opstal, ETCM)

Gracien,
 Adriaan Heesterbeek

Zienswijze One-Dyas Gaswin in N05-A

Onderwerp: Zienswijze One-Dyas Gaswin in N05-A
 Van: Adriaan Heesterbeek <adriaan@heesterbeek.org>
 Datum: 27-5-2023 16:23
 Aan: Aafr. Taehema <a.a.taehema@knid.nl>

Hallo Aafr.,

Het doet me plezier te zien dat je nog altijd met zoveel energie bezig blijft met de bescherming van onze leefomgeving. Zelf vind ik e.e.a. alleen nog gaswet

Het lijstje van gegevens in de bijlage is nu volledig nog overloopt heb ik een vraag terecht te krijgen in de realisering van voorgestelde gunning, is mag dat ook nu nog samen met mijn naam gebruiken voor activiteiten betreffende gunning, met succes, met vriendelijke groet,

Adriaan
 Vriendelijke groeten,
 Adriaan Heesterbeek

PS. ik kan geen mail meer beantwoorden vanaf taehema@knid.nl, graag adriaan@heesterbeek.org

3.

Verzonden: 09-06-2021 15:47
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Günther
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: J.
Straat: Wilhelmshavener Str.
Huisnummer: 14
Postcode: 30167
Woonplaats: Hannover
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: info@labuen.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning NO5-A
Postbus 142
NL 2270 AC Voorburg

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR, Wilhelmshavener Straße 14, 30167 Hannover

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 142
 2270 AC Voorburg
 Nederlande

per Email an: phillip.lepa@lbeg.niedersachsen.de

31.05.2021

Stellungnahme zu Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee
Hier: : Beteiligung zu den niederländischen Beschlussentwürfen zusammen mit den
Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht
 Ihr Zeichen: L1.4/L67130/07-07/2019- 0001/115

Sehr geehrte Damen und Herren,

das Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR (LabÜN) bedankt sich für die Übersendung der Unterlagen für das Untersuchungskonzept sowie die Möglichkeit der Stellungnahme. Im Namen der Verbände Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND) Landesverband Niedersachsen e.V., Landesverband Bürgerinitiativen Umweltschutz (LBU) Niedersachsen e.V., Naturschutzbund

Anschrift:

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR
 Wilhelmshavener Straße 14
 30167 Hannover

Kontakt:

Telefon: 0511 / 84 86 73 8 -0
 Fax: 0511 / 84 86 73 8 -9
 E-Mail: info@labuen.de
 Internet: www.labuen.de

Bankverbindung:

Bank für Sozialwirtschaft Hannover
 IBAN: DE 10251205100001424800
 BIC: BFSWDE33HAN

Gesellschafter:

In Kooperation mit:

Deutschland (NABU) Landesverband Niedersachsen e.V., Naturschutzverband Niedersachsen e. V. (NVN), Anglerverband Niedersachsen (AVN), Landesfischereiverband Weser-Ems e.V. (LfV), Landesjägerschaft Niedersachsen (LJN) sowie Schutzgemeinschaft Deutscher Wald (SDW) gibt das LabüN folgende Stellungnahme ab.

Vorweg und grundsätzlich stellen wir klar, dass wir das Vorhaben strikt ablehnen, da es in mehrfacher Hinsicht nationalen und internationalen Verpflichtungen und Entwicklungen widerspricht.

Das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. ist mit den Klimaschutzzielen der deutschen und niederländischen Regierungen sowie der EU unvereinbar. Denn die Vorhabenträgerin plant zehn bis fünfunddreißig Jahre lang (abhängig von der Menge des vorhandenen Gases) Erdgas aus dem Feld N05-A sowie möglicherweise aus weiteren Feldern zu fördern, was den Zielen des internationalen Klimavertrags von Paris widerspricht. Stattdessen muss ein Ausstieg aus der Förderung fossiler Energieträger umgesetzt und in die Forschung und Entwicklung alternativer Energien investiert werden, da die weitere Gewinnung fossiler Energieträger im gravierenden Widerspruch zu einer konsequenten Energiewende und damit auch zur größten aktuellen Herausforderung der Menschheit, dem Klimaschutz, steht. Daher sollte in Bezug auf die Klimaschutzziele genau erläutert werden, inwiefern die Vorhabenträgerin eine Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den niederländischen, deutschen und EU-Klimaschutzzielen sieht. Das Urteil eines Den Haager Gerichts vom 26.05.2021 gegen den Ölkonzern ‚Shell‘ als Antwort auf eine Klage von Umweltschutzorganisationen und BürgerInnen, untermauert die bereits angesprochenen Aussagen und verdeutlicht welche Anstrengungen geleistet werden müssen, den Klimawandel ernsthaft entgegenzutreten zu können und zeigt für das vorliegende Verfahren recht deutlich auf welche Fehlentwicklung eine weitere Erdgasgewinnung ist. Anlässlich des Urteils, das den Ölkonzern Shell verpflichtet, die CO₂-Emissionen des Konzerns sowie seiner Zulieferer und Kunden bis Ende 2030 um netto 45 Prozent gegenüber dem Niveau von 2019 zu reduzieren, kommentiert Olaf Bandt, Vorsitzender des BUND: „Das Urteil ist historisch. Zum ersten Mal in der Geschichte wurde ein Konzern verpflichtet, seiner Verantwortung für die Klimakrise gerecht zu werden und seine Emissionen radikal zu reduzieren. Das fossile Zeitalter neigt sich dem Ende zu [...]“. Das Urteil sollte auch für das vorliegende Verfahren und die Betreiberfirma ein Signal zur vollständigen Einstellung der Planungen sein.

Weiterhin ist das Vorhaben nicht mit den Zielen der Meeresstrategie Rahmenrichtlinie (MSRL) vereinbar. Wie im UVP-Bericht auf Seite 19 beschrieben, ist zu erwarten, dass die menschlichen Aktivitäten in der Nordsee in den kommenden Jahren aufgrund des Baus von Offshore-Windparks und der hier geplanten Gasförderung, auch im GEMS-Gebiet, zunehmen werden. Dies wird den Eintrag von anthropogenem Unterwasserlärm weiter verstärken, obwohl im Rahmen der Meeresstrategie-

Rahmenrichtlinie (MSRL) festgestellt wurde, dass für diesen Deskriptor umgehende Reduktionen notwendig sind (siehe unten).

Alle fachlichen und vereinbarten Aussagen, bzw. Zielaussagen zum Schutz des Wattenmeeres, die zum Beispiel im Zuge der zwischenstaatlichen trilateralen Zusammenarbeit (TWSC) zwischen Dänemark, Deutschland und den Niederlanden zum Schutz des Wattenmeeres und in den verschiedenen Joint Declarations (Gemeinsame Erklärung der Umweltminister) getroffen wurden, wurden in den vorgelegten Unterlagen gänzlich unberücksichtigt gelassen und nicht mit in das Prüfzenario einbezogen

Es ist zwar zutreffend, dass diese trilateralen Vereinbarungen nicht mit sonstigem nationalen, internationalem sowie EU-Recht (z.B. NLP-Recht, FFH- oder MSRL-Richtlinie) zu vergleichen sind, gleichwohl haben sie eine Verbindlichkeit und sind deshalb mit in die Betrachtung einzubeziehen.

Erhebliche Widersprüche bestehen auch zu den Zielen des Nationalparks „Niedersächsisches Wattenmeer“ und des UNESCO Weltnaturerbes. Der 2013 vorgelegte Bericht des Evaluierungskomitees des Nationalparks hat die geplanten Bohrungen nach Erdöl als „vollständig im Gegensatz zum Schutzzweck des Nationalparks“ bewertet. Auch die UNESCO hat bereits 2009 festgestellt, dass die Förderung von Erdöl und Erdgas nicht mit einem Weltnaturerbe vereinbar ist. Der vorgesehene Standort der Plattform liegt zwar im niederländischen Küstenmeer etwa 500 Meter von den deutschen Hoheitsgewässern entfernt und ungefähr 20 Kilometer vor der Küste von Borkum. Durch mögliche Havarien und Lecks, die mit einer Förderung einhergehen können, bestehen jedoch erhebliche Risiken auch für Nationalpark und Naturerbe „Niedersächsischen Wattenmeer“.

Dies vorangestellt, äußern wir uns zu den vorgelegten Unterlagen wie folgt. Alle weiteren Äußerungen zu den niederländischen Beschlussentwürfen zusammen mit den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht erfolgen für den Fall, dass dennoch an dem Vorhaben festgehalten wird und unter dem Vorbehalt der Vorhabenablehnung unsererseits.

Unterwasserlärm

Um zu untersuchen, ob das Projekt N05-A mit anderen geplanten Projekten im niederländischen und deutschen Teil der Nordsee kumuliert werden kann, wurde im Rahmen der UVP und des Wnb-Naturgutachtens ein so genannter Kumulationstest durchgeführt. Jedoch wird im vorliegenden Dokument auf Seite 20 des UVP-Berichts erwähnt, dass auf der Grundlage der Studie im Rahmen des Kumulationstests der Schluss gezogen wird, dass es keine signifikanten Auswirkungen aufgrund der Kumulierung der Auswirkungen von in der Zukunft stattfindenden Aktivitäten gibt. Diese Aussage bezieht sich ausschließlich auf den Bau von Windparks. Die kumulative Wirkung von Schiffsverkehr,

sowohl dem bereits bestehenden als auch dem zusätzlich auftretenden durch den Bau und Betrieb der Erdgasplattform, sowie der weiteren Vorhaben würde nicht weiter untersucht. Alle Nutzungen tragen Schall in die Meeresumwelt ein, sowohl impulsiv als auch kontinuierlich. Die wichtigsten Emissionen von Unterwasserlärm in der Bauphase werden durch die Rammarbeiten und das Bohren der Bohrlöcher für die Installation der Produktionsplattform verursacht. Darüber hinaus wird während des Baus der Pipeline und des Stromkabels Unterwasserlärm durch die während des Baus verwendeten Schiffe und Geräte erzeugt. Der Unterwasserlärm für den Bau der Pipeline und des Stromkabels ist mit der Begründung, dass dieser nur begrenzt auftritt, nicht untersucht worden (Seite 22 UVP-Bericht). Es ist inzwischen jedoch unumstritten, dass Unterwasserlärm negative Auswirkungen auf marine Säugetiere, aber auch auf Fische und Wirbellose, hat.^{1,2} Fakt ist, dass das geplante Vorhaben weiteren Schall in das Gebiet eintragen wird. Weiterhin kommt es neben den akustischen Störungen durch Schiffs- und Hubschrauberbewegungen auch zu visuellen Störungen, die sowohl erhebliche Beeinträchtigungen auf Vögel als auch auf Meeressäuger zur Folge haben. Daher fordern wir, dass alle Nutzungen Berücksichtigung finden und untersucht werden, die das betreffende Gebiet belasten.

In den Vorschriften zur Reduzierung des Unterwasserlärms in den Niederlanden und Deutschland wird ein maximaler Lärmpegel unter Wasser in Form eines maximalen Lärmpegels in 750 Metern Entfernung von der Lärmquelle festgelegt. Diese Regelung zielt darauf ab, kumulative Effekte zu begrenzen. Damit soll verhindert werden, dass z.B. die Schweinswalpopulation zu stark abnimmt, weil sie durch verschiedene Aktivitäten gestört wird (Seite 18 UVP-Bericht). Beim Rammen der Ankerpfähle wird jedoch diese Norm um bis zu 8 dB überschritten. Die zusätzliche deutsche Forderung, dass maximal 10% der deutschen Natura 2000-Gebiete gestört werden dürfen, wird im Borkumer Riffgrund überschritten, da 12,5% dieses Gebietes beim Rammen der Ankerpfähle gestört werden (Seite 25 UVP-Bericht). Wir fordern, dass die definierten Grenzwerte im Schallschutzkonzept des BMU 2013³ eingehalten werden. Die ab 2023 geltende niederländische Lärmnorm für Pfahlrammturbinenfundamente für Offshore Windparks in den Niederlanden beträgt 168 dB re 1 µPa_{2s} in 750 Metern Entfernung von der Quelle. Auch dieser Standard wird beim Einrammen der Ankerpfähle um bis zu 3 dB überschritten.

Es wird im UVP-Bericht auf Seite 25 darauf eingegangen, dass durch mildernde Maßnahmen die berechneten Überschreitungen der niederländischen und deutschen Lärmschutznormen reduziert

¹ Weilgart, L. 2018. The impact of ocean noise pollution on fish and invertebrates. Report for OceanCare, Switzerland.

² HELCOM 2019. Noise sensitivity of animals in the Baltic Sea. Baltic Sea Environment Proceedings N° 167

³ BMU, 2013. Konzept für den Schutz der Schweinswale vor Schallbelastungen bei der Errichtung von Offshore-Windparks in der deutschen Nordsee (Schallschutzkonzept), S. 26

werden können. Wir weisen darauf hin, dass es zudem die Möglichkeit gibt, Lärmeintrag durch Seismic-While Drilling (SWD) VSPs zu verringern. Wir fordern, dass diese Möglichkeit beachtet und geprüft wird.

Auswirkungen auf Meeressäuger

Bei Schweinswalen handelt es sich um eine Art, die besonders empfindlich auf akustische Störungen reagiert. Sie sind nicht nur während der Reproduktionsphase, sondern prinzipiell das ganze Jahr über anfällig gegenüber akustischen Störungen, die z.B. durch den Unterwasserschall infolge der Bohrarbeiten verursacht werden. Im Bereich des geplanten Vorhabens befinden sich Konzentrationsbereiche von Schweinswalen (BfN 2004⁴). Es wurde berechnet, dass die Rammarbeiten, die Verlegungen der Leitungen und die VSP-Untersuchungen zusammen zu einem 5%igen Risiko auf eine Reduzierung der Schweinswalpopulation um 2,2 Individuen führen, d.h. 0,06% der Schweinswalpopulation (Seite 136 UVP-Bericht). Die Auswirkungen auf Meeressäuger werden als negativ (- -) bewertet, da der Grenzwert von 168 dB um 3 dB überschritten wird, der Rückgang der Schweinswalpopulation weniger als 1% beträgt und vorübergehend durch Rammarbeiten gestört wird (Seite 137 UVP-Bericht). Auch wenn, wie auf Seite 137 des UVP-Berichts beschrieben, eine lärmindernde Technik (z.B. Glockenschirm) Verwendung finden wird, ist die Planung des Vorhabens im unmittelbaren Umfeld von Schwerpunktorkommen von Schweinswalen nicht mit den Erhaltungszielen vereinbar.

Zudem fehlt in den Unterlagen die Beachtung der sensiblen Monate bzw. empfindlichen Lebensphasen von Schweinswalen. Von Mai bis August sind die Hauptmonate für die Geburten und Paarung. In den ersten Monaten nach der Geburt erfolgt ebenfalls eine sehr sensible Zeit (zumindest bis Dezember) für die Schweinswale. Die Jungtiere werden gesäugt und die Mutter-Kalb-Paare können durch Störungen getrennt werden. Daher fordern wir eine Baupause von Mai bis Dezember.

Durch einen so genannten Soft-Start (Vergrämungskonzept) vor Beginn eines VSP soll marinen Säugern, die sich evtl. in der Nähe des Untersuchungsbereichs aufhalten, die Möglichkeit gegeben werden, auszuweichen und die Sicherheitszone zu verlassen, bevor die eigentliche Messlautstärke erreicht wird (Seite 136 UVP-Bericht). Der Soft-Start stellt zwar sicher, dass sich die Tiere in sichere Entfernung begeben und somit nicht physisch durch die Schalleinträge verletzt werden. Sie können

⁴ BfN (2204): Schutzgebietskarten der Nord- und Ostsee. Aufgerufen am 22.08.2019, <https://www.bfn.de/themen/meeresnaturschutz/downloads/schutzgebietskarten-der-nord-und-ostsee.html>

jedoch in der Zeit, in der sie aus ihrer gewohnten Umgebung fliehen nicht fressen. Da Schweinswale konstant Nahrung aufnehmen müssen, hat dies also einen negativen Effekt auf ihre Fitness. Die VSP (auch mit Soft-Start) dürfen nicht während der Aufzucht der Jungen stattfinden, da durch das Fluchtverhalten und den Schalleintrag Mutter und Kalb voneinander getrennt werden können.

Auswirkungen auf Vögel

Bei den Natura 2000-Gebieten handelt es sich um den Küstenbereich der Nordsee mit Salzwiesen, Wattflächen, Sandbänken, flachen Meeresbuchten und Düneninseln. Zudem ist eine Sandbank (LRT 1110) mit riffartigen Teilbereichen (LRT 1170) und hoher Habitat- und Strukturvielfalt vorhanden. Die Schutzgebiete stellen für viele Brut- und Zugvögel ein wichtiges Nahrungsgebiet dar. U.a. kommen die Anhang I-Arten Sterntaucher (*Gavia stellata*) und Prachtaucher (*Gavia arctica*) dort vor. Diese sind besonders empfindlich gegenüber optischen Störungen, z.B. durchfahrende Schiffe. Nach MENDEL & GARTHE (2010)⁵ ist ein Meideradius von 2-4 Kilometern zu fahrenden Schiffen festzustellen. Da die Natura 2000-Gebiete z.T. weniger als 2 Kilometer entfernt vom geplanten Vorhaben liegen, könnten wichtige Areale für europäische Vogelarten, u.a. des Anhang I, verloren gehen.

Die Nordsee und insbesondere das küstennahe Wattenmeer sind von großer Bedeutung für den europäischen Vogelzug. Allein im Wattenmeer rasten jedes Jahr mehr als 10 Millionen Vögel. Rund 60 Millionen Zugvögel überfliegen die Nordsee jedes Jahr. Erhebliche Beeinträchtigungen können sich aufgrund von akustischen sowie visuellen Störungen durch das geplante Vorhaben ergeben. Laut UVP-Bericht Seite 138 überschneidet sich das gestörte Gebiet nicht mit nahe gelegenen Natura-2000-Gebieten (Nordseeküstengebiet und Wattenmeer). Die Auswirkung auf geschützte Vögel wird als leicht negativ (-) bewertet, da ein sehr kleiner Bereich < 1% durch Überwasser- und Unterwasserlärm gestört wird und ausreichende Fluchtmöglichkeiten bestehen. Insgesamt betrachtet führt das geplante Vorhaben aber zu erheblichen negativen Beeinträchtigungen von Natura 2000-Gebieten sowie den dort vorkommenden FFH-Arten und FFH-Lebensraumtypen.

⁵ MENDEL, B. & GARTHE, S. (2010): Kumulative Auswirkungen von Offshore-Windkraftnutzung und Schiffsverkehr am Beispiel der Seetaucher in der Deutschen Bucht. In: Kannen, Schernewski, Krämer, Lange, Janßen & Stybel (eds.): Forschung für ein Integriertes Küstenzonenmanagement: Fallbeispiele Odermündungsregion und Offshore-Windkraft in der Nordsee, Coastline Reports 15 (2010), S. 31 - 44

Verträglichkeit mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie

Die Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie⁶ (MSRL) schafft den Ordnungsrahmen für die notwendigen Maßnahmen aller EU-Mitgliedsstaaten, um bis 2020 einen „guten Zustand der Meeresumwelt“ in allen europäischen Meeren zu erreichen oder zu erhalten. Alle europäischen Meeresanrainerstaaten sind verpflichtet, dies in ihren jeweiligen Meeresregionen umzusetzen.

In der MSRL heißt es: *„Es ist offensichtlich, dass der Druck auf die natürlichen Ressourcen des Meeres und die Inanspruchnahme von Dienstleistungen des Meeresökosystems oft zu hoch sind und dass die Gemeinschaft ihre Belastung der Meeresgewässer verringern muss, und zwar unabhängig davon, wo deren Auswirkungen spürbar werden.“* Das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. würde den Druck auf die natürlichen Ressourcen der Nordsee weiter erhöhen und den Zustand der Nordsee verschlechtern. Somit läuft das geplante Vorhaben den Zielen der MSRL zuwider. Nach der Zustandsbewertung 2018 und der Nicht-Erreichung des Ziels 2020 in einen „guten Zustand der Meeresumwelt“ müssten alle Aktivitäten in der Nordsee reduziert werden, damit es zu keinen weiteren Beeinträchtigungen kommt. Eine Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den Zielen der MSRL ist aus unserer Sicht nicht gegeben.

Fazit

Das geplante Vorhaben führt zu erheblichen negativen Beeinträchtigungen von Natura 2000-Gebieten sowie den dort vorkommenden FFH-Arten und FFH-Lebensraumtypen. Darüber hinaus ist eine Genehmigung weiterer Erdgasbohrungen angesichts der damit einhergehenden immensen Risiken für die Meeresumwelt, des Risikos von Erdbeben, sowie erheblichen Landabsenkungen und einhergehenden Strömungsveränderungen mit unkalkulierbaren Auswirkungen, ihrer Unvereinbarkeit mit den Zielen des Pariser Klimaabkommens sowie des Weltkulturerbes Wattenmeer und der davon umfassten Schutzgebiete nicht zu verantworten. Die zu erwartenden Landabsenkungen können sich weiträumig auf den Inselsockel von Borkum und auch auf das Rückseitenwatt der Insel auswirken. Inselbereiche können absehbar um mehrere Dezimeter großflächig absinken. Das kann gravierende Folgen für den Inselchutz sowie noch verstärkt durch Erdbeben zusätzlich negative Folgen für die vorhandene Bebauung nach sich ziehen.

⁶ RICHTLINIE 2008/56/EG DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 17. Juni 2008 zur Schaffung eines Ordnungsrahmens für Maßnahmen der Gemeinschaft im Bereich der Meeresumwelt (Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie)

Grundwasserstände in Dünentälern können sich verändern, unter Umständen folgen zusätzliche Versalzungen. Wenige Zentimeter reichen aus, die natürliche Vegetation dort dauerhaft zu verändern. Folglich lehnen wir dieses Vorhaben strikt ab.

Unsere Stellungnahmen vom 16.09.2019 in der grenzüberschreitenden UVP des niederländischen Verfahrens und vom 24.11.2020 machen wir über die obigen Ausführungen hinaus vollumfänglich zum Gegenstand auch dieser Stellungnahme. Die Stellungnahmen sind als Anlage beigefügt.

Mit freundlichen Grüßen,

Julia Günther

LabüN GbR

Anlage 1: LabüN Stellungnahme zur grenzüberschreitenden
Umweltverträglichkeitsprüfung ONE-Dyas, Mitteilung über das Vorhaben vom
16.09.2019

Anlage 2: LabüN Stellungnahme zu Richtbohrungen und Vertical Seismic Profiling
von der Plattform N05-A , Mitteilung über das Vorhaben vom 24.11.2020

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR, Große Düwelstr. 28, 30171 Hannover

Gesellschafter:

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

16.09.2019

**Stellungnahme zur grenzüberschreitenden Umweltverträglichkeitsprüfung
 ONE-Dyas N05-A, Mitteilung über das Vorhaben**
 Ihr Zeichen L1.4/L67130/07-07/2019-00001 (LBEG)

Sehr geehrte Damen und Herren,

das Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR (i.F. LabÜN) bedankt sich für die Übersendung der Unterlagen zum ersten Schritt der grenzüberschreitenden Umweltverträglichkeitsprüfung (UVP) zum geplanten Vorhaben Gasgewinnung aus dem Feld N05-A der ONE-Dyas B.V. sowie die Möglichkeit der Stellungnahme. Im Namen seiner Gesellschafterverbände Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND) Landesverband Niedersachsen e.V., Landesverband Bürgerinitiativen Umweltschutz (LBU) Niedersachsen e.V., Naturschutzbund Deutschland (NABU) Landesverband Niedersachsen e.V. sowie Naturschutzverband Niedersachsen e. V. (NVN) gibt das LabÜN zur Mitteilung (Prüfungsplan) über die grenzüberschreitende UVP folgende Stellungnahme ab:

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR | Große Düwelstr. 28 | 30171 Hannover
 Tel: 0511 / 84 86 73 8 -0 | Fax: 0511 / 84 86 73 8 -9 | E-Mail: info@labuen.de
 Internet: www.labuen.de

Seite 1 von 11

1. Bedarfsfrage

Energiewende

Zunächst möchten wir deutlich machen, dass wir an dem Bedarf der Erschließung von neuen Gasfeldern zweifeln.

In der Einladung zu den Öffentlichkeitsbesprechungen für niederländische und deutsche Stakeholder vom 12. August 2019 schreibt die Vorhabenträgerin, sie wolle die niederländische Energiewende, die zum Ziel hat, bis 2050 eine CO₂-neutrale Energieversorgung zu realisieren, unterstützen. Denn während der Energiewende wird weiterhin Gas benötigt. Die niederländische Regierung hat jedoch beschlossen, die Erdgasproduktion in Groningen zu drosseln und 2030 ganz zu beenden (DNHK 2019¹). Der Ausstieg aus der Gasförderung in Groningen hat nicht zur Folge, dass in den anderen niederländischen Gasfeldern mehr produziert wird. Gas gefördert wird dort jedoch weiterhin. Neue Gasfelder wird die niederländische Regierung nicht genehmigen, das machte Wirtschaftsminister Eric Wiebes in einem Schreiben an das Parlament deutlich (energategmbh 2018²). Während der Energiewende werden die Niederlande weiterhin Erdgas aus den kleinen, bereits genehmigten Feldern fördern, es sollen jedoch keine neuen Gasfelder genehmigt werden.

Klimaziele der Niederlande

Es ist fraglich, inwieweit das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. mit den Zielen der niederländischen Regierung übereinstimmt. Denn die Vorhabenträgerin plant zehn bis fünfundzwanzig Jahre lang (abhängig von der Menge des vorhandenen Gases) Erdgas aus dem Feld N05-A sowie möglicherweise aus weiteren Feldern zu fördern. In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, „ONE-Dyas erwartet, dass sich im GEMS-Gebiet noch weitere förderbare Erdgasfelder befinden. Darum startet ONE-Dyas in den kommenden Jahren verschiedene Projekte zur Exploration des tiefen Untergrunds des Gebietes [...]“ (Royal HaskoningDHV 2019, S. 35). Der Mitteilung über das Vorhaben ist jedoch nicht zu entnehmen, wie die ONE-Dyas B.V. mit den Zielen der Regierung, die Erdgasförderung zu verringern und keine neuen Gasfelder zuzulassen, umgeht. In der Umweltverträglichkeitsstudie sollte genau erläutert werden, inwiefern die

Vereinbarkeit des Vorhabens mit den Klimazielen

¹ DNHK (2019): Deutsch-Niederländische Handelskammer/Duits-Nederlandse Handelskamer, Beratung Energie, Erdgas. Aufgerufen am 19.08.2019, <https://www.dnhk.org/beratung/marktinformationen/schwerpunktbranchen/energie/>
² energategmbh (2018): Niederlande: Keine Genehmigung für neue Gasfelder. Aufgerufen am 20.08.2019, <https://www.energategmbh.de/news/183565/niederlande-keine-genehmigungen-fuer-neue-gasfelder>

Vorhabenträgerin eine Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den niederländischen Klimaschutzziele sieht.

Sicherheitsfrage

Der Hauptgrund für das Ende der Gasförderung in Groningen ist die Berücksichtigung der öffentlichen Sicherheit. Die gewaltige Fördermenge hat Spuren im Untergrund hinterlassen. Das Gas, größtenteils Methan, wird aus 3.000 bis 5.000 Meter tiefen, durchlässig-porösen Gesteinsschichten geholt. Darin ist es dicht zusammengedrückt. Beim Anbohren einer solchen Lagerstätte, erhält das Gas ein Ventil und strömt von selbst nach oben. Je mehr Erdgas entweicht, umso mehr lässt der Druck im Gestein nach. Dies führt zu Spannungsänderungen im tiefen Untergrund. Sind die umgebenden Schichten nicht fest genug, kann es sein, dass der Boden nachgibt und sich absenkt. Dies passierte auch in Groningen und führte seit 1986 zu mehr als 1.000 Erdbeben. Nachdem am 8. Januar 2018 in Zeerijp, nur 40 Kilometer von der deutschen Grenze entfernt, die Erde mit einer Stärke von 3,4 auf der Richterskala bebte, entschied Wirtschaftsminister Wiebes aus der Förderung komplett auszusteigen.

Auswirkungen der
Gasförderung in
Groningen

Es ist nicht nachvollziehbar, wie die niederländische Regierung einerseits Gasfelder aufgrund von Risiken für die öffentliche Sicherheit stilllegt und andererseits durch die ONE-Dyas B.V. neue Gasfelder in der Nordsee erschlossen werden sollen.

Mit dem Absenken des Bodens als Folge der Erdgasförderung muss sich auch in der Umweltverträglichkeitsstudie näher auseinandergesetzt werden. In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, *„Die erwartete Bodensenkung, die durch die Erdgasförderung aus den Lagerstätten in der Umgebung des Erdgasfelds N05-A verursacht wird, beträgt im Zeitraum von fünfundzwanzig Jahren einige Zentimeter in der Mitte der Bodensenke.“* (Royal HaskoningDHV 2019, Anhang A11). Diese Formulierung ist sehr ungenau, zudem fehlen Belege für diese Vermutung. Auch in Bezug auf das Erdgasfeld in Groningen versicherten die Unternehmen im Vorfeld, dass es nicht zu erheblichen Bodenabsenkungen mit Risiken für die öffentliche Sicherheit kommen würde. Dass sie mit dieser Annahme falsch lagen, sehen wir heute. In den Niederlanden ist seit Jahren bekannt, dass der Wattenboden durch die Erdgas-Exploration absackt. Dies kann zu Problemen mit der Standfestigkeit der Deiche führen. Eine Gefährdung der öffentlichen Sicherheit aufgrund von falschen Annahmen sollte sich nicht wiederholen.

Bodenabsenkung

Folglich ist näher zu untersuchen, in welchem Ausmaß Absenkungen des Bodens im Fall der geplanten Erdgasförderung im Feld N05-A zu erwarten sind

und welche Auswirkungen dies mit sich bringen würde (u.a. Eintrag von Salzwasser in Grundwasserschichten). Speziell zu betrachten sind Absenkungen des Meeresbodens, die u.a. die Standfestigkeit des angrenzenden Windparks Riffgat gefährden können, aber auch, inwiefern es zu möglichen Absenkungen der nahegelegenen Inseln, v.a. Borkum, kommen kann. Eine Absenkung des Meeresbodens kann wiederum zur Veränderung der Strömungsverhältnisse und der Sedimentation führen. Zudem sind die Auswirkungen hinsichtlich des Erdbebenrisikos zu betrachten. Es sind Studien sowohl zur Vorhersage als auch zum Monitoring im Rahmen des Vorhabens durchzuführen.

2. Relevanz des EU-Umweltrechts

Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie

Die Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie³ (MSRL) schafft den Ordnungsrahmen für die notwendigen Maßnahmen aller EU-Mitgliedsstaaten, um bis 2020 einen „guten Zustand der Meeresumwelt“ in allen europäischen Meeren zu erreichen oder zu erhalten. Alle europäischen Meeresanrainerstaaten sind verpflichtet, dies in ihren jeweiligen Meeresregionen umzusetzen.

Ziele der MSRL

In der MSRL heißt es, *„Es ist offensichtlich, dass der Druck auf die natürlichen Ressourcen des Meeres und die Inanspruchnahme von Dienstleistungen des Meeresökosystems oft zu hoch sind und dass die Gemeinschaft ihre Belastung der Meeresgewässer verringern muss, und zwar unabhängig davon, wo deren Auswirkungen spürbar werden.“* Das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. würde den Druck auf die natürlichen Ressourcen der Nordsee weiter erhöhen und den Zustand der Nordsee verschlechtern. Somit läuft das geplante Vorhaben den Zielen der MSRL zuwider. Folglich muss sich die Vorhabenträgerin in der Umweltverträglichkeitsstudie umfassend mit der Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den Zielen der MSRL auseinandersetzen.

FFH- und Vogelschutzrichtlinie

Weiterhin fordern wir die Erstellung einer FFH-Verträglichkeitsprüfung, da die FFH-Gebiete „Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer“ (2306-301) und „Borkum Riffgrund“ (2104-301) von der Planung betroffen sind. Der „Borkumer Riffgrund“ (als NSG gesichert) stellt aufgrund der Lage im Zirkulationssystem der Nordsee einen wichtigen Trittstein zur Vernetzung benthischer Arten der

Notwendigkeit einer FFH-Verträglichkeitsprüfung

³ RICHTLINIE 2008/56/EG DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 17. Juni 2008 zur Schaffung eines Ordnungsrahmens für Maßnahmen der Gemeinschaft im Bereich der Meeresumwelt (Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie)

mittel- bis grobsandigen Lebensräume in der deutschen Nordsee dar (BfN 2017)⁴. Er vermittelt zwischen den westlichen Teilen der Nordsee und den niedersächsischen FFH-Gebieten im Bereich des ostfriesischen Wattenmeeres und einem angrenzenden Gebiet ähnlicher Struktur auf niederländischer Seite, den „Borkumse Stenen“.

Weitere Natura 2000-Gebiete sind in Form des Vogelschutzgebietes (VSG) „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ (2210-401) betroffen. In der Mitteilung über das geplante Vorhaben heißt es, „ONE-Dyas kann die Notwendigkeit einer Verträglichkeitsprüfung nach der FFH-Richtlinie [...] zum jetzigen Zeitpunkt (noch) nicht ausschließen.“ (Royal HaskoningDHV 2019, S. 23). Da eine unmittelbare Betroffenheit der FFH-Gebiete durch das geplante Vorhaben vorliegt, gibt es keinerlei Gründe auf eine FFH-Verträglichkeitsprüfung verzichten zu können. Bei einer FFH-Verträglichkeitsprüfung wären insbesondere die Anhang II-Arten Kegelrobbe (*Halkiobroerus grypus*, zusätzlich Anhang V), Seehund (*Phoca vitulina*, zusätzlich Anhang V) und Schweinswal (*Phocoena phocoena*, zusätzlich Anhang IV) zu berücksichtigen. Die Erhaltung und Wiederherstellung eines günstigen Erhaltungszustandes dieser Arten und ihrer Habitate gehört zu den Zielen der genannten FFH-Gebiete.

Forderung nach
FFH-Verträglich-
keitsprüfung

Bei Schweinswalen handelt es sich zudem um eine Art, die besonders empfindlich auf akustische Störungen reagiert. Sie sind nicht nur während der Reproduktionsphase, sondern prinzipiell das ganze Jahr über anfällig gegenüber akustischen Störungen, die z.B. durch den Unterwasserschall infolge der Bohrarbeiten verursacht werden. Im Bereich des geplanten Vorhabens befinden sich Konzentrationsbereiche von Schweinswalen (BfN 2004⁵). Die Planung des Vorhabens im unmittelbaren Umfeld von Schwerpunktorkommen von Schweinswalen ist nicht mit den Erhaltungszielen vereinbar. In der FFH-Verträglichkeitsprüfung sowie in der Umweltverträglichkeitsstudie ist umfassend auf die Auswirkungen des geplanten Vorhabens auf den Schweinswal einzugehen.

Auswirkungen auf
Schweinswale

Weiterhin sind im Rahmen der Umweltverträglichkeitsstudie Untersuchungen zu aktuellen Vorkommen von europäischen Vogelarten durchzuführen (Brut- und Zug-/Rastvogelkartierungen). Bei den Natura 2000-Gebieten handelt es

Auswirkungen auf
die Avifauna

⁴ BfN (2017): Begründung "Verordnung über die Festsetzung des Naturschutzgebietes „Borkum Riffgrund“ vom 22. September 2017 (BGBl. I S. 3395)", B Besonderer Teil, zu § 3 Schutzzweck, Absatz 4, Nummer 4.

⁵ BfN (2004): Schutzgebietskarten der Nord- und Ostsee. Aufgerufen am 22.08.2019, <https://www.bfn.de/themen/meeresnaturschutz/downloads/schutzgebietskarten-der-nord-und-ostsee.html>

sich um den Küstenbereich der Nordsee mit Salzwiesen, Wattflächen, Sandbänken, flachen Meeresbuchten und Düneninseln. Zudem ist eine Sandbank (LRT 1110) mit riffartigen Teilbereichen (LRT 1170) u. hoher Habitat- u. Strukturvielfalt vorhanden. Die Schutzgebiete stellen für viele Brut- und Zugvögel ein wichtiges Nahrungsgebiet dar. U.a. kommen die Anhang I-Arten Sterntaucher (*Gavia stellata*) und Prachtaucher (*Gavia arctica*) dort vor. Diese sind besonders empfindlich gegenüber optischen Störungen, z.B. durch fahrende Schiffe. Nach MENDEL & GARTHE (2010)⁶ ist ein Meideradius von 2-4 Kilometern zu fahrenden Schiffen festzustellen. Da die Natura 2000-Gebiete z.T. unter 2 Kilometern entfernt vom geplanten Vorhaben liegen, könnten wichtige Areale für europäische Vogelarten, u.a. des Anhang I, verloren gehen. In der Umweltverträglichkeitsstudie muss die Vorhabenträgerin sich umfassend mit dieser Problematik auseinandersetzen.

In Bezug auf die Avifauna muss zudem untersucht werden, welche Auswirkungen das geplante Vorhaben insgesamt auf den Vogelzug hat. Die Nordsee und insbesondere das küstennahe Wattenmeer sind von großer Bedeutung für den europäischen Vogelzug. Allein im Wattenmeer rasten jedes Jahr mehr als 10 Millionen Vögel. Rund 60 Millionen Zugvögel überfliegen die Nordsee jedes Jahr. Erhebliche Beeinträchtigungen können sich aufgrund von akustischen sowie visuellen Störungen durch das geplante Vorhaben ergeben. Die Auswirkungen des geplanten Vorhabens auf den Vogelzug müssen in der Umweltverträglichkeitsstudie besondere Beachtung finden.

Auswirkungen auf den Vogelzug

„Borkumse Stenen“

Die geplante Bohrplattform im niederländischen Teil der Nordsee befindet sich im Gebiet „Borkumse Stenen“, bei dem es sich um Sandbänke und Riffe mit besonderem ökologischem Wert handelt (Planungsgruppe grün 2018⁷), welche im ökologischen Zusammenhang mit dem „Borkumer Riffgrund“ auf deutscher Seite zu betrachten sind. Gebiete mit besonderem ökologischem Wert sollen in Zukunft, wenn ein entsprechendes Vorkommen wertgebender FFH-Lebensraumtypen vorhanden ist, als Natura 2000-Gebiet ausgewiesen werden. Ein Forschungsprojekt zur Schutzwürdigkeit der „Borkumse Stenen“ hat zwischen

Gebiet mit besonderem ökologischem Wert

⁶ MENDEL, B. & GARTHE, S. (2010): Kumulative Auswirkungen von Offshore-Windkraftnutzung und Schiffsverkehr am Beispiel der Seetaucher in der Deutschen Bucht. In: Kannen, Schernewski, Krämer, Lange, Janßen & Stybel (eds.): Forschung für ein integriertes Küstenzonenmanagement: Fallbeispiele Odermündungsregion und Offshore-Windkraft in der Nordsee, Coastline Reports 15 (2010), S. 31 - 44

⁷ Planungsgruppe grün (2018): NeuConnect – HGÜ-Verbindung Vereinigtes Königreich-Deutschland, Vergleichende umweltfachliche Betrachtung von Trassenkorridoren. Stand: 21.02.2018.

2011 und 2014 stattgefunden. Ausreichend FFH-Lebensraumtypen konnten nachgewiesen werden, sodass sich das Gebiet als Natura 2000-Gebiet eignet (Bos et al. 2014⁸). Bei dem nachgewiesenen Lebensraumtyp (LRT) handelt es sich um den LRT-1170 (Riffe). In dem Gutachten von Bos et al. wird angenommen, dass sich im gesamten Gebiet der „Borkumse Stenen“ 1.980 ha des LRT-1170 befinden (Bos et al. 2014). Dabei handelt es sich um ein abiotisches Riff, das mit einer ausgedehnten Riffgemeinschaft von Hartsubstratarten bewachsen ist.

In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, *„Die Zentralregierung prüft derzeit, ob die Schließung politisch gewährleistet werden kann, indem das Gebiet Borkumse Stenen als eigenständiges Natura-2000- oder EMR-Gebiet ausgewiesen wird.“* (S. 10). Das geplante Vorhaben würde der möglichen Ausweisung als Natura 2000-Gebiet entgegenstehen. Zudem ist angesichts des Ergebnisses des o.g. Gutachtens zu vermuten, dass es sich bei dem Gebiet „Borkumse Stenen“ um ein potenzielles FFH-Gebiet handelt. Potenzielle FFH-Gebiete sind angemessen zu schützen, sodass gewährleistet ist, dass die Verwirklichung der Ziele der Erhaltung der natürlichen Lebensräume sowie der wild lebenden Tiere und Pflanzen nicht gefährdet wird. Da das Gutachten von Bos et al. ein großflächiges Vorkommen des LRT-1170 bestätigt und dem Gebiet einen besonderen ökologischen Wert zuweist, ist diesem Gebiet ein angemessener Schutz zukommen zu lassen.

Potenzielles FFH-Gebiet

Somit ist das Gebiet „Borkumse Stenen“ vor nachhaltigen Beeinträchtigungen wie der Nutzung zur Erdgasförderung zu schützen, die verhindern würden, dass es für eine Meldung oder Aufnahme in die Gemeinschaftsliste nicht mehr in Frage kommt. Damit ist eine Erdgasförderung mit der Errichtung einer Plattform in dem geplanten Gebiet nicht zulässig.

Das Gebiet „Borkumse Stenen“ ist aufgrund seiner Eignung als Natura 2000-Gebiet und seiner möglicherweise zukünftigen Ausweisung als solches, von Vorhaben zur Förderung von Erdgas freizuhalten, um nicht bereits vor der Ausweisung als Natura 2000-Gebiet die Realisierung der Schutzziele unmöglich zu machen.

⁸ Bos, O.G.; GLORIUS, S.T.; COOLEN, J.W.P.; CUPERUS, J.; WEIDE, B.E. VAN DER; AGUERA GARCIA, A.; LEEUWEN, P.W. VAN; LENGKEEK, W.; BOUMA, S.; HOPPE, M. VAN; PELT-HEERSCHAP, H.M.L. VAN (2014): Natuurwaarden Borkumse Stenen: project aanvullende beschermde gebieden.

3. Bau- und betriebsbedingte Auswirkungen

Lichtimmissionen

In der Mitteilung über das geplante Vorhaben werden Luft- und Lichtverschmutzung durch das „Abfackeln“ von Gas als Auswirkung der Explorationsbohrungen beschrieben. In der Mitteilung heißt es, *„Eine weitere wichtige Auswirkung wird durch das Abfackeln von Erdgas während der Tests der Bohrungen verursacht. Vor allem Vögel können durch die Flammen die Orientierung verlieren. Die Auswirkungsreichweite beträgt etwa fünf Kilometer.“* (S. 40). Innerhalb dieser 5 Kilometer liegen mehrere Schutzgebiete (Natura 2000-Gebiete, NSG). Die Schutzgebiete stellen für viele Brut- und Zugvögel ein wichtiges Nahrungsgebiet dar.

Es sollte somit im Rahmen der Umweltverträglichkeitsstudie geprüft werden, ob auf Gasabfackelung verzichtet werden kann. Das Abfackeln von brennbaren gasförmigen Stoffen bei der Erdgasförderung darf aus immissionsschutzrechtlichen Aspekten nur dann erfolgen, wenn andere Nutzungsmöglichkeiten ausscheiden. Mit verbesserten Motoren oder auch ganz anderen technischen Ansätzen – beispielsweise mit Dampfturbinen – könnte solches Gas jedoch genutzt werden. Technische Alternativen zur Gasabfackelung sind von der Vorhabenträgerin zu prüfen.

Sind technische Varianten nicht umsetzbar, ist überflüssiges Gas nur planmäßig tagsüber zu verbrennen, wenn das Aufleuchten nicht zu einer erheblichen Irritation von Vögeln führt. Insgesamt sollte das Abfackeln aufgrund der damit einhergehenden o.g. Auswirkungen vermieden werden.

Rund 60 Millionen Zugvögel überfliegen die Nordsee jedes Jahr. Bei bestimmten Wetterbedingungen werden sie vom Licht der Bohrseln angezogen. Die Vögel kreisten dann ziellos um die Plattformen oder landen auf ihnen. Viele sind anschließend zu schwach um weiterzufliegen und werden durch den Aufprall verletzt oder gar getötet.

Folglich ist in der Umweltverträglichkeitsstudie die Vermeidung von Irritationen der Zugvögel aufgrund der Beleuchtung der Plattform durch die Verwendung einer schonenden Beleuchtung zu prüfen. Der größte Erdgas-Produzent in den Niederlanden, die Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM), und Philips haben ein Beleuchtungssystem (spezielle Leuchtstoff- und Hochdruckentladungslampen) für Bohrplattformen in der Nordsee entwickelt. Dieses strahlt lediglich einen bestimmten Teil des sichtbaren Lichtspektrums ab, was zur

Gasabfackelung

Beleuchtung der Plattform

Folge hat, das die dadurch erzeugte Lichtfarbe die über die Nordsee fliegenden Vögel nicht mehr ablenkt und ihre Orientierung behindert. Dieses Beleuchtungssystem ist auch auf der geplanten Plattform zu verwenden.

Verschmutzung durch Schadstoffe

In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, „Bei bestimmten Teilen des Bohrlochs kann es jedoch notwendig sein, eine ölhaltige Spülflüssigkeit („Oil Based Mud“) zu verwenden.“ (S. 17). Wir befürchten negative Auswirkungen im Falle des Austretens dieser ölhaltigen Spülflüssigkeit in die Nordsee.

Bohrspülung und weitere Betriebsmittel

Umweltschadstoffe können bei Seehunden zu Beeinträchtigungen des Immunsystems führen (Ross et al. 1996⁹), sodass die Ursache für Infektionen häufig in der Meeresverschmutzung zu suchen ist. Vor allem durch die Öl- und Gasgewinnung ist über die nordseeweiten (diffusen) Belastungen hinaus mit zusätzlichen Schadstoffbelastungen zu rechnen.

In der Umweltverträglichkeitsstudie ist näher auf diese Problematik einzugehen. Insgesamt ist zu gewährleisten, dass sämtliche Betriebsmittel weder im Regelbetrieb noch im Falle eines Störfalls in die Umwelt und insbesondere in die Nordsee gelangen können.

Akustische und visuelle Störungen

Visuelle Störungen durch Schiffe und Hubschrauber treten im Zusammenhang mit einer ganzen Reihe von Nutzungen auf, vor allem mit der Schifffahrt, der Fischerei sowie dem Bau und Betrieb von Windparks und der Gewinnung von Erdöl und Erdgas. Das großräumige Auftreten dieser Nutzungen, aber auch die je nach Vogelart teilweise recht hohe Empfindlichkeit, machen die visuellen Störungen zu einem der bedeutsamsten Wirkfaktoren für Seevögel in der Nordsee. Neben den visuellen Störungen kommt es durch Schiffs- und Hubschrauberbewegungen aber auch zu akustischen Störungen (Verlärmung), die sowohl erhebliche Beeinträchtigungen auf Vögel als auch auf Meeressäuger zur Folge haben. Der negative Einfluss von Lärm auf Unterwassertiere wie Schweinswale, Fische und Wirbellose ist unumstritten.

Schiffs- und Flugverkehr

Weiterhin muss die Umweltverträglichkeitsstudie die kumulativen Belastungen des Schall- und Lärmeintrags unter Wasser vor Ort berücksichtigen. Dies darf aber nicht nur – wie in der vorliegenden Mitteilung über das Vorhaben beschrieben – die Kumulierung der einzelnen Eingriffe des Vorhabens umfassen

Kumulative Belastungen

⁹ ROSS, P. S., DE SWART, R. L., ADDISON, R. F., VAN LOVEREN, H., VOS, J. G. & OSTERHAUS, A. D. M. E. (1996): Contaminant-induced immunotoxicity in harbour seals: wildlife at risk? *Toxicology* 112: 157-169.

(z.B. Bohrlärm und Schalleintrag durch 3D-Seismik), sondern muss alle Nutzungen berücksichtigen, die das betreffende Gebiet belasten. Erwähnt werden im vorliegenden Dokument Sandgewinnung, Offshore-Windparks, ein Militärlübungsgebiet, Erdöl- und Erdgasplattformen, Rohrleitungen und Seekabel. Zusätzlich ist der Schiffsverkehr zu berücksichtigen, sowohl der bereits bestehende als auch der zusätzliche durch den Bau und Betrieb der Erdgasplattform sowie der weiteren Vorhaben.

Alle oben genannten Nutzungen tragen Schall in die Meeresumwelt ein, sowohl impulsiv als auch kontinuierlich. Es ist inzwischen unumstritten, dass Unterwasserschall und Lärm negative Auswirkungen auf marine Säugetiere, aber auch auf Fische und Wirbellose hat^{10,11}. Das geplante Vorhaben wird weiteren Schall in das Gebiet eintragen.

Der stärkste Schalleintrag innerhalb dieses Vorhabens erfolgt voraussichtlich durch die seismischen 3D-Untersuchungen. Auf Seite A3 des Anhangs 1 wird beschrieben, dass der Umfang der seismischen 3D-Untersuchungen so angepasst wurde, dass die Aktivität keine erheblichen Auswirkungen auf die Erhaltungsziele für Natura-2000-Gebiete hat. Diese Aussage muss in der Umweltverträglichkeitsstudie mit Daten und Fakten hinterlegt werden. Hierbei darf auch nicht nur die FFH-Richtlinie als Richtwert dienen, sondern ebenso die Ziele der MSRL und dem Erhalt des Wattenmeers als UNESCO Weltkulturerbe.

Seismische
3D-Untersuchungen

In der Umweltverträglichkeitsstudie sind die Auswirkungen des durch das geplante Vorhaben hervorgerufenen Schiff- und Flugverkehrs auf die Avifauna sowie auf Unterwassertiere zu untersuchen. Es muss sichergestellt werden, dass möglichst unproblematische Routen gewählt werden.

4. Großschadensereignisse/Störfälle

Täglich gelangen durch die Förderpraxis große Mengen Öl und ölbasierte Kraftstoffe in die Ozeane. Allein in der Nordsee und dem angrenzenden Nordostatlantik sind mehr als 740 Öl- und Gasplattformen in Betrieb. Immer wieder gibt es kleine Störfälle. Zwischen 2012 und 2017 wurden in Niedersachsen 130 Störfälle bei der Erdgasförderung gemeldet. Hierbei handelte es sich zum Großteil

Störfälle bei der
Erdgasförderung

¹⁰ Weigart, L. 2018. The impact of ocean noise pollution on fish and invertebrates. Report for OceanCare, Switzerland.

¹¹ HELCOM 2019. Noise sensitivity of animals in the Baltic Sea. Baltic Sea Environment Proceedings N° 167

um den Austritt von benzolhaltigem Lagerstättenwasser, das Boden und Wasser verseucht hat oder um Erdbeben.

Störfälle und insbesondere Großschadensereignisse, wie z.B. Blow-outs, Einleitungen von Schadstoffen und Kollisionen von Schiffen mit der Plattform, können für die Nordsee verheerende Folgen haben. Erhebliche Auswirkungen auf Bestandsniveau sind in Bezug auf Vögel, Meeressäuger und Fische nicht auszuschließen.

Wir sehen es als notwendig an, dass detaillierte Notfallmaßnahmen innerhalb eines strategischen Notfallplans für Großschadensereignisse ausgearbeitet werden. Zudem muss in der Umweltverträglichkeitsstudie auch die Vermeidung von kleineren Störfällen, aber auch der mögliche Eintritt dieser sowie deren Auswirkungen und der Umgang mit diesen thematisiert werden.

5. Fazit

Das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. steht im Widerspruch zu der laufenden Energiewende mit einem verstärkten Ausbau der erneuerbaren Energien. Außerdem würde das geplante Vorhaben zu erheblichen negativen Beeinträchtigungen von Natura 2000-Gebieten sowie den dort vorkommenden FFH-Arten und FFH-Lebensraumtypen führen. Folglich lehnen wir dieses rückwärtsgewandte Vorhaben ab.

Darüber hinaus unterstützen wir die separat eingereichte Stellungnahme des BUND Bundesverbands inhaltlich in vollem Umfang, soweit sich keine Widersprüche zu den oben gemachten Ausführungen ergeben.

Mit freundlichen Grüßen,

Carina Kiki

LabÜN GbR

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR, Wilhelmshavener Str. 14, 30167 Hannover

Gesellschafterverbände:

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
Postfach 1153
38669 Clausthal-Zellerfeld

per Email an: phillip.lepa@lbeg.niedersachsen.de

24.11.2020

Stellungnahme zu Richtbohrungen und Vertical Seismic Profiling von der Plattform N05-A

Hier: Schriftliches Scoping-Verfahren zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG

Ihr Zeichen L1.4/L67130/07-07/2019-0004/040

Sehr geehrte Damen und Herren,

das Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR (LabÜN) bedankt sich für die Übersendung der Unterlagen sowie die Möglichkeit der Stellungnahme. Im Namen seiner Gesellschafterverbände Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND) Landesverband Niedersachsen e.V., Landesverband Bürgerinitiativen Umweltschutz (LBU) Niedersachsen e.V., Naturschutzbund Deutschland (NABU) Landesverband Niedersachsen e.V. sowie Naturschutzverband Niedersachsen e. V. (NVN) gibt das LabÜN folgende Stellungnahme ab:

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR | Wilhelmshavener Str.14| 30167 Hannover
Tel: 0511 / 84 86 73 8 -0 | Fax: 0511 / 84 86 73 8 -9 | E-Mail: info@labuen.de
Internet: www.labuen.de

Zunächst möchten wir deutlich machen, dass wir an dem Bedarf der Erschließung von neuen Gasfeldern in der Nordsee zweifeln und das Vorhaben ablehnen.

Die niederländische Energiewende hat zum Ziel bis 2050 eine CO₂-neutrale Energieversorgung zu realisieren. Während der Energiewende wird allerdings weiterhin Gas benötigt. Die niederländische Regierung hat jedoch beschlossen, die Erdgasproduktion in Groningen zu drosseln und 2030 ganz zu beenden. (DNHK 2019¹). Der Ausstieg aus der Gasförderung in Groningen hat nicht zur Folge, dass in den anderen niederländischen Gasfeldern mehr produziert wird. Gas gefördert wird dort jedoch weiterhin. Neue Gasfelder wird die niederländische Regierung nicht genehmigen, das machte Wirtschaftsminister Eric Wiebes in einem Schreiben an das Parlament deutlich (energategmbh 2018²). Während der Energiewende werden die Niederlande weiterhin Erdgas aus den kleinen, bereits genehmigten Feldern fördern. Es sollen jedoch keine neuen Gasfelder genehmigt werden.

Es ist fraglich, inwieweit das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. mit den Zielen der niederländischen Regierung übereinstimmt. Denn die Vorhabenträgerin plant zehn bis fünfundzwanzig Jahre lang (abhängig von der Menge des vorhandenen Gases) Erdgas aus dem Feld NOS-A sowie möglicherweise aus weiteren Feldern zu fördern. In der Mitteilung über das Gesamtvorhaben (Beteiligung zur grenzüberschreitenden UVP im Jahr 2019) hieß es, *„ONE-Dyas erwartet, dass sich im GEMS-Gebiet noch weitere förderbare Erdgasfelder befinden. Darum startet ONE-Dyas in den kommenden Jahren verschiedene Projekte zur Exploration des tiefen Untergrunds des Gebietes [...]“* (Royal HaskoningDHV 2019, S. 35). Der Mitteilung über das Gesamtvorhaben war jedoch nicht zu entnehmen, wie die ONE-Dyas B.V. mit den Zielen der Regierung, die Erdgasförderung zu ver-

¹ DNHK (2019): Deutsch-Niederländische Handelskammer/Duits-Nederlandse Handelskamer, Beratung Energie, Erdgas. Aufgerufen am 19.08.2019, <https://www.dnhk.org/beratung/marktinformationen/schwerpunktbranchen/energie/>

² energategmbh (2018): Niederlande: Keine Genehmigung für neue Gasfelder. Aufgerufen am 20.08.2019, <https://www.energategmessenger.de/news/183565/niederlande-keine-genehmigungen-fuer-neue-gasfelder>

ringern und keine neuen Gasfelder zuzulassen, umgeht. Es ist also fraglich, inwiefern das Vorhaben mit den Klimaschutzzielen der deutschen und niederländischen Regierungen sowie der EU vereinbar ist, da angesichts der in Paris abgestimmten Klimaziele weitere Erdgasbohrungen nicht mehr zulässig sind. Es sollte ein Ausstieg aus der Förderung fossiler Energieträger umgesetzt und in die Forschung und Entwicklung alternativer Energien investiert werden. Daher sollte im Rahmen der Klimaschutzziele genau erläutert werden, inwiefern die Vorhabenträgerin eine Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den niederländischen, deutschen und EU-Klimaschutzzielen sieht.

Weiterhin wurde in der nun vorgelegten Scoping-Unterlagen für das Planfeststellungsverfahren nach deutschem Recht die seit 1978 zwischenstaatlich trilaterale Zusammenarbeit (TWSC) zwischen Dänemark, Deutschland und den Niederlanden zum Schutz des Wattenmeeres gänzlich außen vorgelassen. Alle fachlichen und vereinbarten Aussagen, bzw. Zielaussagen zum Schutz des Wattenmeeres, z.B. im trilateralen Wattenmeerplan und in den verschiedenen Joint Declarations (Gemeinsame Erklärung der Umweltminister), wurden nicht mit in das Prüfzenario einbezogen. Es ist zwar zutreffend, dass diese trilateralen Vereinbarungen nicht mit sonstigem nationalen Recht (z.B. NLP-Recht, FFH- oder MSRL-Richtlinie) zu vergleichen sind, gleichwohl haben sie eine untergeordnete Verbindlichkeit und sind deshalb mit in die Betrachtung einzubeziehen.

Zudem gehört das gesamte Wattenmeer seit 2014 zum UNESCO Weltkulturerbe und besitzt hinsichtlich der geologischen und ökologischen Prozesse als auch seiner Bedeutung für den Erhalt der biologischen Vielfalt eine weltweit herausragende Bedeutung. Diese für die Anerkennung relevanten Kriterien finden ebenfalls keinerlei Betrachtung in der Unterlage. Aus dem UVP-Bericht muss hervorgehen, dass sich mit der Frage der Vereinbarkeit des Vorhabens mit den im Weltkulturerbegebiet relevanten Kriterien auseinandergesetzt wurde.

Dies vorangestellt, äußern wir uns zur vorgelegten Scoping-Unterlage wie folgt. Alle weiteren Äußerungen zur Scopingunterlage erfolgen für den Fall, dass dennoch an dem Vorhaben festgehalten wird und unter dem Vorbehalt der Vorhabenablehnung unsererseits.

Veranlassung

Das gesamte Projekt zur Erschließung des Gasfeldes N05-A besteht laut Aussage der Scoping-Unterlage aus mehreren einzelnen Teilprojekten. Neben dem hier gegenständlichen bergrechtlichen Planfeststellungsverfahren wird auf S. 4 u.a. auch die Kabelverlegung für die Stromversorgung zum Offshore-Windpark Riffgatt als Teilprojekt benannt. Da wir bzgl. eines Genehmigungsverfahrens hierzu bisher keine Informationen erhalten haben, weisen wir darauf hin, dass der Offshore-Windpark ebenfalls im Niedersächsischen Küstenmeer liegt und bitten daher um Beteiligung in dem dafür vorgesehenen Genehmigungsverfahren. Sollte hier eine andere Behörde als das LBEG verfahrensführend sein, bitten wir um entsprechende Weitergabe dieser Information.

Zudem ist die Aussage falsch, dass dem vorliegenden Scopingpapier ein Entwurf eines Rahmenbetriebsplans beigelegt sei. Nach telefonischer Auskunft des LBEG gegenüber dem BUND liegt dieser derzeit noch nicht vor. Ohne genaue Kenntnis darüber, was genau geplant ist, ist keine abschließende Stellungnahme und Einschätzung möglich. Daher behalten wir uns Ergänzungen zu unserer Stellungnahme vor.

Auf Seite 5 der Scopingunterlage wird beschrieben, dass ausschließlich Abschnitte der Richtbohrungen und zugehörigen seismischen Untersuchungen, die im Bereich der Bundesrepublik Deutschland liegen, Bestandteil der Unterlage seien und alle weiteren Teilprojekte unter das niederländische Genehmigungsverfahren fallen. Wir weisen darauf hin, dass im Falle von Unterwasserlärm unbedingt dessen grenzüberschreitende Wirkung mit einbezogen werden muss. Der im niederländischen Teil entstehende Lärm wird auch die Schweinswale, die sich in deutschen Gewässern aufhalten, beeinträchtigen.

Raum- und Projektbeschreibung

Auf Seite 13 der Scopingunterlage ist zu entnehmen, dass innerhalb des niedersächsischen Küstenmeeres der Bundesrepublik Deutschland maximal zwölf Bohrungen (primär und alternativ) durchgeführt werden. Die derzeitigen Planungen

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR | Wilhelmshavener Str.14 | 30167 Hannover
Tel: 0511 / 84 86 73 8 -0 | Fax: 0511 / 84 86 73 8 -9 | E-Mail: info@labuen.de
Internet: www.labuen.de

und nachfolgenden Ausführungen basieren jedoch auf den geplanten acht primären Richtbohrungen. Die Planungen und Ausführungen müssen auch bereits jetzt die Alternativbohrungen mit einbeziehen, wenn diese bereits im jetzigen Verfahren mit genehmigt werden sollen. Daher fordern wir, dass auch die Alternativbohrungen mit gleicher Intensität zu den Primärbohrungen im UVP-Bericht betrachtet werden müssen. Andernfalls ist dazu später ein zusätzliches Genehmigungsverfahren durchzuführen.

Übersicht der zu erwartenden Auswirkungen

Die Übersicht der wesentlichen umweltrelevanten Aspekte (Tabelle 2 und Tabelle 3, S.20) muss aus unserer Sicht ergänzt werden.

Bau-, anlage- und betriebsbedingte Auswirkungen durch die geplanten Richtbohrungen zur Abteufung des Gasfeldes N05:

Baubedingt können durch die Bohrtätigkeit, neben der Inanspruchnahme von Gesteinen, auch Beeinträchtigungen des Meeresuntergrundes, Unterwasserlärm durch Schiffe und Schallemissionen, einhergehend mit der Störung und Vertreibung von marinen Säugern, Fischen, Benthos und Vögeln, sein.

Betriebsbedingte Auswirkungen sind bei der Förderung des Gases auch die Folgen der Auswirkungen von Meeresbodenabsenkung und Erdbeben. Auch diese müssen hier benannt und im UVP-Bericht eingehend betrachtet werden.

Was den Rückbau betrifft ist es unvorstellbar, dass keinerlei Auswirkungen wie z.B. Schall, Erschütterungen, keine Gefahr des Austretens von Chemikalien erwartet werden. Im UVP-Bericht ist daher näher darauf einzugehen, wie der Rückbau erfolgt und mit welchen Auswirkungen zu rechnen ist.

Die Verschmutzung der Nordsee durch Schadstoffe (z.B. durch ölhaltige Spülflüssigkeiten) ist eine weitere Auswirkung des Vorhabens. Umweltschadstoffe können bei Seehunden zu Beeinträchtigungen des Immunsystems führen

(Ross et al. 1996³), sodass die Ursache für Infektionen häufig in der Meeresverschmutzung zu suchen ist. Vor allem durch die Öl- und Gasgewinnung ist über die nordseeweiten (diffusen) Belastungen hinaus mit zusätzlichen Schadstoffbelastungen zu rechnen. Im UVP-Bericht ist näher auf diese Problematik einzugehen. Insgesamt ist zu gewährleisten, dass sämtliche Betriebsmittel weder im Regelbetrieb noch im Falle eines Störfalls in die Umwelt und insbesondere in die Nordsee gelangen können.

Bau-, anlage- und betriebsbedingte Auswirkungen durch die geplanten VSP's:

Als potentielle Auswirkungen der betriebsbedingten Durchführung der Seismik werden Störungen und Vertreiben von marinen Säugern, Fischen, Benthos und Vögeln in der Scopingunterlage angegeben. Ergänzend muss angegeben werden, welche Auswirkungen mit der Vertreibung und Störung einhergehen.

Neben den Schallemissionen müssen auch visuelle Störungen und Unterwasserlärm durch Schiffe und Hubschrauber, die im Zusammenhang mit einer ganzen Reihe von Nutzungen auftreten, betrachtet werden, vor allem mit der Schifffahrt, der Fischerei sowie dem Bau und Betrieb von Windparks und der Gewinnung von Erdöl und Erdgas. Das großräumige Auftreten dieser Nutzungen, aber auch die je nach Art (Vogel und Schweinswale) hohe Empfindlichkeit, machen die visuellen und lärmbedingten Störungen zu den bedeutsamsten Wirkfaktoren in der Nordsee.

Wirkfaktor Richtbohrungen

Mit dem Absenken des Bodens als Folge der Erdgasförderung muss sich im UVP-Bericht näher auseinandergesetzt werden. In den Niederlanden ist seit Jahren bekannt, dass der Wattenboden durch die Erdgas-Exploration absackt. Dies kann u.a. zu Problemen mit der Standfestigkeit der Deiche führen. Folglich ist näher zu untersuchen, in welchem Ausmaß Absenkungen des Bodens im Fall der

³ ROSS, P. S., DE SWART, R. L., ADDISON, R. F., VAN LOVEREN, H., VOS, J. G. & OSTERHAUS, A. D. M. E. (1996): Contaminant-induced immunotoxicity in harbour seals: wildlife at risk? *Toxicology* 112: 157-169.

geplanten Erdgasförderung im Feld N05-A zu erwarten sind und welche Auswirkungen dies mit sich bringen würde (u.a. Eintrag von Salzwasser in Grundwasserschichten). Zudem führen die Bohrungen bzw. Alternativen sehr nah an bzw. unter den Windpark Riffgat. Zu betrachten sind daher auch Absenkungen des Meeresbodens, die u.a. die Standfestigkeit des angrenzenden Windparks Riffgat gefährden können. Darüber hinaus ist zu betrachten, inwiefern es zu möglichen Absenkungen der nahegelegenen Inseln, v.a. Borkum, kommen kann.

Eine Absenkung des Meeresbodens kann wiederum zur Veränderung der Strömungsverhältnisse und der Sedimentation führen. Auch dies muss im UVP-Bericht dargelegt werden.

Da Erdbeben nicht ausgeschlossen sind, müssen auch die diesbezüglichen Risiken betrachtet werden. Daher sind weitere mögliche Störfallszenarien, dies gilt auch für mögliche Auswirkungen auf die Inseln, Deiche und den Windpark Riffgat, sowohl zur Vorhersage als auch zum Monitoring im Rahmen des Vorhabens, mit zu betrachten.

Aus unserer Sicht genügt es nicht die Ergebnisse der Prognosen der Absenkung des Meeresbodens sowie die Analyse der Wahrscheinlichkeit eines Erdbebens infolge der Gasförderung im Rahmen der Ausarbeitung des UVP-Berichts darzustellen. Es muss dargelegt werden, welche Auswirkungen durch eine mögliche Absenkung des Meeresbodens und Erdbeben auf die einzelnen Schutzgüter zu erwarten sind.

Wirkfaktor Vertical Seismic Profiling (VSP)

Im UVP-Bericht müssen die kumulativen Belastungen des Schall- und Lärmeintrags unter Wasser vor Ort berücksichtigt werden. Dies darf aber nicht nur die Kumulierung der einzelnen Eingriffe des Vorhabens umfassen (z.B. Bohrlärm und Schalleintrag durch Seismik), sondern muss alle Nutzungen berücksichtigen, die das betreffende Gebiet belasten. Erwähnt werden im vorliegenden Dokument auf Seite 4 der Scopingunterlage der Bau, Anlage und Betrieb der Plattform, Kabelverlegung für die Stromversorgung zum Offshore-Windpark Riffgat, Abteufen der Bohrungen und die teilweise seismische Erkundung ihres Verlaufs,

sowie Bau, Anlage und Betrieb der Erdgasleitung. Zusätzlich ist der Schiffsverkehr zu berücksichtigen, sowohl der bereits bestehende, als auch der zusätzliche durch den Bau und Betrieb der Erdgasplattform, sowie der weiteren Vorhaben.

Alle oben genannten Nutzungen tragen Schall in die Meeresumwelt ein, sowohl impulsiv als auch kontinuierlich. Es ist inzwischen unumstritten, dass Unterwasserschall und Lärm negative Auswirkungen auf marine Säugetiere, aber auch auf Fische und Wirbellose, hat.^{4,5} Das geplante Vorhaben wird weiteren Schall in das Gebiet eintragen.

Der stärkste Schalleintrag innerhalb dieses Vorhabens erfolgt voraussichtlich durch die seismischen Untersuchungen. Auf Seite 23 der Scopingunterlage wird beschrieben, dass die definierten Grenzwerte im Schallschutzkonzept des BMU 2013⁶ eingehalten werden. Diese Aussage muss im UVP-Bericht mit Daten und Fakten genauestens hinterlegt werden. Hierbei darf auch nicht nur die FFH-Richtlinie in Bezug auf die Verträglichkeit mit den Erhaltungszielen der FFH-Gebiete „Borkum Riffgrund“ (als NSG gesichert) und „Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer“ sowie das NSG „Borkum Riff“ und das EU-VSG „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ mit ihren wertgebenden Arten als Richtwert dienen, sondern ebenso die Ziele der MSRL und dem Erhalt des Wattenmeers als UNESCO Weltnaturerbe.

Wir weisen darauf hin, dass es die Möglichkeit gibt, Lärmeintrag durch Seismic-While Drilling (SWD) VSPs zu verringern, indem der Lärm von der Bohrkronen als Lärmquelle genutzt wird. Wir fordern, dass diese Möglichkeit beachtet und geprüft wird. Die Auswirkungen und Folgen des VSP müssen im UVP-Bericht genauestens betrachtet werden. Der Scoping-Bericht darf nicht, wie hier, bereits die Ausführungen des UVP-Berichts vorwegnehmen.

⁴ Weigart, L. 2018. The impact of ocean noise pollution on fish and invertebrates. Report for OceanCare, Switzerland.

⁵ HELCOM 2019. Noise sensitivity of animals in the Baltic Sea. Baltic Sea Environment Proceedings N° 167

⁶ BMU, 2013. Konzept für den Schutz der Schweinswale vor Schallbelastungen bei der Errichtung von Offshore-Windparks in der deutschen Nordsee (Schallschutzkonzept), S. 26

Ebenfalls sind im UVP-Bericht die Auswirkungen des durch das geplante Vorhaben hervorgerufenen Schiff- und Flugverkehrs auf die Avifauna sowie auf Unterwassertiere zu untersuchen. Es muss sichergestellt werden, dass möglichst unproblematische Routen gewählt werden.

Weiterhin kommt es neben den akustischen Störungen durch Schiffs- und Hub-schrauberbewegungen auch zu visuellen Störungen, die sowohl erhebliche Beeinträchtigungen auf Vögel als auch auf Meeressäuger zur Folge haben. Der negative Einfluss von Lärm auf Unterwassertiere, wie Schweinswale, Fische und Wirbellose, ist unumstritten.

Gemeinsame Betrachtung der Störzone

Täglich gelangen durch die Förderpraxis große Mengen Öl und ölbasierte Kraftstoffe in die Ozeane. Allein in der Nordsee und dem angrenzenden Nordostatlantik sind mehr als 740 Öl- und Gasplattformen in Betrieb. Immer wieder gibt es kleine Störfälle. Zwischen 2012 und 2017 wurden in Niedersachsen 130 Störfälle bei der Erdgasförderung gemeldet. Hierbei handelte es sich zum Großteil um den Austritt von benzolhaltigem Lagerstättenwasser, das Boden und Wasser verseucht hat oder um Erdbeben.

Störfälle und insbesondere Großschadensereignisse, wie z.B. Blow-outs, Einleitungen von Schadstoffen und Kollisionen von Schiffen mit der Plattform, können für die Nordsee verheerende Folgen haben. Erhebliche Auswirkungen auf das Bestandsniveau sind in Bezug auf Vögel, Meeressäuger und Fische nicht auszuschließen.

Wir sehen es als notwendig an, dass detaillierte Notfallmaßnahmen innerhalb eines strategischen Notfallplans für Großschadensereignisse ausgearbeitet werden. Zudem muss im UVP-Bericht auch die Vermeidung von kleineren Störfällen, aber auch der mögliche Eintritt dieser sowie deren Auswirkungen und der Umgang mit diesen thematisiert werden.

Bezüglich der Verträglichkeit mit den Erhaltungszielen des FFH-Gebietes sind summative Auswirkungen durch andere Vorhaben und Tätigkeiten zu berücksichtigen. Erfolgt eine solche Betrachtung nicht, ist davon auszugehen, dass das Gebiet aufgrund zahlreicher anderer Wirkfaktoren von außen, bspw. Schifffahrt, erheblich beeinträchtigt wird, so dass dieses Vorhaben unzulässig ist. Gleiches gilt für das Vogelschutzgebiet Nds. Wattenmeer und dem angrenzenden Küstenmeer.

Da es sich nicht um die Flächeninanspruchnahme eines Lebensraumtyps (LRT) handelt, sondern um die Beeinträchtigung des Lebensraums einer mobilen Art, kann die Unerheblichkeit auch nicht allein auf Grundlage der betroffenen Fläche ermittelt werden. Vielmehr ist bei den Schallemissionen zu berücksichtigen, dass auch geringere als in Abb. 7., S.24 der Scopingunterlage, dargestellte Schallpegel in das Gebiet hineinwirken und damit zu einer erheblichen Beeinträchtigung des Lebensraums von Schweinswalen führen. Daher ist anhand der hier getroffenen Darstellung vielmehr davon auszugehen, dass die Schwelle der Erheblichkeit deutlich überschritten wird.

Das gilt auch jeweils für die einzelnen VSPs Diamant- Z1 und N05-A-Noord.

Gemäß Schallschutzkonzept des BMU dürfen maximal 10% der Gesamtfläche vom FFH-Gebiet temporär beeinträchtigt werden, ohne dass es zu erheblichen Beeinträchtigungen der Erhaltungsziele in Bezug auf den Schweinswal kommt. Beim VSP von Diamant-Z1 befinden sich allerdings 37 % der Schutzgebietsfläche des NSG „Borkum Riff“ innerhalb des Störradius. Der Grenzwert von maximal 10% wird im NSG „Borkum Riff“ deutlich überschritten.

Vermeidungs- und Minimierungsmaßnahmen

In der Scopingunterlage (Tabelle 5, S. 27) werden, neben den Seetauchern, die sensiblen Monate bzw. empfindlichen Lebensphasen von Schweinswalen von Mai bis August dargestellt. Dieser Zeitraum ist zu kurzgefasst. Von Mai bis August sind die Hauptmonate für die Paarung und Geburten. In den ersten Mona-

ten nach der Geburt erfolgt ebenfalls eine sehr sensible Zeit für die Schweinswale. Denn dann werden die Jungen gesäugt und die Mutter-Kalb-Paare können durch Störungen getrennt werden. Der Zeitraum muss mindestens bis November verlängert werden.

Vor Beginn eines VSP soll mit Hilfe eines Vergrämungskonzeptes (Soft-Starts) marinen Säugern, die sich evtl. in der Nähe des Untersuchungsbereichs aufhalten, ausreichend die Möglichkeit gegeben werden, auszuweichen und die Sicherheitszone innerhalb von 300 Metern zu verlassen, bevor die eigentliche Messlautstärke erreicht wird (S. 28 der Scopingunterlage). Der Soft-Start stellt zwar sicher, dass sich die Tiere in sichere Entfernung begeben und somit nicht physisch durch die Schalleinträge verletzt werden. Sie können jedoch in der Zeit, in der sie aus ihrer gewohnten Umgebung fliehen nicht fressen. Da Schweinswale konstant Nahrung aufnehmen müssen, hat dies also einen negativen Effekt auf ihre Fitness. Die VSP (auch mit Soft-Start) dürfen nicht während der Aufzucht der Jungen stattfinden, da durch das Fluchtverhalten und den Schalleintrag Mutter und Kalb voneinander getrennt werden können.

Umweltverträglichkeitsuntersuchung

Auf Seite 37 der Scopingunterlage heißt es „Ziel der UVS ist es [...]“. Nach dem neuen UVPG heißt es UVP-Bericht und nicht UVS.

FFH-Verträglichkeitsuntersuchung und Artenschutz

Von der Planung sind die FFH-Gebiete „Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer“ (2306-301) und „Borkum Riffgrund“ (2104-301) betroffen. Der „Borkumer Riffgrund“ (als NSG gesichert) stellt aufgrund der Lage im Zirkulationssystem der Nordsee einen wichtigen Trittstein zur Vernetzung benthischer Arten der mittel- bis grobsandigen Lebensräume in der deutschen Nordsee dar (BfN

2017)⁷. Er vermittelt zwischen den westlichen Teilen der Nordsee und den niedersächsischen FFH-Gebieten im Bereich des ostfriesischen Wattenmeeres und einem angrenzenden Gebiet ähnlicher Struktur auf niederländischer Seite, den „Borkumse Stenen“.

Weitere Natura 2000-Gebiete sind in Form des Vogelschutzgebietes (VSG) „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ (2210-401) betroffen. Bei einer FFH-Verträglichkeitsprüfung sind insbesondere die Anhang II-Arten Kegelrobbe (*Halichoerus grypus*, zusätzlich Anhang V), Seehund (*Phoca vitulina*, zusätzlich Anhang V) und Schweinswal (*Phocoena phocoena*, zusätzlich Anhang IV) zu berücksichtigen. Die Erhaltung und Wiederherstellung eines günstigen Erhaltungszustandes dieser Arten und ihrer Habitate gehört zu den Zielen der genannten FFH-Gebiete.

Bei Schweinswalen handelt es sich zudem um eine Art, die besonders empfindlich auf akustische Störungen reagiert. Sie sind nicht nur während der Reproduktionsphase, sondern prinzipiell das ganze Jahr über anfällig gegenüber akustischen Störungen, die z.B. durch den Unterwasserschall infolge der Bohrarbeiten verursacht werden. Im Bereich des geplanten Vorhabens befinden sich Konzentrationsbereiche von Schweinswalen (BfN 2004⁸). Die Planung des Vorhabens im unmittelbaren Umfeld von Schwerpunktorkommen von Schweinswalen ist nicht mit den Erhaltungszielen vereinbar. In der FFH-Verträglichkeitsprüfung sowie in der Umweltverträglichkeitsprüfung ist umfassend auf die Auswirkungen des geplanten Vorhabens auf den Schweinswal einzugehen.

Weiterhin sind im Rahmen der Umweltverträglichkeitsprüfung Untersuchungen zu aktuellen Vorkommen von europäischen Vogelarten durchzuführen (Brut- und Zug-/Rastvogelkartierungen). Bei den Natura 2000-Gebieten handelt es sich um den Küstenbereich der Nordsee mit Salzwiesen, Wattflächen, Sandbänken,

⁷ BfN (2017): Begründung "Verordnung über die Festsetzung des Naturschutzgebietes „Borkum Riffgrund“ vom 22. September 2017 (BGBl. I S. 3395)", B Besonderer Teil, zu § 3 Schutzzweck, Absatz 4, Nummer 4.

⁸ BfN (2204): Schutzgebietskarten der Nord- und Ostsee. Aufgerufen am 22.08.2019, <https://www.bfn.de/themen/meeresnaturschutz/downloads/schutzgebietskarten-der-nord-und-ostsee.html>

flachen Meeresbuchten und Düneninseln. Zudem ist eine Sandbank (LRT 1110) mit riffartigen Teilbereichen (LRT 1170) und hoher Habitat- und Strukturvielfalt vorhanden. Die Schutzgebiete stellen für viele Brut- und Zugvögel ein wichtiges Nahrungsgebiet dar. U.a. kommen die Anhang I-Arten Sterntaucher (*Gavia stellata*) und Prachtaucher (*Gavia arctica*) dort vor. Diese sind besonders empfindlich gegenüber optischen Störungen, z.B. durchfahrende Schiffe. Nach MENDEL & GARTHE (2010)⁹ ist ein Meideradius von 2-4 Kilometern zu fahrenden Schiffen festzustellen. Da die Natura 2000-Gebiete z.T. unter 2 Kilometern entfernt vom geplanten Vorhaben liegen, könnten wichtige Areale für europäische Vogelarten, u.a. des Anhang I, verloren gehen. Im UVP-Bericht muss die Vorhabenträgerin sich umfassend mit dieser Problematik auseinandersetzen. Dies gilt auch für die FFH-Verträglichkeitsuntersuchungen sowie den Artenschutzbeitrag.

In Bezug auf die Avifauna muss zudem untersucht werden, welche Auswirkungen das geplante Vorhaben insgesamt auf den Vogelzug hat. Die Nordsee und insbesondere das küstennahe Wattenmeer sind von großer Bedeutung für den europäischen Vogelzug. Allein im Wattenmeer rasten jedes Jahr mehr als 10 Millionen Vögel. Rund 60 Millionen Zugvögel überfliegen die Nordsee jedes Jahr. Erhebliche Beeinträchtigungen können sich aufgrund von akustischen sowie visuellen Störungen durch das geplante Vorhaben ergeben. Die Auswirkungen des geplanten Vorhabens auf den Vogelzug müssen im UVP-Bericht besondere Beachtung finden.

Insgesamt betrachtet führt das geplante Vorhaben zu erheblichen negativen Beeinträchtigungen von Natura 2000-Gebieten sowie den dort vorkommenden FFH-Arten und FFH-Lebensraumtypen. Die Auswirkungen müssen im UVP-Bericht dementsprechend ausgearbeitet werden.

⁹ MENDEL, B. & GARTHE, S. (2010): Kumulative Auswirkungen von Offshore-Windkraftnutzung und Schiffsverkehr am Beispiel der Seetaucher in der Deutschen Bucht. In: Kannen, Schernewski, Krämer, Lange, Janßen & Stybel (eds.): Forschung für ein Integriertes Küstenzonenmanagement: Fallbeispiele Odermündungsregion und Offshore-Windkraft in der Nordsee, Coastline Reports 15 (2010), S. 31 - 44

Prüfung der Verträglichkeit mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie

Die Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie¹⁰ (MSRL) schafft den Ordnungsrahmen für die notwendigen Maßnahmen aller EU-Mitgliedsstaaten, um bis 2020 einen „guten Zustand der Meeresumwelt“ in allen europäischen Meeren zu erreichen oder zu erhalten. Alle europäischen Meeresanrainerstaaten sind verpflichtet, dies in ihren jeweiligen Meeresregionen umzusetzen.

In der MSRL heißt es: *„Es ist offensichtlich, dass der Druck auf die natürlichen Ressourcen des Meeres und die Inanspruchnahme von Dienstleistungen des Meeresökosystems oft zu hoch sind und dass die Gemeinschaft ihre Belastung der Meeresgewässer verringern muss, und zwar unabhängig davon, wo deren Auswirkungen spürbar werden.“* Das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. würde den Druck auf die natürlichen Ressourcen der Nordsee weiter erhöhen und den Zustand der Nordsee verschlechtern. Somit läuft das geplante Vorhaben den Zielen der MSRL zuwider. Nach der Zustandsbewertung 2018 und der Nicht-Erreichung des Ziels 2020 in einen „guten Zustand der Meeresumwelt“ müssten alle Aktivitäten in der Nordsee reduziert werden, damit es zu keinen weiteren Beeinträchtigungen kommt. Folglich muss sich die Vorhabenträgerin im UVP-Bericht daher umfassend mit der Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den Zielen der MSRL auseinandersetzen.

Fazit

Das geplante Vorhaben führt zu erheblichen negativen Beeinträchtigungen von Natura 2000-Gebieten sowie den dort vorkommenden FFH-Arten und FFH-Lebensraumtypen. Darüber hinaus ist eine Genehmigung weiterer Erdgasbohrungen angesichts der damit einhergehenden immensen Risiken für die Meeresumwelt, des Risikos von Erdbeben und ihrer Unvereinbarkeit mit den Zielen des

¹⁰ RICHTLINIE 2008/56/EG DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 17. Juni 2008 zur Schaffung eines Ordnungsrahmens für Maßnahmen der Gemeinschaft im Bereich der Meeresumwelt (Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie)

Weltnaturerbes Wattenmeer sowie der davon umfassten Schutzgebiete nicht zu verantworten. Folglich lehnen wir dieses Vorhaben ab.

Unsere Stellungnahme vom 16.09.2019 in der grenzüberschreitenden UVP des niederländischen Verfahrens machen wir über die obigen Ausführungen hinaus vollumfänglich zum Gegenstand auch dieser Stellungnahme. Die Stellungnahme ist als Anlage beigefügt.

Mit freundlichen Grüßen,

Julia Günther

LabüN GbR

Anlage 1: LabÜN Stellungnahme zur grenzüberschreitenden Umweltverträglichkeitsprüfung ONE-Dyas N05-A, Mitteilung über das Vorhaben vom 16.09.2019

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR, Große Düwelstr. 28, 30171 Hannover

Gesellschafter:

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

16.09.2019

**Stellungnahme zur grenzüberschreitenden Umweltverträglichkeitsprüfung
 ONE-Dyas N05-A, Mitteilung über das Vorhaben**
 Ihr Zeichen L1.4/L67130/07-07/2019-00001 (LBEG)

Sehr geehrte Damen und Herren,

das Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR (i.F. LabÜN) bedankt sich für die Übersendung der Unterlagen zum ersten Schritt der grenzüberschreitenden Umweltverträglichkeitsprüfung (UVP) zum geplanten Vorhaben Gasgewinnung aus dem Feld N05-A der ONE-Dyas B.V. sowie die Möglichkeit der Stellungnahme. Im Namen seiner Gesellschafterverbände Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND) Landesverband Niedersachsen e.V., Landesverband Bürgerinitiativen Umweltschutz (LBU) Niedersachsen e.V., Naturschutzbund Deutschland (NABU) Landesverband Niedersachsen e.V. sowie Naturschutzverband Niedersachsen e. V. (NVN) gibt das LabÜN zur Mitteilung (Prüfungsplan) über die grenzüberschreitende UVP folgende Stellungnahme ab:

Landesbüro Naturschutz Niedersachsen GbR | Große Düwelstr. 28 | 30171 Hannover
 Tel: 0511 / 84 86 73 8 -0 | Fax: 0511 / 84 86 73 8 -9 | E-Mail: info@labuen.de
 Internet: www.labuen.de

Seite 1 von 11

1. Bedarfsfrage

Energiewende

Zunächst möchten wir deutlich machen, dass wir an dem Bedarf der Erschließung von neuen Gasfeldern zweifeln.

In der Einladung zu den Öffentlichkeitsbesprechungen für niederländische und deutsche Stakeholder vom 12. August 2019 schreibt die Vorhabenträgerin, sie wolle die niederländische Energiewende, die zum Ziel hat, bis 2050 eine CO₂-neutrale Energieversorgung zu realisieren, unterstützen. Denn während der Energiewende wird weiterhin Gas benötigt. Die niederländische Regierung hat jedoch beschlossen, die Erdgasproduktion in Groningen zu drosseln und 2030 ganz zu beenden (DNHK 2019¹). Der Ausstieg aus der Gasförderung in Groningen hat nicht zur Folge, dass in den anderen niederländischen Gasfeldern mehr produziert wird. Gas gefördert wird dort jedoch weiterhin. Neue Gasfelder wird die niederländische Regierung nicht genehmigen, das machte Wirtschaftsminister Eric Wiebes in einem Schreiben an das Parlament deutlich (energate gmbh 2018²). Während der Energiewende werden die Niederlande weiterhin Erdgas aus den kleinen, bereits genehmigten Feldern fördern, es sollen jedoch keine neuen Gasfelder genehmigt werden.

Klimaziele der Niederlande

Es ist fraglich, inwieweit das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. mit den Zielen der niederländischen Regierung übereinstimmt. Denn die Vorhabenträgerin plant zehn bis fünfundzwanzig Jahre lang (abhängig von der Menge des vorhandenen Gases) Erdgas aus dem Feld N05-A sowie möglicherweise aus weiteren Feldern zu fördern. In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, „ONE-Dyas erwartet, dass sich im GEMS-Gebiet noch weitere förderbare Erdgasfelder befinden. Darum startet ONE-Dyas in den kommenden Jahren verschiedene Projekte zur Exploration des tiefen Untergrunds des Gebietes [...]“ (Royal HaskoningDHV 2019, S. 35). Der Mitteilung über das Vorhaben ist jedoch nicht zu entnehmen, wie die ONE-Dyas B.V. mit den Zielen der Regierung, die Erdgasförderung zu verringern und keine neuen Gasfelder zuzulassen, umgeht. In der Umweltverträglichkeitsstudie sollte genau erläutert werden, inwiefern die

Vereinbarkeit des Vorhabens mit den Klimazielen

¹ DNHK (2019): Deutsch-Niederländische Handelskammer/Duits-Nederlandse Handelskamer, Beratung Energie, Erdgas. Aufgerufen am 19.08.2019, <https://www.dnhk.org/beratung/marktinformationen/schwerpunktbranchen/energie/>
² energate gmbh (2018): Niederlande: Keine Genehmigung für neue Gasfelder. Aufgerufen am 20.08.2019, <https://www.energate-messenger.de/news/183565/niederlande-keine-genehmigungen-fuer-neue-gasfelder>

Vorhabenträgerin eine Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den niederländischen Klimaschutzziele sieht.

Sicherheitsfrage

Der Hauptgrund für das Ende der Gasförderung in Groningen ist die Berücksichtigung der öffentlichen Sicherheit. Die gewaltige Fördermenge hat Spuren im Untergrund hinterlassen. Das Gas, größtenteils Methan, wird aus 3.000 bis 5.000 Meter tiefen, durchlässig-porösen Gesteinsschichten geholt. Darin ist es dicht zusammengedrückt. Beim Anbohren einer solchen Lagerstätte, erhält das Gas ein Ventil und strömt von selbst nach oben. Je mehr Erdgas entweicht, umso mehr lässt der Druck im Gestein nach. Dies führt zu Spannungsänderungen im tiefen Untergrund. Sind die umgebenden Schichten nicht fest genug, kann es sein, dass der Boden nachgibt und sich absenkt. Dies passierte auch in Groningen und führte seit 1986 zu mehr als 1.000 Erdbeben. Nachdem am 8. Januar 2018 in Zeerijp, nur 40 Kilometer von der deutschen Grenze entfernt, die Erde mit einer Stärke von 3,4 auf der Richterskala bebte, entschied Wirtschaftsminister Wiebes aus der Förderung komplett auszusteigen.

Auswirkungen der
Gasförderung in
Groningen

Es ist nicht nachvollziehbar, wie die niederländische Regierung einerseits Gasfelder aufgrund von Risiken für die öffentliche Sicherheit stilllegt und andererseits durch die ONE-Dyas B.V. neue Gasfelder in der Nordsee erschlossen werden sollen.

Mit dem Absenken des Bodens als Folge der Erdgasförderung muss sich auch in der Umweltverträglichkeitsstudie näher auseinandergesetzt werden. In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, *„Die erwartete Bodensenkung, die durch die Erdgasförderung aus den Lagerstätten in der Umgebung des Erdgasfelds N05-A verursacht wird, beträgt im Zeitraum von fünfundzwanzig Jahren einige Zentimeter in der Mitte der Bodensenke.“* (Royal HaskoningDHV 2019, Anhang A11). Diese Formulierung ist sehr ungenau, zudem fehlen Belege für diese Vermutung. Auch in Bezug auf das Erdgasfeld in Groningen versicherten die Unternehmen im Vorfeld, dass es nicht zu erheblichen Bodenabsenkungen mit Risiken für die öffentliche Sicherheit kommen würde. Dass sie mit dieser Annahme falsch lagen, sehen wir heute. In den Niederlanden ist seit Jahren bekannt, dass der Wattenboden durch die Erdgas-Exploration absackt. Dies kann zu Problemen mit der Standfestigkeit der Deiche führen. Eine Gefährdung der öffentlichen Sicherheit aufgrund von falschen Annahmen sollte sich nicht wiederholen.

Bodenabsenkung

Folglich ist näher zu untersuchen, in welchem Ausmaß Absenkungen des Bodens im Fall der geplanten Erdgasförderung im Feld N05-A zu erwarten sind

und welche Auswirkungen dies mit sich bringen würde (u.a. Eintrag von Salzwasser in Grundwasserschichten). Speziell zu betrachten sind Absenkungen des Meeresbodens, die u.a. die Standfestigkeit des angrenzenden Windparks Riffgat gefährden können, aber auch, inwiefern es zu möglichen Absenkungen der nahegelegenen Inseln, v.a. Borkum, kommen kann. Eine Absenkung des Meeresbodens kann wiederum zur Veränderung der Strömungsverhältnisse und der Sedimentation führen. Zudem sind die Auswirkungen hinsichtlich des Erdbebenrisikos zu betrachten. Es sind Studien sowohl zur Vorhersage als auch zum Monitoring im Rahmen des Vorhabens durchzuführen.

2. Relevanz des EU-Umweltrechts

Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie

Die Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie³ (MSRL) schafft den Ordnungsrahmen für die notwendigen Maßnahmen aller EU-Mitgliedsstaaten, um bis 2020 einen „guten Zustand der Meeresumwelt“ in allen europäischen Meeren zu erreichen oder zu erhalten. Alle europäischen Meeresanrainerstaaten sind verpflichtet, dies in ihren jeweiligen Meeresregionen umzusetzen.

Ziele der MSRL

In der MSRL heißt es, *„Es ist offensichtlich, dass der Druck auf die natürlichen Ressourcen des Meeres und die Inanspruchnahme von Dienstleistungen des Meeresökosystems oft zu hoch sind und dass die Gemeinschaft ihre Belastung der Meeresgewässer verringern muss, und zwar unabhängig davon, wo deren Auswirkungen spürbar werden.“* Das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. würde den Druck auf die natürlichen Ressourcen der Nordsee weiter erhöhen und den Zustand der Nordsee verschlechtern. Somit läuft das geplante Vorhaben den Zielen der MSRL zuwider. Folglich muss sich die Vorhabenträgerin in der Umweltverträglichkeitsstudie umfassend mit der Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit den Zielen der MSRL auseinandersetzen.

FFH- und Vogelschutzrichtlinie

Weiterhin fordern wir die Erstellung einer FFH-Verträglichkeitsprüfung, da die FFH-Gebiete „Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer“ (2306-301) und „Borkum Riffgrund“ (2104-301) von der Planung betroffen sind. Der „Borkumer Riffgrund“ (als NSG gesichert) stellt aufgrund der Lage im Zirkulationssystem der Nordsee einen wichtigen Trittstein zur Vernetzung benthischer Arten der

Notwendigkeit einer FFH-Verträglichkeitsprüfung

³ RICHTLINIE 2008/56/EG DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 17. Juni 2008 zur Schaffung eines Ordnungsrahmens für Maßnahmen der Gemeinschaft im Bereich der Meeresumwelt (Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie)

mittel- bis grobsandigen Lebensräume in der deutschen Nordsee dar (BfN 2017)⁴. Er vermittelt zwischen den westlichen Teilen der Nordsee und den niedersächsischen FFH-Gebieten im Bereich des ostfriesischen Wattenmeeres und einem angrenzenden Gebiet ähnlicher Struktur auf niederländischer Seite, den „Borkumse Stenen“.

Weitere Natura 2000-Gebiete sind in Form des Vogelschutzgebietes (VSG) „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ (2210-401) betroffen. In der Mitteilung über das geplante Vorhaben heißt es, „ONE-Dyas kann die Notwendigkeit einer Verträglichkeitsprüfung nach der FFH-Richtlinie [...] zum jetzigen Zeitpunkt (noch) nicht ausschließen.“ (Royal HaskoningDHV 2019, S. 23). Da eine unmittelbare Betroffenheit der FFH-Gebiete durch das geplante Vorhaben vorliegt, gibt es keinerlei Gründe auf eine FFH-Verträglichkeitsprüfung verzichten zu können. Bei einer FFH-Verträglichkeitsprüfung wären insbesondere die Anhang II-Arten Kegelrobbe (*Halichoerus grypus*, zusätzlich Anhang V), Seehund (*Phoca vitulina*, zusätzlich Anhang V) und Schweinswal (*Phocoena phocoena*, zusätzlich Anhang IV) zu berücksichtigen. Die Erhaltung und Wiederherstellung eines günstigen Erhaltungszustandes dieser Arten und ihrer Habitate gehört zu den Zielen der genannten FFH-Gebiete.

Forderung nach
FFH-Verträglich-
keitsprüfung

Bei Schweinswalen handelt es sich zudem um eine Art, die besonders empfindlich auf akustische Störungen reagiert. Sie sind nicht nur während der Reproduktionsphase, sondern prinzipiell das ganze Jahr über anfällig gegenüber akustischen Störungen, die z.B. durch den Unterwasserschall infolge der Bohrarbeiten verursacht werden. Im Bereich des geplanten Vorhabens befinden sich Konzentrationsbereiche von Schweinswalen (BfN 2004⁵). Die Planung des Vorhabens im unmittelbaren Umfeld von Schwerpunktorkommen von Schweinswalen ist nicht mit den Erhaltungszielen vereinbar. In der FFH-Verträglichkeitsprüfung sowie in der Umweltverträglichkeitsstudie ist umfassend auf die Auswirkungen des geplanten Vorhabens auf den Schweinswal einzugehen.

Auswirkungen auf
Schweinswale

Weiterhin sind im Rahmen der Umweltverträglichkeitsstudie Untersuchungen zu aktuellen Vorkommen von europäischen Vogelarten durchzuführen (Brut- und Zug-/Rastvogelkartierungen). Bei den Natura 2000-Gebieten handelt es

Auswirkungen auf
die Avifauna

⁴ BfN (2017): Begründung "Verordnung über die Festsetzung des Naturschutzgebietes „Borkum Riffgrund“ vom 22. September 2017 (BGBl. I S. 3395)", B Besonderer Teil, zu § 3 Schutzzweck, Absatz 4, Nummer 4.

⁵ BfN (2204): Schutzgebietskarten der Nord- und Ostsee. Aufgerufen am 22.08.2019, <https://www.bfn.de/themen/meeresnaturschutz/downloads/schutzgebietskarten-der-nord-und-ostsee.html>

sich um den Küstenbereich der Nordsee mit Salzwiesen, Wattflächen, Sandbänken, flachen Meeresbuchten und Düneninseln. Zudem ist eine Sandbank (LRT 1110) mit riffartigen Teilbereichen (LRT 1170) u. hoher Habitat- u. Strukturvielfalt vorhanden. Die Schutzgebiete stellen für viele Brut- und Zugvögel ein wichtiges Nahrungsgebiet dar. U.a. kommen die Anhang I-Arten Sterntaucher (*Gavia stellata*) und Prachtaucher (*Gavia arctica*) dort vor. Diese sind besonders empfindlich gegenüber optischen Störungen, z.B. durch fahrende Schiffe. Nach MENDEL & GARTHE (2010)⁶ ist ein Meideradius von 2-4 Kilometern zu fahrenden Schiffen festzustellen. Da die Natura 2000-Gebiete z.T. unter 2 Kilometern entfernt vom geplanten Vorhaben liegen, könnten wichtige Areale für europäische Vogelarten, u.a. des Anhang I, verloren gehen. In der Umweltverträglichkeitsstudie muss die Vorhabenträgerin sich umfassend mit dieser Problematik auseinandersetzen.

In Bezug auf die Avifauna muss zudem untersucht werden, welche Auswirkungen das geplante Vorhaben insgesamt auf den Vogelzug hat. Die Nordsee und insbesondere das küstennahe Wattenmeer sind von großer Bedeutung für den europäischen Vogelzug. Allein im Wattenmeer rasten jedes Jahr mehr als 10 Millionen Vögel. Rund 60 Millionen Zugvögel überfliegen die Nordsee jedes Jahr. Erhebliche Beeinträchtigungen können sich aufgrund von akustischen sowie visuellen Störungen durch das geplante Vorhaben ergeben. Die Auswirkungen des geplanten Vorhabens auf den Vogelzug müssen in der Umweltverträglichkeitsstudie besondere Beachtung finden.

Auswirkungen auf den Vogelzug

„Borkumse Stenen“

Die geplante Bohrplattform im niederländischen Teil der Nordsee befindet sich im Gebiet „Borkumse Stenen“, bei dem es sich um Sandbänke und Riffe mit besonderem ökologischem Wert handelt (planungsgruppe grün 2018⁷), welche im ökologischen Zusammenhang mit dem „Borkumer Riffgrund“ auf deutscher Seite zu betrachten sind. Gebiete mit besonderem ökologischem Wert sollen in Zukunft, wenn ein entsprechendes Vorkommen wertgebender FFH-Lebensraumtypen vorhanden ist, als Natura 2000-Gebiet ausgewiesen werden. Ein Forschungsprojekt zur Schutzwürdigkeit der „Borkumse Stenen“ hat zwischen

Gebiet mit besonderem ökologischem Wert

⁶ MENDEL, B. & GARTHE, S. (2010): Kumulative Auswirkungen von Offshore-Windkraftnutzung und Schiffsverkehr am Beispiel der Seetaucher in der Deutschen Bucht. In: Kannen, Scherniewski, Krämer, Lange, Janßen & Stybel (eds.): Forschung für ein integriertes Küstenzonenmanagement: Fallbeispiele Odermündungsregion und Offshore-Windkraft in der Nordsee, Coastline Reports 15 (2010), S. 31 - 44

⁷ planungsgruppe grün (2018): NeuConnect – HGÜ-Verbindung Vereinigtes Königreich-Deutschland, Vergleichende umweltfachliche Betrachtung von Trassenkorridoren. Stand: 21.02.2018.

2011 und 2014 stattgefunden. Ausreichend FFH-Lebensraumtypen konnten nachgewiesen werden, sodass sich das Gebiet als Natura 2000-Gebiet eignet (Bos et al. 2014⁸). Bei dem nachgewiesenen Lebensraumtyp (LRT) handelt es sich um den LRT-1170 (Riffe). In dem Gutachten von Bos et al. wird angenommen, dass sich im gesamten Gebiet der „Borkumse Stenen“ 1.980 ha des LRT-1170 befinden (Bos et al. 2014). Dabei handelt es sich um ein abiotisches Riff, das mit einer ausgedehnten Riffgemeinschaft von Hartsubstratarten bewachsen ist.

In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, *„Die Zentralregierung prüft derzeit, ob die Schließung politisch gewährleistet werden kann, indem das Gebiet Borkumse Stenen als eigenständiges Natura-2000- oder EMR-Gebiet ausgewiesen wird.“* (S. 10). Das geplante Vorhaben würde der möglichen Ausweisung als Natura 2000-Gebiet entgegenstehen. Zudem ist angesichts des Ergebnisses des o.g. Gutachtens zu vermuten, dass es sich bei dem Gebiet „Borkumse Stenen“ um ein potenzielles FFH-Gebiet handelt. Potenzielle FFH-Gebiete sind angemessen zu schützen, sodass gewährleistet ist, dass die Verwirklichung der Ziele der Erhaltung der natürlichen Lebensräume sowie der wild lebenden Tiere und Pflanzen nicht gefährdet wird. Da das Gutachten von Bos et al. ein großflächiges Vorkommen des LRT-1170 bestätigt und dem Gebiet einen besonderen ökologischen Wert zuweist, ist diesem Gebiet ein angemessener Schutz zukommen zu lassen.

Potenzielles FFH-Gebiet

Somit ist das Gebiet „Borkumse Stenen“ vor nachhaltigen Beeinträchtigungen wie der Nutzung zur Erdgasförderung zu schützen, die verhindern würden, dass es für eine Meldung oder Aufnahme in die Gemeinschaftsliste nicht mehr in Frage kommt. Damit ist eine Erdgasförderung mit der Errichtung einer Plattform in dem geplanten Gebiet nicht zulässig.

Das Gebiet „Borkumse Stenen“ ist aufgrund seiner Eignung als Natura 2000-Gebiet und seiner möglicherweise zukünftigen Ausweisung als solches, von Vorhaben zur Förderung von Erdgas freizuhalten, um nicht bereits vor der Ausweisung als Natura 2000-Gebiet die Realisierung der Schutzziele unmöglich zu machen.

⁸ Bos, O.G.; GLORIUS, S.T.; COOLEN, J.W.P.; CUPERUS, J.; WEIDE, B.E. VAN DER; AGUERA GARCIA, A.; LEEUWEN, P.W. VAN; LENGKEEK, W.; BOUMA, S.; HOPPE, M. VAN; PELT-HEERSCHAP, H.M.L. VAN (2014): Natuurwaarden Borkumse Stenen: project aanvullende beschermde gebieden.

3. Bau- und betriebsbedingte Auswirkungen

Lichtimmissionen

In der Mitteilung über das geplante Vorhaben werden Luft- und Lichtverschmutzung durch das „Abfackeln“ von Gas als Auswirkung der Explorationsbohrungen beschrieben. In der Mitteilung heißt es, *„Eine weitere wichtige Auswirkung wird durch das Abfackeln von Erdgas während der Tests der Bohrungen verursacht. Vor allem Vögel können durch die Flammen die Orientierung verlieren. Die Auswirkungsreichweite beträgt etwa fünf Kilometer.“* (S. 40). Innerhalb dieser 5 Kilometer liegen mehrere Schutzgebiete (Natura 2000-Gebiete, NSG). Die Schutzgebiete stellen für viele Brut- und Zugvögel ein wichtiges Nahrungsgebiet dar.

Es sollte somit im Rahmen der Umweltverträglichkeitsstudie geprüft werden, ob auf Gasabfackelung verzichtet werden kann. Das Abfackeln von brennbaren gasförmigen Stoffen bei der Erdgasförderung darf aus immissionsschutzrechtlichen Aspekten nur dann erfolgen, wenn andere Nutzungsmöglichkeiten ausscheiden. Mit verbesserten Motoren oder auch ganz anderen technischen Ansätzen – beispielsweise mit Dampfturbinen – könnte solches Gas jedoch genutzt werden. Technische Alternativen zur Gasabfackelung sind von der Vorhabenträgerin zu prüfen.

Sind technische Varianten nicht umsetzbar, ist überflüssiges Gas nur planmäßig tagsüber zu verbrennen, wenn das Aufleuchten nicht zu einer erheblichen Irritation von Vögeln führt. Insgesamt sollte das Abfackeln aufgrund der damit einhergehenden o.g. Auswirkungen vermieden werden.

Rund 60 Millionen Zugvögel überfliegen die Nordsee jedes Jahr. Bei bestimmten Wetterbedingungen werden sie vom Licht der Bohrseln angezogen. Die Vögel kreisten dann ziellos um die Plattformen oder landen auf ihnen. Viele sind anschließend zu schwach um weiterzufliegen und werden durch den Aufprall verletzt oder gar getötet.

Folglich ist in der Umweltverträglichkeitsstudie die Vermeidung von Irritationen der Zugvögel aufgrund der Beleuchtung der Plattform durch die Verwendung einer schonenden Beleuchtung zu prüfen. Der größte Erdgas-Produzent in den Niederlanden, die Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM), und Philips haben ein Beleuchtungssystem (spezielle Leuchtstoff- und Hochdruckentladungslampen) für Bohrplattformen in der Nordsee entwickelt. Dieses strahlt lediglich einen bestimmten Teil des sichtbaren Lichtspektrums ab, was zur

Gasabfackelung

Beleuchtung der Plattform

Folge hat, das die dadurch erzeugte Lichtfarbe die über die Nordsee fliegenden Vögel nicht mehr ablenkt und ihre Orientierung behindert. Dieses Beleuchtungssystem ist auch auf der geplanten Plattform zu verwenden.

Verschmutzung durch Schadstoffe

In der Mitteilung über das Vorhaben heißt es, „Bei bestimmten Teilen des Bohrlochs kann es jedoch notwendig sein, eine ölhaltige Spülflüssigkeit („Oil Based Mud“) zu verwenden.“ (S. 17). Wir befürchten negative Auswirkungen im Falle des Austretens dieser ölhaltigen Spülflüssigkeit in die Nordsee.

Bohrspülung und weitere Betriebsmittel

Umweltschadstoffe können bei Seehunden zu Beeinträchtigungen des Immunsystems führen (Ross et al. 1996⁹), sodass die Ursache für Infektionen häufig in der Meeresverschmutzung zu suchen ist. Vor allem durch die Öl- und Gasgewinnung ist über die nordseeweiten (diffusen) Belastungen hinaus mit zusätzlichen Schadstoffbelastungen zu rechnen.

In der Umweltverträglichkeitsstudie ist näher auf diese Problematik einzugehen. Insgesamt ist zu gewährleisten, dass sämtliche Betriebsmittel weder im Regelbetrieb noch im Falle eines Störfalls in die Umwelt und insbesondere in die Nordsee gelangen können.

Akustische und visuelle Störungen

Visuelle Störungen durch Schiffe und Hubschrauber treten im Zusammenhang mit einer ganzen Reihe von Nutzungen auf, vor allem mit der Schifffahrt, der Fischerei sowie dem Bau und Betrieb von Windparks und der Gewinnung von Erdöl und Erdgas. Das großräumige Auftreten dieser Nutzungen, aber auch die je nach Vogelart teilweise recht hohe Empfindlichkeit, machen die visuellen Störungen zu einem der bedeutsamsten Wirkfaktoren für Seevögel in der Nordsee. Neben den visuellen Störungen kommt es durch Schiffs- und Hubschrauberbewegungen aber auch zu akustischen Störungen (Verlärmung), die sowohl erhebliche Beeinträchtigungen auf Vögel als auch auf Meeressäuger zur Folge haben. Der negative Einfluss von Lärm auf Unterwassertiere wie Schweinswale, Fische und Wirbellose ist unumstritten.

Schiffs- und Flugverkehr

Weiterhin muss die Umweltverträglichkeitsstudie die kumulativen Belastungen des Schall- und Lärmeintrags unter Wasser vor Ort berücksichtigen. Dies darf aber nicht nur – wie in der vorliegenden Mitteilung über das Vorhaben beschrieben – die Kumulierung der einzelnen Eingriffe des Vorhabens umfassen

Kumulative Belastungen

⁹ Ross, P. S., DE SWART, R. L., ADDISON, R. F., VAN LOVEREN, H., VOS, J. G. & OSTERHAUS, A. D. M. E. (1996): Contaminant-induced immunotoxicity in harbour seals: wildlife at risk? *Toxicology* 112: 157-169.

(z.B. Bohrlärm und Schalleintrag durch 3D-Seismik), sondern muss alle Nutzungen berücksichtigen, die das betreffende Gebiet belasten. Erwähnt werden im vorliegenden Dokument Sandgewinnung, Offshore-Windparks, ein Militärübungsgebiet, Erdöl- und Erdgasplattformen, Rohrleitungen und Seekabel. Zusätzlich ist der Schiffsverkehr zu berücksichtigen, sowohl der bereits bestehende als auch der zusätzliche durch den Bau und Betrieb der Erdgasplattform sowie der weiteren Vorhaben.

Alle oben genannten Nutzungen tragen Schall in die Meeresumwelt ein, sowohl impulsiv als auch kontinuierlich. Es ist inzwischen unumstritten, dass Unterwasserschall und Lärm negative Auswirkungen auf marine Säugetiere, aber auch auf Fische und Wirbellose hat^{10,11}. Das geplante Vorhaben wird weiteren Schall in das Gebiet eintragen.

Der stärkste Schalleintrag innerhalb dieses Vorhabens erfolgt voraussichtlich durch die seismischen 3D-Untersuchungen. Auf Seite A3 des Anhangs 1 wird beschrieben, dass der Umfang der seismischen 3D-Untersuchungen so angepasst wurde, dass die Aktivität keine erheblichen Auswirkungen auf die Erhaltungsziele für Natura-2000-Gebiete hat. Diese Aussage muss in der Umweltverträglichkeitsstudie mit Daten und Fakten hinterlegt werden. Hierbei darf auch nicht nur die FFH-Richtlinie als Richtwert dienen, sondern ebenso die Ziele der MSRL und dem Erhalt des Wattenmeers als UNESCO Weltkulturerbe.

In der Umweltverträglichkeitsstudie sind die Auswirkungen des durch das geplante Vorhaben hervorgerufenen Schiff- und Flugverkehrs auf die Avifauna sowie auf Unterwassertiere zu untersuchen. Es muss sichergestellt werden, dass möglichst unproblematische Routen gewählt werden.

4. Großschadensereignisse/Störfälle

Täglich gelangen durch die Förderpraxis große Mengen Öl und ölbasierete Kraftstoffe in die Ozeane. Allein in der Nordsee und dem angrenzenden Nordostatlantik sind mehr als 740 Öl- und Gasplattformen in Betrieb. Immer wieder gibt es kleine Störfälle. Zwischen 2012 und 2017 wurden in Niedersachsen 130 Störfälle bei der Erdgasförderung gemeldet. Hierbei handelte es sich zum Großteil

Seismische
3D-Untersuchungen

Störfälle bei der
Erdgasförderung

¹⁰ Weigart, L. 2018. The impact of ocean noise pollution on fish and invertebrates. Report for OceanCare, Switzerland.

¹¹ HELCOM 2019. Noise sensitivity of animals in the Baltic Sea. Baltic Sea Environment Proceedings N° 167

um den Austritt von benzolhaltigem Lagerstättenwasser, das Boden und Wasser verseucht hat oder um Erdbeben.

Störfälle und insbesondere Großschadensereignisse, wie z.B. Blow-outs, Einleitungen von Schadstoffen und Kollisionen von Schiffen mit der Plattform, können für die Nordsee verheerende Folgen haben. Erhebliche Auswirkungen auf Bestandsniveau sind in Bezug auf Vögel, Meeressäuger und Fische nicht auszuschließen.

Wir sehen es als notwendig an, dass detaillierte Notfallmaßnahmen innerhalb eines strategischen Notfallplans für Großschadensereignisse ausgearbeitet werden. Zudem muss in der Umweltverträglichkeitsstudie auch die Vermeidung von kleineren Störfällen, aber auch der mögliche Eintritt dieser sowie deren Auswirkungen und der Umgang mit diesen thematisiert werden.

5. Fazit

Das geplante Vorhaben der ONE-Dyas B.V. steht im Widerspruch zu der laufenden Energiewende mit einem verstärkten Ausbau der erneuerbaren Energien. Außerdem würde das geplante Vorhaben zu erheblichen negativen Beeinträchtigungen von Natura 2000-Gebieten sowie den dort vorkommenden FFH-Arten und FFH-Lebensraumtypen führen. Folglich lehnen wir dieses rückwärtsgewandte Vorhaben ab.

Darüber hinaus unterstützen wir die separat eingereichte Stellungnahme des BUND Bundesverbands inhaltlich in vollem Umfang, soweit sich keine Widersprüche zu den oben gemachten Ausführungen ergeben.

Mit freundlichen Grüßen,

Carina Kiki

LabÜN GbR

Verzonden: 09-06-2021 15:48
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Acker
Tussenvoegsel(s): van
Voorletters: S.
Straat: Voorstreek
Huisnummer: 16
Postcode: 9166 LW
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Stella van Acker
Voorstreek 16
9166LW Schiermonnikoog

Bureau Energieprojecten
Insprakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning

Schiermonnikoog, 28 mei 2021

Hieronder mijn zienswijze aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens mij zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbij gegaan aan belangen die er wel zijn en voorts ben ik van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is. Hieronder zal ik nader ingaan op al deze aspecten. Volgens mij dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Geen gaswinning tot in het post-fossiele tijdperk

Het voornemen is om de vergunning te geven tot 2060. Dat is tot ver in het post-fossiele tijdperk. Het is onjuist dat nu een vergunning wordt afgegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen mogen worden. In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: *'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm3.'*

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): *'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'*

Dat zou betekenen dat gedurende 2 generaties er een boorplatform staat voor de kust van Schiermonnikoog.

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 grad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.

Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).

De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Voorts volgt uit het op 26 mei 2021 gewezen vonnis van Milieudefensie e.a. tegen Royal Dutch Shell, kort gezegd, dat ook op bedrijven een verplichting tot beperking van hun CO₂-uitstoot rust. Weliswaar is Shell een bedrijf van andere orde dan ONE-Dyas, maar het is zonneklaar dat door nu te investeren in een nieuw gaswinningsproject met bijbehorende verhoging van CO₂-uitstoot, conform de huidige maatschappelijke opvattingen, ONE-Dyas onrechtmatig zou handelen.

Niet alleen zou de staat haar eigen Urgenda-verplichtingen niet nakomen door vergunningverlening voor dit project, zij zou ook willens en wetens een andere partij in staat stellen om, eveneens willens en wetens, een onrechtmatige daad te begaan, hetgeen een tweede grond voor de onrechtmatigheid van het handelen van de Staat vormt, zou onderhavige vergunning daadwerkelijke verleend worden.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur waar rust en ruimte ervaren kan worden. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Ik ben van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is.

In de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65: *"Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd.."* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de gestelde 12-mijlszone. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied "de Borkumer Stenen". Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzonder erkenning gegeven vanwege de uitzonderlijke natuurwaarde. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, in de directe nabijheid van een project voor het herstel van platte oesterriffen.

Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *'uit de Passende beoordeling blijkt, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden'*. De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc.. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzee kustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Niet is aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten. Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Significante effecten van het heien van verankeringspalen op zeezoogdieren zijn niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek, het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen dan volgens de MER worden uitgesloten. Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend.

Volgens mij wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van

schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu deze gaswinning bij.

Gesteld wordt in de MER dat: *'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'*

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt m.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Lozingen vervuild water

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater (met o.a. benzeen, kwik, zink en methanol) is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen verschillend.

Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de onvoorspelbare stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen. Het is onjuist en onrechtmatig dat daar nu niet van uit is gegaan. Schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving.

In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit erop is gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreemdend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat: *"Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling"* Concreet wordt aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm.

De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is. Er worden daarom geen effecten voor mens of natuur verwacht.”*

Gesteld wordt dat het ‘hand aan de kraan’ principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Mijn zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Ik zal me niet wagen aan voorspellingen en volsta met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Mijn zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen.

Duisternis is namelijk een essentieel aspect van het landschap.

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen. De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje ‘wildernis’.

De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Geen draagvlak onder de bevolking

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. De ervaringen met gaswinningen elders veroorzaken onrust en angst. Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme). De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn de kernwaarden van het eiland Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij. Dat is juist wat de eilanders en onze gasten zo graag niet willen zien.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat *“als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden. Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster.”*

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Mij baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit

boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

Tot slot

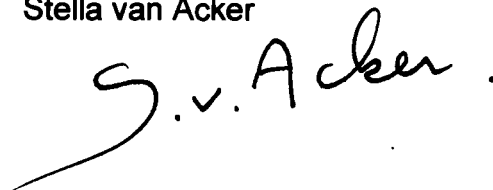
De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar Eemshaven, doen ernstig afbreuk aan de kwaliteit van het eiland Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende rust en ruimte zal, naast de natuur van dit gebied, ook de economische functie van het eiland ernstig in gevaar komen.

De invloed op het milieu en op de natuur zijn ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief. De MER is niet uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. De toetsing gebeurt door de Staat die belangen heeft in de gaswinning (EBN). Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Uit mijn bovenstaande zienswijze, aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage (MER) aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat ik niet instem met het voornemen om die vergunningen te verstrekken.

Ik verwacht dat mijn zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen. Uw reactie op mijn zienswijze zie ik tegemoet.

Met vriendelijke groeten,
Stella van Acker

Verzonden: 09-06-2021 15:50
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Föllmer
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: J.
Straat: Süderstr.
Huisnummer: 50
Postcode: 26757
Woonplaats: Borkum
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Jessica Föllmer
Süderstraße 50
26757 Borkum

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg
Niederlande

Borkum, 31.05.2021

Erdgasgewinnung N05-A

Sehr geehrte Damen und Herren,

ich möchte mich hiermit als Bürgerin der Nordseeinsel Borkum explizit gegen die geplante Förderung von Erdgas aus dem Erdgasfeld N05-A in der Nordsee durch die Firma ONE Dyas B.V. aussprechen, da ich noch immer Schäden für die Umwelt und Natur befürchte.

Mit freundlichen Grüßen,

Jessica Föllmer

Verzonden: 09-06-2021 15:56
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Bongers
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: S.
Straat: Postbus
Huisnummer: 610
Postcode: 9700 AP
Woonplaats: Groningen
Land: Nederland
Telefoonnummer: (050) 316 49 11
E-mailadres:
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Provincie Groningen

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 142
 2270 AC Voorburg

Datum : 1 juni 2021
 Documentnr. : 2021-046289
 Dossiernummer : K7028
 Behandeld door : S. Bongers
 Telefoonnr. : (050) 316 4073
 Bijlage : 2
 Onderwerp : Zienswijze ontwerp-instemmingsbesluit N05-A

Geachte heer, mevrouw,

Op 14 april 2021 heeft u het ontwerp-instemmingsbesluit betreffende het winningsplan N05-A gepubliceerd. Er is gelegenheid om tot en met 3 juni 2021 een zienswijze in te dienen. Graag maken wij van deze gelegenheid gebruik. Met deze brief sturen wij u onze zienswijze.

Reeds bij de ontdekking van de gasvoorraden waren wij van mening dat het veld niet geëxploiteerd zou moeten worden. Op 5 december 2017 hebben wij naar aanleiding van een aangenomen motie in de Provinciale Staten, de toenmalige minister van Economische Zaken en Klimaat een brief gestuurd waarin we hem oproepen geen toestemming te verlenen aan een toekomstige verdere exploratie- of winningsvergunning dan wel instemming te verlenen aan een toekomstig winningsplan op deze locatie. Ons standpunt in deze is onveranderd.

Wij zetten als college stevig in op de energietransitie. Wij vinden dat de focus moet worden gelegd op het produceren van schone en veilige energie en op energiebesparing. Ook u hebt u gecommitteerd aan afspraken om klimaatdoelstellingen te halen, zoals het Akkoord van Parijs. Het in gebruik nemen van dit nieuwe gasveld past niet binnen de gedachte van energietransitie en het nakomen van de gemaakte klimaatafspraken. Gaswinning uit dit gasveld heeft potentieel een grote impact op het Waddengebied en mag niet ten koste gaan van de leefomgeving van mens en dier.

We vertrouwen erop u langs deze weg voldoende te hebben geïnformeerd. We gaan ervan uit dat u onze zienswijze conform de relevante bepalingen van de Algemene wet bestuursrecht transparant meeweegt in uw definitieve besluit.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:

, voorzitter.

, secretaris.

**Partij voor
de Dieren**

Statenfractie Groningen

SP.

PvdA

PV/bN

GB

202100080

GL

1 6 NOV 2017

OM

Aangenomen

In te vullen door de voorzitter

M - 329

Tegen:
CDA
VVD
PVV

MOTIE

Titel motie : Geen gaswinning bij Rottumerplaat
Datum PS : 15 november 2017
Onderwerp : Motie vreemd aan de orde van de dag

Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen ter behandeling van bovengenoemd onderwerp;

Constaterende dat:

- een groot gasveld is gevonden ten noordwesten van Rottumerplaat, d.w.z. op korte afstand van Unesco werelderfgoed De Waddenzee;
- dit gasveld met 57 miljard kuub gas de grootste gasvondst in Nederland in 25 jaar tijd is;
- dit gasveld commercieel interessant heet voor het consortium Hansa Hydrocarbons, Oranje-Nassau energie en Energie Beheer Nederland;
- Engie haar eerdere plannen voor gaswinning in het gebied gestopt heeft, mede vanwege grote maatschappelijke weerstand tegen gasboringen bij de Waddeneilanden.

Overwegende dat:

- gaswinning uit dit grote gasveld een potentieel grote impact heeft op het Waddengebied;
- gaswinning onder het Wad een forse bodemdaling onder de Waddenzee ten gevolge heeft waardoor ondiepe stukken zee en zandbanken verdwijnen;
- verschillende dieren hiervan afhankelijk zijn voor hun rust en voedsel;
- privaat winstbejag niet ten koste mag gaan van de leefomgeving van mens en dier.

Verzoeken GS:

- de verantwoordelijke minister op te roepen geen toestemming te geven voor proefboringen en/of gaswinning uit het ontdekte gasveld boven Rottumerplaat,

en gaan over tot de orde van de dag!

1. Ankie Voerman, Partij voor de Dieren

2. Christiaan Serbanescu-Kele, SP

3. Ankie Beenen, PvdA

4. Bo Zaias

5. Bram Schuur

6. H. Meendering

Minister van Economische Zaken en Klimaat,
Zijne excellentie de heer E.D. Wiebes
Postbus 20.401
2500 EK DEN HAAG

Datum : - 5 DEC. 2017
Documentnr. : 2017-101.819/49/A.20
Dossiernummer : K7028
Behandeld door : S. Bongers
Telefoonnummer : (050)316 4073
Antwoord op :
Bijlage : 1
Onderwerp : Motie tegen gaswinning ten noorden van Rottumerplaat

Geachte heer Wiebes,

Het mijnbouwbedrijf Hansa Hydrocarbons (hierna: Hansa) heeft onlangs een proefboring uitgevoerd op de Noordzee, circa 20 km ten noorden van Rottumerplaat. Hierbij is een aanzienlijke hoeveelheid gas aangetroffen.

Deze ontwikkeling is besproken in de Provinciale Statenvergadering van 15 november 2017. Provinciale Staten hebben hun zorgen geuit over de gevolgen voor de Waddenzee, indien Hansa werkelijk gas zou gaan winnen uit het betreffende gasveld.

Wij zetten als college stevig in op de energietransitie. Wij vinden dat de focus moet worden gelegd op het produceren van schone en veilige energie en op energiebesparing. Ook u hebt u gecommitteerd aan afspraken om klimaatdoelstellingen te halen, zoals het Akkoord van Parijs. Het in gebruik nemen van dit nieuwe gasveld past niet binnen de gedachte van energietransitie en het nakomen van de gemaakte klimaatafspraken.

Provinciale Staten hebben ons college via een motie opgedragen om u op te roepen geen toestemming te verlenen voor verdere proefboringen en/of gaswinning uit het ontdekte gasveld boven Rottumerplaat. De motie is bijgevoegd. Middels deze brief verzoeken wij u dan ook om geen toestemming te verlenen aan een toekomstige verdere exploratie- of winningsvergunning dan wel instemming te verlenen aan een toekomstig winningsplan op deze locatie.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:

, voorzitter.

, secretaris.

Verzonden: 09-06-2021 15:57
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Kooistra
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: J.
Straat: Noorderstreek
Huisnummer: 21
Postcode: 9166 NP
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens: J.P. Dijkstra
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Naam: Josje Kooistra en Jan Pieter Dijkstra.....
 Adres Noorderstreek 21
 9166 NP Schiermonnikoog

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 142
 2270 AC Voorburg

Onderwerp: Zienswijze m.b.t. gaswinning N05-A

Schiermonnikoog, 28 mei 2021

Hieronder mijn/onze zienswijze aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage aangaande de geplande gaswinning N05-A.

Zienswijze

Volgens mij zijn er diverse belangen over het hoofd gezien of worden de gevolgen door de aanvrager onderschat. Deels wordt voorbij gegaan aan belangen die er wel zijn en voorts ben ik van mening dat de gevolgde procedure deels onjuist is. Hieronder zal ik nader ingaan op al deze aspecten. Volgens mij dient de instemming aan deze plannen te worden onthouden en dienen de vergunningen niet te worden verleend.

Geen gaswinning tot in het post-fossiele tijdperk

Er komt een nieuwe gaswet, die mogelijk maakt dat mensen verplicht worden van het gas af te gaan.....en dan nu nog de zee verontreinigen, met kwalijke gevolgen voor de natuur, de vissen, de vogels door giftige stoffen te lozen, geluidshinder te veroorzaken en CO2 uit te stoten? Onbegrijpelijk! Verwerpelijk!

Het voornemen is om de vergunning te geven tot 2060. Dat is tot ver in het post-fossiele tijdperk. Het is onjuist dat nu een vergunning wordt afgegeven die doorloopt tot het tijdperk dat geen fossiele brandstoffen meer gewonnen mogen worden.

In het ontwerp-instemmingsbesluit (pag. 7/18) staat: *'ONE-Dyas verwacht een productieduur van 10 tot 35 jaar, afhankelijk van de ondergrondse onzekerheden. Dit betekent dat bij een start in 2023 de productie naar verwachting uiterlijk in het jaar 2058 zal worden beëindigd. Hierbij verwacht ONE-Dyas een productie te kunnen realiseren van 4,5 tot 13,5 miljard Nm3.'*

Vervolgens staat in de ontwerp omgevingsvergunning platform N05-A artikel 9 Besluit, lid II en lid III. (pag. 7/15): *'De omgevingsvergunning betreffende de activiteit oprichten en in gebruik hebben van een inrichting of een mijnbouwwerk wordt verleend voor onbepaalde tijd. De omgevingsvergunning voor de activiteiten handelingen met gevolg voor beschermde plant- en diersoorten en handelingen met gevolg voor beschermde natuurgebieden wordt tot en met het jaar 2060 verleend of tot de vergunde activiteit is beëindigd'*

Dat zou betekenen dat gedurende 2 generaties er een boorplatform staat voor de kust van Schiermonnikoog.

Nieuwe gaswinning is in strijd met klimaatdoelen

In een op 18 mei 2021 verschenen rapport concludeert het Internationaal Energie Agentschap (IEA) dat het mogelijk is om te voorkomen dat de aarde tot 2050 met meer dan 1,5 graad Celsius opwarmt. Dat is één van de voornaamste klimaatdoelen van Parijs.

Om dat doel te bereiken is vereist dat er per direct géén enkele investering meer gedaan wordt in de winning van fossiele brandstoffen (IEA-rapport, pag. 21 en 23).

De verwachte opbrengst van N05-A varieert van 4,5 tot 13,5 miljard Nm³. De verbranding van dat gas zal een CO₂-uitstoot opleveren van 16 miljoen ton CO₂. In de MER wordt gesteld dat dit minder uitstoot is dan bij verbranding van steenkool. Dat is natuurlijk zo, maar de inzet dient gericht te zijn op duurzame energie. We willen, we moeten minder CO₂ uitstoten.

Als de Nederlandse overheid nu nog een vergunning zou verstrekken voor een nieuw gaswinningsproject, dan handelt de overheid daarmee in strijd met die klimaatdoelen, en dus onrechtmatig jegens haar bevolking. De staat is namelijk verplicht om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Dat heeft de Hoge Raad geoordeeld in de 'Urgenda-zaak'.

Voorts volgt uit het op 26 mei 2021 gewezen vonnis van Milieudefensie e.a. tegen Royal Dutch Shell, kort gezegd, dat ook op bedrijven een verplichting tot beperking van hun CO₂-uitstoot rust. Weliswaar is Shell een bedrijf van andere orde dan ONE-Dyas, maar het is zonneklaar dat door nu te investeren in een nieuw gaswinningsproject met bijbehorende verhoging van CO₂-uitstoot, conform de huidige maatschappelijke opvattingen, ONE-Dyas onrechtmatig zou handelen.

Niet alleen zou de staat haar eigen Urgenda-verplichtingen niet nakomen door vergunningverlening voor dit project, zij zou ook willens en wetens een andere partij in staat stellen om, eveneens willens en wetens, een onrechtmatige daad te begaan, hetgeen een tweede grond voor de onrechtmatigheid van het handelen van de Staat vormt, zou onderhavige vergunning daadwerkelijke verleend worden.

Horizonvervuiling

Het geplande boorplatform zal een nieuwe negatieve landmark zijn, die vanuit het Werelderfgoed aan de horizon te zien zal zijn. De identiteit van het eiland met rust en ruimte wordt dan steeds meer van de industrie en de mijnbouw. Het beeld, zoals op de foto op pag. 38 in de Milieueffectrapportage (MER), is een ongewenste situatie. Onze bezoekers van het eiland ontvluchten vaak de omgeving van industrie en mijnbouw en zoeken naar natuur waar rust en ruimte ervaren kan worden. Als de vergunning verstrekt zou worden voor het boorplatform, dan is dat een aantasting van het vrije zicht. Ik ben van mening dat deze landschappelijke aantasting absoluut niet kan en ook niet nodig is.

In de Gebiedsagenda van het Waddengebied staat op pag. 65: *"Hierdoor is het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken in de Waddenzee, op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone (tot circa 7 km ten noorden van de Waddeneilanden) niet meer toegestaan, en geldt verder op de Noordzee binnen de 12-mijlszone dat allereerst gekeken moet worden naar medegebruik van bestaande platforms en dat anders de zichthinder van een nieuw platform moet worden geminimaliseerd.."* De intentie in de Gebiedsagenda is duidelijk. Deze geaccordeerde visie is op 11 december 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer. Toch wordt nu al voorgesteld

afwijkend van de visie een vergunning te verlenen voor een boorplatform binnen de gestelde 12-mijlszone¹. Dit ondermijnt het vertrouwen in de Staat en geeft het gevoel dat opgestelde plannen terzijde gelegd kunnen worden als het de Staat niet schikt.

Natuurbelangen

De gaswinning gaat plaats vinden in het gebied 'de Borkumer Stenen'. Aan dat gebied is in Duitsland al een bijzonder erkenning gegeven vanwege de uitzonderlijke natuurwaarde. De natuurwaarde van dat gebied stopt niet bij de landgrens. De gasboring is gepland net over de grens op een afstand van slechts 500 meter, in de directe nabijheid van een project voor het herstel van platte oesterriffen.

Werkzaamheden in dat gebied zouden getoetst moeten worden aan de voorwaarden die gelden voor Natura 2000 gebieden. In de MER (pag. 65) staat *'uit de Passende beoordeling blijkt, dat er geen sprake is van een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse en Duitse Natura 2000-gebieden'*. De instandhouding van de Natura 2000-gebieden zal inderdaad niet in het geding komen, maar de MER geeft in het geheel geen inzicht in de aantasting die er wél zal plaatsvinden. Het onderzoek in de MER is niet gericht op de specifieke effecten die de gaswinning hier zal hebben.

Er treedt namelijk op meerdere terreinen verstoring op. Denk aan geluid, bodemdaling, lozingen van vervuild water, vertroebelingen, etc.. Al die verstoringen hebben effecten op zeezoogdieren, op vissen en op bodemdieren. Ook is er verstoring waar de vogels last van hebben. Denk aan helikopters en de af- en aanvoer van mensen. Vogels zullen verstoring ondervinden door verlichting. Al met al zijn er veel verstoringen die onbetwist een grote negatieve impact hebben op de natuur. Het belang van de natuur wordt geschaad. In de MER worden die nadelige effecten gemarginaliseerd.

Stikstofdepositie

In de Milieueffectrapportage staat hoe groot de te verwachten stikstofdepositie is vanwege deze gaswinning en alle gerelateerde activiteiten (aanvoer goederen en personeel, transport en onderhoud, affakkelen, etc.). Tevens is aangegeven en berekend op welke locatie welke extra stikstofdepositie verwacht kan worden en met name in de Natura 2000 gebieden, Noordzee kustzone, de Waddenzee kustzone en de duinen. Deze depositie komt boven op de al aanwezige en te verwachten depositie. Niet is aangegeven wat de gevolgen zijn van de cumulatieve effecten. Onduidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan, wetende dat de stikstofdeposities in de regio al ruim overschreden worden en rekening houdend met de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de toepassing van de PAS-regeling.

Geluidsoverlast

In de MER staat: *'Het meest kritisch is onderwatergeluid. Als geen maatregelen getroffen zouden worden, zou het effect op de zeezoogdieren populatie, met name bruinvissen, te groot worden.'* De geluidsnorm van 160 dB voor zeezoogdieren wordt overschreden. Significante effecten van het heien van verankeringspalen op zeezoogdieren zijn niet uitgesloten. Dat is alarmerend.

Voorgesteld wordt, om door het gebruik van bellenschermen of een ander geluid-reducerende techniek, het geluid te reduceren met 7-11 dB en de geluidsnorm

¹ 12-mijlszone = 22,2 km.

daardoor net niet te overschrijden. Significante effecten op zeezoogdieren kunnen dan volgens de MER worden uitgesloten. Deze manier van het opzoeken van de grens van het toelaatbare is verontrustend.

Volgens mij wordt voorbijgegaan aan de cumulatieve effecten van onderwatergeluiden. Er zijn veel activiteiten gelijktijdig gaande. Denk aan geluid van schepen, het bouwen van windmolens, het leggen van kabels en leidingen, het doen van proefboringen en daar komt nu deze gaswinning bij.

Gesteld wordt in de MER dat: *'er geen sprake is van significante effecten door cumulatie van effecten met die activiteiten. Om cumulatie van effecten met toekomstige projecten van ONE-Dyas zelf te voorkomen, waakt ONE-Dyas ervoor dat geen cumulatie van onderwatergeluid optreedt door het gelijktijdig uitvoeren van de projecten.'*

Wellicht zal getracht worden om cumulatie van geluidsoverlast te voorkomen, maar soms zal het vanwege te halen targets of de planning, niet anders kunnen. Op cumulatieve effecten vanwege externe bronnen, zal ONE-Dyas nog minder invloed hebben. De cumulatie van effecten wordt m.i. hier zwaar onderschat. Het in de MER geschetste beeld is te optimistisch.

Lozingen vervuild water

Lozingen van productiewater zullen plaatsvinden op de Noordzee. Het lozen van dergelijke grote hoeveelheden vervuild productiewater (met o.a. benzeen, kwik, zink en methanol) is een aantasting van het lokale milieu. Het platform staat op de grens van Nederland en Duitsland. De normen voor het lozen van o.a. productiewater zijn in de twee landen verschillend.

Gezien de ligging nabij de landgrens en gezien de onvoorspelbare stromingen van het water, dient bij de hoeveelheid en kwaliteit van de lozingen te worden voldaan aan de strengste regelgeving en eisen. Het is onjuist en onrechtmatig dat daar nu niet van uit is gegaan. Schadelijke gevolgen zijn zeker te verwachten.

Risico op ongelukken

De gaswinning is gepland ten noorden van Schiermonnikoog in een gebied met de meest drukke vaarroutes van West-Europa. Er is altijd een risico op een aanvaring. Door weersomstandigheden of door een technisch mankement gebeurt het regelmatig dat er geen controle meer is over de besturing van schepen. Wat zijn de gevolgen bij een aanvaring met het boorplatform? Een overboord geslagen container kan zich volgens deskundigen vier kilometer per dag verplaatsen. Een botsing van zo'n losgeslagen container kan ook schade veroorzaken met gevolgen voor de omgeving.

In de MER wordt aangegeven dat bij calamiteiten schadelijke stoffen in zee terecht zullen komen. De potentiële emissies zijn niet inzichtelijk gemaakt omdat volgens de MER: *'de gehele activiteit erop is gericht om calamiteiten te voorkomen'*.

Elders in de MER is wel een samenvatting gegeven van de uitkomsten van de uitgevoerde risicoanalyses. Uit niets blijkt dat de aanvrager zich bewust is van de catastrofale gevolgen die een aanvaring kan hebben voor de verre omgeving van het boorplatform.

Bodemdaling

Over bodemdaling worden in de MER diverse uitspraken gedaan. Het is bevreemdend dat, ondanks dat nog niet bekend is op hoeveel punten en op welke

locaties daadwerkelijk kan worden overgegaan tot gaswinning, in de MER staat: *“Geen merkbaar negatief effect op natuurwaarden door bodemdaling”* Concreet wordt aangegeven dat de meest waarschijnlijke uiteindelijke bodemdaling berekend is op 2,6 cm. De meest ongunstige schatting geeft een bodemdaling van 4,6 cm. De conclusie in de MER is *“dat ter plaatse van de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden de bodemdaling verwaarloosbaar is. Er worden daarom geen effecten voor mens of natuur verwacht.”*

Gesteld wordt dat het ‘hand aan de kraan’ principe zal worden gehanteerd. Dat zou misschien kunnen, als het om één locatie zou gaan. En zelfs in die gevallen blijkt dat principe niet te werken.

Mijn zorg is het totale effect van alle vergunningen. In het verleden is al vaker gebleken dat de uitkomst van de bodemdaling verkeerd is ingeschat en dat de realiteit anders is dan de verwachting. Ook op het gebied van bodemtrilling. Die optimistische inschattingen en vervolgens de ontkenningen van de schade-oorzaken, hebben geleid tot een wantrouwen vanuit de bevolking jegens de gaswinning. Ik zal me niet wagen aan voorspellingen en volsta met het zetten van vraagtekens bij de berekeningen die in de MER staan. Mijn zorgen worden daardoor niet weggenomen.

Lichthinder

Een geroemd pluspunt van Schiermonnikoog en omgeving is de duisternis. Dit is de omgeving in Nederland waar de meeste sterren te zien zijn. Daarom is de duisternis en de weidsheid als een te beschermen goed, opgenomen in ruimtelijke plannen.

Duisternis is namelijk een essentieel aspect van het landschap.

Het productieplatform zal licht uitstralen tot op grote afstand, juist vanwege de duistere omgeving. Dat licht zal er zijn vanwege veiligheidseisen, maar ook als gevolg van aanwezig personeel en verkeersbewegingen. De lichtvervuiling benadrukt de industriële activiteiten in dit stukje ‘wildernis’.

De nadelige effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, worden onderschat.

Geen draagvlak onder de bevolking

Voor de gasboringen ten noorden van Schiermonnikoog is geen draagvlak bij de bevolking van het eiland. De ervaringen met gaswinningen elders veroorzaken onrust en angst. Gevreesd wordt bovendien dat de gaswinning een risico vormt voor de lokale economie (toerisme). De weidsheid van het eiland en het ongehinderde zicht langs de verre horizon, zijn de kernwaarden van het eiland Schiermonnikoog. De windmolenparken, de industrie in Eemshaven en de NAM-installatie in het noordwesten (Ameland) vormen al aantastingen daarvan. Een nieuw boorplatform in het noordoosten zorgt voor nog minder vrije horizon en brengt de industriële wereld nog dichterbij. Dat is juist wat de eilanders en onze gasten zo graag niet willen zien.

Risico op burenruzie

Het gasveld N05-A ligt deels in Nederland en deels in Duitsland. Het grootste compartiment is zelfs helemaal gelegen in Duitsland. Ondanks dat er vooraf afspraken gemaakt worden over de grensoverschrijdende effecten en wellicht ook over de opbrengsten, is in de geschiedenis al vaker gebleken dat winning van (andermans) delfstoffen kan leiden tot irritatie en zelfs tot conflicten. Ook het vervuilen van het milieu of nadelige gevolgen voor de ‘natuur van de burens’ kan een goede reden zijn tot wrijving en geruzie. Op Schiermonnikoog is een groot deel van

de toeristische bezoekers afkomstig uit Duitsland. Het eiland is gebaat bij een goede verstandhouding tussen Duitsers en Nederlanders en zit zeker niet te wachten op een burenruzie vanwege mijnbouw of milieuvervuiling. Niemand zit daar op te wachten.

Cumulatie

In de MER wordt erkend dat "als meerdere activiteiten met dezelfde milieueffecten gelijktijdig optreden in het plangebied, cumulatie van effecten kan optreden. Bij cumulatie overlappen de effecten van verschillende activiteiten elkaar, in tijd en ruimte. Dit kan aanvullende nadelige effecten veroorzaken. Het kan zowel gaan om activiteiten van anderen, als om activiteiten van ONE-Dyas zelf, in verband met de verdere ontwikkeling van het GEMS-cluster."

Dat er sprake kan zijn van extra negatieve gevolgen vanwege de cumulatie van effecten, wordt in de MER onderkend. Voor de aanvrager van de vergunning leidt dat niet tot zorgen. Mij baart die stapeling van verschillende ontwikkelingen, die elkaar blijven opvolgen, echter wel zorgen. De gaswinning gedurende 35 jaar vanuit dit boorplatform, zou een grote stap zijn in de verdere industrialisatie van de omgeving van Schiermonnikoog en een ongewisse belasting voor de natuur.

Tot slot

De economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. Die activiteiten, in combinatie met de steeds drukker wordende vaarroute naar Eemshaven, doen ernstig afbreuk aan de kwaliteit van het eiland Schiermonnikoog. Zonder de kenmerkende rust en ruimte zal, naast de natuur van dit gebied, ook de economische functie van het eiland ernstig in gevaar komen.

De invloed op het milieu en op de natuur zijn ongewis en in een aantal gevallen aantoonbaar negatief. De MER is niet uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. De toetsing gebeurt door de Staat die belangen heeft in de gaswinning (EBN). Dit gaswinningsplatform zal straks deel uitmaken van een knellende keten van ongewenste industriële activiteiten.

Uit mijn bovenstaande zienswijze, aangaande het ontwerp-instemmingsbesluit, de ontwerpvergunningen en de Milieueffectrapportage (MER) aangaande de gaswinning N05-A, blijkt dat ik niet instem met het voornemen om die vergunningen te verstrekken.

Ik verwacht dat mijn zienswijze voor u een reden is om de aangehaalde aspecten opnieuw te beoordelen, zodat dit zal leiden tot het niet verlenen van de gevraagde vergunningen. Uw reactie op mijn zienswijze zie ik tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

Verzonden: 09-06-2021 16:14
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Mueller
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: M.
Straat: Neue Str.
Huisnummer: 1
Postcode: 26757
Woonplaats: Borkum
Land: Duitsland
Telefoonnummer:
E-mailadres: meike.mueller@borkum.de
Als: Bedrijf
(Mede) namens: Inselgemeinde Juist
Stadt Norderney
Organisatie: Stadt Borkum

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Stadt Borkum
Der Bürgermeister

INSELGEMEINDE JUIST
Staatlich anerkanntes Nordseeheilbad
Der Bürgermeister

Stadt Norderney
Der Bürgermeister

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
An der Marktkirche 9
38678 Clausthal-Zellerfeld
Vorab per Mail: poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Postbus 142
2270 AC Voorburg
Niederlande

Datum: 21.05.2021

Gemeinsame Stellungnahme der Stadt Borkum, der Stadt Norderney und der Inselgemeinde Juist zum Vorhaben der ONE-Dyas B.V., Parnassusweg 815, NL-1082 LZ Amsterdam, Erdgasgewinnung der ONE-Dyas B.V. aus dem Feld N05-A in der Nordsee. Grenzüberschreitende Öffentlichkeitsbeteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß § 59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)

Ihr Schreiben vom 06.04.2021, L1.4/L67130/07-07/2019-0001/103

Sehr geehrte Damen und Herren,

die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney lehnen das Vorhaben zur Gasförderung in ca. 20 km Entfernung vor Borkum nach wie vor ab. Dieser Position hat sich die Inselgemeinde Juist angeschlossen und tritt hier als stellungnehmende Gemeinde auf.

Zunächst ist kritisch anzumerken, dass weiterhin nicht alle betroffenen Inseln an dem Verfahren beteiligt werden. Die Inselgemeinde Juist sieht ihre Belange betroffen und ist entsprechend

Stadt Borkum
Auskunft erteilt: Frau Meike Müller
Umweltbeauftragte der Stadt Borkum
Neue Straße 1
26757 Borkum
Telefon (04922) 303-205
Fax (04922) 303-288
E-Mail: meike.mueller@borkum.de

Inselgemeinde Juist
Auskunft erteilt: Dr. Tjark Goerges
Strandstrasse 5
26571 Juist
Tel: (04935) 809-111
Fax: (04935) 809-119
E-Mail: bgm@juist.de

Stadt Norderney
Auskunft erteilt: Frau Juliane Aiche
Fachbereich Bauen und Umwelt
Am Kurplatz 3
26548 Norderney
Tel: 04932/920-263
Fax: 04932/920-266
E-Mail: juliane.aiche@norderney.de

in das Verfahren zu involvieren. Die diesbezügliche Nichtberücksichtigung ist nicht nachvollziehbar und inakzeptabel. Vor diesem Hintergrund der bislang unterbliebenen Beteiligung äußern sich die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist gemeinsam zu dem geplanten Vorhaben. Gleichwohl bittet die Inselgemeinde Juist hiermit ausdrücklich um eine künftige eigenständige Berücksichtigung ihrer Belange durch entsprechende Beteiligung.

Dies vorausgeschickt, nehmen die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist zu dem niederländischen und deutschen Hoheitsgebiet gleichermaßen betreffenden Vorhaben der ONE-Dyas B.V. zum niederländischen Beschlussentwurf, den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht zur Errichtung und Betrieb einer Erdgasförder- und aufbereitungsplattform im Bereich des Erdgasfeldes N05-A in ca. 20km Entfernung von Borkum wie folgt Stellung:

Das Projekt sieht den Bau einer Pipeline auf niederländischem Hoheitsgebiet vor, über die das geförderte Erdgas zur vorhandenen Nordgas-Transportleitung (NGT-Pipeline) transportiert werden soll. Außerdem ist für die Stromversorgung der N05-A-Plattform die Verlegung eines Kabels zum Offshore-Windpark Riffgatt im deutschen Sektor der Nordsee geplant.

Auf Seite 18 des Zulassungsantrages wird erklärt, dass die gesamte Bohraktivität maximal 12 Bohrungen und maximal 12 Abzweigungen (Sidetracks) vorsieht, die von der Förderplattform N05-A gebohrt werden.

Der Bohrvorgang wird durchschnittlich 3 Monate pro Bohrung und eineinhalb Monate für einen Sidetrack dauern und kontinuierlich (24 Stunden pro Tag und 7 Tage pro Woche) erfolgen. Demnach werden alle vorgeschlagenen Bohrungen, mitsamt der Sidetracks, mehrere Jahre in Anspruch nehmen (vgl. Zulassungsantrag, Seite 20).

Tourismus und Wirtschaft

Der Tourismus ist für die Inseln Borkum, Juist und Norderney der bedeutendste Wirtschaftszweig und Haupteinnahmequelle der Inselbevölkerung. Die steigenden Übernachtungszahlen (Borkum: 2,5 Mio.; Norderney: 3,8 Mio.; Juist: 1,08 Mio.) bestätigen, dass die Nordseeheilbäder zu den beliebtesten Urlaubszielen Niedersachsens zählen. Die Inseln werden zur Genesung von verschiedenen Erkrankungen aufgesucht. Vor allem sind das Reizklima und die saubere Luft essentielle Faktoren für Borkum, Juist und Norderney. Die Inseln bieten eine vielfältige Landschaft und Flora. Zwischen den Inseln und der Küste liegt das Wattenmeer. Seit 2009 trägt das Wattenmeer den Titel „UNESCO Weltnaturerbe“. Diese auf den klimatischen Bedingungen beruhenden Lebensgrundlage der Inselbevölkerung gilt es zu schützen. Die Intaktheit dieses weltweit einmaligen Ökosystems darf nicht durch die Förderung von fossilen Brennstoffen gefährdet werden.

Die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist sind ferner der Ansicht, dass die Gewinnung von Gas nicht mit den derzeitigen Klimazielen der Bundesrepublik Deutschland vereinbar ist. Zur Erreichung des Pariser Klimaziels muss der Erdgasverbrauch sinken. So wurde in Deutschland erst kürzlich durch das Brennstoffemissionshandelsgesetz die Besteuerung von fossilen Energieträgern und CO₂-Emissionen zur Erreichung der nationalen und internationalen Klimaziele erhöht. Zudem hat Herr Olaf Lies, Niedersächsischer Minister für Umwelt, Energie, Bauen und Klimaschutz bereits im Januar 2021 angekündigt, dass Bohrungen zur Exploration und Förderung von Erdgas und Erdöl im Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer per Gesetz über den Nationalpark "Niedersächsisches Wattenmeer" (NWattNPG) verboten werden sollen. Das Vorhaben erfolgt unmittelbar angrenzend am Nationalpark und kann stark belastend auf das Gebiet wirken. Zudem befindet sich das Vorhaben innerhalb eines sensiblen Naturschutzgebietes, dem Borkumse Stenen, dem FFH-Vogelschutzgebiet und in unmittelbarer Nähe des Borkumer Riffgrundes. Alle Naturschutzgebiete sind hochsensible Lebensräume für teilweise gefährdete Arten der Tier- und Pflanzenwelt.

Umweltverträglichkeitsprüfung

Innerhalb des Hauptberichtes zur Umweltverträglichkeit werden die wichtigsten Rechtsakte der deutschen Gesetzgebung benannt, welche entsprechend bewertet wurden (vgl. Hauptbericht N05-A, S. 20). In dem hier verfahrensgegenständlichen Hauptbericht wurde das Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz allerdings nicht erwähnt. Das Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz stellt jedoch die rechtliche Grundlage zur Durchführung eines UVP-pflichtigen Vorhabens in Deutschland dar. Zudem sind in diesem Gesetz Regelungen zum Planverfahren getroffen, welche hier direkt zur Anwendung kommen müssen. Der vorliegende Umweltverträglichkeitsbericht weist daher eine gravierende Lücke auf, die entsprechend zu beheben ist. Da auch auf deutschem Hoheitsgebiet Erdgas exploriert und gefördert werden soll, ist aus Sicht der Stellungnehmenden das Vorhaben zwingend auf vorgenannter Rechtsgrundlage zu bewerten und auszuführen.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Schweinswale

In Bezug auf die natur- und artenschutzrechtlichen Belange ist Folgendes zu bemerken: ONE-Dyas kommt laut dem Naturtest zu dem Ergebnis, dass der gute Umweltzustand durch das Projekt nicht beeinträchtigt werden würde (vgl. MER Teil 2, S.134). Alle wesentlichen Störfaktoren wie Bodenschäden oder Lärm hätten laut Tabelle 11-34 (vgl. MER Teil 2, S.133f.) keine wesentlichen Auswirkungen auf die Tier- und Pflanzenarten. So wird beispielsweise im Rahmen eines Worst-Case-Szenarios keine Verschlechterung des Erhaltungszustandes der Schweinswal- und Robbenpopulation in der Nordsee festgestellt. Begründet wird dies mit der Behauptung, dass die Wirkung nur vorübergehend sei und in unmittelbarer Nähe ausreichend Fluchtmöglichkeiten für die Nahrungssuche vorhanden seien (vgl. MER Teil 2, S.113). Diese Behauptung wird in Anbetracht der ohnehin stark vom Menschen beanspruchten Nordsee als Wirtschaftsraum nachdrücklich als unzutreffend zurückgewiesen. In Anbetracht vorgenannter Umstände ist auch die auf einem angeblich „guten Umweltzustand“ basierende Auswertung

nicht zielführend. Richtigerweise ist vielmehr von einem sensiblen und sehr stark belasteten Ökosystem auszugehen. Anstatt sich bei der Umweltverträglichkeitsprüfung auf eine oberflächige Quick-Scan-Methode zu beschränken, müssen tatsächlich mehrere umfassende Langzeit-Studien durchgeführt werden. Nur diese können auf eine mögliche Verschlechterung des Artenbestands hindeuten und selbst das ist oft bloß begrenzt möglich. Es liegt auf der Hand, dass sich die Erdgasförderung in jeglicher Hinsicht auf Populationen auswirken wird. Dies gilt insbesondere für sensible Arten. Beispielhaft wird auf die MER-Untersuchungen zur Schweinswalpopulation im Detail eingegangen, da die Stadt Borkum bereits auf deren Bedeutung für die Ökosysteme der Nordsee in einer vorherigen Stellungnahme hingewiesen hat: Im und um das Plangebiet würde es vorübergehend zu einem erhöhten Unterwasserlärmpegel kommen, auf den die Schweinswale empfindlich reagieren.

Das Vorhaben sieht mildernde Maßnahmen vor, um (Gehör-)Schäden für den Schweinswal zu verhindern. So soll vor dem Start einer Schallquelle mindestens eine 30-minütige Beobachtung erfolgen, um sicherzustellen, dass sich keine Meeressäuger innerhalb der 500-Meter-Zone befinden. Wenn sich ein Schweinswal oder ein anderer Meeressäuger innerhalb der 500-Meter-Zone aufhält, wird mit der Ramm- oder VSP-Untersuchung gewartet, bis er sich wieder außerhalb der Zone befindet und für mindestens 20 Minuten außerhalb bleibt (vgl. MER, S. 10-11).

Grundsätzlich handelt es sich hierbei um eine gut gemeinte Maßnahme. Tatsächlich kann eine Beeinträchtigung jedoch nicht ausgeschlossen werden, da die angewandte Messmethodik von Wetter- und Lichtverhältnissen abhängig ist und das Verfahren in den meisten Fällen nicht funktioniert.

Zudem hat der Schweinswal einen Hörbereich zwischen 10.000 bis 150.000 Hz. Der hohe Schall-Pegel kann zu Störungen bei der Nahrungssuche und der Kommunikation führen. Darüber hinaus ist von physischen oder physiologischen Auswirkungen auszugehen. Es sind vorübergehende oder dauerhafte Verschiebungen der Hörschwelle und im schlimmsten Fall Hörschäden zu erwarten. Je näher sich die Meeressäuger an der Schallquelle befinden, desto größer ist die Störung aufgrund höherer Amplitude. Dauerhafte Hörschäden sind allerdings auch auf Lärm mit geringerer Dezibel-Zahl zurückzuführen, weshalb die Tiere selbst in weiter Entfernung vom Bohrloch dieser Gefahr ausgesetzt sind (vgl. MER, S. 10).

Es wird ausdrücklich bemängelt, dass die vorstehend erwähnte Maßnahme nicht die Tiere in weiterer Entfernung berücksichtigt. Mit großer Wahrscheinlichkeit wird das Vorhaben zu einer Abnahme der Individuen führen. In Anbetracht der Tatsache, dass es sich bei dem Schweinswal um die einzige Walart in der deutschen Nordsee handelt, sollte es von besonderem Interesse sein, diese weiterhin in der Nordsee vorzufinden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Verwendung von Steinen

In Bezug auf die Bodenstörung durch die Plattform-Installation ist Folgendes zu erwähnen: Insgesamt wird geschätzt, dass allein die Beine der Plattform und die umringenden

Steinschüttungen eine Fläche von 0,1 bis 0,2 Hektar bedecken werden. ONE-Dyas Versuche einer Förderung der für die Ökosystem-Funktionen wesentlichen Lebensbedingungen für die Bodentiere sowie einer Rücksichtnahme auf die Art der Steine und deren Deponierung lindert keineswegs die negativen Effekte auf die Bodenorganismen. Zudem wird weder erklärt welche Steine verwendet, noch wie diese deponiert werden sollen, um den Zustand der Bodentiere zu verbessern. Darüber hinaus erklärt ONE-Dyas, dass während der Bauarbeiten keine bodengefährdenden Stoffe in den Boden eingebracht würden (vgl. Wabo-Genehmigung, S. 40). Hierbei wird jedoch nicht der umfassende Schadstoffstrom berücksichtigt. So können die in die Luft emittierten Substanzen, die im Ordner 1.1 in Tabelle 4 auf Seite 38 dargestellt sind, in Boden und Wasser gelangen.

Hierbei handelt es sich um einen indirekten Stoffeintrag. Diese Ablagerung kann je nach Umweltbedingungen in der Nähe der Emissionsquelle, aber auch fernab der Freisetzung erfolgen. Obgleich bei den Bauarbeiten keine bodengefährdenden Stoffe direkt in den Boden eingebracht werden, ist eine Gefährdung von Bodenorganismen zu erwarten. Diese Beeinträchtigungen betreffen Bodenorganismen innerhalb eines unbegrenzten Areals, weshalb die Nachverfolgung der Emissionsquelle nahezu unmöglich ist.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Bodenbewegungen

Im Laufe der Produktionsphase kann die Gasproduktion zu Bodenbewegungen von bis zu mehreren Zentimetern führen. Bodenbewegungen umfassen sowohl Bodenerschütterungen, als auch Bodensenkungen und werden durch Veränderungen im tiefen Untergrund ausgelöst. Diese Bewegungen finden während der Produktionsphase statt. Allerdings kann die Bodensenkung noch einige Zeit nach Beendigung der Extraktion andauern (vgl. Kapitel 15.1, MER Teil 2). In der gesetzlich vorgeschriebenen seismischen Risikoanalyse wird festgestellt, dass das deutsche Staatsgebiet in gleicher Weise wie das niederländische Staatsgebiet von möglichen Bewegungen beeinträchtigt wird (vgl. Kapitel 15.3.2, MER Teil 2).

Des Weiteren kann der Einfluss von Salz die Bodensenkung aufgrund plastischer Eigenschaften verstärken. Im Extremfall wird laut der seismischen Untersuchung ein 35 % größeres Gefälle vergleichsweise zu den im „normalen“ Zustand geschätzten Absenkungen vermutet (vgl. Kapitel 15.4.1, MER Teil 2).

Auf Grundlage der seismischen Risikoanalyse sind massive Schäden der Bausubstanz auf den Inseln Borkum, Juist und Norderney sowie in anderen Siedlungsbereichen zu befürchten. Insbesondere der Einfluss des Salzwassers muss in den modellierten Bodensenkungskurven berücksichtigt werden. Dieser Notwendigkeit folgt ONE-Dyas jedoch nicht.

Starke Bodenerschütterungen können sich sogar als Erdbeben äußern. Bei den Untersuchungen wurde festgestellt, dass diese „induzierte Seismizität“ für den Menschen spürbar und teilweise für Schäden an Bauwerken, Gebäuden und Inventar verantwortlich ist, oder diese verstärkt (vgl. Kapitel 15.4.2, MER Teil 2).

Deltares Analyse kam zu dem Fazit, dass die Wahrscheinlichkeit eines Erdbebens durch das Projekt so gering sei, dass diese zu vernachlässigen ist, weshalb für den Bereich N05-A keine

weiteren Untersuchungen durchgeführt wurden. Zudem sei ein kontinuierliches Monitoring-Programm in der Zukunft nicht nötig (vgl. Kapitel 15.8, MER Teil 2).

Diese Schlussfolgerung ist fachlich nicht fundiert. So wird in Kapitel 15.7 selbst auf die Wissenslücken zur Bodenveränderung hingewiesen. Die Studie basiert auf einer Richtlinie, die große Unsicherheiten aufweist. Bei so schwerwiegenden potentiellen und ggf. irreversiblen Schäden für Mensch und Umwelt ist eine angeblich die geringe Wahrscheinlichkeit kein Argument, diesen Konfliktpunkt zukünftig unbeachtet zu lassen. Insbesondere die west- und ostfriesischen Inseln wie Borkum, Juist und Norderney sollen keine Entschädigungen im Falle von Gebäudeschäden erhalten. Die Unterzeichner dieses Schreibens fordern daher, dass der Zustand der derzeit bestehenden Bauwerke, Gebäude und des Inventars auf den Inseln Borkum, Juist und Norderney auf Basis eines Beweissicherungsverfahrens geprüft und dokumentiert wird, sodass die privaten Eigentümer und die Kommunen im Ernstfall eine Verschlechterung der Bausubstanz nachweisen können. Mit Hilfe kontinuierlicher Bausubstanzüberwachungen wäre eine Identifizierung der Erdgasbohrungen als Auslöser möglich. Außerdem werden bei der beschriebenen Risiko-Analyse kumulierende Effekte aufgrund bereits bestehender und geplanter Erdgasbohrungen nicht berücksichtigt. Eine Erhöhung der Wahrscheinlichkeit, dass Erdbeben entstehen, ist zu vermuten. Zudem muss ein Gutachten das Risiko eventueller Beschädigungen der Süßwasserlinsen klären; das Risiko einer Beeinträchtigung muss ausgeschlossen sein.

Es ist zudem darauf zu verweisen, dass im Zuge des Klimawandels das Absinken der Nordseeinseln eine große Gefahr darstellt. Wir befürchten, dass die Erdgasbohrungen dieses Problem verstärken werden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Trinkwasserqualität

Zudem erhöht sich das Risiko der Beschädigung der insularen Süßwasserlinsen. Die Beeinträchtigung der Süßwasserlinsen hätte existentielle, negative Auswirkungen auf die Trinkwasserversorgung der Inseln Borkum und Norderney. Vor diesem Hintergrund fordern wir im Falle einer unvermeidlichen Durchführung des Projekts die Erstellung eines Trinkwasser-Gutachtens. Hierbei ist insbesondere die Wasserqualität zu überprüfen, welche derzeit eine hohe Qualität aufweist. Es ist uns von großem Interesse, dass dies so bleibt. Es ist zu beachten, dass die ostfriesischen Inseln hauptsächlich durch sandige Böden geprägt sind. Diese verfügen über eine geringere Puffer- und Speicherkapazität. Schad- sowie andere Fremdstoffe können somit leicht im Sickerwasserstrom in das Grundwasser gelangen. Die Merkmale von Bodenart- und Bodentyp, die sich ungünstig auf die Trinkwasser-Reinhaltung auswirken, müssen beachtet werden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Luftqualität

Im Folgenden soll auf die im MER untersuchte Luftqualität eingegangen werden. Diese ist hinsichtlich der hohen Bedeutung des Tourismus und der Beherbergung von Kur-Gästen auf Borkum, Juist und Norderney wesentlich. Die wiederkehrend gemessene Luftgüte ist ein existentielles Merkmal für den Tourismus auf den Inseln. ONE-Dyas bezieht sich hierbei auf die

EU-weite rechtliche Rahmensetzung: So gilt die „Verordnung über Luftqualitätsstandards und Emissionshöchstmengen“ (vgl. 39. BImSchV (§3 (NO₂) und §4 (PM₁₀)) sowohl für Deutschland als auch die Niederlande. Die Untersuchungsergebnisse der Umweltprüfung kamen zu dem Ergebnis, dass die Grenzwerte hierfür eingehalten würden (vgl. Kapitel 2, MER Teil 2). Das vorgenannte Ergebnis überzeugt indessen nicht, denn die angewandte Analyse-Methodik ist grundsätzlich zu bemängeln. Es wurden keine kontinuierlichen Luftmessungen durchgeführt und ausgewertet, welche die Voraussetzung für eine quantitative und qualitative Beurteilung der gesundheitlichen Auswirkungen auf die exponierten Personen darstellen. Außerdem beziehen sich die Feinstaubmessungen nur auf die Detektion von PM₁₀-Partikeln. Hier macht ONE-Dyas Gebrauch von der als mangelhaft zu bewertenden Rechtsgrundlage nach EU-Verordnung, in welcher weder eine diskontinuierliche, noch eine kontinuierliche Messung der feineren PM_{2,5} und der ultrafeinen PM_{0,1} vorgeschrieben ist. Diese Feinstaubpartikel sind jedoch im Gegensatz zu den PM₁₀ als besonders gesundheitsschädlich einzustufen, da sie bis in die Alveolen der Lunge eindringen können. Zweifellos verursacht die Erdgasförderung PM_{2,5} und PM_{0,1}. Um die tatsächlichen gesundheitlichen Effekte für den Menschen einschätzen zu können, erwarten die Städte Borkum, Norderney sowie die Inselgemeinde Juist eine Analyse, deren Umfang über die reguläre EU-Verordnung hinausgeht. ONE-Dyas muss sich seiner Verantwortung für die Erhaltung der Gesundheit der betroffenen Inselbevölkerung bewusst werden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Erdgaszusammensetzung

Auf Seite 25 des Zulassungsantrags ist die Erdgaszusammensetzung dargestellt. Demnach handelt sich bei den meisten Komponenten um Mineralöl Kohlenwasserstoffe (MKW) wie Methan, Ethan oder Butan. Kleinste Mengen hiervon können große Mengen von Trinkwasser ungenießbar machen. Laut ONE-Dyas können geringe Mengen von MKWs und Schwermetallen im Produktionswasser enthalten sein, das ins Meer abgeleitet wird. Die hohen negativen Effekte auf Umwelt und Gesundheit können auch mit der Aussage, dass das Produktionswasser den Einleitungsbedingungen der Bergbauverordnung erfüllt, nicht relativiert werden. Ergänzend ist es zwingend notwendig, Strömungsmodelle für die Wasserbewegungen zu berücksichtigen.

Das SINTEF OIL Contingency and Response (OSCAR)-Modellierungspaket wurde im Rahmen der MER eingesetzt, um die möglichen Auswirkungen einer Freisetzung von Erdöl aus dem Bohrloch zu prüfen. Mehrere Szenarien sollen auf eine Quantifizierung des Risikos hinweisen. Hierfür wurden sowohl stochastische, als auch deterministische Modellierungen durchgeführt. Insgesamt zeigen die aus den Modellierungen gefertigten Karten wie etwa S01-N05-01 die Wahrscheinlichkeit der Oberflächenverölung. Zwar nimmt die Wahrscheinlichkeit einer Verunreinigung mit der Entfernung vom Bohrloch ab, jedoch sind auch „Borkum-Riff“ und „Borkum-Riffgrund“ einem Risiko der Verunreinigung ausgesetzt (vgl. MER, S.13 ff.).

Die Unterzeichner erwarten, dass ONE-Dyas vor Beginn der Bohrtätigkeiten Maßnahmen ergreift, welche die Emissionen von MKWs in das Gewässer ausschließen. Eine Sanierung des Meerwassers wäre kaum umsetzbar und dessen Kontamination wäre somit ein irreversibler Umweltschaden. Dies betrifft zusätzlich die Stoffe und Stoffeinträge, die zum Betrieb der Anlagen notwendig sind, wie z.B. Erdöl. Bei Erdöl handelt es sich um ein Vielstoffgemisch, welches je nach Förderort sehr divers zusammengesetzt sein kann. Problematische Bestandteile des Erdöls sind die den Aminosäuren der ölbildenden Lebewesen entstammenden Schwefel- und Stickstoffverbindungen, da sie bei der Raffinierung des Erdöls (Veredelung zu MKWs) als Katalysatorgifte Probleme bereiten können.

Außerdem sind die Benzen- und Toluol-Gehalte als besorgniserregend einzuschätzen. Beide Substanzen gehören zu den BTEX, deren mutagene und karzinogene Eigenschaften nachgewiesen wurden. Zudem sind BTEX sehr leichtflüchtig, gut wasserlöslich und weisen eine geringe Sorptionseigenschaft an organischen Bodenbestandteilen und Tonmineralen auf. Demzufolge können sie besonders leicht in der Luft oder im Sickerwasserstrom transportiert und weit verbreitet werden. Mikroorganismen können zwar MKW und BTEX als Kohlenstoff und Energiequelle nutzen. Dabei wird unter aeroben Bedingungen Sauerstoff als Elektronenakzeptor genutzt. Unter anoxischen Bedingungen werden zunächst Nitrat, dann Eisen und Manganoxide sowie Sulfate reduziert. Sind auch diese Elektronenakzeptoren verbraucht, findet eine methanogene Umsetzung statt, was zu einer verstärkten Produktion von Methan und CO₂ führt. Ohnehin besteht das Erdgas laut Tabelle 1 (vgl. Zulassungsantrag, Seite 25) hauptsächlich aus CO₂, Methan und N₂. Letzteres reagiert in der Umwelt häufig zu N₂O, dem sogenannten Distickstoffmonoxid (Lachgas). Der anthropogene Treibhauseffekt basiert vor allem auf dem enormen Anstieg jener drei Treibhausgase. Obgleich die Emissionen im Vergleich zur Energiegewinnung mit Braunkohle geringer sind, sind die bei der Erdgasförderung entstehenden Emissionen immer noch zu hoch. Dies steht im Widerspruch zu den Klimazielen der Niederlande.

Europäische Klimaschutzziele

ONE-Dyas geht davon aus, dass Erdgas aus dem Feld N05-A und womöglich aus mehreren naheliegenden Prospekt-Gebieten über einen Zeitraum von zehn bis fünfunddreißig Jahren gefördert wird (vgl. Wabo-Antrag, Seite 25). Dieser Förderzeitraum ist in Anbetracht der Aussage nicht nachvollziehbar, dass Erdgas über einen kurzen Zeitraum als Brückentechnologie zum Gelingen der Energiewende beitragen soll. Offensichtlich zielt ONE-Dyas auf weitere Projekte zum Ausbau der Erdgasförderung in der Nordsee ab. Damit widerspricht das Unternehmen der Aussage, dass Erdgas als fossiler Energieträger nur Übergangsweise zum Einsatz kommen soll. Es wird ausdrücklich darauf hingewiesen, dass Erdgas im Sinne des Klima- und Umweltschutzes auch als Übergangslösung die gesetzten Ziele verfehlt. Dem anthropogen geschaffenen Klimawandel muss mit geeigneten Mitteln nachhaltig entgegengewirkt werden. Dies sollte auf mittel- und langfristige Sicht auch im Sinne der niederländischen Regierung

sein. Nur die Industrieländer, die heute neue Technologien fördern und fossile Energieträger möglichst zeitnah einstellen, haben eine Chance, nachhaltig im globalen Wettbewerb konkurrenzfähig zu bleiben. Hierdurch wird ein bestmöglicher Wohlstand der Bevölkerung, insbesondere der zukünftigen Generationen, ermöglicht. Die Ansicht von ONE-Dyas, dass die Erdgasförderung große Zukunftsperspektiven schaffe, steht somit nicht nur im ökologischen und sozialen, sondern auch im ökonomischen Konflikt zu den Erfordernissen zukunftsgerichteten Handelns. Die Entscheidung vom 29.04.2021, in welchem das Bundesverfassungsgericht entschied, dass die deutsche Bundesregierung das Klimaschutzgesetz nachbessern muss, um die Freiheitsrechte der jüngeren Generation zu schützen, verdeutlicht den Ernst der Situation. Die Karlsruher Richter verpflichteten den Gesetzgeber, bis Ende 2022 die Reduktionsziele für Treibhausgasemissionen für die Zeit nach 2030 konkreter zu regeln.

Im Hinblick auf die vorgenannten Aspekte des Klima- und Umweltschutzes müssen im Voraus wesentlich umfangreichere Untersuchungen durchgeführt werden. Schließlich dürfen gemäß vorgenanntem Urteil nur noch Projekte genehmigt werden, die ausnahmslos mit den Klima- und Umweltschutzziele zu vereinbaren sind. Die Förderung neuer Technologien, wie etwa der Wasserstofftechnologie, gilt als große Chance, um auch zukünftig die Wettbewerbsfähigkeit und den Wohlstand Europas zu sichern. Auch die Niederlande sollten im Sinne einer europäischen Zusammenarbeit dieses Ziel anstreben. Erste Projekte zur Weiterentwicklung von Wasserstoff wurden beispielsweise durch das Projekt H2Watt auf Ameland und Borkum durchgeführt. Diese internationale Kooperation zeigt, dass die Niederlande neue Technologien in den Blick nehmen.

ONE-Dyas bekräftigt in seinen Antragsunterlagen (vgl. Wabo-Genehmigung, S.64), dass dem Unternehmen eine Reduzierung von Umweltauswirkungen von großer Bedeutung sei. Außerdem wolle es mit gutem Beispiel vorangehen, indem gemeinsam mit Kunden eine Führungsfunktion in den Bereichen „Innovation und nachhaltige Entwicklung“ übernommen werden soll. Diese Selbstdarstellung überzeugt in Anbetracht des geplanten Vorhabens nicht und hat mit der realen Wirtschaftsweise des Unternehmens nichts zu tun. Von einem innovativen Handeln kann keine Rede sein, wenn sich das Unternehmen weiterhin auf die Energieerzeugung auf Basis fossiler Energieträger fokussiert, und damit grundsätzlich der Aussage widerspricht, dass es daran arbeite „Teil der Lösung für eine nachhaltigere Gesellschaft jetzt und in der Zukunft zu werden“ (vgl. Wabo-Genehmigung, S.64).

Schiffsverkehr

ONE-Dyas erwartet Transportaktivitäten während der Bohrung von etwa drei Schiffen und fünf Hubschraubern pro Woche. Bei einer geplanten Dauer der Bohrarbeiten von drei bis vier Jahren vertritt das Unternehmen die Auffassung, dass die Auswirkungen des Transportes gering seien (vgl. Wabo-Antrag, Seite 29). Diese Ansicht teilen die Unterzeichner jedoch nicht. Die Nordsee ist mit dem bereits bestehenden Schiffsverkehr ausgelastet. Insbesondere die Ur- laubs- und Kurinseln Borkum, Juist und Norderney würden durch zusätzliche Schadstoff- und

Lärmemissionen belastet. Zudem verstärkt der Schiffsverkehr den Unterwasserlärm und gefährdet somit den Erhalt sensibler Arten.

Stromkabel von der deutschen Offshore-Plattform des Windparks Riffgat

Die Verlegung des Stromkabels auf deutschem Hoheitsgebiet von der Offshore-Plattform des Windparks Riffgat ist als gesondertes Vorhaben zu betrachten und nach deutschem Recht zu beurteilen, so dass entsprechende Genehmigungen bei den zuständigen Behörden der Bundesrepublik Deutschland einzuholen sind.

In diesem Zusammenhang stellen die Unterzeichner klar, dass das Verfahren der grenzüberschreitenden Öffentlichkeitsbeteiligung bei ausländischen Vorhaben gem. § 59 UVPG nicht ausreicht, um das Gesamtvorhaben auf deutschem Hoheitsgebiet zuzulassen. Im Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz (UVPG) sowie im Bundeswasserstraßengesetz (WaStrG) sind Verfahren zur Planfeststellung von Vorhaben geregelt. Betroffen sind hier Vorhaben auf deutschem Hoheitsgebiet, die nur nach Maßgabe deutschen Verfahrensrechts zulässig sind. Das Vorhaben zur Exploration und Förderung von Erdgas auf deutschem Hoheitsgebiet sowie die Kabelverlegung zur deutschen Windpark-Plattform unterliegen deutschem Planfeststellungsrecht. Die Planunterlagen geben keinen Hinweis auf die rechtskonforme Durchführung von Planfeststellungsverfahren nach deutschem Recht – was hiermit ausdrücklich gerügt wird.

Im Umweltbericht wurden zwar die Belange in Bezug auf das Stromkabel aufgenommen, jedoch fehlt hierbei die Tiefe des eigenständigen Planverfahrens, um das Vorhaben der Kabelverlegung sowie der Inbetriebnahme und dem Abbau u.a. aus naturschutzfachlicher Sicht beurteilen zu können. Das Planfeststellungsverfahren nach dem § 65 ff. UVPG fehlt hier in Gänze. Wir fordern das Unternehmen auf, das hierfür erforderliche Planfeststellungsverfahren zu initialisieren.

Zudem kann den Planunterlagen nicht entnommen werden, ob die genannten Genehmigungsanträge (vgl. Hauptbericht N05-A, S. 20 ff.) bereits bei den zuständigen deutschen Behörden gestellt wurden. Somit ist es völlig ungeklärt, ob die Bundesrepublik Deutschland, vertreten durch seine zuständigen Behörden, dem Vorhaben zustimmen kann.

Landschaftsbild

Die Inseln leiden bereits heute unter dem durch eine Vielzahl von Offshore-Anlagen in der Nordsee sowie das Kohlekraftwerk Eemshaven und weitere Windenergieanlagen im festländischen Küstenbereich geschaffenen industriellen Umfeld. Die zukünftige Installation einer Bohrplattform und das Abfackeln von Gas zum gewerblichen Betrieb belastet die Umwelt, schädigt die unter Schutz gestellte Natur und beeinträchtigt das Landschaftsbild. Gerade im Hinblick auf die empfindliche Störung des einzigartigen insularen Lebensraumes für Mensch und Natur ist die Erweiterung von Industrieanlagen in der näheren Umgebung der ostfriesischen Inseln nicht akzeptabel. Die Schädigung des Landschaftsbildes, vor allem vor dem

Hintergrund der kumulierenden Wirkung des industriellen Umfeldes, ist aus Sicht der Unterzeichner gesondert zu prüfen und in die Umweltverträglichkeitsprüfung aufzunehmen.

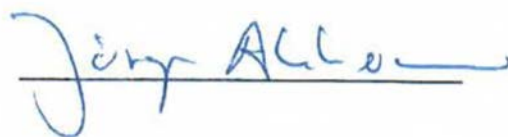
Eine weitere Belastung des Landschaftsbildes durch die Sichtbarkeit industrieller Anlagen ist für die Inseln nicht mehr hinnehmbar und muss neben den Umweltbelangen auch unter Betrachtung der negativen Auswirkungen auf den Tourismus umfassend analysiert und bewertet werden. Im Umwelt- sowie im Hauptbericht mangelt es zudem an Minimierungsmaßnahmen, da die Untersuchungsergebnisse teilweise keine Minimierungs- oder Monitoringmaßnahmen erforderlich machen. Dies kann sich jedoch in der Umsetzung anders darstellen. Somit wird eine naturschutzfachliche Begleitung des Vorhabens sowie die Ausarbeitung eines Minimierungskonzeptes von den Unterzeichnenden gefordert.

Abschließend wird darauf hingewiesen, dass die Inseln weiterhin an der Stellungnahme vom 19.11.2019 zum schriftlichen Scoping-Verfahren festhalten. Diese Stellungnahme wird an die zuständigen Behörden und Institutionen sowie die Gemeindevertretungen der ostfriesischen Inseln zur Kenntnisnahme übersandt.

Für Rückfragen stehen wir Ihnen gerne zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Jürgen Akkermann
Stadt Borkum

Dr. Tjark Goerges
Inselgemeinde Juist

Frank Ulrichs
Stadt Norderney

Stellungnahme vom 19.11.2020 der Stadt Borkum und der Stadt Norderney im deutschen schriftlichen Scoping-Verfahren

Stadt Borkum
Der Bürgermeister

Stadt Norderney
Der Bürgermeister

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
An der Marktkirche 9
38678 Clausthal-Zellerfeld

Stadt Borkum
Auskunft erteilt: Herr Joachim Bakker
Leiter Ordnungs- und Sozialabteilung
Neue Straße 1
26757 Borkum
Tel: 04922/303-204
Fax: 04922/303-288
E-Mail: joachim.bakker@borkum.de

Stadt Norderney
Auskunft erteilt: Frau Juliane Aiche
Fachbereich Bauen und Umwelt
Am Kurplatz 3
26548 Norderney
Tel: 04932/920-263
Fax: 04932/920-266
E-Mail: juliane.aiche@norderney.de

Datum: 19.11.2020

Gemeinsame Stellungnahme der Stadt Borkum und der Stadt Norderney zum Vorhaben der ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, NL-1082 LZ Amsterdam, Richtbohrungen und Vertical Seismic Profiling von der Plattform NO5-A. Schriftliches Scoping-Verfahren zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG

Ihr Schreiben vom 08.10.2020, L1.4/L67130/07-07/2019-0004/040

Sehr geehrte Damen und Herren,

die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney lehnen das Vorhaben zur Gasförderung in ca. 20 km Entfernung von Borkum grundsätzlich ab.

Vorab ist anzumerken, dass die Stadt Norderney als Träger öffentlicher Belange nicht am Verfahren beteiligt wurde. In Anbetracht der Tatsache, dass es durch die beabsichtigten Profilbohrungen, die seismischen Untersuchungen und die darauf folgenden weiteren Vorhaben zu negativen Auswirkungen auch für die Insel Norderney kommen kann, ist deren Beteiligung gemäß § 15 Abs. 3 iVm. § 17 UVPG angezeigt; die diesbezügliche Nichtberücksichtigung ist nicht nachvollziehbar und inakzeptabel. Vor dem Hintergrund der vorerwähnt bislang unterbliebenen Beteiligung geben die Stadt Norderney und die Stadt Borkum mit diesem Schreiben eine gemeinsame Stellungnahme zu dem geplanten Vorhaben ab. Gleichwohl bittet die Stadt Norderney hiermit ausdrücklich um eine künftig eigenständige Berücksichtigung ihrer Belange durch entsprechende Beteiligung.

Der Tourismus ist für die Inseln Borkum und Norderney der bedeutendste Wirtschaftszweig und die Haupteinnahmequelle der Inselbevölkerung. Die Übernachtungszahlen (Borkum: 2,5 Mio.; Norderney: 3,8 Mio.) belegen, dass beide Nordseeheilbäder zu den beliebtesten Urlaubszielen Niedersachsens zählen. Beide Inseln werden zur Genesung von verschiedenen Erkrankungen aufgesucht. Vor allem sind das Reizklima und die saubere Luft essentielle Faktoren für Borkum und Norderney. Die Inseln bieten eine vielfältige Landschaft und Flora. Zwischen den Inseln und der Küste liegt das Wattenmeer. Seit 2009 trägt das Wattenmeer den Titel „UNESCO WeltNaturerbe“. Diese auf Basis der klimatischen Bedingungen beruhende Lebensgrundlage der Inselbevölkerung gilt es zu schützen. Die Intaktheit dieses weltweit einmaligen Ökosystems darf nicht durch die Förderung von fossilen Brennstoffen gefährdet werden.

Die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney weisen ferner darauf hin, dass die Gewinnung von Gas nicht mit den derzeitigen Klimazielen der Bundesrepublik Deutschland zu vereinbaren sind. Zur Erreichung des Pariser Klimaziels muss der Erdgasverbrauch sinken. Deshalb wurde in Deutschland erst kürzlich durch das Brennstoffemissionshandelsgesetz die Bepreisung von fossilen Energieträgern und CO₂-Emissionen zum Erreichen der nationalen und internationalen Klimaziele erhöht.

Dies vorausgeschickt, wird zu dem Vorhaben der ONE Dyas B.V. sowie zum vorgeschlagenen Untersuchungsrahmen zu Gegenstand, Umfang und Methoden der Umweltverträglichkeitsprüfung wie folgt Stellung genommen :

Zu 1. Veranlassung:

Auf Seite 4 des Scoping-Verfahrens wird ausgeführt, dass ausschließlich die Richtbohrstrecken und VSP's auf deutschem Hoheitsgebiet zu betrachten seien. Diese Auffassung teilen die Stadt Borkum und die Stadt Norderney ausdrücklich nicht, da auch die Vorhaben, die auf niederländischer Seite erfolgen, Auswirkungen auf deutschem Hoheitsgebiet haben. Es wird deshalb darauf hingewiesen, dass sich alle in der Stellungnahme beschriebenen Inhalte auf die Felder N05-A, N05-A-Noord und N05-A-Südost, auf die Bohrungen Kabelverlegungen, Bau und Betrieb der Erdgasleitung usw. auf der niederländischen und deutschen Seite beziehen. Die Bohrungen und seismischen Untersuchungen haben kumulierende Wirkung und wirken sich je nach Durchführung unterschiedlich auf die nachfolgenden Beprobungen aus. Zudem ist die Wirkung zu den umliegenden Industrie- und Militäranlagen in der Nordsee zu berücksichtigen.

So muss der Untersuchungsrahmen wesentlich, insbesondere auf den Bau und Betrieb der Plattform, erweitert werden, da zum Beispiel in Fällen einer Havarie oder des Austretens von Chemikalien auch das deutsche Hoheitsgebiet betroffen ist.

Die Nordsee ist ein vielfältig genutzter Wirtschaftsraum und von globaler Bedeutung für den Naturschutz. Es wird immer wieder betont, dass die Niederlande bis 2050 eine CO₂-neutrale Energieversorgung realisieren will. Bis 2030 soll u.a. die Förderung von Erdgas aus dem Erdgasfeld unter Groningen eingestellt werden. Zudem sind die negativen Folgen der Erdgasförderung – Erdbeben, Absacken ganzer Landstriche und Verschmutzung der Umwelt, um nur

einige wenige zu nennen – hinreichend bekannt (KONINKLIJK NEDERLANDS METEOROLOGISCH INSTITUUT, 2019; UMWELTBUNDESAMT, 2010). Umso mehr verwundert das derzeit in Planung befindliche Vorhaben. In der UVP ist zu erläutern, inwiefern das geplante Vorhaben mit den EU-Klimazielen zu vereinbaren ist.

Das geplante Vorhaben löst große Konflikte mit der Betroffenheit von Schutzgebieten, Offshore-Windparks, Inseln und Tourismus aus. Die Umweltauswirkungen des Vorhabens sind grenzüberschreitend. Vor allem sind die der Küste vorgelagerten Ostfriesischen Inseln, aber auch die Westfriesischen Inseln (wie z.B. Schiermonnikoog) davon betroffen.

Zu 3.1 Überblick

Auf Seite 13 des Scoping-Papiers wird auf einen diesem angeblich beigefügten technischen Erläuterungsbericht des Vorhabenträgers verwiesen, welcher tatsächlich allerdings fehlt; dies beeinträchtigt das Beteiligungsverfahren zum Untersuchungsrahmen insgesamt.

Zu 4.1 Wirkfaktor Richtbohrungen

Die zu erwartenden Meeresbodenabsenkungen sind entsprechend mit weiteren Bohrungen/seismischen Untersuchungen und den hierbei auftretenden kumulierenden Wirkungen darzustellen. Hierzu gehören auch die in näherer Umgebung befindlichen Offshore-Anlagen. Zudem sind in diesem Modell die Reichweiten der wahrscheinlichen Meeresbodenabsenkungen ausführlich darzustellen. Insbesondere muss hier Bezug auf die Auswirkungen auf die Inselkörper und die Süßwasserlinsen genommen werden. Jegliche Schäden an den Inseln müssen ausgeschlossen werden, da diese weitreichende finanzielle Folgen zulasten der Städte und des Landes Niedersachsen hätten. Der Schutz der Inseln ist vorrangig zu behandeln.

Die im Scoping-Papier dargestellte Risikoanalyse-Methodik für induzierte Beben aus der Gasförderung ist grundlegend darzustellen. Aus dem Scoping-Papier geht nicht hervor, ob die Szenarien für die Gasförderung auf dem Meer anwendbar sind und sich die Methodik überhaupt für die speziellen Anforderungen des Meeresbodens und der Meeresbewegungen eignet; dies muss nach gegenwärtigem Kenntnisstand bezweifelt werden. Erst nach abschließender Risikobewertung und unter Bezugnahme auf die Offshore-Bedingungen ist ein Ergebnis aus der Analyse anwendbar.

Im Scoping-Papier wird dargelegt, dass die erwartete Bodenabsenkung bei einem Verdichtungskoeffizienten von 0,035 GPa⁻¹ in der Mitte des Bodenabsenkungsbeckens ca. 1,6 cm für das N05-A-Gasfeld separat und ca. 2,6 cm einschließlich der umgebenden Prospekte beträgt. Dieser zu optimistischen Annahme stehen zahlreiche Berichte entgegen, dass es bei der Erdgasförderung zu massiven Bodenabsenkungen kommt. So soll es im Altmarktkreis zu einer Absenkung bis zu 25 cm gekommen sein. Auch infolge der Erdgasgewinnung auf niederländischem Gebiet hat sich ein Senkungstrog ausgebildet. Nach den Prognosen sind hier weit höhere Absenkungen zu erwarten. Auch das Risiko eines Erdbebens wird nach dem Scoping-Papier als gering eingestuft. Diesbezüglich sind weitere unabhängige Gutachter mit der Untersuchung zu beauftragen, wie sich die Erdgasförderung hinsichtlich der Meeresbodenabsenkung auswirkt.

Erdbeben/Meeresbodenabsenkung

In der Region Groningen ist es immer wieder zu erheblichen Erdbeben mit massiven Gebäudeschäden gekommen. Über 1000 Schadensmeldungen waren zu verzeichnen. Nach Angaben der Niederländischen Meteorologiebehörden erreichten die Beben einen Wert von 3,4 auf der Richterskala. Diese Beben haben dazu geführt, dass die Niederländer einen kompletten Ausstieg aus der Erdgasproduktion im Groninger Raum beschlossen haben. Jetzt soll offenbar eine Verlagerung jener Aktivitäten in die Nordsee unmittelbar vor Borkum erfolgen und es ist zu befürchten, dass es dort und darüber hinaus bei der Gasförderung zu Gebäudeschäden kommt. Anerkanntermaßen bewirkt der Klimawandel bereits einen Anstieg des Meeresspiegels. Durch die Erdgasförderung kann es nun zusätzlich noch zu einer Absenkung der Inseln kommen. Es ist zu untersuchen, wie sich eine derartige Absenkung in Kombination mit dem Anstieg des Meeresspiegels auf die Pegelstände und Sturmflutsicherheit der Inseln auswirkt.

Zu 4.2 Wirkfaktor Vertical Seismic Profiling

In der Analyse der Untersuchung zum Vertical Seismic Profiling sind um folgende Umwelt- und Umfeldauswirkungen zu ergänzen:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd- und Schadstoffen
- Risiko von Unfällen
- Tötung von immobilien geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Durchführung des Vertical Seismic Profilings
- Kumulierende Wirkungen mit weiteren Bohrungen

Zu 5.2.5 Schiffsverkehr

Für das Vorhaben muss eine genaue Sicherheitsanalyse durchgeführt werden. Es müssen alle denkbaren Unfallszenarien skizziert werden. Unter dem Punkt „Schiffsverkehr“ wird lediglich das MARPOL-Übereinkommen hinsichtlich der Sicherstellung, dass keine Ölzeugnisse und -gemische auch unbeabsichtigt ins Meer geleitet werden, thematisiert. Dies ist bei weitem nicht ausreichend. Der Untersuchungsrahmen ist auf den Schiffsverkehr, insbesondere auf mögliche Schiffsunfälle, zu erweitern. In der Vergangenheit hat sich gezeigt, dass Schiffe manövrierunfähig in der Nordsee treiben (Havarie der „Glory Amsterdam“ vor Langeoog in 2017) oder Ladung verlieren (Havarie der MS ZOE am 02.01.2019, Verlust von 342 Containern). Die Themen Sicherheit und Katastrophenschutz sind im Falle von Schiffsunfällen stärker in den Fokus zu nehmen. Es sind Festlegungen zu treffen, wie u.a. bei einem Schiffsunfall mit der Gasplattform verfahren werden soll.

Ferner muss erfasst werden, welche Gefahrenstoffe und welche sonstigen Stoffe sich auf den Plattformen (Bohr- und Förderplattform) befinden.

Zu 7.2 FFH-Verträglichkeitsuntersuchung

Unter Punkt 7.2. wird ausgeführt, die Verträglichkeit des Vorhabens sei mit den Erhaltungszielen bzw. Schutzbestimmungen der verschiedenen Schutzgebiete zu überprüfen.

Das Erdgasfeld des Vorhabens erstreckt sich unter anderem unter den Naturschutzgebieten (NSG) „Borkum Riff“ (NLWKN, 2010) im Süden und „Borkum Riffgrund“ (BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, BAU UND REAKTORSICHERHEIT 2017) im Norden. Diese beiden

Gebiete gehören zum Natura 2000-Netzwerk und sind somit von internationaler Bedeutung. Die Verordnungen der NSG verbieten mit dem Vorhaben nunmehr geplante derartige Eingriffe. Die Schutzgebietsverordnungen sind zu berücksichtigen.

In der Nähe zum Vorhaben liegt das Weltnaturerbe Wattenmeer (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2019). Dieses Gebiet ist mit diversen Schutzprädikaten (NATIONALPARK NIEDERSÄCHSISCHES WATTENMEER, UNESCO-BIOSPHÄRENRESERVAT, GEBIET NACH RAMSAR-KONVENTION, NATURA 2000-GEBIET, EMISSION CONTROL AREA, PARTICULARLY SENSITIVE SEA AREA) belegt. Auf Grund der hohen Bedeutsamkeit des Wattenmeeres für die globale marine Umwelt ist eine negative Beeinflussung auszuschließen.

In den vergangenen Jahrzehnten erfolgte eine erhebliche Industrieansiedlung in Eemshaven/Delfzijl. Bei der Beurteilung der Verträglichkeit des Vorhabens mit den Erhaltungszielen des Gebietes ist deshalb zu prüfen, wie sich der zusätzliche Schadstoffeintrag durch das Abfackeln von Gas auswirkt. In dieser Prüfung ist die Gesamtheit der in unmittelbarer Nähe entstandenen Industrieanlagen (Eemshaven/Delfzijl) zu berücksichtigen.

Die Nordsee ist in weiten Teilen bereits heute stark schadstoffbelastet (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2016). Aus diesem Grund ist der aktuelle „Ist-Zustand“ der Nordsee im Bereich des Vorhabens zu prüfen. Dabei müssen die betroffenen NSG besonders detailliert untersucht werden. Dazu muss eine signifikante Anzahl von Wasser- und Bodenproben aus den verschiedenen Bereichen und Schutzgebieten entnommen und auf ihre Schadstoffbelastung (Schwermetalle, Stickstoff- und Schwefelverbindungen etc.) geprüft werden. Dabei sind lokale, wissenschaftlich festgesetzte Grenzwerte zu berücksichtigen und einzuhalten.

Das Vorhaben hat nicht nur lokale, sondern auch regionale Auswirkungen. So sind die Auswirkungen durch Schadstoffausstoß in die Luft und ins Meer sowie auf die Wattenmeerinseln ebenfalls zu untersuchen. Auf der Insel Borkum sind vier prioritär natürliche Lebensraumtypen vorhanden, die einer hohen Sensibilität gegenüber atmosphärischen Stickstoffeinträgen unterliegen (NATURA 2000, 1992b):

- 2130* – Trockenrasen basenarmer Graudünen
- 2130* – Borstgrasrasen der Küstendünen
- 2140* – Küstendünen mit Krähenbeere
- 2150* – Küstendünen mit Besenheide

In einem Schreiben vom 10.11.2014 an die Stadt Borkum spricht die Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer von „*einer erheblichen Vorbelastung der Empfindlichkeit insbesondere der nährstoffarmen Lebensraumtypen im Nationalpark und speziell auf der Insel Borkum gegenüber zusätzlichen Stickstoffbelastungen*“. Die Nationalparkverwaltung hebt dabei hervor, dass der aktuelle nationale Bericht den Erhaltungszustand für den Lebensraumtyp 2130* als unzureichend bewertet. Deshalb hat die Nationalparkverwaltung Maßnahmen ergriffen, um den gegenwärtigen Zustand dieses Lebensraumtyps gerade auf Borkum zu verbessern (MEYER-VOSGERAU, 2014). Jede zusätzliche Stickstoffquelle im Emsästuar unterminiert

die Bemühungen, die Beeinträchtigung stickstoffempfindlicher Lebensraumtypen zu reduzieren und z.B. den Lebensraumtyp 2130* auf der Insel Borkum in einen guten Erhaltungszustand zu bringen.

Für den Fall, dass das Vorhaben genehmigt werden sollte, sind jegliche negative Auswirkungen mit geeigneten Maßnahmen zu kompensieren. Geeignete Maßnahmen auf den Inseln Borkum und Norderney sind bereits zusammen mit dem UVB zu ermitteln.

Zu 7.4 Prüfung der Verträglichkeit mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie

Die marine biologische Vielfalt und die Meeresökosysteme sind hohen Belastungen ausgesetzt. Es fragt sich, wie man einen guten Zustand der Nordsee erreichen will, wenn weitere Industrieansiedlungen um und in der Nordsee angesiedelt werden. Das Verlegen von Kabeln und Gasrohren, die Entnahme von Sand und Kies, die Fahrrinnenunterhaltung und Baggergutverklappung tragen nicht dazu bei. Die jetzt zusätzlich geplanten und hier erörterungsgegenständlichen Gasbohrungen und Gasleitungsverlegungen führen zu einem erneuten Schadstoffeintrag und tragen ebenfalls nicht zu einem guten Zustand der Nordsee bei. Durch den Verlust von 342 Containern der MS-ZOE im letzten Jahr, die ja nur zum Teil geborgen wurden, ist bereits eine neue Belastung der Nordsee erfolgt, da insbesondere die schadstoffhaltigen Container nicht geborgen wurden. Noch heute befinden sich große Mengen von Plastikmüll in der Nordsee. Die Städte Borkum und Norderney sind der Meinung, dass allein aus diesem Grund die Maßnahme nicht mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie zu vereinbaren ist.

Im Rahmen der Verträglichkeitsprüfung ist auf die bereits eingetretene Verschlechterung des Zustandes der Nordsee durch die Havarie der MS ZOE, durch die Verlegung von Kabel für die Offshore-Anlagen, durch die ständige Ausbaggerung der Fahrrinnen auf deutscher und niederländischer Seite, durch die Baggergutverklappung und die Industrieansiedlung einzugehen.

Mit der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie hat die EU einen rechtsverbindlichen Rahmen geschaffen, innerhalb dessen die EU-Mitgliedstaaten die notwendigen Maßnahmen ergreifen, um bis zum Jahr 2020 einen guten Zustand der Meeresumwelt zu erreichen oder zu erhalten. Es ist darzulegen, wie ein guter Zustand der Nordsee erreicht werden soll und wie das beabsichtigte Vorhaben mit den Zielen der MSRL zu vereinbaren ist.

Natürliche Merkmale des Gebiets

Das Gebiet „Borkumse Stenen“ grenzt direkt an das deutsche NSG „Borkum Riffgrund“ und gehört naturräumlich zu diesem. Dieses Biotop wird lediglich durch die Grenze zwischen den Ländern Niederlande und Deutschland getrennt. Folglich ist für das Gebiet „Borkumse Stenen“ ein ähnliches Arteninventar wie das des NSG „Borkum Riffgrund“ anzunehmen und muss somit in das Natura 2000-Netzwerk aufgenommen werden. Die Prüfung der Zentralregierung, ob das Gebiet als eigenständiges Natura 2000- oder EMR-Gebiet ausgewiesen wird, ist abzuwarten und die entsprechenden Regelungen sind zu berücksichtigen.

Die Europäische Auster (*Ostrea edulis*) gilt in Deutschland bereits als ausgestorben (BUNDESAMT FÜR NATURSCHUTZ, 2016). Für die gesamte Nordsee gelten die Bestände als

rückläufig und die Art wurde in die OSPAR-Liste der „bedrohten, im Rückgang befindlichen marinen Tierarten und Lebensräume für den Nordostatlantik“ aufgenommen (OSPAR COMMISSION, 2019). Aus diesem Grund haben die Länder England, Schottland, Irland, Frankreich, Niederlande, Deutschland und Schweden 2017 die „Native Oyster Restoration Alliance“ (NORA) gegründet. Das betroffene Wiederansiedlungsprojekt wurde im Rahmen der NORA durchgeführt und ist somit Teil eines internationalen Netzwerks und von internationaler Bedeutung (NORA, 2017). Für den Erfolg des Projekts ist es zwingend notwendig, dass jegliche bodenverändernden Aktivitäten ausgeschlossen werden. Da das beabsichtigte Vorhaben Bodensenkungen, voraussichtlich einhergehend mit Erdbeben, zur Folge hat, ist es mit dem Wiederansiedlungsprojekt nicht vereinbar.

Das Vorhaben findet in einem Gebiet mit sehr hoher Bedeutung für viele verschiedene Tier- und Pflanzenarten statt (NATURA 2000, 1992). Es muss eine Liste mit allen betroffenen Arten erstellt werden. Die Gefährdung und Beeinträchtigung dieser Arten ist auszuschließen. Sollte dies nicht möglich sein und das Vorhaben trotzdem genehmigt werden, sind für jede betroffene Art geeignete Kompensationsmaßnahmen in entsprechendem Umfang durchzuführen. Diese Maßnahmen sind zusammen mit dem UVB vorzulegen.

Der Untersuchungsrahmen ist auf die nachstehend dargelegten Aspekte zu erweitern :

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Plattform –

Als Katastrophenfall ist das Versinken der Plattform samt aller (Gefahren-)Stoffe im Meer sowie die Schädigung der Förderleitungen denkbar, wodurch unkontrolliert Gas austritt. Hinzu kommen mögliche Unfälle wie Explosionen und Leckagen auf der Plattform sowie Kollisionen mit Hubschraubern. Aufgrund der Wasserbewegungen wird es zu Auskolkungen an allen mit dem Erdboden verbundenen Stützen der Bohr- und Förderplattform kommen. Die hiermit eingehenden Risiken bei Destabilisierung der Produktionsanlage sind aufzuzeigen.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Plattform, Auswirkung auf Windenergieanlagen

Im Umfeld der geplanten Erdgasexploration Feld N05-A befindet sich der Windpark „Riffgat“. Hier ist nachzuweisen, welche Auswirkungen die von der Bohr- und Förderplattform ausgehenden Schäden und Risiken auf die Konverterplattform und die Windenergieanlagen des Windparks haben.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Unfallrisiken -

Es muss für alle Risiken ein Worst-Case-Szenario erstellt werden. Die vorgenannten Szenarien sind selbstverständlich nur Beispiele. Die Liste der Unfallrisiken muss von Seiten des Antragsstellers mit noch nicht berücksichtigten Risiken ergänzt werden. Alle Szenarien müssen auf ihre Risiken für die Umwelt, die Bevölkerung und die bereits ansässige Wirtschaft geprüft werden. Die Beeinträchtigung von Umwelt, Bevölkerung, Offshore-Windparks, Fischerei, Sandgewinnung, Schiffverkehr und Inselftourismus muss ausgeschlossen werden.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Lichtemissionen

Der Untersuchungsrahmen ist für die Durchführung der Bohrungen und alle darauffolgenden Vorhaben auf Lichtemissionen zu erweitern. Die durch Licht verursachten Auswirkungen können in diesem sensiblen Bereich des Meeres Umwelt- und Umfeldschäden verursachen. Zudem ist der Eintrag von Lichtquellen für die angrenzenden Inseln ein weiterer Störfaktor, der kumulierende Wirkung mit den beleuchteten Offshore-Anlagen aufweist.

Zeitplan

Innerhalb des weiteren Planverfahrens ist ein konkreter Zeitplan über die Bohrungen zu erstellen. Aus dem Scoping-Papier geht nicht konkret hervor, welche Bohrungen zeitlich und in welcher Dauer durchgeführt werden. Zudem ist grundsätzlich ein Konzept über die Durchführung weiterer Maßnahmen und die Einrichtung von Plattformen bei erfolgreicher Bohrung im deutschen Hoheitsgebiet zu erstellen und mit im Beteiligungsverfahren auszulegen.

Abschließend ist anzumerken, dass für das gesamte Vorhaben folgende Umwelt- und Umfeldaspekte in die Untersuchungen aufzunehmen sind:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr während der Bohrungen;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;
- Risiko von Unfällen;
- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Errichtung der Plattform, Verlegung der Trassen und den Bohrvorgängen;
- Undichtigkeit der Gasleitungen;
- Schädigung des Landschaftsbildes durch die Bohrplattform und das Abfackeln von Gas;
- Behinderung der bereits ansässigen Wirtschaft (Sandgewinnung, Offshore, Militär);
- Schädigung durch Kabelverlegung von einer Offshore-Windanlage zur Stromversorgung der Produktionsanlage;
- Beeinträchtigung der Tourismusfunktion auf den Inseln;
- Störungen von Natura 2000-Gebieten auch auf den West- und Ostfriesischen Inseln durch Ablagerung von Stickoxiden;
- Mögliche Beeinflussung der Struktur und Zusammensetzung des tiefen Untergrunds durch die Erdgasförderung;
- Irreversible Schäden durch Bodensenkungen;
- Schäden an der Inselstruktur durch Bodensenkungen bzw. Erdbeben.

Die Inseln leiden bereits heute unter dem durch eine Vielzahl von Offshore-Anlagen auf der Nordsee sowie das Kohlekraftwerk Eemshaven und weitere Windenergieanlagen im festländischen Küstenbereich geschaffene industrielle Umfeld. Die zukünftige Installation einer Bohrplattform und das Abfackeln von Gas zum gewerblichen Betrieb belastet die Umwelt, schädigt die unter Schutz gestellte Natur und beeinträchtigt das Landschaftsbild. Gerade im Hinblick auf die empfindliche Störung des einzigartigen insularen Lebensraumes für Mensch und Natur

ist die Erweiterung von Industrieanlagen in der näheren Umgebung der ostfriesischen Inseln nicht akzeptabel. Hier müssen neben den Umweltbelangen, einschließlich des Landschaftsbildes, auch die Auswirkungen der Schädigung des Tourismus umfassend in Betracht gezogen und geprüft werden.

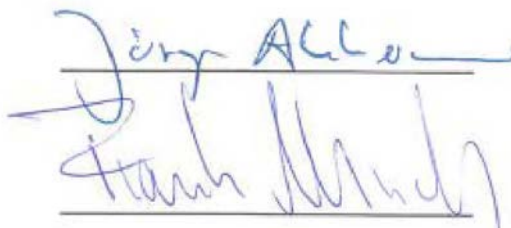
An dieser Stelle möchten wir darauf hinweisen, dass diese Stellungnahme an die aus unserer Sicht zuständigen Behörden und Institutionen sowie die Gemeindevertretungen der ostfriesischen Inseln zur Kenntnisnahme zugesandt werden.

Bei Rückfragen stehen Ihnen Herr Bakker, Leiter Ordnungs- und Sozialabteilung der Stadt Borkum, sowie Frau Juliane Aiche, Fachbereich Bauen und Umwelt der Stadt Norderney zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Stadt Borkum
Akkermann, Bürgermeister

Stadt Norderney
Ulrichs, Bürgermeister

Two handwritten signatures in blue ink are shown. The top signature is 'Jörg Akkermann' and the bottom signature is 'Frank Ulrichs'. Each signature is written over a horizontal line.

Verzonden: 09-06-2021 16:16

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten

Achternaam: Dijken

Tussenvoegsel(s): van

Voorletters: J.W.

Straat:

Huisnummer:

Postcode:

Woonplaats:

Land:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Als: Buurt en/of bewonersorganisatie

(Mede) namens:

Organisatie: Stichting Dorpsbelangen Roodeschool

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning N05-A
 Postbus 142
 2270 AC Voorburg

Roodeschool, 1 juni 2021

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingsbesluit Winningsplan –
 Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw “ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1” gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maakt het bestuur van Stichting Dorpsbelangen Roodeschool haar zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Net als onze dorpingen zijn wij geen technische- en logistieke experts en geen juristen. U moet het ons niet euvel duiden als ons taalgebruik amateuristisch op u overkomt.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar ‘Uithuizen’ waar het aardgas wordt nabehandeld. Wij zien dat het winningsplan ‘stopt’ te Uithuizen. Maar het aardgascondensaat wordt vervolgens slechts op één manier vervoerd¹, namelijk via een condensaat-transportpijpleiding naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladingsinstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagons.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemsmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation, zie bijlage 1. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Wij onderschrijven de zienswijze van enkele honderden dorpsgenoten, namelijk het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Roodeschool. Ook wij willen op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden in ons dorp, zelfs geen vijf jaar.

Daarnaast hebben wij diverse vragen aan u.

¹ Het zou flauw van Noordgastransport zijn als zij opmerken dat Noordgastransport een andere manier van afvoeren kent. Wij weten dat zij in geval van calamiteiten het aardgascondensaat per as (vrachtauto) kunnen afvoeren. Dit geschiedt echter uitsluitend in geval van calamiteiten (bijvoorbeeld een ongeval op het spoor waarbij de spoorbaan is geblokkeerd of bij hevige en langdurige sneeuwval)

Vraag 1: hoeveel geld leveren de vergunning de overheden op (Rijksoverheid, de Provincie Groningen, de gemeente Het Hogeland) en wie ontvangen dat geld, wanneer wordt het ontvangen?

Vraag 2: de overheidsinstanties hebben ongetwijfeld financieel gewin bij de vergunningen en dus bij de winningen. De openbaarmaking van de stukken van boer Nijhof uit Zijldijk hebben overduidelijk gemaakt dat het Rijk 90% van de aardgasbaten opstrijkt. Hoe zit dat met de gaswinning van ONE-Dyas?

Voor ons staat als een paal boven water dat de verplaatsing binnen vijf jaar na nu moet worden gerealiseerd.

Vraag 3: de gemeente Het Hogeland wordt opgezadeld met een probleem die zij niet het hoofd kan bieden. Zij ontvangt te weinig uit de 'NPG-pot' om de verplaatsing van te kunnen bekostigen. Waarom wordt er vanuit Den Haag het deel dat benodigd is voor de verplaatsing niet rechtstreeks aan Het Hogeland uitgekeerd in plaats van dat de verdeling door de lagere overheden zelf moet worden geregeld? Wij hebben in 2018 al voorspeld dat het de lagere overheden niet gaat lukken om dit onderling te organiseren. De ervaringen uit het verleden hebben ons dat helaas al te vaak geleerd.

Op de 'zienswijzenactie' van inwoners van het dorp Roodeschool is lokaal en regionaal aandacht besteed door enkele nieuwsbladen. De gemeente Het Hogeland is gevraagd om een reactie. Deze reactie treft u aan in bijlage 2 (Ommelander Courant, 31 mei 2021).

Vraag 4: hoe kan de gemeente Het Hogeland zeggen dat 'Verplaatsing gasstation Roodeschool niet haalbaar is'? De minister heeft in zijn beantwoording toch overduidelijk aangegeven wat de gemeente en de provincie moeten doen om dit te realiseren?

Vraag 5: wat heeft de gemeente tussen december 2018 en 1 juni 2021 wél gedaan om de verplaatsing te bewerkstelligen?

Vraag 6: heeft de minister gesproken met de gemeente, de provincie en Noordgastransport, zoals hij antwoordt in de brief ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398, zie bijlage 3? Wij ontvangen graag alle verslagen, actiepunten en afspraken in dezen.

In het krantenartikel van de Ommelander Courant van 31 mei 2021 laat de gemeente Het Hogeland weten dat de exploitant van het overlaadstation zich strikt aan de vergunningsvoorwaarden heeft gehouden. *"Er worden nieuwe technieken en innovaties toegepast die vaak verder reiken dan volgens de regels zou moeten. De situatie is veilig"*.

Vraag 7: wat is de rol van gemeente Het Hogeland in 'deze vergunningenwereld'?

Vraag 8: wie handhaaft er op de vergunningen? Graag ontvangen wij de vergunningen, de besluiten, de rapportages van de handhavers (datums, tijdstippen, wat er is gecontroleerd, is er in Roodeschool gecontroleerd, logboeken), etc.

Vraag 9: wie is bevoegd de vergunningen te verlenen?

Vraag 10: wij hebben altijd begrepen dat het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat het Bevoegd gezag is. Hoe kan de gemeente Het Hogeland dan stellig antwoorden dat de exploitant het allemaal goed doet en dus weer de vraag: wie handhaaft?

De gemeente Het Hogeland geeft aan dat verplaatsing van het station 'op geen enkele manier een haalbare kaart is'.

Vraag 11: waarop baseert men zich? Graag ontvangen wij de motivatie van u waarop dit is gebaseerd.

Vraag 12: de gemeente Het Hogeland geeft aan dat verplaatsing van het station 'op geen enkele manier een haalbare kaart is'. Wat is er allemaal onderzocht en waarop is dit gebaseerd?

Vraag 11: de gemeente Het Hogeland geeft aan dat verplaatsing van het station 'op geen enkele manier een haalbare kaart is'. In geld gesproken, wat is het eventuele tekort? Geld kost tegenwoordig niets, de rente is 0%. Er is geld genoeg, op dit moment is bijna alles mogelijk. Er is een innovatiefonds beschikbaar van 50 miljard. Hoe kan dan worden betoogd dat de verplaatsing 'op geen enkele manier een haalbare kaart is'?

In Dagblad van het Noorden van 28 mei 2021 verricht journalist Pieter Atsma uitstekend onderzoekswerk (bijlage 4). De journalist geeft een brij aan lozingsstoffen en cijfers maar belangrijk voor ons is dat in Duitsland strengere regels gelden. Met andere woorden als het veld een paar honderd meter naar het oosten zou liggen was een vergunning lastig zo niet onmogelijk.

Wij zijn benieuwd hoe de rechter zou oordelen indien iemand hier een zaak van maakt. Het rijtje van opzienbarende vonnissen van rechters wordt alsmaar langer. De stikstofuitspraak van de Raad van State, die kabinet en bouwland Nederland bijna in een crisis stortte. Of de Urgenda-zaak, waarbij een duurzaamheidscoalitie van meer dan duizend eisers al twee keer succesvol bij de rechter en het Hof afdwong dat Nederland meer moet doen om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

Vorige week, toen Milieudefensie de rechtszaak wint tegen Shell die de uitstoot drastisch moet verminderen. Shell kan zich niet verschuilen achter het tempo waarmee de samenleving verduurzaamt. Dat automobilisten bijvoorbeeld nog niet massaal een elektrische auto aanschaffen en benzine blijven tanken, ontslaat Shell niet van de eigen verantwoordelijkheid om klimaatverandering te voorkomen.

Vraag 14: waarom is de gaswinning van ONE-Dyas nodig? Er liggen meer dan voldoende gasvelden in de wereld waar gas uit wordt gewonnen.

Vraag 15: deelt u onze mening dat nieuwe gaswinningsvelden niet bijdragen aan een versnelling van de energietransitie?

En uiterekend dit nieuwe gasveld draagt bij aan het verladen van aardgascondensaat in Roodeschool, voor de komende 35 jaar!

Vraag 16: kunt u dit uitleggen?

Terwijl het dorp bijna aan de vooravond staat van een energietransitie, wordt in de dorpskom nog 35 jaar aardgascondensaat verladen.

Vraag 17: hoe denkt u dat dit overkomt bij inwoners van Roodeschool?

35 jaar is een enorm lange tijdspanne. Wat tien jaar geleden door de overheden, maar niet door de inwoners van Roodeschool nog als 'de normaalste zaak van de wereld werd beschouwd', namelijk het overladen van aardgascondensaat in ketelwagons en 'gewoon werd vergund', gaan de ontwikkelingen tegenwoordig razendsnel.

Vraag 18: hoe is het dan mogelijk dat er een vergunning wordt verleend voor aardgaswinning (en dus verlading van aardgascondensaat in Roodeschool) voor de komende 35 jaar?

Vraag 19: zijn de vergunningen van ONE-Dyas en Noordgastransport op één of andere manier aan elkaar gekoppeld? Graag ontvangen wij een volledig uitgewerkt schema van de vergunningen.

De gaswinning door ONE-Dyas leidt tot een toename van de gasverwerking door Noordgastransport en dus tot een toename van de hoeveelheid aardgascondensaat.

Vraag 20: wat betekent dit voor de locatie in Roodeschool?

Vraag 21: hoe groot is de toename?

Vraag 22: leidt dit niet tot een aanpassing van de vergunningen van Noordgastransport?

Vraag 23: over welke vergunningen beschikt Noordgastransport?

Vraag 24: wat is de werkingsduur van de vigerende vergunningen van Noordgastransport?

Een ongeluk zit in een klein hoekje. 'De situatie is veilig', zegt de gemeente Het Hogeland.

Vraag 25: wij zien graag alle geldende, actuele veiligheidsplannen van Noordgastransport tegemoet.

Op de overlaadlocatie in Roodeschool zien wij vaak slechts één medewerker de verladings verrichten.

Vraag 26: wat als deze medewerker onwel wordt? Hoe veilig is het werken op deze locatie door één persoon?

In het Coalitieakkoord 2010-2014 van de gemeente Eemsmond is het doortrekken van het personenvervoer naar de Eemshaven opgenomen; daaraan is ook gekoppeld de verplaatsing van het NS-station naar de westrand van Roodeschool. Daarnaast wordt in dit Coalitieakkoord ingezet op het behoud van de leefbaarheid in de dorpen. De locatie van het huidige verlaadstation is daar beleidsmatig (bouwen op de plaats van het vrijkomende NS-station) en technisch (spoorafakking) mee verbonden. Verkenning naar de mogelijke alternatieven voor verplaatsing van de overslaglocatie past bij het beleid om de ruimtelijke structuur van Roodeschool te verbeteren. In 2017 is het personenstation verplaatst naar buiten het dorp. De verkenning naar de mogelijke alternatieven voor verplaatsing is uitgevoerd, maar de verplaatsing is niet gerealiseerd. Terwijl het in het coalitieakkoord is opgenomen. Volgens minister Wiebes hebben partijen zitten slapen.

Vraag 27: bent het u met ons eens dat de partijen hebben zitten slapen?

Vraag 28: bent u het met ons eens dat de partijen die destijds hebben zitten slapen nu snel moeten ontwaken, de handen ineen moeten slaan en gezamenlijk moeten werken aan een verplaatsing?

Daar hoort een locatiekeuze bij en een verdeling van de gelden. Iedereen moet een aandeel nemen in de kosten.

Gemeente Het Hogeland heeft een saneringsslag gemaakt in de brandweerkazernes. Toen de brandweerkazerne te Uithuizermeeden nog bestond was de (theoretische!) aanrijdtijd 11 tot 13 minuten. De post te Uithuizermeeden is opgeheven. Men moet nu aanrijden vanuit Uithuizen. Een (theoretische) aanrijdtijd van 11 tot 13 minuten is hierdoor zeker 2 minuten langer.

Vraag 29: bent u het met ons eens dat de (theoretische) aanrijdtijd van waarschijnlijk meer dan een kwartier te lang is en dat hiermee mensenlevens op het spel staan?

In het plangebied van de aardgasoverlaadlocatie zijn meerdere objecten waarbij sprake is van langdurig verblijf van groepen verminderd zelfredzame personen (kleine kinderen, zieken en ouderen). In het geval van een incident op het overlaadstation kan deze groep niet vluchten. We

hebben het niet alleen over inwoners die tegen de locatie wonen maar ook over onder anderen de peuterspeelzaal, over een ouderensoos, over het Dorpshuis, een jeu-de-boules groep die wekelijks een balletje werpt, over een buitenontmoetingsruimte, over de N361 pal aan de locatie en over een nieuw kindcentrum dat in 2021 wordt gebouwd en dat op een steenworp afstand van de overlaadlocatie komt te liggen!

Vraag 30: bent u op de hoogte van de objecten waarbij sprake is van langdurig verblijf van groepen verminderd zelfredzame personen (kleine kinderen, zieken en ouderen)?

Vraag 31: indien u hiervan op de hoogte bent, waarom zijn er nooit mitigerende maatregelen genomen om deze groepen te beschermen in geval van calamiteiten en incidenten?

Het aardgascondensaat wordt meerdere malen per week per ketelwagons afgevoerd naar Botlek. In het verleden zijn er ernstige ongevallen gebeurd met treinen. Op het traject Roodeschool-Groningen voor zover ons bekend met personentreinen en vaak met dodelijke afloop.

Vraag 32: bent u op de hoogte van de treinongevallen op het traject Roodeschool-Groningen?

Zoals gezegd zijn er voor zover ons bekend geen ongevallen gebeurd waar ketelwagons met het 'Roodeschoolster aardgascondensaat' maar het is niet ondenkbeeldig dat dit nooit gebeurt.

Vraag 33: bent u het met ons eens dat een treinongeval met ketelwagons met aardgascondensaat kan gebeuren?

Vraag 34: bent u op de hoogte van de grote bezorgdheid van inwoners van de Provincie Groningen die in de dorpen en steden wonen waar de trein met het aardgascondensaat doorheen rijdt?

In 2009 is nabij Barendrecht een ongeluk gebeurd met een trein, beladen met aardgascondensaat uit 'Roodeschool'. Dit ernstige ongeval heeft geleid tot een onderzoek door de Onderzoeksraad voor Veiligheid.

Vraag 35: kunt u aangeven wat men uit het rapport heeft geleerd en wat er aan is gedaan om te voorkomen dat het nog een keer mis gaat?

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoeken wij u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door ons is aangegeven c.q. ons persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Wij doen een dringend beroep op de verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Wij hopen dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijzen wij het winningsplan af.

Ook ontvangen wij graag een overzicht van uw vervolgstappen, de termijnen en wat u ons adviseert indien wij bezwaar willen maken.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zien uw reactie met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Stichting Dorpsbelangen Roodeschool

J.W. van Dijken, voorzitter

C. Dieterman, secretaris

Bijlage 1

In chronologische volgorde enkele artikelen over de verplaatsingskansen van het overlaadstation

<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/115527/Overslaginstallatie-kan-verhuizen-uit-Roodeschool>

<https://www.blikopnieuws.nl/2012/mogelijke-alternatieve-locaties-voor-aardgascondensaat>

<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/146344/Overheid-wil-vertrek-overslaginstallatie-uit-Roodeschool>

<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/146389/Noordgastransport-verhuizing-overslagstation-kost-veel-tijd>

<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/185320/Roodeschool-ziet-overslagstation-mogelijk-toch-vertrekken>

<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/194166/Overslagstation-giftig-aardgascondensaat-blijft-in-Roodeschool>

<https://www.rtvnoord.nl/media/65272/Aardgascondensaat-als-pijnpunt>

<https://www.eemskrant.nl/minister-wiebes-wil-station-voor-aardgascondensaat-in-roodeschool-verplaatsen/>

<https://groningerkrant.nl/hogeland/perspectief-voor-roodeschool%EF%BB%BF/>

Bijlage 2

Reactie gemeente Het Hogeland in Ommelander Courant, dd 31 mei 2021

gaan maken. Dat wordt verder uitgewerkt en hopelijk volgt

peert de komst van de enthousiaste en gedreven ondernemer

regio", zegt Bannus. „we zijn als gemeente blij met ondernemers die ook de kansen zien

19.00 uur te volgen via nethogeland.nl/plannen-en-projecten/centrumplan-uthuizen.

‘Verplaatsing gasstation Roodeschool niet haalbaar’

ROODESCHOOL – Verplaatsing van het aardgascondensaat-overlaadstation in Roodeschool is financieel geen haalbare kaart. Dat laat de gemeente Het Hogeland weten in reactie op bezwaren uit het dorp.

Zoals donderdag gemeld verzetten inwoners van Roodeschool zich tegen plannen van ONE-Dyas. Dit olie- en gasbedrijf wil ruim 22 miljard kubieke meter aardgas winnen uit een veld ten noorden van Schiermonnikoog. Het aardgascondensaat wordt uiteindelijk verladen in tankwagens in Roodeschool.

Die activiteiten zouden 35 jaar kunnen duren. Roodeschoolsters vinden het maar niets dat het overlaadstation nog zo lang wordt gebruikt. In een zienswijze dringen zij er onder andere bij de gemeente op aan om verplaatsing van het aardgascondensaatoverlaadstation uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen.

Gevraagd naar een reactie laat de gemeente Het Hogeland weten dat de exploitant van het overlaadstation zich strikt aan de vergunningsvoorwaarden heeft gehouden. „Er worden nieuwe technieken en innova-

ties toegepast die vaak verder reiken dan volgens de regels zou moeten. De situatie is veilig”, benadrukt woordvoerder Paul Kremer namens de gemeente Het Hogeland. Daarnaast geeft hij aan dat verplaatsing van het station ‘financieel op geen enkele manier een haalbare kaart is’. „Er is onderzocht of verplaatsing met gelden vanuit het Nationaal Programma Groningen zou kunnen plaatsvinden, maar die optie is niet realistisch. Andere mogelijkheden om de verhuizing te financieren zijn verder niet voorhanden. Het ontbreekt de gemeente aan

middelen om verplaatsing zelf te financieren.” De gemeente is wel van plan om zo snel mogelijk met ONE-Dyas en dorpsbelangen Roodeschool om de tafel te gaan. „Een open en transparant proces vinden we, als de vergunning wordt verleend, van groot belang. Daarop zullen we ook bij ONE-Dyas aandringen.” Verder wil de gemeente in het kader van het lokale programmaplan NPG met de Roodeschoolsters in gesprek over een duurzame toekomst. „Daarin wordt mogelijk ook het overlaadstation betrokken”, zegt Kremer.

Bijlage 3

brief ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

855

Vragen van de leden **Moorlag** en **Nijboer** (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat over *het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool* (ingezonden 31 oktober 2018).

Antwoord van Minister **Wiebes** (Economische Zaken en Klimaat) (ontvangen 5 december 2018).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van de uitzending van RTV Noord, waarin de burgemeester van de gemeente Eemsmond wordt geïnterviewd over het overslagstation voor aardgascondensaat in Roodeschool?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2, 3

Deelt u de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat over te slaan? Zo nee, waarom niet?

Deelt u de opvatting dat het een beter, duurzamer en veiliger alternatief is om aardgascondensaat per schip vanuit de Eemshaven naar Rotterdam te transporteren, in plaats van, na overslag in een dorpskom, via een spoortracé dat een groot aantal dorpen en stedelijke centra doorsnijdt? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 2, 3

Ja ik deel de opvatting dat het ongewenst is dat een dergelijke installatie in de kom van het dorp staat. Het bedrijf Noordgastransport beschikt over de benodigde vergunningen voor de overslaginstallatie in Roodeschool. Het bedrijf is erop ingericht het aardgascondensaat via het spoor te vervoeren. De locatie is sinds het midden van de jaren-70 van de vorige eeuw in gebruik. De overslaginstallatie is een mijnbouwinstallatie en valt onder het toezicht van SodM. De overslaginstallatie en het verladen van het aardgascondensaat zorgen niet voor zodanige risico's dat verplaatsing van de installatie af te dwingen is.

¹ <https://www.rtvnoord.nl/media/65272/Aardgascondensaat-als-pijnpunt>

Op dit moment zou, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp worden gezocht. Ik ben bereid opnieuw het gesprek met het bedrijf en de gemeente aan te gaan over een alternatief.

Vraag 4

Deelt u de opvatting dat aardgaswinning en de aardgasindustrie de leefbaarheid in de provincie Groningen heeft aangetast? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

In de afgelopen jaren is de leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, negatief beïnvloed. Ik ben druk bezig om het negatieve effect zoveel mogelijk te verminderen. Dit doe ik door enerzijds de gaswinning af te bouwen en deze op termijn te staken en anderzijds door schade te compenseren, de bestaande risico's zo veel mogelijk te beperken en via het Nationaal Programma Groningen te investeren in toekomstperspectief voor het gebied.

Vraag 5

Deelt u de opvatting dat het verplaatsen van de overslag van aardgascondensaat van de dorpskom van Roodeschool naar de Eemshaven bijdraagt aan verbetering van de leefbaarheid van het gebied? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Ja, die opvatting deel ik. Een deel van de inwoners van Roodeschool is bezorgd en wil dat deze verladings niet meer in het dorp plaatsvinden. Voor hen beïnvloedt deze zorg de leefbaarheid op een negatieve manier. Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren.

Aan de andere kant heb ik te maken met een installatie die voldoet aan de eisen en waarvoor vergunningen zijn afgegeven. De overslaginstallatie en het verladen van het aardgascondensaat zorgen niet voor zodanige risico's dat verplaatsing van de installatie af te dwingen is.

Vraag 6

Deelt u de opvatting dat, mede in het licht van het gegeven dat de lusten van de gaswinning hoofdzakelijk elders in Nederland zijn genoten en de Groningers onevenredig de lasten dragen -hetgeen zeer zwaar drukt in Groningen-, het gerechtvaardigd is dat een miniem deel van de aardgasbaten wordt aangewend om de overslag van aardgascondensaat uit Roodeschool te verplaatsen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

Nee, die mening deel ik niet. Het algemene beleid is dat inkomsten niet worden geormerkt voor bepaalde uitgaven. De toekomst van Groningen is voor het kabinet van belang. Het kabinet werkt samen met de provincie Groningen en de regio aan het Nationaal Programma Groningen dat gefinancierd wordt vanuit het Rijk met 1,15 miljard euro.

Vraag 7, 8

Begrijpt u dat de burgemeester van Eemsmond teleurgesteld is dat het niet is gelukt om tezamen met de industrie en u het aardgascondensaatoverslagstation te verplaatsen? Zo nee, waarom niet?

Bent u bereid om de verplaatsing van het overslagstation alsnog te (doen) realiseren? Zo ja, op welke termijn gaat u hiervoor zorg dragen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7, 8

Ja, ik begrijp dat de burgemeester teleurgesteld is. De burgemeester heeft zich meerdere jaren ingezet om de overslaginstallatie uit Roodeschool te krijgen. Ik heb begrepen dat uiteindelijk het bedrijf Noordgastransport niet bereid was om kosten voor het verplaatsen van de overslaginstallatie te dragen.

Noordgastransport beschikt over de benodigde vergunningen voor de overslaginstallatie in Roodeschool. De overslaginstallatie is een mijnbouwinstallatie en valt onder het toezicht van SodM. De overslaginstallatie en het

verladen van het aardgascondensaat zorgen niet voor zodanige risico's dat verplaatsing van de installatie af te dwingen is.

De vergunning van Noordgastransport is afgegeven voor onbepaalde duur. Het is gebruikelijk dat dergelijke vergunningen om de tien jaar en op initiatief van de vergunninghouder worden geactualiseerd middels een revisie. Omdat er gesprekken werden gevoerd over de verplaatsing van de installatie, lag het niet in de rede om voor de huidige locatie een actualisatie uit te voeren. Nu de verplaatsing van de baan lijkt, zal ik Noordgastransport verzoeken om een revisie van de vergunning aan te vragen. Aan de hand hiervan kan ik onderzoeken of de overslaginstallatie actualisatie behoeft.

In 2017 is het bestaande passagiersstation van Roodeschool verplaatst naar een andere locatie. De overslaginstallatie is echter op de huidige locatie gebleven omdat het bedrijf de verplaatsing niet wilde financieren. Dat is wat mij betreft een gemiste kans. Ik heb in mijn brief² van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd over het Nationaal Programma Groningen. Dit programma gaat over stads- en dorpsvernieuwing in Groningen en zal de komende tijd door de regio en mijn ministerie nader worden uitgewerkt. De gemeente Eemsmond en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is. Ik ben daarnaast van mening dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol neemt en zal dit gesprek nogmaals met het bedrijf voeren.

² Kamerstuk 33 529, nr. 528.

Bijlage 4

Dagblad van het Noorden, dd 28 mei 2021

Zorg over 'forse' lozing smerig water bij Schier

PIETER ATSMa

SCHIERMONNIKOOG Bij de beoogde gaswinning boven Schiermonnikoog worden vele miljoenen liters verontreinigd water geloosd in de Noordzee. Toezichhouders zijn er niet blij mee, maar zeggen er weinig tegen te kunnen doen.

Benzeen, kwik, zink, methanol: het is een greep uit de lijst met stoffen die vrijkomen bij de beoogde gaswinning in de Noordzee, 20 kilometer ten noorden van Schiermonnikoog. De drie bedrijven achter het project (ONE-Dyas, Hansa Hydrocarbons en EBN) willen dagelijks vele tienduizenden liters water dat deze stoffen bevat in zee lozen.

Het gaat om overtollig water dat met het aardgas mee omhoogkomt uit de ondergrond. In de plannen van de bedrijven, die momenteel ter inzage liggen, staat dat het dagelijks gaat om naar verwachting 60.000 liter, met uitschieters tot 210.000 liter. De bedrijven becijferen dat daarmee jaarlijks onder meer 3000 tot 10.000 kilogram benzeen en 45 tot 150 kilo zink in zee verdwijnt, plus 28,500 kilo methanol. Methanol is de enige van de stoffen die niet met het grondwater omhoogkomt, maar door ONE-Dyas wordt aangevoerd bij de gaswinning.

Het is vrij gebruikelijk dat dit zogenoemde productiewater op zee wordt geloosd. Als alternatief wordt het water weleens teruggepompt in de grond, maar dat gebeurt alleen als daar een geschikte plek voor is. Op de beoogde gaswinlocatie is die er volgens de bedrijven niet. De lozing is ook wettelijk toegestaan – al moeten de bedrijven het water eerst wel ontdoen van olie.

Toch is het volgens toezichhouder Staatstoezicht op de Mijnen, die voorafgaand aan de vergunningverlening advies uitbracht aan de minister, een onwenselijke situatie. Het SodM wijst erop dat meerdere natuurgebieden in de buurt liggen van het platform waar alle water wordt geloosd. Daarnaast loopt op slechts anderhalve kilometer afstand een oesterbankherstelproject. Het Staatstoezicht betitelt de hoe-

Gasvelden in Noordzee boven Schiermonnikoog

veelheden te lozen water bovendien als 'fors'.

Ook de Mijnsraad spreekt zijn zorg uit over de omvang van de lozingen, maar concludeert net als het SodM dat er geen wet is die ze verbiedt. De Mijnsraad wijst er nog op dat in Duitsland – het platform komt vlak bij de grens – strengere regels gelden. Ze adviseert de minister 'de gelegenheid aan te grijpen om de milieueisen meer op elkaar te laten aansluiten, bij voorkeur in de richting van de strengere regelgeving in Duitsland'.

Dat laatste vindt minister Bas van 't Wout (VVD, Economische Zaken), die sinds deze week met ziekteverlof is, niet nodig. Wel eist hij, in reactie op de zorgen van beide toezichhouders, dat de gaswinners na drie jaar nog eens moeten kijken naar mogelijkheden om het water terug in de grond te brengen.

De bedrijven willen 10 tot 35 jaar lang aardgas winnen uit maximaal vijf velden op de Nederlands-Duitse grens. Ze worden allemaal aange-

hoord vanaf één platform. Van één veld is na een proefboring al zo goed als zeker dat er aardgas kan worden gewonnen, de andere vier velden moeten nog worden aangeboord. In het uiterste geval denken de bedrijven 22 miljard kuub aardgas uit de grond te kunnen halen.

Woordvoerder Corine Toussaint van ONE-Dyas laat in een schriftelijke reactie weten dat de gaswinners het water willen teruggpompen 'zodra er een geschikte lege put voorhanden is', en dan stoppen met de lozingen. 'Omdat niet op voorhand te zeggen is wanneer dit zal zijn, heeft de minister opgedragen dit drie jaar na de start van de productie

in ieder geval te onderzoeken.'

Ze voegt toe dat de gaswinners nog overwegen een koolstoffilter te installeren, waarmee de meeste schadelijke stoffen zouden worden gefilterd. 'Dat is echter niet nodig om aan de wettelijke eisen te voldoen.'

Overigens is het productiewater niet het enige wat in de Noordzee wordt geloosd. Zo gaat ook 16.000 ton boorgruis de zee in. Dat komt vrij bij het aanboren van de velden. Volgens de gaswinners is het alternatief – het afvoeren van het boorgruis per schip naar stortlocaties op land – milieubelastender dan het lozen in zee. Uit onderzoek zou blijken dat de vertroebeling van de zee en de laag boorgruis op de zeebodem van minimale invloed zouden zijn op de onderwaternatuur.

De plannen van de bedrijven liggen tot en met 3 juni ter inzage.

Een vooraankondiging van de gaswinplannen leidde twee jaar geleden nog tot protesten op Schiermonnikoog.

Bedrijven willen dagelijks vele tienduizenden liters in zee lozen

Verzonden: 09-06-2021 16:19
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam:
Tussenvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Hoofdstraat
Huisnummer: 22
Postcode: 9982 AG
Woonplaats: Uithuizermeeden
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 10 47 42 03
E-mailadres:
Als: Buurt en/of bewonersorganisatie
(Mede) namens:
Organisatie: Stichting Mey-Invest

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Uithuizermeeden, 30-05-2021

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingsbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw "ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1" gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maken wij u onze zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het transport van het aardgascondensaat per treinwagons door ons dorp. Wij willen op geen enkele manier dat het transport per trein van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden via ons dorp. Om deze reden wijzen wij het winningsplan af.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar 'Uithuizen' waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladinginstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagons.

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoeken wij u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door ons is aangegeven c.q. ons persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Stichting Mey - Invest

Adres:

Hoofdstraat 22, 9982 AG Uithuizermeeden

Telefoonnummer:

06 10474203

Handtekening:

Verzonden: 09-06-2021 16:21
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Moes-Jousma
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: A.
Straat: Het Oude Riet
Huisnummer: 1
Postcode: 9983 SN
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (0595) 41 35 60
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Roodeschool, 29-05-2021

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw "ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1" gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maak ik u mijn zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Roodeschool. Ik wil op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden in mijn dorp. Om deze reden wijs ik het winningsplan af.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar 'Uithuizen' waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladingsinstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagens.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemsmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

De minister onderkent dat deze verladingen de leefbaarheid voor de inwoners van Roodeschool op een negatieve manier beïnvloedt. "Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren."

De minister herinnert de Kamer er aan dat in 2017 het passagiersstation van Roodeschool is verplaatst naar een andere locatie en dat de overslaginstallatie echter op de huidige locatie gebleven is omdat het bedrijf (NGT) de verplaatsing niet wilde financieren. De minister merkt op dat hij van mening is dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol nemen.

De minister geeft aan dat hij in zijn brief van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd heeft over het Nationaal Programma Groningen, een middel om te investeren in toekomstperspectief voor het gebied. De gemeente Eemsmond en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is.

Het ziet er echter naar uit dat de nieuwe gemeente Het Hogeland de verplaatsing van het overlaadstation laat rusten omdat hun NPG-middelen onvoldoende zijn.

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoek ik u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door mij is aangegeven c.q. mij persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Ik doe een dringend beroep op 'Den Haag', 'Groningen' en 'Winsum' om de daad bij het woord te voegen en verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Ik hoop dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijs ik het winningsplan af.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Naam:

A. Moes-Jousma

Adres:

Het Oude Riet 1 Roodeschool

Telefoonnummer:

0595 412560

Handtekening:

Verzonden: 14-06-2021 19:44
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Kooiman-Bleeker
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: A.M.
Straat: Tilweg
Huisnummer: 8
Postcode: 9983 SR
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Roodeschool, 27 mei 2021

Onderwerp:
Zienswijze ontwerp instemmingsbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A –fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw “ontwerp instemmingsbesluit – Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1” gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maak ik u mijn zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Allereerst wil ik u wijzen op een nieuw rapport “Net Zero in 2050” van het Internationaal Energie Agentschap (IEA) waarin het IEA stelt om geen nieuwe olie en gas meer op te pompen en de uitstoot van CO2 al in 2030 fors naar beneden te brengen. Alleen dan kan de opwarming van de aarde beperkt blijven. Bron : <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Roodeschool. Ik wil op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaats vinden in mijn dorp. Om deze reden wijs ik het winningsplan af.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar ‘Uithuizen’ waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladingsinstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagens.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemsmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 -7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

De minister onderkent dat deze verladingen de leefbaarheid voor de inwoners van Roodeschool op een negatieve manier beïnvloedt. “Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren.”

De minister herinnert de Kamer er aan dat in 2017 het passagiersstation van Roodeschool is verplaatst naar een andere locatie en dat de overslaginstallatie echter op de huidige locatie gebleven is omdat het bedrijf (NGT) de verplaatsing niet wilde financieren. De minister merkt op dat hij van mening is dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol nemen.

De minister geeft aan dat hij in zijn brief van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd heeft over het Nationaal Programma Groningen, een middel om te investeren in toekomstperspectief voor het gebied. De gemeente Eemsmond en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is.

Het ziet er echter naar uit dat de nieuwe gemeente Het Hogeland de verplaatsing van het overlaadstation laat rusten omdat hun NPG-middelen onvoldoende zijn.

Emissies diesellocomotieven

Diesellocomotieven op rangeerterreinen draaien in de praktijk meer dan driekwart van de tijd stationair. Dit stationair draaien is nodig om het remsysteem van de trein op druk te houden. De NOx-uitstoot bij stationair gebruik is tot wel drie keer hoger dan bij actief gebruik. Ook vormt de CO₂-uitstoot, die direct is gekoppeld aan het dieselverbruik, bij stilstand een relevant aandeel in het totaal (10 tot 15%). De wetgeving voor locomotieven loopt achter op de wetgeving voor vrachtwagens. Omdat de levensduur van een diesellocomotief dertig jaar is, speelt dit probleem van hoge uitstoot nog een lange tijd. Dat heeft negatieve gevolgen voor de luchtkwaliteit in en nabij rangeerterreinen.

Om het belang van een gezond leefklimaat hierbij te onderstrepen wil ik een verzoek indienen, wanneer de overslaginstallatie in Roodeschool niet wordt verplaatst, een onderzoek te doen naar de uitstoot van deze locomotief die het transport van het aardgascondensaat verzorgt op het terrein van Noordgastransport in Roodeschool. De uitstoot van deze locomotief is direct merkbaar in de omgeving en hoogstwaarschijnlijk meetbaar en ongezond voor de omwonenden. Het lijkt mij hierbij logisch om te voldoen aan de roet- en NOx-limieten die in lijn zijn met Stage V, welke aansluit bij de eisen voor milieuzones in binnensteden.

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoek ik u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door mij is aangegeven c.q. mij persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Ik doe een dringend beroep op 'Den Haag', 'Groningen' en 'Winsum' om de daad bij het woord te voegen en verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Ik hoop dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijs ik het winningsplan af.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Naam: A.M. Kooiman-Bleeker
Adres: Tilweg 8, Roodeschool

Handtekening:

Verzonden: 14-06-2021 19:46
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Kremer
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: A.
Straat: Hooilandseweg
Huisnummer: 28
Postcode: 9983 PE
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 29 18 23 90
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Beste dorpsgenoot,

Olie- en gasmaatschappij ONE-Dyas wil ruim 22 miljard kubieke meter aardgas winnen in de Noordzee. Het bedrijf wil daar tot ná 2050 de tijd voor nemen.

Het aardgascondensaat wordt naar Roodeschool getransporteerd.

Dat is onacceptabel. De overlaadlocatie moet worden verplaatst.

Bewoners kunnen tot 3 juni 2021 zienswijzen indienen. Wij vragen u daar aan mee te doen. Als wij niks doen is één ding zeker: Roodeschool zal nog tientallen jaren zitten opgescheept met de overlaadlocatie. Deze historische blunder moet nu worden hersteld. Verplaatsing moet!

Het bestuur van Stichting Dorpsbelangen Roodeschool heeft een zienswijze opgesteld. Als u het eens bent met de zienswijze dan kunt u deze ondertekenen. De zienswijze kunt u **tot uiterlijk vrijdag 28 mei 18.00 uur** in de brievenbus van het secretariaat van dorpsbelangen Roodeschool deponeren (Hooilandseweg 39).

Of u kunt deze **zaterdag 29 mei inleveren op Lösplots, waar het bestuur van Stichting Dorpsbelangen Roodeschool van 10.00 – 15.00 uur** aanwezig is om u te ontvangen met een kop koffie!

Het bestuur van Dorpsbelangen Roodeschool zal alle zienswijzen uit Roodeschool in één zending opsturen. Als meerdere huisgenoten een zienswijze willen indienen dan kan dat. Er liggen zaterdag extra exemplaren klaar op Lösplots die u daar vandaan kunt halen. Een printbaar pdf bestand van de brief staat bovendien op de website www.roodeschool.net

Wij hopen op een groot aantal zienswijzen. Vergeet u niet uw naam, adres en telefoonnummer onderaan de zienswijze te vermelden, de datum waarop u de zienswijze indient en uw handtekening te plaatsen.

Het staat u natuurlijk vrij om uw eigen zienswijze op te stellen en in te dienen.

Voor een leefbaar Roodeschool, hoogachtend,

Het bestuur van Stichting Dorpsbelangen Roodeschool

A. Kremer
Hooilandseweg 20
Roodeschool
06 29182390

A. Kremer

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Roodeschool, 29/5/21

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw "ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1" gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maak ik u mijn zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Roodeschool. Ik wil op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden in mijn dorp. Om deze reden wijs ik het winningsplan af.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar 'Uithuizen' waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladingsinstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagens.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

De minister onderkent dat deze verladingen de leefbaarheid voor de inwoners van Roodeschool op een negatieve manier beïnvloedt. "Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren."

De minister herinnert de Kamer er aan dat in 2017 het passagiersstation van Roodeschool is verplaatst naar een andere locatie en dat de overslaginstallatie echter op de huidige locatie gebleven is omdat het bedrijf (NGT) de verplaatsing niet wilde financieren. De minister merkt op dat hij van mening is dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol nemen.

De minister geeft aan dat hij in zijn brief van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd heeft over het Nationaal Programma Groningen, een middel om te investeren in toekomstperspectief voor het gebied. De gemeente Eemsmond en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is.

Het ziet er echter naar uit dat de nieuwe gemeente Het Hogeland de verplaatsing van het overlaadstation laat rusten omdat hun NPG-middelen onvoldoende zijn.

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoek ik u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door mij is aangegeven c.q. mij persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Ik doe een dringend beroep op 'Den Haag', 'Groningen' en 'Winsum' om de daad bij het woord te voegen en verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Ik hoop dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijs ik het winningsplan af.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Naam:

Zie voorzijde

Adres:

Telefoonnummer:

Handtekening:

Verzonden: 14-06-2021 19:48
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Winkel-Brontsema
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: K.
Straat: Hooilandseweg
Huisnummer: 133
Postcode: 9983 PC
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (0596) 51 63 48
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemsmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen. 202100111

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

Naam: K. Winkel Brontsema

Adres: Hooilandseweg 133

Telefoonnummer: 0596 516348

Handtekening: K. Winkel

Verzonden: 14-06-2021 19:49
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Vogel
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: J.
Straat: Zuster Kortestraat
Huisnummer: 49
Postcode: 9983 SW
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (0595) 41 27 48
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladinginstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagons.

202100112

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

af.

202100112

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Naam: J Vogel

Adres: zuster Kortestraat. 49.

Telefoonnummer: 0595 412748

Handtekening:

Verzonden: 14-06-2021 19:53

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten

Achternaam: Lepa

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: P.

Straat: An der Marktkirche

Huisnummer: 9

Postcode: 38678

Woonplaats: Clausthal-Zellerfeld

Land: Duitsland

Telefoonnummer:

E-mailadres: Phillip.Lepa@lbeg.niedersachsen.de

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
Postfach 11 53, 38669 Clausthal-Zellerfeld

Landesamt für Bergbau,
Energie und Geologie

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (MINEZK)
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC
Den Haag

Bearbeitet von Herrn Lepa

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom

Mein Zeichen (Bei Antwort angeben)
L1.4/L67130/07-07/2019-
0001/179

Durchwahl
(0 53 23) 9612-316

Clausthal-Zellerfeld
10.06.2021

E-Mail
Phillip.Lepa@lbeg.niedersachsen.de

Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)

Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Antragstellerin: Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam

Hier: Einheitliche Stellungnahme des LBEG

Anlagen

- Einheitliche Stellungnahme

Sehr geehrte Damen und Herren,

hiermit übersende ich Ihnen die einheitliche Stellungnahme des Landesamtes für Bergbau, Energie und Geologie im Rahmen der grenzüberschreitenden Behördenbeteiligung zum Vorhaben der ONE Dyas B.V. „Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A“, in der die wesentlichen Aspekte der eingegangenen Stellungnahmen hervorgehoben werden.

Mit freundlichen Grüßen

Im Auftrag
gez.

Lepa

LANDESAMT FÜR BERGBAU, ENERGIE UND GEOLOGIE

**Einheitliche Stellungnahme
des Landesamtes für Bergbau, Energie und Geologie
im Rahmen
der grenzüberschreitenden Behördenbeteiligung
zum Vorhaben der ONE Dyas B.V.
„Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A“ in der Nordsee**

L1.4/L67130/07-07/2019-0001

Inhaltsverzeichnis

1. Einleitung	1
2. Zusammenfassung der Stellungnahmen der deutschen Behörden	2
2.1. Klima	2
2.2. UNESCO-Weltnaturerbe	2
2.3. Genehmigungsverfahren	2
2.4. Unterlagen	2
2.5. Schutzgebiete	3
2.6. Erdbeben und Bodensenkungen	4
2.7. Wasser	5
2.8. Immissionen	7
2.9. Lärm	7
2.10. Wasserstraßen und Schifffahrt	8
2.11. Landschaftsbild/ Tourismus	9
2.12. Fischerei	9
3. Weitere Belange (LBEG)	10
Anlagenverzeichnis	I

1. Einleitung

Das niederländische Ministerium für Wirtschaft und Klima

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (MINEZK)

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC

Den Haag

hat dem Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie (LBEG) die eingereichten Anträge, den niederländischen UVP-Bericht sowie die Genehmigungsentwürfe und den Entwurf des Zustimmungsbeschlusses des niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima für das Vorhaben „Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A“ zur grenzüberschreitenden Behörden- und Öffentlichkeitsbeteiligung übergeben. Für das Vorhaben wird ein Zulassungsverfahren nach niederländischem Recht durchgeführt. Vorhabenträgerin ist die Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam.

Gemäß § 58 Absatz 3 des Gesetzes über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVP) beteiligt das LBEG bei einer grenzüberschreitenden Behördenbeteiligung die Behörden, die bei einem inländischen Vorhaben zu beteiligen wären.

Im Rahmen der grenzüberschreitenden Behördenbeteiligung gingen die Stellungnahmen der nachfolgenden Behörden beim LBEG ein:

- Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer (NLPV)
- Stadt Borkum, Stadt Norderney, Inselgemeinde Juist
- Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz (NLWKN)
- Bundesamt für Naturschutz (BfN)
- Niedersächsischer Erdbebendienst (NED)
- Landkreis Leer
- Landwirtschaftskammer Niedersachsen (LWK)
- Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt (GDWS)
- Bundespolizeidirektion Bad Bramstedt

Nachfolgend werden die wesentlichen Aspekte der eingegangenen Stellungnahmen der deutschen Behörden, gegliedert nach unterschiedlichen Themenbereichen, zusammengefasst. Die Zusammenfassung ist nicht als abschließend zu betrachten, sondern soll der Zusammenstellung wesentlicher Kernaspekte dienen.

Zusätzlich erfolgen Hinweise des LBEG zum weiteren Verfahren.

Die beim LBEG eingegangenen Stellungnahmen der deutschen Behörden können dem Anhang entnommen werden. Sofern sich die Stellungnahmen der deutschen Behörden auf die Stellungnahmen der jeweiligen deutschen Behörde im deutschen Scoping-Verfahren für das Teilvorhaben der Bohrungen, der Seismik und der Förderung im deutschen Hoheitsgebiet bezogen haben und diese als Teil der jetzigen Stellungnahme im Rahmen der grenzüberschreitenden Behördenbeteiligung geltend gemacht wurde, wurden diese Stellungnahmen aus dem deutschen Scoping-Verfahren ebenfalls im Anhang mit aufgeführt.

2. Zusammenfassung der Stellungnahmen der deutschen Behörden

Nachfolgend werden die wesentlichen Aspekte der Stellungnahmen der deutschen Behörden zu den eingereichten Anträgen, zum niederländischen UVP-Bericht, zu den niederländischen Genehmigungsentwürfen sowie zum Entwurf des Zustimmungsbeschlusses des niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima für das Vorhaben der ONE Dyas B.V. „Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A“ vom Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie zusammengefasst und hervorgehoben. Die aufgeführten Aspekte sind nicht als abschließend anzusehen. Die detaillierten Aspekte sind den einzelnen Stellungnahmen im Anhang zu entnehmen.

2.1. Klima

Es wird vor dem aktuellen politischen Hintergrund hinsichtlich des Klimawandels, der Energiewende, der geänderten Energiepolitik, der Erreichung der internationalen und nationalen Klimaziele und der hierbei angestrebten Reduzierung der CO₂-Emissionen u.a. eine ausführliche Begründung für die Notwendigkeit der Erschließung eines neuen Erdgasfeldes in der Nordsee gefordert (Vgl. S. 1 Anlage 1 und S. 2-3 Anlage 2).

2.2. UNESCO-Weltnaturerbe

Eine Vereinbarkeit des geplanten Vorhabens mit dem Status UNESCO-Weltnaturerbe für das Wattenmeer wird angezweifelt, auch wenn sich das Vorhaben nicht unmittelbar in der Kulisse des UNESCO-Weltnaturerbegebiets befindet (Vgl. Anlage 1). Es wird betont, dass die Intaktheit dieses weltweit einmaligen Ökosystems nicht durch die Förderung von fossilen Brennstoffen gefährdet werden darf (Vgl. S. 2 Anlage 2).

2.3. Genehmigungsverfahren

Der NLWKN betont, dass aufgrund der Auswirkungen des Vorhabens auf deutsches und niederländisches Hoheitsgebiet ebenfalls in beiden Staaten entsprechende Genehmigungsverfahren erforderlich sind. Das aktuelle niederländische Verfahren sei nicht ausreichend, um bereits mit der Errichtung und den Betrieb der Gasgewinnungsplattform zu beginnen. In diesem Zusammenhang wird betont, dass durch die Auswirkungen auf Deutschland insbesondere durch die Förderung des Erdgases eigenständige deutsche Genehmigungsverfahren erforderlich sind (Vgl. S. 2 Anlage 3).

Der NLWKN hebt zudem u.a. hervor, dass für die Rohrleitung und das Stromkabel, die direkt im deutschen Hoheitsgebiet liegen, zwar den deutschen Genehmigungsbehörden Anträge bzw. Unterlagen vorgelegt wurden, aber hierzu noch keine Entscheidung vorliegt. Schlussfolgernd gibt der NLWKN an, dass mit der Errichtung und den Betrieb des geplanten Vorhabens erst begonnen werden kann, wenn die erforderlichen deutschen Genehmigungen vorliegen (Vgl. S. 5-6 Anlage 3).

2.4. Unterlagen

Der NLWKN verdeutlicht, dass Hinweise und/ oder Festlegungen des NLWKN zum niederländischen Untersuchungsrahmen nicht umgesetzt worden seien, wie bspw. die Durchführung

von aktuellen Felduntersuchungen im deutschen Hoheitsgebiet, die Methodik für die Durchführung der Natura 2.000-Prüfung oder der Umfang, der Inhalt und die Datenerfassung für technische Fachgutachten (Vgl. S. 5 Anlage 3).

Die niederländische UVP-Unterlagen werden vom NLWKN im Hinblick auf wichtige Belange zum Naturschutz nicht als ausreichend angesehen, um diese als umwelt-/ naturschutzrelevante Grundlage für erforderliche deutsche Genehmigungsverfahren (Naturschutzgesetz/ NSG-Verordnung) zur Beurteilung bzw. Bewertung von Auswirkungen verwenden zu können (Vgl. S. 5 Anlage 3).

Demgegenüber wird ebenfalls von der NLPV betont, dass die UVP als unvollständig angesehen wird (Vgl. S. 3 Anlage 1).

Untersuchungsgebiet/ Untersuchungsumfang/ Datenerhebung

Die NLPV weist darauf hin, dass im Rahmen der UVP keine aktuellen Bestandserhebungen in dem beantragten Erdgasfördergebiet gemacht worden, was dazu führen würde, dass eine Beurteilung der Situation im Gebiet nur eingeschränkt möglich ist (Vgl. S. 3 Anlage 1).

Der NLWKN verdeutlicht, dass das Fördergebiet in den Antragsunterlagen nicht zutreffend beschrieben werden würde und betont dass das Fördergebiet mit den geplanten Erdgasfeldern N05-A, N05-A-Nord, N05-A-Südost und Diamant in einem deutschen Natura 2000-Gebiet (EU-Vogelschutzgebiet und Naturschutzgebiet „Borkum Riff“) liegt. Des Weiteren sei im deutschen Hoheitsgebiet und damit auch im NSG „Borkum Riff“ keine aktuellen Erfassungen/ Felduntersuchungen durchgeführt worden. Dieses führe dazu, dass die erfolgten Darstellungen und Bewertungen zu den einzelnen Schutzgütern (Pflanzen, Tiere) sehr allgemein, nicht flächendeckend, unvollständig und auf alten sowie ggf. nichtzutreffenden Daten basieren würden. Ebenfalls sei die Natura 2000-Prüfung und Bewertung für das deutsche Hoheitsgebiet und der dort befindlichen Schutzgüter nicht entsprechend der hiesigen Methodik durchgeführt worden. Hierbei müsse die Natura 2000-Prüfung konkret für das NSG „Borkum Riff“ erfolgen. Der NLWKN verdeutlicht weiterhin, dass die Darstellungen zum Thema Natur im UVP-Rapport sowie in der Natura 2000-Prüfung in Bezug auf das deutsche Hoheitsgebiet mit erheblichen Defiziten verbunden seien (Vgl. S.6-7 Anlage 3).

Die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist fordern umfassende Langzeitstudien, anstatt sich bei der Umweltverträglichkeitsprüfung auf eine oberflächige Quick-Scan-Methode zu beschränken, damit auf mögliche Verschlechterungen des Artenbestands hingedeutet werden könne (Vgl. S. 3-4 Anlage 2).

2.5. Schutzgebiete

Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer

Die NLPV verdeutlicht, dass der Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer durch Förderals auch durch Explorationsaktivitäten einschließlich der damit verbundenen Schadstoffemissionen aller Voraussicht nach betroffen sein wird, was sowohl für Lebensräume, als auch Tier- und Pflanzenarten gilt, die als Schutzgüter im Nationalparkgesetz (NWattNPG) aufgeführt sind. Somit seien i.S. von § 34 Abs. 2 BNatSchG erhebliche Beeinträchtigungen der Erhaltungsziele des Nationalparks sowie erhebliche Beeinträchtigungen des charakteristischen Landschaftsbildes i.S. von § 2 Abs. 1 NWattNPG und § 14 Abs. 1 BNatSchG nicht auszuschließen. Hierbei verweist die NLPV u.a. auf die Beeinträchtigung der Dünenlebensräume

der Insel Borkum durch erhöhte Stickstoffdepositionen, sowie auf die Beeinträchtigung von Seehunden, Kegelrobben und Schweinswalen durch Lärmemissionen (Vgl. S. 2 Anlage 1).

Naturschutzgebiet „Borkum Riff“

Die NLPV und der NLWKN betonen, dass das Fördergebiet mit den Erdgasfeldern N05-A, N05-A Nord, N05-A-Südost und Diamant im deutschen Natura 2000-Gebiet (EU-Vogelschutzgebiet „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ (V01) und Naturschutzgebiet „Borkum Riff“) liegt (Vgl. S. 1 Anlage 1, S. 6 Anlage 3). In Verbindung hiermit wird darauf hingewiesen, dass die geplante Erdgasförderung nach der geltenden Schutzgebietsverordnung grundsätzlich als verbotene Handlung einzustufen ist, da sich die Erdgasfelder N05-A und Diamant innerhalb des NSG „Borkum Riff“ und des EU-Vogelschutzgebietes V01 befinden (Vgl. Anlage 1).

Naturschutzgebiet „Borkum Riffgrund“

Das BfN weist darauf hin, dass die Pipeline und das Kabel in einer Entfernung von 3,7 km bis 12 km zur deutschen AWZ bzw. zur Grenze des NSG „Borkum Riffgrund“ errichtet werden sollen, wobei das BfN mögliche relevante Auswirkungen bei Bau und Betrieb der Pipeline und des Stromkabels durch direkte oder indirekte stoffliche oder energetische Einträge in die deutsche AWZ und insbesondere in das NSG „Borkum Riffgrund“ ausschließt. Dieses gelte insbesondere für die Schutzgüter Biotope und FFH-Lebensraumtypen sowie marine Säugetiere (Vgl. S. 3-4 Anlage 4).

Das BfN schließt ebenfalls mögliche relevante Auswirkungen durch direkte oder indirekte stoffliche oder energetische Einträge durch Bau und Betrieb der Pipeline auf das Austerriff des RESTORE-Projektes im NSG „Borkum Riffgrund“ aus. In Anbetracht der im niederländischen Teil des Borkumer Riffgrundes initiierten Wiederansiedlungsprojekte für die Vernetzung und den nachhaltigen Aufbau eines Bestandes der Europäischen Auster in der Nordsee, weist das BfN auf die Nähe des geplanten Plattformstandortes hin und bittet die Standorte des niederländischen Restaurierungsprojektes bei der Standortwahl der Plattform hinsichtlich zu erwartender negativer Auswirkungen zu berücksichtigen (Vgl. S. 6-7 Anlage 4).

2.6. Erdbeben und Bodensenkungen

Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie

Die Städte Borkum und Norderney und die Inselgemeinde Juist befürchten auf Grundlage der seismischen Risikoanalyse u.a. massive Schäden der Bausubstanz auf den Inseln Borkum, Norderney und Juist. Die Schlussfolgerungen der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie, dass die Wahrscheinlichkeit eines Erdbebens durch das Projekt so gering ist, dass diese vernachlässigt werden könne, weshalb für den Bereich N05-A keine weiteren Untersuchungen durchgeführt wurden, sowie die Schlussfolgerung, dass ein kontinuierliches Monitoring-Programm zukünftig nicht notwendig ist, wird als nicht fachlich fundiert angesehen. Es wird u.a. eine gutachterliche Untersuchung der Beeinträchtigung von Süßwasserlinsen gefordert (Vgl. S. 5-6 Anlage 2).

Der NED führte eine Auswertung der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie durch. Hierbei weist der NED darauf hin, dass die Feststellung der Eigenschaften der geologischen Einheiten wie bspw. Porosität, Poissonzahl und E-Module zur Berechnung der Kompaktionskoeffizienten aufgrund der knappen Darstellung in der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie

nicht ausreichend geprüft werden könne. Dennoch wird die Abschätzung der Kompaktionskoeffizienten als realitätsnah eingestuft. Eine Betrachtung von Fehlerbereichen sei in der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie nicht enthalten (Vgl. Anlage 5).

Der NED gibt an, dass die seismische Gefährdung, die in der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie dargelegt wird, durch den NED zurzeit noch nicht abschließend bewertet werden kann, da das niederländische Verfahren zur Bewertung der seismischen Gefährdung in Niedersachsen nicht etabliert ist. Die Berechnung der Maximalmagnitude von 2,7 bzw. 2,9 sei nachvollziehbar dargelegt, aber mit Unsicherheiten behaftet (Vgl. Anlage 5).

Der NED gibt zudem an, dass die Eingangsdaten, die in der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie zur Berechnung der Bodensenkung verwendet werden, seitens des NED nicht geprüft werden konnten, da die Datenbasis fehle. Die aufgrund der Eingangsdaten vom NED durchgeführte Prüfung der Senkungsprognose zeigt hinsichtlich der Abschätzung der Senkungswerte und Dimensionen der Senkungsmulde eine gute Übereinstimmung (gleiche Größenordnung) mit den Ergebnissen der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie, wodurch die Senkungsprognose als nachvollziehbar bewertet wird. Die in der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie dargestellten Senkungen von etwa 4,6 cm im Zentrum der Senkungsmulde und in 10 km Entfernung < 1 cm stellt eine realitätsnahe Abschätzung seitens des NED dar. Der NED weist darauf hin, dass die Betrachtung von Fehlerbereichen in der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie unzureichend sei und eine Beeinflussung der Bauwerke im Windpark Riffgat durch die Senkungen durch die Vorhabenträgerin geprüft werden solle (Vgl. Anlage 5).

Der NLWKN gibt an, dass sich die Untersuchungen zur Absenkung des Meeresbodens auf die technische Ermittlung der möglichen Bodenabsenkungen beziehen würden, aber nicht auf eine Bewertung im Hinblick auf Auswirkungen auf die relevanten Naturwerte und Schutzgebiete im deutschen Hoheitsgebiet (Vgl. S. 7 Anlage 3).

2.7. Wasser

Einleitung ins Meerwasser

Während der Bohr- und Produktionsphase kann es zu Einleitungen ins Meerwasser kommen. So sollen während der Bohrphase u.a. Bohrklein und Bohrschlamm auf Wasserbasis, Sanitärwasser und Regenwasser, Zementierflüssigkeiten und Zementreste ins Meer eingeleitet werden. Während der Produktionsphase soll Produktionswasser, das bei der Gasbehandlung freigesetzt wird, sowie ebenfalls Sanitärwasser und Regenwasser ins Meer eingeleitet werden (Vgl. Kap. 6.2.3; MER Hauptbericht). Hinsichtlich der Einleitung von Stoffen ins Meerwasser werden seitens der dt. Behörden mehrere Bedenken und Forderungen geäußert.

Der Landkreis Leer fordert eine Überarbeitung des Konzepts, um vermeidbare Einträge ins Meerwasser zu unterbinden und unvermeidbare Einträge ins Meerwasser auf ein Minimum zu begrenzen. Es wird eine sichere Entsorgung dieser Stoffe am Festland angestrebt. Somit soll dem Vermeidungs- und Vorsorgeaspekt stärker Rechnung getragen werden (Vgl. Anlage 6).

Eine Einleitung von Bohrklein in die Nordsee wird ebenfalls seitens der Landwirtschaftskammer Niedersachsen abgelehnt. Die Landwirtschaftskammer Niedersachsen fordert technische Möglichkeiten, die eine fachgerechte Entsorgung dieser Stoffe sicherstellen (Vgl. Anlage 7).

Der NLWKN regt an, als eine weitere Alternativbetrachtung die Entsorgung lediglich der (wasserbasierten) Spüllösung an Land zu prüfen, aufgrund der anfallenden Menge an Baryt, die

bei dem Vorhaben in der Nordsee verklappt werden soll. Nach Angaben des NLWKN sollte für den Fall, dass eine Verklappung der Bohrspülungen an Land nicht möglich ist, in die Genehmigung das Batchverfahren als Standardverfahren soweit möglich festgelegt werden, da hier ca. 20 % Spüllösungen eingespart werden können (Vgl. S. 3-4 Anlage 3).

Die Stadt Borkum, die Stadt Norderney und die Inselgemeinde Juist erwarten u.a., dass die Vorhabenträgerin vor Beginn der Bohrtätigkeiten Maßnahmen ergreift, welche die Emissionen von MKWs in das Gewässer ausschließen (Vgl. S. 7-8 Anlage 2).

Wasserrahmenrichtlinie (WRRL)

Die NLPV betont, dass die Ziele der Wasserrahmenrichtlinie (WRRL) zu beachten sind (Vgl. Anlage 1).

Der NLWKN gibt diesbezüglich an, dass sich die Förderplattform im Bereich des Küstenmeeres befindet und in diesem die Einhaltung des „guten chemischen Zustands“ entsprechend der Anforderungen der WRRL zu überwachen und sicherzustellen ist. In Verbindung hiermit weist der NLWKN darauf hin, dass die Unterlagen keinen Beitrag aufweisen, der sich im Rahmen einer immissionsseitigen Betrachtung mit der Prüfung beschäftigt, ob das Verschlechterungsverbot nach Art. 4 WRRL eingehalten wird. Es fehle an Informationen darüber, ob die Stoffe, die in das Küstenmeer eingeleitet werden sollen, eine Auswirkung auf den „chemischen Zustand“ nach WRRL haben. In diesem Zusammenhang betont der NLWKN das Erfordernis der Erstellung eines Fachbeitrags zur WRRL. In diesem sei ein Abgleich vorzunehmen und eine Aussage zu treffen, ob und wenn ja, inwieweit die Einleitung von Schadstoffen zu einer Verschlechterung des „chemischen Zustandes“ führt. Gegebenenfalls seien Vermeidungsmaßnahmen zu benennen (Vgl. S. 2-3 Anlage 3).

Grundsätzlich stellt der NLWKN hierzu dar, dass für das Küstenmeer für den Bereich der 1 bis 12 Seemeilenzone seewärts der Basislinie, die Verpflichtung gelte, einen „guten chemischen Zustand“ zu erreichen und eine Verschlechterung des aktuellen Zustandes aufgrund des Verschlechterungsverbots nicht zu lässig sei. Hierbei wird darauf hingewiesen, dass Deutschland die entsprechenden Küstenwasserkörper als im „nicht guten Zustand“ nach WRRL klassifiziert hat. Zur Beweissicherung wird seitens des Gewässerkundlichen Landesdienstes (GLD) empfohlen regelmäßige Untersuchungen in einem Zeitraum vor Beginn der Maßnahme bis zur Beendigung der Gasproduktion durchzuführen, um sicherzustellen, ob es zu einer Verschlechterung des chemischen Zustands gekommen ist oder nicht (Vgl. S. 2-4 Anlage 3).

Meeresstrategierahmenrichtlinie (MSRL)

Die NLPV weist ebenfalls drauf hin, dass die Ziele der Meeresstrategierahmenrichtlinie (MSRL) zu beachten sind. In Verbindung hiermit gibt die NLPV an, dass insbesondere die MSRL in der UVP keinerlei Berücksichtigung finde (Vgl. S. 3 Anlage 1). Die Stadt Borkum und die Stadt Norderney weisen ebenfalls in ihrer Stellungnahme im deutschen Scoping-Verfahren zu den Teilvorhaben der Bohrungen, der Förderungen und der Seismik im deutschen Hoheitsgebiet, an der im Rahmen der grenzüberschreitenden Behördenbeteiligung festgehalten wird, darauf hin, dass darzulegen ist wie das Vorhaben mit den Zielen der MSRL zu vereinbaren ist (Vgl. Anlage 2).

Der NLWKN betont, dass für die Plattform und deren Auswirkungsbereich die MSRL greife und die in den Unterlagen dargelegte reine Emissionsbetrachtung nicht als ausreichend anzusehen sei und weist darauf hin, dass eine Immissionsbetrachtung erfolgen bzw. sich auf die Immissionsbetrachtungen der WRRL bezogen werden sollte (Vgl. S. 3 Anlage 3).

2.8. Immissionen

Der Landkreis Leer fordert eine Darlegung und Umsetzung von Minimierungs- und Vermeidungspotenzialen hinsichtlich der Emittierung von Emissionen in die Luft, wodurch ebenfalls der Vermeidungs- und Vorsorgeaspekt stärker berücksichtigt werden soll (Vgl. Anlage 6).

Die NLPV gibt an, dass hinsichtlich der Dünenlebensräume der Insel Borkum insbesondere die Stickstofffrachten über die Luft kritisch zu bewerten seien, da in den Dünenlebensräumen der Insel Borkum bereits jetzt beträchtliche Belastungen durch erhöhte Stickstoffdepositionen bestünden. Diesbezüglich weist die NLPV darauf hin, dass die kumulative Betrachtung mit dem Kohlekraftwerk in Eemshaven sowie mit den NO_x-Emissionen des Schiffverkehrs im Verkehrstrennungsgebiet nicht durchgeführt wurden wäre (Vgl. S. 2 Anlage 1).

Der NLWKN gibt an, dass im Rahmen der Betrachtung der Luftemissionen in der UVP nur die Emissionen von NO_x, PM10, Benzol, Xylol, CO₂ und CH₄ betrachtet wurden seien und nicht die Emissionen von Metallen wie bspw. Quecksilber. Da der chemische Zustand des Küstenmeeres sich in keinem guten Zustand befinde, sei es in Anbetracht der WRRL und der Quecksilberproblematik erforderlich, dass auch für die Metalle Aussagen bezüglich der Emissionen und der daraus folgenden Auswirkungen auf das deutsche Küstengewässer unter Berücksichtigung des Verschlechterungsverbot gem. WRRL getroffen werden (Vgl. S. 4 Anlage 3 sowie Kapitel 2.7).

Die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist weisen ebenfalls auf den Stoffeintrag in Boden und Wasser durch die durch das Vorhaben entstehenden Emissionen der unterschiedlichen Emissionsquellen hin, wodurch eine Gefährdung von Bodenorganismen zu erwarten wäre. Zudem weisen die Städte Borkum und Norderney in ihrer Stellungnahme im deutschen Scoping-Verfahren zu den Teilvorhaben der Bohrungen, der Seismik und der Förderung im deutschen Hoheitsgebiet, an der im Rahmen der grenzüberschreitenden Beteiligung festgehalten wird, ebenfalls u.a. auf die Stickstoffbelastung im Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer und der Insel Borkum hin und fordert eine Kompensation von jeglichen negativen Auswirkungen mit geeigneten Maßnahmen (Vgl. Anlage 2).

2.9. Lärm

Oberflächenschall

Der NLWKN betont, dass zur Beurteilung von Auswirkungen auf das NSG „Borkum Riff“ durch Lärm, hervorgerufen bspw. durch regelmäßige Hubschrauberflüge, Aussagen zu Flugrouten und zur jahreszeitlichen Verteilung fehlen würden (Vgl. S. 6 Anlage 3).

Unterwasserlärm

Das BfN verdeutlicht, dass durch Rammarbeiten für die Plattform sowie für die Bohrungen und durch die Durchführung des Vertical Seismic Profiling Unterwasserlärm entsteht. Das BfN bewertet die Beeinträchtigungen des NSG Borkum Riffgrund anhand des Schallschutzkonzeptes des BMU. Die Bewertung des BfN kommt zu dem Ergebnis, dass es durch die Rammarbeiten

für die Plattform ohne Maßnahmen des Schallschutzes zu einer Störung von marinen Säugetieren in der deutschen AWZ bzw. gleichzeitig im NSG „Borkum Riffgrund“ kommen würde (Vgl. S. 4-5 Anlage 4).

Das BfN empfiehlt vor Beginn der Arbeiten weitere Schallmessungen für die im hörbaren Bereich von marinen Säugetieren arbeitenden Geräte vorzunehmen, um vor Ort den Empfangspegel zu messen. Zudem empfiehlt das BfN bei den Rammarbeiten für die Plattformpfähle sowie für die Bohrungen einen doppelten Blasenschleier oder eine mindestens ebenso effektive andere „doppelte Maßnahme“ (Vgl. S. 6-7 Anlage 4).

Das BfN betont, dass Schallschutzmaßnahmen mindestens so auszuwählen sind, dass weniger als 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ gestört werden. Die Einhaltung des Kriteriums, dass höchstens 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ einem SEL von 140 dB oder höher ausgesetzt werden, ist nachzuweisen. Ebenso ist die Wirksamkeit der gewählten Schallschutzmaßnahme(n) durch Messung zu validieren. Vor diesem Hintergrund fordert das BfN, dass unmittelbar zu Baubeginn Unterwasserschallmessungen in 750 m Entfernung zur Schallquelle und an der Schutzgebietsgrenze erfolgen sollen. Bei einer Überschreitung der Grenzwerte sind Gegenmaßnahmen zu ergreifen (Vgl. S. 7 Anlage 4).

Der NLWKN weist drauf hin, dass zwar mehrere technische Maßnahmen zur Vermeidung/Minimierung beschrieben werden, aber nicht erkennbar sei, ob diese auch tatsächlich eingesetzt werden. Ebenso weist der NLWKN darauf hin, dass Maßnahmen zur Vermeidung von Auswirkungen durch Bauzeitenregelungen oder Vergrämungsmaßnahmen in den Unterlagen nicht dargelegt sind und geprüft werden sollten (Vgl. S. 6 Anlage 3).

2.10. Wasserstraßen und Schifffahrt

Die GDWS weist insbesondere darauf hin, dass eine grundlegende Überarbeitung und methodische Ertüchtigung/ Ergänzung der Risikoanalyse zu den Auswirkungen des Vorhabens auf die Schifffahrt für erforderlich erachtet wird. Zusammenfassend lege die Risikoanalyse keine umfassende methodische Betrachtung und Bewertung aller im Zusammenhang mit den Vorhaben stehenden Risiken für die Schifffahrt sowie etwaiger Maßnahmen zur Risikominimierung dar. Die GDWS hält eine Ergänzung der MER für erforderlich. Die Belange der Schifffahrt seien in der MER nur rudimentär dargestellt. Insbesondere sei es hinsichtlich des Plattformstandortes notwendig, eine objektive und belastbare Alternativenprüfung unter Berücksichtigung aller verkehrlichen Belange der Schifffahrt nachzureichen. Die GDWS weist zudem darauf hin, dass die Beschlussentwürfe zu den einzelnen Anlagen nicht hinreichend umfassend sind, da insbesondere eine Vielzahl von elementaren Anordnungen zum Schutz des Schiffsverkehrs im Zusammenhang mit der Errichtung und dem Betrieb von Schifffahrtshindernissen in hochfrequentierten Verkehrsbereichen fehlen würden. Zusammenfassend zeichne sich somit mit Blick auf die möglichen Auswirkungen der Vorhaben auf den Verantwortungsbereich der Wasserstraßen- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes ein erheblicher Überarbeitungs- und Informationsbedarf ab, was zum einen die Ergänzung und methodische Verbreiterung der Risikobewertung und des MER sowie die Konkretisierung der Beschlussentwürfe betrifft (Vgl. Anlage 8).

Die Städte Borkum und Norderney weisen u.a. in ihrer Stellungnahme im deutschen Scoping-Verfahren zu den Teilvorhaben der Bohrungen, der Förderung und der Seismik im deutschen Hoheitsgebiet, an der im Rahmen der grenzüberschreitenden Behördenbeteiligung festgehal-

ten wird, darauf hin, dass die Themen Sicherheit und Katastrophenschutz im Falle von Schiffsunfällen stärker in den Fokus zu nehmen sind, wobei Festlegungen zu treffen sind, wie u.a. bei Schiffsunfällen mit der Gasplattform verfahren werden soll (Vgl. Anlage 2).

2.11. Landschaftsbild/ Tourismus

Laut Umweltverträglichkeitsbericht hängt das Ausmaß für die Beeinflussung der Landschaft durch das geplante Vorhaben u.a. von der Sichtbarkeit und der Dominanz der Installationen und der Wahrnehmung eines Beobachters ab, wobei die Sichtbarkeit der Plattform wiederum abhängig ist von den Abmessungen der Plattform, der Entfernung zur Küste und den Wetterbedingungen (Vgl. Kap. 6.2.9, MER Hauptbericht).

Der NLWKN merkt an, dass den Unterlagen keine Angaben zur Höhe der geplanten Anlagen entnommen werden könne (z.B. Produktionsplattform, Arbeitsplattform, Bohrplattform, Fackel) (Vgl. S. 7 Anlage 3).

Der Landkreis Leer betont, dass die Beurteilung des UVP-Berichts, dass die visuelle Wahrnehmung der Plattform keinen messbaren Einfluss auf den Tourismus hat, nicht maßgeblich zur Beurteilung der Auswirkungen auf das Landschaftsbild ist (Vgl. Anlage 6).

Die Städte Borkum und Norderney und die Inselgemeinde Juist weisen zudem darauf hin, dass das geplante Vorhaben eine weitere Belastung des Landschaftsbildes durch die Sichtbarkeit weiterer industrieller Anlagen darstellen würde. Die Schädigung des Landschaftsbildes sei vor allem vor dem Hintergrund der kumulierenden Wirkung des industriellen Umfeldes gesondert zu prüfen und in die Umweltverträglichkeitsprüfung aufzunehmen. Die Auswirkungen auf den Tourismus durch die weitere Belastung des Landschaftsbildes durch die Sichtbarkeit industrieller Anlagen seien umfassend zu prüfen (Vgl. S. 10-11 Anlage 2).

2.12. Fischerei

Die Landwirtschaftskammer Niedersachsen verdeutlicht, dass das Plangebiet in einem wichtigen Fanggebiet für deutsche als auch niederländische Fischereibetriebe liegt. Aufgrund der ertragreichen Fänge in den Monaten August bis Oktober wird betont, dass die Verlegung von Kabeln und der Pipeline nicht in diesem Zeitraum erfolgen sollte. Es wird zudem betont, dass eine Behinderung der Fischerei nur kurzfristig und keineswegs dauerhaft sein sollte, weshalb das Kabel und die Pipeline zügig und auf Dauer hinreichend tief verlegt werden müssen (Vgl. Anlage 7).

3. Weitere Belange (LBEG)

Das LBEG ist der Auffassung, dass eine abschließende Entscheidung über das Vorhaben im niederländischen Sektor der Nordsee nicht möglich ist, bevor über die Projektbestandteile im deutschen Sektor der Nordsee entschieden worden ist. Folglich ist vor einer Entscheidung der deutschen Seite über die deutschen Genehmigungsverfahren eine Entscheidung über die Genehmigung der Errichtung und des Betriebs der Plattform N05-A auf niederländischer Seite nicht möglich.

Das LBEG ist des Weiteren der Auffassung, dass die Entscheidung über das Vorhaben im niederländischen Sektor der Nordsee zurzeit nicht getroffen werden kann, da aufgrund der von den beteiligten Behörden vorgetragenen Belange Grundvoraussetzungen nicht gegeben sind.

Weiterhin sind Regelungen zur Gewinnung der grenzüberschreitenden Bodenschatzvorkommen, insbesondere der anteiligen Festlegung von Förderabgaben, sowie die Genehmigung des Energieversorgungskabels zwischen der Plattform N05-A und dem Offshore-Windpark Riffgat vor den Entscheidungen im niederländischen Sektor der Nordsee erforderlich.

Clausthal-Zellerfeld, den 10. Juni 2021

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

Im Auftrag

gez.

Lepa

Anlagenverzeichnis

Stellungnahmen der deutschen Behörden

Anlage 1: Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer.....	II
Anlage 2: Stadt Borkum, Stadt Norderney, Inselgemeinde Juist	X
Anlage 3: Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz	XXX
Anlage 4: Bundesamt für Naturschutz	XXXVII
Anlage 5: Niedersächsischer Erdbebendienst	XLV
Anlage 6: Landkreis Leer	XLVII
Anlage 7: Landwirtschaftskammer Niedersachsen	XLIX
Anlage 8: Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt	LI
Anlage 9: Bundespolizeidirektion Bad Bramstedt	LXII

Anlage 1: Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer

Nationalpark
Wattenmeer

NIEDERSACHSEN

Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer
Virchowstr. 1, 26382 Wilhelmshaven

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

Nur per email an

Poststelle.clz@lberg.niedersachsen.de

Bearbeitet von
Dr. Gregor Scheiffarth
gregor.scheiffarth@nlpv-wattenmeer.niedersachsen.de

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom
L1.4/L67130/07-07/2019-
0001/115

Mein Zeichen (Bitte bei Antwort angeben)

Durchwahl (04421) 911 -
155

Wilhelmshaven,
27.05.2021

**Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld No5-A in der Nordsee
Hier: Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§
58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)**

Sehr geehrte Damen und Herren,

die ONE-Dyas B.V beabsichtigt, in den Feldern No5-A, No5-A-Nord, No5-A-Südost und Diamant Erdgas zu fördern und vorbereitend im Umfeld Explorationsbohrungen sowie seismische Erkundungen durchzuführen. Dieses Vorhaben soll im Bereich des niedersächsischen Naturschutzgebietes „Borkum Riff“ innerhalb des EU-Vogelschutzgebietes Vo1 „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ verwirklicht werden. Die in der Stellungnahme vom 01.12.2021 durch die Nationalparkverwaltung „Niedersächsisches Wattenmeer“ grundsätzlich geäußerten Bedenken zu dem Vorhaben bleiben auch nach dem vorgelegten UVP-Bericht bestehen.

Die Erschließung eines neuen Erdgasfeldes in der Nordsee bedarf vor dem aktuellen politischen Hintergrund einer ausführlichen Begründung für dessen Notwendigkeit. So fordert die Internationale Energie Agentur in ihrem aktuellen Bericht¹, keine Investitionen in die Erschließung neuer Öl- und Erdgasfelder zu tätigen, wenn bis 2050 der Energiesektor keine CO₂-Emissionen mehr ausstoßen soll. Zudem haben die Umweltminister der drei Wattenmeer-Anrainerstaaten in der Abschlusserklärung zur 13. Trilateralen Regierungskonferenz zum Schutz des Wattenmeeres in Leeuwarden im Mai 2018 ihre Entschlossenheit betont, sich „den Herausforderungen der Anpassung an den Klimawandel zu stellen, einschließlich der Minderung des CO₂-Ausstoßes (...)“. Darüber hinaus ist in Deutschland die Novelle des Klimaschutzgesetzes mit deutlich reduzierten CO₂-Emissionsvorgaben auf den Weg gebracht worden.

¹ IEA (2021): Net Zero by 2050: a Roadmap for the Global Energy Sector. www.iea.org

Nationalparkverwaltung „Niedersächsisches Wattenmeer“ Virchowstr. 1, 26382 Wilhelmshaven
Tel.: (04421) 911-0 Fax: (04421) 911-280

Niedersachsen

poststelle@nlpv-wattenmeer.niedersachsen.de
www.nationalpark-wattenmeer.de

Bankverbindung (NordLB):
Konto-Nr. 0106036510 BLZ 250 500 00
IBAN DE9225050000106036510 BIC NOLADE2HXXX

Für die Schutzgüter des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer entstehen durch die geplanten Aktivitäten Beeinträchtigungen, auch wenn sich das Erdgasfeld selber nicht in den Nationalpark erstreckt. So befindet sich der Standort der Förderplattform nur ca. 15 km von der westlichen Nationalparkgrenze entfernt, weshalb der Nationalpark durch die Förder- als auch die Explorationsaktivitäten einschließlich damit verbundener Schadstoffemissionen aller Voraussicht nach betroffen sein wird. Dies gilt sowohl für Lebensräume, als auch Tier- und Pflanzenarten, die als Schutzgüter im Nationalparkgesetz (NWattNPG) aufgeführt sind. Daher sind i.S. von § 34 (2) BNatSchG erhebliche Beeinträchtigungen der Erhaltungsziele des Nationalparks sowie erhebliche Beeinträchtigungen des charakteristischen Landschaftsbildes i.S. von § 2 (1) NWattNPG und § 14 (1) BNatSchG nicht auszuschließen.

Dies sind:

- Die Dünenlebensräume der Insel Borkum. Insbesondere die Stickstofffrachten über die Luft sind hier kritisch zu bewerten. In den Dünenlebensräumen der Insel Borkum bestehen bereits jetzt beträchtliche Belastungen durch erhöhte Stickstoffdepositionen. Die kumulative Betrachtung mit dem Kohlekraftwerk in Eemshaven sowie mit den NOx-Emissionen des Schiffsverkehrs im Verkehrstrennungsgebiet wurde nicht durchgeführt.
- Seehunde und Kegelrobben. Die UVP geht von Beeinträchtigungen der Meeressäuger durch verschiedene Lärmquellen der Gasförderung aus. Hiervon sind auch die durch das Nationalparkgesetz geschützten Seehunde und Kegelrobben im Nationalpark beeinträchtigt. Die Raumnutzung dieser Tiere wurde in der UVP nicht berücksichtigt, obwohl Daten hierzu vorliegen². Individuen beider Robbenarten nutzen aus dem Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer heraus auch das Gebiet der geplanten Plattform, sind also direkt von den Lärmemissionen durch die Errichtung, den Betrieb und den Schiffsverkehr betroffen.
- Schweinswale. Das Naturschutz- und FFH-Gebiet „Borkum Riffgrund“, das in direkter Nachbarschaft des geplanten Erdgasfördergebietes liegt, ist in den letzten Jahren in seiner Bedeutung für Schweinswale stark gestiegen³. Diese Entwicklung ist auch für die Bereiche südlich des NSG zu beobachten, verbunden mit der Sichtung von Mutter-Kalb-Paaren⁴. Daher ist davon aus zu gehen, dass Schweinswale, die den Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer nutzen, direkt von den Lärmemissionen der verschiedenen Aktivitäten der Gasförderung betroffen sind.

Durch Errichtung und Betrieb der Bohr- und Förderplattform sind Trauerenten, Sturmmöwen, Silbermöwen, Heringsmöwen, Zwergmöwen, Trottellummen und Tordalke betroffen⁵. Vögel reagieren nicht nur auf akustische, sondern insbesondere auf optische Reize. Neben der Vertikalstruktur der Plattform, verbunden mit deren Beleuchtung, stellt der Schiffsverkehr eine starke

² Brasseur, S., Kirkwood, R., & Aarts, G. (2018). Seal monitoring and evaluation for the Gemini offshore windfarm: Teonstruction - 2015 report (Report C004/18; Wageningen Marine Research Report). Wageningen Marine Research. <https://doi.org/10.18174/431831>

³ Nachtsheim, D. A., Viquerat, S., Ramirez-Martinez, N. C., Unger, B., Siebert, U., & Gilles, A. (2021). Small Cetacean in a Human High-Use Area: Trends in Harbor Porpoise Abundance in the North Sea Over Two Decades. *Frontiers in Marine Science*, 7, 606609. <https://doi.org/10.3389/fmars.2020.606609>

⁴ <https://geodienst.bfn.de/schweinswalmonitoring?lang=en>.

⁵ Guse, N., Witte, K., Markones, N., Borkenhagen, K., Scheiffarth, G., & Garthe, S. (2018). Aktuelle Verbreitung, Bestände und Trends von Seevögeln auf See im Offshore-Bereich des niedersächsischen Küstenmeers und des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer. *Vogelkundliche Berichte aus Niedersachsen*, 46, 1–69.

Störquelle dar⁶. Hier greift die allgemeine Aussage, dass den Vögeln genügend Ausweichflächen zur Verfügung stehen zu kurz. Vögel verteilen sich bei der Nahrungssuche entlang mehrerer Gradienten. Dabei ist die Nahrungsverfügbarkeit nur einer dieser Faktoren. Die Konkurrenz zu anderen Vögeln derselben Art sowie die für die Nahrungssuche zurückzulegenden Distanzen zwischen verschiedenen Aufenthaltsräumen spielen ebenfalls eine entscheidende Rolle⁷. Ein Ausweichen auf andere Flächen ist daher immer mit Kosten für die Vögel verbunden, da dies zum einen die Dichte an nahrungssuchenden Vögeln und somit die Konkurrenz auf den Ausweichflächen erhöht, zum anderen der Energieaufwand zum Erreichen der Nahrungsflächen steigt.

Im Rahmen der UVP wurden keine aktuellen Bestandserhebungen in dem beantragten Erdgasfördergebiet gemacht. Daher ist eine Beurteilung der Situation im Gebiet nur eingeschränkt möglich.

Wie bereits in der Stellungnahme zur Mitteilung über das Vorhaben vom 17.09.2019 angemerkt, sind auch die Ziele der Wasserrahmenrichtlinie und der Meeresstrategierahmenrichtlinie (MSRL) zu beachten. Insbesondere die MSRL findet in der UVP keinerlei Berücksichtigung. Hierbei ist zu beachten, dass die MSRL in Deutschland, anders als in den Niederlanden, das Küstenmeer mit einschließt.

Die hier aufgeführten Aspekte wurden in der vorliegenden UVP nicht oder nur am Rande betrachtet, weshalb die UVP als unvollständig anzusehen ist.

Mit freundlichen Grüßen
Im Auftrage

gez. Scheiffarth

⁶ Fliessbach, K. L., Borkenhagen, K., Guse, N., Markones, N., Schwemmer, P., & Garthe, S. (2019). A Ship Traffic Disturbance Vulnerability Index for Northwest European Seabirds as a Tool for Marine Spatial Planning. *Frontiers in Marine Science*, 6, 192. <https://doi.org/10.3389/fmars.2019.00192>

⁷ van Gils, J. A., Spaans, B., Dekinga, A., & Piersma, T. (2006). Foraging in a tidally structured environment by red knots (*Calidris canutus*): Ideal, but not free. *Ecology*, 87(5), 1189–1202.

Stellungnahme vom 01.12.2020 der Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer im deutschen schriftlichen Scoping-Verfahren

Nationalpark
Wattenmeer
NIEDERSACHSEN

Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer
Virchowstr. 1, 26382 Wilhelmshaven

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie

Nur per Email an

Poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Bearbeitet von
Bernd Oltmanns
Bernd.Oltmanns@nlpv-wattenmeer.niedersachsen.de

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom	Mein Zeichen (Bitte bei Antwort angeben)	Durchwahl (04421) 911 -	Wilhelmshaven,
L1.4/L67130/07-07/2019- 0004/040 vom	02.11-ONE-Dyas-BV-Geld- sackplate	156	01.12.2020
08.10.2020, eingegangen am 19.10.2020			

Vorhaben der ONE Dyas B.V.: Richtbohrungen und Vertical Seismic Profiling von der Plattform NO5-A im südlichen GEMS-Gebiet, hier: schriftliches Scoping-Verfahren zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG

Sehr geehrte Damen und Herren,

die ONE-Dyas B.V beabsichtigt, in den Feldern NO5-A, NO5-A-Nord, NO5-A-Südost und Diamant Erdgas zu fördern und vorbereitend im Umfeld Explorationsbohrungen sowie seismische Erkundungen durchzuführen. Dieses Vorhaben soll im Bereich des niedersächsischen Naturschutzgebietes „Borkum Riff“ innerhalb des EU-Vogelschutzgebietes VO1 „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“ verwirklicht werden.

Bereits die nun geplanten Erkundungsbohrungen sind laut Scoping-Unterlage mit Auswirkungen auf das niedersächsische EU-Vogelschutzgebiet V 01 verbunden, das gemeinsam vom NSG „Borkum Riff“ und vom Nationalpark gebildet wird.

Die geplante Erdgasförderung ist nach der geltenden Schutzgebietsverordnung grundsätzlich als verbotene Handlung einzustufen, da sich die in Rede stehenden Erdgasfelder (NO5-A und Diamant) innerhalb des NSG und des Vogelschutzgebiets befinden.

Beeinträchtigungspotenzial besteht auch für weitere Schutzgüter des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer, auch wenn sich das Erdgasfeld nicht in den Nationalpark erstreckt. So befindet sich der Standort der Förderplattform nur ca. 15 km von der westlichen Nationalparkgrenze entfernt, weshalb der Nationalpark durch die Förder- als auch die Explorationsaktivitäten einschließlich damit verbundener Schadstoffemissionen aller Voraussicht nach betroffen

Nationalparkverwaltung „Niedersächsisches Wattenmeer“
Tel.: (04421) 911-0 Fax: (04421) 911-280

poststelle@nlpv-wattenmeer.niedersachsen.de
www.nationalpark-wattenmeer.de

Virchowstr. 1, 26382 Wilhelmshaven

Niedersachsen

Bankverbindung (NordLB):
IBAN DE92250500000106036510 BIC NOLADE2HXXX

sein wird. Dies gilt sowohl für Lebensräume als auch Tier- und Pflanzenarten, die als Schutzgüter im Nationalparkgesetz (NWattNPG) aufgeführt sind. Daher sind i.S. von § 34 (2) BNatSchG erhebliche Beeinträchtigungen der Erhaltungsziele des Nationalparks sowie erhebliche Beeinträchtigungen des charakteristischen Landschaftsbildes i.S. von § 2 (1) NWattNPG und § 14 (1) BNatSchG nicht auszuschließen.

Langfristig sind in dem Gebiet nördlich der Inseln Schiermonnikoog und Borkum weitere Erdgasexplorationen geplant, deren genaue Lage derzeit noch nicht bekannt ist. Es handelt sich hierbei auf deutscher Seite um die Prospects Saphir, Smaragd und Tsavorit. Insbesondere der Prospect Tsavorit ragt in die Ruhezone I/51 des Nationalparks Niedersächsisches Wattenmeer hinein.

Alle genannten Vorhaben zur Erschließung und Nutzung neuer Gasfelder stehen im Widerspruch zur Grundausrichtung der Energiewende auf dem Weg zu einer weitgehenden Versorgung durch erneuerbare Energien; sie verlängern also den gewünschten Umstieg von fossilen Energieträgern auf erneuerbare Energien. Neben den fachlichen Belangen, insbesondere des Natur- und des Gewässerschutzes sowie denen des Tourismus, sollte auch die geänderte Energiepolitik im Rahmen der Abwägung öffentlicher Interessen in Verfahren nach Landes- und Bundesrecht nicht unberücksichtigt bleiben. Zudem haben die Umweltminister der drei Wattenmeer-Anrainerstaaten in der Abschlusserklärung zur 13. Trilateralen Regierungskonferenz zum Schutz des Wattenmeeres in Leeuwarden im Mai 2018 ihre Entschlossenheit betont, sich „den Herausforderungen der Anpassung an den Klimawandel zu stellen, einschließlich der Minderung des CO₂-Ausstoßes (...)“.

Das konkret in Rede stehende Vorhaben lässt sich aus der Sicht der Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer zudem kaum mit dem Status UNESCO-Weltnaturerbe für das Wattenmeer vereinbaren, auch wenn es sich nicht unmittelbar in der Kulisse des UNESCO-Weltnaturerbegebiets befindet. In der allgemeinen Wahrnehmung und gerade auch für die Bevölkerung der Insel Borkum würden die für die Exploration notwendigen Einrichtungen (Bohrturm etc.) schon rein optisch das Weltnaturerbegebiet tangieren. Entsprechendes gilt für den zusätzlichen Versorgungsverkehr.

Trotz technischer Fortschritte können Belastungen für das sensible Küstenökosystem sowohl durch den Betrieb, als auch durch mögliche Unfälle nicht ausgeschlossen werden. Eine Umweltbelastung entsteht nicht nur durch den reinen Bohr- und Explorationsbetrieb, sondern auch durch begleitende Aktivitäten, wie z. B. Versorgungsverkehr, Unterhaltungsarbeiten um Umfeld der Bohrstelle, seismische Untersuchungen und den Bau weiterer Infrastruktur.

Konkret berücksichtigt werden müssen auch die in allen Phasen entstehenden Emissionen über den Luft- und Wasserpfad. Diese werden auch die größten Fernwirkungen entfalten und lassen direkte Auswirkungen auf den Nationalpark erwarten. Insbesondere die Stickstofffrachten über die Luft sind hier kritisch zu bewerten. In den Dünenlebensräumen der Insel Borkum bestehen bereits jetzt beträchtliche Belastungen durch erhöhte Stickstoffdepositionen. Hier ist ein kumulativer Effekt mit dem Kohlekraftwerk in Eemshaven unbedingt im weiteren Verfahren zu berücksichtigen.

Marine Säuger und Airgun-Seismik

Angesichts der weitreichenden horizontalen Unterwasserschallausbreitung im Zuge etwaiger Airgun-Seismiken und unter Berücksichtigung der weiträumigen Streif- und Jagdgebiete im Nds. Küstenmeer können auch maßgebliche Beeinträchtigungen der im Nationalpark geschützten Meeressäuger des FFH-RL-Anhangs II (Schweinswal, Seehund und Kegelrobbe) nicht ausgeschlossen werden.

Sollte eine bergrechtliche Genehmigungsfähigkeit des Explorationsprojektes gesehen werden, sind im Rahmen des Verfahrens aus hiesiger Sicht folgende Fragen zu klären:

1. Warum wird anstelle der Airgun-Seismik keine Vibrationsseismik in Erwägung gezogen? Marine Vibrators des Joint Industrial Projects der Exxon/Shell/Total waren nach hiesiger Kenntnis zumindest für 2021 im Feldversuch geplant.
Nach hiesiger Auffassung ist es nicht ausreichend, allein auf die Einhaltung der Grenzwerte des BMU-Schallschutzkonzeptes abzustellen. Vielmehr sieht dieses auch den Einsatz der „besten verfügbaren Technik“ vor, um Schallemissionen maximal zu reduzieren (vgl. Kap. 4.3 der Scoping-Unterlage). Geprüfte Alternativen zur AirGun-Seismik sollten im UVP-Bericht dargestellt werden.
2. Ist mit der eingesetzten Airgun-Seismik eine Unterschreitung des Werts von 160 dB (SEL) gemessen in 750m Distanz zur Schallquelle sicher zu gewährleisten, wie in Kap. 4.3 und 5.2.1 ohne weitere Quellenangabe behauptet wird? Danach soll der genannte SEL-Grenzwert von 160 dB bereits in einer Entfernung von 300m erreicht werden. Hierzu sind im Rahmen des UVP-Berichtes detaillierte Darlegungen erforderlich. Auch auf den Frequenzgang der Luft-Pulser sollte dabei eingegangen werden.

Eine genaue Dokumentation des Schallausbreitungsmodells für die gewählte Aufnahmemethode muss Teil des erforderlichen Betriebsplanes sein. Schallmessungen während der Seismik sind erforderlich als Nachweis, dass die Schallausbreitung der Modellierung der Realität entspricht. Eine Bewertung der Übereinstimmung von Modellierung und Realität muss nach Durchführung einer Kampagne vorgelegt werden.

3. Anpassung des Vorhabenzeitraums: in Kap. 5.1. der Scopingunterlage ist für Schweinswale allein der Zeitraum von Mai bis August als besonders stöempfindlich dargestellt. Inwieweit hierbei bereits saisonale Bestandsschwankungen berücksichtigt wurden, ist nicht nachvollziehbar. Die entsprechenden Angaben in Tabelle 5 decken sich, bezogen auf das erweiterte Projektgebiet, jedenfalls nicht mit den hier vorliegenden Erkenntnissen.
Bereits der Endbericht zum TP 2 des Minos+-Projekts¹ (Laufzeit 2004 bis 2007) hat für Schweinswalvorkommen vor der ostfriesischen Küste erhöhte Dichten im Frühjahr (März-Mai) aufgezeigt. Nicht zuletzt auf Basis dieser Daten war seinerzeit im BImSchG- Vorbescheid des GAA Oldenburg (Januar 2008) zum OWP Riffgat verfügt worden, dass zwischen dem 01.02. und 31.05. keine Rammarbeiten durchgeführt werden durften. Auch das Bundesamt für Naturschutz (BfN) hatte seinerzeit gefordert, die Monate mit hohem Schweinswalaufkommen (Feb./März bis Mai) im FFH-Gebiet „Borkum-Riffgrund“ von schallintensiven Rammarbeiten auszunehmen.

¹ http://www.tiho-hannover.de/fileadmin/user_upload/tiho_hannover/kliniken_institute/79_terr_aqua_wild-terforschung/Berichte/MINOSplus_TP2_final.pdf

Mit dem Bericht des BfN zum Monitoring von marinen Säugetieren 2014 in der deutschen Nord- und Ostsee² wurde bestätigend festgestellt, dass in der südlichen deutschen Bucht in den Jahren 2002 bis 2012 eine deutliche Zunahme der Schweinswalddichte, insbesondere im Frühjahr und im Sommer, zu beobachten war. Borkum Riffgrund wird hierbei als Hotspot herausgestellt. Es werden hier Dichten von >4 Individuen/km² erreicht. Damit einhergehend wird eine deutlich stärkere Nutzung des westlichen Bereiches von Borkum Riffgrund und somit im direkten Einfluss der geplanten Explorationsbohrung gelegenen Gebiet, durch Mutter-Kalb-Paare beschrieben. Dies lässt auf eine Bedeutung als mögliches Kalbungsgebiet schließen.

Auch das Betriebsmonitoring des OWP Riffgat zu marinen Säugern (Feb.2014-März 2018, IFAÖ) hat bestätigt, dass das festgelegte Untersuchungsgebiet im Berichtszeitraum der Betriebsphase von Schweinswalen genutzt wird. Bei der Interpretation der Daten ist zu beachten, dass in einigen Monaten keine Flüge stattfanden, so dass der phänologische Verlauf nicht komplett erschlossen werden konnte. Die auf den Flugzählungen im Untersuchungsgebiet ermittelten Werte lagen in der Betriebsphase mit bis 1,0 Ind./km² im Frühjahr im Rahmen der Literaturwerte. Der Maximalwert mit 2,37 Ind./km² wurde im Mai 2016 ermittelt. Ein Abfall der Dichten bis zum Herbst konnte in den Betriebsjahren nicht nachgewiesen werden. Die Dichten im September 2017 lagen sogar mit 1,83 Ind./km² im höheren Bereich.

Letztendlich müssen nachvollziehbare Angaben zu den Meeressäugern vom Antragsteller selbst beigebracht werden, ggf. über eigene Erhebungen.

Nach derzeitigem Kenntnisstand sollten zusätzlich zu dem in Tab. 5 der Scoping-Unterlage angegebenen sensiblen Zeitraum von Mai bis August auch die Monate Februar bis April als sensible Zeiträume für Schweinswale eingestuft und möglichst als Restriktionszeiten für erheblichen Unterwasserschall emittierende Explorationskampagnen behandelt werden.

4. Welche Verfahren zur Vergrämung von Meeressäugern wurden neben den für gewöhnlich eingesetzten Pinger und SealScarer-Systemen ggf erwogen? Ergebnisse aus der Überwachung von Vergrämungsmaßnahmen bei Rammungen von Offshore-WEA haben gezeigt, dass diese Art der Vergrämung zu Meideeffekten führt, die das Potenzial haben, Störungen durch die Rammarbeiten noch zu verstärken. Nach hiesiger Kenntnis ist das BSH aus diesem Grund seit 2017 dazu übergegangen, ein neu entwickeltes System, das sogenannte „Fauna Guard System“ für Vergrämungszwecke anzuordnen. Sinnvolle Einsatzmöglichkeiten im Rahmen des Explorationsprojektes der ONE Dyas B.V. müssen geprüft werden.
5. Das Konzept zum Schutz der Sicherungszone (s. Kap.5.2.3 der Scoping-Unterlage) ist von besonderer Bedeutung und muss schlüssig sein, nicht nur während der Soft Start-Phase sondern auch während der Messungen. Zur Verhinderung des Eindringens von Meeressäugern in die Sicherheitszone soll primär auf „Marine Mammal Observer“ (MMO) und auf ein „Passive Acoustic Monitoring“-System (PAM) gesetzt werden. Laut Scoping Papier soll das PAM auch während des Einsatzes der Seismik primär eingesetzt werden. Wie letzteres funktionieren soll, ist nicht gut nachvollziehbar. Bei den hohen Schalldrücken

² <https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/meeresundkuestenschutz/Dokumente/Berichte-zum-Monitoring/BfN-Monitoring-Marine-Saeugetiere-2014-2015.pdf>

während des Einsatzes der Luftpulser würden Schallsignale von Meeressäugern überstrahlt/maskiert. PAM wird daher, soweit hier bekannt, im Vorfeld von z.B. Rammarbeiten eingesetzt. Laut Scoping Papier ist ergänzend der Einsatz von zwei MMO an Bord des schallemittierenden Schiffes vorgesehen. Angesichts einer voraussichtlichen Durchführungszeit im Herbst/Winter und der laut Scoping-Papier je Transekt 16-24 Stunden andauernden Seismik (ohne ungeplante Verzögerungen, die eine Verlängerung erfordern würden) erscheint eine konsequente Überwachung der Sicherheitszone weder mit PAM noch visuell gewährleistet. Hier sind Lösungsvorschläge beizubringen.

Abschließend sei noch darauf hingewiesen, dass in der Scoping-Unterlage leider keine schutzgutbezogene Darstellung der Ist-Situation erfolgt und leider nicht erkennbar ist, welche Datengrundlagen für die Beurteilung schutzgutbezogener Vorhabenswirkungen (z.B. auf Tiere, Pflanzen, biologische Vielfalt) verwendet werden sollen (vgl. Kap. 6.3). Leider fehlt auch der laut Scoping-Unterlage (vgl. Kap. 1 und 3.1) beiliegende Rahmenbetriebsplanentwurf. Dies erschwert sowohl die Beurteilung des vom Antragsteller skizzierten Untersuchungsrahmens als auch eine Beurteilung des Vorhabens hinsichtlich ggf. wichtiger Aspekte.

Mit freundlichen Grüßen
Im Auftrage

gez. Oltmanns

Anlage 2: Stadt Borkum, Stadt Norderney, Inselgemeinde Juist

Stadt Borkum
Der Bürgermeister

INSELGEMEINDE JUIST
Städtisch anerkanntes Nordseeheilbad
Der Bürgermeister

Stadt Norderney
Der Bürgermeister

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
An der Marktkirche 9
38678 Clausthal-Zellerfeld
Vorab per Mail: poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Postbus 142
2270 AC Voorburg
Niederlande

Datum: 21.05.2021

Gemeinsame Stellungnahme der Stadt Borkum, der Stadt Norderney und der Inselgemeinde Juist zum Vorhaben der ONE-Dyas B.V., Parnassusweg 815, NL-1082 LZ Amsterdam, Erdgasgewinnung der ONE-Dyas B.V. aus dem Feld N05-A in der Nordsee. Grenzüberschreitende Öffentlichkeitsbeteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß § 59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)

Ihr Schreiben vom 06.04.2021, L1.4/L67130/07-07/2019-0001/103

Sehr geehrte Damen und Herren,

die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney lehnen das Vorhaben zur Gasförderung in ca. 20 km Entfernung vor Borkum nach wie vor ab. Dieser Position hat sich die Inselgemeinde Juist angeschlossen und tritt hier als stellungnehmende Gemeinde auf.

Zunächst ist kritisch anzumerken, dass weiterhin nicht alle betroffenen Inseln an dem Verfahren beteiligt werden. Die Inselgemeinde Juist sieht ihre Belange betroffen und ist entsprechend

Stadt Borkum
Auskunft erteilt: Frau Meike Müller
Umweltbeauftragte der Stadt Borkum
Neue Straße 1
26757 Borkum
Telefon (04922) 303-205
Fax (04922) 303-288
E-Mail: meike.mueller@borkum.de

Inselgemeinde Juist
Auskunft erteilt: Dr. Tjark Goerges
Strandstrasse 5
26571 Juist
Tel: (04935) 809-111
Fax: (04935) 809-119
E-Mail: bgm@juist.de

Stadt Norderney
Auskunft erteilt: Frau Juliane Aiche
Fachbereich Bauen und Umwelt
Am Kurplatz 3
26548 Norderney
Tel: 04932/920-263
Fax: 04932/920-266
E-Mail: juliane.aiche@norderney.de

in das Verfahren zu involvieren. Die diesbezügliche Nichtberücksichtigung ist nicht nachvollziehbar und inakzeptabel. Vor diesem Hintergrund der bislang unterbliebenen Beteiligung äußern sich die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist gemeinsam zu dem geplanten Vorhaben. Gleichwohl bittet die Inselgemeinde Juist hiermit ausdrücklich um eine künftige eigenständige Berücksichtigung ihrer Belange durch entsprechende Beteiligung.

Dies vorausgeschickt, nehmen die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist zu dem niederländischen und deutschen Hoheitsgebiet gleichermaßen betreffenden Vorhaben der ONE-Dyas B.V. zum niederländischen Beschlussentwurf, den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht zur Errichtung und Betrieb einer Erdgasförder- und aufbereitungsplattform im Bereich des Erdgasfeldes N05-A in ca. 20km Entfernung von Borkum wie folgt Stellung:

Das Projekt sieht den Bau einer Pipeline auf niederländischem Hoheitsgebiet vor, über die das geförderte Erdgas zur vorhandenen Nordgas-Transportleitung (NGT-Pipeline) transportiert werden soll. Außerdem ist für die Stromversorgung der N05-A-Plattform die Verlegung eines Kabels zum Offshore-Windpark Riffgatt im deutschen Sektor der Nordsee geplant.

Auf Seite 18 des Zulassungsantrages wird erklärt, dass die gesamte Bohraktivität maximal 12 Bohrungen und maximal 12 Abzweigungen (Sidetracks) vorsieht, die von der Förderplattform N05-A gebohrt werden.

Der Bohrvorgang wird durchschnittlich 3 Monate pro Bohrung und eineinhalb Monate für einen Sidetrack dauern und kontinuierlich (24 Stunden pro Tag und 7 Tage pro Woche) erfolgen. Demnach werden alle vorgeschlagenen Bohrungen, mitsamt der Sidetracks, mehrere Jahre in Anspruch nehmen (vgl. Zulassungsantrag, Seite 20).

Tourismus und Wirtschaft

Der Tourismus ist für die Inseln Borkum, Juist und Norderney der bedeutendste Wirtschaftszweig und Haupteinnahmequelle der Inselbevölkerung. Die steigenden Übernachtungszahlen (Borkum: 2,5 Mio.; Norderney: 3,8 Mio.; Juist: 1,08 Mio.) bestätigen, dass die Nordseeheilbäder zu den beliebtesten Urlaubszielen Niedersachsens zählen. Die Inseln werden zur Genesung von verschiedenen Erkrankungen aufgesucht. Vor allem sind das Reizklima und die saubere Luft essentielle Faktoren für Borkum, Juist und Norderney. Die Inseln bieten eine vielfältige Landschaft und Flora. Zwischen den Inseln und der Küste liegt das Wattenmeer. Seit 2009 trägt das Wattenmeer den Titel „UNESCO Weltnaturerbe“. Diese auf den klimatischen Bedingungen beruhenden Lebensgrundlage der Inselbevölkerung gilt es zu schützen. Die Intaktheit dieses weltweit einmaligen Ökosystems darf nicht durch die Förderung von fossilen Brennstoffen gefährdet werden.

Die Städte Borkum und Norderney sowie die Inselgemeinde Juist sind ferner der Ansicht, dass die Gewinnung von Gas nicht mit den derzeitigen Klimazielen der Bundesrepublik Deutschland zu vereinbaren ist. Zur Erreichung des Pariser Klimaziels muss der Erdgasverbrauch sinken. So wurde in Deutschland erst kürzlich durch das Brennstoffemissionshandelsgesetz die Preisung von fossilen Energieträgern und CO₂-Emissionen zur Erreichung der nationalen und internationalen Klimaziele erhöht. Zudem hat Herr Olaf Lies, Niedersächsischer Minister für Umwelt, Energie, Bauen und Klimaschutz bereits im Januar 2021 angekündigt, dass Bohrungen zur Exploration und Förderung von Erdgas und Erdöl im Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer per Gesetz über den Nationalpark "Niedersächsisches Wattenmeer" (NWattNPG) verboten werden sollen. Das Vorhaben erfolgt unmittelbar angrenzend am Nationalpark und kann stark belastend auf das Gebiet wirken. Zudem befindet sich das Vorhaben innerhalb eines sensiblen Naturschutzgebietes, dem Borkumse Stenen, dem FFH-Vogelschutzgebiet und in unmittelbarer Nähe des Borkumer Riffgrundes. Alle Naturschutzgebiete sind hochsensible Lebensräume für teilweise gefährdete Arten der Tier- und Pflanzenwelt.

Umweltverträglichkeitsprüfung

Innerhalb des Hauptberichtes zur Umweltverträglichkeit werden die wichtigsten Rechtsakte der deutschen Gesetzgebung benannt, welche entsprechend bewertet wurden (vgl. Hauptbericht N05-A, S. 20). In dem hier verfahrensgegenständlichen Hauptbericht wurde das Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz allerdings nicht erwähnt. Das Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz stellt jedoch die rechtliche Grundlage zur Durchführung eines UVP-pflichtigen Vorhabens in Deutschland dar. Zudem sind in diesem Gesetz Regelungen zum Planverfahren getroffen, welche hier direkt zur Anwendung kommen müssen. Der vorliegende Umweltverträglichkeitsbericht weist daher eine gravierende Lücke auf, die entsprechend zu beheben ist. Da auch auf deutschem Hoheitsgebiet Erdgas exploriert und gefördert werden soll, ist aus Sicht der Stellungnehmenden das Vorhaben zwingend auf vorgenannter Rechtsgrundlage zu bewerten und auszuführen.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Schweinswale

In Bezug auf die natur- und artenschutzrechtlichen Belange ist Folgendes zu bemerken: ONE-Dyas kommt laut dem Naturtest zu dem Ergebnis, dass der gute Umweltzustand durch das Projekt nicht beeinträchtigt werden würde (vgl. MER Teil 2, S.134). Alle wesentlichen Störfaktoren wie Bodenschäden oder Lärm hätten laut Tabelle 11-34 (vgl. MER Teil 2, S.133f.) keine wesentlichen Auswirkungen auf die Tier- und Pflanzenarten. So wird beispielsweise im Rahmen eines Worst-Case-Szenarios keine Verschlechterung des Erhaltungszustandes der Schweinswal- und Robbenpopulation in der Nordsee festgestellt. Begründet wird dies mit der Behauptung, dass die Wirkung nur vorübergehend sei und in unmittelbarer Nähe ausreichend Fluchtmöglichkeiten für die Nahrungssuche vorhanden seien (vgl. MER Teil 2, S.113). Diese Behauptung wird in Anbetracht der ohnehin stark vom Menschen beanspruchten Nordsee als Wirtschaftsraum nachdrücklich als unzutreffend zurückgewiesen. In Anbetracht vorgenannter Umstände ist auch die auf einem angeblich „guten Umweltzustand“ basierende Auswertung

nicht zielführend. Richtigerweise ist vielmehr von einem sensiblen und sehr stark belasteten Ökosystem auszugehen. Anstatt sich bei der Umweltverträglichkeitsprüfung auf eine oberflächige Quick-Scan-Methode zu beschränken, müssen tatsächlich mehrere umfassende Langzeit-Studien durchgeführt werden. Nur diese können auf eine mögliche Verschlechterung des Artenbestands hindeuten und selbst das ist oft bloß begrenzt möglich. Es liegt auf der Hand, dass sich die Erdgasförderung in jeglicher Hinsicht auf Populationen auswirken wird. Dies gilt insbesondere für sensible Arten. Beispielhaft wird auf die MER-Untersuchungen zur Schweinswalpopulation im Detail eingegangen, da die Stadt Borkum bereits auf deren Bedeutung für die Ökosysteme der Nordsee in einer vorherigen Stellungnahme hingewiesen hat: Im und um das Plangebiet würde es vorübergehend zu einem erhöhten Unterwasserlärmpegel kommen, auf den die Schweinswale empfindlich reagieren.

Das Vorhaben sieht mildernde Maßnahmen vor, um (Gehör-)Schäden für den Schweinswal zu verhindern. So soll vor dem Start einer Schallquelle mindestens eine 30-minütige Beobachtung erfolgen, um sicherzustellen, dass sich keine Meeressäuger innerhalb der 500-Meter-Zone befinden. Wenn sich ein Schweinswal oder ein anderer Meeressäuger innerhalb der 500-Meter-Zone aufhält, wird mit der Ramm- oder VSP-Untersuchung gewartet, bis er sich wieder außerhalb der Zone befindet und für mindestens 20 Minuten außerhalb bleibt (vgl. MER, S. 10-11).

Grundsätzlich handelt es sich hierbei um eine gut gemeinte Maßnahme. Tatsächlich kann eine Beeinträchtigung jedoch nicht ausgeschlossen werden, da die angewandte Messmethodik von Wetter- und Lichtverhältnissen abhängig ist und das Verfahren in den meisten Fällen nicht funktioniert.

Zudem hat der Schweinswal einen Hörbereich zwischen 10.000 bis 150.000 Hz. Der hohe Schall-Pegel kann zu Störungen bei der Nahrungssuche und der Kommunikation führen. Darüber hinaus ist von physischen oder physiologischen Auswirkungen auszugehen. Es sind vorübergehende oder dauerhafte Verschiebungen der Hörschwelle und im schlimmsten Fall Hörschäden zu erwarten. Je näher sich die Meeressäuger an der Schallquelle befinden, desto größer ist die Störung aufgrund höherer Amplitude. Dauerhafte Hörschäden sind allerdings auch auf Lärm mit geringerer Dezibel-Zahl zurückzuführen, weshalb die Tiere selbst in weiter Entfernung vom Bohrloch dieser Gefahr ausgesetzt sind (vgl. MER, S. 10).

Es wird ausdrücklich bemängelt, dass die vorstehend erwähnte Maßnahme nicht die Tiere in weiterer Entfernung berücksichtigt. Mit großer Wahrscheinlichkeit wird das Vorhaben zu einer Abnahme der Individuen führen. In Anbetracht der Tatsache, dass es sich bei dem Schweinswal um die einzige Walart in der deutschen Nordsee handelt, sollte es von besonderem Interesse sein, diese weiterhin in der Nordsee vorzufinden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Verwendung von Steinen

In Bezug auf die Bodenstörung durch die Plattform-Installation ist Folgendes zu erwähnen: Insgesamt wird geschätzt, dass allein die Beine der Plattform und die umringenden

Steinschüttungen eine Fläche von 0,1 bis 0,2 Hektar bedecken werden. ONE-Dyas Versuche einer Förderung der für die Ökosystem-Funktionen wesentlichen Lebensbedingungen für die Bodentiere sowie einer Rücksichtnahme auf die Art der Steine und deren Deponierung lindert keineswegs die negativen Effekte auf die Bodenorganismen. Zudem wird weder erklärt welche Steine verwendet, noch wie diese deponiert werden sollen, um den Zustand der Bodentiere zu verbessern. Darüber hinaus erklärt ONE-Dyas, dass während der Bauarbeiten keine bodengefährdenden Stoffe in den Boden eingebracht würden (vgl. Wabo-Genehmigung, S. 40). Hierbei wird jedoch nicht der umfassende Schadstoffstrom berücksichtigt. So können die in die Luft emittierten Substanzen, die im Ordner 1.1 in Tabelle 4 auf Seite 38 dargestellt sind, in Boden und Wasser gelangen.

Hierbei handelt es sich um einen indirekten Stoffeintrag. Diese Ablagerung kann je nach Umweltbedingungen in der Nähe der Emissionsquelle, aber auch fernab der Freisetzung erfolgen. Obgleich bei den Bauarbeiten keine bodengefährdenden Stoffe direkt in den Boden eingebracht werden, ist eine Gefährdung von Bodenorganismen zu erwarten. Diese Beeinträchtigungen betreffen Bodenorganismen innerhalb eines unbegrenzten Areals, weshalb die Nachverfolgung der Emissionsquelle nahezu unmöglich ist.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Bodenbewegungen

Im Laufe der Produktionsphase kann die Gasproduktion zu Bodenbewegungen von bis zu mehreren Zentimetern führen. Bodenbewegungen umfassen sowohl Bodenerschütterungen, als auch Bodensenkungen und werden durch Veränderungen im tiefen Untergrund ausgelöst. Diese Bewegungen finden während der Produktionsphase statt. Allerdings kann die Bodensenkung noch einige Zeit nach Beendigung der Extraktion andauern (vgl. Kapitel 15.1, MER Teil 2). In der gesetzlich vorgeschriebenen seismischen Risikoanalyse wird festgestellt, dass das deutsche Staatsgebiet in gleicher Weise wie das niederländische Staatsgebiet von möglichen Bewegungen beeinträchtigt wird (vgl. Kapitel 15.3.2, MER Teil 2).

Des Weiteren kann der Einfluss von Salz die Bodensenkung aufgrund plastischer Eigenschaften verstärken. Im Extremfall wird laut der seismischen Untersuchung ein 35 % größeres Gefälle vergleichsweise zu den im „normalen“ Zustand geschätzten Absenkungen vermutet (vgl. Kapitel 15.4.1, MER Teil 2).

Auf Grundlage der seismischen Risikoanalyse sind massive Schäden der Bausubstanz auf den Inseln Borkum, Juist und Norderney sowie in anderen Siedlungsbereichen zu befürchten. Insbesondere der Einfluss des Salzwassers muss in den modellierten Bodensenkungskurven berücksichtigt werden. Dieser Notwendigkeit folgt ONE-Dyas jedoch nicht.

Starke Bodenerschütterungen können sich sogar als Erdbeben äußern. Bei den Untersuchungen wurde festgestellt, dass diese „induzierte Seismizität“ für den Menschen spürbar und teilweise für Schäden an Bauwerken, Gebäuden und Inventar verantwortlich ist, oder diese verstärkt (vgl. Kapitel 15.4.2, MER Teil 2).

Deltares Analyse kam zu dem Fazit, dass die Wahrscheinlichkeit eines Erdbebens durch das Projekt so gering sei, dass diese zu vernachlässigen ist, weshalb für den Bereich N05-A keine

weiteren Untersuchungen durchgeführt wurden. Zudem sei ein kontinuierliches Monitoring-Programm in der Zukunft nicht nötig (vgl. Kapitel 15.8, MER Teil 2).

Diese Schlussfolgerung ist fachlich nicht fundiert. So wird in Kapitel 15.7 selbst auf die Wissenslücken zur Bodenveränderung hingewiesen. Die Studie basiert auf einer Richtlinie, die große Unsicherheiten aufweist. Bei so schwerwiegenden potentiellen und ggf. irreversiblen Schäden für Mensch und Umwelt ist eine angeblich die geringe Wahrscheinlichkeit kein Argument, diesen Konfliktpunkt zukünftig unbeachtet zu lassen. Insbesondere die west- und ostfriesischen Inseln wie Borkum, Juist und Norderney sollen keine Entschädigungen im Falle von Gebäudeschäden erhalten. Die Unterzeichner dieses Schreibens fordern daher, dass der Zustand der derzeit bestehenden Bauwerke, Gebäude und des Inventars auf den Inseln Borkum, Juist und Norderney auf Basis eines Beweissicherungsverfahrens geprüft und dokumentiert wird, sodass die privaten Eigentümer und die Kommunen im Ernstfall eine Verschlechterung der Bausubstanz nachweisen können. Mit Hilfe kontinuierlicher Bausubstanzüberwachungen wäre eine Identifizierung der Erdgasbohrungen als Auslöser möglich. Außerdem werden bei der beschriebenen Risiko-Analyse kumulierende Effekte aufgrund bereits bestehender und geplanter Erdgasbohrungen nicht berücksichtigt. Eine Erhöhung der Wahrscheinlichkeit, dass Erdbeben entstehen, ist zu vermuten. Zudem muss ein Gutachten das Risiko eventueller Beschädigungen der Süßwasserlinsen klären; das Risiko einer Beeinträchtigung muss ausgeschlossen sein.

Es ist zudem darauf zu verweisen, dass im Zuge des Klimawandels das Absinken der Nordseeinseln eine große Gefahr darstellt. Wir befürchten, dass die Erdgasbohrungen dieses Problem verstärken werden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Trinkwasserqualität

Zudem erhöht sich das Risiko der Beschädigung der insularen Süßwasserlinsen. Die Beeinträchtigung der Süßwasserlinsen hätte existentielle, negative Auswirkungen auf die Trinkwasserversorgung der Inseln Borkum und Norderney. Vor diesem Hintergrund fordern wir im Falle einer unvermeidlichen Durchführung des Projekts die Erstellung eines Trinkwasser-Gutachtens. Hierbei ist insbesondere die Wasserqualität zu überprüfen, welche derzeit eine hohe Qualität aufweist. Es ist uns von großem Interesse, dass dies so bleibt. Es ist zu beachten, dass die ostfriesischen Inseln hauptsächlich durch sandige Böden geprägt sind. Diese verfügen über eine geringere Puffer- und Speicherkapazität. Schad- sowie andere Fremdstoffe können somit leicht im Sickerwasserstrom in das Grundwasser gelangen. Die Merkmale von Bodenart- und Bodentyp, die sich ungünstig auf die Trinkwasser-Reinhaltung auswirken, müssen beachtet werden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Luftqualität

Im Folgenden soll auf die im MER untersuchte Luftqualität eingegangen werden. Diese ist hinsichtlich der hohen Bedeutung des Tourismus und der Beherbergung von Kur-Gästen auf Borkum, Juist und Norderney wesentlich. Die wiederkehrend gemessene Luftgüte ist ein existentielles Merkmal für den Tourismus auf den Inseln. ONE-Dyas bezieht sich hierbei auf die

EU-weite rechtliche Rahmensetzung: So gilt die „Verordnung über Luftqualitätsstandards und Emissionshöchstmengen“ (vgl. 39. BImSchV (§3 (NO₂) und §4 (PM₁₀)) sowohl für Deutschland als auch die Niederlande. Die Untersuchungsergebnisse der Umweltprüfung kamen zu dem Ergebnis, dass die Grenzwerte hierfür eingehalten würden (vgl. Kapitel 2, MER Teil 2). Das vorgenannte Ergebnis überzeugt indessen nicht, denn die angewandte Analyse-Methodik ist grundsätzlich zu bemängeln. Es wurden keine kontinuierlichen Luftmessungen durchgeführt und ausgewertet, welche die Voraussetzung für eine quantitative und qualitative Beurteilung der gesundheitlichen Auswirkungen auf die exponierten Personen darstellen. Außerdem beziehen sich die Feinstaubmessungen nur auf die Detektion von PM₁₀-Partikeln. Hier macht ONE-Dyas Gebrauch von der als mangelhaft zu bewertenden Rechtsgrundlage nach EU-Verordnung, in welcher weder eine diskontinuierliche, noch eine kontinuierliche Messung der feineren PM_{2,5} und der ultrafeinen PM_{0,1} vorgeschrieben ist. Diese Feinstaubpartikel sind jedoch im Gegensatz zu den PM₁₀ als besonders gesundheitsschädlich einzustufen, da sie bis in die Alveolen der Lunge eindringen können. Zweifellos verursacht die Erdgasförderung PM_{2,5} und PM_{0,1}. Um die tatsächlichen gesundheitlichen Effekte für den Menschen einschätzen zu können, erwarten die Städte Borkum, Norderney sowie die Inselgemeinde Juist eine Analyse, deren Umfang über die reguläre EU-Verordnung hinausgeht. ONE-Dyas muss sich seiner Verantwortung für die Erhaltung der Gesundheit der betroffenen Inselbevölkerung bewusst werden.

Natur- und artenschutzrechtliche Belange: Erdgaszusammensetzung

Auf Seite 25 des Zulassungsantrags ist die Erdgaszusammensetzung dargestellt. Demnach handelt sich bei den meisten Komponenten um Mineralöl Kohlenwasserstoffe (MKW) wie Methan, Ethan oder Butan. Kleinste Mengen hiervon können große Mengen von Trinkwasser ungenießbar machen. Laut ONE-Dyas können geringe Mengen von MKWs und Schwermetallen im Produktionswasser enthalten sein, das ins Meer abgeleitet wird. Die hohen negativen Effekte auf Umwelt und Gesundheit können auch mit der Aussage, dass das Produktionswasser den Einleitungsbedingungen der Bergbauverordnung erfüllt, nicht relativiert werden. Ergänzend ist es zwingend notwendig, Strömungsmodelle für die Wasserbewegungen zu berücksichtigen.

Das SINTEF OIL Contingency and Response (OSCAR)-Modellierungspaket wurde im Rahmen der MER eingesetzt, um die möglichen Auswirkungen einer Freisetzung von Erdöl aus dem Bohrloch zu prüfen. Mehrere Szenarien sollen auf eine Quantifizierung des Risikos hinweisen. Hierfür wurden sowohl stochastische, als auch deterministische Modellierungen durchgeführt. Insgesamt zeigen die aus den Modellierungen gefertigten Karten wie etwa S01-N05-01 die Wahrscheinlichkeit der Oberflächenverölung. Zwar nimmt die Wahrscheinlichkeit einer Verunreinigung mit der Entfernung vom Bohrloch ab, jedoch sind auch „Borkum-Riff“ und „Borkum-Riffgrund“ einem Risiko der Verunreinigung ausgesetzt (vgl. MER, S.13 ff.).

Die Unterzeichner erwarten, dass ONE-Dyas vor Beginn der Bohrtätigkeiten Maßnahmen ergreift, welche die Emissionen von MKWs in das Gewässer ausschließen. Eine Sanierung des Meerwassers wäre kaum umsetzbar und dessen Kontamination wäre somit ein irreversibler Umweltschaden. Dies betrifft zusätzlich die Stoffe und Stoffeinträge, die zum Betrieb der Anlagen notwendig sind, wie z.B. Erdöl. Bei Erdöl handelt es sich um ein Vielstoffgemisch, welches je nach Förderort sehr divers zusammengesetzt sein kann. Problematische Bestandteile des Erdöls sind die den Aminosäuren der ölbildenden Lebewesen entstammenden Schwefel- und Stickstoffverbindungen, da sie bei der Raffinierung des Erdöls (Veredelung zu MKWs) als Katalysatorgifte Probleme bereiten können.

Außerdem sind die Benzen- und Toluol-Gehalte als besorgniserregend einzuschätzen. Beide Substanzen gehören zu den BTEX, deren mutagene und karzinogene Eigenschaften nachgewiesen wurden. Zudem sind BTEX sehr leichtflüchtig, gut wasserlöslich und weisen eine geringe Sorptionseigenschaft an organischen Bodenbestandteilen und Tonmineralen auf. Demzufolge können sie besonders leicht in der Luft oder im Sickerwasserstrom transportiert und weit verbreitet werden. Mikroorganismen können zwar MKW und BTEX als Kohlenstoff und Energiequelle nutzen. Dabei wird unter aeroben Bedingungen Sauerstoff als Elektronenakzeptor genutzt. Unter anoxischen Bedingungen werden zunächst Nitrat, dann Eisen und Manganoxide sowie Sulfate reduziert. Sind auch diese Elektronenakzeptoren verbraucht, findet eine methanogene Umsetzung statt, was zu einer verstärkten Produktion von Methan und CO₂ führt. Ohnehin besteht das Erdgas laut Tabelle 1 (vgl. Zulassungsantrag, Seite 25) hauptsächlich aus CO₂, Methan und N₂. Letzteres reagiert in der Umwelt häufig zu N₂O, dem sogenannten Distickstoffmonoxid (Lachgas). Der anthropogene Treibhauseffekt basiert vor allem auf dem enormen Anstieg jener drei Treibhausgase. Obgleich die Emissionen im Vergleich zur Energiegewinnung mit Braunkohle geringer sind, sind die bei der Erdgasförderung entstehenden Emissionen immer noch zu hoch. Dies steht im Widerspruch zu den Klimazielen der Niederlande.

Europäische Klimaschutzziele

ONE-Dyas geht davon aus, dass Erdgas aus dem Feld N05-A und womöglich aus mehreren naheliegenden Prospekt-Gebieten über einen Zeitraum von zehn bis fünfunddreißig Jahren gefördert wird (vgl. Wabo-Antrag, Seite 25). Dieser Förderzeitraum ist in Anbetracht der Aussage nicht nachvollziehbar, dass Erdgas über einen kurzen Zeitraum als Brückentechnologie zum Gelingen der Energiewende beitragen soll. Offensichtlich zielt ONE-Dyas auf weitere Projekte zum Ausbau der Erdgasförderung in der Nordsee ab. Damit widerspricht das Unternehmen der Aussage, dass Erdgas als fossiler Energieträger nur Übergangsweise zum Einsatz kommen soll. Es wird ausdrücklich darauf hingewiesen, dass Erdgas im Sinne des Klima- und Umweltschutzes auch als Übergangslösung die gesetzten Ziele verfehlt. Dem anthropogen geschaffenen Klimawandel muss mit geeigneten Mitteln nachhaltig entgegengewirkt werden. Dies sollte auf mittel- und langfristige Sicht auch im Sinne der niederländischen Regierung

sein. Nur die Industrieländer, die heute neue Technologien fördern und fossile Energieträger möglichst zeitnah einstellen, haben eine Chance, nachhaltig im globalen Wettbewerb konkurrenzfähig zu bleiben. Hierdurch wird ein bestmöglicher Wohlstand der Bevölkerung, insbesondere der zukünftigen Generationen, ermöglicht. Die Ansicht von ONE-Dyas, dass die Erdgasförderung große Zukunftsperspektiven schaffe, steht somit nicht nur im ökologischen und sozialen, sondern auch im ökonomischen Konflikt zu den Erfordernissen zukunftsgerichteten Handelns. Die Entscheidung vom 29.04.2021, in welchem das Bundesverfassungsgericht entschied, dass die deutsche Bundesregierung das Klimaschutzgesetz nachbessern muss, um die Freiheitsrechte der jüngeren Generation zu schützen, verdeutlicht den Ernst der Situation. Die Karlsruher Richter verpflichteten den Gesetzgeber, bis Ende 2022 die Reduktionsziele für Treibhausgasemissionen für die Zeit nach 2030 konkreter zu regeln.

Im Hinblick auf die vorgenannten Aspekte des Klima- und Umweltschutzes müssen im Voraus wesentlich umfangreichere Untersuchungen durchgeführt werden. Schließlich dürfen gemäß vorgenanntem Urteil nur noch Projekte genehmigt werden, die ausnahmslos mit den Klima- und Umweltschutzziele zu vereinbaren sind. Die Förderung neuer Technologien, wie etwa der Wasserstofftechnologie, gilt als große Chance, um auch zukünftig die Wettbewerbsfähigkeit und den Wohlstand Europas zu sichern. Auch die Niederlande sollten im Sinne einer europäischen Zusammenarbeit dieses Ziel anstreben. Erste Projekte zur Weiterentwicklung von Wasserstoff wurden beispielsweise durch das Projekt H2Watt auf Ameland und Borkum durchgeführt. Diese internationale Kooperation zeigt, dass die Niederlande neue Technologien in den Blick nehmen.

ONE-Dyas bekräftigt in seinen Antragsunterlagen (vgl. Wabo-Genehmigung, S.64), dass dem Unternehmen eine Reduzierung von Umweltauswirkungen von großer Bedeutung sei. Außerdem wolle es mit gutem Beispiel vorangehen, indem gemeinsam mit Kunden eine Führungsfunktion in den Bereichen „Innovation und nachhaltige Entwicklung“ übernommen werden soll. Diese Selbstdarstellung überzeugt in Anbetracht des geplanten Vorhabens nicht und hat mit der realen Wirtschaftsweise des Unternehmens nichts zu tun. Von einem innovativen Handeln kann keine Rede sein, wenn sich das Unternehmen weiterhin auf die Energieerzeugung auf Basis fossiler Energieträger fokussiert und damit grundsätzlich der Aussage widerspricht, dass es daran arbeite „Teil der Lösung für eine nachhaltigere Gesellschaft jetzt und in der Zukunft zu werden“ (vgl. Wabo-Genehmigung, S.64).

Schiffsverkehr

ONE-Dyas erwartet Transportaktivitäten während der Bohrung von etwa drei Schiffen und fünf Hubschraubern pro Woche. Bei einer geplanten Dauer der Bohrarbeiten von drei bis vier Jahren vertritt das Unternehmen die Auffassung, dass die Auswirkungen des Transportes gering seien (vgl. Wabo-Antrag, Seite 29). Diese Ansicht teilen die Unterzeichner jedoch nicht. Die Nordsee ist mit dem bereits bestehenden Schiffsverkehr ausgelastet. Insbesondere die Urlaubs- und Kurinseln Borkum, Juist und Norderney würden durch zusätzliche Schadstoff- und

Lärmemissionen belastet. Zudem verstärkt der Schiffsverkehr den Unterwasserlärm und gefährdet somit den Erhalt sensibler Arten.

Stromkabel von der deutschen Offshore-Plattform des Windparks Riffgat

Die Verlegung des Stromkabels auf deutschem Hoheitsgebiet von der Offshore-Plattform des Windparks Riffgat ist als gesondertes Vorhaben zu betrachten und nach deutschem Recht zu beurteilen, so dass entsprechende Genehmigungen bei den zuständigen Behörden der Bundesrepublik Deutschland einzuholen sind.

In diesem Zusammenhang stellen die Unterzeichner klar, dass das Verfahren der grenzüberschreitenden Öffentlichkeitsbeteiligung bei ausländischen Vorhaben gem. § 59 UVPG nicht ausreicht, um das Gesamtvorhaben auf deutschem Hoheitsgebiet zuzulassen. Im Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz (UVPG) sowie im Bundeswasserstraßengesetz (WaStrG) sind Verfahren zur Planfeststellung von Vorhaben geregelt. Betroffen sind hier Vorhaben auf deutschem Hoheitsgebiet, die nur nach Maßgabe deutschen Verfahrensrechts zulässig sind. Das Vorhaben zur Exploration und Förderung von Erdgas auf deutschem Hoheitsgebiet sowie die Kabelverlegung zur deutschen Windpark-Plattform unterliegen deutschem Planfeststellungsrecht. Die Planunterlagen geben keinen Hinweis auf die rechtskonforme Durchführung von Planfeststellungsverfahren nach deutschem Recht – was hiermit ausdrücklich gerügt wird.

Im Umweltbericht wurden zwar die Belange in Bezug auf das Stromkabel aufgenommen, jedoch fehlt hierbei die Tiefe des eigenständigen Planverfahrens, um das Vorhaben der Kabelverlegung sowie der Inbetriebnahme und dem Abbau u.a. aus naturschutzfachlicher Sicht beurteilen zu können. Das Planfeststellungsverfahren nach dem § 65 ff. UVPG fehlt hier in Gänze. Wir fordern das Unternehmen auf, das hierfür erforderliche Planfeststellungsverfahren zu initialisieren.

Zudem kann den Planunterlagen nicht entnommen werden, ob die genannten Genehmigungsanträge (vgl. Hauptbericht N05-A, S. 20 ff.) bereits bei den zuständigen deutschen Behörden gestellt wurden. Somit ist es völlig ungeklärt, ob die Bundesrepublik Deutschland, vertreten durch seine zuständigen Behörden, dem Vorhaben zustimmen kann.

Landschaftsbild

Die Inseln leiden bereits heute unter dem durch eine Vielzahl von Offshore-Anlagen in der Nordsee sowie das Kohlekraftwerk Eemshaven und weitere Windenergieanlagen im festländischen Küstenbereich geschaffenen industriellen Umfeld. Die zukünftige Installation einer Bohrplattform und das Abfackeln von Gas zum gewerblichen Betrieb belastet die Umwelt, schädigt die unter Schutz gestellte Natur und beeinträchtigt das Landschaftsbild. Gerade im Hinblick auf die empfindliche Störung des einzigartigen insularen Lebensraumes für Mensch und Natur ist die Erweiterung von Industrieanlagen in der näheren Umgebung der ostfriesischen Inseln nicht akzeptabel. Die Schädigung des Landschaftsbildes, vor allem vor dem

Hintergrund der kumulierenden Wirkung des industriellen Umfeldes, ist aus Sicht der Unterzeichner gesondert zu prüfen und in die Umweltverträglichkeitsprüfung aufzunehmen.

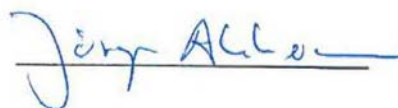
Eine weitere Belastung des Landschaftsbildes durch die Sichtbarkeit industrieller Anlagen ist für die Inseln nicht mehr hinnehmbar und muss neben den Umweltbelangen auch unter Betrachtung der negativen Auswirkungen auf den Tourismus umfassend analysiert und bewertet werden. Im Umwelt- sowie im Hauptbericht mangelt es zudem an Minimierungsmaßnahmen, da die Untersuchungsergebnisse teilweise keine Minimierungs- oder Monitoringmaßnahmen erforderlich machen. Dies kann sich jedoch in der Umsetzung anders darstellen. Somit wird eine naturschutzfachliche Begleitung des Vorhabens sowie die Ausarbeitung eines Minimierungskonzeptes von den Unterzeichnenden gefordert.

Abschließend wird darauf hingewiesen, dass die Inseln weiterhin an der Stellungnahme vom 19.11.2019 zum schriftlichen Scoping-Verfahren festhalten. Diese Stellungnahme wird an die zuständigen Behörden und Institutionen sowie die Gemeindevertretungen der ostfriesischen Inseln zur Kenntnisnahme übersandt.

Für Rückfragen stehen wir Ihnen gerne zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

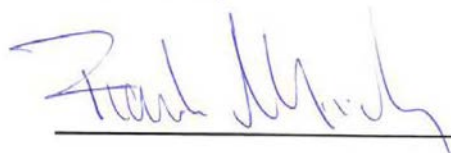
Jürgen Akkermann
Stadt Borkum

Dr. Tjark Goerges
Inselgemeinde Juist

Frank Ulrichs
Stadt Norderney

Stellungnahme vom 19.11.2020 der Stadt Borkum und der Stadt Norderney im deutschen schriftlichen Scoping-Verfahren

Stadt Borkum
Der Bürgermeister

Stadt Norderney
Der Bürgermeister

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
An der Marktkirche 9
38678 Clausthal-Zellerfeld

Stadt Borkum
Auskunft erteilt: Herr Joachim Bakker
Leiter Ordnungs- und Sozialabteilung
Neue Straße 1
26757 Borkum
Tel: 04922/303-204
Fax: 04922/303-288
E-Mail: joachim.bakker@borkum.de

Stadt Norderney
Auskunft erteilt: Frau Juliane Aiche
Fachbereich Bauen und Umwelt
Am Kurplatz 3
26548 Norderney
Tel: 04932/920-263
Fax: 04932/920-266
E-Mail: juliane.aiche@norderney.de

Datum: 19.11.2020

Gemeinsame Stellungnahme der Stadt Borkum und der Stadt Norderney zum Vorhaben der ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, NL-1082 LZ Amsterdam, Richtbohrungen und Vertical Seismic Profiling von der Plattform NO5-A. Schriftliches Scoping-Verfahren zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG

Ihr Schreiben vom 08.10.2020, L1.4/L67130/07-07/2019-0004/040

Sehr geehrte Damen und Herren,

die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney lehnen das Vorhaben zur Gasförderung in ca. 20 km Entfernung von Borkum grundsätzlich ab.

Vorab ist anzumerken, dass die Stadt Norderney als Träger öffentlicher Belange nicht am Verfahren beteiligt wurde. In Anbetracht der Tatsache, dass es durch die beabsichtigten Profilbohrungen, die seismischen Untersuchungen und die darauf folgenden weiteren Vorhaben zu negativen Auswirkungen auch für die Insel Norderney kommen kann, ist deren Beteiligung gemäß § 15 Abs. 3 iVm. § 17 UVPG angezeigt; die diesbezügliche Nichtberücksichtigung ist nicht nachvollziehbar und inakzeptabel. Vor dem Hintergrund der vorerwähnt bislang unterbliebenen Beteiligung geben die Stadt Norderney und die Stadt Borkum mit diesem Schreiben eine gemeinsame Stellungnahme zu dem geplanten Vorhaben ab. Gleichwohl bittet die Stadt Norderney hiermit ausdrücklich um eine künftig eigenständige Berücksichtigung ihrer Belange durch entsprechende Beteiligung.

Der Tourismus ist für die Inseln Borkum und Norderney der bedeutendste Wirtschaftszweig und die Haupteinnahmequelle der Inselbevölkerung. Die Übernachtungszahlen (Borkum: 2,5 Mio.; Norderney: 3,8 Mio.) belegen, dass beide Nordseeheilbäder zu den beliebtesten Urlaubszielen Niedersachsens zählen. Beide Inseln werden zur Genesung von verschiedenen Erkrankungen aufgesucht. Vor allem sind das Reizklima und die saubere Luft essentielle Faktoren für Borkum und Norderney. Die Inseln bieten eine vielfältige Landschaft und Flora. Zwischen den Inseln und der Küste liegt das Wattenmeer. Seit 2009 trägt das Wattenmeer den Titel „UNESCO WeltNaturerbe“. Diese auf Basis der klimatischen Bedingungen beruhende Lebensgrundlage der Inselbevölkerung gilt es zu schützen. Die Intaktheit dieses weltweit einmaligen Ökosystems darf nicht durch die Förderung von fossilen Brennstoffen gefährdet werden.

Die Stadt Borkum sowie die Stadt Norderney weisen ferner darauf hin, dass die Gewinnung von Gas nicht mit den derzeitigen Klimazielen der Bundesrepublik Deutschland zu vereinbaren sind. Zur Erreichung des Pariser Klimaziels muss der Erdgasverbrauch sinken. Deshalb wurde in Deutschland erst kürzlich durch das Brennstoffemissionshandelsgesetz die Bepreisung von fossilen Energieträgern und CO₂-Emissionen zum Erreichen der nationalen und internationalen Klimaziele erhöht.

Dies vorausgeschickt, wird zu dem Vorhaben der ONE Dyas B.V. sowie zum vorgeschlagenen Untersuchungsrahmen zu Gegenstand, Umfang und Methoden der Umweltverträglichkeitsprüfung wie folgt Stellung genommen :

Zu 1. Veranlassung:

Auf Seite 4 des Scoping-Verfahrens wird ausgeführt, dass ausschließlich die Richtbohrstrecken und VSP's auf deutschem Hoheitsgebiet zu betrachten seien. Diese Auffassung teilen die Stadt Borkum und die Stadt Norderney ausdrücklich nicht, da auch die Vorhaben, die auf niederländischer Seite erfolgen, Auswirkungen auf deutschem Hoheitsgebiet haben. Es wird deshalb darauf hingewiesen, dass sich alle in der Stellungnahme beschriebenen Inhalte auf die Felder N05-A, N05-A-Noord und N05-A-Südost, auf die Bohrungen Kabelverlegungen, Bau und Betrieb der Erdgasleitung usw. auf der niederländischen und deutschen Seite beziehen. Die Bohrungen und seismischen Untersuchungen haben kumulierende Wirkung und wirken sich je nach Durchführung unterschiedlich auf die nachfolgenden Beprobungen aus. Zudem ist die Wirkung zu den umliegenden Industrie- und Militäranlagen in der Nordsee zu berücksichtigen.

So muss der Untersuchungsrahmen wesentlich, insbesondere auf den Bau und Betrieb der Plattform, erweitert werden, da zum Beispiel in Fällen einer Havarie oder des Austretens von Chemikalien auch das deutsche Hoheitsgebiet betroffen ist.

Die Nordsee ist ein vielfältig genutzter Wirtschaftsraum und von globaler Bedeutung für den Naturschutz. Es wird immer wieder betont, dass die Niederlande bis 2050 eine CO₂-neutrale Energieversorgung realisieren will. Bis 2030 soll u.a. die Förderung von Erdgas aus dem Erdgasfeld unter Groningen eingestellt werden. Zudem sind die negativen Folgen der Erdgasförderung – Erdbeben, Absacken ganzer Landstriche und Verschmutzung der Umwelt, um nur

einige wenige zu nennen – hinreichend bekannt (KONINKLIJK NEDERLANDS METEOROLOGISCH INSTITUUT, 2019; UMWELTBUNDESAMT, 2010). Umso mehr verwundert das derzeit in Planung befindliche Vorhaben. In der UVP ist zu erläutern, inwiefern das geplante Vorhaben mit den EU-Klimazielen zu vereinbaren ist.

Das geplante Vorhaben löst große Konflikte mit der Betroffenheit von Schutzgebieten, Offshore-Windparks, Inseln und Tourismus aus. Die Umweltauswirkungen des Vorhabens sind grenzüberschreitend. Vor allem sind die der Küste vorgelagerten Ostfriesischen Inseln, aber auch die Westfriesischen Inseln (wie z.B. Schiermonnikoog) davon betroffen.

Zu 3.1 Überblick

Auf Seite 13 des Scoping-Papiers wird auf einen diesem angeblich beigefügten technischen Erläuterungsbericht des Vorhabenträgers verwiesen, welcher tatsächlich allerdings fehlt; dies beeinträchtigt das Beteiligungsverfahren zum Untersuchungsrahmen insgesamt .

Zu 4.1 Wirkfaktor Richtbohrungen

Die zu erwartenden Meeresbodenabsenkungen sind entsprechend mit weiteren Bohrungen/seismischen Untersuchungen und den hierbei auftretenden kumulierenden Wirkungen darzustellen. Hierzu gehören auch die in näherer Umgebung befindlichen Offshore-Anlagen. Zudem sind in diesem Modell die Reichweiten der wahrscheinlichen Meeresbodenabsenkungen ausführlich darzustellen. Insbesondere muss hier Bezug auf die Auswirkungen auf die Inselkörper und die Süßwasserlinsen genommen werden. Jegliche Schäden an den Inseln müssen ausgeschlossen werden, da diese weitreichende finanzielle Folgen zulasten der Städte und des Landes Niedersachsen hätten. Der Schutz der Inseln ist vorrangig zu behandeln.

Die im Scoping-Papier dargestellte Risikoanalyse-Methodik für induzierte Beben aus der Gasförderung ist grundlegend darzustellen. Aus dem Scoping-Papier geht nicht hervor, ob die Szenarien für die Gasförderung auf dem Meer anwendbar sind und sich die Methodik überhaupt für die speziellen Anforderungen des Meeresbodens und der Meeresbewegungen eignet; dies muss nach gegenwärtigem Kenntnisstand bezweifelt werden. Erst nach abschließender Risikobewertung und unter Bezugnahme auf die Offshore-Bedingungen ist ein Ergebnis aus der Analyse anwendbar.

Im Scoping-Papier wird dargelegt, dass die erwartete Bodenabsenkung bei einem Verdichtungskoeffizienten von 0,035 GPa⁻¹ in der Mitte des Bodenabsenkungsbeckens ca. 1,6 cm für das N05-A-Gasfeld separat und ca. 2,6 cm einschließlich der umgebenden Prospekte beträgt. Dieser zu optimistischen Annahme stehen zahlreiche Berichte entgegen, dass es bei der Erdgasförderung zu massiven Bodenabsenkungen kommt. So soll es im Altmarktkreis zu einer Absenkung bis zu 25 cm gekommen sein. Auch infolge der Erdgasgewinnung auf niederländischem Gebiet hat sich ein Senkungstrog ausgebildet. Nach den Prognosen sind hier weit höhere Absenkungen zu erwarten. Auch das Risiko eines Erdbebens wird nach dem Scoping-Papier als gering eingestuft. Diesbezüglich sind weitere unabhängige Gutachter mit der Untersuchung zu beauftragen, wie sich die Erdgasförderung hinsichtlich der Meeresbodenabsenkung auswirkt.

Erdbeben/Meeresbodenabsenkung

In der Region Groningen ist es immer wieder zu erheblichen Erdbeben mit massiven Gebäudeschäden gekommen. Über 1000 Schadensmeldungen waren zu verzeichnen. Nach Angaben der Niederländischen Meteorologiebehörden erreichten die Beben einen Wert von 3,4 auf der Richterskala. Diese Beben haben dazu geführt, dass die Niederländer einen kompletten Ausstieg aus der Erdgasproduktion im Groninger Raum beschlossen haben. Jetzt soll offenbar eine Verlagerung jener Aktivitäten in die Nordsee unmittelbar vor Borkum erfolgen und es ist zu befürchten, dass es dort und darüber hinaus bei der Gasförderung zu Gebäudeschäden kommt. Anerkanntermaßen bewirkt der Klimawandel bereits einen Anstieg des Meeresspiegels. Durch die Erdgasförderung kann es nun zusätzlich noch zu einer Absenkung der Inseln kommen. Es ist zu untersuchen, wie sich eine derartige Absenkung in Kombination mit dem Anstieg des Meeresspiegels auf die Pegelstände und Sturmflutsicherheit der Inseln auswirkt.

Zu 4.2 Wirkfaktor Vertical Seismic Profiling

In der Analyse der Untersuchung zum Vertical Seismic Profiling sind um folgende Umwelt- und Umfeldauswirkungen zu ergänzen:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd- und Schadstoffen
- Risiko von Unfällen
- Tötung von immobilien geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Durchführung des Vertical Seismic Profilings
- Kumulierende Wirkungen mit weiteren Bohrungen

Zu 5.2.5 Schiffsverkehr

Für das Vorhaben muss eine genaue Sicherheitsanalyse durchgeführt werden. Es müssen alle denkbaren Unfallszenarien skizziert werden. Unter dem Punkt „Schiffsverkehr“ wird lediglich das MARPOL-Übereinkommen hinsichtlich der Sicherstellung, dass keine Ölerzeugnisse und -gemische auch unbeabsichtigt ins Meer geleitet werden, thematisiert. Dies ist bei weitem nicht ausreichend. Der Untersuchungsrahmen ist auf den Schiffsverkehr, insbesondere auf mögliche Schiffsunfälle, zu erweitern. In der Vergangenheit hat sich gezeigt, dass Schiffe manövrierunfähig in der Nordsee treiben (Havarie der „Glory Amsterdam“ vor Langeoog in 2017) oder Ladung verlieren (Havarie der MS ZOE am 02.01.2019, Verlust von 342 Containern). Die Themen Sicherheit und Katastrophenschutz sind im Falle von Schiffsunfällen stärker in den Fokus zu nehmen. Es sind Festlegungen zu treffen, wie u.a. bei einem Schiffsunfall mit der Gasplattform verfahren werden soll.

Ferner muss erfasst werden, welche Gefahrenstoffe und welche sonstigen Stoffe sich auf den Plattformen (Bohr- und Förderplattform) befinden.

Zu 7.2 FFH-Verträglichkeitsuntersuchung

Unter Punkt 7.2. wird ausgeführt, die Verträglichkeit des Vorhabens sei mit den Erhaltungszielen bzw. Schutzbestimmungen der verschiedenen Schutzgebiete zu überprüfen.

Das Erdgasfeld des Vorhabens erstreckt sich unter anderem unter den Naturschutzgebieten (NSG) „Borkum Riff“ (NLWKN, 2010) im Süden und „Borkum Riffgrund“ (BUNDESMINISTERIUM FÜR UMWELT, NATURSCHUTZ, BAU UND REAKTORSICHERHEIT 2017) im Norden. Diese beiden

Gebiete gehören zum Natura 2000-Netzwerk und sind somit von internationaler Bedeutung. Die Verordnungen der NSG verbieten mit dem Vorhaben nunmehr geplante derartige Eingriffe. Die Schutzgebietsverordnungen sind zu berücksichtigen.

In der Nähe zum Vorhaben liegt das Weltnaturerbe Wattenmeer (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2019). Dieses Gebiet ist mit diversen Schutzprädikaten (NATIONALPARK NIEDERSÄCHSISCHES WATTENMEER, UNESCO-BIOSPHÄRENRESERVAT, GEBIET NACH RAMSAR-KONVENTION, NATURA 2000-GEBIET, EMISSION CONTROL AREA, PARTICULARLY SENSITIVE SEA AREA) belegt. Auf Grund der hohen Bedeutsamkeit des Wattenmeeres für die globale marine Umwelt ist eine negative Beeinflussung auszuschließen.

In den vergangenen Jahrzehnten erfolgte eine erhebliche Industrieansiedlung in Eemshaven/Delfzijl. Bei der Beurteilung der Verträglichkeit des Vorhabens mit den Erhaltungszielen des Gebietes ist deshalb zu prüfen, wie sich der zusätzliche Schadstoffeintrag durch das Abfackeln von Gas auswirkt. In dieser Prüfung ist die Gesamtheit der in unmittelbarer Nähe entstandenen Industrieanlagen (Eemshaven/Delfzijl) zu berücksichtigen.

Die Nordsee ist in weiten Teilen bereits heute stark schadstoffbelastet (COMMON WADDEN SEA SECRETARIAT, 2016). Aus diesem Grund ist der aktuelle „Ist-Zustand“ der Nordsee im Bereich des Vorhabens zu prüfen. Dabei müssen die betroffenen NSG besonders detailliert untersucht werden. Dazu muss eine signifikante Anzahl von Wasser- und Bodenproben aus den verschiedenen Bereichen und Schutzgebieten entnommen und auf ihre Schadstoffbelastung (Schwermetalle, Stickstoff- und Schwefelverbindungen etc.) geprüft werden. Dabei sind lokale, wissenschaftlich festgesetzte Grenzwerte zu berücksichtigen und einzuhalten.

Das Vorhaben hat nicht nur lokale, sondern auch regionale Auswirkungen. So sind die Auswirkungen durch Schadstoffausstoß in die Luft und ins Meer sowie auf die Wattenmeerinseln ebenfalls zu untersuchen. Auf der Insel Borkum sind vier prioritär natürliche Lebensraumtypen vorhanden, die einer hohen Sensibilität gegenüber atmosphärischen Stickstoffeinträgen unterliegen (NATURA 2000, 1992b):

- 2130* – Trockenrasen basenarmer Graudünen
- 2130* – Borstgrasrasen der Küstendünen
- 2140* – Küstendünen mit Krähenbeere
- 2150* – Küstendünen mit Besenheide

In einem Schreiben vom 10.11.2014 an die Stadt Borkum spricht die Nationalparkverwaltung Niedersächsisches Wattenmeer von „*einer erheblichen Vorbelastung der Empfindlichkeit insbesondere der nährstoffarmen Lebensraumtypen im Nationalpark und speziell auf der Insel Borkum gegenüber zusätzlichen Stickstoffbelastungen*“. Die Nationalparkverwaltung hebt dabei hervor, dass der aktuelle nationale Bericht den Erhaltungszustand für den Lebensraumtyp 2130* als unzureichend bewertet. Deshalb hat die Nationalparkverwaltung Maßnahmen ergriffen, um den gegenwärtigen Zustand dieses Lebensraumtyps gerade auf Borkum zu verbessern (MEYER-VOSGERAU, 2014). Jede zusätzliche Stickstoffquelle im Emsästuar unterminiert

die Bemühungen, die Beeinträchtigung stickstoffempfindlicher Lebensraumtypen zu reduzieren und z.B. den Lebensraumtyp 2130* auf der Insel Borkum in einen guten Erhaltungszustand zu bringen.

Für den Fall, dass das Vorhaben genehmigt werden sollte, sind jegliche negative Auswirkungen mit geeigneten Maßnahmen zu kompensieren. Geeignete Maßnahmen auf den Inseln Borkum und Norderney sind bereits zusammen mit dem UVB zu ermitteln.

Zu 7.4 Prüfung der Verträglichkeit mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie

Die marine biologische Vielfalt und die Meeresökosysteme sind hohen Belastungen ausgesetzt. Es fragt sich, wie man einen guten Zustand der Nordsee erreichen will, wenn weitere Industrieansiedlungen um und in der Nordsee angesiedelt werden. Das Verlegen von Kabeln und Gasrohren, die Entnahme von Sand und Kies, die Fahrrinnenunterhaltung und Baggergutverklappung tragen nicht dazu bei. Die jetzt zusätzlich geplanten und hier erörterungsgegenständlichen Gasbohrungen und Gasleitungsverlegungen führen zu einem erneuten Schadstoffeintrag und tragen ebenfalls nicht zu einem guten Zustand der Nordsee bei. Durch den Verlust von 342 Containern der MS-ZOE im letzten Jahr, die ja nur zum Teil geborgen wurden, ist bereits eine neue Belastung der Nordsee erfolgt, da insbesondere die schadstoffhaltigen Container nicht geborgen wurden. Noch heute befinden sich große Mengen von Plastikmüll in der Nordsee. Die Städte Borkum und Norderney sind der Meinung, dass allein aus diesem Grund die Maßnahme nicht mit den Zielen der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie zu vereinbaren ist.

Im Rahmen der Verträglichkeitsprüfung ist auf die bereits eingetretene Verschlechterung des Zustandes der Nordsee durch die Havarie der MS ZOE, durch die Verlegung von Kabel für die Offshore-Anlagen, durch die ständige Ausbaggerung der Fahrrinnen auf deutscher und niederländischer Seite, durch die Baggergutverklappung und die Industrieansiedlung einzugehen.

Mit der Meeresstrategie-Rahmenrichtlinie hat die EU einen rechtsverbindlichen Rahmen geschaffen, innerhalb dessen die EU-Mitgliedstaaten die notwendigen Maßnahmen ergreifen, um bis zum Jahr 2020 einen guten Zustand der Meeresumwelt zu erreichen oder zu erhalten. Es ist darzulegen, wie ein guter Zustand der Nordsee erreicht werden soll und wie das beabsichtigte Vorhaben mit den Zielen der MSRL zu vereinbaren ist.

Natürliche Merkmale des Gebiets

Das Gebiet „Borkumse Stenen“ grenzt direkt an das deutsche NSG „Borkum Riffgrund“ und gehört naturräumlich zu diesem. Dieses Biotop wird lediglich durch die Grenze zwischen den Ländern Niederlande und Deutschland getrennt. Folglich ist für das Gebiet „Borkumse Stenen“ ein ähnliches Arteninventar wie das des NSG „Borkum Riffgrund“ anzunehmen und muss somit in das Natura 2000-Netzwerk aufgenommen werden. Die Prüfung der Zentralregierung, ob das Gebiet als eigenständiges Natura 2000- oder EMR-Gebiet ausgewiesen wird, ist abzuwarten und die entsprechenden Regelungen sind zu berücksichtigen.

Die Europäische Auster (*Ostrea edulis*) gilt in Deutschland bereits als ausgestorben (BUNDESAMT FÜR NATURSCHUTZ, 2016). Für die gesamte Nordsee gelten die Bestände als

rückläufig und die Art wurde in die OSPAR-Liste der „bedrohten, im Rückgang befindlichen marinen Tierarten und Lebensräume für den Nordostatlantik“ aufgenommen (OSPAR COMMISSION, 2019). Aus diesem Grund haben die Länder England, Schottland, Irland, Frankreich, Niederlande, Deutschland und Schweden 2017 die „Native Oyster Restoration Alliance“ (NORA) gegründet. Das betroffene Wiederansiedlungsprojekt wurde im Rahmen der NORA durchgeführt und ist somit Teil eines internationalen Netzwerks und von internationaler Bedeutung (NORA, 2017). Für den Erfolg des Projekts ist es zwingend notwendig, dass jegliche bodenverändernden Aktivitäten ausgeschlossen werden. Da das beabsichtigte Vorhaben Bodensenkungen, voraussichtlich einhergehend mit Erdbeben, zur Folge hat, ist es mit dem Wiederansiedlungsprojekt nicht vereinbar.

Das Vorhaben findet in einem Gebiet mit sehr hoher Bedeutung für viele verschiedene Tier- und Pflanzenarten statt (NATURA 2000, 1992). Es muss eine Liste mit allen betroffenen Arten erstellt werden. Die Gefährdung und Beeinträchtigung dieser Arten ist auszuschließen. Sollte dies nicht möglich sein und das Vorhaben trotzdem genehmigt werden, sind für jede betroffene Art geeignete Kompensationsmaßnahmen in entsprechendem Umfang durchzuführen. Diese Maßnahmen sind zusammen mit dem UVB vorzulegen.

Der Untersuchungsrahmen ist auf die nachstehend dargelegten Aspekte zu erweitern :

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Plattform –

Als Katastrophenfall ist das Versinken der Plattform samt aller (Gefahren-)Stoffe im Meer sowie die Schädigung der Förderleitungen denkbar, wodurch unkontrolliert Gas austritt. Hinzu kommen mögliche Unfälle wie Explosionen und Leckagen auf der Plattform sowie Kollisionen mit Hubschraubern. Aufgrund der Wasserbewegungen wird es zu Auskolkungen an allen mit dem Erdboden verbundenen Stützen der Bohr- und Förderplattform kommen. Die hiermit eingehenden Risiken bei Destabilisierung der Produktionsanlage sind aufzuzeigen.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Plattform, Auswirkung auf Windenergieanlagen

Im Umfeld der geplanten Erdgasexploration Feld N05-A befindet sich der Windpark „Riffgat“. Hier ist nachzuweisen, welche Auswirkungen die von der Bohr- und Förderplattform ausgehenden Schäden und Risiken auf die Konverterplattform und die Windenergieanlagen des Windparks haben.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Unfallrisiken -

Es muss für alle Risiken ein Worst-Case-Szenario erstellt werden. Die vorgenannten Szenarien sind selbstverständlich nur Beispiele. Die Liste der Unfallrisiken muss von Seiten des Antragsstellers mit noch nicht berücksichtigten Risiken ergänzt werden. Alle Szenarien müssen auf ihre Risiken für die Umwelt, die Bevölkerung und die bereits ansässige Wirtschaft geprüft werden. Die Beeinträchtigung von Umwelt, Bevölkerung, Offshore-Windparks, Fischerei, Sandgewinnung, Schiffverkehr und Inselftourismus muss ausgeschlossen werden.

Erweiterung des Untersuchungsrahmens – Lichtemissionen

Der Untersuchungsrahmen ist für die Durchführung der Bohrungen und alle darauffolgenden Vorhaben auf Lichtemissionen zu erweitern. Die durch Licht verursachten Auswirkungen können in diesem sensiblen Bereich des Meeres Umwelt- und Umfeldschäden verursachen. Zudem ist der Eintrag von Lichtquellen für die angrenzenden Inseln ein weiterer Störfaktor, der kumulierende Wirkung mit den beleuchteten Offshore-Anlagen aufweist.

Zeitplan

Innerhalb des weiteren Planverfahrens ist ein konkreter Zeitplan über die Bohrungen zu erstellen. Aus dem Scoping-Papier geht nicht konkret hervor, welche Bohrungen zeitlich und in welcher Dauer durchgeführt werden. Zudem ist grundsätzlich ein Konzept über die Durchführung weiterer Maßnahmen und die Einrichtung von Plattformen bei erfolgreicher Bohrung im deutschen Hoheitsgebiet zu erstellen und mit im Beteiligungsverfahren auszulegen.

Abschließend ist anzumerken, dass für das gesamte Vorhaben folgende Umwelt- und Umfeldaspekte in die Untersuchungen aufzunehmen sind:

- Zusätzliche Belastung des Ökosystems Nordsee durch erhöhten Schiffs- und Flugverkehr während der Bohrungen;
- Beeinträchtigung der Gewässerqualität durch Einbringung von Fremd-, bzw. Schadstoffen;
- Beeinträchtigung der Luftqualität durch Schadstoffausstoß und Flugverkehr;
- Risiko von Unfällen;
- Tötung von immobilen geschützten Arten auf dem Meeresboden bei der Errichtung der Plattform, Verlegung der Trassen und den Bohrvorgängen;
- Undichtigkeit der Gasleitungen;
- Schädigung des Landschaftsbildes durch die Bohrplattform und das Abfackeln von Gas;
- Behinderung der bereits ansässigen Wirtschaft (Sandgewinnung, Offshore, Militär);
- Schädigung durch Kabelverlegung von einer Offshore-Windanlage zur Stromversorgung der Produktionsanlage;
- Beeinträchtigung der Tourismusfunktion auf den Inseln;
- Störungen von Natura 2000-Gebieten auch auf den West- und Ostfriesischen Inseln durch Ablagerung von Stickoxiden;
- Mögliche Beeinflussung der Struktur und Zusammensetzung des tiefen Untergrunds durch die Erdgasförderung;
- Irreversible Schäden durch Bodensenkungen;
- Schäden an der Inselstruktur durch Bodensenkungen bzw. Erdbeben.

Die Inseln leiden bereits heute unter dem durch eine Vielzahl von Offshore-Anlagen auf der Nordsee sowie das Kohlekraftwerk Eemshaven und weitere Windenergieanlagen im festländischen Küstenbereich geschaffene industrielle Umfeld. Die zukünftige Installation einer Bohrplattform und das Abfackeln von Gas zum gewerblichen Betrieb belastet die Umwelt, schädigt die unter Schutz gestellte Natur und beeinträchtigt das Landschaftsbild. Gerade im Hinblick auf die empfindliche Störung des einzigartigen insularen Lebensraumes für Mensch und Natur

ist die Erweiterung von Industrieanlagen in der näheren Umgebung der ostfriesischen Inseln nicht akzeptabel. Hier müssen neben den Umweltbelangen, einschließlich des Landschaftsbildes, auch die Auswirkungen der Schädigung des Tourismus umfassend in Betracht gezogen und geprüft werden.

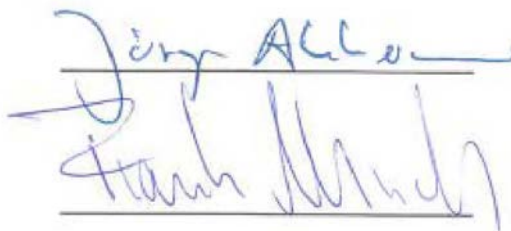
An dieser Stelle möchten wir darauf hinweisen, dass diese Stellungnahme an die aus unserer Sicht zuständigen Behörden und Institutionen sowie die Gemeindevertretungen der ostfriesischen Inseln zur Kenntnisnahme zugesandt werden.

Bei Rückfragen stehen Ihnen Herr Bakker, Leiter Ordnungs- und Sozialabteilung der Stadt Borkum, sowie Frau Juliane Aiche, Fachbereich Bauen und Umwelt der Stadt Norderney zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Stadt Borkum
Akkermann, Bürgermeister

Stadt Norderney
Ulrichs, Bürgermeister

Two handwritten signatures in blue ink are shown. The top signature is 'Jörg Akkermann' and the bottom signature is 'Frank Ulrichs'. Each signature is written over a horizontal line.

Anlage 3: Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz

NLWKN - Betriebsstelle Aurich
Oldersumer Straße 48, 26603 Aurich

Niedersächsischer Landesbetrieb für
Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz
Betriebsstelle Aurich

Landesamt für Bergbau,
Energie und Geologie
z. Hd. Herrn Lepa
An der Marktkirche 9
38687 Clausthal-Zellerfeld

Bearbeitet von
Anke Joritz

E-Mail
anke.joritz@nlwkn.niedersachsen.de

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom
L1.4/L67130/07-07/2019-
0001/115

Mein Zeichen (Bitte bei Antwort angeben)
A3-62018-04 ONE-Dyas
Erdgasförderung N05-A

Telefon 04941/
176-164

Aurich
01.06.2021

Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung

**hier: Beteiligung zu den niederländischen Beschlussentwürfen zusammen mit
den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht zur Erd-
gasgewinnung der ONE Dyas B.V. aus dem Feld N05-A in der Nordsee**

Stellungnahme des NLWKN

- Betriebsstellen Aurich und Brake/Oldenburg als „Gewässerkundlicher Landesdienst (GLD)“ und
- Betriebsstelle Brake/Oldenburg als untere Naturschutzbehörde im niedersächsischen Küstenmeer

Sehr geehrter Herr Lepa,

vielen Dank für die Zusendung der Genehmigungsentwürfe und dem Zustimmungsbeschluss des niederländischen Ministeriums für Wirtschaft und Klima

- Genehmigung nach dem Gesetz über das allgemeine Raumordnungs- und Umweltrecht (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht/Wabo)
- Genehmigung für die Verlegung einer Rohrleitung und eines Kabels auf der Grundlage der Bergbauverordnung (Mijnbouwbesluit)
- Zustimmungsbeschlusses mit Erdgasförderplan auf der Grundlage des Bergbaugesetzes (Mijnbouwwet).

zusammen mit den eingereichten Anträgen und dem niederländischen UVP-Bericht zur geplanten Erdgasförderung. Der Standort der geplanten Offshore-Plattform liegt im niederländischen Teil der Nordsee, allerdings

- ⇒ minimal ca. 500 m von deutschen Hoheitsgewässern und
- ⇒ weniger als 5 km vom niedersächsischen Naturschutzgebiet (NSG) „Borkum Riff“ bzw. EU-Vogelschutzgebiet „Niedersächsisches Küstenmeer und angrenzendes Wattenmeer (V01) entfernt.

Dienstgebäude
Oldersumer Straße 48
26603 Aurich
☎ 04941 176-0
☎ 04941 176-135
✉ poststelle@nlwkn-aurich.niedersachsen.de

Norddeutsche Landesbank
Bankleitzahl: 250 500 00
Konto-Nr.: 101 404 515
BIC: NOLADE2HXXX
IBAN: DE14 2605 0200 0101 4045 15
USt-IdNr.: DE 188 571 852

Besuchen Sie uns
auch im Internet:
www.nlwkn.niedersachsen.de

Hierzu soll im Bereich des Erdgasfeldes N05-A eine Erdgasförder- und –aufbereitungsplattform errichtet und betrieben werden. Von der Plattform N05-A sollen bis zu zwölf Bohrungen, teilweise in das Erdgasfeld N05-A und teilweise in mehrere benachbarte erdgashöfliche Felder, bei denen noch nicht feststeht, ob sie förderbare Erdgasmengen enthalten, abgeteuft werden. Das geförderte Erdgas soll über eine auf niederländischem Hoheitsgebiet neu zu bauende Pipeline zur vorhandenen Nordgas-Transportleitung (NGT-Pipeline) transportiert werden.

Durch das geplante Vorhaben entstehen Auswirkungen auch auf das deutsche Hoheitsgebiet. Aus diesem Grund wurde die Bundesrepublik Deutschland im Rahmen der Espoo-Konvention in das Verfahren zur Prüfung der Umweltverträglichkeit mit einbezogen.

Vorbemerkungen

- *Antragsgegenstand / Staatsgrenzen*

Es ist beantragt worden, in den Felder N05-A, N05-A-Nord, N05-A-Südost und Diamant Erdgas zu fördern und dafür die erforderlichen Anlagen zu errichten.

Die Förderanlagen befinden sich zwar gemäß bilateraler Vereinbarungen in den Niederlanden, aber alle dieser Erdgasfelder liegen teilweise oder sogar komplett in Deutschland. Alle in Deutschland liegenden Erdgasfelder liegen (komplett oder teilweise) darüber hinaus im EU-Vogelschutzgebiet „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer (V01)“ in dem Teilgebiet, dass als Naturschutzgebiet „Borkum Riff“ geschützt ist und für das der NLWKN Brake-Oldenburg die zuständige Naturschutzbehörde ist.

- *Genehmigungsverfahren (Niederlande / Deutschland)*

Das geplante Vorhaben ist mit Auswirkungen auf deutsches Hoheitsgebiet verbunden und erfordert somit auch entsprechende Genehmigungsverfahren in beiden Staaten. Das aktuelle niederländische Verfahren, zu dem diese Stellungnahme vorgelegt wird, ist, auch wenn entsprechende niederländische Genehmigungen vorliegen, nicht ausreichend, um bereits mit Errichtung und Betrieb einer Gasgewinnungsplattform zu beginnen.

Die Auswirkungen auf deutsches Hoheitsgebiet, insbesondere durch die betriebsbedingte Förderung / Entnahme von Erdgas erfordern eigenständige deutsche Genehmigungsverfahren.

Das LBEG hat bisher nur für die Rohrleitung und Seismik (baubedingt) ein Scoping-Verfahren begonnen, eine Entscheidung zum Untersuchungsrahmen ist noch nicht erfolgt, auch noch nicht für die „Förderung / Entnahme von Erdgas (betriebsbedingt)“.

Für die Betroffenheit des Naturschutzgebietes „Borkum Riff“ ist vom Vorhabenträger, ebenfalls eine eigenständige naturschutzrechtliche Befreiung (§ 67 BNatSchG) bei der zuständigen Naturschutzbehörde (NLWKN) zu beantragen. Für die Prüfung einer Befreiung ist eine Beteiligung und Anhörung von niedersächsischen Naturschutzverbänden erforderlich. Diese Hinweise wurden bereits im Rahmen des niederländischen Scoping-Verfahrens detailliert dargelegt, sind aber bisher nicht umgesetzt worden.

Nach Durchsicht der Unterlagen kommt der NLWKN (Gewässerkundlicher Landesdienst) zu der Auffassung, dass der dargestellte Umfang der geplanten Umweltverträglichkeitsprüfung für das Vorhaben noch um folgende Punkte zu ergänzen ist:

- Wasserrahmenrichtlinie (WRRL) / Meeresstrategierahmenrichtlinie (MSRL):

Die Förderplattform liegt im Küstenmeer im Bereich zwischen 1sm und 12 sm seewärts der Basislinie. Für diesen Bereich ist entsprechend den Anforderungen der WRRL die Einhaltung des „Guten chemischen Zustands“ zu überwachen und sicherzustellen. Dementsprechend ist im Rahmen einer immissionsseitigen Betrachtung zu prüfen, ob das Verschlechterungsverbot nach Art. 4 WRRL eingehalten wird. Ein entsprechender Beitrag fehlt.

Derzeit findet nur eine Betrachtung der Emissionen in das Wasser während der Bau-, Bohrphase und Produktionsphase statt, die nach niederländischen Vorschriften bewertet werden (MER Teil 2 Auswirkungen auf die Umwelt – Kapitel 5). Inwieweit die in der Tabelle 2223 (Seite 49) aufgeführten Schadstoffe (prioritär gefährliche Stoffe – Benzol, Quecksilber

und Cadmium - und gefährliche Stoffe – Nickel - nach WRRL), die in das Küstenmeer eingeleitet werden, eine Auswirkung auf den „Chemischen Zustand“ nach WRRL haben, wird nicht erläutert. Für das Küstenmeer gilt für den Bereich der 1 – 12 sm seewärts der Basislinie, die Verpflichtung einen „guten chemischen Zustand“ zu erreichen. Eine Verschlechterung des aktuellen Zustandes ist nicht zulässig (Verschlechterungsverbot). Deutschland hat die entsprechenden Küstenwasserkörper (z.B. N0_3900, N3_3990_01) als im „nicht guten Zustand“ klassifiziert, da u.a. die geltende Umweltqualitätsnorm für Quecksilber (20 ng/kg in Biota) in den genannten Wasserkörpern deutlich überschritten wird. Dies bedeutet, dass eine weitere messbare Verschlechterung in den Wasserkörpern nicht zulässig ist. Es ist davon auszugehen, dass die Situation im niederländischen Küstengewässer nicht grundsätzlich anders ist.

In den übersandten Dokumenten erfolgt eine Immissionsbetrachtung der Einleitungen nur über eine verbale Beschreibung. Ein Abgleich der Immissionen mit den geltenden UQN der WRRL (Prioritäre und prioritär gefährliche Stoffe) erfolgt nicht. Ebenso erfolgt keine Berücksichtigung von OSPAR BAC und EAC Werten.

Unseres Erachtens ist ein Fachbeitrag zur WRRL zu erstellen und in diesem ein Abgleich vorzunehmen und eine Aussage zu treffen, ob und wenn ja, inwieweit die Einleitung von Schadstoffen zu einer Verschlechterung des „chemischen Zustands“ führt. Gegebenenfalls sind Vermeidungsmaßnahmen zu benennen, wie sie auch bereits an unterschiedlichen Passagen in den Unterlagen angedeutet werden (Installation eines Aktivkohlefilters / Quecksilberfilters; Reduzierung des anfallenden Produktionswassers auf die geringste Menge (Batchdrilling statt Seriendrilling); Injektion von Produktionswasser in geeignete leere Brunnen, sobald dies möglich ist), die zur Umsetzung der geplanten Gasförderung erforderlich sind.

Neben den Regelungen der WRRL greift für die Plattform und deren Auswirkungsbereich auch die MSRL. Diesem wird im Bericht „Naturtest Gasproduktion N052“, im Kapitel 11 Rechnung getragen. Für den Bereich des Deskriptors D8 Schadstoffe reichen nach unserer Auffassung die im Kapitel dargelegte reine Emissionsbetrachtung („Das abgeleitete Wasser erfüllt die Emissionsanforderungen des Kapitels 9 der Bergbauverordnung, so dass keine Verschmutzungseffekte auftreten und die Gesundheit der Arten nicht beeinträchtigt wird“) nicht aus.

Hier sollte wie bei den Ausführungen zur WRRL ebenfalls eine Immissionsbetrachtung erfolgen bzw. sich auf die Immissionsbetrachtungen der WRRL bezogen werden (s. o.).

- Bohrtätigkeiten:

Entsorgung von wasserbasierten Spüllösungen

Wie auch seitens des deutschen Rechts vorgeschrieben, wird in den Antragsunterlagen ausgeführt, dass ölbasierte Bohrspülungen an Land entsorgt werden.

Für die Entsorgung von wasserbasierten (nicht ölhaltigen) Bohrschlamm und Bohrklein wird eine Alternativprüfung durchgeführt zwischen der Entsorgung von Bohrspülung und Bohrklein an Land und der Entsorgung in die Nordsee (MER Teil 2 Auswirkungen auf die Umwelt – Kapitel 2.2.4 / 5.4.2). Als Vorzugsvariante wird als Entsorgung die Einleitung von Bohrklein und (wasserbasierte) Spülung in die Nordsee ausgewählt.

Wir möchten anregen, als eine weitere Alternativbetrachtung die Entsorgung lediglich der (wasserbasierten) Spüllösung an Land zu prüfen. Begründung:

In Tabelle 2- 89: „Bestimmung der Quellterme von Baryt und Bentonit in der Bohrspülung“ des Berichtes „MER Anlage M3-4-5-6 Teil 2, Federmodellierungen - Gaswinning N05-A.pdf“ auf Seite 11 wird ein Baryteinsatz pro Bohrung mit 765 t abgeschätzt. Hochgerechnet auf 12 Bohrungen ergibt dies einen, in die Nordsee bzw. an Land zu entsorgenden Baryteinsatz, von ca. 9.000 t Baryt. Baryt gilt zwar aufgrund seiner geringen Löslichkeit als ungiftig und ist als nicht wassergefährdend eingestuft. Angesichts der Tatsache, dass es

sich bei Baryt um das Mineral eines Schwermetalls handelt, sollte eine Verklappung dieser Menge in die Nordsee geprüft werden.

Serial Drilling - Batchdrilling

Für den Fall, dass eine Verklappung der Bohrspülungen an Land nicht möglich ist, sollte in der Genehmigung das Batchverfahren als Standardverfahren soweit möglich festgelegt werden, da hier ca. 20 % Spüllösungen eingespart werden können.

- Abfackeln von Erdgas in der Bohrphase und Produktionsphase

Nachdem ein Bohrloch gebohrt wurde, wird es gereinigt und getestet und das Erdgas wird für einige Zeit abgebrannt. Diese Verbrennung führt auch zu Rauchgasemissionen. Da das Erdgas beim Abfackeln in den meisten Fällen nicht vollständig verbrennt, wird der Sicherheit halber ein Fackelwirkungsgrad von 99% angenommen. Beim Abfackeln wird daher eine kleine Menge Erdgas unverbrannt freigesetzt. Während der Produktionsphase wird Erdgas nur unverbrannt im Produktionswasserentgaser und bei der Druckentlastung der Anlagen zur Wartung oder aus Sicherheitsgründen freigesetzt. (siehe MER Teil 2 Auswirkungen auf die Umwelt – Kapitel 74.3/7.5.2).

Im Rahmen der Betrachtung der Luftemissionen wurden in der UVP für diesen Eintragspfad nur die Emissionen NO_x, PM₁₀, Benzol, Xylol, CO₂, CH₄ betrachtet. Eine Betrachtung der Emission von Metallen (insbesondere Quecksilber) erfolgte nicht, obwohl Erkenntnisse vorliegen, dass aufgrund von „Abfackelprozessen“ es zu Quecksilberemissionen kommen kann.

Im Hinblick der oben geschilderten WRRL - Quecksilberproblematik (Chemischer Zustand des Küstenmeeres im „nicht guten“ Zustand), ist es aus Sicht des Gewässerkundlichen Landesdienstes erforderlich auch für die Metalle (insbesondere Quecksilber) Aussagen bezüglich der Emissionen und der daraus folgenden Auswirkungen auf das deutsche Küstengewässer unter Berücksichtigung des Verschlechterungsverbot gemäß WRRL zu treffen.

- Monitoring:

Derzeit ist seitens des Antragsstellers ein rein emissionsseitiges Monitoring vorgesehen (Erfassung der eingeleiteten Mengen an Abwasser, Einhaltung der für die Einleitung vorgesehenen Grenzwerte nach niederländischem Recht). Aufgrund der geschilderten Problematik, dass auf deutscher Seite alle Küstenwasserkörper mit dem „nicht guten“ chemischen Zustand nach WRRL bewertet wurden, ist eine weitere messbare Verschlechterung in den Wasserkörpern nicht zulässig. Um im Sinne einer Beweissicherung hierzu später Aussagen treffen zu können, wird seitens des Gewässerkundlichen Landesdienstes (GLD) empfohlen, an drei festzulegenden Standorten (ein Punkt im Bereich der Plattform, und zwei Punkte im deutschen Küstengewässer) regelmäßige Untersuchungen der Schadstoffe nach Anhang 8 der Verordnung zum Schutz von Oberflächengewässern (Oberflächengewässerverordnung, 2016) inklusive zu erwartender Problemstoffe (z.B. Barium) vorzunehmen. Aufgrund der somit gewonnenen Erkenntnisse kann der Antragssteller sicherstellen, ob es zu einer Verschlechterung des chemischen Zustands gekommen ist oder nicht. Das Monitoring hat vor Beginn der Maßnahme zu beginnen (Ermittlung des Istzustands) und endet mit der Beendigung der Gasproduktion.

Ansprechpartner für den Gewässerkundlichen Landesdienst (GLD) beim NLWKN in Aurich ist Frau Joritz, Tel. + 49 / 4941 / 176 164, Anke.Joritz@nlwkn.niedersachsen.de und in Brake / Oldenburg Herr Knaack, Tel: +49 / 4401 / 926-124, Juergen.knaack@nlwkn.niedersachsen.de.

Seitens des NLWKN als Naturschutzbehörde sind folgende Punkte zur UVP und den Unterlagen noch zu klären / zu ergänzen:

- *Beteiligung*

Aus den Unterlagen ist nicht erkennbar, ob für das niederländische Verfahren und der durch das LBEG erfolgenden Federführung gemäß UVPG neben deutschen Behörden / Institutionen auch Umwelt- und Naturschutzverbände direkt beteiligt worden sind. Diese Beteiligung ist für das Vorhaben zumindest bei den jeweiligen deutschen Genehmigungsverfahren zwingend erforderlich.

- *UVP – Scoping / Untersuchungsrahmen - Inhalt und Umfang*

Der NLWKN hatte zum Untersuchungsrahmen für das niederländische Verfahren (M.e.r.) am 19.09.2019 eine umfangreiche und detaillierte Stellungnahme fristgemäß dem Bureau Energieprojecten übersandt.

Die Empfehlung der niederländischen UVP-Kommission bzw. die Entscheidung des Ministerie van Economische Zaken en Klimaat zur Festlegung des Untersuchungsrahmens wurde dem NLWKN am 06.09.2020 mitgeteilt.

Den darin enthaltenen Antworten ist zu entnehmen, dass einige vom NLWKN vorgetragene Hinweise und/oder Festlegungen von der UVP-Kommission nicht umgesetzt worden sind, wie z.B.

- Durchführung von aktuellen Felduntersuchungen im deutschen Hoheitsgebiet, für Avifauna, Meeressäuger und/oder Makrozoobenthos, insbesondere zum NSG „Borkum Riff“ oder für das durch eine Absenkung des Meeresbodens betroffene Gebiet.
- Methodik für die Durchführung der Natura 2000-Prüfung
- Umfang, Inhalt und Datenerfassung für technische Fachgutachten (z.B. Meeresbodenabsenkung)
- Eigenständige deutsche Genehmigungsverfahren (Bergrecht, Naturschutzgesetz) für die Förderung / Entnahme aus Erdgasfeldern, die auf deutschem Hoheitsgebiet liegen. Der Vorhabenträger hat dem NLWKN dafür bisher keine Anträge vorgelegt.

Die niederländischen UVP-Unterlagen (s.o.) werden im Hinblick auf wichtige Belange zum Naturschutz nicht als ausreichend angesehen, um diese auch bzw. als einzige umwelt- / naturschutzrelevante Grundlage für erforderliche deutsche Genehmigungsverfahren (Naturschutzgesetz / NSG-Verordnung) zur Beurteilung / Bewertung von Auswirkungen verwenden zu können. Dieses wird nachfolgend beispielhaft dargelegt.

Der niederländische UVP-Bericht (vgl. Hauptbericht, Kap. 2.4.1, Seite 16) befasst sich nur mit niederländischen Genehmigungen, während für Deutschland (vgl. Kap. 2.5, Seite 20) nur gesetzliche Grundlagen aufgelistet worden sind.

Die zum o.g. UVP-Hauptbericht nachträglich erfolgten Ergänzungen (Addendum MER N05-A vom 25.11.2020) können die bestehenden Hinweise / Defizite nicht aufheben.

- *Genehmigungen (Entwurf)*

Die beantragten und den Antragsunterlagen – im Entwurf - beigefügten niederländischen Genehmigungen des Wirtschaftsministeriums (hier: Zustimmungsvorfügung, Bergbau, Umwelt) sind aufgrund bau- und betriebsbedingter grenzüberschreitender Auswirkungen im deutschen Hoheitsgebiet nicht anwendbar.

Für die Rohrleitungen und Stromkabel, die direkt im deutschen Hoheitsgebiet liegen, sind zwar schon Anträge / Unterlagen den deutschen Genehmigungsbehörden vorgelegt worden, aber noch keine Entscheidungen. Das Anlagengenehmigungsverfahren zur Verlegung des Stromkabels vom Offshore Windpark Borkum Riffgat wird aktuell beim Ge-

schaftsbereich VI der Direktion des NLWKN in Oldenburg geführt. Im Rahmen des Genehmigungsverfahrens wurden die Antragsunterlagen an die Träger öffentlicher Belange versendet. Die Stellungnahmefrist endet am 04.06.2021. Für die Förderung / Entnahme von Erdgas aus deutschem Hoheitsgebiet gibt es noch keine entsprechenden Unterlagen / Verfahren.

Damit kann mit Errichtung und Betrieb des geplanten Vorhabens, auch mit niederländischen Genehmigungen, erst begonnen werden, wenn die erforderlichen deutschen Genehmigungen vorliegen. In diesem Zusammenhang wird auf die vom Vorhabenträger geplanten „Vorbohrungen“ (vgl. UVP-Rapport, Teil 2, Kap. 2.2.8, Seite 12) hingewiesen. Wie dieses konkret geregelt werden soll, ist nicht bekannt.

- *Untersuchungsgebiet (UVP - Hauptbericht, Kap. 3.2, Seite 22 ff - „Natur“)*

Das Fördergebiet wird in den Antragsunterlagen nicht zutreffend beschrieben. Das Fördergebiet mit den geplanten Erdgasfeldern N05-A, N05-A-Nord, N05-A-Südost und Diamant Erdgas liegt in einem deutschen Natura 2000-Gebiet (EU-Vogelschutzgebiet und Naturschutzgebiet „Borkum Riff“).

- *Meeressäuger (UVP - Rapport, Teil 2, Kap. 3.5, Seite 25 ff)*

Das Vorhaben ist mit Auswirkungen auf Meeressäuger durch Unterwasserlärm verbunden, da relevante Grenzwerte überschritten werden. Es werden zwar mehrere technische Maßnahmen zur Vermeidung / Minimierung beschrieben, aber es ist nicht erkennbar, ob diese auch tatsächlich eingesetzt werden.

Maßnahmen zur Vermeidung von Auswirkungen durch Bauzeitenregelungen oder Vergrämungsmaßnahmen sind in den Unterlagen nicht dargelegt und sollten geprüft werden. Die Aussage, dass in Deutschland für die Bewertung von Auswirkungen der Wert „maximal 10 % der Meeressäuger dürfen nicht gestört werden“ (vgl. Kap. 9.5.1.2) anzusetzen ist, ist nicht zutreffend und bezieht sich wohl nur auf eine Bewertung für Schutzgebiete (z.B. Natura 2000) und nicht den speziellen Artenschutz.

- *Lärm*

Das Vorhaben ist mit bau- und betriebsbedingten Auswirkungen durch Lärm verbunden, z.B. durch regelmäßige Hubschrauberflüge. Es fehlen zur Beurteilung von Auswirkungen auf das NSG „Borkum Riff“ aber Aussagen zu Flugrouten und die jahreszeitliche Verteilung.

- *Natur (UVP – Rapport, Teil 2, Kap.9, Seite 112 ff und Natura 2000-Prüfung)*

Die Darstellungen zum Thema „Natur“ in den beiden o.g. Unterlagen sind bezogen auf das deutsche Hoheitsgebiet mit erheblichen Defiziten verbunden.

Im Vorfeld der Planung und nach dem Scoping-Verfahren wurden keine direkten Gespräche mit dem NLWKN Brake-Oldenburg als zuständige Naturschutzbehörde durchgeführt, um dadurch ggfs. möglichst frühzeitig entsprechende Hinweise geben zu können. Ein wesentlicher Aspekt sind wohl unterschiedliche Anforderungen zwischen den Niederlanden und Deutschland bezogen auf Grundlagen (Fachdaten) und Methoden zur Durchführung von UVP und Natura 2000-Prüfung.

Es werden in den übersetzten Unterlagen immer wieder die Begriffe „Projektgebiet, Plangebiet, Fördergebiet und Untersuchungsgebiet“ verwendet, ohne das erkennbar ist, ob damit auch jeweils inhaltlich unterschiedliche Gebietsabgrenzungen verbunden sind. Dieses erschwert die Prüfung und Bewertung von Auswirkungen auf deutsches Hoheitsgebiet erheblich, insbesondere wenn es um Aussagen geht, wie „Es wird davon ausgegangen, dass die Referenzsituation im deutschen Teil des Plangebietes (?) der Referenzsituation der niederländischen Naturwerte entspricht, ...“ (vgl. Seite 114, letzter Satz).

- *Untersuchungsumfang (Biotoptypen, Benthos, Avifauna)*
Es wurden im deutschen Hoheitsgebiet und damit auch im NSG „Borkum Riff“ keine aktuellen Erfassungen / Felduntersuchungen zu den o.g. Themen durchgeführt. Dieses ist vom NLWKN bereits frühzeitig im Scoping-Verfahren mitgeteilt, aber im Untersuchungsrahmen (UVP) nicht festgelegt worden.
Die erfolgten Darstellungen und Bewertungen zu den einzelnen Schutzgütern (Pflanzen, Tiere) sind damit sehr allgemein, nicht flächendeckend, unvollständig und basieren auf alten sowie ggfs. nicht zutreffenden Daten. Dieses kann gerne in den anstehenden Gesprächen zur Diskussion dieser Stellungnahme konkret dargelegt werden.
- *Natura 2000-Prüfung ((UVP – Rapport, Teil 2, Kap.9, und Natura 2000-Prüfung)*
Die Durchführung dieser Prüfung und Bewertung für das deutsche Hoheitsgebiet und der dort befindlichen Schutzgebiete, ist nicht entsprechend der hiesigen Methodik durchgeführt worden.
Das NSG „Borkum Riff“ ist zwar ein Teilgebiet des EU-Vogelschutzgebiet „Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer“, aber die Natura 2000-Prüfung muss konkret für dieses Teilgebiet erfolgen. Eine Prüfung für das Gesamtgebiet ist nicht ausreichend.
- *Landschaft (Kap. 11)*
Es konnten den Unterlagen keine Angaben zur Höhe der geplanten Anlagen entnommen werden (z.B. Produktionsplattform, Arbeitsplattform, Bohrplattform, Fackel).
- *Absenkung des Meeresbodens (Kap. 15)*
Die Untersuchungen beziehen sich auf die technische Ermittlung möglicher Bodenabsenkungen, aber nicht auf eine Bewertung im Hinblick auf Auswirkungen auf die relevanten Naturwerte und Schutzgebiete im deutschen Hoheitsgebiet.

Ansprechpartner für den Naturschutz beim NLWKN in Brake/Oldenburger ist Herr Marotz, Tel: +49 / 441 95069-146, jens.marotz@nlwkn.niedersachsen.de.

Sollten Sie noch Fragen haben, können Sie sich gerne an die oben genannten Ansprechpartner oder an mich wenden.

Ich bitte um weitere Beteiligung in diesem Verfahren.

Mit freundlichen Grüßen

J. Marotz
Aufgabenbereichsleiter/in

Anlage 4: Bundesamt für Naturschutz

Bundesamt für Naturschutz, Alte Messe 6, 04103 Leipzig

LBEG
Herr Lepa
PF 1153
38669 Clausthal-Zellerfeld

Per Mail:

Phillip.Lepa@lbeq.niedersachsen.de

Poststelle.cz@lbeq.niedersachsen.de

Zentrale: (0341) 30 97 7-0
Durchwahl: (0341) 30 97 7-151
Telefax: (0341) 30 97 7-9140
E-Mail: Dirk.Bernotat@bfn.de
Ines.Scheibler@bfn.de
Unser Zeichen: 114.2-6.5.3/2/24
Auskunft erteilt: Herr Bernotat
Frau Scheibler

Leipzig, 28.05.2021

Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)
Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Stellungnahme des BfN

- (1) N05-A Schriftliches Scopingverfahren Bohrlochseismik: Ihr Schreiben vom 28.03.2019 (Az.: L1.4/L67130/07-07/2019-0004/040)
- (2) Stellungnahme des BfN im deutschen Genehmigungsverfahren vom 04.12.2020
- (3) Grenzüberschreitende Beteiligung – Ihr E-Mail vom 22.04.2021 (Az.: L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115)

1. Sachverhalt

In den niederländischen Bewilligungsfeldern N05-A, N05-A-Noord, N05-A-Südost und Diamant sollen von einer noch zu errichtenden Plattform insgesamt maximal 12 Explorations- und Produktionsbohrungen zur Aufsuchung von Erdöl und Erdgas abgeteuft werden. Die Plattform wird über eine Pipeline an das NGT-System (Noordgastransport) angeschlossen. Die elektrische Versorgung erfolgt per Seekabel vom OWP „Riffgatt“ im niedersächsischen Küstenmeer.

1.1. Deutsche Genehmigungen (nicht Bestandteil des ESPOO-Verfahrens)

Für die Aufsuchung und Gewinnung von Erdöl und Erdgas im Bereich des deutschen Festlandssockels ist nach § 52 Abs. 2a BBergG ein Rahmenbetriebsplan vorzulegen und ein Planfeststellungsverfahren durchzuführen. Mit Schreiben vom 04.12.2020 hat das BfN eine Stellungnahme zur Abstimmung und Festsetzung des Untersuchungsrahmens nach § 15 UVPG in Verbindung mit § 1 Abs. 2b UVP-V Bergbau abgegeben. Gegenstand der deutschen UVP des beantragten deutschen Rahmenbetriebsplanes sind die Richtbohrungen und seismischen Untersuchungen (Bohrlochseismik) im deutschen Festlandssockel.

BfN-Hauptgebäude: Konstantinstr. 110 53179 Bonn Tel.: (0228) 8491-0 Fax: (0228) 8491-9999

BfN-Außenstelle Vilm · Insel Vilm · 18581 Lauterbach/Rügen · Tel.: (038301) 86-0 · Fax: (038301) 86-150

Ihre personenbezogenen Daten werden zur weiteren Bearbeitung und Korrespondenz entsprechend der Datenschutzerklärung des BfN verarbeitet. Diese können Sie über folgende Adresse auf dem Internetauftritt des BfN abrufen: <https://www.bfn.de/datenschutz.html>. Sollte Ihnen ein Abruf der Datenschutzerklärung nicht möglich sein, kann diese Ihnen auch in Textform übermittelt werden.

www.bfn.de

1.2. Grenzüberschreitende Auswirkungen (ESPOO-Verfahren)

Mit Schreiben vom 22.04.2021 bat die deutsche ESPOO-Kontaktstelle um Stellungnahme zu grenzüberschreitenden Umweltauswirkungen, die von den Aktivitäten im niederländischen Hoheitsgewässern ausgelöst werden können. Dazu zählen (vgl. auch MER-Antrag; pdf-S¹. 16, Abb. 1):

- Bau, Anlage und Betrieb der Plattform N05-A (Hoheitsgebiet Niederlande) in 500 m Entfernung zum niedersächsischem Küstenmeer und in ca. 4 km Entfernung zum NSG Borkum Riffgrund,
- Kabellegung für die Stromversorgung der Plattform zum OWP Riffgatt (Hoheitsgebiet Niederlande und niedersächsisches Küstenmeer²),
- Abteufen von Bohrungen an der Plattform N05-A (niederländisches Hoheitsgebiet),
- unterirdischer Verlauf von 12 Richtbohrungen und zwei seismischen Untersuchungen durch das niederländisches Hoheitsgebiet (ohne niedersächsisches Küstenmeer), davon
 - 8 Primärbohrungen (vorrangig),
 - 4 Alternativbohrungen (nur wenn Primärbohrungen nicht erfolgreich sind),
- Bau und Betrieb einer Erdgasleitung (Hoheitsgebiet Niederlande).

Die Genehmigung für Bau, Anlage und Betrieb der Plattform erfolgt bis 2060 oder bis zum Ende der lizenzierten Prüfung. Gleiches gilt für die Bohrerlaubnis (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat zum Entwurf Umweltgenehmigung der Plattform N05-A).

Anlage und Betrieb der Pipeline sind auf 25 Jahre Betriebsdauer ausgelegt. Der darüber hinaus gehende Betrieb bedarf einer technischen Prüfung.

Der Stellungnahme des BfN liegen folgende Unterlagen zugrunde:

- Entwurf einer Zustimmungsverfügung für den Produktionsplan N05-A,
- Entwurf Wabo-Genehmigung (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat: Entwurf Umweltgenehmigung der Plattform N05-A),
- MER-Antrag (Addendum MER N05-A),
- Anlage 5 Route Selection Report (Förderung/Infrastruktur),
- Projektplan Artenschutz vom 30.09.2020 (Wabo/MER),
- TNO: Unterwasser-Lärberechnungen für Gasbohrprojekt ONE-Dyas. Rapport vom 23.09.2020.

Das BfN nimmt zu grenzüberschreitenden Auswirkungen für den Bereich der deutschen AWZ wie folgt Stellung.

¹ Elektronische Seitenzählung im pdf-Reader (keine gedruckte Seitenzahl vorhanden).

² Die Übersichtskarte in Abb. 1 unterscheidet nicht zwischen Küstenmeer und AWZ. Insofern ist die Bezeichnung („deutsche EEZ“) in der Karte nicht zutreffend.

2. Naturschutzrechtliche Grundlagen

2.1. Naturschutzrechtliche Grundlagen deutsche AWZ

Gemäß § 56 Abs. 1 BNatSchG gelten die Vorschriften des BNatSchG auch im Bereich der Küstengewässer sowie mit Ausnahme des Kapitels 2 (Landschaftsplanung) nach Maßgabe des Seerechtsübereinkommens der Vereinten Nationen (SRÜ) ferner im Bereich der deutschen ausschließlichen Wirtschaftszone (AWZ) und des Festlandsockels.

Vorliegend sind hierbei insbesondere die Vorgaben

- des europäischen Gebietsschutzes (§ 34 BNatSchG, NSGBRlgV) und
- des besonderen Artenschutzes (§§ 44 ff. BNatSchG)

zu beachten.

Am 28.09.2017 sind die Verordnung über die Festsetzung von Naturschutzgebieten in der deutschen AWZ von Nord- und Ostsee in Kraft getreten. Die Verordnungstexte sind im Bundesgesetzblatt vom 27.09.2017 (BGBl. I S. 3395 ff.) verkündet.³ Vorliegend gilt die Verordnung über die Festsetzung des Naturschutzgebietes „Borkum Riffgrund“ (NSGBRgV). Dieses Gebiet ist zugleich in seiner ganzen Fläche als FFH-Gebiet Teil der europäischen Schutzgebietskulisse.

Vorgaben zum gesetzlichen Biotopschutz und zur naturschutzrechtlichen Eingriffsregelung sind vorliegend nicht relevant.

2.2. Sachstand Niederlande

„...Am 18. Januar 2021 hat der Minister des LNV gemäß 2.27 Wabo erklärt, dass er keine Einwände gegen die Erteilung der beantragten Umweltgenehmigung hat, sofern die im (Entwurf) der vorsorglichen Entscheidung genannten Bedingungen und Einschränkungen zum Schutz des Schweinswals damit verbunden werden. Die Unbedenklichkeitserklärung (Entwurf) ist Bestandteil der vorliegenden Umweltgenehmigung und wurde gemäß Abschnitt 2.27(5) des Wabo diesem Umweltgenehmigungsentwurf beigelegt.

Aktivitäten mit Auswirkungen auf Naturschutzgebiete

In Anbetracht der Erhaltungsziele für die Natura 2000-Gebiete Nordseeküstenzone, Borkum Riffgrund und "Niedersächsisches Wattenmeer" und angrenzendes Küstenmeer könnten die beantragten Tätigkeiten erhebliche Auswirkungen auf die Erhaltungsziele dieser Gebiete haben und unterliegen daher einer Genehmigungspflicht nach Artikel 2.7(2) des Wnb. ..."

Vgl. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat: Entwurf Umweltgenehmigung der Plattform N05-A / Unbedenklichkeitserklärung.

3. Bewertung der Auswirkungen

3.1. Pipeline und Kabel

Pipeline und Kabel werden in einer Entfernung von 3,7 km bis 12 km zur deutschen AWZ bzw. zur Grenze des NSG „Borkum Riffgrund“ errichtet. Bei Bau und Betrieb der Pipeline und des Stromkabels können aufgrund der Entfernung mögliche relevante Auswirkungen durch direkte oder indirekte stoffliche oder energetische Einträge im Sinne der in Abschnitt 2 ge-

³

https://www.bqbl.de/xaver/bqbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl#_bqbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27%2017_63_inhaltsverz%27%5D_1506496558470

nannten Prüfinstrumente in die deutsche AWZ und insbesondere in das NSG „Borkum Riffgrund“ ausgeschlossen werden. Dies gilt insbesondere für die Schutzgüter Biotope und FFH-Lebensraumtypen sowie marine Säugetiere.

3.2. Unterwasserlärm

Für die Erschließung dieses Gasfeldes will ONE-Dyas eine Plattform im Meer errichten und maximal zwölf Bohrungen abteufen. Die Plattform wird in einer Entfernung von 3,5 km zur deutschen AWZ bzw. zur Grenze des NSG „Borkum Riffgrund“ errichtet. Zur Lage der Bohrlöcher ist nichts bekannt. Es ist jedoch davon auszugehen, dass die Bohrlöcher in unmittelbarer Nähe zur Plattform abgeteuft werden.

Beim Rammen der 6 Pfeiler für die Plattform und der 12 Rammkernrohre für die Bohrlöcher sowie bei der Durchführung von VSP (Vertical Seismic Profiling)-Surveys mit einem Airgun-Array wird Unterwasserlärm entstehen.

Die Modellierung des Unterwasserschalls ist in der Unterlage von TNO vom 23.09.2020 (Unterwasser-Lärberechnungen für Gasbohrprojekt ONE-Dyas) dargestellt.

„In dieser Studie wurde unter Verwendung des Aquarius 4-Vorhersagemodells (de Jong et al., 2018) der erwartete Schallexpositionspegel (single strike sound exposure level; SELss) in 750 m und 1250 m Entfernung von der Lärmquelle und am Standort des Austerbank-Renaturierungsprojekts berechnet, und in welchem Bereich rundum die Lärmquelle Schweinswale und Robben gestört werden. Zudem wurden für Schweinswale die Auswirkungen dieser Störung auf die Population nach der Methodik des Ökologie- und Kumulierungsrahmens (KEC, siehe Heinis et al, 2019) berechnet.“

Zusätzlich wurde der prozentuale Anteil der Fläche in den deutschen Natura 2000-Gebieten Borkumer Riffgrund und Niedersächsisches Wattenmeer berechnet, in der der SEL-Schwellenwert für die Störung von Schweinswalen und Seehunden überschritten wird.“ (ebd.: 2)

Unter Verwendung der Ergebnisse der Modellierung mit dem in den Niederlanden standardmäßig verwendeten Schallausbreitungsmodells (Aquarius 4⁴) können folgende Schlussfolgerungen für Beeinträchtigungen des NSG Borkum Riffgrund gezogen werden:

⁴ Vgl. TNO-Studie S. 5: „Das Modell Aquarius 4 ist nicht zur Berechnung von Spitzenbelastungen (Zero-to-Peak-sound pressure level, SPLztp) geeignet. Deshalb kann kein Vergleich mit dem in Deutschland geltenden Grenzwert für SPLztp von 190 dB re 1 µPa in 750 m durchgeführt werden.“

Tabelle 1: Bewertung der Beeinträchtigungen des NSG „Borkum Riffgrund“ des Vorhabens N05-A durch Unterwasserlärm anhand des Schallschutzkonzeptes des BMU (Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit (BMU) 2013) (abweichendes Schallausbreitungsmodell Aquarius 4)

Projektbestandteil (niederländische Seite)	Tötung und / oder Verletzung von marinen Säugetieren in der deutschen AWZ bzw. gleichzeitig NSG „Borkum Riffgrund“		Störung von marinen Säugetieren in der deutschen AWZ bzw. gleichzeitig NSG „Borkum Riffgrund“	
	160 dB erreicht in Entfernung	Tötung / Verletzung (Kap. 7.2 und 7.4 des Schallschutzkonzeptes (BMU, 2013) ⁵)	140 dB erreicht in Entfernung / Anteil an FFH-Gebiet	Störung (Kap. 7.3.1 ⁶ , 7.3.2 ⁷ und 7.4 ⁸ des Schallschutzkonzeptes (BMU, 2013))
Rammung Plattform <u>ohne Schallschutz</u> (vgl. TNO-Studie Abb. 3 und Tabelle 9)	< 3,5 km	nein	78 km ² / 12,5 %	ja
Rammung Plattform mit Schallschutz	< 3,5 km	nein	Wenn < 10 %	nein
Rammung Bohrkernrohre (vgl. TNO-Studie Abb. 4 und Tabelle 9)	1250 m	nein	1 km ² / 0,2 %	nein
VSP-Seismik niederländische Seite (Standort 4 und 5; vgl. TNO-Studie Abb. 8+9 und Tabelle 9)	< 750 m	nein	< 3,5 km / 0 %	nein
VSP-Seismik deutsche Seite (Standort 1 bis 3; vgl. TNO-Studie Abb. 5 bis 7 und Ta-	Nicht Gegenstand des grenzüberschreitenden Verfahrens, sondern des ausstehenden deutschen Zulassungsverfahrens. Hinweis: Im deutschen Zulassungsverfahren sind die in Deutschland			

⁵ Dazu sind die vom UBA empfohlenen und vom BSH verbindlich etablierten Lärmschutzwerte, bestehend aus einem dualen Kriterium eines Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1µPa² s (ungewichtet) und eines Spitzenschalldruckpegels (SPLpeak-peak) von 190 dB re 1µPa in 750 m Entfernung einzuhalten. Für die Bereiche, in denen höhere Schalldrücke auftreten, ist durch geeignete Maßnahmen sicherzustellen, dass sich zum Zeitpunkt der Schallereignisse hier keine Tiere aufhalten (Vergrämung).

⁶ Außerhalb sensibler Zeiten: dürfen sich nicht mehr als 10 Prozent der Fläche der AWZ der deutschen Nordsee innerhalb der Störradien befinden und der Grenzwert aus dem Tötungs- und Verletzungsverbot für impulshaften Schall (breitbandiger Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1 µPa² s bzw. Spitzenschalldruckpegel (SPLpeak-peak) von 190 dB re 1 µPa in 750 m Entfernung vom Ort der Schallentstehung ist einzuhalten.

⁷ Innerhalb sensibler Zeiten dürfen sich nicht mehr als 1 Prozent der Fläche der AWZ der deutschen Nordsee innerhalb der Störradien der in Errichtung befindlichen OWP befinden und der Grenzwert aus dem Tötungs- und Verletzungsverbot für impulshaften Schall (breitbandiger Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1 µPa² s bzw. Spitzenschalldruckpegel (SPLpeak-peak) von 190 dB re 1 µPa in 750 m Entfernung vom Ort der Schallentstehung ist einzuhalten.

⁸ Es dürfen sich nicht mehr als 10 Prozent der Fläche eines FFH-Gebiets in der AWZ der deutschen Nordsee innerhalb der Störradien befinden und der Grenzwert aus dem Tötungs- und Verletzungsverbot für impulshaften Schall (breitbandiger Schallereignispegel (SEL) von 160 dB re 1 µPa² s bzw. Spitzenschalldruckpegel (SPLpeak-peak) von 190 dB re 1 µPa in 750 m Entfernung vom Ort der Schallentstehung ist einzuhalten.

belle 9)	üblichen Prüfmaßstäbe und Standards anzuwenden.
----------	---

Messung Unterwasserschall

Da die Ausbreitung von Unterwasserschall durch viele Faktoren beeinflusst wird und für einige Projektbestandteile keine Validierungsmessungen vorhanden sind, empfiehlt das BfN vor Beginn der Arbeiten weitere Schallmessungen für die im hörbaren Bereich von marinen Säugetieren arbeitenden Geräte (Airguns, Effekt des Blasenschleiers) vorzunehmen, um vor Ort den Empfangspegel zu messen. Die Einhaltung des Kriteriums, das höchstens 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ einem SEL von 140 dB oder höher ausgesetzt werden, ist durch Schallmessung an der Schutzgebietsgrenze unmittelbar zu Baubeginn nachzuweisen (siehe unten).

3.3. Minderungsmaßnahmen

Minderungsmaßnahmen zur Vermeidung artenschutzrechtlicher Verbotstatbestände sind im Projektplan Artenschutz S. 6 ff. dargelegt.

Schallschutz beim Rammen der Plattformpfähle und Rammkernrohre

Die Verwendung eines Luftblasenschleiers beim Rammen der Plattformpfähle und Rammkernrohre ist vorgesehen. Die TNO-Studie empfiehlt auf S. 21 bzw. Tabelle 7 aufgrund der Bandbreite der beobachteten Wirksamkeit der Abschwächungsmaßnahmen einen doppelten Blasenschleier oder eine mindestens ebenso effektive andere „doppelte Maßnahme“. Dem schließt sich das BfN an. Um grenzüberschreitende Auswirkungen auf das NSG „Borkum Riffgrund“ zu vermeiden, sind die Schallschutzmaßnahmen mindestens so auszuwählen, dass weniger als 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ gestört werden. Die Einhaltung des Kriteriums, dass höchstens 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ einem SEL von 140 dB oder höher ausgesetzt werden, ist nachzuweisen. Die Wirksamkeit der gewählten Schallschutzmaßnahme(n) ist durch Messung zu validieren. Unmittelbar zu Baubeginn sollten in dem Zusammenhang Unterwasserschallmessungen in 750 m Entfernung zur Schallquelle und an der Schutzgebietsgrenze erfolgen. Im Falle einer Überschreitung sind Gegenmaßnahmen zu ergreifen. Das BfN bittet um zeitnahe Information über die Ergebnisse der Messungen und die gegebenenfalls ergriffenen Gegenmaßnahmen.

Sicherheitszone und Vergrämung mariner Säugetiere

Es wird eine Sicherheitszone von 500 m eingerichtet und durch Marine Mammal Observer und ein PAM-live Monitoring überwacht. Der Einsatz von Pingern und Seal-Scarem (HDD) ist vorgesehen.

Soft-Start-Prozeduren sind für Seismik und Rammarbeiten vorgesehen und aus Sicht des BfN durchzuführen.

4. Projekt RESTORE – Wiederansiedlung der Europäischen Auster (*Ostrea edulis*)

Im NSG „Borkum Riffgrund“ werden im Rahmen des Erprobungs- und Entwicklungsvorhabens RESTORE Methoden und Verfahren zum nachhaltigen Wiederaufbau eines selbsterhaltenden Bestandes der Europäischen Auster (*Ostrea edulis*) in der deutschen Nordsee entwickelt und getestet. Das vom Alfred-Wegener-Institut Helmholtz-Zentrum für Polar- und Meeresforschung (AWI) durchgeführte Projekt wird vom BfN gefördert und wissenschaftlich begleitet. Die Projektergebnisse dienen u. a. der Umsetzung einer hoheitlichen Managementmaßnahme nach § 32 Abs. 5 BNatSchG. Seit 2017 laufen erste Wachstums- und Fitnessuntersuchungen im Freiland, im Jahr 2020 wurden erstmals Austern im o. g. Schutzgebiet ausgebracht (ungefährer Standort auf 53° 54,997' N und 006° 16,728' E, vgl. die Bekanntmachung für Seefahrer (BfS) 4/20 des WSA Weser-Jade-Nordsee vom 23.01.2020).

Die Entfernung von Pipeline und Kabel zum Austernriff des RESTORE-Projektes im NSG „Borkum Riffgrund“ beträgt mehr als 20 km. Aufgrund der Entfernung können mögliche relevante Auswirkungen durch direkte oder indirekte stoffliche oder energetische Einträge durch Bau und Betrieb der Pipeline ausgeschlossen werden.

Erhebliche Beeinträchtigungen ergeben sich für das Pilotriff durch den eingetragenen Unterwasserschall nicht.

Hinweis: Das RESTORE-Projekt im NSG „Borkum Riffgrund“ ist Bestandteil eines Netzwerkes, welches die Wiederbesiedlung der Europäischen Auster in der deutschen AWZ der Nordsee – ihrem ursprünglichen Verbreitungsgebiet – zum Ziel hat. Damit sollen langfristig europaweit resiliente miteinander vernetzte Austerriffe geschaffen werden. In ihrer Funktion als Spenderpopulation für die Riffe im NSG „Borkum Riffgrund“ sind die im niederländischen Teil des Borkumer Riffgrundes initiierten Wiederansiedlungsprojekte für die Vernetzung und den nachhaltigen Aufbau eines Bestandes in der Nordsee besonders wichtig. Diese befinden sich in unmittelbarer Nähe zum geplanten Plattformstandort. Auch wenn es sich hier um eine innerniederländische Angelegenheit handelt, bitten wir dennoch darum, die Standorte des niederländischen Restaurierungsprojektes bei der Standortwahl hinsichtlich zu erwartender negativer Auswirkungen (insbesondere durch Sedimenteinträge) zu berücksichtigen.

5. Fazit Bewertung grenzüberschreitender Auswirkungen durch Unterwasserschall

Da die Ausbreitung von Unterwasserschall durch viele Faktoren beeinflusst wird, empfiehlt das BfN vor Beginn der Arbeiten weitere Schallmessungen für die im hörbaren Bereich von marinen Säugetieren arbeitenden Geräte (Airguns u. a.) vorzunehmen, um vor Ort den Empfangspegel zu messen. Das BfN wäre an einer Übermittlung der Ergebnisse interessiert.

Die TNO-Studie empfiehlt auf S. 21 bzw. Tabelle 6 aufgrund der Bandbreite der beobachteten Wirksamkeit der Abschwächungsmaßnahmen eine doppelte Maßnahme. Dem schließt sich das BfN an. Um grenzüberschreitende Auswirkungen auf das NSG „Borkum Riffgrund“ zu vermeiden, sind die Schallschutzmaßnahmen mindestens so auszuwählen, dass weniger als 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ gestört werden. Die Einhaltung des Kriteriums, dass höchstens 10 % der Fläche des NSG „Borkum Riffgrund“ einem SEL von 140 dB oder höher ausgesetzt werden, ist nachzuweisen. Die Wirksamkeit der gewählten Schallschutzmaßnahme(n) ist durch Messung zu validieren. Im Falle einer Überschreitung sind Gegenmaßnahmen zu ergreifen. Das BfN bittet um zeitnahe Information über die Ergebnisse der Messungen und die gegebenenfalls ergriffenen Gegenmaßnahmen.

Die Zeitpunkte der Arbeiten sind möglichst so zu planen, dass schallintensive Arbeiten insbesondere im Frühjahr und Frühsommer vermieden werden, da die Schweinswäldchen im Gebiet zu diesen Jahreszeiten besonders hoch sind.

Im Auftrag

D. Bernotat

elektronisch gezeichnet - 28.05.2021

6. Literaturverzeichnis

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit (BMU) (2013): Konzept für den Schutz der Schweinswale vor Schallbelastungen bei der Errichtung von Offshore-Windparks in der deutschen Nordsee (Schallschutzkonzept). Online verfügbar unter https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/awz/Dokumente/schallschutzkonzept_BMU.pdf, zuletzt geprüft am 24.05.2019.

Anlage 5: Niedersächsischer Erdbebendienst

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
L3.7 Geotechnik, Geosicherheit, Niedersächsischer Erdbebendienst

Hannover, 02.06.2021

M. Bischoff / M. Seidemann / S. Viola

ONE-Dyas Plattform N05-A: Stellungnahme zur Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie N05-A Gasfeld und umliegende Schürfstellen

Vorgang: [L1.4/L67130/07-07/2019-0001 Anteil §§ 58, 59 UVPG - N05-A](#)
Eingangsdokument: [M13 Erdbebenrisiko und bodensenkungsstudie v0.19 DE, ELVIS-Dok. 076 und 083](#)
Anlass: L1.4 mit der Bitte um Auswertung der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie

Vorgang

In dieser Kurzstellungnahme fassen wir das vorläufige Ergebnis unserer Prüfung der Erdbebenrisiko- und Bodensenkungsstudie N05-A Gasfeld und umliegende Schürfstellen zusammen. Die Studie ist im Rahmen des niederländischen Genehmigungsverfahrens zur öffentlichen Beteiligung ausgelegt worden. Im Rahmen des deutschen Planfeststellungsverfahrens werden wir zu Senkungen und zur seismischen Gefährdung ausführlicher Stellung nehmen.

Kompaktionskoeffizient

In der vorliegenden Studie werden sowohl die Senkungen als auch die seismische Gefährdung anhand der zu erwartenden Verdichtung (Kompaktion) des Reservoirs bewertet. Kompaktion wird als direkte Folge der Druckabsenkung durch die Förderung erwartet. In die Berechnungen der Kompaktionskoeffizienten gehen die Eigenschaften der geologischen Einheiten ein, z.B. Porosität, Poissonzahl und E-Module. Die Feststellung dieser Parameter durch Bohrlochmessungen und „Routinekernanalysen“ können aufgrund der knappen Darstellung (und eventuellen Unsicherheiten im Verständnis durch die dt. Übersetzung) in den vorliegenden Unterlagen nicht ausreichend geprüft werden. Im Gutachten führen verschiedene Berechnungsansätze für den Kompaktionskoeffizienten zu Werten in derselben Größenordnung. Dies deutet insgesamt auf plausible Ergebnisse. Die Bestimmung des effektiven Kompaktionskoeffizienten aus Laborversuchen kann nachvollzogen werden. Eine Betrachtung von Fehlerbereichen ist in dem Gutachten nicht enthalten. Die vorliegenden Abschätzungen der Kompaktionskoeffizienten werden von uns zwar nicht als konservativ, aber als realitätsnah eingestuft. Unsicherheiten in der Berechnung des Kompaktionskoeffizienten pflanzen sich in den Berechnungen der Senkungen und der Maximalmagnitude (Methode Energiebilanz) fort.

Seismische Gefährdung und Risikoanalyse

Die Bewertung der seismischen Gefährdung folgt im Gutachten den Richtlinien der niederländischen Bergbehörde. Die angewendete Methode wurde anhand von Daten niederländischer Erdgasfelder entwickelt und ist in den Niederlanden bewährte Praxis. Die Berechnungen wurden von uns beispielhaft, aufgrund der Komplexität und fehlender Datengrundlage allerdings nicht umfänglich geprüft. Die Berechnung der Maximalmagnitude von 2,7 bzw. 2,9 ist nachvollziehbar dargelegt, aber auch mit Unsicherheiten behaftet. Die seismische Gefährdung kann durch uns zurzeit noch nicht abschließend bewertet werden, da das niederländische Verfahren in Niedersachsen nicht etabliert ist. Eine etablierte Bewertung für das Auftreten von Schäden durch Erschütterungen kann in Deutschland nach DIN 4150 erfolgen. Würden dementsprechend maximale

Bodenschwinggeschwindigkeiten oberhalb von 5 mm/s an Wohngebäuden und 20 mm/s an Industrieanlagen ausgeschlossen, wären Schäden durch Erschütterungen infolge von induzierten Erdbeben nicht zu erwarten. Dies ist in den aktuell vorliegenden Unterlagen nicht nachgewiesen, ist aufgrund der vorausgehenden Bewertungen entsprechend der niederländischen Bewertungsmethode aber auch nicht erforderlich. Eine seismische Überwachung ist in dem niederländischen Verfahren vorgeschrieben und laut dem Gutachten durch das seismische Messnetz des KNMI ausreichend. Da dies bereits Teil des niederländischen Verfahrens ist, bestehen hierzu unsererseits zurzeit keine Nachforderungen.

Bodensenkungen

Für eine Prognose der Bodensenkungen werden in der Studie Modellberechnungen mit dem FE-Programm Plaxis durchgeführt. Plaxis ist ein im Bauingenieurwesen bekanntes und vielfach eingesetztes Finite-Elemente-Programm. In dem Berechnungsmodell werden die wesentlichen geologischen Einheiten bis in eine Tiefe von ca. 6.900 m als Homogenbereiche angenommen. Die zeitliche Druckentwicklung im Reservoir entstammt Vorgaben des Betreibers. Für den ungünstigen Fall einer gleichzeitigen Förderung aus allen Bohrungen wird eine maximale Absenkung von 4,6 cm ermittelt. Für unsere Prüfung der Senkungsprognose haben wir eigene überschlägige Berechnungen nach den Methoden von Fjaer und von Geertsma durchgeführt. Die Eingangsdaten wurden aus der vorliegenden Studie übernommen, können jedoch aufgrund der fehlenden Datenbasis nicht geprüft werden. Die von uns abgeschätzten Senkungswerte und Dimensionen der Senkungsmulde zeigen eine gute Übereinstimmung (gleiche Größenordnung) mit den Ergebnissen aus dem numerischen Modell der Studie, so dass die vorgelegte Senkungsprognose als nachvollziehbar zu bewerten ist. Die Betrachtung von Fehlerbereichen ist im Gutachten unzureichend. In der Studie werden Senkungen von etwa 4,6 cm im Zentrum der Senkungsmulde und in 10 km Entfernung < 1 cm erwartet. Im Sinne dieser aus unserer Sicht realitätsnahen Abschätzung ist eine unmittelbare Gefährdung durch Senkungen derzeit nicht zu erkennen. Eine Beeinflussung der Bauwerke im Windpark Riffgatt durch die Senkungen sollte durch den Antragsteller geprüft werden.

Anlage 6: Landkreis Leer

Landkreis Leer
Kreisverwaltung

Der Landrat

Amt für Planung und Naturschutz

Sprechzeiten: Mo.-Fr. 08:30 bis 12:30 Uhr

Kreisverwaltung
Bergmannstraße 37
26789 LeerTelefon: (04 91) 9 26 - 0
Telefax: (04 91) 9 26 - 13 88
E-Mail: info@lkleer.de
www.landkreis-leer.deSparkasse LeerWittmund
BLZ 285 500 00 Konto 803 361
IBAN DE7928550000000803361
BIC BRLADE21LER

Landkreis Leer 26787 Leer

Landesamt für Bergbau, Energie und
Geologie
Postfach 11 53
38669 Clausthal-Zellerfeld

Ihr Zeichen	L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115
Ihre Nachricht vom	13.04.2021
Mein Zeichen	III/61.2.4
Ihr/e Ansprechpartner/in	Frau Gross
Durchwahl (04 91)	926-1214
Telefax (04 91)	926-1766
persönliche E-Mail	ulrike.gross@lkleer.de
Datum	26.05.2021
Thema	Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58 /59 UVPG

Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V. aus dem Feld N05-A in der Nordsee
Antragstellerin: Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, NL-1082 LZ Amsterdam: Erdgasgewinnung
hier: **Stellungnahme des Landkreises Leer**

Sehr geehrte Damen und Herren,

mit Schreiben vom 13.04.2021 haben Sie zum Vorhaben der ONE Dyas B.V. Unterlagen zur Umweltverträglichkeitsprüfung geschickt.

Bei dem Vorhaben des niederländischen Unternehmen ONE Dyas handelt es sich um die geplante Gasgewinnung in der Nordsee im Feld N05-A Gas. Hierzu soll eine Gasgewinnungsplattform im niederländischen Teil der Nordsee errichtet werden, die in niederländischen Hoheitsgewässern liegen. Die Entfernung zur Insel Borkum, die zum Landkreis Leer gehört, beträgt 20 km. Die beantragte Genehmigung umfasst nicht zwei weitere Gasfelder, die in deutschen Hoheitsgewässern liegen, diese werden aber hinsichtlich der Betrachtung der kumulativen Auswirkungen mit einbezogen.

Zu den Unterlagen nehme ich wie folgt Stellung:

In dem Hauptbericht Umweltverträglichkeitsbericht werden mögliche technische Alternativen zur Umsetzung des Vorhaben (Plattform, Leitungen, Bauweise etc.) dargelegt und die Auswahl für die bevorzugte Alternative begründet.
Dieses ist insgesamt nachvollziehbar.

Im Kap. 6.2 werden die Umweltauswirkungen, die durch das Vorhaben hervorgerufen werden, beschrieben und bewertet.

Als Emissionen ins Wasser (Kap. 6.2.3) werden u.a. Bohrklein und Bohrschlamm auf Wasserbasis, Sanitärwasser und Produktionsabfälle, die bei der Gasbehandlung freigesetzt werden, aufgeführt. Wenngleich es sich um relativ geringe Mengen handelt, die in das Wasser abgeleitet werden, und den rechtlichen Anforderungen entsprechen, ist nicht nachvollziehbar, dass diese Stoffe, die aufgefangen und gesammelt werden können, nicht zur sicheren Entsorgung zum Festland transportiert werden. Hier sollte eine Überarbei-

Seite 2

tung des Konzeptes erfolgen, um vermeidbare Einträge zu unterbinden und den unvermeidbaren Eintrag in das Wasser auf ein Minimum zu begrenzen.

Entsprechendes gilt für die Emissionen in die Luft (wie Abfackeln während der sauberen Förderung aus Bohrlöchern), die in Kap. 6.2.5 benannt sind. Auch hier sollten Minimierungs- und Vermeidungspotenziale dargelegt und entsprechend umgesetzt werden.

Aus Sicht des Landkreises Leer sollte bei diesem Vorhaben somit dem Vermeidungs- und Vorsorgeaspekt stärker Rechnung getragen werden.

Laut Umweltverträglichkeitsbericht (Kap. 6.2.9 Landschaft) ist die visuelle Wahrnehmung der Förder- und Bohrplattform zu rund 30% der Zeit (Jahr) auf Borkum gegeben. Zwar sind bereits Vorbelastungen durch bestehende Windparks vorhanden, dennoch wird durch das neue Vorhaben eine weitere Beeinträchtigung stattfinden. Die Aussage, dass dieses keinen „messbaren Einfluss auf das Wohlbefinden der Standgäste und damit auf den Tourismus“ hat, kann in der Absolutheit nicht gefolgt werden. Es ist vorstellbar, dass es sich das Vorhaben auf den Tourismus nicht zahlenmäßig auswirkt, aber dieses ist nicht maßgeblich zur Beurteilung der Auswirkungen auf das Landschaftsbild.

Hinsichtlich der in Kap. 6.2.12 genannten unvorhergesehenen Vorkommnisse, zu denen ein Blow-Out, Leck oder Bruch, Ölteppiche und Kollision durch vorbeifahrende Schiffe angeführt werden, wird auf Management-Maßnahmen verwiesen. Diese sind in den Unterlagen nicht weiter differenziert, so dass diese nicht beurteilt werden können. In diesem Zusammenhang stellt sich die Frage, ob auch auf niederländischer Seite ein vergleichbares Instrument zur Verfügung steht wie ein „Havariekommando“ an der deutschen Nordseeküste, um schnellstmöglich und koordiniert geeignete Maßnahmen zur Schadensbegrenzung ergreifen zu können.

Hievon unbenommen bleibt die Stellungnahme der Stadt Borkum, die ihre eigenen Belange vorträgt.

Ich bitte am weiteren Verfahren beteiligt zu werden.

Mit freundlichem Gruß
Im Auftrag

Peron

Anlage 7: Landwirtschaftskammer Niedersachsen

Landwirtschaftskammer Niedersachsen • Postfach 25 49 • 26015 Oldenburg

An das Landesamt für Bergbau, Energie und
Geologie,
An der Marktkirche 9
38678 Clausthal-Zellerfeld
Per Email:
Poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Geschäftsbereich 3.1
Fachbereich 3.6 - Fischerei
Mars-la-Tour-Str. 1-13
26121 Oldenburg
Telefon: 0441 801-0
Telefax: 0441 81791

Internet: www.lwk-niedersachsen.de

Ihr Zeichen	Unser Zeichen	Ansprechpartner in	Durchwahl	E-Mail	Datum
L1.4/L67130/ 07-07/2019- 0001/115	Fb. 3.6	Hilke Looden	-623	Hilke.Looden@LWK-Niedersachsen.de	26.05.2021

**Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58/59 Gesetz
über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVPG)**

Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Sehr geehrte Damen und Herren,

vielen Dank für die Gelegenheit zur Stellungnahme in dem o.g. Verfahren.

Wie bereits in unserer Stellungnahme vom 18.09.2019 vorgetragen, liegt das Planungsgebiet in einem wichtigen Fanggebiet für deutsche und auch niederländische Fischereibetriebe. Besonders in den Monaten August bis Oktober werden hier ertragreiche Fänge getätigt. Die Verlegung von Kabeln oder einer Pipeline in dem Gebiet sollte darum möglichst nicht in dieser Zeit erfolgen.

Zudem muss sichergestellt werden, dass die Behinderung der Fischerei nur kurzfristig und keineswegs dauerhaft ist. Das heißt, die Kabel und Rohrleitungen müssen zügig und auf Dauer hinreichend tief verlegt werden, sodass sie nach der Verlegung die Fischerei nicht behindern. Um dies auch zukünftig sicherzustellen, muss die morphologische Dynamik in dem Planungsgebiet dabei unbedingt berücksichtigt und ggfs. größere Verlegetiefen gewählt werden.

Das Einleiten von Bohrklein in die Nordsee wird unsererseits abgelehnt. Hier sollten technische Möglichkeiten gesucht und gefunden werden, die eine fachgerechte Entsorgung sicherstellen. Entsprechende Vorgaben sollten der Antragstellerin von der Genehmigungsbehörde auferlegt werden.

Mit freundlichen Grüßen

Hilke Looden
Fischereiberaterin

—
Landwirtschaftskammer Niedersachsen
Geschäftsbereich Landwirtschaft
Fachbereich 3.6 - Fischerei -

Mars-la-Tour-Str. 4
26121 Oldenburg

Tel: 0441 801-623

Fax: 0441 81791

hilke.looden@lwk-niedersachsen.de Internet: www.lwk-niedersachsen.de

Anlage 8: Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des BundesGeneraldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt
Schloßplatz 9 · 26603 Aurich

Per E-Mail:

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
Dienstszitz Clausthal-Zelefeld

poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de

Generaldirektion
Wasserstraßen und
Schifffahrt
Schloßplatz 9
26603 Aurich

Ihr Zeichen

L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115

Mein Zeichen

3800S21-332.16/0004-MET/105

Datum

27. Mai 2021

Phillip Giertz

phillip.giertz@wsv.bund.de
Achtung! Geänderte Tel-Nr.:
+49 228 / 7090 - 4392Telefon +49 4941 602-
Telefax +49 4941 602-Zentrale +49 4941 602-0
Telefax +49 4941 602-378
aurich.gdws@wsv.bund.de
www.wsv.de

Genehmigung einer Gasplattform sowie einer Gasrohrleitung und eines Seekabels in der Emsmündung nach Niederländischem Recht

- Milieueffectrapport (MER) vom 07.10.2020
- Risikoanalyse Fa. MARIN vom 12.12.2019
- Beschlussentwurf des Niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima betreffend die Errichtung und Betrieb einer Gasplattform gemäß Niederländischem Recht („Wet algemene bepalingen omgevingsrecht“, Wabo)
- Beschlussentwurf des Niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima betreffend Errichtung und Betrieb einer Gasrohrleitung sowie eines Seekabels gemäß Niederländischem Recht („Mijnbouwbesluit“, Mbb)
- Mein Schreiben (Az.: 3200S-331.2/399 vom 13.08.2019 an das Niederländische Ministerium für Wirtschaft und Klima (Anlage)
- Ihr Schreiben L1.4/L67130/07-07/2019-0001/115 vom 13.04.2021

Sehr geehrte Damen und Herren,

in vorbezeichneter Angelegenheit danke ich für die Beteiligung sowie für die Möglichkeit der Stellungnahme zu den im Rahmen der Zulassungsverfahren nach Niederländischem Recht (siehe Artikel 4, 5 und 6 des Deutsch-Niederländischen Staatsvertrags vom 25.10.2014) beigebrachten Unterlagen. Dazu beziehe ich unter Berücksichtigung meines oben genannten Schreibens wie folgt Stellung:

Mit Bezugsschreiben hatte ich auf die verkehrlichen und geographischen Verhältnisse sowie auf die übrigen Rahmenbedingungen in der Emsmündung hingewiesen und daraus die notwendigen Anforderungen an die Risikobewertung und –minimierung im Zusammenhang mit Bau und Betrieb der geplanten Anlagen benannt.

Eine Betroffenheit der von mir zu vertretenden Belange der Schifffahrt ergibt sich bereits deshalb, weil unter Anderem infolge der Errichtung der Gasplattform N05-A in einem verkehrlich hochfrequentierten Bereich ein zusätzliches Schifffahrtshindernis eingebracht wird. Dadurch werden einerseits zusätzliche primäre Kollisionsrisiken (Schiff-Plattform) verursacht, deren (Havarie-) Folgen

BankverbindungBundeskasse
Dienstort Kiel
IBAN: DE18 2000 0000 0020
0010 66
BIC: MARKDEF 1200

Seite 1 von 6

auch auf die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im Verantwortungsbereich der Wasserstraßen- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes ausstrahlen können. Andererseits werden Auswirkungen auf die Routenführungen der Verkehre in der Küstenverkehrszone und im Ansteuerungsbereich der Seeschiffahrtsstraße Ems verursacht, wodurch zusätzliche sekundäre Risiken (u.a. Schiff-Schiff-Kollisionen, aber auch Kollisionen mit anderen festen Installationen in der Emsmündung oder Grundberührungen) induziert werden, deren Folgen sich ebenfalls auf die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im Verantwortungsbereich der Wasserstraßen- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes auswirken können.

Es ist daher erforderlich, dass die für die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs möglichen Gefährdungsszenarien und Folgerisiken vollständig erfasst und bewertet werden und – sowohl durch eine geeignete Standortwahl der Anlagen als auch durch wirksame Schutzmaßnahmen – so weit wie möglich und auf ein vernünftigerweise praktikables Maß („as low as reasonably possible“, ALARP) reduziert werden. Die in diesem Zusammenhang vorgelegten Unterlagen bewerte ich wie folgt:

Risikoanalyse (MARIN)

Die Risikoanalyse zu den Auswirkungen des Vorhabens auf die Schifffahrt besteht im Wesentlichen aus einer theoretischen Berechnung der Eintrittswahrscheinlichkeit einer Kollision zwischen Schiffen und der Gasplattform sowie einer Verteilung der vermuteten Kollisionsenergien. Eine umfassende methodische Betrachtung und Bewertung aller im Zusammenhang mit den Vorhaben stehenden Risiken für die Schifffahrt sowie etwaiger Maßnahmen zur Risikominimierung wird nicht dargelegt. Letzteres betrifft insbesondere folgende Aspekte:

- In der AIS-Verkehrsanalyse werden die vorhandenen Verkehrsrelationen sowie die aufgrund bestehender geographischer Fixpunkte bestehenden Einschränkungen und Vorprägungen nur grob abgebildet und nicht hinreichend bewertet. Beispielsweise werden die Einflüsse des Windparks „Riffgat“ oder die Umfahrung des Muschelzuchtgebiets nördlich des geplanten Plattformstandortes auf die Verkehrsströme nicht abgebildet. Die AIS-Fahrspurenauswertung unterliegt nur einem groben Raster. Für die Risikobewertung essentielle Verkehrsströme, wie etwa der Durchgangsverkehr in der Küstenverkehrszone werden nicht dargestellt. Es ermangelt mithin ein einer detaillierten AIS-Fahrspurenauswertung des betroffenen Seegebiets, aus der die aktuelle verkehrliche Nutzung des Projektgebiets und des unmittelbaren Umfelds hervorgeht.
- Maßgebliche Kernelemente einer notwendigerweise umfassenden und schlüssigen Risikobetrachtung und –bewertung zu den möglichen Auswirkungen des Vorhabens auf die Schifffahrt fehlen:
 - Ein Risk-Assessment, anhand dessen die möglichen Gefährdungsszenarien und Risiken für die Schifffahrt ganzheitlich dargestellt und bewertet werden, unterbleibt.

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

- o Nicht betrachtet werden die unter Annahme des geplanten Plattformstandortes notwendigen Prognosen zu einer möglichen Konzentration des sich untereinander kreuzenden und begegnenden Schiffsverkehrs am Rande der Sicherheitszone.
- o Insbesondere fehlt es an einer Bewertung, ob und ggf. welche möglichen Gefährdungsszenarien (z.B. Ausweichmanöver in Richtung der Plattform oder des Muschelzuchtgebiets) daraus auch im Zusammenhang mit der Engstelle zwischen Plattform und Muschelzuchtgebiet zu besorgen sind.
- o Die Frage eines möglichen Aufankerns des Rohrleitungssystems oder des Seekabels sowie die möglichen Auswirkungen auf die Verkehrssicherheit wird nicht thematisiert.
- o Trotz der Vorprägung des Verkehrsraumes (zum Beispiel durch den Windpark Riffgat, infolgedessen der durchgehende Ost-West-Verkehr der Küstenverkehrszone in zwei Stränge verzweigt wird) fehlt eine qualitative Darstellung und Bewertung der kumulativen Auswirkungen auf die Schifffahrt (d.h. von allen bestehenden und geplanten Bauwerken ausgehend).
- o Ebenso wird der Einfluss des in der Nähe des Verkehrstrennungsgebiets Terschelling German Bight bestehenden Muschelzuchtgebiets nördlich des geplanten Plattformstandortes auf den durchgehenden Schiffsverkehr der Küstenverkehrszone nicht berücksichtigt. In diesem Zusammenhang wird insbesondere auf Regel 10 h KVR (COLREG) hingewiesen, wonach ein Fahrzeug, welches ein Verkehrstrennungsgebiet nicht benutzt, von diesem einen möglichst großen Abstand halten muss. Daraus folgt, dass der durchgehende Verkehr der Küstenverkehrszone das Muschelzuchtgebiet südlich passieren muss. Durch den Bau der Gasplattform entstünde jedoch eine gefährliche Engstelle zum Muschelzuchtgebiet. Dem nördlich des Windparks Riffgat passierenden Verkehrsast der Küstenverkehrszone würde damit ein großräumiger Riegel in den Weg gelegt. Dies ist bei der nautischen und gefahrenabwehrrechtlichen Beurteilung der Standorteignung der Gasplattform außer Acht gelassen worden.
- o Mögliche stoffbezogene Risiken für die Schifffahrt und etwaige Folgerisiken werden nicht betrachtet, obwohl auf der Gasplattform und der Gasrohrleitung ein hochentzündlicher Gefahrstoff gefördert beziehungsweise transportiert wird und in den hochfrequentierten Verkehrsbereichen der Emsmündung sowie der Küstenverkehrszone ein immanentes Kollisionsrisiko Schiff-Plattform besteht und jederzeit mit einem (Not-) Ankerwurf auf die Pipeline gerechnet werden muss. Jeweils bereits ein einziges Schadensereignis (Beschädigungen der Anlagen infolge Ankerhaken an der Pipeline oder Kollision mit der Plattform mit jeweils nachfolgendem Gasaustritt und Entzündung) kann unabsehbare Folgen für die Verkehrssicherheit nach sich ziehen.

Zwischenfazit:

Aus den vorgenannten Gründen wird eine grundlegende Überarbeitung und methodische Ertüchtigung/Ergänzung der Risikoanalyse unter Berücksichtigung der vorstehend dargestellten Aspekte für erforderlich gehalten.

Milieueffectrapport MER

Die in der Risikobewertung nicht berücksichtigten Aspekte setzen sich in der MER fort, indem die Belange der Schifffahrt dort nur rudimentär dargestellt werden. Im Hinblick auf die Bewertung der Auswirkungen der Vorhaben auf die Verkehrssicherheit wird lediglich auf die niedrige Eintrittswahrscheinlichkeit einer Kollision Schiff-Gasplattform hingewiesen. Eine umfassende Auseinandersetzung mit den Betroffenheiten der Schifffahrt sowie mit den Folgerisiken einer Havarie an der Gasplattform oder an der Pipeline unterbleiben. Auch die in der MER vorgenommene Alternativenprüfung erfolgt nicht aus dem Blickwinkel der „nautischen Risiken“. Dies führt in der Konsequenz dazu, dass die Kernproblematik des Vorhabens – hier: bei verkehrlicher Betrachtung nicht optimaler Standort der Plattform – nicht thematisiert geschweige denn bewertet wird. Vom Standpunkt der verkehrlich-schifffahrtspolizeilichen Gefahrenabwehr ist insbesondere zu besorgen, dass der Plattformstandort vor Allem in Bezug auf den durchgehenden Verkehr in der Küstenverkehrszone

- inmitten des durch den Windpark Riffgat gebildeten nördlichen Umfahrungsastes liegt,
- im Zusammenwirken mit dem als Allgemeine Gefahrenstelle nach IALA MBS bezeichneten Muschelzuchtgebiet eine für die Schifffahrt nicht sicher passierbare Engstelle nördlich der Plattform verursacht wird und dadurch
- insgesamt eine unverhältnismäßige und gefahrenträchtige Riegelwirkung für den durchgehenden Verkehr entfaltet, was im Zusammenwirken mit den Verkehren in Relation zur Emsmündung zu einem vermeidbaren Risikozuwachs führt.

Zwischenfazit:

Aus den vorgenannten Gründen wird eine Ergänzung der MER für erforderlich gehalten. Insbesondere ist es hinsichtlich der Bestimmung des Plattformstandortes notwendig, eine objektive und belastbare Alternativenprüfung unter Berücksichtigung aller verkehrlichen Belange der Schifffahrt nachzureichen.

Beschlussentwürfe

Ungeachtet der vorstehenden Ausführungen sind auch die Beschlussentwürfe zu den einzelnen Anlagen nicht hinreichend umfassend. Insbesondere fehlen eine Vielzahl von elementaren Anordnungen zum Schutz des Schiffsverkehrs im Zusammenhang mit der Errichtung und dem Betrieb von Schifffahrtshindernissen in hochfrequentierten Verkehrsbereichen. Beispielhaft und nicht abschließend seien genannt:

Beschlussentwurf Gasplattform nach Wabo:

- fehlende beziehungsweise fehlerhafte Positionsangaben
- keine Anordnung zur visuellen und funktechnischen Kennzeichnung der Plattform gemäß IALA-Recommendation O-139

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

- keine Anordnungen zum Schutz der Schifffahrt während der Bauphase insbesondere zur Gestellung eines Verkehrssicherungsschiffes einschließlich der notwendigen Anforderungen an Eigenschaften, Ausrüstung, Besatzung und Verhaltenspflichten
- fehlende Anordnungen zur rechtzeitigen Bekanntgabe und zu umfassenden Meldepflichten gegenüber der Verkehrszentrale Ems Traffic
- trotz des bestehenden stoffbezogenen Risikos keine Anordnungen zu präventiven und reaktiven Schutzmaßkonzepten zur Vermeidung beziehungsweise Bekämpfung von Schiffsunfällen während der Betriebsphase
- etc.

Der Hinweis gemäß Nr. 6 des Beschlussentwurfs nach Wabo, wonach gemäß Niederländischem Recht weitere Genehmigungen zu Bau und Betrieb der Gasplattform vorbehalten sind, die zusätzlich erforderlichen Genehmigungen/Zustimmungen jeweils einen eigenen Beurteilungsrahmen besitzen, ein selbstständiges Verfahren durchlaufen und falls erforderlich abgestimmt werden sollen, ist als Beurteilungsperspektive für das weitere Vorgehen nicht hinreichend konkret. Insbesondere bleibt im Unklaren,

- nach welcher Niederländischen Rechtsvorschrift und durch welche Niederländische Stelle eine Genehmigung zu Bau und Betrieb der Plattform mit dem Ziel des Schutzes der Belange der Schifffahrt und unter Berücksichtigung der notwendigen Sicherheitsmaßnahmen (siehe oben) ergeht,
- wie, wann und in welcher Form der diesbezügliche Beteiligungs- und Abstimmungsprozess abläuft und von wem die Abstimmung länderübergreifend koordiniert wird,
- wie sichergestellt werden soll, dass die erforderlichen Anordnungen im Genehmigungsverfahren schlüssig hergeleitet und im Vollzug fachgerecht und bestimmungsgemäß umgesetzt werden.

Beschlussentwurf Rohrleitung/Seekabel gemäß Mbb:

- fehlende Trassenkoordinaten (was für eine Beurteilung per se essentiell ist!)
- fehlende Anordnungen zur rechtzeitigen Bekanntgabe und zu umfassenden Meldepflichten gegenüber der Verkehrszentrale Ems Traffic
- keine konkreten Anordnungen zu fachgerechten und verkehrsgerechten Verlegeverfahren
- keine konkreten Anordnungen zu Einsatzrahmen, Eigenschaften, Ausrüstung, Besatzung und Verhaltenspflichten des zur Verkehrssicherung einzusetzenden „Warteschiffes“
- etc.

Fazit

Mit Blick auf die möglichen Auswirkungen der Vorhaben auf den Verantwortungsbereich der Wasserstraßen- und Schifffahrtsverwaltung des Bundes zeichnet sich erheblicher Überarbeitungs- und Informationsbedarf ab. Dies betrifft einerseits die Ergänzung und methodische Verbreiterung der Risikobewertung und des Milieueffectrapports sowie die Konkretisierung der Beschlussentwürfe.

Insbesondere besteht das Erfordernis einer objektiven und belastbaren Alternativenprüfung mit dem Ziel einer verkehrsgerechten Standortoptimierung der Gasplattform.

Ich bitte mich am weiteren Verfahren zu beteiligen und stehe für Rückfragen und Anregungen gerne zur Verfügung.

Anlage

Im Auftrag

Giertz

Anlage der Stellungnahme der Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt**WSV.de**Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des BundesGeneraldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt
Schloßplatz 9 - 26603 Aurichvorab per E-Mail: mijnbouwmilieu@minezk.nlMinisterie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Wamte en Ondergrond
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Nederland

**Exploration und Gewinnung von Kohlenwasserstoffen; hier:
Errichtung und Betrieb einer Gasplattform in der Ansteuerung der
Westerems**

- Mitteilung der Fa. One Dyas vom 29.05.2019 über die Entwicklung eines Umweltverträglichkeitsberichts nach niederländischem Recht (MER), hier eingegangen am 30.07.2019
- E-Mail von Rijkswaterstaat Noord Nederland (Mijnheer Dick As) an die GDWS vom 30.07.2019

Zeer geachte Dames en Heren,
Sehr geehrte Damen und Herren,

für die Übersendung der vorstehenden Mitteilung zum MER-Verfahren der Firma One Dyas sowie für die Möglichkeit der Darstellung, welche Aspekte im MER-Verfahren betrachtet werden sollen, danke ich.

Vorgesehen sind demnach im Bereich der Ansteuerung der Westerems die Errichtung und der Betrieb einer Gasplattform (Exploration und gegebenenfalls Gewinnung von Erdgas) sowie der Bau einer Gasrohrleitung zum niederländischen Festland. Die Gasplattform soll unmittelbar westlich der Linie gemäß Art. 5 des Niederländisch-Deutschen Staatsvertrages vom 25.10.2014 errichtet werden, die Rohrleitung soll ebenfalls in diesem Bereich verlegt werden.

Dazu beziehe ich wie folgt Stellung:

Einleitung

Gemäß § 1 Nr. 2 Seeaufgabengesetz obliegen der Bundesrepublik Deutschland auf dem Gebiet der Seeschifffahrt unter Anderem die Abwehr von Gefahren für die Sicherheit und Leichtigkeit des Verkehrs sowie die Verhütung von der Seeschifffahrt ausgehender Gefahren und schädlicher Umwelteinwirkungen im Sinne des Bundesimmissionsschutzgesetzes (→ Schifffahrtspolizei). Zuständige Behörde innerhalb Deutschlands ist die Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt (GDWS).

Generaldirektion
Wasserstraßen und
Schifffahrt
Standort Aurich
Schloßplatz 9
26603 Aurich

Ihr Zeichen

Mein Zeichen
3200S-331.2/39Datum
13. August 2019

Phillip Giertz

phillip.giertz@wsv.bund.deTelefon 04941 602-354
Telefax 04941 602-378Zentrale 04941 602-0
Telefax 04941 602-378
aurich.gdws@wsv.bund.de
www.wsv.deBankverbindung
Bundeskasse Trier
Dienststz Kiel
IBAN: DE18 2000 0000 0020
0010 66
BIC: MARKDEF 1200

Seite 1 von 5

Von der GDWS ist daher als Träger öffentlich-rechtlicher Belange im Rahmen der vorstehenden gesetzlichen Aufgabenwahrnehmung zu prüfen, welche Gefahren und Risiken von Bau und Betrieb der angezeigten Vorhaben für den Schiffsverkehr im Emsrevier beziehungsweise im deutschen Küstenmeer oder in der deutschen Ausschließlichen Wirtschaftszone ausgehen können, das heißt es ist die Frage zu klären,

- ob die grundsätzliche Vereinbarkeit der Vorhaben mit den von der GDWS zu vertretenden Belangen der Schifffahrt und damit die grundsätzliche Zulässigkeit der Vorhabens in schifffahrtspolizeilicher Hinsicht – insbesondere im Hinblick auf den avisierten Plattformstandort und den Trassenverlauf der Rohrleitung sowie die notwendigen Schutzmaßnahmen – gegeben ist,
- in welchem Umfang die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im Verantwortungsbereich der GDWS durch Bau und Betrieb der Plattform beziehungsweise durch Verlegung und Betrieb sowie gegebenenfalls Inspektion/Wartung/Reparatur der Gasrohrleitung betroffen sein kann und
- welche Anforderungen an die Risikobewertung und -minimierung und welche schifffahrtspolizeilichen Maßgaben im Rahmen der Beteiligung an den Zulassungsverfahren nach niederländischem Recht darzustellen sind.

Die Gewährleistung der Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs ist auch Kernvoraussetzung für den Schutz der Meeresumwelt vor Schiffsunfällen und etwaigen Folgerisiken sowie für die Aufrechterhaltung des uneingeschränkten seewärtigen Zugangs der niederländischen und deutschen Seehäfen an der Ems.

Im MER-Verfahren müssen daher alle nautisch-verkehrlichen und schifffahrtspolizeilichen Aspekte der Vorhabensplanungen betrachtet und die von den Vorhaben ausgehenden Risiken für die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs grundlegend bewertet werden.

Geographische und verkehrliche Verhältnisse

Das Einzugsgebiet der Emsmündung ist aus nautischer Sicht extrem anspruchsvoll. Es grenzt unmittelbar an die offene Nordsee und ist vor Wind und Seegang ungeschützt. Die Wassertiefen betragen etwa 15 m und nehmen nach Süden/Südosten hin schnell ab (gefährliche Untiefe „Borkumriff“). Die 10-m- und 5-m-Tiefenlinien liegen in unmittelbarer Nähe des Durchgangsverkehrs. Die Gezeitenströme verlaufen in etwa parallel zur Küste. Schwere Stürme wehen hauptsächlich aus nordwestlicher Richtung. Darüber hinaus befinden sich Schifffahrtshindernisse in der Nähe, wie etwa der Windpark Riffgat sowie mehrere Gefahrenstellen (bezeichnete Wracks). Das betreffende Seegebiet liegt überdies in unmittelbarer Nähe zu den Inseln Borkum und Schiermonnikoog, zum Nationalpark Wattenmeer sowie zu weiteren Natur- und Vogelschutzgebieten.

In dem betroffenen Seegebiet findet hochfrequenter Schiffsverkehr statt. Es sind alle Schiffstypen und -größen sowie diverse Ladungsarten einschließlich Gefahrgüter vertreten. Die Verkehrsrelationen sind durch eine Vielzahl von konvergierenden und divergierenden Verkehrsströmen geprägt, es sind dies im Wesentlichen:

- Verkehrstrennungsgebiet Terschelling German Bight
- Ansteuerungen der Westerems und des Mündungsarmes „Riffgat“
- Durchgehender Verkehr in der Küstenverkehrszone

Das Verkehrstrennungsgebiet Terschelling German Bight wird von ca. 30.000 Fahrzeugen pro Jahr befahren, im Bereich der Ansteuerung der Westerems verkehren ca. 8.000 Seeschiffe pro Jahr, der durchgehende Verkehr in der Küstenverkehrszone beträgt mehr als 2000 Schiffe per annum, ein Teil der letztgenannten Verkehre umfährt den Windpark Riffgat nördlich.

Aufgrund der geographischen Rahmenbedingungen sowie infolge bereits bestehender Konkurrenznutzungen sind der Verkehrswegeföhrung im Vorhabensgebiet Zwangspunkte gesetzt, die von den Schiffsleitungen bei der Routenplanung und sicheren Schiffsföhrung berücksichtigt werden müssen. Insbesondere müssen jederzeit hinreichende Sicherheitsabstände eingehalten werden von

- dem Verkehr auf dem Verkehrstrennungsgebiet Terschelling German Bight,
- der Untiefe „Borkumriff“,
- den Anlagen des Windparks Riffgat und
- den gefährlichen Wracks im Einzugsbereich der Westerems-Ansteuerung.

Zudem müssen die Schiffsleitungen mögliche Ausweichpflichten und Manöroptionen jederzeit hinreichend antizipieren und zu diesem Zweck entsprechende Sicherheitsmargen räumlich und zeitlich in Reserve halten.

Diese Kernanforderungen sind insbesondere bei der schiffahrtspolizeilichen Beurteilung der Eignung des Standortes einer Gasplattform zwingend zu berücksichtigen.

Betroffenheit der GDWS

Vorbehaltlich konkreter Positionsangaben soll die vorgenannte Gasplattform in unmittelbarer Nähe des verkehrlich besonders sensiblen Schnittpunktes der nördlichen Umfahrung des Windparks Riffgat und der Zufahrt zur Westerems beziehungsweise im Zufahrts- und Abgangsbereich der Lotsversetzposition liegen. Die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs ist durch das beantragte Vorhaben daher betroffen:

- Durch Bau und Betrieb einer Gasplattform bzw. einer Gasrohrleitung werden der Schifffahrt (Unterwasser-) Hindernisse in den Weg gesetzt, was zu Beeinträchtigungen der Sicherheit und Leichtigkeit des

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

Schiffsverkehrs im weiteren Umfeld führen kann. Bei der Passage der Baustellen bzw. der Gasplattform müssen Fahrzeuge Rücksicht nehmen und einen großen Sicherheitsabstand einhalten. Im Zusammenwirken mit den bereits bestehenden geographischen Zwangspunkten besteht immanent die Gefahr, dass andere Fahrzeuge nicht oder nicht rechtzeitig ausweichen und es zu einer gefährlichen Annäherung beziehungsweise einer Kollision mit der Plattform oder von Schiffen untereinander kommt. Fahrzeuge, die an den Baustellen oder an der Plattform havarieren, können zudem in das qua Hauptwindrichtungen leeseitig gelegene Zuständigkeitsgebiet der GDWS verdriften.

- Der Trassenverlauf der zugehörigen Gasrohrleitung steht zwar noch nicht fest. Eine Variante der Vorhabensträgerin sieht jedoch die Verlegung einer neuen Leitung in Richtung Eemshaven vor. In diesem Falle wäre der bereits durch eine Vielzahl von submarinen Anlagen hochbelastete Westrand des Emsästuars mit einer zusätzlichen Nutzung beaufschlagt. Es muss daher geklärt werden, ob und gegebenenfalls unter welchen Bedingungen die Verlegung einer weiteren Rohrleitung mit den Anforderungen an einen sicheren und effizienten Schiffsverkehr auf dem Emsrevier vereinbar ist.
- Zu berücksichtigen ist gleichfalls das vorhabensspezifische Gefährdungspotenzial, welches einer Gasplattform bzw. einer Gasrohrleitung auf See innewohnt. Die - möglicherweise weitreichenden - Folgen beispielsweise einer Kollision Schiff-Plattform oder eines anfangungsbedingten Rohrleitungsbruches (Gasaustritt - Entzündung - Explosion - etc.) müssen daher dargestellt und bewertet werden.

Darüber hinaus ist zu bedenken, dass der westliche Teil des Ansteuerungsbereichs der Westerems qua wirtschaftlicher Nutzung zwar völkerrechtlich den Niederlanden untersteht. Von der Schifffahrt im Verkehr mit den Eemshäfen und dem deutschen Teil der Küstenverkehrszone muss dieses Seegebiet jedoch in allen Fällen durchfahren werden. Die Rahmenbedingungen, unter denen das Befahren des Abschnittes westlich der Staatsvertragslinie erfolgt, reflektieren mittelbar und unmittelbar auf die sichere und effiziente Befahrbarkeit des gesamten Emsreviers und des ostwärts anschließenden Teils der Küstenverkehrszone. Die durch die vorstehenden Vorhaben möglicherweise induzierten Risiken für die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs strahlen mithin auf das übrige Emsrevier und den deutschen Abschnitt der Küstenverkehrszone aus. Die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs im deutschen Verantwortungsbereich wird insoweit auch von Art und Umfang der unter niederländischem Recht festgelegten und von außen einwirkenden Rahmenbedingungen mit beeinflusst.

In der Konsequenz besteht mithin eine fachliche Betroffenheit der GDWS bei der Zulassung einer Gasplattform und einer Gasrohrleitung im Ansteuerungsbereich der Emsmündung. Der GDWS sieht sich daher als betroffener Träger öffentlicher Belange veranlasst, sich in die diesbezüglichen Planungs- und Genehmigungsprozeduren nach niederländischem Recht einzubringen

WSV.de

Wasserstraßen- und
Schifffahrtsverwaltung
des Bundes

und entsprechende Anforderungen an die Untersuchungen auch im MER-Verfahren mit dem Ziel darzustellen, mögliche Nutzungskonflikte und Ausstrahlungswirkungen so hinreichend zu minimieren, dass die für einen sicheren und effizienten Schiffsverkehr auf der Ems und im deutschen Teil der Küstenverkehrszone notwendigen Rahmenbedingungen auf Dauer gewährleistet werden.

Anforderungen an den MER-Untersuchungsrahmen

Die beabsichtigte Integration der angezeigten Vorhaben in das bestehende Verkehrs- und Nutzungsgefüge macht es unter Berücksichtigung der vorstehend genannten Rahmenbedingungen erforderlich, die Standorteignung der überplanten Verkehrsflächen im Hinblick auf die Errichtung einer Gasplattform beziehungsweise einer Gasrohrleitung zu prüfen und hinsichtlich möglicher Auswirkungen auf die Sicherheit und Leichtigkeit des Schiffsverkehrs zu bewerten. Daraus ergibt sich im Kern folgender Untersuchungsbedarf:

- Die durch bestehende Verkehrsrelationen, Fixpunkte und Konkurrenznutzungen vorgeprägte Verkehrssituation im Umfeld der Ansteuerung Ems / Küstenverkehrszone ist im Rahmen einer Verkehrsanalyse darzustellen. Im Rahmen dessen ist vom Blickwinkel der Verkehrssicherheit zu prüfen, ob und gegebenenfalls wo beziehungsweise unter welchen Maßgaben eine Gasplattform und eine Rohrleitungstrasse zugelassen werden können.
- Die für die Schifffahrt vorhabensbedingt zu erwartenden Risiken sind anhand einer Risikoanalyse zu bewerten. Die Risikoanalyse muss unter Anwendung anerkannter wissenschaftlicher Methoden entwickelt werden und dem Stand der Technik entsprechen. Neben einem schlüssigen Risk-Assessment sind mögliche Risiken für die Schifffahrt während der Bau- und Betriebsphase einschließlich möglicher Folgeerscheinungen (z.B. eines Gasaustrittes) darzustellen und zu bewerten. Zudem ist eine vergleichende Darstellung und verkehrliche Bewertung möglicher Standort- beziehungsweise Trassenalternativen erforderlich.
- Die zur Gewährleistung der Verkehrssicherheit notwendigen Risiko **minimierenden Maßnahmen** sind differenziert nach Bau- und Betriebsphase für beide Teilvorhaben abzuleiten, deren Wirksamkeit ist zu bewerten.

Fazit

Ich bitte die vorgenannten Aspekte und Anforderungen im MER-Verfahren zu berücksichtigen und mich an den weiteren Verfahren zu beteiligen. Für ein Gespräch stehe ich gerne zur Verfügung.

Met vriendelijke groeten
Mit freundlichen Grüßen

Im Auftrag
Giertz

Anlage 9: Bundespolizeidirektion Bad Bramstedt

-----Ursprüngliche Nachricht-----

Von: Birgit.Thaerichen@polizei.bund.de <Birgit.Thaerichen@polizei.bund.de> Im Auftrag von bpol.see.sb13@polizei.bund.de

Gesendet: Dienstag, 25. Mai 2021 14:03

An: Poststelle, Clausthal <Poststelle.clz@lbeg.niedersachsen.de>

Cc: bpol.see.leitung@polizei.bund.de; Lepa, Phillip <Phillip.Lepa@lbeg.niedersachsen.de>; bpol.see.stb1@polizei.bund.de; DHPost@polizei.bund.de; bpolisee.cuxhaven@polizei.bund.de; bpold.badbramstedt.sb34@polizei.bund.de

Betreff: Grenzüberschreitende Beteiligung gem. §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung Unterlagen NL bis 27.05.

ACHTUNG!! Diese E-Mail erreicht Sie von einem Absender außerhalb der GZH-Infrastruktur. Bitte klicken Sie auf keine Links oder öffnen Sie keine E-Mail-Anhänge, falls Sie den Absender nicht kennen und nicht wissen, ob der Inhalt sicher ist.

BPOLD BBS - StB 1 S
26.05.2021

Neustadt i.H, d.

- SB 13 S - 14 00 04

Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie
Dienstszitz Clausthal-Zellerfeld
An der Marktkirche 9

Betr.: Vorhaben Erdgasförderung Nordsee

Hier: Stellungnahme BPOL SEE

Bezug: Ihre E-Mail v. 22.04.2021

Sehr geehrter Herr Lepa,

vielen Dank für die Beteiligung im Zuge des Umweltverträglichkeitsprüfungsverfahrens.

Nach Prüfung der zugesandten Unterlagen sind aus hiesiger Sicht keine Belange der Bundespolizei See betroffen.

Mit freundlichen Grüßen

Im Auftrag

Stefan Seelig

Bundespolizeidirektion Bad Bramstedt | Direktionsbereich Bundespolizei See

Sachbearbeiter Sachbereich 13 S | Grundsatz Küstenwache Seerecht

Wieksbergstr. 54/0 | 23730 Neustadt i. H.

Telefon: 04561 4071 - 1301 | Fax: 030 204561 - 2183

E-Mail: Stefan.Seelig@polizei.bund.de

Bevor Sie diese Mail ausdrucken, prüfen Sie bitte, ob dies wirklich nötig ist. Umweltschutz geht uns alle an! Before printing this email, think about your responsibility and commitment to the environment!

-----Ursprüngliche Nachricht-----

Von: Phillip Lepa (TeamBeam - Geozentrum Hannover: BGR - LBEG - LIAG) <no-reply@teambeam.bgr.de>

Gesendet: Donnerstag, 22. April 2021 09:33

An: BPOL SEE Post SB 13 <bpol.see.sb13@polizei.bund.de>

Betreff: Grenzüberschreitende Beteiligung gem. §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung Unterlagen NL bis 27.05.

Dateitransfer von Phillip Lepa

Geozentrum Hannover: BGR - LBEG - LIAG per TeamBeam

Guten Tag bpol.see.sb13@polizei.bund.de, Phillip Lepa (phillip.lepa@lbeg.niedersachsen.de) hat Ihnen einen Datentransfer bereitgestellt. Hier können Sie die Dateien von Phillip Lepa herunterladen:

Dateien herunterladen <<https://teambeam.bgr.de/my/transfers/abutr63orgo7cor4mpininrgsiu-joc7qimd3kvq4>>

Von: phillip.lepa@lbeg.niedersachsen.de

Betreff: Grenzüberschreitende Beteiligung gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVP) - Vorhaben der ONE Dyas B.V. – Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A in der Nordsee Grenzüberschreitende Beteiligung bei ausländischen Vorhaben gemäß §§ 58/59 Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (UVP)

Erdgasgewinnung der ONE Dyas B.V aus dem Feld N05-A in der Nordsee

Antragstellerin: Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815,1082 LZ Amsterdam

Hier: Beteiligung zu den niederländischen Beschlussentwürfen zusammen mit den Antragsunterlagen und dem niederländischen UVP-Bericht

Anlage:

Anschreiben

ein Exemplar des niederländischen UVP-Berichts

jeweils ein Exemplar der niederländischen Beschlussentwürfe inklusive Antragsunterlagen

Verteiler

Sehr geehrte Damen und Herren,

das niederländische Ministerium für Wirtschaft und Klima

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (MINEZK)

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC

Den Haag

hat dem Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie (LBEG) den niederländischen UVP-Bericht sowie die Genehmigungsentwürfe und den Entwurf des Zustimmungsbeschlusses des niederländischen Ministers für Wirtschaft und Klima für das Vorhaben „Erdgasgewinnung aus dem Feld N05-A“ zur Behörden- und Öffentlichkeitsbeteiligung übergeben. Für das Vorhaben wird ein Zulassungsverfahren nach niederländischem Recht durchgeführt. Vorhabenträgerin ist die Firma ONE Dyas B.V., Parnassusweg 815, 1082 LZ Amsterdam.

Anbei finden Sie den niederländischen UVP-Bericht sowie die niederländischen Beschlussentwürfe inklusive Antragsunterlagen mit der Möglichkeit zur Stellungnahme. Weitere Informationen entnehmen Sie bitte dem ebenfalls beigefügten Anschreiben.

Mit freundlichen Grüßen

Im Auftrag

gez.

Lepa

Anschreiben.pdf (62,13 kB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): ed56e01f61c7dd184662a3c69a5a751dcd9a838b

Verteiler.pdf (105,66 kB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): 8e4c515ffe1c9696786d86a06a93ed1408868983

Beschlussentwürfe.zip (773,18 kB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): e8203bf13a335e76975564f1cfde46516798c57f

Förderplan, Antrag Pipeline u Kabel.zip (220,35 MB) Prüfsumme (Algorithmus: sha1): 0c64fb00b7c4d1d02b05b8afee61b9e981e2cf06

Wabo, MER.zip (129,46 MB)

Prüfsumme (Algorithmus: sha1): 0daf152ea268649ec66e4811fa6ab427d371f34f

Die Dateien stehen für Sie bis zum 23.05.2021 09:32 bereit.

Dieser Transfer wurde noch nicht auf Schadprogramme untersucht.

gesendet vom TeamBeam-Server im Geozentrum Hannover

BGR - Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe LBEG - Landesamt für Bergbau, Energie und Geologie LIAG - Leibniz Institut für Angewandte Geophysik

TeamBeam <<https://www.teambeam.de/>> ist ein Produkt der Skalio GmbH
<<https://www.skalio.com/>>

Verantwortlich für den Inhalt: Geozentrum Hannover: BGR - LBEG - LIAG <http://www.geozentrum-hannover.de/gzh/DE/Impressum/impressum_node.html;jsessionid=87C5F3AAD4561C86BC9D9024430AE395.1_cid321> Datenschutzzangaben
<https://www.bgr.bund.de/DE/Allgemeines/Wm/Impressum/datenschutzerklaerung.html;jsessionid=A8EAB6EE9BD9505F4AF87B60781B9182.2_cid321?nn=1542388>

Zeitzone: Europe/Berlin

Verzonden: 07-07-2021 00:33
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Lesman
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: J.
Straat: Zuster Kortestraat
Huisnummer: 23
Postcode: 9983 SV
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 23 54 48 48
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Rodeschool, 31/5/21

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw "ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1" gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maak ik u mijn zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Rodeschool. Ik wil op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden in mijn dorp. Om deze reden wijs ik het winningsplan af.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar 'Uithuizen' waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Rodeschool. Op de verladingsinstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Rodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagons.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemsmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Rodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Rodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Rodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Rodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

De minister onderkent dat deze verladingen de leefbaarheid voor de inwoners van Roodeschool op een negatieve manier beïnvloedt. "Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren."

De minister herinnert de Kamer er aan dat in 2017 het passagiersstation van Roodeschool is verplaatst naar een andere locatie en dat de overslaginstallatie echter op de huidige locatie gebleven is omdat het bedrijf (NGT) de verplaatsing niet wilde financieren. De minister merkt op dat hij van mening is dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol nemen.

De minister geeft aan dat hij in zijn brief van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd heeft over het Nationaal Programma Groningen, een middel om te investeren in toekomstperspectief voor het gebied. De gemeente Eemsumd en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is.

Het ziet er echter naar uit dat de nieuwe gemeente Het Hogeland de verplaatsing van het overlaadstation laat rusten omdat hun NPG-middelen onvoldoende zijn.

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoek ik u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door mij is aangegeven c.q. mij persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Ik doe een dringend beroep op 'Den Haag', 'Groningen' en 'Winsum' om de daad bij het woord te voegen en verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Ik hoop dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijs ik het winningsplan af.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Naam:

J. Resman

Adres:

Zr. Korlestraat 23 Roodeschool

Telefoonnummer:

06 23544040

Handtekening:

Die nieuwe basisschool komt binnen 200m. van de overlaadlocatie te staan. Zeer onwenselijk

J. Resman (dir. sws de Dobbe)

Verzonden: 07-07-2021 09:29
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning N05-A ontwerpbesluiten
Achternaam: Apeldoorn
Tussenvoegsel(s): van
Voorletters: R.A.
Straat: Zuster Kortestraat
Huisnummer: 2
Postcode: 9983 SX
Woonplaats: Roodeschool
Land: Nederland
Telefoonnummer: (06) 31 00 23 99
E-mailadres:
Als: Particulier
(Mede) namens:
Organisatie:

Op welk ontwerpbesluit(en) heeft uw zienswijze betrekking?

Zie bijlage

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning N05-A
Postbus 142
2270 AC Voorburg

Roodeschool, 26 mei 2021

Onderwerp: Zienswijze ontwerp instemmingbesluit Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1

Geachte heer/mevrouw,

Uw "ontwerp instemmingsbesluit - Winningsplan – Gaswinning N05-A – fase 1" gericht op instemming met het door ONE-Dyas opgestelde winningsplan van 23 september 2020, ligt ter inzage van 23 april 2021 tot en met 3 juni 2021.

Middels deze brief maak ik u mijn zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar.

Het enkele feit dat de verwachte duur van de winning tot vijfendertig jaar bedraagt, moet leiden tot het niet toestaan van het verladen van het aardgascondensaat in de dorpskom van Roodeschool. Ik wil op geen enkele manier dat het verladen van het aardgascondensaat nog vijfendertig jaar lang kan plaatsvinden in mijn dorp. Om deze reden wijs ik het winningsplan af.

In het winningsplan staat dat op de geplande mijnbouwinstallatie op de Noordzee het aardgas samen met het condensaat naar de bestaande aardgasleiding van NGT (Noordgastransport) wordt getransporteerd. De NGT-leiding brengt het aardgas naar 'Uithuizen' waar het aardgas wordt nabehandeld. Het aardgascondensaat wordt daarna via een condensaat-transportpijpleiding vervoerd naar het spoorwegemplacement in Roodeschool. Op de verladinginstallatie op het spoorwegemplacement midden in het dorp Roodeschool wordt het aangevoerde aardgascondensaat meerdere keren per week verladen in tankwagens.

Dit verladen gebeurt al bijna vijftig jaar. In de afgelopen vijftien jaar hebben de burgemeester van de voormalige gemeente Eemsmond, Marijke van Beek en de inwoners van het dorp Roodeschool gestreden voor een verplaatsing van het overslagstation. Telkens werd de hoop voor een verplaatsing de kop ingedrukt. Altijd ketste de verplaatsing af op financiële gronden, niet om technische redenen.

Op 31 oktober 2018 hebben de Tweede Kamerleden Moorlag en Nijboer (beiden PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat vragen ingezonden over het overslagstation voor aardgascondensaat te Roodeschool. Minister Wiebes heeft hier in de Kamer op geantwoord (antwoorden ontvangen 5 december 2018). Document ah-tk-20182019-855, ISSN 0921 – 7398.

De minister deelt de opvatting dat het ongewenst is dat midden in de kom van een dorp, in casu Roodeschool, aardgascondensaat wordt verladen. De minister geeft aan dat, mede gezien de kritische houding van de maatschappij ten aanzien van industriële activiteiten en mijnbouw, voor een aardgascondensaat overslaginstallatie een locatie buiten het centrum van een dorp moet worden gezocht. De leefbaarheid, met name in het aardbevingsgebied, is negatief beïnvloed.

De minister onderkent dat de inwoners van Roodeschool bezorgd zijn en wil dat de verladingen van aardgascondensaat niet meer in het dorp plaatsvinden.

De minister onderkent dat deze verladingen de leefbaarheid voor de inwoners van Roodeschool op een negatieve manier beïnvloedt. "Als de installatie niet in het dorp zou staan, dan zou de leefbaarheid voor deze bewoners verbeteren."

De minister herinnert de Kamer er aan dat in 2017 het passagiersstation van Roodeschool is verplaatst naar een andere locatie en dat de overslaginstallatie echter op de huidige locatie gebleven is omdat het bedrijf (NGT) de verplaatsing niet wilde financieren. De minister merkt op dat hij van mening is dat het Noordgastransport zou sieren als zij hierbij een actieve rol nemen.

De minister geeft aan dat hij in zijn brief van 5 oktober 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd heeft over het Nationaal Programma Groningen, een middel om te investeren in toekomstperspectief voor het gebied. De gemeente Eemsmond en de provincie Groningen zouden in het kader van dit programma voor kunnen stellen om een vernieuwingsproject op te zetten waarin de verplaatsing van de overslaginstallatie een onderdeel is.

Het ziet er echter naar uit dat de nieuwe gemeente Het Hogeland de verplaatsing van het overlaadstation laat rusten omdat hun NPG-middelen onvoldoende zijn.

Conclusie

Indien u besluit tot handhaving van het instemmingsbesluit dan verzoek ik u verschillende voorwaarden op te nemen zoals bovenstaand door mij is aangegeven c.q. mij persoonlijk antwoord te geven waarom u dit niet doet. Ik doe een dringend beroep op 'Den Haag', 'Groningen' en 'Winsum' om de daad bij het woord te voegen en verplaatsing van de aardgascondensaatoverlaadlocatie uit de dorpskom van Roodeschool af te dwingen. Ik hoop dat u dit doet door het te koppelen aan het voorliggende winningsplan. Zo niet, dan wijs ik het winningsplan af.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

*In eerste aanleg was het overlaadstation in de Eemskaver
gepland!*

Hoogachtend,

Naam:

Rogier A. van Apeldoorn

Adres:

Juster Kortestraat 2, 9983SX
Roodeschool

Telefoonnummer:

+31631002399

Handtekening:

 26 mei 2021